ఆంధ్రపత్రిక

ఆఱవ సంవత్సరాది సంచిక

ఇందు

ఐరోపా మహాసంగ్రామ చరిత్రము

విశేషాంశము

సంగ్రామచరిత్రము విద్వాంసులగు పాశ్చాత్యప్రముఖులచే మనోహరముగ వర్ణింపబడినది. చక్రవర్తులు చక్రవర్తినులు సేనానాయకులు సైన్యనివహములు రణరంగములు విమానములు యుద్ధనౌకలు దేశములు మున్నగు వస్తువును ప్రత్యక్షీకరించెడి పటములును చిత్రపటములును విశేషముగ కలవు.

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున ముద్రితము: ఆంధ్రపత్రికాధిపతిచే ప్రకటితము

6 & 7, తంబుసెట్టి వీథి, జార్జిటవును, మదరాసు

1915-వ సంవత్సరము జూలై నెల 14-వ తేది

PRINTED AND PUBLISHED BY

K. NAGESWARA ROW, PROPRIETOR, ANDHRA PATRIKA

6 & 7, Thambu Chetty Street, Georgetown, Madras

ANDHRAPATRIKA PRESS MADRA.

విషయానుక్రమణిక

ప్రత్యేకముగా ప్రకటించిన చిత్రపటముల వివరణము

వ్యాసములలో ప్రకటించిన చిత్రపటముల వివరణము

ప్రస్తావన

శ్లో. ఓమ్ నమః ప్రణవార్థాయ శుద్ధజ్ఞానైకమూర్తయే । నిర్మలాయ ప్రశాంతాయ దక్షిణామూర్తయే నమః

చాంద్రమానాబ్దాదిని సంవత్సరాదిసంచిక ప్రచురించుట యాచార మైనది. సంవత్సర మారంభమై నాలుగు మాసములు గడచినవి. ఆయిన సంవత్సరాదిసంచికను ప్రచురించుటయం దాలస్య మైనది. కారణ మనర్థపరంపరలకు మూల మైన మహాసంగ్రామము. ఆనందనామసంవత్సరాంతము భయంకరము. గతసంవత్సరఫలములందు యుద్ధము ప్రముఖము. మహాసంగ్రామము విప్లవమయము, లోకవ్యాప్తము, అదృష్టపూర్వకము, ధర్మసంస్థాపనానుకూలము. ఆనందవత్సరారంభమునం దీ ఘోరసంగ్రామ ముజ్జ్వలితము. ఏఁడాదిని లోకమునకు రానున్న విపత్పరంపరలు దురవగాహములు. మూఁడు మాసములు ముగిసినవి. నాల్గవ మాసమునందు యుద్ధము దాపరించినది; బడబానలమువలె లోకము నావరించినది. సంక్షోభ మంకురించినది. విప్లవ మేర్పడినది. విపత్పరంపరలు మూఁడినవి. దండధరుఁడు విలాసార్థమై విహరించుట కుపక్రమించెను. కాలున కొక యేఁడు నిండినది. ఆనందవత్సర మంతము నొందినది. రాక్షస సంవత్సర మారంభ మైనది. సంగ్రామదావానలము వ్యాపించినది; సకలరాజ్యములను చుట్టుకొనినది; లోకసంహారమున కుపక్రమించినది. ఆ యుపక్రమణము రాక్షసనామ సంవత్సరము నందు గోచరము.

వర్తమాన సంవత్సర ఫలము

రాక్షసనామ సంవత్సరమునకు రాజు కుజుఁడు: దానికి ఫలము రాజులకు యుద్ధములు, లోకదహనము; మంత్రి కుజుఁడు: ఫలము యుద్ధములు, మందవృష్టి, లోకదహనము; సేనాధిపతి కుజుఁడు: ఫలము ఘోరసంగ్రామము, ప్రజాదుఃఖము; గ్రామపాలకుఁడు కుజుఁడు: ఫలము గ్రామములం దగ్నిభయము, క్షుద్బాధ, శస్త్రవృష్టిసంజాత మైన పీడ; దండనాయకుఁడు కుజుఁడు: ఫలమగ్నిభయము, రోగపీడ; మేఘాధిపతి కుజుఁడు: ఫలము మహావాయువు, స్వల్పవృష్టి (మతాంతరమున చంద్రుఁడు: ఫలము మంచివానలు, పాడిపంటలు) సస్యాధిపతి శుక్రుఁడు: ఫలము జలధాన్యసమృద్ధి, తెల్లభూముల పంటలు; నీరసాధిపతి శుక్రుఁడు: ఫలము కర్పూరాగరుసుగంధములు వృద్ధి, బంగారు ముత్యములు బట్టలు వృద్ధి; పురోహితుఁడు శుక్రుఁడు: ఫలము క్షేమారోగ్యములు; పరీక్షకుఁడు శుక్రుఁడు; ఫలము పాఁడిపంటలు; ధాన్యాధిపతి బుధుఁడు: ఫలము మధ్యమవృష్టి, మందసస్యములు, రాజులకు పీడ; అర్ఘాధిపుఁడు చంద్రుఁడు: ఫలము సువృష్టి, అభివృద్ధి; దైవజ్ఞుఁడు చంద్రుఁడు: ఫలము మంచివానలు, మంచి పంటలు; రసాధిపతి శుక్రుఁడు: ఫలము శూన్యార్ఘము, నూనె పంటలకు హాని; గణకుఁడు శని: ఫలము గణకులకు మాంద్యము, నూనెవస్తువుల పంటలు; పశునాయకుఁడు గోపాలకృష్ణుఁడు: ఫలము పశువృద్ధి, సుభిక్షము.

రాక్షసనామసంవత్సరమునందు కుజుని బలము ప్రబలుటవలన సంగ్రామాది విప్లవంబులు కలుగు నని దైవజ్ఞుల నిర్ణయము. వర్తమాన సంగ్రామస్థితి యా నిర్ణయంబుల కనుకూలంబుగ నున్నది.

సంవత్సరాది సంచిక

ఆనందనామ సంవత్సరమునం దారంభమైన మహాసంగ్రామము రాక్షసనామ సంవత్సరమునందు బలతరమైనది. సంగ్రామమువలన సకలవిషయములందును స్థితిగతులు మారినవి. యూరపు రాజ్యములు యుద్ధమునందు మునిఁగినవి. పరిశ్రమలు చెడినవి. వ్యాపారము తగ్గినది. సంపదలు తఱిఁగినవి. యంత్రాలయములు యుద్ధసామగ్రులను సిద్ధము చేయుటకై వినియోగింపఁబడినవి. పొగయోడలు యుద్ధసన్నాహములకై యుపయోగింపఁబడినవి. పాశ్చాత్యపరిశ్రమలపై నాధారపడియున్న హిందూదేశపు వ్యాపారపరిశ్రమలకు పనిపాటులకు భంగము కలిగినది. నియతకార్యములందు వ్యత్యాస మేర్పడినది. సంవత్సరాదిసంచికను నియతరీతిని ప్రచురించుట యసాధ్య మైనది. విదేశములనుండి మార్గశీర్ష మాసమునందు చేరవలసిన కాగితములు యంత్రాద్యుపకరణములు చైత్రమాసమునందు

చేరినవి. చేరిన తరువాత నింత పెద్ద పుస్తకమును—అనేక దేశపటములను, యుద్ధపటములను, మహాజనుల పటములను, వ్యాసములను చేర్చి—ప్రచురించుట యందుఁ గల ప్రయాసము విచారశీలురకు విదితము.

ఆఱవ సంవత్సరాదిసంచికను ప్రచురించుట యందు కలిగిన కాలాతీతమునకు యుద్ధముతోఁబాటు దినపత్రిక కూడ కొంతవఱకు తోడ్పడినది. అచ్చుయంత్రములు దినపత్రిక పనితో నిండినవి. సంగ్రామమువలన సంచికయందు నూతనపద్ధతి నవలంబించుట కూడ నవసరమైనది. ఈ సంచికయందు గతసంచికలందువలె కేవలము మహాజనుల వ్యాసములేకాక లోకదృష్టి నాకర్షించు యుద్ధచరిత్రము యుద్ధమునకు సంబంధించిన విశేషాంశములు కూడ ప్రకటింపఁబడినవి. తెలుఁగు భాషయందు యూరపురాజ్యముల పటములను యుద్ధపటములను సిద్ధము చేయుటయందుఁ గల సాధకబాధకములను వ్యయప్రయాసములను పాఠకమహాశయులు నిర్ధారణ చేయనోపుదురు. సంచికయొక్క ప్రతులను 10,000 ముద్రించుటయందుఁ గల ప్రయాసమును కూడ కార్యజ్ఞులు గ్రహింపఁ గలరు. పై కారణములచే సంవత్సరాదిసంచికను ప్రకటించుటయం దేర్పడిన యాలస్యమును చందాదారులు మన్నించెదరుగాక!

దినపత్రిక

ఆనందసంవత్సరారంభమునం దాంధ్రపత్రిక దినపత్రికగ వెలువడినది. దినపత్రికను నిర్వహించుటయందుఁ గల సాధకబాధకము లాంధ్రమహాజనులకు విదితములు. దేశబాంధవుల సహాయపోషణములవలనను భగవదనుగ్రహమువలనను దైనికపత్రికానిర్వహణమునం దొక యేఁడు గడచినది. ఆ కాలమునం దాంధ్రపత్రిక యథాశక్తిని దేశసేవ చేయుటకై పాటుపడినది. ఆ పరిశ్రమయందలి గుణదోషములను నిర్ణయించుటకు పత్రికాపాఠకులె యర్హులు. నూతనప్రయత్నములు సామాన్యముగ లోపభూయిష్ఠములు. ఆంధ్రప్రపంచమునకు దినపత్రికాప్రచురణము నూతనము. పత్రికానిర్వాహకులకు, పాఠకవర్గమునకు, లేఖకులకు, పోషకులకు, చందాదారులకు తెలుఁగు దినపత్రిక నూతనము. నూతనప్రయత్నములం దుండు లోపములు సహజముగ నాంధ్రదినపత్రికయందును కలిగియుండును. కాని యాంధ్రప్రపంచమునం దుదయించిన గాఢమగు దేశాభిమానభాషాభిమానములును మహాసంగ్రామమును పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడినవి. పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడిన దేశబాంధవులకు పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. దేశబాంధవుల సహాయప్రోత్సాహములవలన పత్రికోపయోగమును వ్యాపింపఁజేయుట కవకాశము గలదు.

దేశభాషలందు దినపత్రికను ప్రచురించుటకు వ్యయప్రయాసములు మెండు. తంత్రీవార్తలకై సంవత్సరమునకు 12,000 రూపాయలను చెల్లింపవలెను. కాగితములకు ముద్రణమునకు పనివాండ్రకు నిర్వాహకులకు సంపాదకులకు విశేషమైన ద్రవ్య మవసరము. ద్రవ్య మున్నను, నిర్వహణభారము దురారాధ్యము. దేశభాషాపత్రికానిర్వాహకులపట్ల పాలకపాలితులకు గౌరవము తక్కువ, అధికార మధికము. నిర్వహణభారము క్రమక్రమముగ తగ్గి పత్రిక నిర్విఘ్నముగ ప్రచురిత మగుచు నత్యంతమైన ప్రతిభతో దేశసేవ చేయు సామర్థ్యమును పొందునటులు సహకారు లగుటకు దేశబాంధవులు ప్రార్థితులు.

పరస్పరసంబంధము

పత్రికావ్యాపనమునకును సంవత్సరాదిసంచికకును సన్నిహితసంబంధము గలదు. పత్రికాప్రచారము హెచ్చినకొలఁది లేఖకులు చందాదారులు వర్ధిలి సంచికను బాగుగ ప్రచురించి జనోపయోగకరముగ చేయుటకు వీలుండును. పత్రికాప్రచారము తగ్గినపుడు సంచికను ప్రచురించుటకు కూడ నవకాశములు తగ్గును. పాఠకుల సంఖ్య హెచ్చినపుడు వ్యాసలేఖకులు గ్రాహకులు ప్రబలి సంచికకు స్వయంపోషణ మేర్పడి మంచి వ్యాసములు గలిగిన చక్కని సంచిక ప్రచురిత మగును. పత్రికకువలె సంచికకును దేశబాంధవుల సహాయ మత్యవసరము గాన, నుచితరీతిని రెంటిని పోషించి పెంచుటకు భాషాభిమానులు ప్రార్థితులు.

వ్యాసములు

ఆఱవ సంచికయందు 15 వ్యాసములు ముద్రింపఁబడినవి. అందు ప్రాచి-ప్రతీచి, నిర్బంధసైనికసేవ, వ్యవసాయము, రజస్వలావివాహములు, దేశచరిత్ర-నవలలు, ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము, మన గొప్ప దురవస్థ-దానిని

తొలఁగించు నుపాయము, వ్యవసాయము-యుద్ధము, పరపతిసంఘములు, యుద్ధము-హైందవులు, కర్ణాటక గానము, హోమొపతి మొదలగు విషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములు గలవు. యుద్ధము, రాజభక్తి, గోపాలకృష్ణగోఖలె, భయము, సత్యము మొదలగు విషయములను వర్ణించు పద్యములు గలవు. ఈ యేఁడు యుద్ధవిషయములు నూతనంబు లగుటం జేసి యుద్ధమునకు సంబంధించిన వ్యాసము లెక్కువగ చేర్పఁబడినవి. వ్యాసములందలి గుణాగుణములను పాఠకమహాశయులు నిరూపింప నర్హులు.

“ఐరోపామహాసంగ్రామచరిత్ర” అను వ్యాసమునందలి నాలుగు ప్రకరణములను వ్రాసిన ఎమ్. వేంకటరంగయ్యగారికి పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. వీరు చరిత్రయందు ఎమ్. ఏ. పరీక్ష నిచ్చి యుత్తీర్ణులై విజయనగరము మహారాజుగారి కళాశాలలో చరిత్రోపాధ్యాయపదవియం దున్నారు. ఆ వ్యాసమునందు యుద్ధకారణములు, యుద్ధమును చేయు రాజ్యముల బలాబలములు, ఐరోపారాజ్యముల రాజనీతి మొదలగు విషయములు విపులముగ వివరింపఁబడినవి. ఆ నాలు గధ్యాయముల తరువాత, పండ్రెండు మాసములందును జరగిన యుద్ధవ్యూహములు యుద్ధములు సంక్షేపముగ వర్ణింపఁబడినవి. యుద్ధమునం దుపయోగింపఁబడుచున్న కోటలు, కందకములు, ఫిరంగులు, గుండ్లు, విమానములు, జలాంతర్గామినులు, సీటిగనులు మొదలుగాఁ గల విషయములు చిత్రపటముల సమేతము ప్రచురింపఁబడినవి. యుద్ధము చేయుచున్న ఫ్రాన్సు, జర్మని, బెల్జియము, రుష్యా, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యముల సంక్షేపచరిత్రములు పటములతో కూడ ముద్రింపఁబడినవి. ఆకాశయానములను గుఱించి ప్రత్యేకవ్యాసము ప్రచురిత మైనది.

చిత్రపటములు

గత సంచికలయందు హైందవప్రముఖుల యొక్కయు ఆంధ్రప్రముఖుల యొక్కయు చిత్రపటములు విశేషించి ముద్రింపఁబడినవి. ఇంక ముద్రింపఁదగిన చిత్రపటములు విశేషముగ నున్న వని తోఁచదు. ఒకవేళ నున్నను నవి సౌలభ్యములు గావు. గతసంవత్సరమునందును వర్తమానసంవత్సరమునందును సకలజనుల నాకర్షించిన ముఖ్యవిషయము మహాసంగ్రామము. ఆ సంగ్రామమునకు సంబంధించిన నూతనాంశము లనేకములు గలవు. అందు దేశముల స్థితిని తెలుపు దేశపటములు ముఖ్యములు. పడమటి యుద్ధరంగమును, హిందూదేశమును, యూరపుఖండమును, బ్రిటీషు జర్మను ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యములను తెలుపు రంగుల దేశపటములు ముద్రింపఁబడినవి. ఫ్రాన్సు, జర్మని, రుష్యా, తుర్కి, ఇటలి, ఆస్ట్రియ, ఆఫ్రిక మొదలగు దేశముల పటములు, లీజి, నామూరు, ఆంట్వర్పు మొదలగు స్థలముల పటములు, తూర్పున పడమటఁ గల యుద్ధరంగముల పటములు మొదలైన వివిధపటములు చేర్పఁబడినవి. యూరపు చక్రవర్తుల, సేనాధ్యక్షుల, యోధుల, సైనికుల, యుద్ధరంగముల ప్రత్యేకమైన రంగుపటములు 160 గలవు. ఇవి గాక, యుద్ధమునకు సంబంధించి నల్లసిరాతో ముద్రించిన పటములు 200 గలవు.

దేశభక్తులలో నగ్రగణ్యుఁడును, ప్రజ్ఞాసంపన్నుఁడును, త్యాగశీలుఁడును, కీర్తిశేషుఁడును నైన గోపాలకృష్ణ గోకలె రంగుల పటము చేర్పఁబడినది.

పైన వివరించిన పటములతోఁ బాటు ఆంధ్రమహాజనుల చిత్రపటములు కొన్ని ప్రచురింపఁబడినవి. శేషించిన పటములు నలసంచికయందు ప్రచురింపఁబడును.

ముఖపటము

ముఖపటము క్రొత్తరీతిని ముద్రింపఁబడినది. చిత్రకారుఁడు వంగదేశీయుఁడు గాన భావరూపవిలాసములు వంగీయసాంప్రదాయముల కనురూపముగ వర్ణింపఁబడినవి. గోపాలకృష్ణగోకలె స్థూల దేహమును విడిచినను, సూక్ష్మదేహముతో భరతవర్షాభ్యుదయమునకై తపం బొనరించుచున్నాఁడు. భారతమాత తన ప్రియసంతతికి గోపాలకృష్ణగోకలె పవిత్రజీవితమును నిదర్శనముగ చూపుచు శ్రేయఃప్రాప్తికై పుష్పాంజలి సమర్పించుచు, బ్రిటీషు సామ్రాజ్య విజయమును భారతజాతీయాభ్యుదయాదివరప్రసాదములను దయచేయు మని సర్వేశ్వరు నారాధించుచున్నది.

లోకము త్రిగుణాత్మకము. సత్త్వరజస్తమోగుణములు సృష్టిస్థితిలయములకు కారణములు. తామసావృతమైన రాజసభావము వర్తమాన మహాసంగ్రామమునకు మూలము. విజయసాధనంబులైన సైనికులు,

యుద్ధనౌకలు, విమానములు, శతఘ్నులు, నిప్పుగుండ్లు, ముండ్లతీగలు, పార్శ్వములందు చిత్రితములు. అయ్యవి రాజసభావచిహ్నములు. ఆంగ్ల హైందవసైనికుల సంయోగబలమువలనను రాజస సాధనసంపదలవలనను, బ్రిటీషు విజయపతాకము సుస్థిరస్థాపితము. రాజసభావము భౌతికసుఖసంపదలకు సాధనభూతంబైనను, సాత్త్వికభావమువలె ప్రశాంతంబైన లోకకల్యాణంబునకు పరమసాధనంబు గాదు.

మహాసంగ్రామంబులకు నిలయంబైనను, భరతఖండంబునం దవతరించిన సత్త్వసంపన్నులు నిరపాయంబైన శాశ్వతసుఖంబునకు మార్గదర్శకులు. వ్యాస వశిష్ఠాదిమహర్షులు, శుకాదియోగీంద్రులు, బుద్ధదేవుఁడు, శంకర రామానుజాద్యాచార్యవర్యులు సాత్త్వికగుణసంపన్నులు. గోపాలకృష్ణగోకలె, మోహనదాసకరుణా సాంద్రగాంధులు సాత్త్వికవిజయవిశ్వాసులు. భారతజనని రాజసచిహ్నములచే పరివృత యయ్యును, తన ముద్దుబిడ్డలకు దేశాభ్యుదయమూలములును, సాత్త్వికభావసంజాతములును, చిరవర్ధితములును నైన సౌశీల్య కళాద్యార్యసంపదలను సుమనః పూర్వకముగ నిచ్చి వారిని భావిభాగ్యోదయమునకై హెచ్చరించుచున్నది. భారత జననీ పరిస్థితులు పావనంబులు, రమ్యంబులు, గంభీరంబులు, ప్రశాంతంబులు. పవిత్ర దేవాలయంబులు, ఉన్నతనగంబులు, సుందరవనంబులు, నదీప్రవాహంబులు ప్రశాంతస్థితిద్యోతకంబులు. జాతీయాభ్యుదయమున కవసరమైన గుణములు, పరిశ్రమలు, కళలు, విజ్ఞానము పుష్పాంజలిరూపమునను రాజసచిహ్నములు పార్శ్వములందును వర్ణింపఁబడినవి. ఈయుదారభావముల నాంధ్రులు గ్రహించి యాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకును భరతవర్షాభ్యుదయమునకును పాటుపడుచు గోపాలకృష్ణగోకలెవలె తమ జీవితములను దేశారాధనకై సమర్పించుచు భారతమాత మన్ననలకును సర్వేశ్వరుని దయకును పాత్రు లగుదురుగాత!

వందనములు

గతసంవత్సరంబులందువలె నీయేఁడును సంచిక కుపయోగకరములైన వ్యాసములను వ్రాసి సాహాయ్యము చేసిన దేశబాంధవుల కనేకవందనములు. ప్రచురణార్థమై చిత్రపటముల నంపిన మహాజనులకును, చందాదారులకును, పోషకులకును, నితరవిధముల సహాయము చేసిన దేశబాంధవులకును వందనశతములు. కార్యాలయమునకు చేరిన వ్యాసములలోను పటములలోను కొన్ని యనివార్యములైన యాటంకములవలన ముద్రితములు కానందులకు పత్రికానిర్వాహకులు చింతిలుచు ప్రేషకుల మన్ననను వేఁడుచున్నారు. శేషించిన వ్యాసములును పటములును రాఁగల సంచికయందు ప్రచురించుట కేర్పాటు చేయఁబడును. పంపినవారు ముందీ విషయమును జ్ఞాపకము చేయుట యవసరము.

ఇన్ని పటములను ప్రశస్తమైన వ్యాసములను కలిగి మంచి కాగితములపై బాగుగ ముద్రితమైన యీ సంచిక ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుల కొక రూపాయను వెలకే యియ్యఁబడుచున్నది. సంచికను ప్రచురించుట యందుఁ గల వ్యయప్రయాసములను, లాభనష్టములను చందాదారులు గమనించెదరుగాత!

లోకసంక్షోభకరం బగు భీకరసంగ్రామముతో నారంభమైన రాక్షససంవత్సరము లోకచరిత్రమందు సుఖప్రదంబై కల్యాణకరంబై ప్రసిద్ధి వడయుటకును, సకలజనులును సుఖులై యుండుటకును దయామయుఁడైన సర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాత!

గతసంవత్సర వృత్తాంతములు

ప్రజాసభ్యత—జాతీయస్వాతంత్ర్యము

ఆనంద నామ సంవత్సరము భీకరసంగ్రామ సంకలితంబైనను, లోకచరిత్రమునందు కాలాంతరమున శాశ్వతంబైన ప్రశస్తిని పడయఁగలదు. ఐరోపామహాసంగ్రామము ప్రస్తుతము దారుణంబైనను, కాలక్రమమున సౌమ్యము కాఁగలదు. పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు చరిత్రను పరిశీలించినవారలకిట్టి నిండు విశ్వాసము తప్పక జనించును. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతమందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజాసభ్యత లేదు. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ఫ్రెంచి పరివర్తనముతో పుట్టినది. అంతకు పూర్వము ప్రజాసామాన్యము మతదార్ఢ్యమునకును, కులాభిమానమునకును, ధనాంధత్వమునకును బలియగుచుండెను. ఫ్రెంచి పరివర్తనము, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రస్థాపనము ప్రజాసభ్యతను సుస్థిరముగ స్థాపించినవి. రాజ్య విప్లవకారుఁడైన నెపోలియను 1815-వ సం. నందు పరాజితుఁడైన పిదప, ప్రజాసభ్యతకు జాతీయస్వాతంత్ర్యము జతపడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు ప్రజాసభ్యత్వభావము జాతీయస్వాతంత్ర్యభావము వర్ధిల్లినవి. 1832-వ సం. నందు గ్రీసు, 1832-వ సం. నందు బెల్జియము, 1860-వ సం. నందు ఇటలీ, 1879-వ సం. నందు బల్గేరియా, రుమేనియా, సర్వియా, మాంటెనీగ్రోలు స్వతంత్రరాజ్యములుగ సంగీకరింపఁబడినవి. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజాసభ్యతకై పరివర్తనము లేర్పడుచుండెను. ఇరువదవ శతాబ్దము ప్రారంభమున దేశాభ్యుదయమునకును ప్రజాప్రబోధమునకును ప్రజాసభ్యతయు జాతీయస్వాతంత్ర్యమును ముఖ్యసాధనము లని స్థిరపడినది.

స్వార్థపరత్వము, పరార్థపరత్వము

మానవ ప్రకృతియందు రెండు భావములు వ్యక్తములు—స్వార్థపరత్వము, పరార్థపరత్వము. స్వార్థపరత్వమువలన సంతృప్తికలుగక నిరంతరము ఖేదము కలుగుచుండును. స్వార్థపరత్వము నాత్మరక్షణ మని భ్రమింపఁజనదు. ఆత్మరక్షణము ధర్మానుకూలము, స్వార్థపరత్వము ధర్మప్రతికూలము. పరార్థపరత్వము ధర్మానుకూలము. వ్యక్తులనువలె జాతులను గూడ నీ యుభయభావములు కర్మపరతంత్రులను చేయుచుండును. పరదేశములను సయితము స్వలాభమునకుఁ గాని పరుల లాభమునకుఁ గాని యేలుటకు వీలు గలదు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు సకలదేశములును క్రమక్రమముగ స్వాతంత్ర్యమును పడయుచున్నవి. 19-వ శతాబ్దమునం దారంభమైన ప్రజాసభ్యత్వభావమును జాతీయస్వాతంత్ర్యభావమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడవలయును. రాజ్యవిప్లవకారుఁడైన నెపోలియను 1815-వ సం. నందు సంయోగబలముచే పూర్ణముగ నోడింపఁబడెను. లోకమునకీ ముప్పు తప్పి నూరేండ్లు గతించినవి. జాతీయవిప్లవకారుఁడైన విలియము కెయిజరునకును నీ దురవస్థ 1915-వ సం.నందు సంభవించుట దైవనిర్ణయము కావచ్చును. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు స్థాపితములైన ప్రజాసభ్యతయు జాతీయస్వాతంత్ర్యమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడి విజృంభించుటకై దైవ మైరోపామహాసంగ్రామమును సాధనంబుగఁ గైకొనియుండును.

హైందవసైన్యములు

ఈమ్మహాసంగ్రామమునందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము చేరుటవలన సామ్రాజ్యాంతర్భాగము లన్నియు చేరి సామ్రాజ్యవిజయమునకై ధనమును ప్రాణములను నర్పించుచున్నవి. భరతఖండము కూడ నుచితరీతిని సంగ్రామమునందు పాల్గొన నారంభించినది. వివిధరణరంగములకు హిందూదేశమునుండి 2,00,000 మంది సైనికులు పంపఁబడిరి. హైందవసైనికులు పారసీకము, ఈజిప్టు, ఆఫ్రికా, బెల్జియము, తుర్కీ, ఫ్రాన్సు దేశములందు బ్రిటీషుసామ్రాజ్య సంరక్షణమునకై పోరాడుచు ప్రాణములను సమర్పించిన విధము పత్రికాపాఠకులకు విదితము. దర్వానుసింగు నేగి, ఖుదాదాదు, గంగాసింగు మొదలగు వీరులు తమ సాహసపరాక్రమములవలన విక్టోరియా పతకములను గడించిన యుదంతము పత్రికాపాఠకులకు తెలిసియున్నది. యుద్ధమునకు పోయిన బ్రిటీషు సైన్యములకు బదులు బ్రిటీషు ద్వీపములనుండి టెరిటోరియలు పటాలము లిండియాకు పంపఁబడినవి.

యుద్ధరంగమునకు పంపఁబడిన పటాలముల వ్యయము నిండియాదేశము భరించునట్లు తీర్మానింపఁబడినది.

హైందవుల రాజభక్తి

మహారాజులు, నవాబులు, శ్రీమంతులు, యుద్ధనిధికి ద్రవ్యము నిచ్చిరి. మైసూరు మహారాజు 50 లక్షలు, నైజాము 60లక్షలు యుద్ధనిధి కిచ్చిరి. అన్ని రాష్ట్రములందును యుద్ధసహాయనిధు లారంభింపఁబడినవి. లక్షల కొలంది ధనము వసూలైనది. చెన్నరాష్ట్రమునందు వసూలైన ధనమును వ్యయము చేసి వైద్యసహాయనౌక నిర్మింపఁబడినది. సంస్థానాధీశులు తమ రాజ్యములలోని పటాలములను యుద్ధరంగమునకు పంపిరి. ప్రజలు రాజభక్తితత్పరులై సభలు చేసి ప్రభుభక్తిని విశదీకరించిరి. హైందవుల గాఢమైన ప్రభుభక్తికి జార్జిచక్రవర్తి, రాజప్రతినిధి, బ్రిటీషు ప్రజలు—అందఱు నాశ్చర్యభరితులై సంతసించిరి. దేశమునం దచ్చటచ్చట రాజద్రోహకార్యములు పొడసూపుచున్నను, హైందవుల నిశ్చలమైన రాజభక్తియందు పాలకజాతికి గట్టి నమ్మకము కలిగినది. రాజనీతిజ్ఞులు యుద్ధానంతరము హిందూదేశపరిపాలనమునందు నూతనశక మేర్పడవలయు నని శ్లాఘించిరి. హైందవుల రాజభక్తిని శంకించిన సంశయాత్ముల ప్రలాపములు కట్టుపడినవి. యుద్ధమువలన బ్రిటీషుద్వీపవాసులకు హిందూదేశపు ప్రముఖత వెల్లడియైనది.

నౌకాబలము

ఆంగ్లనౌకాబలరక్షణమువలన హిందూదేశపు వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నవి. సెప్టెంబరు అక్టోబరు నెలలలో మాత్రమెమ్డెను భయమువలన హిందూమహాసముద్రమునందు వర్తకవ్యాపారముల కవరోధ మేర్పడినది. ఎమ్డెను కియుచౌనుండి తప్పించుకొనిన జర్మను యుద్ధనౌక. ఆ నౌక సెప్టెంబరు 22-వ తేది రాత్రి 9-15 గంటలకు చెన్నపురిమీఁద నిప్పుగుండ్లను వేసి కొంత నష్టము కలిగించెను. రెండు మాసములలో 22 స్టీమరులను ముంచినది. నవంబరు మాసారంభమునందు కోకోసులంకల చేరువ నెమ్డెను తగులఁబెట్టఁబడిన తరువాత వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నవి.

ఒక్కయెమ్డెను దురంతకార్యములవలన హిందూమహాసముద్రమునందు కలిగిన సంక్షోభము వర్ణనాతీతము. హిందూదేశవ్యాపారమున కాంగ్లనౌకారక్షణమే శరణ్యముగ నున్నంతవఱకును నిట్టి నిస్సహాయస్థితి యేర్పడుట సహజము. భరతఖండమునందు తరతరములుగ నౌకావృత్తియం దారితేరిన నావికుల కులములు గలవు. నౌకాదళమును నిర్మించుటకు తగిన సాధనసంపదలు గలవు. ఆ సాధనములు నౌకాదళనిర్మాణమునకై వినియోగింపఁబడినచో, ఆపత్సమయమందు హైందవసైనికుల రీతిని, నౌకాసైనికులు కూడ బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును భరతవర్ష సంరక్షణమునకును ప్రాపు కాఁగలరు.

వర్తకము, పరిశ్రమలు

వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నను, యుద్ధమువలన వ్యాపారమునకు భంగము కలిగినది. దిగుమతి సరకులయొక్కయు నెగుమతి సరకుల యొక్కయు మొత్తము తగ్గినది. హిందూదేశమునుండి జర్మని యాస్ట్రియా దేశములకు 1913-14-వ సంవత్సరమునందు 42 కోట్ల రూప్యముల విలువ గల యెగుమతులును, జర్మని యాస్ట్రియాలనుండి 9 కోట్ల రూప్యముల దిగుమతులును జరగినవి. యుద్ధమువలన నా వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది. స్వదేశపరిశ్రమ లుండియున్నచో, హిందూదేశమునకు సంగ్రామము మహోపకారిగనై యుండును. సహజపదార్థములు నిర్మితపదార్థములై పరిశ్రమలు వృద్ధిచెంది దేశాదాయము పెక్కురెట్లు హెచ్చియుండును. పాలకుల యౌదాసీన్యమువలనను ప్రజల మాంద్యమువలనను నీ పని జరగియుండలేదు. సంగ్రామమువలన దేశాదాయము సంకుచితము కాఁగలదు. జపాను దేశమునకు యుద్ధమువలన నమితమైన లాభము కలుగుచున్నది. ప్రాచ్యదేశముల వ్యాపార మంతయు జపానీయుల వశమైనది. జపాను దేశమునందు ధనలక్ష్మి తాండవ మాడుచున్న దని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. జపానీయులు తమ ప్రాంత మందుసామానులను తుపాకులను ఫిరంగులను 50 కోట్ల రూప్యములకు విక్రయించినట్లును, కోట్ల రూప్యముల సామానుల ననుదినము పంపుచున్నట్లును తెలియుచున్నది. హిందూదేశాభ్యుదయమునకు కూడ పరిశ్రామికాభ్యుదయము

సాధన మని ప్రజాపాలకులు గ్రహించి కార్యోపక్రమమునకు పూనినఁ గాని సంపద లభివృద్ధి చెంది ప్రజాసౌఖ్యము హెచ్చదు.

సంగ్రామఫలము

యుద్ధము పరిసమాప్తి నొందిన తరువాత హిందూదేశపరిపాలనమునందు నూతనయుగ మేర్పడి, స్వపరిపాలనాదర్శమునకు పునాది యేర్పఱుపఁబడి, ప్రజాసభ్యతకును జాతీయస్వాతంత్ర్యమునకును సోపానం బేర్పడు నని గంపెఁడాశ ప్రజలకుఁ గలదు. చిన్న జాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటయె యుద్ధమునకు మూలకారణ మని మంత్రిపుంగవుఁడు అస్క్విత్తు గారు చెప్పియుండిరి. ఆ రాజ్యాంగసిద్ధాంతము నాంగ్ల రాజ్యతంత్రజ్ఞులు హిందూదేశపరిపాలనమున కన్వయింపఁజేసి దేశీయుల కృతజ్ఞతను పడయుదురుగాత!

విద్యావ్యాపనము

బ్రిటీషు హిందూదేశమునందు 1912-13-వ సం.నందు పురుషులకు కళాశాలలు 128, ఉన్నతపాఠశాలలు 1278, ప్రారంభపాఠశాలలు 1,13,955 గలవు. అందు 32,931; 4,28,132; 44,28,531 మంది విద్యార్థులు విద్య నభ్యసించుచున్నారు. స్త్రీలకు కళాశాలలు 10, ఉన్నతపాఠశాలలు 114, ప్రారంభ పాఠశాలలు 13,694 గలవు. అందు 318; 18,515; 8,32,962 మంది విద్యార్థినులు గలరు. మొత్తమున 71,49,669 మంది స్త్రీపురుషులు విద్య నభ్యసించుచున్నారు. విద్యాభ్యాసమునకై వ్యయమగు సొమ్ము వివరము:—

రాష్ట్రీయాదాయము	రూ.	3,39,25,000
స్థానికాదాయము	,,	1,23,08,000
మ్యూనిసిపలు ద్రవ్యము	,,	33,28,000
విద్యార్థుల జీతములు	,,	2,40,52,000
ఇతరాదాయము	,,	1,65,96,000
	మొత్తము	9,02,09,000

దేశాదాయము

యుద్ధము సంప్రాప్తమగుటవలన దేశాదాయము కంటె వ్యయము హెచ్చినది. దేశాదాయము రూ.127,54,95,000లు; వ్యయము రూ. 130,44,30,000లు; కొఱంత రూ. 2,89,35,000 లు. ఆదాయమునుండి విద్యకై 6 కోట్లును వైద్య సహాయమునకై 270 లక్షలును వ్యయము చేయఁబడినవి. సైన్యమునకై రూ. 22,35,49,000 లును, ఇది గాక యింగ్లాండునందు పెన్షను సామానులు మొదలగువానికి రమారమి 7 కోట్ల రూప్యములును వ్యయ మగును. సంవత్సరమునకు మొత్తమున 30కోట్ల రూప్యములు సైన్యదళములకును 54 లక్షలు నౌకాదళమునకును వ్యయ మగుచున్నవి.

సామ్రాజ్యశాసననిర్మాణసభ

యుద్ధసమయమందు వివాదాంశములు శాసననిర్మాణసభలో చర్చింపఁబడకుండుట సమంజస మని రాజప్రతినిధి యభిప్రాయపడినందున, విశేషమైన శాసనము లామోదింపఁబడలేదు. వానిలో అధికారవిధ జనశాసనము, ప్రొవిన్షలు స్మాల్కాజు కోర్టు చట్టము, మోటరు బండ్ల చట్టము, స్థానికాధికారుల యప్పు చట్టము, కాపీరైటు చట్టము, విమానశాసనము పేర్కొనఁదగియున్నవి. సురేంద్రనాథ బెనర్జిగారు స్థానిక స్వపరిపాలనమును గుఱించి యుపపాదించిన తీర్మానము లన్నియు నిరాకరింపఁబడినవి.

దేశభాషలయందు విద్య గఱపుటను గుఱించి గౌరవనీయు లగు రామారాయణంగారు ఉపపాదించిన తీర్మానము నిరాకరింపఁబడుట మిగుల సంతాపకరము. రామారాయణంగారు "మధ్యమపాఠశాలలందు విద్య దేశభాషలలోఁ గఱపుటయును, నిర్బంధముగ రెండవ భాషగ నాంగ్లభాషను గఱపుటయును విద్యావ్యాపనమునకును దేశాభ్యుదయమునకును సాధనములు గాన, నా మార్గమును పాలకు లవలంబించుట శ్రేయస్కర" మని యొక తీర్మానము నుపపాదించిరి. సురేంద్రనాథ బెనర్జి మొదలగు దేశభక్తులకు సహిత మీ తీర్మానమునందలి తత్త్వార్థము బోధ్యము కాలేదు. ఎన్ని తరములు గడచినను నెంత ద్రవ్యము వ్యయము చేసినను నాంగ్లభాష దేశభాషయై జనసామాన్యమునకు విజ్ఞానము గఱపుటకు సాధనము కాఁజాలదు. ఉన్నతపరీక్షలందు కృతార్థులైనవారు సయితము దినచర్య యంతయు దేశభాషయందే గడపుదు నాంగ్లభాషను బాగుగ నుపయోగింపఁజాలకున్నారు. విద్యావంతుల స్థితి యిటు లుండ, కేవల మాంధ్రాక్షరజ్ఞులైన పామరుల గతి యెటు లుండును? ఆంగ్లభాషాముఖమున విజ్ఞానవ్యాపనము సాధ్య మని యంగీకరించినను, దేశభాషావిజ్ఞానపు గతి

ఏమని కావలయును? వర్తమానకాలమునందు మధ్యమ పాఠశాలలలో దేశభాషలందు విద్య గఱపఁబోరుట వింతగా తోఁచినను, కాలాంతరమున దేశభాషలందు విశ్వవిద్యాలయములు స్థాపితము లగుట కూడ సంభవము. విజ్ఞాన వ్యాపనమునకు దేశభాషలు ముఖ్యసాధనము లని పాలక పాలితులు నమ్మనంతవఱకును దేశాభ్యుదయము కలలోని వార్త.

ఈ యేఁడు చేయఁబడిన శాసనములలో "ప్రజాక్షేమసంరక్షణశాసనము" యుద్ధస్థితివలన నవసర మైనను, కష్టములకు కారణము గానవచ్చును. యుద్ధము త్వరలో ముగిసి యీ శాసనము పాలకులచే నుపసంహరింపఁబడుట శ్రేయస్కరము.

గత సంవత్సరోదంతములందు హిందూ విశ్వవిద్యాలయ శాసనమును గుఱించి పాలకులకును విశ్వవిద్యాలయ కార్యనిర్వాహకులకును సంయోజము కుదురుట ప్రశంసాపాత్రము.

గాంధిగారు

దేశభక్తాగ్రగణ్యుఁ డైన గోపాలకృష్ణ గోకలె యాకస్మికమరణము సేతు శీతనగ మధ్య వ్యాప్త మైన భరతవర్షము నెల్ల దుఃఖసాగరమునందు ముంచినది. హిందూదేశ సేవకసంఘము నందు గోకలె స్థానమును శ్రీనివాసశాస్త్రిగా రలంకరించుట సంతోషప్రదము. సత్త్వగుణసంపన్నుఁ డైన మోహనదాస కరుణాసాంద్ర గాంధీగారి స్వదేశాగమన సమయంబున భారతీయసోదరులు గాంధిదంపతులకు హృద్గతం బైన స్వాగతంబు నొసంగిరి. ఆ మహాపురుషుఁడు హిందూదేశసేవక సంఘమునందు చేరుటవలన దేశమునకు గొప్ప ప్రయోజన మేర్పడనున్న దని విశ్వసింపఁబడుచున్నది.

జాతీయోద్యమములు

జాతీయమహాసభ

ఇరువది తొమ్మిదవ జాతీయ మహాసభ సుప్రసిద్ధన్యాయవాదు లైన భూపేంద్రనాథబాసుగారి యధ్యక్షత క్రింద జయప్రదముగ జరిగినది. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు సర్ సుబ్రహ్మణ్యయ్యరుగారు. ఉభయుల ప్రసంగములును గంభీరభావభరితంబు లై సభ్యుల నుత్సాహపరవశులను చేసినవి. అగ్రాసనాధిపతి యుపన్యాసములోని యీ క్రింది వాక్యములవలన స్వరాజ్యాదర్శమే జాతీయసభాదర్శ మని వ్యక్త మగుచున్నది.

"హిందూదేశసంతానము బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందలి యితర రాజ్యవాసులకుఁ గల బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంతర్గతం బైన స్వపరిపాలనాస్థితిని కలిగియుండుటయే జాతీయమహాసభాదర్శము.

"భవిష్యత్స్వం దేశమును ప్రకటించుచు సముద్రములోనికి ప్రవహించుచున్న యీ నదీనదుల గానములో నా కర్ణపుటంబులు నిండుచున్నవి. సోదరప్రతినిధులారా! మనము పూర్వమువలె మన డెందములను పరిశుద్ధముగ నుంచుకొందము. అప్పుడే యీ సందేశము ఫలప్రద మగును. మానవులు కల్పించుకొనిన స్వల్పభేదములను మఱచిపోవుదము. మన నడుమ కలిగి మెలఁగుదము. దురభిమానమును పరిత్యజింతము. అవిచారపూర్వకముగ తెచ్చిపెట్టికొనిన యభిప్రాయభేదముల నణఁగద్రొక్కుదము. భవిష్యత్స్వలసంపాదనార్థమై మనము నిశ్చలహృదయములతో దేవుని దేశము నారాధించుచుందము. మన యత్నము మనకు సిద్ధించుట తథ్యము. ప్రపంచ మంతయు తలక్రిందయినను, మన సంకల్పము నెఱవేఱకమానదు."

భూపేంద్రనాథబాసుగారి వాక్యములను మననము చేయుచు భారతీయు లందఱు నేకభావబద్ధు లై దేశారాధనపరాయణు లై దేశమాత నారాధించుచు భగవత్ప్రసాదమును పడయుదురు గాక!

అధికారుల సానుభూతి

గతజాతీయ సభాసమావేశమునం దొక విశేషము గలదు. ఉదాత్తభావసమన్వితు లై శ్రీ పెంట్లండు ప్రభువుగారు, దేశభక్తాగ్రేసరుఁడు సురేంద్రనాథ బెనర్జిగారు ప్రసంగించుచుండఁగా, సభారంగము నధిష్ఠించి సభకు నూతనవికాసమును కలిగించిరి. ప్రథమ కార్యనిర్వాహకసభ్యుఁడు సర్ హెరాల్డు స్టువర్టుగారును దేశీయ మహాసభకు దయచేసి సానుభూతిని తెలిపిరి.

సంఘసంస్కారణసభ

ఇరువదియెనిమిదవ సంఘసంస్కారణసభకు ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగా రాహ్వానసభాధ్యక్షులు, మైసూరు యువరాజుగారు సభాధ్యక్షులు. శ్రీనివాసయ్యంగారు గతవత్సరంబున సాంఘికుల కలవరంబులకు కారణం బైన రజస్వలా వివాహ శాసనమును విపులముగ చర్చించి దాని యవశ్యమును స్థిరపఱచిరి. మైసూరు యువరాజుగారు సంస్కారణప్రియు లనుటకు వారి విదేశగమనమే నిదర్శనము. వారి భావగర్భితోపన్యాసమునందలి యీ క్రింది వాక్యములవలన వారికిఁ గల సంస్కారణాభిమానము వ్యక్తము.

"అభివృద్ధిదశను గాని క్షీణదశను గాని పొందక నిలుకడ స్థితియం దుండుట ప్రకృతిధర్మము గాదు. మనము పండితులు ననుసరించి చేయు మంచిమార్గముల నవలంబింపనలయునో వాని నవ లంబింప కున్న, క్రమక్రమముగ క్షీణదశ నొంది తుదకు నాశన మగుదుము."

యువరాజగారి హితోపదేశము సంఘాభిమానులకు సంస్మరణీయము.

పరిశ్రామికసభ

ఐరోపామహాసంగ్రామమువలన మన దేశము నందు పరిశ్రమలు లేని గొప్ప కొఱంత యాభాలగోపాలము విదితమైనది. విదేశములనుండి రావలసిన యన్ని వస్తువులు ప్రియమైనవి. ఎంత వెల పెట్టినను, కొన్ని వస్తువులు దొరకుట లేదు. ప్రతిదినమును కావలసిన కాకితములు, నిప్పుపుల్లలు, మందులు తగని ప్రియమైనవి. రంగుల వెల విపరీతముగ పెరిగినది. చక్కెర ధర హెచ్చినది. గాజు సామానుల ధర రెట్టింపైనది. జపానుదేశపు పంట పండినది. పరిశ్రమలు స్థాపితములైనచో, మనదేశమునందు సులభముగ చేయఁదగిన వస్తుసముదాయము విశేషముగ కలదు. పరిశ్రమలు స్థాపితములగుటకు సాంకేతికవిద్యయు ద్రవ్యసంచయమును సాధనము లని త్యాగరాయసెట్టిగారును మనమోహనరాంజీగారును చేసిన హితోపదేశమును పాలకులు గమనింపవలసియుందురు. మన దేశమునందు పరిశ్రామికయంత్రాగారము లుండియుండినచో, బ్రిటీషు సైన్యమునకు యుద్ధరంగములందు మందుగుండు సామానులకు కొఱంత యుండునా? ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము లేని దేశమునకు బలము కలుగుట సంభవము గాదు. ఆర్థికబలమునకు పరిశ్రమలు సాధనము లని జపాను దేశచరిత్రవలన స్పష్టముగ తెలియుచున్నది. పాలకులు పరిశ్రమల స్థాపనమునకు తోడ్పడియు ప్రజలు స్వదేశవస్తువులను పోషించియు హిందూదేశమునందు పరిశ్రామికౌన్నత్యమును స్థాపింపవలయు నని సభాధ్యక్షులు చేసిన హితోపదేశము నాచరణమునకు తెచ్చుట పాలకపాలితుల నియతధర్మము.

ఇతరసభలు

ఆస్తికమహాసభ బ్రహ్మజ్ఞానసభ మొదలగు నైవారాధనవిషయకసభలును గూడినవి. సకలసభల కార్యక్రమమును సంభాషణములను విమర్శించినవారలకు హైందవజాతీయనిర్మాణమునకై రాజ్యాంగము లందును మతసాంఘికవ్యవస్థలయందును పరిశ్రామికవిషయములందును నూతనభావము లుదయించిన వనియు భావానుగుణ్యముగ ప్రజలును పాలకులును కార్యపరతంత్రులయినఁ గాని ప్రయోజనము కలుగ దనియు విశదమగుచున్నది.

చెన్నరాష్ట్రము

ప్రజలు

చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 1,41,075 చదరపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 4,14,02,000. ప్రజలు ద్రావిడ జాతీయులు. ముఖ్యభాషలు అఱవము, ఆంధ్రము, మలయాళము, కన్నడము. ప్రతి 1000 మంది జనులందును 407 మంది యఱవమును, 377 మంది యాంధ్రమును, 74 మంది మలయాళమును, 37 మంది కన్నడమును 23 మంది హిందుస్థానిని వాడుదురు. వృత్తులలో ముఖ్యమైనది వ్యవసాయము, 100 కి 68 మందికి వ్యవసాయము జీవనాధారము. పంటలలో వరిపంట ముఖ్యము. నేతపరిశ్రమ పరిశ్రమలలో ముఖ్యము.

వ్యాపారము

సముద్రవ్యాపారము 1912-14-వ సంవత్సరమునందు రూ. 58,15,93,000 ల మొత్తమునకు జరగినది. దిగుమతుల మొత్తము రూ. 16,97,76,951 లు; ఎగుమతుల మొత్తము రూ. 26,90,23,740 లు. ఎగుమతులలో నూనెగింజలు రూ 5,32,89,000 లవి, తోళ్లు రూ. 3,47,72,000 లవి, దూది రూ 3,08,96,000 లది.

విద్యావ్యాపనము

చెన్నరాష్ట్రమునందుఁ గల 414 లక్షల ప్రజలలోను 31,30,000 మంది మాత్రమె వ్రాయను చదువను నేర్చినవారు. 1000 కి 138 మంది పురుషులును 13 రు స్త్రీలును మాత్రమె యక్షరజ్ఞులు. 1000 కి 6 రు వంతున పురుషులును 400 కి 1 రు వంతున స్త్రీలును ఆంగ్లభాషాభిజ్ఞులు. 1913-14-వ సం. నందు పురుషులకు 29 శాస్త్రకళాశాలలు, 5 ప్రాచ్యకళాశాలలు, 3 వృత్తికళాశాలలు, 364 మధ్యమపాఠశాలలు, 26,018 ప్రథమపాఠశాలలును, స్త్రీలకు 2 శాస్త్రకళాశాలలు, 69 మధ్యమపాఠశాలలు, 1,443 ప్రథమపాఠశాలలును గలవు. పాలకపోషితవిద్యాలయములు గాక 720 ప్రజాపోషితవిద్యాలయములు గలవు. అందు ప్రథమపాఠశాల

లలో 12,00,249 మందియు, మధ్యమ పాఠశాలలలో 1,28,157 మందియు వృత్తికళాశాలలందు 986 మందియు, ప్రాచ్యకళాశాలలలో 7094 మందియు, శాస్త్రికళాశాలలలో 7094 మందియు, మొత్తము 14,69,945 మంది విద్యార్థులు గలరు ప్రతియేటను చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయమునుండి 600 మంది యుపపదాధియుక్తులు వెలువడుచున్నారు.

ఆదాయవ్యయములు

రాష్ట్రాదాయము 1912-13-వ సంవత్సరమునందు రూ 740 లక్షల రూప్యములు. అందు రమారమి 350 లక్షల రూప్యములు భూమి సిస్తువలనను 174 లక్షలు మద్యమువలనను వచ్చుచున్నవి. వ్యయమునందు పాలనమునకు 147, విద్యకు 82, పోలీసునకు 93, కోర్టులకు 70, వైద్యసహాయమునకు 30 లక్షల రూప్యములు వ్యయమగుచున్నవి.

పాలనము

పాలనము సభాప్రయుక్తరాష్ట్రపాలకునిచే నిర్వహింపఁబడుచున్నది. శ్రీ పెంట్లాండు ప్రభువు రాష్ట్రాధీశుఁడు. సర్. పి. ఎస్. శివస్వామయ్యరు, సర్ హెచ్. ఏ. స్టువర్టు, ఏ. జి. కార్డ్యూ గార్లు కార్యనిర్వాహకసభ్యులు. శాసనసభయందు ప్రజానియుక్తసభ్యులు 21 మందియు, పాలకనియుక్తసభ్యులు 21 మందియు, కార్యదర్శులు 6గురును గలరు.

రాష్ట్రీయశాసనసభ

గతసంవత్సరమునందు పాలకులచే, తిరుపతి దేవస్థానవిద్యాశాసనము, ఎస్టేటు శాసనము, వైద్యుల నామలేఖనశాసనము, అధికారవిభజనశాసనము ఆమోదింపఁబడినవి. నీటి పారుదల శాసనము, గా. రామచంద్రరావుగా రుపపాదించిన నీటి పంచాయతీ శాసనము, అవిభక్తహిందూకుటుంబశాసనము, గా. శ్రీనివాసశాస్త్రిగా రుపపాదించిన రజస్వలావివాహశాసనము విచారణార్థమై నిలుపుదల చేయఁబడియున్నవి. రజస్వలావివాహశాసనవిషయమై తీవ్రచర్చలు జరుగుటయు భిన్నాభిప్రాయము లేర్పడుటయు పత్రికాపాఠకులకు విదితము. నీటి పంచాయతీ శాసనము ముందు విచారణకు రానున్నది. శాసనములోని ఏర్పాటులు ముఖ్యముగ కృష్ణా గోదావరీ గుంటూరు జిల్లాలలోని రయితుల కష్టయిలుంచును గాన, ప్రజలును ప్రజానాయకులును విబంధనలను నిర్ణయించి నిశ్చితాభిప్రాయములను పాలకులకును రామచంద్రరావు పంతులుగారికిని తెలియఁజేయుట యత్యంతావశ్యము.

రాష్ట్రీయసభ

చెన్నరాష్ట్రీయసభలు నెల్లూరుపురంబున మేయి నెల మొదటి వారములో కూడినవి. రాజకీయసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షుఁడు గా. ఆమంచర్ల కృష్ణారావు గారు, అధ్యక్షులు గా. బయ్యా నరసింహేశ్వరశర్మగారు. ఇరువురి వ్యాసములును భావగర్భితములై స్వరాజ్యాదర్శమును నానాముఖముల ఘోషించుచున్నవి. స్వపరిపాలనావిధానము గ్రామములం దారంభమై రాష్ట్రములకును దేశమునకును వంతరంగములుగ నిర్మితముగావలయును. శర్మగారి యుదారాదర్శములను తెలుపుటకు వారి వ్యాసములోని చివర భాగ మిచట వ్రాయఁబడుచున్నది:—

“నేనే బ్రహ్మమును-అను నుపనిషద్వాక్యమందలి సత్యమును హిందువు లందఱును స్వానుభవమునకు దెచ్చుకొనవలసియున్నది. బాలసూర్యుని యుదయమున నిరియు మంచువలె నీ కిజ్ఞానభానూదయమున పరస్పరభేదములు ప్రోత్కృష్టలు ఉత్తమాధమభిన్నభావములు మున్నగున వన్నియును గూడ మాయమైపోవును. అట్టి జ్ఞాని యప్రతిహతుఁ డగును. మహమ్మదీయులు కేవలము ప్రజాప్రభుత్వవాదులు. క్రైస్తవుఁ డనిన ప్రజాప్రభుత్వవాది యని వేఱుగ నుడువనక్కఱలేదు. ఈ రీతిగా ప్రజాప్రభుత్వ పరమ్యము బోధించుటలో సర్వమతములు నేకభావమును కలిగియున్నవి. స్థితిగతు లనుకూలముగ నున్నవి. స్థానిక స్వపరిపాలనమునుండి సామ్రాజ్యాధీనమగు స్వపరిపాలనమును పడయుట దూరస్థమగు స్వప్నభ్రాంతి కాఁజాలదు; తిన్ననిమార్గమున మనల నాకర్షించుచు దరి చేరవలసినంత దూరమునకు పరుగిడఁబోవునది గాదు. మిగుల ప్రాచీనమైనట్టియు, గతించిన పెక్కు శతాబ్దములనుండి వంశపరంపరాగతముగ లభించిన పరిజ్ఞానముచే నిండియున్నట్టియు, అచిరకాలముననే యఖండభూమండలము నంతటిని పరిశుద్ధస్థితిమార్గమునను శాంతభావమునను నడపుటకును ప్రతిమానవుఁడు తనయం దున్న దైవత్వమును గ్రహించునట్టియు తత్సన్నిధికి రాఁగలుగునట్లు చేయుటకును నుద్దేశింపఁబడినట్టియు, భరతఖండమునకు న్యాయమగు సహాయము చేయుటకు తగిన ధైర్యమును పుట్టుకనుండియు స్వాతంత్ర్యముచే వర్ధిల్లించిన యాంగ్లేయులకు కలుగునట్లు సర్వేశ్వరుఁడు వారి యాత్మలయందు ప్రవేశించి వారి కుత్సాహము కలిగించును గాక!”

భగవదనుగ్రహమువలన బ్రిటీషు పరిపాలకులకును హైందవప్రజలకును నీ యుదారసంకల్పంబులు హృదయస్థంబు లగుఁగాత!

సంఘసంస్కరణసభ

సంఘసంస్కరణసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షుఁడు ఎమ్. చెంగయ్యగారు, సభాధ్యక్షుఁడు మహాదేవశాస్త్రిగారు. చెంగయ్యగారు రజస్వలావివాహములను చర్చించుచు శాసనసహాయము ధర్మసమ్మత మనియు నవసరమనియు సిద్ధాంతీకరించిరి. మహాదేవ శాస్త్రిగారు దేశాభ్యుదయమునకు బాల్యవివాహములును కులభేదములును పోవలయు ననియు, సంఘము వర్ణాశ్రమధర్మపద్ధతి ననుసరించి నిర్మితము గావలయు ననియు, ఇతరవర్ణముల వారి నుద్ధరించి బ్రాహ్మణులను చేసి దేశమునం దంతట నొక్క బ్రాహ్మణవర్ణము మాత్రమే యుండునట్లు చేయుట సమంజస మనియు వాదించిరి.

ఇతరసభలు

పండిత సుందరయ్యరు గారి యాధిపత్యముక్రింద సనాతనధర్మరక్షణీసభయుం గూడినది. పరిశ్రామిక సభకు నెమలి పట్టాభిరామారావుగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. దేశాభ్యుదయమునకును పరిశ్రామికాభ్యుదయమునకును గల సన్నిహిత సంబంధము వారి వ్యాసమునందు బాగుగ విమర్శింపఁబడినది.

ప్రజావబోధము

చెన్నరాష్ట్రమునందలి యన్ని మండలములలోను కదలిక యేర్పడినది. దేశాభ్యుదయమునందు ప్రజలకును నాయకులకును నభిమాన ముదయించినది. ఆ యభిమానము సకలవ్యవస్థలయందును గోచరము.

ఆంధ్రదేశము

ఆంధ్రదేశము కొంత చెన్నరాష్ట్రమునకు వెలుపల నున్నను, చెన్నరాష్ట్రములోని తెలుఁగుభాగమునందలి గతసంవత్సర వృత్తాంతములు మాత్రమే యిచట పేర్కొనఁబడుచున్నవి. చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 141,075 చదరపు మైళ్లు, ఆంధ్రదేశపు విస్తీర్ణము సుమారు 70,000 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 16,000,000 అది విస్తీర్ణమునందు రాష్ట్రములోని సగము ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యున్నది; ప్రజాబాహుళ్యమునందును సంపదలందును సగము భాగమునకు తక్కువగ నున్నది. ఆంధ్రభాషా స్థితియు ఆంధ్ర ప్రజాస్థితియు ఆంధ్రదేశ వృద్ధిక్షయములను కనుఁగొనుటకు సాధనములు. ఆంధ్రదేశమునందు సాంఘిక నైతిక రాజకీయార్థిక జీవనము దినదిన ప్రవర్ధమాన మగుచున్నది. సంఘ స్థితియందు మార్పులు కలుగుచున్నవి. మతభావనలు మారుచున్నవి. ఆర్థికస్థితి బాగుపడుచున్నది. భాషాభిమానము ప్రబలుచున్నది. రాజకీయ జీవనమునందు నూతనాదర్శములు ప్రజల హృదయముల నాకర్షించుచున్నవి. గతసంవత్సరమునం దాంధ్రదేశమున సమావేశమైన శాఖాసభలయొక్కయు ఆంధ్రమహాసభయొక్కయు కార్యక్రమమును విమర్శించినపు డాంధ్రదేశమునం దుదయించిన నూతనోజ్జీవము వ్యక్తము కాఁగలదు. ఆనందసంవత్సర చైత్రమాసాదిని అయిదవ సంచిక ప్రకటింపఁబడినది. రాక్షస సంవత్సరమునం దాషాఢ మాస మారంభమైనది. పండ్రెండు నెలల వృత్తాంతము నిచట సంక్షేపముగ నైనను చేర్చుట కలవి గాదు.

పుస్తకభాండాగారసభ

ఏప్రిలు 1-వ తేదిని మొదటి పుస్తకభాండాగారసభ బెజవాడయందుఁ గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సూరి నరసింహశాస్త్రిగారు, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములందువలె నాంధ్రదేశమునందును పుస్తకభాండాగారవ్యాపనమును చేయుట దేశాభ్యుదయమునకు సాధన మనియును, ప్రస్తుతము 120 తెలుఁగుదేశమునందుఁ గల వనియును తెలిపియుండిరి. సభాధ్యక్షులు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు. అధ్యక్షులు సహజమైన యనర్గళ వాగ్ధోరణిచే శ్రోతల వీనులకు విందు గొలుపుచు పుస్తకభాండాగారంబుల ప్రయోజనంబును విపులముగ వివరించిరి.

రెండవ యాంధ్రమహాసభ

ఏప్రిలు నెల 11-వ తేది నాంధ్రుల నూతనోజ్జీవనమునకు కేంద్రస్థానముగ నెంచఁదగిన యాంధ్రమహాసభ విజయవాడయందుఁ గూడినది. నానాభాగములనుండియు 2000మంది ప్రతినిధులు వచ్చియుండిరి. రావు బహదూరు పురాణము వేంకటప్పయ్య పంతులుగా రాహ్వానసంఘాధ్యక్షులు. న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు సభాధ్యక్షులు. వేంకటప్పయ్య పంతులుగారి కాంధ్రోద్యమ ప్రయోజనమునందు సంపూర్ణ

విశ్వాసము గల దని వారి వ్యాసమునందలి యీ క్రింది వాక్యములు విశదీకరించుచున్నవి.

"ఈ యుద్యమము న్యాయము లగు నభిలాషలవలన నుద్భవించినది గాన, నాంధ్రులయొక్క మతమే కాక యాంధ్రేతరుల యొక్కయు మన ప్రభుత్వమువారియొక్కయు సానుభూతికి పాత్ర మగుచున్నది. ప్రచురింపఁబడిన గ్రంథములలో నీ యుద్యమముయొక్క యావశ్యకత చక్కని హేతువులతో నిశ్చయింపఁబడినందున నెంత మాత్రమును వివాదాస్పదము కా దని నిశ్చయింపఁదగును?

"ఏకభాష యనునది మనుష్యుని మనుష్యునితోడను మనస్సును మనస్సుతోడను నేకీభావమును పొందింప శక్తి గలిగి పరస్పర సానుభూతిజనక మయియుండుట సహజము. ఏక భాషను మాటలాడువారు సాధారణముగా సమానచారిత్రము సమానాచారములు ధర్మములు మతము అభిలాషలు మొదలగునవి గలిగి సమాన వాఙ్మయ సాధనముననే పురోవృద్ధిని పొందవలసియుందురు.

"ప్రతి మనుష్యుఁడును స్వభాష సహాయము చేతనే గ్రహించును యోచించును; నూతనవిషయములను భావించును, కల్పించును; అన్యభాషయం దట్లు చేయఁజాలఁడు. కావున స్వభాషయందు విద్యాపరిశ్రమము కలుగనిచో మనుష్యులకు సాధారణముగ ప్రతిభ యుదయింపదు. అందువలన స్వదేశవాఙ్మయవృద్ధి కానేరదు. దేశమునకు ముఖ్యముగా కావలయు జ్ఞానసంపత్తి జనసామాన్యులందఱకు నింగ్లీషు భాషామూలముగ లభించుట కష్టతరము. ఆభాష సులభసాధ్యము గాదు. అరువదిసంవత్సరములకంటె నెక్కువకాలమునుండి ప్రభుత్వమువారా విద్యను వ్యాపింపఁజేయుచుండినను, నిప్పటి కది స్వల్పముగ నేర్చుకొనఁబడియున్నది. సామాన్య జనమున కది యబ్బనే లేదు. ఇక ముందు క్రమేణ సర్వశాస్త్రవాదములయందుఁ గూడ సర్వత్ర స్వభాష మూలముగ విద్య నేర్పుటకు తగు నేర్పాటులు చేయఁబడు నని నమ్మఁదగియున్నది. ఇట్టి కారణములచేత నాయా భాషలు మాటలాడఁబడు ప్రదేశములను విద్యాపరిపాలన వ్యవహారమునకు తగిన ప్రత్యేక ఖండములుగా నేర్పఱచుట మిక్కిలి సహజమైన పద్ధతి గాని బహుభాషలు మాటలాడఁబడు నేక ప్రదేశము నట్టి ఖండముగా చేయుట లాభకారి కాదు. ఇతర వ్యవహారములకును నట్టి ప్రదేశములే యోగ్యమయిన ఖండములుగా నెంచుట శ్రేయస్కరము. ఈ కారణముననే యీ యుద్యమము తెలుఁగు జిల్లాల ప్రయత్నము లేక 'యాంధ్రోద్యమ' మను రూపమున వికాసమును పొందిన దని తలఁచుచున్నాను."

వేంకటప్పయ్య పంతులుగారు స్థూలాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకు తమ సూక్ష్మదేహముతో సయితము తోడ్పడెదరుగాక!

సభాధ్యక్షుని పండితావస్థ

సభాధ్యక్షులైన న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు చిరకాలము తమ జీవితమును దేశారాధనకై వినియోగించిన ప్రసిద్ధపురుషులు. యౌవనదశయందలి యుత్సాహము వార్ధకదశయందు సామాన్యముగ కన్పట్టను. స్థిరవ్యవస్థలను మార్చుటయం దుదారభావసంపన్నులు సయితము వెనుకంజ వేయుచుందురు. ఐర్లాండు స్వరాజ్యోద్యమమును వంగవిభజనసంహారమును తీవ్ర వివాదములకు గుఱియైనవి. సుబ్బారావు పంతులుగా రాంధ్రోద్యమముపట్ల సంపూర్ణ సానుభూతిని కలిగియుండియు నాంధ్రరాష్ట్రోద్యమముపట్ల సంశయము కలిగియుండుట యొక వింత గాదు. దీనికి కారణంబులు పెక్కు లుండును. పంతులుగారి యుపన్యాసమునందలి కడపటి వాక్యములను చదువువారలకు వారి కాంధ్రోద్యమముపట్ల సంపూర్ణవిశ్వాసము గల దని నమ్మకము గలుగుచున్నది.

"ఈ మార్పు ఇండియాదేశములోని పరగణాల మార్పులో చేరవలసినదిగా నున్నది. భాషలప్రకారము పరగణాల నేర్పఱచినందువలన లాభము కలుగు ననియు, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పడిన ప్రతి తెలుఁగు జిల్లాలోని యాంధ్రు లభివృద్ధి పొందుదు రనియు ప్రజాభిప్రాయము దేశముఖమునకు తెచ్చుటకై యాంధ్రరాష్ట్రము కోరువారెల్లరును ఒక సమాజముగా నేర్పడి పనిచేసినయెడల బాగుండు నని నా యభిప్రాయము. నవీనాభిప్రాయములను వెల్లడిచేసి యుల్లరచేతను ఒప్పింపవలసినప్పుడు ఇట్టి సమాజము లేర్పడుట ముఖ్యము. అట్లు చేసినయెడల ప్రభుత్వమువారు గూడ పరగణాలయొక్కయు, సాధ్యమైనంతవఱకు స్వదేశ సంస్థానములయొక్కయు హద్దులను భాష ననుసరించి సాధ్యమగునంతవఱకు మార్చుట యావశ్యక మని యెంచిగాని, తెనుఁగు జిల్లాల యభివృద్ధిని పట్టి ప్రస్తుతపు రాజధానిక్రింద నుండుట రాజ్యపరిపాలనకు అననుకూల మని యెంచి గాని తెనుఁగుభాష మాటలాడువారిలో అందఱికిని గాని పలువురకుఁ గాని ప్రత్యేకరాష్ట్ర మీయవచ్చును.

"ఆంధ్రోద్యమము ఆంధ్రులలో ఐకమత్యమును పురికొల్పి తమ్మేలమున భారతజాతీయ సమ్యక్స్థానమును కాంక్షించుచున్నది. ఈ కార్యము కష్టసాధ్యమైనది. అయినను పవిత్రమైనదియు, యశస్కరమైనదియు నగు కార్యమై యున్నది. ఈ యేకభారతీయనిర్మాణమున ఆంధ్రులు ముందంజ వేసి యితరసంఘములవారికి మార్గదర్శులుగా నుండుటకంటె యశస్కరమైన యుత్కృష్టకార్యము మఱెద్ది కలదు? మీ రిప్పటికి పోయినను సత్యసంధు లనియు, మీరు దేశసేవకై స్వార్థత్యాగము చేయుటయందు మార్గదర్శకు లనియు మీకి పేరు వచ్చుటకంటె వేఱు గౌరవ మేది కలదు? పూర్వకాలమందు ఆంధ్రవంశమువారు భరతఖండములో అధిక భాగమును పరిపాలించుచు ఔన్నత్యమును పొందినారు. ఆ ప్రకారముగా మీరు ఐకమత్యమును

గాంచి తమ బుద్ధికుశలత వికసించినప్పుడు ముందు కూడ ఇతర జాతులవారికంటె అధికౌన్నత్యము పొందుట కేమి సంశయము? ఐహికాముష్మికవిద్యలు అభివృద్ధి చెందినప్పుడు వీరి పేరు పరదేశము లయందు వ్యాపించి వీరు భారతమాతకు గౌరవమును తేసికొనిరారా? ఈ యుద్యమమును భగవంతుఁడు జయప్రదముగా చేయును గాక!

హిందూదేశమునందు జాతీయజీవనాభ్యుదయ సౌకర్యమునకును స్వరాజ్యాదర్శప్రాప్తికిని భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సాధనము లనియు నాంధ్రదేశాభ్యుదయమున కాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము సాధన మనియు నొక తీర్మానము, వాదప్రతివాదములు ప్రబలముగ జరిగిన పిదప, సభ్యులచే నామోదింపఁబడినది. కార్యసాధనమునకై యాంధ్రదేశసేవకసంఘము స్థాపింపఁబడినది. అయి దెకరముల భూమియు 6,000 రూప్యములును సహాయార్థ మొసంగఁబడినవి.

కార్యదర్శి నివేదిక

ఆంధ్రోద్యమప్రాప్తికై సకలవిధముల పాటుపడుచు, కార్యదర్శిగ నున్న కొండ వేంకటప్పయ్యగారి నివేదికలోని చివర భాగము ఆంధ్రుల భావపీఠమునందు సుస్థిరముగ నిలువ దగ్గది గాన నిచట పునర్ముద్రితము.

"కాని, ఆంధ్రమహోద్యమ కార్యక్రమము అనంతము. కార్యసాఫల్య సాధనములు మితసంఖ్యాకములు. ద్రవ్యోపపత్తి స్వల్పము. కార్యసాధకులును అంతగా గానుపింపరు. కావున కార్యఫలములు చాల భాగము భవిష్యములే. ఆంధ్రులు తమ పూర్వచారిత్రమును ఇంకను చక్కగా నెఱుంగరు. స్వశక్తిసామర్థ్యములయందు విశ్వాసము ఇంక నంతగా నుద్భవింపలేదు. జాతీయౌన్నత్య సాధనము లంతగా పట్టుపడుట లేదు. జీవితాదర్శములందు చిరతరాభ్యస్తమార్గములు దప్ప క్రొత్తత్రోవలు త్రొక్కనేరరు. ప్రముఖులనయితము మాన్యాదర్శ శ్రవణమాత్రమున బెదరి తారుమారగుచున్నారు. త్రొక్కుమార్గమునుండి బుద్ధిని మరల్పుటకియ్యకొనరు. కావున ఆంధ్రమాతృసేవకులు ఆంధ్రోద్యమముయొక్క నిజస్వరూపమును ఊరూరులను పల్లెపల్లెలను జనుల హృదయాంతరంగముల ప్రతిఫలించునట్లు ఉద్యమింపవలయును. బుద్ధిమంతులు తమ బుద్ధియును, విద్యావంతులు తమ విద్యయును, ధనవంతులు తమ ధనమును దేశమాతకు అర్పణంబు గావించి ఆంధ్రజాతీయోద్ధారణకు సన్నద్ధులు కావలయును. ఆంధ్రనాయకులు ఆంధ్రవాణి సునాదంబునకు చెవియొగ్గి ఆంధ్రోద్యమసత్యమును అభిలక్షించి గాఢమగు దేశభక్తితో కార్యశీలవంతులగుదురుగాక, ఆంధ్రజనావళి ఉత్సాహంబుగ తమకుంగల బుద్ధిబలమును, విద్యాబలమును, ద్రవ్యబలమును ఆంధ్రమాతృపాదపద్మంబులకు సమర్పణంబు గావించి, తమ నాయకత్వమును నిలుపుకొని, సార్థకము చేసికొనెదరని నమ్మిక ఇంతట ముగించెద."

ఆంధ్రమహిళాసభ

అయిదవ యాంధ్రమహిళాసభ కూడ బెజవాడలో ఏప్రిలు నెలయం దాంధ్రమహాజనసభవలెనె కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షురాలు సూరి భ్రమరాంబగారు, సభాధ్యక్షురాలు కొటికలపూడి సీతమ్మగారు. స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికై పాటుపడిన వీరేశలింగము పంతులుగారిని గుఱించి సీతమ్మగారు నుడివిన వాక్యము లిచట పొందుపఱుపఁబడినవి.

"కష్టములకు వెఱవక యీశ్వరునిపై భారముంచి తమ ప్రయత్నముయొక్క ఫలాఫలముల నీశ్వరుని హస్తమందే యుంచి యోపికతో సత్కార్యముల నాచరించినవారి కీశ్వరుండు తోడుపడి కార్యసాఫల్య మొసఁగు నని మన కీ యుదాహరణమువల్ల దేర్పడుచున్నది. మనము మంచివని నమ్మిన సత్కార్యములను విడువక కొనసాగించుకొనవలయును. మన కట్టి యత్యున్నతి కలిగించుటకే మహిళాసభలు తోడ్పడి వర్ధిల్లును గాక!"

ఆంధ్రసనాతనధర్మసంరక్షణసభ

ఈ సభ కిది మొదటి సమావేశము. బెజవాడయందు కూడినది. తుర్లపాటి శేషాచలము పంతులుగారగ్రాసనాధిపతులు. వారి యుపన్యాసములోని యీ క్రింది వాక్యములవలన సభోద్దేశములు గ్రాహ్యములు.

"ఆంధ్రుల దృష్టి యంతయు ప్రస్తుతకాలమున రాజకీయవిషయములయందే ప్రసరించుచుండి, సనాతనధర్మసంరక్షణమందు దోఁకించుకయు ప్రసరింపకుండుట కడు శోచనీయము. రాజకీయ విషయములలో పాటుపడుట కితర దేశస్థులు మార్గదర్శకు లయిరి. సర్వకాలములకును సనాతనధర్మవిషయమున దేశముల కాదర్శములనిచ్చునది భరతవర్షమే గాని, మరియొక దేశము కానేరదు. ఇదియే మన పూర్వులు దాఁచియుంచిన ధనము. కావున సనాతనధర్మమున కేమాత్రము భంగము కలుగకుండ, దేశాభివృద్ధి కలుగుటెట్టులో యోచించుట మన యాంధ్రులకు ముఖ్య కర్తవ్యము."

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు

ఇయ్యది కాకినాడపురంబున ఏప్రియలు 14-వ తేదిని కూడినది. సన్మాన సంఘాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారుగారు. సభాధ్యక్షులు కిడాంబి రామానుజాచార్యులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"కొంతకాలము క్రిందట నుచ్ఛదశ ననుభవించిన యాంధ్ర సారస్వత మిటీవల క్షీణించి మరల నభివృద్ధికి వచ్చుచున్నది. ఇట్టి సమయమున విశేషోపయోగములు కాని నిర్బంధములచే దాని నరికట్టక వాఙ్మయాభివృద్ధిని చేయుట కాంధ్రవిద్వన్మహాజనులను ప్రార్థించుచున్నాను."

ఏప్రియలు నెల 11, 12 తేదులయందు ఆదివెలమ మహాసభయును బెజవాడలోఁ గూడినది. సంఘాభివృద్ధికి అవసరములైన తీర్మానము లామోదింపఁబడినవి.

విశాఖపట్టణమండలసభలు

రాజకీయసభ మెయి 14-వ తేదిని అనకాపల్లియందుఁ గూడినది. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజుగారగ్రాసనాధిపతులు. వారి కాంధ్రరాష్ట్ర ప్రయోజనము పట్ల సంపూర్ణ విశ్వాసము గలదు. ఆంధ్రోద్యమ విషయమై రాజుగారు చేసిన ప్రసంగ మంతయు ముద్రింపఁదగినది. అయినను కొన్ని వాక్యములు మాత్రమే యిచట ముద్రింపఁబడు చున్నవి.

"దాదాఁపుగ నాంధ్రులలో నాయకు లనఁదగినవా రందఱును, ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్ర మేర్పడవలయు ననుట యుక్త మని యు, ఇది పొందఁదగిన యొక యాదర్శముగ నుండఁదగిన దనియు, ఏకాభిప్రాయులై యున్నారు. మొన్నటి యాంధ్రసభలో వీరియం దిటువంటి మార్పు కనఁబడుట నాకు సంతోషకరముగ నున్నది. ఆదర్శమని యొకసారి యంగీకరించిన తర్వాత, దానికై యాందోళన మునర్చుట నెప్పటికో నిలిపివేయుట కేవలము పొరపాటు. తాము చేయుచున్న యీ ప్రధానకార్యమును, దానివలనఁ గలుగఁబోవు ప్రయోజనములను, వివేకముతో గ్రహించునట్లు జనసామాన్యమునకు బోధించుట యీ విషయమునందు శ్రద్ధగల ప్రతివానికిని విధ్యుక్తమై యుండుట నిజము."

ఏ. పి. పాత్రోగారి యాధిపత్యముక్రింద పరిశ్రామికసభయు, అప్పలనరసింహులుగారి యాధిపత్యముక్రింద సంస్కరణసభయుఁ గూడినవి. అవసరములైన తీర్మానము లత్యుత్సాహముతో నామోదితములైనవి.

ఏడవ యార్యవైశ్యమహాసభ

ఈ సభ యేలూరునందుఁ గూడినది. చల్లా గురుస్వామిశ్రేష్ఠిగా రధ్యక్షులు. మోతే గంగరాజుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. వారి యుపన్యాసమునందు, వైశ్యుల పురోభివృద్ధికి సాధనంబులైన విద్యను వ్యాపారమును పరిశ్రమలను నభివృద్ధినేయు సాధనంబులు చర్చింపఁబడినవి. అందలి కొన్ని వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"ఆర్యవైశ్యుల నుగు మన కీ రాజధానియం దాంధ్రమే మాతృభాషగా నున్నయది. అధికసంఖ్యాకు లాంధ్రదేశంబుననే యుండుటచేతను, మన సభలుకూడ నాంధ్రదేశంబుననే జరుపఁబడుటచేతను నాంధ్రప్రవర్తనము తదభివృద్ధి తన్మార్గనిర్ణయము మొదలగు వానింగూర్చి ప్రశంసింపక తీఱదు. అది హిందూదేశీయ మహాజనుల భావమందుఁ దప్పక చక్కఁగనానిలో, ననుసరించుచున్నది. అదియు నానాకులజాతిమతంబులై యున్నయది. దానియందును నైక్యభావము సూచింపఁబడుచున్నను, తదభివృద్ధికి నితరేతరభావగ్రాహ్యంబునకును సామాన్యభాష యావశ్యకం బనియు దానిచే పరోపకారము కొఱకు పాటుపడవలె ననియు నెంచఁబడుచున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రమను తృష్ణ వార్తాపత్రికలచేతను తత్తదులచేతను వివాదింపఁబడినను, నిరాక్షేపణీయంబే."

గుంటూరుమండల రాజకీయసభ

జూను నెల 4-వ తేదిని ఒంగోలునందు 23-వ గుంటూరుమండలసభ కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు బి. లక్ష్మీనారాయణరావుగారు. సభాధ్యక్షులు వింజమూరి భావనాచార్యులుగారు. ఉభయులును నాంధ్రరాష్ట్రాదర్శమును ప్రస్తుతించిరి.

"ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ మవసర మని మన గుంటూరు మండలము వారును గడచిన మండలసభయొక్క 10-వ తీర్మానమున నీ యుద్యమమును ఆమోదించియున్నారు. కృష్ణా, వైశ్య మహాజనసభలీ యుద్యమమున కనుకూలములుగా నున్నవి. ఈ నడుమ మదనపల్లి డివిజను కాన్ఫరెన్సునందును ప్రత్యేకరాష్ట్రవిషయము నంగీకరింపక పోయినను, ఆంధ్రోద్యమము నాహ్వానించుచుఁ దీర్మానింపఁబడెను. ఇట్టీ యుద్యమము కొలఁదికాలములోనే యాంధ్రదేశ మెల్ల వ్యాపించి జనాంగీకారము పొందియున్నది."

"మన యభివృద్ధి నిమిత్తమును సౌఖ్యము నిమిత్తమును ప్రభుత్వమువారు చేయవలసిన విధు లనేకము లున్నను స్వయంకృషిచే మనము పూనవలసిన యభివృద్ధిమార్గములు నానావు సంఖ్యాక విూతీ యుండుటను మనము మఱచిపోరాదు. ప్రపంచమునం దదేశము గాని ప్రజలయొక్క, అందును విద్యార్థులయొక్క, స్వయంకృషియు స్వార్థత్యాగమును లేకయే కేవలము ప్రభువుల యౌదార్యమువలననే యున్నతస్థితికి వచ్చియుండినట్లు కానము. ప్రజలయొక్క యభివృద్ధికిఁ దగిన మార్గములను పూనుట ప్రభుత్వమువారి పనియే యయినను, వారు చేయు పనులు విద్యార్థుల కృషియు స్వార్థరహితబుద్ధియు లేక వర్ధిల్లఁజాలవు."

సంఘసంస్కరణసభ

పదునేడవ గుంటూరుమండల సంఘసంస్కరణసభ కూడ ఒంగోలునందు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారి యధ్యక్షతక్రిందఁ గూడినది. సుప్రసిద్ధులైన లక్ష్మీనరసింహము గారి భావము లాంధ్రప్రపంచమునం దంతటను వ్యాపించియున్నను, వారి యుపన్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట పాఠకభావోన్నత్యమునకై చేర్పఁబడినవి.

"జపాను అమెరికా మున్నగు దేశములతో తులఁదూఁగవలె నన్న వారితోఁ బాటు సంఘసంస్కరణము చేయుఁడు, కార్యచరణశూరులగుఁడు. కొంతమంది తమకు ధైర్యము లేనిచో, ముందంజ వేయువారికి సాయము సేయఁబూనుకొనుఁడు. అప్పుడే సంస్కరణము జయమొందును. ఆర్యఋషిసంతతివార మని చెప్పుకొను మనసంఘము నింత యధోగతికి తెచ్చుట సమంజసము కాదు. మన యాంధ్రోద్యమముయొక్క పురోవృద్ధి ముఖ్యముగా సంఘసంస్కరణముపై నాధారపడియున్న దని దృఢముగా నమ్ముఁడు. కాలానుగుణముగా మన ప్రస్తుతావసరములను బట్టి సంఘము నెప్పుడు సంస్కరించుకొందుమో మన యాంధ్రోద్యమము నయితే నప్పుడే యభ్యున్నతదశకు వచ్చును"

దత్తమండల సాంఘికసమావేశము

ఇయ్యేడి జూను నెల 6,7 తేదులలో గుత్తియందుఁ గూడినది. గా. కేశవపిళ్లగారతిథులకు హృదయంగమమైన స్వాగతం బొసఁగిరి. రావు బహద్దరు సుబ్రహ్మణ్యము పంతులుగారు అగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. వారి వ్యాసము సంఘాభిమానమును దేశాభిమానమును సూచించు భావములతో నిండియున్నటు లీ క్రింది వాక్యములు తెలుపుచున్నవి.

"అందఱు నిప్పు డాంధ్రోద్యమమును గూర్చి మాటలాడుచున్నారు. ఈ విషయమును నిష్పక్షపాతముగ నాలోచించుట మంచిది. ఈ జిల్లాల ముఖ్యభాష యాంధ్రము. మనకు తెలిసినంతవఱ కాంధ్రరాజులచేతనే యీ దేశము పరిపాలింపఁబడుచుండెను. ఇప్పటికి కన్నడభాగమునందలి యాచారములు తెలుఁగువారి యాచారములఁ బోలియున్నవి. ఈ జిల్లాలలో నెచ్చటను కన్నడ భాషయందు సాహిత్యగ్రంథములు వెలువడుట లేదు. కన్నడజను లందఱును సాధారణముగా వ్యవహారకార్యముల వ్రాఁతలను తెలుఁగు అక్షరములతోనే వ్రాసికొందురు. నిర్దేశింపవలసినచో నీ జిల్లాలు ఆంధ్రములే కాని యన్యములు కావు. అట్టి యీ జిల్లాలలోని మన మాంధ్రోద్యమమును గూర్చి యుపేక్ష వహింపరాదు. ఈ యుద్యమము కాదు. ప్రపంచమందే యుద్యమమందైనను మన ముత్సాహము లేనంత మాంద్యము కలవారము."

"ఆంధ్రోద్యమము మన దేశమునం దన్ని చోట్లను వ్యాపించి యున్నదా యని యుపపత్తియే గాని వేఱు కాదు. తమ స్థితి నభివృద్ధి నొందించుకొనుటకై దేశీయులందు కల్గిన యశాంతియే యిట్లు పరిణమించినది. తమ పూర్వచరిత్రము, సుందర సారస్వతము, ఫలవంతమగు భూమి యింక నిట్టి స్వాభావి కైశ్వర్యముల యాధిక్యము నెఱింగియుండి తమ యుదారభావముల మఱచిపోని జమీందారులతో కూడియున్న యుత్తర సర్కారు నివాసులగు నాంధ్రజనులు మేల్కాని చూచి, తాము అన్యజాతుల కన్న జీవిత యాత్రయందు వెనుకఁబడియుండుటను గమనించి నిద్రనుండి లేచినవారివలె ననేక దిశల ననేకవిధముల తొందఱగా ప్రయత్నములు సల్పుచున్నారు.

"ఈ విషయమును ఆంధ్రనాయకులు మమకార రహితులై తమ న్యాయబుద్ధి నెల్ల నుపయోగించి యీ ప్రశ్నను విమర్శించుట తగును. ఉన్న దున్నట్లు చెప్పువారిపై కొన్ని విరోధ విమర్శనలు కలుగక తప్పవు. పెద్ద సమస్యల నాలోచించి చర్చించునప్పుడు అధిక సంఖ్యాకుల యుద్దేశము నే మనము నంగీకరింపక పోయినను బాధ లేదు."

కర్నూలుమండలసభ

ఆగస్టు 22-వ తేదిని కర్నూలునందు మొదటి కర్నూలుమండలసభ గూడినది. ఇంతవఱకును 24 కృష్ణామండలసభలు గూడుటయును, కర్నూలునం దిది మొదటి సమావేశ మగుటయును కర్నూలు మండల మాంధ్రదేశమునందు రాజకీయ సాంఘిక జీవనమునందు ముందంజ వేయుట లే దని సూచించుచున్నవి. గతమునకు వగచుటవలన ప్రయోజనము కలుగదు. దత్తమండల వాస్తవ్యులు మున్ముందు తమ మండలాభ్యుదయమునకై యధికతరోత్సాహముతో పాటుపడి వెనుకటి మాంద్యమునకు ప్రతీకారమును కల్పించుట శ్రేయస్కరము.

మండలసభకు ఎస్. వి. నరసింహారావు పంతులుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహద్దరు కరుణాకర మీనన్‌గారు సభాధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షుల యుపన్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట చేర్పఁబడుచున్నవి. వానిని చదివినవారల కాంధ్రోద్యమతత్త్వము బోధ్యమగును. నరసింహారావుగారు స్థానిక స్వపరిపాలనమును గుఱించి చేసిన విమర్శనము బాగుగ నున్నది.

"ఆంధ్రదేశీయమైన యొక జిల్లాలో జరగు నీ (ప్రతినిధి)సభలో నాంధ్రోద్యమమును గుఱించి నేను ప్రస్తావించుట విధి. ఈ యుద్యమము పత్రికలలోను వేదికలమీఁదను భిన్నాభిప్రాయములచేఁ జర్చితమగుచున్నది. ఈ యుద్యమమును గొందఱు తిన్నగ గ్రహింపక అపార్థము చేసికొనిరి. కార్యసాఫల్యమును బొందు సాధనములయం దంతర ముండవచ్చును గాని, యీ యుద్యమ మిండియాదేశీయ మహాసభయొక్క పరమాశయములను బొందఁగోరుచున్నదే గాని యందుల కెగ్గినది కాదు. ఇండియా కా గొప్ప దేశసౌఖ్యమువలె, నీ యాంధ్రోద్యమము, జననమువలనఁ గాని స్థిరనివాసమువలనఁ గాని యాంధ్రదేశమును స్వదేశముఁగ గలవారి నందఱ నొక్కటిగఁ జేర్చుటకుఁ గోరుచున్నది. ఇది భావమునుబట్టి యేర్పడిన యుద్యమము. మన లౌకికవ్యవహారములకు సంబంధించిన దేశీయమహాసభయొక్క యుద్దేశమునే యనుసరించినది. ఈ యుద్యమముయొక్క అపరాగాని చెప్పు

బడు వన్నింటిని గాని చేయఁబడు వన్నింటినిగాని యంగీకరించుట సాధ్యము కాకపోవచ్చును గాని, మన మాతృదేశాభివృద్ధిఁ గోరు సదాశు హృదయుఁ డెవ్వఁడు గాని యీయుద్యమోద్దేశము నాక్షేపింప నోపఁడు. ఈ యుద్యమసందర్భమున వివాదమునకుఁ జోటిచ్చు వంశముల ప్రస్తావన వ టుండనిచ్చి, యింకతో సంబంధించిన విద్యావిషయిక (ఈ విషయమున మాత్ర మభిప్రాయభేద ముండఁజాల దని తలఁచెదను.) ప్రస్తావనను గుఱించి మాత్రము కొన్నిమాటల నుడువఁ బూనెదను. విద్యతోఁ జేరినంతమట్టుకు యోచించినచో, నీ యుద్యమముయొక్క యుద్దేశ మాంధ్రదేశమున నొక విశ్వవిద్యాలయ మేర్పడవలయు ననుటయే.

"సామాన్యముగ నొక్క దేశభాషక యుక్కువ ప్రచార మెంతకలుగఁ గలదో అంతకు నొక భాగముగ గ్రహించి యంత కొక విశ్వవిద్యాలయము నేర్పఱచినచో, దేశభాషలద్వారా విద్యావ్యాపనకుఁ బూనుకొనుటకుఁ గడు సులభముగ నుండును. దేశభాషల యుపయోగము విద్యార్థుల విషయగ్రహణశక్తికిని, బుద్ధివికాసమునకును, పరిశోధనాశక్తికిని జాల తోడ్పడఁగలదు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయస్థాపన మాంధ్రకల్లాల నివాసులయందు గొప్ప మార్పును కలిగించును. ఈ తీరున, ఇండియాదేశమునందలి పలుభాగములలో నభివృద్ధి సంఘటిల్లెనేని, దేశ మంతయు సమష్టి నభివృద్ధిఁ గాంచి ప్రపంచమునందు గౌరవనీయము లగు గొప్ప దేశములలో నొక్కటి కాఁగలదు. బోధనాశాలలును, వసతులును గల విశ్వవిద్యాలయ మొం డాంధ్రదేశమునకుఁ ద్వరలో స్థాపింపఁబడునని నెమ్మదిని కోరుచున్నాను."

కర్నూలుమండల సంఘసంస్కరణసభకు సి. వి. కృష్ణస్వామయ్యరుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహద్దరు వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యముపంతులుగారు అగ్రాసనాధిపతులు.

బళ్లారిమండలసభ

మొదటి బళ్లారి మండలసభ సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులైన ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారి యాధిపత్యము క్రింద ఆగస్టు 22-వ తేదీని బళ్లారియందుఁ గూడినది. అయ్యంగారి యుపన్యాసము విద్యావ్యాపన కనుకూలములైన విమర్శనలతో నిండియున్నది. అన్ని ప్రయత్నములకును విద్యయే మూలము గాన, దేశహితైకపరాయణులు వారి హితోపదేశములను గమనింపవలసియుందురు.

మూఁడవ కడప మండలసభ

మూఁడవ కడప మండలసభకు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు టి. ఎమ్. నరసింహాచార్యులుగారు. వి. ఎస్. కృష్ణారావు పంతులుగా రధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు మండలస్థితి న్యాయవిచారణ అటవీ పరిపాలనము నీటి పారుదల మొదలగు విషయములను గుఱించి విపులముగ చర్చించిరి. కృష్ణారావు పంతులుగారును విద్యావ్యాపనము ఆరోగ్యము పారిశుద్ధ్యము భూమిసిస్తు మొదలగు మండలాభ్యుదయమున కవసరమైన విషయములను తమ యుపన్యాసమునందు బాగుగ చర్చించిరి.

కృష్ణామండల రాజకీయసభ

ఇరువది మూఁడవ కృష్ణామండలసభ యేలూరు నందు అక్టోబరు 24-వ తేదిని గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సుప్రసిద్ధులైన మోచెర్ల రామచంద్రరావు పంతులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి నౌకాసైన్యావశ్యకతను గుఱించిన వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"ఇండియా సంరక్షణకు కావలసిన నౌకాసైన్య విషయమయి ఇండియా ప్రభుత్వమువారును ప్రజలును కూడ ఆలోచింపవలసియున్నది. సదరు స్వదేశరాష్ట్రములు తమ సంరక్షణకొఱకును ఇంగ్లండుదేశ సంరక్షణకొఱకును నౌకాసైన్యాభివృద్ధికిఁగాను కట్టఁబడు నూతనయుద్ధనౌకలకు వెచ్చించు ద్రవ్యములసంగతి మీరెఱిఁగియుందురు. మన దేశమున కున్న విస్తీర్ణ సముద్రతీరమును ఆలోచించి చూచినయెడల, మన దేశసంరక్షణార్థము నౌకాసైన్యస్థాపన మత్యావశ్యక మని మీకు తోఁచకపోదు. మిగిలిన కష్టము లటుండ, ఇందునుగుఱించి ద్రవ్యకష్టమే యధికముగా నున్నది. ప్రజలపై నిదివఱకున్న పన్నులను అమితముగా హెచ్చింపకుండ నీ విషయమును సాధింపఁగల మార్గము త్వరలో కనుఁగొనఁబడి ఏదో యొకరూపకముగ దేశసంరక్షణార్థము నౌకాసైన్య మేర్పఱుపఁబడు నని నా నమ్మకము. ఇండియా సంతతివారికి నౌకాసైన్య పదవులను పొందుట కవకాశ మిచ్చు నౌకాసైన్యస్థాపనవిషయమై ఇండియాదేశపు ప్రభలకు హెచ్చరిక పుట్టకమానదు."

సభాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారు గా. కొచ్చెర్లకోట వేంకటకృష్ణారావు పంతులుగారు. నీటితీరువ, రివిషనులు, భూమి సిస్తు, తూములు కాలువలు, సెటిల్మెంటు, గ్రామకంఠములు మొదలగు రయితుల కుపయుక్తములైన విషయములు వారి వాక్యమునందు విమర్శింపఁబడినవి.

కృష్ణామండల మాంధ్రోద్యమమునకు పుట్టినిల్లు. గా. పంతులుగారు క్లిష్టుపురుష నాంధ్రులు. అట్లయ్యును

నుభయసభాధ్యక్షులును నాంధ్రోద్యమమును గుఱించి తమ యుపన్యాసములందు ముచ్చటించకుండుట విచిత్రము. అయినను నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మానము సభ్యులచే నంగీకృత మైనది.

సంఘసంస్కరణసభ

మండల సంఘసంస్కరణసభ పి. లక్ష్మి నరసు నాయఁడుగారి యాధిపత్యముక్రిందఁ గూడినది. లక్ష్మి నరసు నాయఁడుగారు దేశాభ్యుదయమునకు సర్వతోముఖమైన సంఘజీవనము సాధన మనియును దానిని పొందుటకై విద్యావ్యాపనమునకు మించిన సాధనాంతరము లేదనియును చెప్పియుండిరి.

నియోగిమహాజనసభ

రాజమహేంద్రపురంబు గౌతమీతీరంబున అక్టోబరు 30, 31 తేదులందును నవంబరు 1-వ తేదిని 12-వ నియోగిమహాజనసభ గూడినది. రావు బహద్దరు చిత్రపు వేంకటాచలము పంతులుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. ద్రోణంరాజు వేంకటాచలపతి శర్మగారు సభాధ్యక్షులు. సన్మాన సంఘాధ్యక్షుని యుపన్యాసమునందలి చివర వాక్య మిచట నుదహరింపఁబడుచున్నది.

“మన మిప్పుడు అందఱ ఐకమత్య మంగీకరించునట్టియు, అభిప్రాయభేదముల కవకాశము లేనట్టియు, పురోభివృద్ధికి సాధనభూతమైనట్టియు రాజకీయ విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు మత విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు తదుపోద్బలకరములగు సాంఘిక విషయములను గుఱించియు అత్యుత్సాహపూర్వకముగ విచారించి నిర్ణయించి స్వసంఘమును సేవించెదముగాక!”

ఆంధ్రదేశ సభలు

ఏఁటేఁట నిట్టి సభ లెన్నియో తెలుఁగుమండలంబులందుఁ గూడుచున్నవి. సభలు రెండు తెఱఁగుల నున్నవి—మహాజనసభలు, మహిళాసభలు. ఆంధ్రదేశమున కంతకును ఆంధ్రమహాజనసభ ఆంధ్రమహిళాసభ నిర్ణీతస్థలములందుఁ గూడుచున్నవి. మహాజనసభకంటె మహిళాసభయే పురాతనము. మహాజనమహిళాసభలందు జాతికులవివక్ష లేక దేశాభ్యుదయమును గోరువారందఱును గూడఁగలరు. మహాజనసభకును మహిళాసభకును శాఖాసభలవలె మండలసభలు గలవు. ఆంధ్రదేశమునందు దాదా పన్ని మండలంబులందును మండలసభలు గలవు. కొన్ని మండలములందు రాజకీయసభలు, సంఘసంస్కరణసభలు, పరిశ్రామిక సభలు గూడుచున్నవి. పైన వివరించిన మండలసభలు గాక ప్రత్యేకశాఖాసభలును గూడుచున్నవి. శాఖాసభల ప్రయోజన మంతశ్శాఖాభివృద్ధి. నియోగులు, వైష్ణవులు, ఆర్యవైశ్యులు, విశ్వబ్రాహ్మణులు, కమ్మవారు, వెలమవారు, ఈడిగవారు, మొదలగువారందఱును తమ తమ శాఖల నభివృద్ధి చేయుటకై యేఁటేఁటను సభలు చేయుచు పాటుపడుచున్నారు. ఈ సభాసమావేశము లాంధ్రదేశమునందు ప్రవర్ధమానం బగుచున్న నూతనోత్సాహంబునకు ప్రబలనిదర్శనంబులు.

హిందూదేశమునందే యితరభాగములందును నాంధ్రదేశమునందుఁ గూడినన్ని సభలు గూడుట లేదు. ఆంధ్రదేశమునం దుదయించిన నూతనోత్సాహము సర్వతోముఖమైనది. స్త్రీలు పురుషులవలె సంఘాభ్యుదయమునకై పాటుపడుచున్నారు. మండలసభలు రాజకీయాందోళనమునందు మాత్రమే మునుఁగక సంఘసంస్కరణసాధనములను ద్రవ్యోపార్జనోపాయములను నన్వేషించుచున్నవి. అంతశ్శాఖలవారీ సభలతో సంతృప్తి చెందక తమ కులమువారికై శాఖాసభలను చేయుచున్నారు. ఆంధ్రదేశమునకు జాతీయజీవనము నూతనము గాదు. కృష్ణామండలసభకు 24 ఏండ్లు నిండినవి. చెన్నరాష్ట్రీయసభకు 21 ఏండ్లు మాత్రమె గడచినవి. కృష్ణా గుంటూరు మండలసభలు చెన్నరాష్ట్రీయ సభకంటె పురాతనంబులు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము

సమస్తసభాదర్శంబులును నాంధ్రమహాజనసభయందు కేంద్రీకృతములు. మండలసభాదర్శములు శాఖాసభాదర్శములు మహాజనసభాదర్శములం దిమిడి యున్నవి. ఆర్యవైశ్య కమ్మ మహాజనసభలందును, కృష్ణా గుంటూరు విశాఖపట్టణ మండలసభలందును నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మాన మంగీకృత మైనది. కొన్ని సభలం దీ విషయము సంస్తుతింపఁబడినది. ఇంకను కొందఱకీ భావము గ్రాహ్యము గాలేదు. వారు కూడ బాగుగ యోచించినచో, ఆంధ్రరాష్ట్రాదర్శమునందలి ప్రయోజనమును గ్రహింపఁగలరు.

భాషను జాతిని బట్టి రాష్ట్రములు

సచివోత్తముఁడు ఆస్క్విత్తుగారు, యూరపుఖండమునందు శాశ్వతమైన శాంతి స్థాపిత మగుటకై,

యుద్ధము ముగిసిన పిదప భాషను జాతిని బట్టి రాజ్యములు నేర్పఱచుట సమంజస మని చెప్పిరి. ఈ నీతియె కొంతవఱకు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునం దవలంబింపఁబడిన విధ మీ వ్యాసమునకు మొదట తెలుపఁబడినది. చిన్న జాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటకై యుద్ధమునందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము చేరిన విషయము సర్వత్ర తెలిసియున్నది. ఇరువదవ శతాబ్దమునం దవలంబింపఁబడఁదగిన రాజ్యనీతి ప్రజాసభ్యత్వ జాతీయస్వాతంత్ర్యములం దిమిడినది. ప్రజాసభ్యతకు విజ్ఞానవ్యాపనము సాధనము. విజ్ఞానవ్యాపనమునకు దేశభాషలు శరణ్యములు. జాతీయభావమును బలపఱచుటకు మాతృభూమి, మాతృభాష, సాంప్రదాయేతిహాసములు దృఢపాశములు. ఆ పాశములు రాష్ట్రాదర్శమునందు సులభములు. భాషను జాతిని బట్టి రాష్ట్రమును నిర్మించుట యనెడి అస్క్విత్తుగారి రాజనీతి యభివృద్ధి చెందిన రాజ్యముల కవసరమై యుండఁగా, అభివృద్ధి లేక వెనుకఁబడియున్న యాంధ్రదేశమున కవసరము గాదా?

ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ విషయమును గుఱించి యాలోచింపఁదగిన యంశములు రెండు గలవు. మొదటి సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రము హైందవజాతీయత కనుకూలమా, ప్రతికూలమా యనునది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందలి భిన్నరాజ్యములును హిందూదేశమునందలి భిన్నరాష్ట్రములును వలె నాంధ్రరాష్ట్రము కూడ హైందవజాతీయత కనుకూలపడును గాని ప్రతికూలపడదు. రెండవ సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము వలన నాంధ్రదేశసామాన్యమున కుపకృతి కలుగునా, లేదా యనునది. రాష్ట్రనిర్మాణమువలన నాంధ్రభాష వికాసము నొందును; ఆంధ్రు లభివృద్ధిని చెందుదురు; ఆంధ్రదేశము బాగుపడును. హిందూదేశమునందు రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనా పద్ధతి సాధ్య మగుటకును యూరపునందు జాతీయ స్వాతంత్ర్య సంరక్షణము సురుచిరముగ స్థాపిత మగుటకును భాషను జాతిని బట్టి యేర్పడెడి రాజ్యములే శరణ్యములు. అందుకు భిన్నము లైన రాజ్యములు ప్రజావబోధమున కననుకూలములు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రత్యేక ప్రాంతమునకుఁ గాని మండలమునకుఁగాని శాఖకుఁగాని లాభదాయకము గా వచ్చును గాని నష్టదాయకము కాఁజాలదు. దేశసామాన్యప్రయోజనము నిర్ణయింపఁబడునపుడు ప్రత్యేక వ్యక్తులయొక్కయు ప్రదేశములయొక్కయు లాభనష్టములు పాటింపఁదగినవి గావు. విపరీతాభిప్రాయములు గల దేశసోదరు లీ యాదర్శసారమును గ్రహించెదరుగాక!

ఆంధ్రులును నాంధ్రేతరులును స్వలాభ దురభిమానములను మఱచి పవిత్రంబును సుఖావహంబును కామ్యార్థప్రదంబును నైన మాతృపూజయెడ తత్పరులై ఆంధ్రలోకాభ్యుదయమునకును భారతజాతీయ నిర్మాణమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును లోక కల్యాణమునకును తమ జీవితంబులను వినియోగించి గమ్యస్థానమును చేరునట్లు భగవంతుఁ డనుగ్రహించుఁగాక!

మ. ధరలో జార్జినృపాలశేఖరసముద్ధాటీజవాతంబుచే
నరిసేనల్ కసు దూది పింజలుగ దద్వైరవ్వారవ్వంతి లై
సురమార్గంబున కేగుఁగాక తిరుగక జూడంగ రాకుండఁగ
వర శ్రీమూరు జనార్దనేశు కరుణాపాంగప్రభాదృష్టిచేఁ.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్య విజయ స్తోత్రః

ఒంగోలు వేంకటరంగసోమయాజినా విరచితం

శ్లో. శ్రీలసద్వేణుగోపాల జయం దేహి మమ ప్రభో॥
యుధ్యతే యత్ర యత్రాస్తే కింగ్జార్జి చక్రవర్తినే. ౧

అన్యాయతస్తు బెల్జిన్యాం యే ప్రవిశ్యాదహాన్ స్థలాన్.
వేణుగోపాల తాన్ జేతుం విక్రమం దేహి మత్ప్రభో॥. ౨

ఫ్రాన్సుదేశే జర్మనిభి రభియుధ్యంతి మామకాః
ఆంగ్లేయసైనికై ర్యుక్తాః గోపాలవిజయం దిశ. 3

ఐరోపాయుద్ధరంగేషు యుధ్యంతే యేస్వసైనికాః
తేషాంతు వేణుగోపాల విజయం దేహి సత్వరం. ౪

యమ్డన్ క్రూజరుతో స్మాకం అభయం యోహి దత్తవాన్
వేణుగోపాల విజయం దేహ్యస్మచ్చక్రవర్తినః. ౫

కింగ్జార్జిచక్రవర్తి ర్యో భారతంచాభిరక్షతి
అనిశం తస్యవిజయం దేహి గోపాల ధీమతేః. ౬

గజేంద్రరక్షణం యేన కృతం పూర్వయుగే తదా
భోస్స్వామిన్ వేణుగోపాల త్వత్తైవాభయ మస్తునః. ౭

జయతుజయతుజార్జ్ శ్రీబ్రిటిష్చక్రవర్తీ
భరతధరణిభాగ్యం చాస్తుతస్త్యైవ నూనం
బ్రిటిషు రషియ ఫ్రెంచీ మండలే మైత్రి శోభా
దిశిజ విజయభాగ్యం శ్రీఘ్రమేవా తనోతు. ౮

ఆంగ్లేయదేశ జనపోషక పారిజాతం
ఆస్ట్రేలియాభరత ఖండమఖండరాజ్యం
స్త్రీరత్నలోకజన సాదరభావరూపం
గోపాలదేవ జయినం కురు చక్రవర్తిం ౯

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాధీశులకు భారతమాతృ విజయసమర్పణము

ఇండియాదేశము.

కాశ్మీరము

అఫ్ఘనిస్థానము

పంజాబ్

బెలుచిస్థానము

రాజపుత్రస్థానము

టిబెత్తు

నేపాళము

బంగాళాము

అప్పర్ బర్మా

మైసూరు

అరాబియాసముద్రము.

బంగాళాఖాతము.

లంక

యూరపుఖండఘోరభండనభాస్వద్రత్నావళము

మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్న శర్మగారు

మానవు లందఱు మహీచరు లగుటన్ - మహినే యుద్ధ మొనర్తురుగా!
యీ నవాహవంబున నన జలచరు - లింక వియచ్చరు లై రహహా!
ఘనానికి నందందే పోరుం బోరిం - బొనరింతురు వేగులు, ఈఁగల్
గానఁబడమి నవి వేఁ గాకస మిటఁ - గాంచ మహాయుద్ధ మిదె కదా! 1
జయాపజయములు దైవికములె యై - సమకొనుఁ దుద, నిప్పటియాహల్
ప్రయోజనము లేనివి యనుచుం జె - ప్పనో; నైన, నే నుడివెద నం
దియ మేటికిఁ? దైజరున కందఱుం - దెలియఁగ శత్రులు, మిత్రులుగా
నయమున నాక్ట్రిచక్రవర్తికి - జయము సిద్ధ మని యననగుఁ గా! 2
సాయపడిరి యూస్ట్రియావారి కని - జర్మను; లింగ్లీషువా రన్నన్
దోయమువా రగు ఫ్రాన్సువారికిని - దుర్బలు లగు బెల్జియమలకున్;
న్యాయం బీయది యగుట నందఱు స - హాయు లైరి యా పక్షమునన్ ;
శ్రేయం బిదె కద నైనము దోడగు - సిద్ధము జయ మాంగ్లేయుల కౌ. 3
హైందవు లాంగ్లేయులతోఁ గూడి మ - హాహవముం జేయుటఁ జూడన్,
బొందగుఁ గృష్ణార్జునులు గూడుకొని - పోరికిఁ దొడఁగినయ ట్లహహా!
సందేహంబుం గలదే జయ మిట - సమకొనుటకు, ధర్మం బెందుం
బొందుపడునో యందే మేల్గలు పగుఁ; - బోలుంగద కౌంతేయు మేల్గై. 4
అప్రార్థితు లయ్యును సమయజ్ఞత - నాంగిలేయులకు సహాయులునై
దీర్ఘప్రవిదారణముఁ జలుపుటం - దెలిపి వారలు కృతజ్ఞతతో
క్రమముగ నాతనుతో సమానులుగఁ - జింతించి సమస్వాతంత్ర్యం
జే ప్రసిద్ధముగ నొసఁగవలయుటన్ - హిత మిది హైందవులకు నెందున్. 5
తన దౌడనిది బలతారతమ్యమును - దలఁపక, వృషభము వ్యాఘ్రముతో
నని సేసి వినాశముఁ గాంచె; నటులె - యక్కట! యేమఁ గహా!
ఘన మగు భల్లూకంబు న్నారో - నే, - కనునె గెలుపు? గను గాసిపడున్;
గనుఁగొన నఖిలమృగంబుల సింహము - ఖ్యాతిగ గెల్చి జయముఁ గాంచున్. 6
ఫ్రెంచివార లింగ్లీషువారలును - ప్రేమ నిదేఁ గూడుటఁ జూడఁగ స
త్ప్రాంచితచందనకర్పూరంబులు - నలనొప్పఁగఁ బొందినయ ట్లౌ;
గాంచన్ జర్మను లాస్ట్రియనులు వే - ఱ్ఱుం గూడుట రసమును బలుపున్
మించి కలసిన ట్లగపడు నెవరికి; - మేలగు రష్యావారి ధ్రువుల్. 7

సర్వవిధంబుల స్వతంత్రశక్తిని - జనుట బ్రిటిషు ప్రభుతయె సూర్యుం;
ఉర్విఁ బ్రజాప్రభుతచేతఁ జంద్రుని - యోజం దోఁచును ఫ్రాన్సు; మహా
గర్వంబునఁ గ్రౌర్యంబున జర్మను - ఖ్యాతిగ నంగారకుఁ డననా;
గుర్వాఖ్యము రష్యాసామ్రాజ్యము; - గొఱలు సర్వియా బుధుభంగిన్. 8

ఆలమునకు మూలం బగు నాస్ట్రియ - యహా శని; జర్మనుపక్షమునం
దాలోచింపక చేరెఁ గాన శు - క్రాచార్యుం డగుఁ దుర్కీ; వే
యేలా? యాంగ్లేయప్రభుత్వ మను - సిద్ధబలుండు జనార్దనుఁడే
కేల దర్భ గొనె; జపాను రాహువు; - కేతువు బెల్జియ మనఁగ జనున్. 9

నెపోలియనువలెఁ బ్రపంచజయమును - నెగడఁగడఁగ నెల్లెగ్గె యగున్;
విపులబలు లయిన యాంగిలేయులే - ఫ్రెంచివారితోఁ గలసిరి స
త్కృపాంతరంగులు గావున, వారలు - నేరక చేసిఁ గడు లగ్గ;
నిపుణ విపులకున్ హిత మిది; కైజరె - యొనయవలె నశోకునికాంతిన్. 10

భూమిఁ గంసునికి గెలు వబ్బెనె శ్రీ - పురుషోత్తమునికె గెల్పొదవెన్;
భీమశక్తి శల్యునికిన్ జయ మయ్యెనె - భీమాగ్రజుండు యుధిష్ఠిరుఁడే
శ్రీమంతుఁడు విజయము హరికృపఁ గనెఁ; - జెందునె కైజరు గర్వితుఁ డా
స్వామి హరికృపన్? ధర్మిష్ఠుండగు - జార్జిచక్రవర్తి విజయుఁ డౌ. 11

అయనయసంపన్నుండు స్నీతి - న్యాయధర్మపరిపాలకుఁడున్
దయామయుఁ డాయోధనవీరుఁడు - తంత్రోపాయవిశారదుఁడున్
గ్రియాప్రధానుఁడు కైజరు లోఁగొని - కీర్తనీయశాంతిం జేతన్
జయాఖ్యనుం జటల జయముం బ్రాఁతిమై - జార్జిచక్రవర్తి విజయుఁ డౌ. 12

తేటగీతి

శ్రీ మహామహోపాధ్యాయనామబిరుద - రత్నకొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మ
సముదితం బిసరత్నానవ మిది భీమ - భండననివారకము శాంతిభద్రదంబు. 13

సమరశాంతి రస్తు సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు.

ప్రాచి, ప్రతీచి

కవికొండల సాంబశివరావు గారు

పూర్వము కూడ పూర్వఖండవాసులకును పశ్చిమ ఖండవాసులకును విశేషసంబంధ ముండెడిది. క్రీస్తు జన్మింపకపూర్వమే భారతవర్షమునకును ఇటాలియాదేశమునకును వాణిజ్యము జరుగుచుండె నని మన కిప్పుడు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇటీవల కూడ చీనా దేశపు వస్తువులు పశ్చిమప్రాంతములకు పోవుటయు, ఐరోపాఖండవాసులు భారతవర్షపుశాలువులను పట్టువస్త్రవిశేషములను గొనుటయు క్రీ.శ. పదునైదు పదునారు శతాబ్దంబులలోఁ గూడ మామూలై యుండెడిది. గ్రీసుదేశస్థులు రెండువేలసంవత్సరములకు పూర్వమే మనదేశము వచ్చి చూచి వెళ్లిరి. క్రీ.శ. రెండవశతాబ్దమందు శిష్టు లగు బ్రాహ్మణులు ఈజిప్టుదేశమునందలి అలెగ్జాండ్రియాపట్టణమున బ్రహ్మతత్త్వమునుగూర్చి బోధించుచుండిరి. ఆసియాఖండవాసు లగు బాక్ట్రియనులు ఐరోపాఖండమందలి ఆస్ట్రియాప్రాంతముల సంచరించుచుండిరి. క్రీ.శ. ఆఱవశతాబ్దమునందు నెస్టోరియను క్రైస్తవమిషనరీలు మన యాసియాఖండమం దంతటను వ్యాపించియుండిరి. ఇవ్విధముగ ననేకశతాబ్దములనుండి పూర్వపశ్చిమఖండవాసులకు అన్యోన్యసంబంధబాంధవ్యము లుండెడివి. కాని యిట్టివి యత్యల్పముగ నుండుటచేతను, పూర్వపశ్చిమప్రాంతములందుఁ దిరుగు బాటసారులసంఖ్య స్వల్పమగుటచేతను, వర్తకవ్యాపారములును మతబోధకైన యత్నములును విరివిగ నుండకుండుటచేతను, ఈ సంబంధబాంధవ్యములు విశేషము స్థిమితము గాక, బాగుగ నాటుకొని ప్రకాశింపలేక, పైపైకి మాత్రము తళతళలాడుచు, పూర్వపశ్చిమవృత్తాంతములు ఏయిద్దఱముగ్గురకో తెలిసినవై యుండెను.

కాని కాలక్రమమున పూర్వఖండవాసులు బలహీనులై యుక్తాయుక్తవివేకశూన్యు లగుటచే, పశ్చిమదేశస్థులు ఆసియాపై దండువెడలి చాల దేశముల నాక్రమించుకొనిరి. ఇండియా పర్షియాదేశములు ఇంగ్లాండు అధికారమునకు లోఁబడియున్నవి; సైబీరియా రుష్యాకు లోనైనది. చీనా నామమాత్రము స్వాతంత్ర్యము గల్గి యున్నను, నిజమునకు ఐరోపాఖండమునకును జపానునకును లోఁబడవగా నున్నది. ఆస్ట్రేలియా కూడ తెల్లవారలదే. పశ్చిమవాసులు వేలకొలఁది ఆసియాకు వచ్చి వర్తకము చేసికొనుచున్నారు; మతబోధ చేయుచున్నారు; ఉపాధ్యాయులుగ నున్నారు; రాజ్యాంగపాలనలందు ఉత్తమపీఠముల నాక్రమించుకొని యున్నారు. పూర్వఖండవాసులును పశ్చిమప్రాంతములకు బోవుచున్నారు; అచట విద్యగఱచుచున్నారు; వారి సాంఘికాచారములు కొన్ని తోడ్కొని వచ్చుచున్నారు; ఆధునికవాణిజ్యపద్ధతుల నేర్చుచున్నారు. ఈప్రకారముగా నేఁడు పూర్వపశ్చిమఖండవాసులు అన్యోన్యవిజ్ఞానమును గ్రహించుచున్నారు. వీరివీరి యాచారవ్యవహారములలో కొన్ని కొన్ని యక్కడి కిక్కడికిని, ఇక్కడి వక్కడికిని మాఱుచున్నవి. పశ్చిమదేశస్థుల యాధునికవైజ్ఞానికశాస్త్రములు మనదేశములలో వ్యాపించుచున్నవి; మనదేశపుఁ బురాతనతత్త్వశాస్త్రాదులు పశ్చిమమున పండితుల హృదయపీఠముల నధిష్ఠించుచున్నవి. కావున తెలిసియో తెలియకయో మానవు లెల్లరకు తమతమ తత్త్వములు మాఱిపోవుచున్నవి. ఆధునిక ధూమశకటాది శీఘ్రవాహకములును తంత్రీవార్తలును తంత్రీశూన్యవార్తలును ఈ పూర్వపశ్చిమ సంబంధమును మఱింత బలపఱచుచున్నవి.

ఇక్కారణములచేతనే యీసంబంధము ముందుముందు మఱింత దృఢమగును. కాని యిది సుఖకారణము గాక దుఃఖదాయకమైన శోచనీయము గదా!

ఇది విశేషముగ మొదట రోగికి చికిత్సవలెను బాలకునకు శిక్షణవలెను సుఖదాయకము గాకుండును. ఆంగ్లేయులు విశేషముగ వస్త్రకలాభమునకై మనదేశమున నివసించియున్నారు గాని వారికిని మనకును నింకను సంపూర్ణముగ సోదరభావ మేర్పడలేదు. పాశ్చాత్యులు భారతీయుల నప్పుడప్పు డక్కడక్కడ సోదర సమాన ప్రతిపత్తితోఁ జూడకుండుట తలస్థించుచున్నది. చీనాలో ఐరోపాఖండ వాసులు కొందఱు శక్తికొలఁది స్వలాభప్రాప్తికై పాటుపడుచున్నారు. కావున ఈ పూర్వపశ్చిమ సంబంధము మొదట కష్టదాయక మనుమాట నిక్కము. అట్లని యీసంబంధమును వదలఁగొట్టుకొనఁజూచిన నది యసాధ్యము. అది గాక అట్లు చేయుట మానవజాతికి శ్రేయోదాయకము గాదు. గృహకల్లోలము లుండిన నట్టివానిని తొలఁగింపవలయునే గాని కుటుంబనాశనమును చేసికొనఁగూడదుకదా! అట్లే మనకును పాశ్చాత్యులకును అన్యోన్యానురాగము లేకుండిన దానిని కలిగించుకొన వలయునే గాని, రెండుమూడువేల సంవత్సరములక్రింద "ఎవరికి వారే యమునాతీరే" యని యుండిన ట్లుండుటకు యత్నించుట మూఢత్వము. ఎప్పటికైనను మానవజాతి యొక్కటి కావలయును. అంతఃకలహములు నశింపవలయును. జాతిస్పర్థలు చావవలయును. ప్రేమయే ప్రధానము కావలయును. పృథ్వి మీఁది క్రొత్తస్థితిని తెచ్చుటకు మనము పూర్వపాశ్చాత్యఖండవాసుల ఆచారవ్యవహారములను పరిశీలింపవలయును; కాని యిప్పుడు ఉభయుల కున్న భేదములను కప్పిమూసిపుచ్చుట శ్రేయస్కరము గాదు. ఎవరు పూర్వపశ్చిమఖండవాసులకు స్నేహము కల్గింపఁజూతురో వారీరెండుఖండముల నాగరకమును బాగుగ పరిశీలించి, రెంటియందును నుండు మంచిచెడుగులను చూపి, ఉభయవిధనాగరకతలను సమన్వయించి సమ్మేళనము చేయవలయును.

పాశ్చాత్యుల మతసిద్ధాంత ప్రకారము పరమేశ్వరుఁడు సృష్టిస్థితిలయకారణుఁడు. సకలము నాయన పాలించుచుండును. ఆయన సర్వమయుఁడు గాని, సర్వవ్యాపకుఁడు గాని, సర్వాధారుఁడు గాని కాఁడు; కేవలము ప్రభువు. ఆయనకొక స్వర్గలోకము కలదు. అందాయన యొక యుచితాసనముపై కూర్చుండి ప్రపంచమును తన యిచ్ఛానుసారముగ నేలుచుండును. ఇది తప్ప మానవులకును ఆయనకును వేఱు సంబంధము లేదు. అందుచే తన్మతావలంబకులు అట్టి సిద్ధాంతమును విశ్వసించి, కార్యములోనికి దిగినప్పుడు మాత్రము అతీంద్రియుఁడగునట్టి భగవంతునితో సంబంధము నుంచుకొనఁజాలక తమ కనుకూలముగ తమకార్యములను చక్కఁబెట్టుకొనిరి. నిజమునకు అట్టి భగవంతునకును తదనుచరులకును ఎట్టి సంబంధము నుండుటకు వీలు లేదు. మతసిద్ధాంతములు వేఱును రాజ్యాంగపద్ధతులు వేఱును నయ్యెను. పరమేశ్వరుఁడు నిరంకుశస్వామి యైనను, వారల కది యంటక వారు సంఘమును సర్వజనసమ్మత పద్ధతుల ప్రకారము దిద్దుకొనిరి. పునర్జన్మ విషయమై గాని, మానవజన్మ పరమావధిని గూర్చి గాని విశేషముగ తర్కములోనికి దిగక, వారైహిక జీవనమునే స్వర్గీయముగ మార్చుటకు యత్నించుచుండిరి; సంఘజీవనమును ఎల్లరకు సుఖకరముగ బాగుచేసిరి. గ్రుడ్డికుంటి మొదలగు వికలాంగులకు జీవనాధారము నేర్పఱచిరి. మతాచార్యుల యమిత ప్రవర్తన నాఁపిరి. రాజ్యాంగమందు నిరంకుశత్వమును దీసివేసిరి. స్త్రీలకు పురుషులతోడి సమానాధికారమును విద్యను నిచ్చిరి. స్త్రీపురుషులు గలసి మెలసి యానందింపఁగల యామోదముల ననేకము నేర్పాటుచేసిరి. బాలికాబాలకులను చక్కఁగ పెంచి వారియందు నిహితమైయుండు గుణములను వృద్ధిపొందింపఁగల్గిరి. వారలకు స్వేచ్ఛ నెక్కువ కలిగించి చుఱుకుఁదనమును పుట్టించిరి. యువజనులకు తగురీతిని వివిధములగు పరిశ్రమిక కళాశాలలను స్థాపించిరి. బాలురను చిన్నతనమునందే కర్మయోగమున ప్రవేశపెట్టి నానాయంత్రములను త్రిప్పను నడుపను వారలకు తగు సామర్థ్యము కలిగించిరి. యువజనుల మేధాశక్తియు బాహుబలమును తీక్ష్ణత చెందునట్లు పలు తెఱంగులగు నాటపాటలను సృష్టించిరి. గ్రుడ్డితనము

చెవుడు మూగతనము మొదలగు వైకల్యములు గల విద్యార్థులకు ఆయా యవస్థలందే నిపుణముగ విద్యను నేర్పిరి. సంఘజీవనమునందు ఏకమత్యాది గుణములు పెంపొందునట్లు చేసిరి. తమతమ దేశములలో నుండు వివిధజాతులవారికి పరస్పరప్రేమను పురికొల్పిరి. కూలినాలిచేసికొని జీవించువారి వినోదార్థము అనేక సదుపాయములను చేయుచున్నారు. వారిని బాధించు యజమానులను తిరస్కరించి, యాబాధలను తగ్గించి, కూలి నెక్కువ చేయించుచున్నారు. రోజునకు కూలివాండ్రు తొమ్మిది పది ఘంటలకంటె నెక్కువ పరిశ్రమచేయ నవసరము లేనట్లు అధికారులతో చెప్పి చట్టముల నేర్పఱచుచున్నారు. బీదకుటుంబములలోని బాలురు చదువుకొన విద్యాలయమునకు పోయినపుడు, వారి యార్జన లోపముచే కుటుంబములకు ఇబ్బంది లేకుండునట్లు కొలఁదిధనము నాయాగృహస్థులకు ముట్టునట్లు యత్నించుచున్నారు. కూలివాండ్రు పెద్దపెద్ద కర్మాగారములలో పనిచేయుచు వికలాంగు లయినపుడు, వారికి జీవనసదుపాయములను ఆయా కర్మాగారముల యజమానుల చేతనే చేయించుచున్నారు. చిన్నతనమునందు చదువుకొనకుండుటచే పెద్దతనమునందు అజ్ఞానావస్థలో నున్నవారికి ప్రత్యేకముగ పాఠశాలలను పెట్టి ఆ వయస్సున కవసరమగు విద్యను గఱపుచున్నారు. భాగ్యవంతులతో బీదలకు కూడ రాజ్యపరిపాలకులను, మంత్రులను, గవర్నరులను నెన్నుకొను నధికారము నిచ్చుచున్నారు. సంఘమందు కొందఱు నిఱుపేదలును కొంద ఱమిత భాగ్యవంతులు నుండిన హాని వాటిల్లు నని ధనమును భూమిని అందఱకు సమానముగ పంచజూచుచున్నారు. ఇంకను వర్ణింపరానట్టియు, వర్ణింపసాహసించినను తెగనట్టియు అనేకానుకూల్యములను పాశ్చాత్యదేశములలో చేయుచున్నారు. ఇవి చాలనిచో, భూమిని స్వర్గముగ మార్ప నింకేమి కావలయును? ఇదంతయు పశ్చిమప్రాంతముల జరుగుచున్నందుకు అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములే నిదర్శనము. అచ్చట జరగని మార్పెద్ది? అచ్చట మానవుల సౌఖ్యముకొఱకై తలపెట్టని కార్యమెద్ది? ఓహో! అచ్చోట మానవసంఘ పరిణామమునకై చింతింపని చింత యెద్ది?

కాని యీ సాహసకృత్యము లన్నియు ఈశ్వర సహవాసబలముచేఁ గాక, తత్సహవాస మెడనై తమకుఁ దాము తలపోయుటవలన కలిగినవి యని నైని సూచించియుంటిని. పాశ్చాత్యు లిట్టి యౌన్నత్యమును వారి కుశాగ్రబుద్ధికంటె, వారి యుదార హృదయముకంటె, వారి తీక్ష్ణమైన యిచ్ఛాశక్తిచేతనే పొందుచున్నారు. వారలకు బహుకాలము జీవించి హాయి ననుభవింప మిగుల కోరిక గలదు. వారికి అమితమైన సాహసము గలదు. వారు కర్మయోగులు. వారి కుండు ఇచ్ఛాశక్తి ఆయుష్కాలమును వృద్ధిచేసి ఇహసౌఖ్యముల నెక్కువచేయుచున్నది. కాని యీయిచ్ఛాయోగము సాంఘికసౌఖ్యములకు తోడ్పడినదో అదియే పాశ్చాత్యుల సంఘమునకును మన దేశమునకును ఆపదలను గూర్చుచున్నది.

పాశ్చాత్యులు కర్మయోగు లని చెప్పితిని. ఈ కర్మయోగమునకు కారణము కొంతవఱకు ఆదేశపు శీతోష్ణస్థితి. ఇంక కొంత అక్కడి పలుయుగములందలి స్థితిగతులు. మూడవకారణము ఆదేశములు సముద్రపుటొడ్డు వర్తకవ్యాపారమునకు అనుకూలముగ నుండుట. ఇవన్నియు చేరి పాశ్చాత్యదేశస్థులను కర్మవీరులను చేసినవి. ఈ కర్మకుశలత వారి యిచ్ఛాశక్తికి పదునుపెట్టినది. ఈ యిచ్ఛాశక్తిచే వారు తిరిగి మరింత కర్మవీరులైరి. వీరి కుండు సకల సుగుణదుర్గుణములును ఈ యిచ్ఛాశక్తి కధీనములు; దీనివలననే మొలకలెత్తినవి; దాని నతిక్రమింపవు. వీరలకు మేధాశక్తి యున్నది. కాని యది యీ యిచ్ఛాశక్తి కధీనము; ఈ శక్తిచేతనే జననమందినది, కాన దానియానను దాటి నడువదు. వీరికి దయాదిగుణము లున్నవి. కాని యవి కూడ ఈ యిచ్ఛాశక్తివలననే ప్రభూతములు; దాని కధీనమై యున్నవి గాని, అవ్వాని కధీనమై యిచ్ఛాశక్తి లేదు. ఈ రెంటికారణములచే వీరి దూరదృష్టి మిక్కిలి మందమైనది. పరమావధివిషయమై వీరు బాగుగ నాలోచిం

పడు. అందుచే వీరి రాజ్యాంగపద్ధతులు స్వార్థపర మైన స్వత్వస్థాపనమునకనుకూలములు. వీరికి నమ్రత తక్కువ; విధేయతయు తక్కువ. వినయము నప్పుఁబాటు; అహంకార మధికము. కావున వీరి సంఘము మన సంఘమందు లేని యనేక లోపములను గలిగియున్నది. వీరి కున్న శూరత్వమునకు తగినట్లు మానవాత్మమీఁద ప్రేమయు దయయు నుండవలయును. వ్యాపారలాభము రాజ్యవ్యాపనము సుఖసాధనము పాశ్చాత్యరాజ్యముల యాదర్శములు. ఆ యాదర్శప్రాప్తికే వర్తమాన మహా సంగ్రామము జరగుట లోకవిదితము.

ఇఁక ప్రాచ్యఖండము లన్ననో దీనికి వ్యతిరిక్తము. వీరి యిచ్ఛాశక్తి యొకప్పుడు మేధాశక్తికిని ఇంకొకప్పుడు దయార్ద్రహృదయమునకును అధీనము. దానికి స్వాధీనత లేదు. మనలో ప్రజ్ఞాగుణము విచిత్రముగ పెంపొందినది. ఏయభిప్రాయము నైనను ముక్కలు ముక్కలుగ విడఁదీసి భారతీయుఁడు పలువిధములుగ నర్థము చెప్పఁగలఁడు. వీని మేధాశక్తి యత్యద్భుతము. వీఁడు త్రిలోకములలోని గూఢ భావముల నన్నిటి నెఱుఁగును. వీని కందని యాత్మ తత్త్వము లేదు. వీఁడు రుచి చూడని ధ్యానమార్గము లేదు. వీఁడు పరీక్షింపని పరమార్థవిషయము లేదు. వీఁడు బోధింపని ధర్మము లేదు. తర్కము, తత్త్వము, అధ్యయనము వీనికి జన్మముతో పుట్టినవి. ఇందు వీఁ డసహాయశూరుఁడు. అహాహా! భారతీయునకు తెలియని జ్ఞానమార్గము గలదే!! వీని మేధాశక్తి నెవ్వఁడు పొగడఁగలఁడు!!!

భారతీయుని హృదయము నిట్టిదే. వీఁడు "పెద్దలఁ బొడగన్న భృత్యుని కైవడి" నడచువాఁడు; "తన కన్నుల కన్యకాంతల లక్ష్యంబైన మాతృభావమునసేసి మరలువాఁడు". వీనికి పశ్వాదులమీఁద కూడ నమితదయ, వీని హృదయ మెప్పుడును దయారసముచే పొంగుచుండును. ఒక్కకఠినోక్తి వీనికి ములుకువలె గ్రుచ్చుకొనును. వీఁడు కోపమును భయంకరముగ చూచును; నమ్రభావము లేమిని శాతుసత్వముతో సమానముగ నెంచును. జీవహింస కిచ్చగింపఁడు; తన ప్రాణము నైనఁ గోల్పోవును గాని మఱియొకని చంపుట కొప్పుకొనఁడు. ఇతనికి బంగారము మట్టితో సమానము. వీఁడు పొరుగువానిని కాపాడుటకు ఆత్మహత్యకైన నొప్పుకొనును. వీనికి తల్లిదండ్రులు గురువులు, దైవ సమానులు. అంభోయని దూడను వెదకుకొనుచు తిరుగుచుండు పశువును చూచిన, నీతనిగుండె ఝల్లుమనును. ఇతఁడు బాధను చూడఁజాలఁడు. వీని దయారస మిట్టిది.

కాని యేశక్తులు ప్రాచ్యదేశములలో ప్రధానమై సంఘమునకు శిరోభూషణములై వెలయుచు, సంఘ జీవన శాశ్వత స్థితికి తోడ్పడుచున్నవో, అవియే వాని దౌర్బల్యమునకు కారణము లగుచున్నవి. ఈ ప్రాగ్దేశము లందు ఇచ్ఛాశక్తికి స్వాధీనత లేదని నుడివితిని. అదొక ప్పుడు కుశాగ్రబుద్ధికిని, ఇంకొకప్పుడు దయార్ద్ర హృదయమునకును అధీనమైయుండు నని కూడ సూచించితిని. ఏ కార్యమును గాని మనము ఇచ్ఛాశక్తి ప్రేరేపణమువలన చేయము. మన కుశాగ్రబుద్ధి ముందు వెనుక లాలోచనచేసి యెవ్విధముగ దానిదీయునో మన యిచ్ఛాశక్తి యాదారి ద్రొక్కును; లేదా మనదయార్ద్రహృదయము ఏవిషయమును చూచి అందు స్థగితముగునో మన కర్మము కూడ నటులే యుండును. మనమే కార్యమును గాని సాహసించి చేయము. మన కాలోచన లెక్కువ. ఒకకార్యము కర్తృత్వాభావముచే చెడిపోవుచున్నను, దానిని మనము సకాలమందు చేయక అనవసరముగ నాలోచించి లేనిపోని కష్టములను కల్పించుకొందుము; లేదేని దాని కర్తృత్వాభావమునకు తలపోయుచు మితి మీఱిన దుఃఖములో మునుఁగుదుము. మనయిచ్ఛాశక్తికి బలములేదు. దానికి చొరవ లేదు. ఇందుచేతనే మనము జ్ఞానయోగుల మైతిమి. మనకు జంకు హెచ్చు. కష్టసమయములో కాలూని నిల్వఁబడలేము. మన వినయము కూడ హద్దుదాటినది. దాని నపాత్రులయెడ చూపిన మనకే హాని వాటిల్లును. మూర్ఖునకు సుద్దు లెందుకు? అంధునకు సౌందర్య మేల? బధిరునకు సంగీత మేమి? కొందఱకు వినయమునకును పిఱికితనమునకును ప్రభే

దము తెలియదు. అది గాక, మన మెల్లపు జతివినయమునే చూపుచుండిన మన స్వభావమున కదియే యలవడును గాని, ఇక శౌర్యమును సాహసమును మనలక్షణములలో నుండవు. మనదేశపు ప్రస్తుతస్థితియే దీని కుదాహరణము. మనసంఘమం దున్న అతిబాల్యవివాహములు, వివిధములగు సంఘజీవనశోషణము లగు నాచారములు, బాలవితంతువులు, జన సామాన్యము యొక్క యజ్ఞానస్థితి మొదలైనవి దీనినే పోషించుచున్నవి. మనసంఘబలము నానాటికి క్షీణించుచున్నది. దేశమందు ధనము లేదు; శరీరబలము తక్కువ; బుద్ధిపటుత్వము హీనము. ఇట్లింకొక కొలఁది శతాబ్దములు నడచిన, ప్రాచ్యదేశములలోని యనేకజాతులు నశించును; భారతవర్షము నట్టిల్లగును.

మన మిప్పుడు ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశములలో నుండు లోపాలోపములను క్లుప్తముగా చూచితిమి. వీరి కున్న లోపములు వారికి లేవు. వారి కున్న మెఱుఁగు వీరికి లేదు. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశీయు లొక్కచోట కలసికొనినపుడు, ఇదియే సంఘర్షణకును భావోద్రేకమునకును కారణమగుచున్నది. పాశ్చాత్యులందు మనోబలమును, యోగపటుత్వమును వర్ధిలినవి. ప్రాచ్యులందు అవి అణగంటినవి. పాశ్చాత్యులందు దయార్ద్రహృదయము బలవత్తరము గాలేదు. ప్రాచ్యులందు అది హద్దు దాటినది. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య ఖండములకు చెలిమి పొసంగవలె నన్న, ఈ సంఘర్షణ మంతరింపవలెను. ఇది యున్నంతవఱకు ఒకరొకరిని సన్మానింపరు, విశ్వసింపరు, ప్రేమింపరు; వారివారి జ్ఞానవిజ్ఞాన శాస్త్రములు ఒండొరుల కర్థము గావు; అన్యోన్య ప్రేమా గౌరవము లుండవు. ఎవ్వఁడైన ఈ యొండొరులకు సమభావము, సహానభావము కుదుర్పఁదలఁచినచో, ఈ భేదమును తొలఁగింపవలయు. వారిలో సుకోమలభావములను వీరిలో కర్మయోగ వాంఛను ఎక్కువ చేయవలయును. "ఏవం త్వయి నాన్యథే తో స్తి." ఇది గాక, మరియొక మార్గము లేదు.

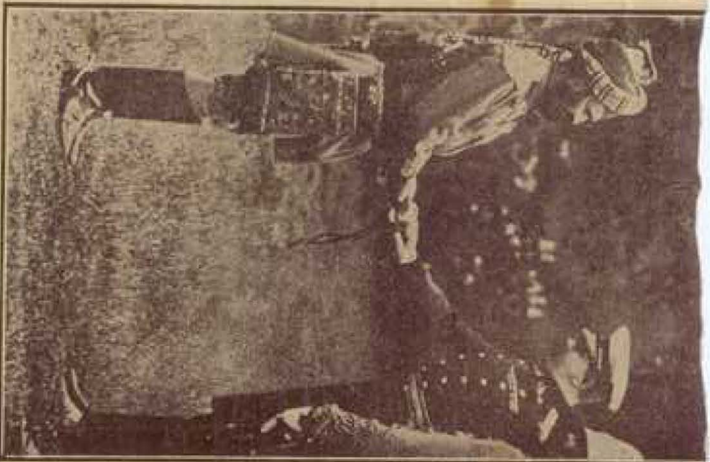
అయిన, దీని నొనఁగూర్చు టెట్లు? దీనికి సదుపాయము లెవ్వి? ఇందులకు సాధన మేమి? ఇరు తెఱంగులగు జాతీయాదర్శములందును ఇట్టి సంపూర్ణమైన మార్పును కలుగఁజేయవలయు నన, దాని కగు నుపాయములు అందుకు తగునట్లు యుండవలయును గాని, తెప్పకొయ్యతో సముద్రమును దాఁట యత్నించినట్లుండఁగూడదు. ఈ భేదాభేదము లెప్పుడు అసలు జాతీయజీవనములోనే యున్నప్పా, మనము చేయు యత్నము కూడ ఆ యసలునే మార్పవలయును. వేఱు పురుగు పట్టినపుడు సున్నమును చెట్టు మొదటనే ప్రయోగింతుము. ఆత్మకు వ్యాధివచ్చి నడత చెడినపుడు పైపై మందులు పనికిరావు. పాశ్చాత్య లీదృశస్వభావులగుటకు వారి మతమే ముఖ్య కారణము. వారి మతమందు వినమ్రాది సుకోమల భావములను పుట్టించు సాధన సంపత్తి హెచ్చవలయును. యేసు క్రీస్తు స్వజీవనమును ఈశ్వరార్పితము చేసినవాఁడే. కాని యీయనయం దంతకంటె ఆత్మపటుత్వము యోగబలము ఎక్కువ. ఈయన యూదీయజాతివాఁడు. ఆజాతియందు అన్యమతసహనము తక్కువ. ఎంతవఱకును ఇహలోకసుఖమే గాని పరమావధివిషయమైన యాలోచన లేదు. యూదీయులు 'ఆత్మ నాశరహిత' మని నమ్మరు. శరీరముతోనే యాత్మ కూడ చెల్లని వారి నమ్మకము. వారికి తదనుసారముగనే భక్తిభావమువలన పుట్టుకోమలత్వము పట్టువడ లేదు. యేసుక్రీస్తు యూదీయమతమును దాటిపోవుటకు యత్నించినను, తా నావలలోనే పడెను. ఈయనకు శాంతిస్వభావము స్వతస్సిద్ధము గాదు; శౌర్యమును సాహసమును తీక్ష్ణము. కావుననే క్రైస్తవ మతమం దవన్నియు మీఱిపోయినవి. కాఁబట్టి క్రైస్తవమతమందుసాధనసంపత్తిమాఱవలెను. సృష్టిజాలముమీఁదికి దృష్టి యెక్కువపోవలెను. జంతుజాలముమీఁద దయ పుట్టవలెను. సుఖము మానవ సంఘమునకే యున్న చాలు నని యనరాదు, విశ్వజనీన దృష్టి రావలెను. కర్మయోగము తగ్గవలెను. ధ్యానయోగము, భక్తియోగము ఎక్కువ కావలయును. మానవజాతిలో ప్రభేదములు కల్పింపరాదు. అందఱు

భగవత్ప్రేరితు లని నమ్మవలెను. మోక్షము కేవలము క్రైస్తవులకే కాదు, మానవ జాతికిం గావలయును.

అట్లే హిందూధర్మమునందును సాధనసంపత్తి మారవలెను. ఎంతవఱకును మనలో "నా కేమి చేతఁగా" దనియే కాని, "నాకు చేతౌను; నేను చేయఁ గలను; నేను చేసితీరవలెను" అను సాహసము తక్కువ. ఎంతవఱకును జీవించునది హాయిగ మృతిచెందుటకే గాని, మరింతకాలము మరియు జన్మములు హాయిగ బ్రతుకుటకుఁ గాదు. మనకు కర్మయోగము లేదు. మన కుండు నిత్యనైమిత్తికకర్మములు శరీరశోషణము చేయునే గాని శరీరపోషణము చేయవు. మన కుండు సాధనసంపత్తి యాత్మగౌరవమును నాశనముచేసి జీవన్మృతులనే చేయును. మన కున్న భక్తి యుత్సాహమును పుట్టించుటకు మాఱు ఆత్మను నమలి పిప్పిపిప్పిచేయుచున్నది. ఇహలోకసౌఖ్యమును పొందుట పాప మని యెంచరాదు. ఇహలోక సౌఖ్యము లేనిదే పరలోక విషయమును చింతించుటకైన వీలుండదు. ఇహమును వదలుకొనినవారికి పరమును దక్కదు. మన జ్ఞానము గూడ మన యిచ్ఛాశక్తిని హీనముచేయుచున్నది. అది హద్దుమీఱుటచే ఇహ పరములకు రెంటికిని అక్కఱకు వచ్చుట లేదు. మనకు ధ్యానయోగము, భక్తియోగము, జ్ఞానయోగము తగ్గి, కర్మయోగము, శౌర్యయోగము, ఇచ్ఛాయోగము, మనోబలము, ఆత్మగౌరవము ఎక్కువ కావలయును.

ఈ ప్రకారముగా నుభయదేశస్థుల యాదర్శములలోను మార్పు గలిగిన నిఁక భయ ముండదు. ఆ ప్రకారము సాధన సంపత్తులు మాఱిన మానవ తత్త్వములు మాఱిపోవును. ఆ కారణముచేతనే ప్రాచీ ప్రతీచీ సంయోగము లోక కల్యాణమునకై నిర్ణీతమైన భగవత్సంకల్ప మని విశ్వసింపవలయును. అటుపిమ్మట హిందువుల వినయము పాశ్చాత్యులకు పిఱికితనముగఁ గన్పట్టదు; పాశ్చాత్యుల సాహసము ప్రాచ్యులకు దౌర్జన్యముగఁ గాన్పింపదు. ఒండొరుల గౌరవింతురు, ప్రేమింతురు. ఒండొరులఁ జూచి నేర్చుకొందురు. సౌహార్దభావ ముదయించును. సహనము హెచ్చును. ప్రేమ యుప్పొంగును. ఆత్మ వికసిల్లును. ప్రాక్పాశ్చాత్య ఖండములు ఏకమత్యము గల్గియుండును. మానవ సంఘము సౌఖ్యమునఁ దేజరిల్లును. మానవసంఘమున ఏకత హెచ్చును. దారిద్ర్యములు పోవును. అవిద్య నశించును. స్త్రీలకు విద్య యబ్బును. రాజులు ప్రజాపరిపాలనమునకు లొంగుదురు. ప్రపంచ మంతట సంయుక్తరాష్ట్రము లేర్పడును. అంతర్జాతీయపరిపాలనము ఘన మగును. దుష్టులు మాయ మగుదురు. శిష్టులు ఎక్కువగ నుందురు. అప్పుడే భగవంతుఁడు కూడ మానవుల యత్నములకు సంతసించి యాశీర్వదించును! ఓహో!! ఆ కాల మెప్పుడు వచ్చును!!!

LORD KITCHENER SHAKING HANDS WITH A GALLANT INDIAN SOLDIER

కిచనరుప్రభువు హైందవయోధునితో హస్తస్పర్శనము చేయుట

E

GANGA SINGH NEGI, V. C.

విక్టోరియాక్రాసును గడించిన భారతయోధుడు గంగాసింగు నేగి

శ్రీజార్జి సార్వభౌముఁడు యుద్ధరంగమునందు హైందవసైనికుల పటాలమునరయుట

హైందవ సామ్రాజ్య శూరశిఖామణులు

భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు

మ. మందారప్రతిమానకీర్తులు బ్రిటిష్ సామ్రాట్పాలమూర్తుల్ మహా
నందం బొందఁగ నీ కుమారు లనిలోనన్ భీమసంకాశులై
ముం దెందుం గననట్టి యుద్ధపటిమమ్ముం జూపుచున్నా రదే
హిందూరాజ్యరమా! యదృష్టవతి నీ వేనమ్మ ముమ్మాటికిన్. 1

ఉ. మెత్తనివారిఁ గాంచి కడు మెత్తగ మొత్తుట నైజ మాటచే
మొత్తిరి నీ కుమారులను ము న్నలగ్రీక్కులు నింక నెందఱో;
మెత్తనివారె కాని చలమే గొని రేఁగిన, వారు లోక మొ
క్కెత్తయినన్ భయంపడుదురే ప్రభుకోటిసహాయ ముండఁగాన్. 2

ఉ. పత్రిక లెల్ల నీ సుతుల బాహుబలాఢ్యుల విక్రమ మ్మదే
స్తోత్ర మొనర్చుచుండె నటు చూడఁగదమ్మ మొగమ్ము నెత్తి; నీ
పుత్రులు జర్మనీనివహభూరుహపంక్తికి నగ్నిహోత్రులై
క్షాత్రముఁ జూపఁజొచ్చి; రిదె చాలుఁగదా పదివేల యేండ్లకున్! 3

శా. మార్కోలేరు సురాసురాదు లయినన్ మ మ్మాజిలో నంచుఁ జం
డార్కాకారత, నైజధైర్యగరిమం బాంగ్లేయసాహాయ్యసం
పర్కప్రాప్తి మరింత గా, రిపుచమూవర్గమ్ము నుగ్గాడరే
ఘూర్కాలున్ రసపుత్రవీరులును సీక్కుల్ గూడ నుద్దండులై? 4

సీ. యుద్ధనావను జూడ ముంచనేలేరు, సంగర మె ట్లొనర్తు రం చఱచినారు;
మనవారలు తుపాకులను బట్టనేలేరు, సమరమా యని కూయసాఁగినారు;
రణభూమియం దొక్కక్షణమైన నిలువంగఁగలరె వీ రని నవ్వఁగడఁగినారు;
ప్రభులబల్మిని బోనవలసెఁగా, కంతటి వీరులా వీ రని గేరినారు;
హిందువులె తొల్తఁ గొందఱు మందమతులు - హిందువులఁ దూలనాడినా రింత నందు;
అట్టి దేశాభిమానశూన్యవచనములఁ - బాటిసేయకు మోతల్లి! భరతమాత! 5

సీ. భరతఖండాన మున్నటి ద్రోణభీష్ముల శౌర్యప్రతాపముల్ చావలేదు;
భీమార్జునుల మహాభీలప్రతాపానలజ్వాల లింకఁ జల్లవడలేదు;
రహి నభిమన్యుపరవ్యూహభేదనాకౌశలమును నేఁ గలయలేదు;
ఆచార్యపుత్రకృపాచార్యశౌర్యమహాశ్చర్యధైర్యంబు లడఁగలేదు;
అస్థిరకళేబరమ్ములే యడఁగుఁ గాని - వినుము జీవాత్మ కెపుడు నాశనము లేదు;
తన్మహాత్ములఁ గాంచిన ధన్య వీవు; - కొఱఁత నీ కెందుఁ గలదమ్మ? భరతమాత! 6

చ. విదితపరాక్రముల్ సమరవేషములన్ ధరియించి నీ సుతుల్
తదుచితభీకరాయుధశతంబులతోఁ బొగయోడ నెక్కి ప్రా

న్నదరిని జేర, వారలను జూచి పరాసు లనంతసంభ్రమం
బొదవఁగ నార్చినార లోహోహో యనుచున్ జయనిశ్చితాత్ము లై. 7

సీ. జాళువాబంగారుజల్తారుపగిడీల దట్టంపుగుచ్చులు తళుకు లీన,
పట్టుఫాయిజమాలపై నొప్పు మఖమలంగరఖాలరంగుల్ జిగాల్ మనంగ,
పటుతరభీకరవదనమండలములు చూపర కతిభీతిఁ దోఁపఁజేయ,
నిమ్మపండుల నిల్పు నీసైన మీసాలు తమ రాచఠీవి నందఱకుఁ జూప,
ధవళసుందరదంతసంతానతరళ - ధాళధళ్యంబు తమకుఁ జిత్రముగఁ దోఁప,
ఆ పరాసులు భారతీయాళి నెంత - యాదరించిరో తెలుఁగవే యార్యధాని! 8

ఉ. నిన్నును నీ కుమారుల గణింతురు పెద్దగ నన్యదేశవి
ద్వన్నుతు లెల్ల, నైనను కృతఘ్నులు కొందఱు నీర్ష్యచారు లై
ని న్నిరసించుచుండు టది నిక్కము; నైనను నింతమాత్రలో
వన్నెఁ దొఱంగదే ? పొరుగువారల కూరలె రుచ్యముల్ గదా! 9

సీ. ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానపటిమమ్ము తొలుదొల్తఁ దల్లిరో! నీ మూలధనమ కాదె ?
మొదట " న్యాయమ్ము " నీ ముద్దుబిడ్డలు శేముషీప్రతిభన్ రచించినది కాదె ?
ఈ విమానావళి హిందురాజ్యము! నీకు వింతయే? కొట్టినపిండి గాదె ?
తగ నభోమార్గయంత్రపు సృష్టి హైందవప్రజ్ఞాధురంధరత్వమ్ము గాదె ?
సకలవిద్యలు నీయందె సంభవించె - ధర్మదేవత కీవె యాధారమమ్మ !
బల్లిదుల నందఱిని గన్న తల్లి వీవు - పూజ్యురాల వౌ హైందవరాజ్యలక్ష్మి ! 10

సీ. విజ్ఞానశాస్త్రకోవిదురాల వనుటకు "జగదీశచంద్రుండు" సాక్షి గాఁడె ?
ఘనతరకవితానిపుణురాల వనుటకు జనని! "రవీంద్రుండు" సాక్షి గాఁడె ?
బలవంతురాల వంబరో ! నీ వనఁగ "ప్రొఫెసరు రామమూర్తి" యు సాక్షి గాఁడె ?
తతరాజకీయమంత్రజ్ఞ వనుటకు యశశ్శాలి "గోఖ్లే" యొక్కఁడు సాక్షి గాఁడె ?
అబలోన వజేయ వీ వనుట కిపుడు - వినుత "విక్టోరియా క్రాసు" బిరుదు గన్న
శౌర్యశాలి "గంగాసింగు" సాక్షి గాఁడె? - సరసగుణగణోపేత! యోభరతమాత! 11

ఉ. చండశతఘ్నికానికరసంజనితానలకీలికాళి బ్ర
హ్మాండము నిండ, శత్రునివహమ్మునకున్ లయకాలమూర్తు లై
ఖండనచాకచక్యవిభవ మ్మరుదార భవత్కుమారకుల్
మెండుగ మిత్రమండలికి మెప్పు ఘటింతురు దేశమాతరో ! 12

చ. కొడుకుల క్షేమమున్ మదిని గోరెద వేని, "బ్రిటిష్జగాన సూ
ర్యుఁ డెపుడు గ్రుంకలేఁ డను బుధోక్తి యథార్థము గాఁగ నీశ్వరా !
కదనపడి నాంగిలేయుల కఖండజయమ్ము ననుగ్రహించి నా
యిడుమలఁ బాపు" మంచు స్మరియింపు మనారత మార్యదేశమా ! 13

నిర్బంధసైనికసేవ

భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు

ఇప్పుడు జరుగుచున్న యుద్ధమును గూర్చి ముచ్చటించుచు, "నిర్బంధసైనికసేవాపద్ధతులను బ్రిటీషుదొరతనమువారు అవలంబింపవలసియుండును" అని ఇటీవల సెల్బోర్న్ ప్రభువు నుడివియున్నారు. ఈయుద్ధము ఒకటి రెండు సంవత్సరములైనను పట్టు ననునిశ్చయమును, యుద్ధమునం దవలంబింపఁబడు నూతన విధులును ఇట్టి యూహకు కారణములు. ఇట్టిసందర్భమున నిర్బంధసైనికసేవయొక్క చరిత్రయు, వివరమును, లాభనష్టములును, భావిస్థితియు ఆలోచించుట ప్రస్తుతముగ నుండును.

సైనికులను దీసికొనుట మూఁడు పద్ధతుల ననుసరించి యున్నది:— 1. తన యభీష్టమును బట్టి జనులు సైనికులుగ చేరుట. (ఉ. బ్రిటను.) 2. నిర్బంధముగ కొంతకాలము ప్రతిమనుష్యుఁడును సేనలో సేవచేయుట. (ఉ. జర్మని, ఫ్రాంసు.) 3. స్విట్జర్లాండులో ఆచరణలో నున్న "మిలీషియా" అను మూఁడవ పద్ధతినిగూర్చి మనము ముచ్చటింపనక్కఱలేదు. నిర్బంధసైనికసేవ ప్రథమమున 1793-వ సం.న ఫ్రెంచిదేశపు మహావిప్లవములో ప్రారంభింపఁబడెను. అప్పుడే సైనికులు యుద్ధమధ్యమున రంగమును వదలి పారిపోవుదురను భీతిచే వారిని గుడారములం దుంచి జాగ్రతపెట్టెడి యావశ్యకము తగ్గి, దేశాభిమానపూరితు లగు పౌరుల సేనలు యుద్ధరంగములకు క్రొత్తకళను తేఁగల్గెను. ఆ కాలములో ఈనిర్బంధము క్రొత్తమార్పే అయినను, దేశమునందు ప్రబలియున్న యరాజకము నడుమ ప్రజల ప్రాణములు, పట్టణములలోని న్యాయస్థానముల యెదుటకన్న, బహిఃప్రదేశమునందలి యుద్ధరంగములలో ఎదిరికక్షివారి ఫిరంగుల యెదుట ఎక్కువ భద్రముగ నుండెను. కావున ప్రజలు విశేషముగ సేనలో చేరిరి. 1798 లో నిర్బంధసైనికసేవ శాసనరూపకముగ స్థాపింపఁబడెను. అప్పటి నిర్ణయకాలము 5 సంవత్సరము లయినను, సామాన్యముగ సైనికులు గడువు నతిశయించి సేవచేయవలసి వచ్చుటచే,అదిసేవగనే కాక ఉద్యోగముగఁ గూడ పరిగణింపఁబడుచుండెను. అందుచే సైనికులు తమకు ప్రత్యామ్నాయముగ నితరులను సేనలోనికి పంపు నాచారము ప్రబలెను. ఇట్టి ప్రతినిధులతోఁ గూడిన సేన పూర్వము డబ్బున కాసించిన సేనకన్న హీనమై రాను రాను నీచదశలోనికి వచ్చెను. నెపోలియనుచే పీడింపఁబడుచున్న జర్మనీదేశమునఁ గూడ చీనాయందలి యపజయమయిన పిమ్మట "క్రంపరు" పద్ధతి ననుసరించిన విధానముచే నొక విధమగు నిర్బంధ సైనికసేవ అభివృద్ధిలోనికి వచ్చెను. ఇట్టినిర్బంధము కొంతవఱకు సైనికసేవను దుస్థితికిఁ దెచ్చినను, అమెరికాలో 1861-1865 సంవత్సరములలో బానిసత్వమును నిర్మూలము చేయుటకు ప్రజల నడుమ జరిగిన యుద్ధములో దాని గౌరవము పునరుద్ధారణ సేయఁబడెను. 1870-వ సంవత్సరములో ఫ్రెంచివారిపై జర్మనీకిఁ గలిగిన సులభజయము ఈ పద్ధతియందు జర్మనులు చేయఁగలిగిన సంస్కారము వలననే లభించిన దని చెప్పుదురు. అప్పటినుండియు, బ్రిటను తప్ప ఐరోపాఖండమునందలి దేశము లన్నియు ఈపద్ధతి నవలంబించినవి. రెండు సంవత్సరములనుండి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములో చేరిన ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, న్యూజీలాండు అను వలసలు గూడ ఫ్రాంసు జర్మనిదేశములలో నున్న నిర్బంధసైనికపద్ధతులను విశేషముగ సంస్కరించి యాచరణలోనికిఁ దెచ్చి, ప్రపంచకమున కంతకును మార్గదర్శులుగ నున్నవి. ఈ పద్ధతి యొక్క వివరము ముందు తెలుపఁబడును.

నిర్బంధసేవ మొదట అయిదు సంవత్సరముల కాలమువఱకు నిర్ణయింపఁబడెను కాని, దేశములోని సైనికసేవకు తగిన యువకుల నెల్ల నేర్చుట సేనలోనికి తీసికొనుట దుస్సాధ్యమయ్యెను. కావున రాను రాను

సేవాపరిమితి(ఇప్పుడు జర్మనీలోవలె) 2 సం.లకు తగ్గింపఁబడెను. అప్పటికిని ఒకసమయమునందు శిక్షనొందవలసిన సైనికులసంఖ్య అపరిమితముగ నుండుచుండెను. మఱియు శిక్షాకాలము తక్కువగ నుండెను. ఇట్లు అందఱను చేర్చి శిక్షనొసంగుటకు సదుపాయము తక్కువగుటచే, జనసంఖ్య వృద్ధియయినకొలఁది సైనికులసంఖ్య వృద్ధియగుటలేదు. 1905-సం.న జర్మనీలో, వైద్యపరీక్షలో దుర్బలులని గాని ఇతరకారణములవలనఁ గాని నిర్బంధము నుండి మినహాయింపగు జనము గాక, సైనికులుగ నుండఁదగిన జనుల సంఖ్యలో సగముమంది సైనికసేవనుండి తప్పింపఁబడిరి. ఈ పద్ధతిలో వ్యయము బహు స్వల్పముగ నుండును. నిరంతరము సైనికులుగ తమజీవితమును సలుపవలసిన మొదటి పద్ధతిలో దీనికన్న మూడురెట్లు ఎక్కువ వ్యయమగు నని నిశ్చయింపఁబడినది. మొదటిపద్ధతిలో లేని లోపములు కొన్ని నిర్బంధపు పద్ధతిలోఁ గలవని కొందఱ యభిప్రాయము. తమ యభీష్టమునను సరించి యావజ్జీవము భటులుగనుండఁదలఁచిన సైనికులు మనస్ఫూర్తిగ శిక్షనొంది ఉత్సాహముగ పోరాడుదురు. నిర్బంధముగ తీసికొనఁబడినవారిలో కొందఱు తమసేవను బలవంతపుసేవగ నెంచుకొనెదరు. కాని దేశములోని యువకు లెల్లరు శిక్ష నొందియుండుటచే, పిఱికిపందలును దేశాభిమానహీనులగువారును కడపఱకు యుద్ధములో చేరకపోయినను, మిగిలినవారే అసంఖ్యాకులుగ నుందురు గావున రాజ్యాంగమున కెట్టియాపత్తును గలుగఁజాలదు. అభీష్టము ననుసరించి సేనలో చేరు పద్ధతి ఇంగ్లాండులో నాచరణలో నుండి ఐరోపాఖండములో నుండకుండుటకు తగిన కారణములు గలవు. బ్రిటను గొప్పద్వీప మయి యున్నది. దానిపై దండయాత్రచేయుట కష్టము. ఒకవేళ చేసినను, మొదట నౌకాదళముతో పోరాడవలెను. ఈలోపుగ సివిల్ జనమును యుద్ధమునకు తయారుచేయుటకు తగిన యవకాశ ముండును. ఈపద్ధతి ననుసరించువారు కొద్దిసేనను మాత్రమే యుంచుకొనఁగలరు. అందువలననే బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో 6 లక్షల సేన మాత్రమే గలదు. కాని ప్రస్తుతపు యుద్ధమువంటి మహాయుద్ధము తటస్థించిన మొదల 20లక్షలసైన్యమునుగూడ సిద్ధముచేసికొనుటకు అవకాశమున్నది. అట్లే ఇప్పుడు సిద్ధము చేయఁబడుచున్నది. భూభాగము సరిహద్దుగాఁగల దేశములకిది సాధ్యముగాదు. శత్రువు వచ్చి దేశముమీఁద పడుటకు విశేషకాలము పట్టదు. జర్మని ఫ్రెంచిదేశముపై పడుటకు ఎంతకాలము పట్టినది? ఆపత్సమయమునందు ఏదు క్రొత్తగ మీటింగులు చేసి జనులను ఉత్సాహపఱచి వారిని సేనలో చేర్చికొని వారికి శిక్షను గఱపి వారిచే పోరాడించుటకు అవకాశము చాలదు. కావుననే ఐరోపాయం దెల్ల నిర్బంధసైనికపద్ధతి ఆచరణలో నున్నది.

నిర్బంధసైనికసేవనుగూర్చి వివిధాభిప్రాయములు గలవు. దీనివలన నిర్మింపఁబడు బహుళమైన సేనల వలన యుద్ధములకన్న శాంతమే ఎక్కువగ ప్రబలు నని దానిని సమర్థించు కొందఱు వాదింతురు. నిర్బంధ సైనికసేవయును, ఆయుధములయొక్క మహాబలమును, వానిని వినియోగించుటయం దుండెడి విశేషకష్టమును, పోరాటముల జయాపజయములను గూర్చి గల యనిశ్చయమును, మహాసంగ్రామములవలన పరిశ్రమలకు తప్పక కలుగు సంక్షోభమును, అపజయమువలన సంప్రాప్తమగుపరిపూర్ణనాశనమును, దేశముయొక్కయైశ్వర్యమునకు భంగము గలిగించు నను నిశ్చయము గలదు కనుక, యుద్ధములు తగ్గిపోవు నని కొందఱు తలంతురు. వృత్తిరీతిని పోరాడు యుద్ధభటులతోఁబాటు మానాభిమానములతో పౌరభటులు పోరాడఁజాల రను కొందఱి యభిప్రాయము నిర్వివాదము గాదు.

నిర్బంధసైనికసేవవలన కొన్ని యితర ప్రయోజనము లుండును. అనేకకారణములవలన జాతీయాభిమానము తగ్గి, విశ్రాంతియందును భాగ్యభోగములందును, మానవకోటియొక్క సర్వసౌభ్రాతృత్వమునందును కోరికలను బలపఱచు నీకాలమునందు, ఇట్టి నిర్మాణమువలన దేశాభిమానము హెచ్చి, పౌరధర్మము, స్వార్థత్యాగము, ధైర్యము, దేశోద్ధరణమునకుఁగాను ప్రజాసామాన్యమునకు వలయు నుత్సాహము వృద్ధియగును. ఆ దినపు

వ్యక్తితయు నశించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. బుద్ధి కౌశలమును, చుఱుకుఁదనమును గలిగిన యువజన శ్రేష్ఠుల బుద్ధిప్రసారమున కిది గొప్ప యంతరాయ మందురు. ఇట్టిపురుషులలో నెందఱి మహాశక్తులు వ్యర్థ మగుచున్నవో, యెందఱి మనస్సులు సంతాపము నొందుచున్నవో యూహించుట సులభము.

కాని ప్రజాస్వామికమును గోరు దేశములలో ఈ నష్టములను నివారించుటకైన గమనింపక, నిరంతరము ప్రజలు సైనిక జీవిత మాహాత్మ్యమునందు నిమగ్నులై యుందురు. ఎట్లు ప్రతియువకునకును వోటియ్యవలెనో, అట్లే ఈ దేశములలో ప్రతియువకుఁడును సైనికుఁడుగ నుండవలెను. నిర్బంధ సైనిక సేవ జాతి మత భేదములను నిర్మూలముచేసి, ప్రజల నందఱను కులము ధనము మున్నగువానివలనఁ గలుగు తారతమ్యములనుండి తొలఁగించి, వారికి సర్వసమానత్వమును గలుగఁజేయును. కాని, నిర్బంధ సైనిక సేవకును ప్రాతినిధ్యపు పరిపాలనను గోరు ప్రజాస్వామికమునకును గొన్ని యసందర్భములు గలవు. ప్రజాస్వామికమునందు అధికారము, అనువర్తనము అను భావములు తిరస్కరింపఁబడి, తెలివిగల వక్త నాయకత్వము వహించును. ప్రతి సమస్యయు జనబాహుళ్యముయొక్క యభిప్రాయము (వోట్ల) ననుసరించి నిర్ణయింపఁబడును. మఱియు ప్రజాస్వాతంత్ర్య మను భావము పోను పోను అరాజకమునకు సమీపించుచుండును. నిర్బంధ సైనిక సేవ యన్ననో, నిరంకుశాధికారము, చర్చగాని విచారణగాని లేని విధేయత. ఇందలి ఆదర్శములు అభ్యాసములు భావములు, ప్రజాస్వామికమునకు వర్తించువానికి అతిదూరములై యుండును. రానురాను సర్వత్ర ప్రజాస్వామికము వృద్ధియగుచున్న దేశములలో నిర్బంధ సైనిక సేవ ఎంతవఱకు వర్ధిల్లఁగల దని మహనీయు లనేకులు సంశయించుచున్నారు. ఎంతకాలము గరుత్మంతులు చిలుకలవలన పరిపాలింపఁబడుదురు?— అని వీరు ప్రశ్నింతురు.

ఈ తర్కవాదము లెట్లున్నను, సభ్యత నొందిన ప్రపంచ మంతటను నిర్బంధ సైనిక సేవ అవలంబింపఁబడుచున్నది. ఇంగ్లాండు అమెరికాలలో దీని యనావశ్యకతకు కారణము లిదివఱకే నుడువఁబడినవి. లాభనష్టము లెట్లున్నను, ఇంగ్లాండులోని పద్ధతులవలన సైనికవ్యయము విశేషముగ హెచ్చుచున్నది. ఈవ్యయము హెచ్చిన కొలఁది దేశముయొక్క ఋణము వృద్ధియగును. ఇది యొక ఇంగ్లాండుదేశముననేగాదు, కాలక్రమమున సకలదేశములలోను రాజ్యాంగమువారి యప్పులు వృద్ధియగుచున్నవి. ఈ యప్పులు ఆయాదేశపు ప్రజలనుండియే గాక ఇతర దేశపు ప్రజలనుండి కూడ పుచ్చుకొనఁబడుచున్నవి. వీనికి ముఖ్యకారణము వత్సరవత్సరము సైనిక సంబంధ మగు వ్యయముయొక్క వృద్ధియే. ఇంగ్లాండు దేశముయొక్క యప్పు 1835-1888 సం.లకును నూటికి173 పెరిగి273 అయినది. ఇటీవల నిరంతరము యుద్ధనౌకలయందును ఆయుధములందును జరుగుచున్న మార్పులే ఈ వృద్ధిని ఇంకను హెచ్చించుచున్నవి. ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితిగతులను గమనించువారు ఆదేశముయొక్క భద్రతకు ఇట్టి వ్యయము అత్యవసరమని గ్రహింపకమానరు. తన ప్రజలకైనను వలయు నాహార పదార్థముల నెల్ల పండింపఁజాలనట్టియు, తన జీవితమునకు పూర్ణముగ విరివియైన వాణిజ్యముపై నాధారపడవలసినట్టియు, తన రాజ్యపరిమితినిబట్టి, తఱుచుగ నితరరాజ్యములతో కలహింపఁదగినట్టియు, ఇతరుల దండయాత్రకు ఆశను గలిగించునట్టియు ఈద్వీపము మఱియొకరీతిని తనస్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనఁజాలదను సంశయము ఆంగ్లేయ ప్రజలును పాలకులును గ్రహింపఁగలిగియుండుట మిక్కిలి శ్రేయోదాయకము.

ఈ వ్యయమునందు వృద్ధి అన్ని దేశములయందుఁ గన్పట్టుచు, అన్ని రాజ్యములను గలవరపఱచుచున్నది. ఇది ఎట్లు అంత్యము గానున్నదో ఎవరును గ్రహింపఁజాలకున్నారు. కాని వ్యయమును గొంతవఱకు తగ్గించుటకు నిర్బంధ సైనిక సేవ యను నూతన ప్రతిక్రియ వర్తించుచున్నది.

ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితినిబట్టి నిర్బంధ సైనిక సేవ ఇంగ్లాండులో నాచరణలోనికి రాకున్నను, ఆదేశమునకు చేరియున్న ఆస్ట్రేలియా న్యూజీలాండు దక్షిణాఫ్రికా

వ్యక్తితయు నశించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. బుద్ధి కౌశలమును, చుఱుకుఁదనమును గలిగిన యువజన శ్రేష్ఠుల బుద్ధిప్రసారమున కిది గొప్ప యంతరాయ మందురు. ఇట్టిపురుషులలో నెందఱి మహాశక్తులు వ్యర్థ మగుచున్నవో, ఎందఱి మనస్సులు సంతాపము నొందుచున్నవో యూహించుట సులభము.

కాని ప్రజాస్వామికమును గోరు దేశములలో ఈ నష్టములను నివారించుటకైన గమనింపక, నిరంతరము ప్రజలు సైనిక జీవిత మాహాత్మ్యమునందు నిమగ్నులై యుందురు. ఎట్లు ప్రతియువకునకును వోటియ్యవలెనో, అట్లే ఈ దేశములలో ప్రతియువకుఁడును సైనికుఁడుగ నుండవలెను. నిర్బంధ సైనిక సేవ జాతి మత భేదములను నిర్మూలనముచేసి, ప్రజల నందఱను కులము ధనము మున్నగువానివలనఁ గలుగు తారతమ్యములనుండి తొలఁగించి, వారికి సర్వసమానత్వమును గలుగఁజేయును. కాని, నిర్బంధ సైనిక సేవకును ప్రాతినిధ్యపు పరిపాలనను గోరు ప్రజాస్వామికమునకును గొన్ని యసందర్భములు గలవు. ప్రజాస్వామికమునందు అధికారము, అనువర్తనము అను భావములు తిరస్కరింపఁబడి, తెలివిగల వక్త నాయకత్వము వహించును. ప్రతి సమస్యయు జనబాహుళ్యముయొక్క యభిప్రాయము (వోట్లు) ననుసరించి నిర్ణయింపఁబడును. మఱియు ప్రజాస్వాతంత్ర్య మను భావము పోను పోను అరాజకమునకు సమీపించుచుండును. నిర్బంధ సైనిక సేవ యన్ననో, నిరంకుశాధికారము, చర్చగాని విచారణగాని లేని విధేయత. ఇందలి ఆదర్శములు అభ్యాసములు భావములు, ప్రజాస్వామికమునకు వర్తించువానికి అతిదూరములై యుండును. రానురాను సర్వత్ర ప్రజాస్వామికము వృద్ధియగుచున్న దేశములలో నిర్బంధ సైనిక సేవ ఎంతవఱకు వర్ధిల్లఁగల దని మహనీయు లనేకులు సంశయించుచున్నారు. ఎంతకాలము గరుత్మంతులు చిలుకలవలన పరిపాలింపఁబడుదురు ?— అని వీరు ప్రశ్నింతురు.

ఈ తర్కవాదము లెట్లున్నను, సభ్యత నొందిన ప్రపంచ మంతటను నిర్బంధ సైనిక సేవ అవలంబింపఁబడుచున్నది. ఇంగ్లాండు అమెరికాలలో దీని యనావశ్యకతకు కారణము లిదివఱకే నుడువఁబడినవి. లాభనష్టము లెట్లున్నను, ఇంగ్లాండులోని పద్ధతులవలన సైనికవ్యయము విశేషముగ హెచ్చుచున్నది. ఈవ్యయము హెచ్చిన కొలఁది దేశముయొక్క ఋణము వృద్ధియగును. ఇది యొక ఇంగ్లాండుదేశముననేగాదు, కాలక్రమమున సకలదేశములలోను రాజ్యాంగమువారి యప్పులు వృద్ధియగుచున్నవి. ఈ యప్పులు ఆయాదేశపు ప్రజలనుండియే గాక ఇతర దేశపుప్రజలనుండి కూడ పుచ్చుకొనఁబడుచున్నవి. వీనికి ముఖ్యకారణము సత్సరసత్సరము సైనిక సంబంధమగు వ్యయముయొక్క వృద్ధియే. ఇంగ్లాండు దేశముయొక్క యప్పు 1835-1888 సం.లకును నూటికి173 పెరిగి273 అయినది. ఇటీవల నిరంతరము యుద్ధనౌకలయందును ఆయుధములందును జరగుచున్న మార్పులే ఈ వృద్ధిని ఇంకను హెచ్చించుచున్నవి. ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితిగతులను గమనించువారు ఆదేశముయొక్క భద్రతకు ఇట్టి వ్యయము అత్యవసరమని గ్రహింపకమానరు. తనప్రజలకైనను వలయు నాహార పదార్థముల నెల్ల పండింపఁజాలనట్టియు, తన జీవితమునకు పూర్ణముగ విదేశీయమైన వాణిజ్యముపై నాధారపడవలసినట్టియు, తన రాజ్యపరిమితినిబట్టి, తఱుచుగ నితర రాజ్యములతో కలహింపఁదగినట్టియు, ఇతరుల దండయాత్రకు ఆశను గలిగించునట్టియు ఈద్వీపము మఱియొకరీతిని తనస్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనఁజాలదను సంశము ఆంగ్లేయ ప్రజలును పాలకులును గ్రహింపఁగలిగియుండుట మిక్కిలి శ్రేయోదాయకము.

ఈ వ్యయమునందు వృద్ధి అన్నిదేశములయందుఁ గన్పట్టుచు, అన్నిరాజ్యములను గలవరపఱచుచున్నది. ఇది ఎట్లు అంత్యము గానున్నదో ఎవరును గ్రహింపఁజాలకున్నారు. కాని వ్యయమును గొంతవఱకు తగ్గించుటకు నిర్బంధ సైనికసేవ యను నూతన ప్రతిక్రియ వర్తించుచున్నది.

ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితినిబట్టి నిర్బంధ సైనిక సేవ ఇంగ్లాండులో నాచరణలోనికి రాకున్నను, ఆదేశమునకు చేరియున్న ఆస్ట్రేలియా న్యూజిలాండు దక్షిణాఫ్రికా

లను వలసలలో అది కొంతమార్పుతో రెండు సంవత్సరములనుండి అవలంబింపఁబడుచున్నది. దీనికి 'సిటిజన్ ఆర్మీ' అనఁగా 'పౌరులసేన' యని యావలసలలో నామకరణముచేయఁబడినది. ఆస్ట్రేలియా న్యూజిలాండు దేశములు ఇంగ్లాండునకు ఎక్కువ దూరముగ నుండి, ఆసియా దేశస్థుల దండయాత్ర భీతి నొందిన వగుటచేతను, దక్షిణాఫ్రికాలో వలసకువచ్చిన పాశ్చాత్యుని ప్రతియొక్కనికిని అయిదుగురు చొప్పున దేశీయుల సంఖ్య హెచ్చుగ నుండుటచేతను, ఈ మూఁడు వలసలలోను పౌరులసేన యను నిర్బంధ సైనిక పద్ధతి యవలంబింపఁబడినది. ప్రతి పౌరుఁడును 12 సం.ల వయసు మొదలు 25 సం.ల వయసువఱకును, అనఁగా 13 సం.ల కాలము సేవ చేయవలెను. ప్రతిసంవత్సరమును మొత్తముమీఁద 16 రోజులు సేవ చేయవలసియుండును.

వయసు	
12-14 సంవత్సరమునకు	90 గంటలు శిక్ష.
14-18 ,,	4 రోజులు డ్రిల్లు.
14-18 సంవత్సరమునకు	12 అర్ధదినములు డ్రిల్లు.
	14 రాత్రులు ,,
18-25 నడుమ పౌరుల సేనలో చేర్చుకొనఁబడి సం.కు	16 రోజులు శిక్ష.
,,	8 ,, పర్యటనము.
మొత్తము కాల్బలమునకు	6½ మాసములు శిక్ష.
టెక్నికల్ సేనలో	8½ ,, ,,

ఈ విధముగ ఫ్రాన్సు జర్మని దేశములలోని పద్ధతి సంస్కరింపఁబడినది. ఇది యైనను, వాలంటీర్ల సంఖ్య తగినంతగ నుండనియెడల, తగిన వయస్సుగల వారిలో కావలసినవారిని లాటరీవలన తీసికొనెదరు. సేవచేయుకాలములో రోజునకు రు. 2-4-0చొ. వేతన మొసఁగఁబడుటచే, వ్యయము విశేషము కాఁజాలదు. మన దేశములోఁ గూడ ఇట్టినిర్మాణము అవలంబింపఁబడునెడల అమితమగు సైనికబల మేర్పడుట కవకాశము కల్పింపఁబడును.

భాషాఘోష

కన్నేపల్లి సాంబశివశర్మ రామస్వామిగారు

ధనికవరేణ్యులార! కవితాప్రియులార! పఠనమార్గసా ధనపరులార! నా యనుంగుబిడ్డలు మీరలు, సుపవిత్రముగ వినుఁడు: ప్రపంచరంగమునఁ బేరు ప్రతిష్ఠలఁ గాంచి వాసికెక్కిన మన యాంధ్రదేశమునఁ గీర్తిఁ వహించిన బాసను; తొల్లి నన్ గనియెను భారతాంబ, తదనంతరమందు మహాత్ము లెందఱో నను గని 'తీర్పు మాయమ్మ' యనిరా; శతశాబ్దములందు పోషకులగుటలను దక్షిణాపథమున మన్ననమై తిలకించి వారి సద్గుణముల ముద్దుమాటలను దోఁచినయట్టుల చెప్పుకొంటి; నా యునికిరేఁ జూచి కొందఱు అభిమానముతోన్ నను చేరదీసి నాదని వినుమందు; నా యొక్కఁగవంతకు నన్నయ తిక్కనమూర్తి, యఱ్ఱాప్రెగడయు మున్నగు వీరు నను గాంచి పతివ్రత! నీ విశేషముల్ గనుఁగొన చెప్ప మీకు విను గాదిలి పుత్రికవీవెఁ బెంచెదన్ జనపృథ రమ్ము; నీ జతకు సంస్కృతభాషిని నాఁ తెలుంగు నా తనయను సర్వసమ్మతవిధాననిధానవిలాసిని సాధ్వి' యనుచుఁ బేర్కొంచుఁ దని తోఁచిన చీరలు కంచుకాదులన్ దనివి నుడంగ నిచ్చి ప్రకృతిం బగు నందము హెచ్చునట్లు నన్నయమునఁ బెంచె; సంస్కృతయు నాదరబుద్ధిని గల్గు లోపముల్ గనుఁగొని దిద్ది నన్ను మకరందము సోదరిరీతిఁ గన్నతల్లినియతి ముద్దుచేసి యువతిలను నన్ దనలోన నైక్యమొందునటుల చేసె; నిట్లు పరితోషము నొంది వసించుచుండ నా జనకుఁడు పంచమాగమను సమ్మతిమీఱ నరణ్యపర్వమున్ దనుకను తోడఁ జేసి తనదారిని స్వర్గముఁ జేరె; నందుకై వనటను దూలి నా ప్రభు కవిహస్తసుఖంబని కోరుచుండఁ తిక్కనకవి యొగు వెంచి నను గౌఁగిటఁ జేరఁదీసి 'బిడ్డ! పోయిన కవివర్యుఁ డెప్పుడు తిరస్కృతి జాలఁడు; కాని నీ మనమ్మునఁ గల కోర్కెఁ దీర్ప నరపోకనె? భారతరాశి మెల్ల నీకును వచియించి సంస్కృతము సౌభ్యమతివనఁ గాంతి మద్విభూషణనిచయమ్ము నీకును నొసంగెద' నంచును మాటడించె; నాతనిదయ భారతమ్ముఁ దుదకాఁకఁ జెలంగినది; నాఁటనుండియున్ దినదినమున్ కవీశ్వరులు దివ్యపురాణములన్ ప్రబంధముల్ నొనలుగు నాటకంబు లనుకూలము తో వడలన్ రచించి; యిందనుకను దక్షిణేశ్వరుల నన్నును భూషలు తేలినారు; పూర్వనియత గౌరవంబునను గొంత రహించె నవ్యదశ రాకయుండునఁ గననయ్య నాతల యనుగ్రహ మింతుక దక్షిణైన నారణమున; నిట్టి గుండె యదరున్ వినవయ్య విశేష మెందు: నా మనికిని మార్పు చెందిరట మానవులుం గొందఱు; భూమణమ్ములే యనవసర మ్మటంచురట యార్యులు గొందఱు; బుద్ధిలేని లక్షణనియమమ్ముఁ బోవిడిచి గ్రామ్యపదంబులఁ బుస్తకంబులన్ దనుపుఁ డటంచుఁ గొందఱును దర్కములాడెదరంట నా యమా! యువకశతాంశమ్ముగ నతీనమునేమ్మను గాంచి నంచు నండిన నను తీవఁ జాడనగునే? నగలన్ గయిసేయుచున్నఁ బోయెను, గలవాని దీయఁదగునే? యిఁక మీరలు దీసి పారవైచిన నిఁక నేమి యౌనొ! ప్రకృతిసిద్ధముగాఁ గలరూపు వాఁడె నాకినపును తెంచె; నిప్పుడు నవవ్యయము గొల్పుచు నంగసందునన్ గణుపులు గానవచ్చు నధికమ్ముగ; నా పలు కాలకింపరే జనములు! పూర్వనిమముల చంపిన భాషయె కాదు, లోకమందునఁ గల వస్తుసంతతుల దోషము నొందని దెద్ది? కట్టుఁ బాట్లనుచిత మంచుఁ బల్కనగునా? స్వదనాంకభాష నంటులన్ బనికడ పుస్తకంబులను వ్రాయఁ దటన్న ను ధర్మమా? మనోమనినను గ్రాంథికంబు స్వదహారిక మంచును రెండు రూపముల్ గనియెను భాష; తొల్లిటి గ్రంథములందును బేరుఁ గాంచె దక్కనయటి మాటలాడుదెడఁ గీర్తిని గాంచెను; రెండుఁ గూర్చినన్ ఘనతఁ దెలుంగు కెట్టు? లోకకాముకవర్యుఁడు భార్యమీఁద నేకృను నొకదానిఁ దెచ్చుకొని ప్రాపకమున్ బదరించి దానితో సముపగ రాత్రియుండఁ బలహారసుఖంబులఁ దేలుచుండినన్ జనములు లెక్కసేయు; రలపానియెఁ దానను మంత్రవిద్రుతయుక్తవియత కార్యజాలముల సమ్మతిఁ జేసిన మన్న నొప్పవారను గలరే! పతివ్రతయు రూఢి తరంగములందు; నట్టులే జనములు మాటలాడునది సాధివిధమ్మున నందు; గ్రాంథికమ్మనినను వస్తుతోత్రమును సాటిగఁ జైకొని పెండ్లియాడుకొన్న పలికనేర్చ! రెండు నొకటికి సామ్యము గావు; మన్ప్రజమ్మును విడనాడుఁడెందఱును! పూర్వమునుండియు వచ్చు గ్రంథముల్ చెవికి తూటాకనాప్పులకుఁ జేయుటఁ బాటించెఁగాఁ? పదమున్ గనుఁగొని తోఁచినట్టి యుపకారము చేయుఁడు, వేనవేలు వందనములఁ జేయుదాన స్వపథర్మము లాములు రాజశేఖరా; మీ ఋణము దీర్చుకొనఁ దగునే తిని సోదరులార! మిమ్ముఁ జేరిన నను 'కంటికిన్-రెడిన రేవడఁ జేయకుఁడయ్య! యంతరాత్మను గనుఁడయ్య! చేతోకవిధమ్మున బ్రిప్పకుఁడయ్య నన్ను! నా మనికిని వాడు బాలుఁ గొఱమాలిన మార్పులు వద్దు నా కికన్.

CARRYING A MACHINE GUN

ఒక యంత్రఫిరంగిని కందకములోనికి గొంపోవుట

X

LIFE IN TRENCHES

కందకములలో జీవితము

SAVING HER HONOUR

రెడ్ క్రాస్ నర్సును ఎత్తుకొనిపోవుచున్న జర్మనుని హైందవయోధుడు పొడుచుట

SAVING THE WOUNDED

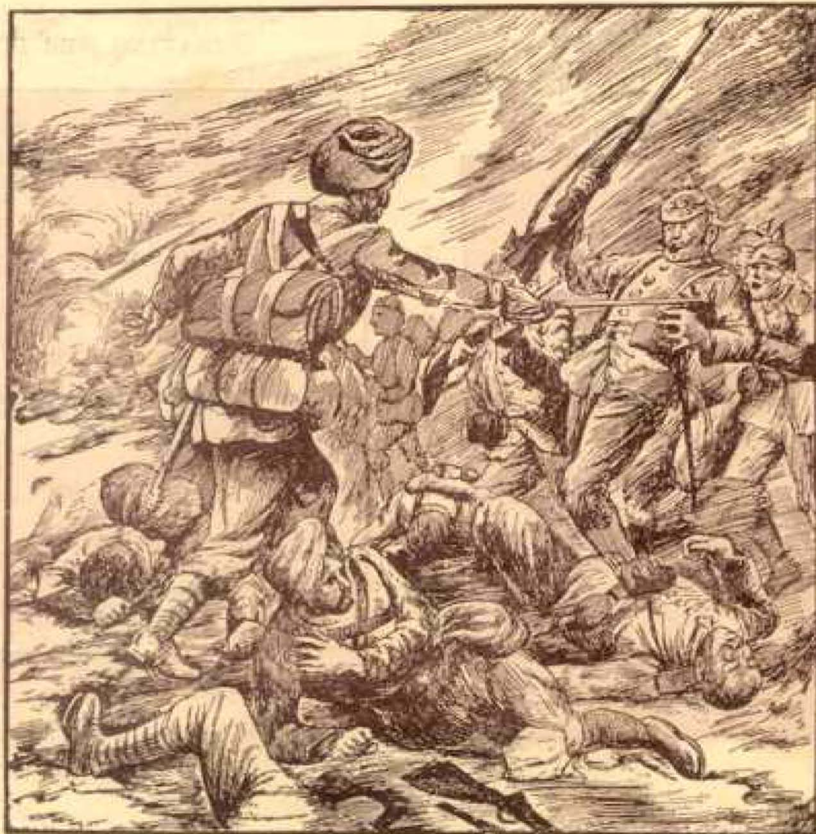
గాయపడియున్న జర్మనుని ఫిరంగులున్న ప్రేలుచున్నను భారతీయుడు రక్షించుట

GERMANS APPROACH THE INDIAN TRENCHES

భారతీయసైనికులున్న కందకములవద్దకువచ్చిన జర్మనులు హతులగుట

HOW GANGA SINGH NEGI EARNED THE VICTORIA CROSS

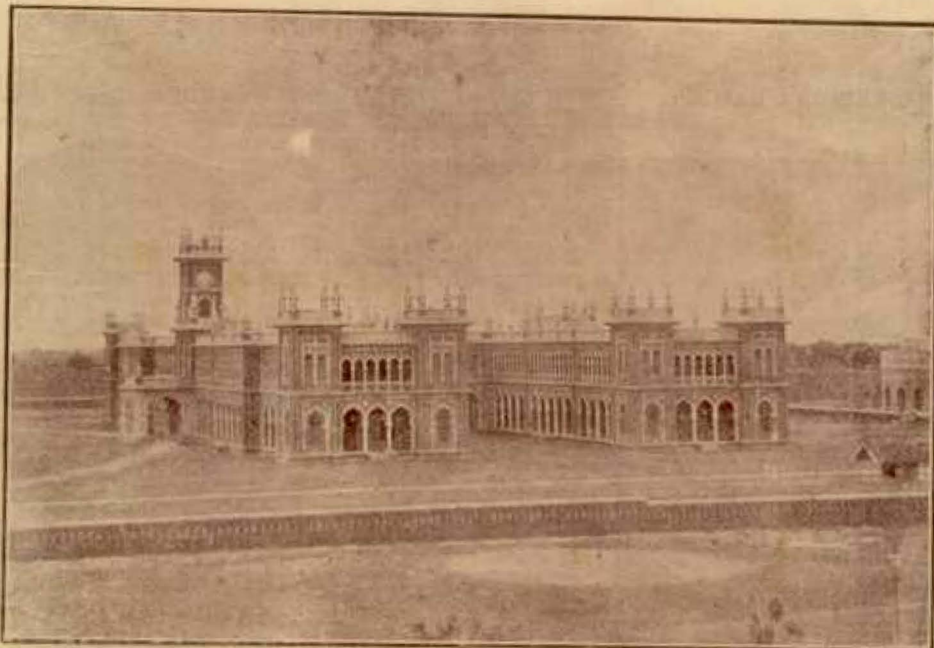
విక్టోరియాక్రాసునుపొందిన గంగాసింగు నేగి పదునాలుగురు జర్మనుల
నొకకందకములో జంపినవిధము

F VIZIANAGARAM

...ర రాజులు

AGRICULTURAL COLLEGE, COIMBATORE

కోయంబుత్తూరులోని వ్యవసాయ కళాశాల

Z

MR. G. LAKSHMANNA B.A. B.L.

గంటి లక్ష్మన్న గారు (రాజమండ్రి)

MR. M. KRISHNA RAO B.A.

ఎం. కృష్ణారావుగారు (ఒంగోలు)

RAO BAHADUR MOOPUR APPA GARU

రావుబహాదూర్ మూపూరు అప్పగారు (మదరాసు)

వ్యవసాయము

వ్యవసాయశాఖ డిప్యూటీ డైరెక్టరు

కూనపురెడ్డి రామశాస్త్రులు నాయుడుగారు, బి. ఎస్. సి.

వ్యవసాయ మనఁగా "త్రవ్వుట, పూడ్చుకొనుట" అని సంగ్రహముగాఁ జెప్పవచ్చును. భూమిని త్రవ్వనిది పంటలు పండవు. పంటలు పండనిచో పొట్ట పూడ్చుకొన శక్యము కాదు. మనుష్యులకు ఆహారము ముఖ్యము. వ్యవసాయఫలము ఆహారము కాఁబట్టి వ్యవసాయ మనెడు వృత్తి వృత్తులలో నెల్ల మొదటి వృత్తియని చెప్పవచ్చును. ఈ వృత్తి లేనిచో ప్రపంచము సాఁగనేరదు.

వ్యవసాయఫలము ఆహారమే కాదు, అది యాహారమునకుఁ దోడు అనేకఫలములను ఇచ్చుచున్నది; మనము ధరించు వస్త్రములకు కావలసిన సామానులను, వసించుట కవసరమగు గృహములను గట్టుకొనుటకు మూలాధారము లగు కలప మొదలగు సామగ్రులను, శరీరారోగ్యముకొఱకు కావలసెడు పలువిధములగు మూలికలను, వేళ్లను, రసములను, పరిమళములను, ఇంకను పెక్కు వస్తువులను ఇచ్చుచున్నది. లోహ సంబంధమగు వస్తువులు దప్ప, మనుష్యునకు కావలసిన యన్ని వస్తువులును వ్యవసాయము మూలముగానే వచ్చుచున్నవి.

చదువు లేనిది బ్రతుకవచ్చును. శాస్త్రములను చదువనిచో బ్రదుకవచ్చును. కాని వ్యవసాయము లేనిది క్షణమాత్రమైనను బ్రతుక లేము. దీనిని నిరాకరించువాఁడు మన్నుదిన్న పాముఁబోలె అజ్ఞానాంధకారమున మునుఁగువానితో సమానము. వృత్తులలోని కెల్ల ఆది వృత్తి వ్యవసాయ మని చెప్పితిని. మనుష్యుఁడు ఏరీతిని మూఢత్వమునుండి క్రమక్రమముగా నాగరికతను బొందుచున్నాఁడో ఆరీతిగానే వ్యవసాయము కూడ వృద్ధిచెందవలసినదే. ఇట్టి యభివృద్ధి అన్యదేశములలో అగపడుచున్నను, జాతులలో నెల్ల నాదిజాతి యగు ఆర్యులజాతికిఁ బుట్టినిల్లగు భరతఖండమున అగపడుచున్నట్లు కానరాదు. ఇందుకు కారణములు చదువరులకు ముందుముందు తెలియును.

ఆదియందు మనుష్యునకు ఆహారము అడవులలోనుండు దుంపలు, పండ్లు, ఆకు, అలము, జంతువులు మొదలగునవియే. జనసంఘములు కష్టపడక యే యొక చోటనుండి మరియొక చోటికిఁ బోవుచు వేఁటాడుకొనుచు దొరికిన యాహారములను భుజించుచు కాలము గడపిరను సంగతి యూహింపక తప్పదు. కాని, రానురాను జనసంఖ్య హెచ్చినకొలఁదిని అడవులలోనుండెడి యాహారము చాలనందున మనుష్యుఁడు కడు చింతనంది తానే స్వయముగా కృషి చేసి తనకుఁ గావలసిన యాహారములను వృద్ధిచేసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించె ననుకొనుటకు సందియము లేదు. ఇట్టి ప్రయత్నము పుట్టుటయే వ్యవసాయము పుట్టుట యని చెప్పవచ్చును. సృష్టిలోఁ గల యాహారములు చాలక మనుష్యునకుఁ దనకుఁ గావలసిన వస్తువులను తానే సృష్టించుకొనవలయు నను బుద్ధికుశలత యెప్పుడు గల్గెనో, అప్పుడే సృష్టిని తిరస్కరించుచు "మనుష్యసృష్టి" యనెడు వ్యవసాయపుబీజము భూమిలోఁ బడెను. అప్పటి నుండి వ్యవసాయము రానురాను అభివృద్ధిని జెంది మనుష్యునియొక్క బుద్ధికుశలత ననుసరించి యనేకరూపములను దాల్చి ప్రపంచమందు వికసించుచున్నది.

దైవసృష్టిని తిరస్కరించుచున్నట్లు ఉద్భవించిన వ్యవసాయ మనెడు మనుష్యసృష్టి యెట్టిదియో దానికి కాలక్రమమున వచ్చెడు మార్పులకు కారణము లేవియో కొంచెమూహించెదము.

వ్యవసాయ మనఁగా మనుష్యునకుఁ గావలసిన వృక్షజాతులను జంతుజాతులను పుట్టించుకొనుట. ఇదియే గాక, వృక్షజాతులనుండియు జంతుజాతులనుండియు వచ్చు వస్తువులను అనేకరూపములుగా మార్చుచున్నట్టి

వ్యావసాయిక పరిశ్రమలు కూడ వ్యవసాయమునకు సంబంధించినవియే. గంజి తీయుట, చక్కెర చేయుట, సారాయి కాచుట, జిగుళ్ళను తీయుట, కర్పూరము తీయుట, పరిమళద్రవ్యములను చేయుట, ఆకులనుండియు మూలికలనుండియు మందులను తీయుట, చమురులను తీయుట మొదలైనవి వృక్షములకు సంబంధించిన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి. తోళ్లవ్యాపారము, వెండ్రుకల వ్యాపారము, మాంసము, క్రొవ్వు, గ్రుడ్లు మొదలైన యనేకవ్యాపారములు కూడ జంతుసంబంధమైన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి.

వ్యవసాయవృత్తి వృద్ధిచెందుటకు అనేకశాస్త్రములు కారణములై యున్నవి. అనుభవము రానురాను మనుష్యునకు వృద్ధిచెందినకొలఁదిని శాస్త్రపరిచితియు వృద్ధిచెందెను. భౌమికశాస్త్రము, వాతావరణశాస్త్రము, జంతుశాస్త్రము, వృక్షశాస్త్రము, పురుగులశాస్త్రము, క్రిమికీటకాదులశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, భౌతికశాస్త్రము, ఇంకను లోహసంబంధము లైన శాస్త్రములు తప్ప, తక్కిన యన్నిశాస్త్రములును వ్యవసాయవృత్తికిఁ దోడ్పడు శాస్త్రములే. కాఁబట్టి వ్యవసాయమనెడి వృత్తి యొకవేళ మిశ్రమశాస్త్ర మనియుఁ జెప్పవచ్చును. పైఁజెప్పిన శాస్త్రములను చక్కఁగా చదివి వ్యవసాయమును దిద్దుకొనుట అత్యావశ్యక మగుచున్నది. ఇట్లు చేయువాఁడే రైతు గాని మరియొకఁడు రైతుగా నెగ్గనేరఁడు. రైతునకు తాను వ్యవసాయమునందుఁ జేయు ప్రతిక్రియకును శాస్త్రము లాధారములుగా నున్నవి. కాఁబట్టి శాస్త్రాధారము ననుసరించి వ్యవసాయమును నడపించువాఁడు కలకాలమును వృద్ధిలోనే యుండును. ఇదియె కాక రైతు తనకు ఫలించు వస్తువులకు ఏకాలమున ఏదేశములలో ఏసంతలలో ఏ రీతిగా తా నెక్కువ క్రయమును బొందఁగలుగునో దానిని దెలిసియుండుటయు ముఖ్యమై యున్నది. కాఁబట్టి పైఁ జెప్పిన శాస్త్రము లన్నియు బాగుగాఁ దెలిసినఁ గాని వ్యవసాయశాస్త్రము వృద్ధి చెందదు. మనదేశములో ఇట్టిశాస్త్రములందు పరిచయము బహుస్వల్పము గాన వ్యవసాయము రానురాను అడుగంటుచున్నది. అన్యదేశములందో మనుజులు శాస్త్రములందు మునుఁగుచుఁ దేలుచు జయమును బొందుచు అభివృద్ధిని జెందుచున్నారు. అమెరికావారును, ఫ్రాంసువారును, జర్మనివారును, ఇంగ్లీషువారును, ఆస్ట్రేలియావారును వ్యవసాయమునందు కొలఁదిలేని ఘనతను వహించుచున్నారు. 12 అంగుళముల వెడల్పును 9 అంగుళముల లోఁతును గల చాళ్లను లాగు ఇనుపనాగళ్లను సృష్టించి గుఱ్ఱములబలముతో నాగళ్లపై నెక్కి భూమిని దున్నుచున్నారు. ఇది చాలక ఆవిరియంత్రముల మూలముగా 7 లేక 8 నాగళ్లను కలిపి ఒక్కసారిగా భూమిని పెళ్లగించుచున్నారు. దున్నినభూమిని సవరణచేయుటకు అనేకవిధములైన యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు. ఏలోఁతున కావలయునో ఆలోఁతున విత్తనము వేయుటకును, ఒత్తుగా కావలసిన ఒత్తుగా వేయుటకును, పలుచఁగా కావలసిన పలుచఁగా వేయుటకును యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు. మరియు ఒక్కగింజ వేయు యంత్రములను, రెండుగింజలను వేయు యంత్రములను గూడ కనిపెట్టియున్నారు. కోఁతలు కోయు యంత్రములను, కోఁతలన్ని కోసి కట్టలను కట్టు యంత్రములను, నూర్పుడుయంత్రములను, మరియు పలువిధములయిన యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు.

దేశగతికిని శీతోష్ణస్థితికిని భూస్థితికిని తగిన పైరుల జాతులను వృద్ధిచేసి, వానివిత్తనములను దీసి, రానురాను వానిని వృద్ధిచేసి, వానినుండి అమితఫలమును బొందుచున్నారు. అకాలములో కాయుటకును సాధారణకాలముకంటె తక్కువకాలములో ఫలించుటకును తగిన సదుపాయములను కనిపెట్టియున్నారు. కొన్నికాలములలో మంచుయొక్క యుపద్రవము తగులకుండ ఫలవృక్షములను జాగరూకతతోఁ గాచుకొనుటకు థర్మామీటరునకును అలారము గడియారమునకును సంబంధము నేర్పఱచి, తోఁటలలో వుంచుకొని ఉట్లలో ప్రేలాడఁగట్టియున్న బొగ్గును ముట్టించి కాకను బుట్టించి మంచును చెదరఁగొట్టుచున్నారు.

క్రొత్తజాతులను తమదేశములోనికి స్వీకరించుకొనుటకు అనేకశాస్త్రజ్ఞులను పరదేశములకుఁ బంపి కోట్లకొలఁది రూపాయలను కర్చుపెట్టుచున్నారు. ఈ రీతిగా అమెరికావారు తమదేశములోని యత్తిఫలమును పెద్దదిగాను రసవంతముగాను జేయుటకు అత్తిపురుగును స్మర్నాదేశమునుండి తెచ్చి తోఁటలలో నుంచుకొనుచున్నారు. పంటలతెగుళ్లను చీడలను తీసివేసి, వాని యుపద్రవమును తప్పించి మేలు కలిగించు పురుగులను పెంచుచున్నారు.

ఈ పైఁజెప్పినవి గాక వేఱువిధములయిన యేర్పాటులను జేయుచు విసుగుచెందక వ్యవసాయమును వృద్ధి చేయుచు దేశసౌఖ్యమును గనిపెట్టుచున్నారు.

మనదేశములోనో "ఎక్కడ నున్నావే గొంగళీ అంటే వేసినచోటనే యున్నానే కంబళీ" అన్నలోకోక్తి ననుసరించి ఉన్నస్థితినుండి మార్పును చెందఁజాలక యున్నాము. కొన్నిసంవత్సరములక్రిందట నేను మదరాసులో చదువుకొనుచున్నప్పుడు కట్టుచున్న యొక యిల్లు కూలి పనివాండ్రలోఁ గొందఱు క్రిందఁ బడి రాళ్లతోఁ గప్పఁబడిరి. అప్పుడు ఊరంతయు గుమిగూడి 'రాళ్లను ఎత్తవలెను, పడినవారిని రక్షించవలెను' అనువారే తప్ప, ఒక్కనైనను ఒక్కరాయినైనను జేతితో నెత్తి ఆవలఁ బడవైచినవారు కారు. ఈరీతినే మనదేశములోఁ జదువుకొన్నవా రందఱును ప్లాట్‌ఫారముల మీఁద బెకబెకలాడుట తప్ప క్రియలయందు శూన్యులు. వ్యవసాయము మనదేశములో అభివృద్ధిచెందక దేశము క్షామములకు లోనగుటను చూచి, ఘనతవహించిన మన గవర్నమెంటువారు దేశోపకారముకొఱకు వ్యవసాయశాఖను సృష్టిచేసి వీలయినంతవఱకు ఉపకారము చేయుచున్నారు. కోయంబత్తూరులో వ్యవసాయకళాశాలను నేర్పఱచి పిల్లలకుఁ జదువు నేర్పుచున్నారు. కోయంబత్తూరు, తాలిపరంబా, పాలూరు, మంగనెల్లూరు, కోయిలపట్టి, హాగరి, నందియాల, సిరవళ్ల, చామన్లకోట, అనకాపల్లి మొదలగు గ్రామములలో పరిశోధనస్థానముల నేర్పఱచి రహితులకు అవసరమయిన సంగతులను నేర్పుచున్నారు. చెఱకుజాతులలో శ్రేష్ఠమైన జాతులను దెచ్చి గోదావరి, కృష్ణా, దక్షిణార్కాటు జిల్లాలలో స్థాపించిరి. మాగాణులలో ఒంటికఱ్ఱ యూపును నేర్పుచున్నారు. వర్షావర్షము ఎడతెగని వరిసాగుచేత క్షీణించుచున్న భూములలో జనుము, వెంపలి, జీలుగు మొదలగు ఆకుపైరులను పెంచి దున్నుకొను మని చెప్పుచున్నారు. కావలసిన విత్తనములను కొన్నధరలకే రహితుల కిచ్చుచున్నారు. ప్రత్తిపైరులలో మంచివిత్తనములను ఎత్తి రహితులు భూములలో వేసికొనుటకు పంచిపెట్టుచున్నారు. దక్షిణజిల్లాలలో ఎచ్. సి. సామ్సన్ దొరగారు కరంగన్నిప్రత్తిని, ఉత్తరజిల్లాలలో జి. ఆర్. విల్సన్ దొరగారు తెల్లప్రత్తిని వృద్ధిచేసి ప్రజల కిచ్చుచున్నారు. వ్యవసాయశాఖవారి సహాయమువల్ల కంబోడియాప్రత్తి చెన్నరాష్ట్ర మంతటను వ్యాపించి పెక్కుబీదలను వారిఋణములనుండి తప్పించినది. కాని, అజ్ఞానముచేతను ధనాపేక్షచేతను ఈప్రత్తిని అన్ని భూములలోను వేయుటవల్ల కొంత క్షీణించి ఫలము తగ్గుచున్నట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇంకను కోయంబత్తూరులో పరిశోధనాలయము మను నొకశాఖను పెట్టి అనేక రూపాయలను సెలవుచేయుచు పురుగులశాస్త్రములలోను, క్రిమికీటకశాస్త్రములలోను, మృత్‌శాస్త్రములలోను, పైరులలోను పరిశోధనలు చేయుటకును క్రొత్త సంగతులను గనిపెట్టుటకును విద్వాంసులను నియమించియున్నారు. ఈరీతిని అనేకవిధముల ధనమును వ్యయపఱచి వ్యవసాయశాఖ నేర్పఱచిన గవర్నమెంటువారికి మన మందఱము కృతజ్ఞులము. వారికిఁ దోడ్పడి సహాయముచేయుట మనయొక్క ముఖ్యకర్తవ్యమయి యున్నది.

రహితు బీదవాఁడు. ఇతఁడు పరిశోధనలను జేయ శక్తిగలవాఁడు కాఁడు; శాస్త్రములను జదువుకొన్నవాఁడు గాఁడు; చదువు లేనందున అతనివృత్తి యేవిధముగా వృద్ధియగుచున్నదో దానిని పరిశోధించుటకును గ్రుడ్డివాఁడుగా నున్నాఁడు. కాఁబట్టి యిట్టి బీదరహితునకు మన మహారాజులు, దేశముఖులు, లాయర్లు,

ప్లీడర్లు, పట్టాదార్లు, మిట్టాదార్లు మొదలగువారు రైతు లను తోడ్పడి ధనము కావలసినప్పుడు తక్కువవడ్డీ కిచ్చుచు, వ్యవసాయశాఖవారు పరిశోధించి తేల్చిన సంగతులను రైతులకు గ్రామములలో నిదర్శనపూర్వక ముగ తెలియఁజేయుచు, రైతులకుఁ గావలసిన సహా యము చేయుచు వచ్చినచో, మనదేశ మభివృద్ధిలోనికి వచ్చును.

ప్రస్తుతము మనదేశములో వ్యవసాయము ఏ యేవిధములుగా వృద్ధిని బొందఁగలదో ఆయా యంశ ములను సంగ్రహముగా నుడివెదను.

రైతునకు విద్య యవశ్యము. విద్యవలన శాస్త్ర పరిచితి గలుగును. దీనిచేఁ గ్రొత్తసంగతులను తెలిసి కొనుటకు హెచ్చరిక పుట్టును. ఇదియే యభివృద్ధికి కారణము.

గొప్పగొప్ప మిరాసిదార్లును, మిట్టాదార్లును, జమీందార్లును పట్టణములను విడిచిపెట్టి తమతమ గ్రామములకుఁ బోయి మేడలను మిద్దెలను గట్టుకొని నివసించుచు తమరైతులఁ జేరఁదీసి వారికి కావలసిన సదుపాయములను జేయుచు వారు చేయు కృషిఫల మును అనుభవించుట యుక్తము. ప్రస్తుతము పట్టణ ములలో నుండి, గ్రామములలో మేనేజరులను బెట్టి కార్యము నిర్వహించుకొను ప్రయత్నములవల్ల, పొల ములు పాడగుచున్నవి ; ఫలమును తగ్గుచున్నది. డబ్బు గలవారగుటచేత, ఈ మిరాసీదార్లును, మిట్టాదార్లును వ్యవసాయశాస్త్రమును జదివి తా మనుష్ఠించుట యత్య వశ్యము.

వ్యవసాయసంబంధమైన పరిశోధనస్థలములు పెక్కులు కావలయును; జిల్లాజిల్లాకును ఒక్కటియైన నుండవలయును. గవర్నమెంటువారు వీలయినంతవఱకు స్థాపించిరి; ఇంకను మరికొన్నిటిని స్థాపించుటకు ప్రయ త్నించుచున్నారు.

వ్యవసాయపుసంఘములను ప్రజలు స్థాపింప వలయును. ప్రస్తుత మక్కడక్కడ మాండలిక వ్యవ సాయసంఘములు నెలకొలుపఁబడినవి. వీనికి జిల్లాకలెక్ట రులు సాధారణముగా అగ్రాసనాధిపతులుగా నున్నారు. అనేకములగు నితరకార్యముల తొందరలవల్ల వీరు వ్యవసాయమున రైతునకు తగిన సహాయము చేయుట కవకాశము దొరకుట లేదు. ఈ సంఘముల మెంబ ర్లన్నను లాయర్లు, పింఛనుపుచ్చుకొన్న పెద్ద పెద్ద యుద్యోగస్థులు. వీరి జరీతలపాగాలు వీరి దుస్తులు వీరి యాకారములు వీరిమాటలు రైతును బెదరఁగొట్టునవి యే గాని రైతునకు హితోపదేశము నిచ్చునవి కావు. వీరికి దానిమ్మపండ్లకు ఎరువులు కావలయును; పుష్ప జాతులకుచికిత్సలుకావలయును. ఇట్టియుపయోగకరము కాని జిల్లా వ్యవసాయ సంఘములను నెలకొలుపుటకన్న గ్రామవ్యవసాయసంఘములను స్థాపించి సహకారపద్ధ తుల ననుసరించి బాగుగాఁ దెలిసిన రైతులను మెంబ ర్లగుటకు హెచ్చరించుట దేశక్షేమమునకు ముఖ్య మయినది. ఇట్టి సంఘములలో శ్రద్ధవహించిన విద్యగల వారు గూడ రైతులతో సమానముగఁ గూర్చుండి ఈ దిగువ నుదహరించు వ్యవసాయాంశములను కొన్నిటిని రైతునకుఁ జెప్పినచో వ్యవసాయ మభివృద్ధిచెందఁ గలదు :—

1. చవుడుభూములను బాగుచేసికొనుట, వ్యవ సాయశాఖవారు **1912**-వ సంవత్సరమున ప్రకటించిన నెం 1 రు కరపత్రమును జదివినచోఁ, దెలియును.

2. పశువుల యెరువులను కాల్పకుండ జాగ్రత్త చేసి దానితో ఆకు అలము చెత్త మన్ను మొదలగు నవి చేర్చి పూడ్చిపెట్టి కొంచెము నీరుపెట్టి మంచి యెరు వుగా మగ్గునట్లు చేసికొనినచో, దేశములోని యెరువు లను వృద్ధిచేయవచ్చును.

3. కొన్నికొన్ని మ్యునిసిపాలిటీలలో ఊరకుప్ప వ్యర్థముగా పోవుచున్నది. దీనిని జాగ్రత్తచేసి మంచి యెరువుగాఁ జేసికొనవచ్చును. బాపట్లలో ఇవరెండు జె. ఎన్. తామ్సన్ దొరవారు కుప్ప నంతయు జాగ్రత్త చేసి గోతులలో పాతిపెట్టి, తగిన మన్ను చెత్త మొద లగువానిని జేర్చి అప్పుడప్పు డెండకుండ నీరుపెట్టుచు మంచియెరు వగునట్లు మగ్గఁబెట్టి ఆ యెరువులవల్ల జవిటి

పల్లపుభూములను బాగుపఱచి వానిని మంచి మాగాణి స్థితిలోనికిఁ దెచ్చినారు.

4. గ్రామాదులలోఁ జచ్చు పసువులయెముకలన్నియును మాదిగలమూలముగా తురకలచేతిలోఁ బడి పరదేశములకుఁ బోవుచున్నవి. వీనిని గ్రామస్థులే స్వాధీనపఱచుకొనుట అతిసులభము. కొన్నికొన్ని గ్రామములను సంఘములుగాఁ జేర్చి, చిన్నయంత్రములతో వానిని బొడిచేసికొని ఆపాటికే యెరువుగా నుపయోగింపవచ్చును.

5. రహితు బీదవాఁడగుటవల్ల గొప్పగొప్ప వ్యవసాయపుఁ బనిముట్లను కొనుటకు శక్తి గలవాఁడు గాఁడు. సాధ్యమయినంతవఱకు తక్కువ క్రయమునకు వచ్చెడియినుపనాఁగళ్లను అమర్చవలయును. ఇట్టిమాదిరి యంత్రములను చొప్ప నరకు యంత్రములను మనదేశములోనే చేసికొనవచ్చును. పెద్దపెద్దయుపకరణములు కావలయు నన్నచో, అయిదారు గ్రామములవారు చేరి తెప్పించుకొని గాని, ఏదోయొక సంఘముమూలముగా తెప్పించి రహితున కిచ్చి గాని యుపయోగింపవచ్చును.

6. మనదేశములోని విత్తనములు రానురాను క్షీణించుచున్నవి. మంచివిత్తనముల నిత్తి రహితున కిచ్చు సంఘములు కొన్ని యేర్పడినఁ గాని వ్యవసాయ ఫలము వృద్ధిచెందదు. వ్యవసాయశాఖవారు దీనిలో నిలుగునంతవఱకు పనిచేయుచున్నారు. శ్రద్ధవహించిన కొన్ని సంఘములు ఏర్పడినఁ గాని త్వరగా వృద్ధిలోనికి రానేరదు.

ఇంకను అనేకవిషయములలో శ్రద్ధవహించినవారు వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయవచ్చును. వాని నన్నిటిని ఇచ్చటఁ జెప్పుట కవకాశ ముండదు.

తుదవఱకు దీనిని జదివినవారికి వ్యవసాయము వృత్తులలోని కెల్ల ఆదివృత్తి యనియు, ఇది లేనిది ప్రపంచము సాగదనియు, దీనిని సాధించినఁ గాని ప్రజలకు క్షేమము గలుగదనియు తెలియును. భూమిని దల్చి ప్రపంచమును పోషించుచున్న రహితును మన మందఱము కాపాడవలయును. ప్రస్తుతము చక్కఁగాఁ జదువుకొన్నవారు, వ్యవసాయమునందు తప్ప, ఇతరవృత్తులం దెల్ల ప్రవేశించుచున్నారు. ఇట్లు ప్రవేశించి రహితుయొక్క పైకమును ముఖ్యముగా తమసౌఖ్యముకొఱకుపయోగించు పెద్దమనుష్యులు, దేశక్షేమముకొఱకును వృద్ధికొఱకును పాటుపడునట్లు అనేక సంఘములలోఁ బాటుపడుచున్నప్పటికిని, రహితువృద్ధికొఱకు ఏమాత్రమును శ్రద్ధపుచ్చుకొన్నట్లు కనుపింపదు. ఇది చూడ, అందఱికి నాధారమయిన రహితుయొక్క యభివృద్ధిని గమనింపకుండుట మిక్కిలి వ్యసనకరము.

శ్రీ గోపాలకృష్ణగోకులనిర్యాణతారావళి

గో. రమాకాంతాచార్యులుగారు

కడుపునఁ గంటి వెందఱినొ కారణజన్ముల లోకమాన్యులౌ
కొడుకుల; నందు నెవ్వరును గోకులకృష్ణుని కీడునత్తురే ?
కడుపునఁ జిచ్చువెట్టి చనెఁ, గంటికిఁ గునుకైన గాఁగ నేడ్చుచున్
బడయఁగలావె క్రమ్మరను భారతమాతరొ! యింక నాతనిన్ ? 1

చ. వయసునఁ జిన్న యయ్యును భవత్సుతరత్నములందు సద్గుణో
దయుఁ డయి సర్వభూతహితతత్పరుఁ డై భవదంఘ్రిపద్మసే
వ యనఁ దలన్ ధరించి తన ప్రాణము లర్పణచేసె భక్తి న
ట్టి యమితమాతృవత్సలుఁ గడింతుమె యెన్నటికైన ? నమ్మరో ! 2

ఉ. ఎందఱొ నాకలోకమున కేగిరి నేతనయుల్ ధురంధరుల్,
హిందువు లేతదర్థమును యేడ్చిరి; గోకులకృష్ణుఁ డేగ, నే
మందును? జక్రవర్తిమొద లంత్యజుదాఁక సమస్తమానవుల్
కుందుచునున్నవా రతనికోసము; తన్మహిమం బదెట్టిదో ? 3

ఉ. పిల్లలకోడి నీ; వురులపిల్లల కోడి, భవత్సుతుల్ సిరుల్
కొల్లఁగ నున్న విశ్వధనకోశమునం జొరలేనివేళ, నీ
పిల్లకుఁ డంచు వారి కొక తెన్నును జూపిన ధీరుఁ డేగ; నీ
పిల్లల కింక దిక్కెవరు ? వేలుగ నవ్వని దేవుఁ డొక్కఁడే. 4

ఉ. లేర సురేంద్రవైభవులు లేర సునీతిలకుల్ జగన్మనో
హారిసరస్వతీరసవిహారులు లేర వివేకమండితుల్
లేర నరేంద్రచంద్రులును లెక్కకు నొక్కఁడె గాని శ్రీమహా
భారతగోష్ఠిఁ గృష్ణునటుఁ బ్రాజ్ఞుఁడు గోకులకృష్ణుఁ డమ్మరో ! 5

ఉ. నందియు మేల కృష్ణుఁ డను సర్వవిధంబుల నెంచి చూడ నా న
యందము చందమున్ గనిన నాతఁడె క్షత్రికి వచ్చుఁ గాని శ్రీ
నందనుఁ డుండు చాలఁడు గుణంబుల నేకపతీవ్రతంబునన్
నందసుతుండుగాఁడు రఘునందనుఁ డాతని కీడు తల్లిరో ! 6

శా. గీతాశాస్త్రపయోధివీచికలలోఁ గ్రీడించినా రెందఱో
ఖ్యాతిన్ దన్నవనీత మొక్కటికిఁ జిక్కన్ లేదొక్కో శ్రీకృష్ణుకే
తాతాత్పర్యము కర్మయోగ మని స్వార్థత్యాగి యై దేశసే
వాతంత్రజ్ఞుఁడు గోకులుం డలదె యోగాభ్యాసకర్మిష్ఠుఁ డై. 7

ఉ. కర్మము జ్ఞానగర్భ మగు జ్ఞానము భక్తిరసప్రగర్భ, మీ
మర్మ మెఱుంగ కున్న ఋజుమార్గమునం జన దాత్మ ; కర్మమున్
నిర్మలబుద్ధిఁ జేసెడు మనీషులు లోకహితాభిలాషు ; లీ
ధర్మము వృద్ధిఁ జెందక యధర్మ మడంగ దడంగ దమ్మరో! 8

శా. హిందూస్థాన్యుగోదయార్కసుషమాదృశ్యన్మహాదేవగో
విందశ్రీరణదేవదేశికపదస్వీకారలబ్ధాఖిలా
స్పందజ్ఞానధనుండు గోకులుఁడు, తద్జ్ఞానంబు సామాన్యమే ?
మందప్రజ్ఞుల కందరావు తదసామాన్యాంతరార్థధ్వనుల్. 9

మ. ఘనగంగాలహరీతరంగవిలుఠద్గంభీరవాగ్గుంభజృం
భణ దేశీయసభాగ్రపీఠపతి వై భాషింప, సామ్రాజ్యశా
సననిర్మాణసభాంతరాళమున శాస్త్రీశ్రీ బోరాడఁ గాం
చినవా రెవ్వరు విస్మరింపరుసుమీ శ్రీకృష్ణగోపాలునిన్. 10

ఉ. పాలకపాల్యబంధపరిపాలనమంత్రవిదుండు దీర్ఘదృ
క్శాలి వరాంగ్లరాజ్యహితకాంక్షి స్వదేశజనోపకారదీ
క్షాలలితాంతరంగుఁ డని చాటిరి మువ్వురు హైందవప్రభుల్
చాలదె నీ తనూజుఁ డగు జన్మము నెత్తినదాని? కమ్మరో ! 11

మ. అతికారుణ్యము నిమ్నజాతిపయి, విద్యాహీను లైనన్ బహు
ప్రతతిం బోలుదు రంచు రాట్సభలఁ దత్పక్షంబు వాదించి యా
ప్రతతా సేతుహిమాద్రిమధ్యప్రజకున్ ప్రారంభవిద్యామహా
స్మృతి నర్థించెను చక్రవర్తివలనన్, సాధించెఁ దత్సమ్మతిన్. 12

మ. తరమే యెవ్వరికే నెఱుంగ భగవత్సంకల్పముల్? గోకులున్
హరియించెన్ సుకృతీ గతాయు వను వాక్యం బే ఫలింపన్ ; జగ
ద్భరణం బెట్టులొ ధీరు లందఱ హరింపన్? మర్త్యనో యద్యదా
చరతి శ్రేష్ఠ యటన్న సూక్తిని? జగత్సామ్రాజ్యమే యొల్లదో ? 13

ఉ. వేలకువేల్గణింపఁగల విద్యలు నేర్చినవాఁడు, చాలియున్
జాలని వేతనంబునను సల్పెను జీవనయాత్ర పేదవి
ద్యాలయమందుఁ ; బేద యన నాస్తికభాగము గాని దానినిన్
బోలునె యెకళానిలయముల్ ప్రతిభావనశక్తిసంపదన్ ? 14

మ. తులసీదాసుడు రామదాసు వను భక్తుల్ పుట్టి రచ్చోట, వి
స్థలభక్తిన్ వరియించి రెచ్చట నఖండజ్ఞాన వైరాగ్యని
ష్ఠులు లై, యట్టి పవిత్రదేశమునఁ దా జన్మించె గోపాలకృ
ష్ణుఁడు; వైరాగ్యపయోధి యైన నరుఁడే శుద్ధప్రపన్నాత్ముఁ డై ? 15

శా. ముందున్ వెన్కయుఁ జూడకుండఁగను నెప్డున్ జేయుఁ డెక్కార్యమే
మందున్ దత్ప్రభుభక్తి భూతదయ; నిత్యక్షేమ మీరెంట స
బ్బున్ దేశంబున కంచు సర్వవిషయంబుల్ నిర్వహింపంగ శ్రీ
హిందూసేవకసంఘమున్ నిలిపెఁ దానే నాయకుండై దానికిన్. 16

ఉ. ఎన్ని యుగన్ గణించి ధరియించెదు కాలభుజంగ! యీదలన్
భిన్నఫణాసహస్రపృథుపీఠుల నుజ్జ్వలకివరత్నముల్?
తన్నవకాంతిపూరములు దక్కిన ఘాతికలోకమే మగున్?
గన్నులలో వీనులో కొలఁత గల్గకయుండిన నిట్లు చేయుదే? 17

మ. జననీ! లోకమునన్ బ్రవృద్ధులు జరాజాడ్యంబులం జిక్కి యీ
తనువుం బాసి ముకుందపాదములఁ జెందన్ సిద్ధులై యుండ, వా
రిని గాదంచు జగద్ధితాచరణపూర్తిం జేయనీకుండ జ
వ్వనమం దుంచిన యట్టి కృష్ణుఁ గొనిపోవన్ న్యాయమే మిత్తికిన్? 18

శా. ఆపత్కాలము తల్లి! మా కిది మహాయాసంబు ప్రాప్తించె మా
గోపాలున్ భగవంతుఁ డేతలఁపునో గొంపోయెనో గాని తా
మాపక్షంబును బూని దేవసభలో మాట్లాడి సామ్రాజ్యమున్
గాపాడంగలవాఁ డతండు పరలోకంబందు సౌభాగ్యతన్. 19

ఉ. ఏమి హరింపఁగల్గితి? విధీ! వచియింపు మకాలమృత్యువా!
యీ మహనీయు దేహమున నస్థులు చర్మము రక్తమాంసముల్
పాముకొనంగ వచ్చునె ఫలంబు? తదాత్మపవిత్రసౌరభ
స్తోమము సోఁకెనే నతని జోలికిఁ బోదువె నాల్క లార్పుచున్? 20

మ. అదియుం దక్కెను నీకు; నస్థికలు గంగాంతర్జలంబందు శి
ష్యవరుల్ కల్పఁ బ్రయాగ వెళ్లిరిగదా! చర్మంబు రక్తంబు మాం
సవసాదుల్ పునహాపురంబునను భస్మం బయ్యెఁ; దత్ఖ్యాతియే
నవహిందూజననీవిభూతికి ననంతత్వప్రదం బయ్యెడిన్! 21

ఉ. ధీరులు నాస్తికాగ్రణులు ధీటిని బొందెద రోసిమృత్యువా!
నారకలోక మేగెడు జనంబులు నీ యధికారధాటికిన్;
ధీరులు కర్మయోగులు నధీనులు గా, రలనీదుమూఁపుపై
స్వారి యొనర్చి పోవుదురు శాశ్వతలోకము ముక్తసంగులై. 22

శా. గంగాదేవిరో! నీ జలంబులను గ్రుంకన్ బుణ్య మన్నాటకు
ప్పొంగున్ నామది; యెందఱెందఱు మహాత్ముల్ నీదుగర్భంబులో
సంగం బస్థులు దాఁచి వెళ్ళిరి, తదీయానూనసంగంబునన్
మాంగళ్యం బగు నీశరీరమున నస్మద్దేహచైతన్యముల్. 23

మ. అలుకా పల్కవదేమి పిల్పులకుఁ? బోవా పిల్చుచున్నారు నీ
ర్మలసామ్రాజ్యసభాసదుల్ ప్రథితమీమాంసాసభాసభ్యులున్ ?
నిలుచున్ నీ వట కేఁగకున్నఁ బను లోసీతిజ్ఞ! ప్రార్థించినన్
బలుకన్ రాదటె మౌనముద్ర ధరియింపన్ బాడియే యుత్తరీన్ ? 24

చ. అశరణులై భవత్సుతలు హా యని యేడ్చుచునున్న వారు; నీ
విశదవచస్సుధావిహృతి వీనుల కెక్కఁడి దింక నంచు నీ
యశము దలంచి శిష్యజను లక్కట! కుందుచునున్నవారు; తా
మశనము మానినారు ప్రజ లందఱుఁ; బల్కఁగరాదె? గోకులా! 25

ఉ. సోదరులార! లెందు మన శోకము దా విను నేమొ గాని యీ
రోదసి వానిపల్కులకు రూఢము చేరఁగనీదు వీనులన్;
వాదుల మాని యింక నతని పాదముఁ బట్టి చరింత మాపయిన్
ఖేదముఁ బట్టసేయఁడు సుమీ మనదిక్కగు శ్రీనివాసుఁడే. 26

ఉ. శ్రీ కరసన్నుతార్ణవుఁ డశేషజగద్భరణైకదక్షుఁ డ
ప్రాకృతదివ్యమంగళవిరాట్పురుషుండు విశుద్ధమూర్తి య
స్తోకవిలాసబుద్ధిమహితుండు కృపారసితాంతరంగుఁడై
గోకులకృష్ణు నాత్మజుని గూర్పుఁ బ్రశాంతరసానుభూతినిన్. 27

రజస్వలా వివాహములు

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుగారు

వీనిని శాస్త్రములు నిషేధించినను, నిషేధింపకపోయినను, ఇవి జరగించుటవలన గొప్ప పాతిత్యము వచ్చుననిగాని, దేశమునకు అరిష్టము వచ్చుననిగాని నా యభిప్రాయము కాదు. పూర్వము మనశాస్త్రములు నిజముగా వీనిని నిషేధించినను, సంఘముతో సంబంధించిన వగుటచేత, సంఘాభివృద్ధి కనుకూలముగ నున్నయెడల, వీనిలో మార్పులు చేసికొనవలసినదే. కాబట్టి ముందుగా మన మాలోచించుకొనవలసిన విషయము: ఈ సంస్కరణమును హిందూ సభ్యతలో చొప్పించుట అవసరమా? ఇది మన కర్తవ్యమైనయెడల, చొప్పించుటకు మార్గమెద్ది? ఈవిషయములలో వాదనలు రెండు తరగతులుగ భాగింపవచ్చును—(1) హేతువాదము (2) కులక్రమాగతమైన భావనవాదము.

హేతువాదము

(ఎ) చిన్నపిల్లలకు పెండ్లిండ్లు చేసినయెడల వారిలో గండములు మెండు గనుక వారికి వైధవ్యము రావచ్చును. కాబట్టి పురుషులకు ఇరువదియైదు సంవత్సరములకు పైన, పూర్వకాలములోవలెనే, పెండ్లిచేసినయెడల, బాలవితంతువులు తగ్గుదురు. వధూవరులకు వయస్సులో మిగుల వ్యత్యాస ముండగూడదు గనుక, ఆడుపిల్లలకుం గూడ 18 సంవత్సరములు దాటిన తరువాతనే వివాహము చేయుట న్యాయము.

(బి) ఆడుపిల్లలకు 18 సంవత్సరముల తరువాతనే గర్భోత్పత్తి కలుగుట మంచి దనియు, ఈలోపుగ వారికి పురుషునితో సంసర్గము కలిగినయెడల వారి శరీరపాటనమునకు మిక్కిలి నష్టమనియు, బలశాలులగు పిల్లలు కలుగరనియు మన శారీరకశాస్త్రములు కూడ ఘోషించుచున్నవి. కనుక ఆడుపిల్లలు మేజర్లయిన తరువాతనే వివాహమాడవలెను.

(సి) సంఘాభివృద్ధికి స్త్రీవిద్య మూలము గనుక మగపిల్లలవలె, స్త్రీలకుకూడ కనీసము 18 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చునట్లైనను విద్య నేర్పినయెడల, వారు నిజముగా సంఘాభివృద్ధికి ఉపయోగింతురు. ఈలోపుగ వివాహముచేసినయెడల, వారి విద్యకు భంగము కలుగును. ఇప్పటి మిడిమిడి జ్ఞానమువలన స్త్రీల కేమాత్రము లాభము లేదు.

(డి) ఆడుపిల్లలను బాగుగ చదివించి జ్ఞానవతులుగ చేసి వయసు వచ్చిన తరువాత పెండ్లిచేసినయెడల కన్యావరశుల్కములు మొదలగు దురాచారము లడుగంటును.

(ఇ) వివాహ సంబంధము మిక్కిలి పవిత్రమైనది, వధూవరులు యావజ్జీవము త్రెంపగూడనిది గనుకనే, వారియుభయుల యిష్టమునుబట్టి వివాహము చేయవలయును. ఇట్టి వివాహమునకు ఉభయులు మేజరులై యుండవలెను. స్వయంవరమే నిజమైన వివాహము. ఉభయులకు ఒండొరులయందు అత్యంతప్రేమ జనించుటకు వారు వివాహమునకు ముందు సమావేశమగుచుండు దినములే వారికి సుదినములు, ఎప్పటికిని మఱపురానివి.

(ఎఫ్) పురుషుడును, స్త్రీయును సమాన స్వాతంత్ర్యము అన్నివిషయములలోను కలిగియుండవలసినది. ఉభయులలోనుండు ఆత్మ ఒక్కటే. ఉభయులు సమానముగ జ్ఞానవంతులగుట యీశ్వరోద్దేశము. పురుషుడు గాని స్త్రీగాని తనయిష్టము వచ్చినపుడు వివాహము చేసికొనవచ్చును; లేదా బొత్తిగ మానివేసి బ్రహ్మచర్యమున నుండవచ్చును. వివాహము జరిగినతరువాత ఉభయులకు ఏకారణమువలననైనను, ఒకరియం దొకరికి అనిష్టము జనించినయెడల వారు తమవివాహబంధమును త్రెంపివేయవచ్చును. అట్లు వారి కధికారము లేనియెడల వారు యావజ్జీవము దుఃఖసముద్రము పాలగు

మనలో నైన చెప్పినబాధలు కాకపోవచ్చుననియు, మన కనుగ్రుతముగ వచ్చుచున్న జాతీయభావనలనుబట్టి మన స్త్రీలు నడచుకొనెదరనియు కొందఱు చెప్పెదరు. ఇది కేవలము వారియూహ. మఱికొందఱు ఈ యూహతో నేకీభవింపక వివాహవిషయములలో కొంత సస్లెవడలఁగానే క్రమక్రమముగ నన్నియు అనర్థకములు వాటిల్లునని అభిప్రాయపడుచున్నారు. హేతువాదము చేయువారు మనసంఘములో ఇప్పు డున్న కొన్ని యిబ్బందులను తొలఁగించి, మరి కొన్ని బాధలను కలిగించుచున్నారు. ప్రతిసంఘములో కొన్ని యాచారములవలన కొన్నికష్టము లుండుట తప్పదు. కనుక ఆ యాచారములను మార్చునపుడు, నూతనాచారములవలన నెక్కువ బాధలు కలుగవని చూపించుటకు హేతువాదులమీఁదనే ఋజువుభారము పడవలసియున్నది.

పన్రెండు సంవత్సరముల పిల్లను ఇరువది సంవత్సరముల వయసుగల పిల్లవానికి వివాహము చేయుచునే యున్నారు. నిషేకము మరి నాలుగు సంవత్సరముల వఱకు ఆపినయెడల, ఎట్టి యిబ్బందులు ఘటిల్లవు. ఈనాలుగుసంవత్సరములలో ఉభయులు పండుగలకు వచ్చుచు పోవుచుండుటచేత, ఒకరియెడల నొకరికి ప్రేమ వృద్ధియగుచు, గర్భాధానసమయమునకు వారు చిరపరిచితులుగా నుందురుగాని, ఘోషాలో నున్న మన క్షత్రియులు మొదలగువారిలోవలె ముక్కుమొగ మెఱుఁగనివారుగ నుండరు. మనము వివాహముచేసి కొన్నవారిని మనచిన్నతనమునుండి ప్రేమించుటకు నేర్చుకొనెదము. పాశ్చాత్యులలో తమను ప్రేమించినవారినే వివాహము చేసికొనెదరు. ఈరెండు ఆచారములను బాగుగ గ్రహించిన నివేదిత యను పాశ్చాత్యస్త్రీ వ్రాసిన (Web of Indian Life) "భారతీయ జీవితతంతుసమితి" యను పుస్తకమును ప్రతివారును చదువవలయును. దానిలో మనయాచారమే యుత్కృష్టమని సహేతుకముగ వ్రాసియున్నది. కాబట్టి మనలో విద్యావంతులు బుద్ధిమంతులైనయెడల రజస్వలలైనను కాకపోయినను 12 సంవత్సరములు వచ్చిన తరువాత పెండ్లియైన తమ బిడ్డకు మూఁడునాలుగు సంవత్సరములవఱకు నిషేకము నాపినయెడల బాల్యవివాహములవలన కలిగెడి యిబ్బందులు చాలభాగము తగ్గిపోవును. 12-వ సంవత్సరము మొదలు 16-వ సంవత్సరమువఱకు భార్యాభర్తలను వేఱుగ నుంచుట యేకారణమువలననైనను అనుచితమని తోఁచినపుడు గర్భాధానము జరిగింపవచ్చును. ఇది ఆయాకుటుంబములవారి స్త్రీలవాంగసమును బట్టియు ఇంటిలో భయభక్తులను బట్టియు ఇంటికి వచ్చు సహవాసగాంఢ్రను బట్టియు ఉండును.

ఈపైరెండువాదములను ఆలోచించుటకు మనలో ప్రతిశాఖవారును సభలుచేసి తీర్మానములు చేసికొనవలసియుండును. తుదకు, బ్రాహ్మణులందఱు అంతశ్శాఖాభేదమును పాటింపక సభ కూడి చర్చించుట యత్యవశ్యము. అట్లు చేయుక వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యముమీఁదనే యీసంఘసంస్కరణము నాధారపఱచినయెడల, తుదకు వ్యక్తురాలైన పిల్లను కులశీలములులేక వీధిలో పోవు నేతుట్టవానికో కట్టిపెట్టవలసివచ్చును. తగిన మర్యాదగల సంబంధములు దొరకవు. "కుల మేమి? మర్యాద యేమి?" యనువారికి ఈవాదములతో సంబంధమే లేదు. అట్టివారు తమ యాఁడుపిల్లలను పెంచి పెద్దవారినిచేసి బాగుగచదువుకొన్న బ్రాహ్మణేతరులకు నిచ్చుటకుఁగూడ సిద్ధపడవచ్చును. "కుల మెఱిఁగి కోడలిని తెచ్చుకొనవలయు" ననుసామెతప్రకారము నడచుకొనుట మంచిది కాని, పాముల్మ ఎఱ్ఱతోలు దబ్బా మొదలగునవి యెంత మాత్రము పాటింపఁగూడదు. మాంసభక్షకులతో సంబంధముచేసికొనుట హేయము. బ్రాహ్మణులలో నుండి వెలిగాకుండ చేసికొనుట ముఖ్యము. ఒకవేళవితంతూద్వాహులవలె వేఱుశాఖ నొకదానిని యేర్పఱచుకొనవచ్చును. కాని, తండ్రిమధ్వాచారి తనయుఁ డాచా ర్యుండు—అనుసామెత ప్రకారము జరిగించినయెడల, ఎంతవఱకు అట్టి వివాహములు సౌఖ్యప్రదములుగా నుండునో మనము ఆలోచించుకొనవలెను.

హేతువాదముమీఁదను వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము మీఁదను ఆధారపడి వివాహములు జరిగించినయెడల,

ఎట్టి పాతివ్రత్యము రాదని నా యభిప్రాయమేగాని, కులక్రమాగతమైన భావనల నింకను చంపుకొనలేని నావంటివారు సాంఘిక నీతిసూత్రములను గమనించి, వివాహ విషయములలో సంస్కరణము ప్రారంభించెదరు. సంఘాచారములు చలిమిడి ముద్దలవలె మన యిష్టప్రకారము మార్పఁబడవు గనుక బ్రాహ్మణుల మని గర్వపడఁదలఁచుకొన్నవారు అందఱు కూడి, ఎంతవఱకు కాలవశమున మార్పులు కావలసియున్నవో ఆలోచించుకొనుట ముఖ్యము. చట్టములు చేసికొన్నంత మాత్రముచేత ప్రయోజనము లేదు. మనలో కూడ క్రమక్రమముగ కులక్రమాగత భావనలు మానఁగలిగినకొలఁది మార్పులు చేసికొనవచ్చును. చిట్టచివరకు అద్వైత సిద్ధాంతము ననుసరించి, వర్ణాశ్రమభేదమును తొలఁగించి, విశ్వమానవకోటిలో భేదరాహిత్యమును గ్రహించి, ఆహారపదార్థములలోను వివాహములలోను ఇచ్ఛకు వచ్చినట్లు నడచుకొనుట కూడ తటస్థమునేమో!

రాజకీయ పరిశ్రామిక విషయములలో సంఘీభావ ముండవలసి యున్నట్లును, సాంఘిక విషయములలో సహకార మావశ్యకము కాదా! అడవిజాతుల నుండి సంఘము లేర్పడినవి. అవి క్రమముగా పెరిగినవి. నాగరకత ప్రబలినకొలఁది మతసూత్రములు, నీతిసూత్రములు, న్యాయ సూత్రములు వృద్ధియగుచు వచ్చినవి. ప్రతిసంఘమున కా సంఘము తనచుట్టు నున్న సంగతి సందర్భముల ననుసరించి పరిపూర్ణత వహించినది. కాని ప్రతిసంఘములోను చలనమున్నది. అవి మనకు తెలియకుండ మార్పులు చెందుచునే యున్నవి. దూరము నుండి మనము నడచుచున్న ఒకపటాలమును చూచుచున్నయెడల, అది కొంతసేపటికిఁగాని చలించుచున్నట్లు కనఁబడదు; కాని దానిలోని ప్రతిపదాతులు నడచుచునే యున్నారు. మనసంఘాచారములు మతముతో సంబంధించినవగుటచేత, శీఘ్రముగ మన మనుకొన్న మార్పులు రానేరవు. అట్లని మనము తొందరపడి ప్రయోజనము లేదు. ఏమిచేయక యూరకుండుట కూడ ప్రయోజనకారి గాదు. సేన పోవుచుండఁగా, కొందఱు సిపాయీలు ముందుగానే పోయి శత్రువులు వచ్చుచున్నారేమో యని యెట్లు తెలిసికొనుచుందురో, ఆవిధముగనే మన సంఘములో కూడ ధైర్యశాలులు నూతనమార్గములను త్రొక్కుచుందురు. వారవలంబించిన మార్గము సరియైనదని సంఘము గ్రహించినయెడల, అది వారిని తనలో చేర్చుకొనును, లేదా త్రోసివేయును. అట్టి సంఘసంస్కర్తలవలన మనము కొన్ని అపాయములను తప్పించుకొనెదము.

మన మెంత వేదాంతులమైనను కులక్రమాగతమైన భావనల నతిసులభముగ త్యజింపలేము. చనిపోయిన భార్యచెల్లెలిని వివాహము చేసికొనుట తప్పుకాదని శాసన మేర్పఱచుటకు ఎన్ని సంవత్సరములు ఇంగ్లాండులో తగవులాడిరి? మన కీవిషయము ఎంత యాశ్చర్యమును కలిగించుచున్నది! పాశ్చాత్యులలోను మహమ్మదీయులలోను పినతండ్రి పెత్తండ్రి బిడ్డలను వివాహము చేసికొనెదరు. ఇది మన కెంతరోఁత కలిగించును! ఇట్టి వివాహములు మనలో వ్యాపింపఁజేయుటకు మనవారు శాసన సభలో ఒక బిల్లును ప్రవేశపెట్టినయెడల మనలో నెంత గోల పుట్టును! హేతువాదమునుబట్టి దీనిలో తప్పేమున్నది? ఇష్టము వచ్చినవారు అట్టివివాహములు చేసికొనెదరు. అందఱను చేసికొమ్మని చెప్పినామా యని వా రేల వాదింపఁగూడదు? రజస్వలా వివాహములు శాస్త్రసమ్మతములు కావని నమ్మువారికి ఈ ప్రస్తుతపు బిల్లును గుఱించి అంత యనిష్టము కనఁబడుచుట ఒకవింత కాదు. కాఁబట్టి యీబిల్లునుకోరువారు కూడ హేతువాదులతో పూర్ణముగ నేకీభవింపక, సంఘసంస్కరణములో కొంతవఱకే వెళ్లెదమందురు కాని, పాశ్చాత్యాచారములు కూడను అని వాదింపరు. మతములోఁగాని, హిందూధర్మశాస్త్రములోఁగాని మార్పులు చేయనొల్లరు; వర్ణాశ్రమ భేదము లుండవలెనందురు; మనవావివరుసలు మాఱఁగూడదందురు; మతమును త్యజింపలేరు; సంధ్యావందనము కూడ చేయకపోయినను, యజ్ఞోపవీతము త్యజింపలేరు; ఇంత యేల, కులక్రమాగతమైన భావనలను చంపుకొన

లేదు; కాని, సంఘమువారు స్పష్టముగ ఆమోదించక పోయినను, తాటస్థ్యభావముతో నైనను చూచిననేగాని, యే సంస్కరణమునైనను తామాచరణలోనికి తెచ్చుటకు సిద్ధముగ లేమనువారిని లోకవంచకులని చెప్పుచుందును; తమకు సమ్మతములేని యాచారముల నెన్నిటినో చేయుచుందురు. ఇట్టి సంగతిసందర్భములలో మన మందఱము ముందుగా మనశాఖలలో సభలు గావించి కొంతవఱకు విద్యాధికులలో నైనను బహుజనాభిప్రాయమును తీసికొని సంఘములో సంస్కరణములను చొప్పించుటకు ప్రయత్నింపవలెను. అప్పుడే అవి శీఘ్రకాలములో ఆచారములోనికి రాగలవు. అట్లుకానియెడల వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యవాదులు చేయుచుండు కొన్ని సంస్కరణములు జయప్రదముగ ఫలోన్ముఖములకు శీఘ్రకాలములో రానేరక, కాలప్రవాహమునకు వదలివేయఁబడుచుండును. బ్రాహ్మణ సభల తీర్మానముల వలననే గాని శాసన నిర్మాణసభలగుండ నిట్టి సంస్కరణములను సంఘములో చొప్పించుటకు ప్రయత్నించుట నిష్ఫల మని నా యభిప్రాయము.

రాజభక్తి

భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రిగారు

శ్రీమేరీ రమణీమణీ సహిత విస్పష్టైశ్వర్య భాక్ప్రభుం
జర్మన్యాంగ్ల మహాహవే విలసత్సైరాజ్యభూఖండే భువో
శ్రీసార్వభౌమపతిం వరం విజయలక్ష్మీయుక్త మూర్త్యం ప్రభుం
కృత్వా రక్షతు సర్వదా స్ఫురదర శ్రీరామచంద్రోదకః. 1

మ. విజయుం బొందెదవద్ధ్యముం గలసి యా విశ్వంబునం దెంతయున్
విజయుం జేసితివీవు బార్వ్య విభుడున్ జేజేల కుం గూడి యా
విజయుం బొందెదవద్ధ్యముం బరిహరున్ దీరాప్త భక్తిప్రభున్
విజయుం జేయుము నీవు ప్రెంచ్క్యదను సర్వేశా! ప్రపంచాత్మకా! 2

ఉ. భారతరాజ్యలక్ష్మి మును బాగుగ గోరిన కోరికంటచే
గూర్చెదు నీకెలంగు రిపుకోటికిఁ దాప్యెదు భక్తిశేఖరుం
దీరగుణుండు వాఙ్మయుఁడు దుందుడు సమ్ముదము ప్రోచి విక్టోరి
ధీరుని రాజశేఖరుని దిగ్విజయాప్యదుఁ జేయు మీశ్వరా! 3

మ. మును నా పెండ్లిలో జోలి రీతిని పెంపొందించి పొందించి మా
ఘనభక్తిప్రముఖులకు దయతో మమ్ములన్ గాతుమాలం బొప్పఁగాఁ
గని పుత్రాళిని ప్రోచునట్లు ప్రజలం గావంగ నిట్లు స
ర్వదయాంబుధ్ నేను భక్తి కబ్బ జయముల్ రక్షింపుమా సర్వగా! 4

క. సంపూర్ణమనస్కులమై - సంపూజితు విక్టోరియను భక్తిరసమునన్
సంపాదించఁగఁ జేయుము నీవే - సంపూర్ణజయము నిమ్ము సార్వభౌమపతీ! 5

చ. పులులను పిల్లులన్ గరము పోల్పగ నుండెడురీతి శాశ్వతో
కొలమున నీవు ప్రాపుగను గూర్చుము దీనము వారి వానిఁ దే
విలసము లేక లేని కను ధన్యులఁజేసిన భక్తిపక్షన
క్తి లలితవిక్రముల్ విజయోత్సవమైఁ జేయుము సర్వనాయకా! 6

చ. ఇకనిల కీర్తులన్ ఫలిత విద్యల భాగ్యముల స్థైర్య విస్తృత
విదితుఁడు భక్తిపూర్ణుఁడు వేలకొలందిగ సన్నుతించుచున్
మనమున రాజ్యముల్ ఫలితముల్ గనునట్లుగఁ జేసి సమ్ము స
మ్మతమునఁ బ్రోచి భక్తవర మాధవ! శ్రీజయయుక్తుఁ జేయుమా. 7

ఉ. భారతఖండమందుఁ గల భాగ్యవిలక్ష్మిని కెంత స్థైర్యమున్
గూర్చి పొందిక సద్గుణము జాడుచుఁ బరికించు బుద్ధితోఁ
ప్రాణులఁ బ్రోచి సాధువులఁ బ్రోచుచు నెంతయు మీతిదున్న మా
ధీరుని భక్తిశేఖరుని వేగ జయించితఁ జేయు సద్యశా! 8

అస్తమయము

రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు

వాడిన తలపూలతోడ నాగ్రమతరుల్ లేఁతకొమ్మలు కదలింప నేల?
ఉదయగీతులు పాడు సదనశకుంతముల్ గద్గదశ్రుతుల మూల్గంగ నేల?
పొడచూచున్న సవితృముఖబింబమును గప్పి కాఱుమబ్బులు వ్రేలుకాడ నేల?
కులుకుఁజోకడల వాగులలాడు పయ్యరల్ కదలక మొదటనో యొదుగ నేల?
శాంతిచే సవ్యరాగనితాంత మయిన
సుప్రభాత మిప్పటి కళాశుచిఁ దొరంగి
మాయలముసుఁగు గీలించిన ట్లయిన దేల?
కలుగదుగద! దేశాదృష్టకమ్ము? కృష్ణ! 1

ఉ. భారతవీరపుత్రులు ప్రవాసమునందు, బ్రిటీషు రాజ్యసే
వారతి, దిక్కుఁ గేంద్రములు భ్రాంతిల నెత్తురుకండ లిచ్చుచు
న్నారు; హసింపనున్న తరుణంబున నేటికి మోము మూసె నీ
ధారుణి? కయ్యొ! తెల్లసరదార్ల ప్రమాదముఁ ద్రోసి మెచ్చఁగన్. 2

ఉ. పచ్చని పండ్లతోఁటలను భాగ్యపదం బగు పైరుపచ్చలన్
విచ్చిన భోగగర్వ మగు బెల్జియ మక్కట! పాపనైరిచే
నెచ్చని నెత్తుటం దడిసి బీడయిపోయె; నటుల్ మహాపదల్
హెచ్చుపుగా మతచ్చుల నిడీ! రణరక్తపిపాసపీడచేన్. 3

మ. * అనుమన్ భావనమైన భావన మహామహల్ కేది యేచన్, వినా
తనశాఖాహసితాశ్రమద్రుమసమృద్ధచ్ఛాయలం బోయితేన్;
వినిచెన్ నోకులదుర్వ్యధాగిహతనిర్భిన్నాత్మహాహారుల
స్వనముల్ గాంధిఋషీంద్రవర్గములపజ్జం బట్టి యంతన్ విధీ! 4

(స్మృతి)

సీ. జనియించినావు! పావనమహారాష్ట్ర ఖండమునందు శ్రీచందనమువిధాన,
చవిచూచినావు! శైశవమాది దేశసేవానందరుచిఁ జనుఁబాలలీల,
సహియించినావు! దూషణభూషణలు నిశాదినములు కాలనై తిరుగునీతి,
ప్రకటించినావు! పాలకపాలితాదర్శములు మూలయుగ్ధ మార్గములను బోలె,
ధన్యమొనరించితివి జీవితమ్ము! కృష్ణ!
కీర్తికన్యక యింక మేలగింపఁగలదు
భూభువనవీణ నీగుణమ్ములను బాడ,
పురుషగుణసాంద్ర! గోకలేపూర్ణచంద్ర! 5

* శాంతినికేతనమునందు వ్రాయబడినది. నీపాదవాస్త్రప్రసంగమున గాంధి కందినది. ఈ యాశ్రమమందు వారుండు భాగము ప్రాగుత్తరదిశాకోణము.

సీ. విప్పి చెప్పితివి వెల్బీకమీషనుముందు భారతవర్షదుర్వ్యయభరంబు ;
సాహసించితివి కర్జనుసంతవానితో రాజ్యతంత్రములఁ బోరాట సలుప ;
స్థాపించితివి భ్రాతృజనజాగ్రదాదర్శ మయిన భారతసేవ శాలయున్ను
కష్టించితివి మాతృగర్భసంతానమ్ము లుచితవిద్యాభాగ్య మొందునాన ;
మనసు వాక్కును గాయమ్ము ననవరతము
చిరదురంతపరిశ్రమఁ జివికి చివికి
నీరునీరయిపో! తుది భారవ్రాసి
నావె? నవ్వును 'అష్టప్రాణాలు' కృష్ణ! 6

సీ. దొర లందగించిన బిరుదుమోజునఁ ద్రుళ్ళి నాయకధర్మంబుఁ బాయలేదు;
ప్రభువుల విశ్వాసపదవి నెక్కి, దుర్నీతిఁ ప్రజలపక్షము భంగపఱుపలేదు;
స్వార్థలోభమునఁ గపటనాటకము లాడి తల్లికడుపు చెడఁ దలఁపలేదు;
సమయనీతిఁ ద్యజించి సంక్షోభ విడివడ, కలహకనాటకముల్ కదపలేదు;
నీతిచాతుర్యమును, స్తవనీయ మయిన
దేశసేవనదీక్షయుఁ దీర్చినావు
యోగివ్రాలెను ఫలనిస్పృహుండ వగుచు
మేలుకీళ్లు సహించి గోపాలకృష్ణ!

చ. తొలఁగిన యున్నతాసన, మధోగతిఁ బడ్డ శిరోవిభూషణా
వళియు నుదాత్తదృష్టిపరిపాకముచేఁ గని, భస్మసుస్తవ
హిమ్నలతికమాద్రి మూర్పపిన యీ మహదార్యకుమారపాళి మే
ల్కొలిపితి దేశపూజకొఱకున్! జననాయక! గోకులాగ్రణీ! 8

చ. మలినము లేని వృత్తముఁ బ్రమాణముగాఁగను మాకుఁ జూపి, యు
స్థలితపు దేశభక్తిలతికన్ మనసారఁగ నాటినావు ని
ర్మల మగు నిందుచెయ్వనముమున్ నలినింబలేఁ; గాని పూలతే
నెలఁ దలఁదూఁగు భాగ్యసరణిం దిలకింపకపోయి తక్కటా! 9

చ. కలఁగి కృశించియున్న లతికామణి తాఁ గడసారిపూల న
ర్మిలి ననలర్మి నిచ్చియె శమించువిధమ్మున, వాడి వాడి శో
షిలిన శరీరబుద్ధిబలజీవములం గడ కొక్కటొక్కటే
నిలిపితివయ్య! దేశజననీపదసన్నిధిఁ బ్రాణపూజగన్. 10

మ. స్థిరమై లాలన లొందు నాభరతమాతృప్రేమపూర్ణాంకస్థుం
దరభాగమ్మునఁ దావకాత్మ! నవనీతస్నిగ్ధముగ్ధాకృతిన్
చిఱుతల్ పెంపఁగఁ బల్లవించు జననీసమ్యక్సేవావ్రతాం
కురముల్ జాతువుగాత! గోకులమణీ! గోపాలకృష్ణాగ్రణీ! 11

దేశచరిత్ర—నవలలు

తణికెళ్ల వీరభద్రుడుగారు, బి. ఏ. (ఆనర్సు)

స్వదేశచరిత్రను నేర్చియుండుట ప్రతిమనుజునకు నత్యావశ్యకము. అట్టి దేశచరిత్రాపరిజ్ఞానము దేశాభ్యుదయమునకు మిక్కిలి సహకారి. పూర్వమం దెట్టి వీరప్రధానులు మన మాతృదేశము నలంకరించిరో, ఏయే రాజ్యము లభివృద్ధి చెందెనో, వాని నెంతటి మహాచక్రవర్తులు పాలించిరో తెలిసియుండుట సంతోషదాయకము. అంతే కాక, అట్టి పుణ్యదేశమున కేల యిట్టి క్షీణదశ యబ్బెనో గ్రహించుట మిక్కిలి యుపయోగకారి. మన ప్రాచీనుల ఘనతను గూర్చి వినినప్పుడును, హైందవవీరుల పరాక్రమమును ఆర్యవనితల మానరక్షణమును దేశభక్తుల స్వార్థత్యాగమును గుఱించి చదివినప్పుడును, ఒడలు పులకరించి మనయం దొక నూతనశక్తి జనించును. ఇట్టి మహాపురుషుల సంతతివార మని మది యుప్పొంగ, మన జాతీయాభివృద్ధి కవకాశము కల దని యాశ పుట్టి, ఆత్మశక్తియం దొక వింతనమ్మకము కలుగును. ఆ యాత్మవిశ్వాసమునకును దేశాభ్యుదయమునకును పరస్పరసంబంధము కలదు. అట్టి స్వజాతీయవిశ్వాస ముద్భవించినపుడే మనకు మన ప్రాచీనుల పావనచరితములందు మఱింత కౌతూహలము కల్గుటయు, మనము సదా వారి నామోచ్చారణము సేయుచు హృదయములందు నూతన బీజములు నాటుటయు తటస్థించును. ఆధునికాంధ్రదేశస్థితిని గూర్చి యించుకసేపు గోచరించేయువారికి 16-వ శతాబ్దమందు ఇంగ్లాండు దేశ మెట్లుండెనో జ్ఞప్తికి రాకమానదు. ఆంగ్లదేశము పరరాష్ట్రములతో పోరు సల్పుచు, స్వదేశరక్షణమునందు ప్రాణత్యాగమున కుద్యుక్తులయిన యాంగ్లవీరులు తమ దార్ఢ్యమునుగూర్చి సంతసించునపుడు, వారికి తమ పూర్వీకుల చరిత్రములు వినవలె నని యాశ వొడముటయు, కవీశ్వరులును నాటకకర్తలును సమయము చూచి గ్రంథములను వ్రాసి దేశచరిత్రను నేర్పి, దేశభక్తిని హెచ్చించుటయు మనకు తెలిసిన యంశమే. అవ్విధముననే మన యాంధ్రదేశమందుఁ గూడ స్వదేశచరిత్రను తెలిసికొనవలె నని మితిలేని యాతురత జనించినది. ఇట్టి పిపాసామునకు చికిత్స యేది యన, తగిన గ్రంథములు చరిత్రలు వ్రాయఁబడుటయు, మన ప్రాచీనుల పరాక్రమాది పుణ్యగుణములు వేనోళ్ళ ఘోషింపఁబడుటయు తప్ప, వేఱు లేదు.

దేశచరిత్రను ప్రజకు వాఙ్మయరూపమున తెలియఁజేయుట త్రివిధము. ఏదో యొక మహాపురుషుని సాహసకృత్యము గాని, యొకానొక యుద్ధము గాని వర్ణించి పద్యకావ్యము వ్రాయవచ్చును. అట్టి కావ్యము లింగ్లీషులో వాల్టరు స్కాటు అను దేశభక్తుఁ డొకఁడు వ్రాసెను గాని మన భాషయం దున్నట్లు గాన్పింపదు. శివాజీవంటి మహారాజుయొక్క గాని, పద్మినివంటి మహాపతివ్రతయొక్క గాని పవిత్రచరిత్రము కథగాఁ గల కావ్యము హృదయమును రంజింప, మన మనస్సు పరిశుద్ధత నొంది యొకింతసేపు ప్రాపంచికవిషయముల మఱచుటయు, మనయం దొకవిధమయిన భక్తి జనించుటయు, మన ప్రతినాళమందును పవిత్రరక్తము ప్రవహించుటయు సహజము. చరిత్రను చిన్న కథలుగాఁ దీసి కావ్యములు రచించుటకు నాటకములును నవలలును నుచితములు. నాటకమునకును నవలకును నొక భేదము గనుపింపవలెను. నవలయందు గ్రంథకర్త తానే కథను చెప్పును; పాత్రములను వర్ణించి తన యభిప్రాయమును వెల్లడిచేయుచుండును. నాటకమం దట్లనో గ్రంథకర్త మనకు గోచరము కాఁడు; అతని యభిప్రాయము గ్రహింపవలసినదే కాని తనంతట తాను తెలియఁజేయఁడు. పాత్రలు చేయు కార్యములను బట్టియు వా రాడు పల్కులను బట్టియు మనము పాత్రసంపోషణక్రమము నెఱుఁగఁగలము. నాటకకర్త ప్రతివిషయమును ప్రత్యక్షముగా రంగస్థలమున చూపును. నవలాకారుఁ డయినచో నొకానొకపురుషునిఁ గాని, పట్టణమును గాని వర్ణించినపుడు ప్రతివిషయమును విశదముగా చెప్పవలెను. ఇట్టి భేదములు కొన్ని యున్నను మనము నవలలను నాటకములను ప్రస్తుతసందర్భమున సమదృష్టితోఁ జూడవచ్చును. నవలయందయినను ఒకపురుషునిఁ గాని యొకస్థితిని గాని వర్ణించునపుడు గ్రంథకర్త దానిని జాగరూకతతో చిత్రించి, నాటకరంగస్థలమున దిదృక్షుఁ డేలాగు పాత్రమును గాని మఱి పట్టణమును గాని చూడఁగలుగునో యావిధముననే పాఠకుఁడు తన మానసికనేత్రముతో స్పష్టముగా చూడఁగల్గులాగున, వర్ణింపవలెను. అట్టి వర్ణనమును నాటకోచిత మని చెప్పవచ్చును. ఈ నడుమ ప్రకటింపఁబడిన "విజయనగర సామ్రాజ్యము" లోని వర్ణనలు చిత్రముగాను స్వాభావికముగాను నున్నవి. జగన్మోహినీ విజయసింహుల పరస్పరప్రేమమును జ్ఞప్తియం దుంచుకొని యీ క్రింది వాక్యములను తిలకింపుఁడు:—

"అంత నామె కన్నులయందలి బాష్పములు మౌక్తికజాలమువలెఁ గ్రిందఁ బడఁజొచ్చెను, దానిని మన విజయసింహుఁడు కనిపెట్టెను. అతని హృదయము నీరాయెను, అతని కేమియుఁ [illegible] లేదు, ఆమె కేమి సేయుట ప్రయత్నించలేదు. కాని యప్రయత్నముగాఁ [illegible] గాఢమైన యాతని ముంజేతిహస్తమా జగన్మోహిని కనులను తుడువనారంభించెను. రెండవ హస్త మా సౌభాగ్యశాలినియొక్క [illegible] వలెఁ బ్రకాశించుచున్న యా [illegible] నెమలిపురివిధమున ప్రకాశింపఁజొచ్చెను, అతని హృదయము ఝల్లు మనియెను, అతనికి విషయముల స్మృతి లేదు. అది యుపయుక్త పద్ధతి యుండెను, ఆమె మాటలాడను యుఁ బ్రయత్నించెను, కాని మాటలు రాలేదు, [illegible]." [పుట [illegible]]

ఇట్టివర్ణనమే నాటకోచితము. ఆ సుందరుఁడు జగన్మోహిని కనులను రుమాలుతోఁ దుడుచుటయు వారు మాటాడలేక చేష్టలు దక్కి బొమ్మలవలె నిలువఁబడుటయు రంగస్థలమందలి ప్రదర్శనమువలె స్పష్టముగా కండ్లెదుట కాన్పించుచున్నది. ఈ శైలి సౌలభ్య

మేమి! ఈ వర్ణన మెంత స్వాభావికము! దీర్ఘసమాసములను పదగుంభనమును శైలి యగు నని యూహించు జను లెంతటి వెఱ్ఱివారు!

చరిత్రగ్రంథములు కావ్యము లనిపించుకొనుట కొకగుణము ముఖ్యముగాఁ గావలసియున్నది. దానిచే మనము కవన మని పిలువవచ్చును. కవన మున్నచోఁ గావ్య మగును. ఈ కవితాచమత్కృతియే ప్రతిగ్రంథమునకును ప్రాణము. చరిత్రలయందువలె, చెప్పిన యంశములు పట్టి పొడిమాటలతోఁ జెప్పక, ఉపమానాద్యలంకారములు గల శైలితో హృదయరంజకముగా వర్ణించినచో నట్టి గ్రంథము రసపూరిత మగును. మఱియు దేశచరిత్రయందు విఖ్యాతి చెందిన యొకానొకపురుషుఁడు వర్ణింపఁబడినను, మనుష్యమానసము చిత్రింపఁబడి మానవునకు తరణోపాయము చూపఁబడినను, అట్టి గ్రంథము కావ్యమే యగును. అందుచేత నవలలు కావ్యములు కావచ్చును గాని చరిత్ర లన్నియు కావ్యములు కావు. విమలాదేవి యను నవల వొరంగజేబు జీవిత చరిత్రను కొంతవఱకు తెలియఁజేసిన మాట వాస్తవము. ఆ నవలయం దితరసుగుణములు కలవు గనుక నే యది కావ్యమయినది కాని వొరంగజేబు చరిత్రను గూర్చి వ్రాయఁబడిన పుస్తకము లన్నియు కావ్యములా?

చరిత్రనవలలను మూఁడు తరగతులుగా భాగింపవచ్చును. (1) చరిత్రయే కథాభాగముగాఁ గలవి కొన్ని. వానియందు చరిత్రాంశములకు తప్ప మఱివిషయములకు చో టుండదు. (2) మఱికొన్ని నవలలు పేరునకు మాత్రము చరిత్రాత్మకములు గాని నిజముగా శృంగారము ప్రేమ మొదలగు నంశములే వాని కథాభాగముగా నేర్పడును. చరిత్రాంశము నట్టి విషయమే కాని నవలాకారుని దృష్టి యంతయు జవ్వనుల యనురాగమును వారిసౌఖ్యమును గూర్చియే యుండును. హూణభాషయందు వాల్టరు స్కాటుయొక్క నవల లిట్టివియే. "హేమలత" యందలి కథ రాజపుత్రస్థానచరిత్ర యయినను, హేమలతామదనసింహుల ప్రేమానుబంధమే ముఖ్యముగాఁ దోఁచును. (3) మఱికొన్ని నవలలందు, చరిత్రాంశము ముఖ్యమయినను, ఇతరకథలు నితరవిషయములును లేకపోవు; చరిత్రయే ముఖ్యభాగముగా నేర్పడును. "విమలాదేవి" "రాణీసంయుక్త" "సగుణ" "విజయనగర సామ్రాజ్యము" — ఇవి యట్టి వని చెప్పవచ్చును. విమలాదేవియందు విమలా విజయసింహుల ప్రేమయు, ఇందిరాదేవి చమత్కృతులను మిక్కిలి యానందమును గల్పించును గాని మొగలాయి చక్రవర్తితో రసపుత్రవీరులు పోరు సల్పిన విధమును, ఆ క్షత్రియకుమారశిఖామణులు తమ స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుకొనిన విధమును నవలయందలి ముఖ్యాంశ మని చెప్పుటకు సందేహ మేమి? మఱియు విజయనగరసామ్రాజ్యమందు ఆంధ్రసామ్రాజ్యమును ఆంధ్రపరాక్రమమును ఆంధ్రదేశభక్తియు వర్ణించుటయే గ్రంథకారుని ముఖ్యాభిప్రాయ మని తోఁచును. కథను రెండుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. రామరాజును తురుష్కులు మోసపుచ్చుట కెన్ని కపటోపాయములఁ బన్నిరో, వారిబారినుండి చక్రవర్తిని దప్పించుట కాతని మిత్రు లెట్లు స్వార్థత్యాగము చేసిరో, తుదకు ఆ సామ్రాజ్య మస్తమించెనో కథకు ముఖ్యభాగము. జగన్మోహినీవిజయసింహులకును, స్వర్ణకుమారీ రాధాకుమారులకును గల ప్రేమానుబంధము రెండవభాగమయి యున్నది. ఈరెండుకథలకును పరస్పరసంబంధము కలదు. అది యంతయు నేల? ఆంధ్రుల యౌన్నత్యమును శౌర్యమును బాహుపరాక్రమమును శ్లాఘించుటయే గ్రంథకర్త ముఖ్యోద్దేశ మయినచో, సదా దేశాభిమానము గలిగి తమ భర్తలను ఆంధ్రమాతసేవకయి స్వార్థత్యాగము సేయు మని పురికొల్పుచు పురుషవేషముతో యుద్ధభూమికి తామును బోయి తమ నాథుల వెంటఁ దోడునీడలవలెఁ దిరుగుచు, వారితోఁ గాలు శత్రుక్షయము సేయుచు, తుదకు వారితో నేకకాలమందే సమరరంగమునఁ బ్రాణములు విడిచిన యా వీరవనితల చరిత్ర నవలాకారుని ప్రధానోద్దేశమునకు భిన్నము కాదే! ఆంధ్రయువజనులే కాక యువతులు కూడ మానరక్షణమందును దేశరక్షణమందును ప్రాణములు గోల్పోయి రను విషయము కవి ప్రథమోద్దేశమునకు సహకారి యయి యాంధ్రశౌర్యమును వేనోళ్ళఁ జాటుచున్నది.

చరిత్రాత్మక మగు నవల వ్రాయునపు డొక విషయము మఱువఁదగినది కాదు. గ్రంథకర్త దేశచరిత్రను నాట్యరూపమున దేశీయులకుఁ గఱపుటయే యుద్దేశముగా నూహించినచో దేశచరిత్ర ననుసరించియే వ్రాయుట మంచిది. ముఖ్యాంశములు చరిత్రాధారముల ననుసరించి వర్ణించినతర్వాత కొన్ని చిల్లరమార్పులను పాత్రోచితముగా చేయవచ్చును. కథను రసవంతముగా చేయుటకు కొన్ని విషయములను మార్పవలసివచ్చును. కాని మన యభిప్రాయమును బట్టి చరిత్రను మార్పఁగూడదు. ప్లాసీయుద్ధమును గూర్చి నవల వ్రాయువారలు సురాజుదౌలాను దూషింపవలసియుండును. క్లైవు సాహసవంతుఁ డనియు సురాజుదౌలా దుర్మార్గుఁ డనియు నెల్లరకును తెలిసిన యంశమే కాని క్లైవునందుఁ గల యభిమానముచే నతని లోపములను గుణము లనవచ్చునా? బ్రిటీషు ప్రభువులు వచ్చుటచే దేశము వృద్ధిచెందెను గాని మీర్జాఫరు తనరాజును మోసపుచ్చుటను గప్పిపుచ్చవచ్చునా? నవలకు చరిత్రాజ్ఞానము ప్రధాన మయినది కనుక, సాధ్య మయినంతవఱకు చరిత్రభాగమును కథలో నింపుట మంచిది. సగుణ యను నవల యొకటి నూతనముగా ప్రకటింపఁబడినది. కథ మహారాష్ట్రదేశపుచరిత్ర. 19వ శతాబ్దమునందలి మహారాష్ట్రదేశస్థితియు, మహారాష్ట్రప్రముఖులు హోల్కారు, సింధియా, బాజీరావు మొదలగువారి చరిత్రములును పూర్తిగా నందు వర్ణింపఁబడినవి. ఆ నవలయం దితరకథలు లేక పోలేదు. సగుణకును పాండురంగహరికిని గల యనురాగము ముఖ్య మయినది. అది కాక వలసినంత హాస్యరసము కూడ ఆనవలయందుఁ గలదు. ఘట్టాణా యను తురుష్కబాలుని చేష్టలును, వానిచరిత్రమును మనకు హాస్యమును గలుగఁజేయును గాని యతఁడు ప్రధాన కథకు కూడ నావశ్యక మయిన పాత్రమే. షేక్స్పియరు కవిసార్వభౌమునిచే రచియింపఁబడిన చరిత్రనాటకముల పద్ధతి పరికించిన వారి కీసంగతి బోధపడఁగలదు. నాల్గవ హెన్రీ నాటకమున రెండు

కథ లున్నవి. చరిత్రభాగము ప్రధాన మయినది. హాస్యరసము నిచ్చు రంగము లన్నియు రెండవ కథకు చెందినవి. కాని హెన్రీ యువరాజు రెండు కథలకును ముఖ్యుఁ డగుటచే రెండింటికిని సంబంధము కలదు. క్రమముగా వీనికి పరస్పరసంబంధము హెచ్చు; రెండవకథ మొదటిదానితో నైక్యమగుటయు, దానికి సహకారి యగుటయు చూడఁగలము. వివిధరసము లున్నఁ గాని గ్రంథము సంకీర్ణము కాదు. కనుక నొకటికంటె నెక్కుడుకథలను గలిపినను, అవి యన్నియు నొకఫలముచే సూచించుచున్నయెడల, చాల బాగుగా నుండును. అన్ని దారములు నొకచోట కలిసి ముడిపడవలెను. చమత్కారముతో వ్రాయఁబడిన నవలను గాని నాటకమును గాని స్తంభములమీఁద నిలుపఁబడిన ప్రాసాదముతోఁ బోల్పవచ్చును. హర్మ్యము క్రుంగకుండుటకు ప్రతిస్తంభ మెట్లవసరమో నాటకమున నన్ని యంశములు నవశ్యకములయి యుండుట మంచిది.

పాత్రపోషణము నవలకు ముఖ్య మయినది. మనవనలాకారు లనేకులు నవలయందు పాత్రసంపోషణక్రమ మన కెట్టిదో యెఱుఁగరు. అది కాక కథాభాగమం దెక్కువ శ్రద్ధ చూపి, పాత్రములను గూర్చి యోచన చేయనే చేయరు. కథ యద్భుత కృత్యములతో నిండియుండవలె నని కొందఱి యభిప్రాయము. కథాభాగమం దెక్కువ యభిరుచి చదువరులకుఁ గల్పింపవలె నని యెంచి, పాత్రపోషణమునుగూర్చి శ్రమపడరు. చరిత్ర ననుసరింపవలెను. మఱి కొన్ని చిల్లర మార్పులను చేయవచ్చును. కథానాయకునియందు లోకమందలి సద్గుణము లన్నియు మూర్తీభవించె నని వ్రాయు నాచారము కలదు. లేక ప్రతినాయకుఁడు దుర్మార్గుఁ డాయెనా ప్రపంచమందలి సర్వదుర్గుణములును వానియందే వాసముచేయుచున్న వని చెప్పుదురు. కథానాయకుఁ డెంత ఘనుఁ డయినను మనుష్యుఁడే యని జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. లేనిచో వింత సంగతులను జూచి యద్భుతపడి యిది కల్లయా నిజమా యని చదువరులు సంశయ మొందవచ్చును. వారును మనవలెనే మనుష్యు లనియు, నట్టివారు మనదేశమం దుండి రనియు సూచించుచుండుట యుచితము. సన్మార్గులకంటె దుర్మార్గులను వర్ణించుట కష్టతరము. వారియూహలు వారియుద్దేశములును విశదము చేయవలెను. అది యేల? వారిహృదయ మంతయు మన కండ్లయెదుట నైపుణ్యముతో చిత్రింపఁబడిన ఛాయాపటమువలె నుండవలెను. ఈ విషయమునందే కవి జాగరూకత వహింపవలెను. "విమలాదేవి" యందలి నయనపాలుని పాత్ర స్వభావోద్భవము, మిక్కిలి కష్టమయిన దని చెప్పనివా రెవరు? చరిత్రనవలయందు నూతన పాత్రములు కూడ కల్పింపవచ్చును. 'విమలాదేవి' యందలి యింద్రదయే దీనికి దృష్టాంతము.

చరిత్రాత్మక మగు నవలలవలని ప్రయోజనము లెవ్వి యని యొకఁ డయినను ప్రశ్నింపవచ్చును. మన పూర్వుల లేనాటి గుణములచే మనదేశము వచ్చినదో తెలియఁగలదు. ఏకథ చదివినను సంతోషావము బల మనియు, నొక కుటుంబమున గృహకలహము పుట్టినచో నా కుటుంబ మభివృద్ధిఁ జెందుట కల్ల యనియు మనకు స్పష్టమగును. ఇట్టి నీతులు బోధపడి ముందునకు మార్గ మేర్పడవచ్చును. ఈ సందర్భమున నొక్క విషయము కొంచెము విచారమును గలుగఁజేయుచున్నది. వ్రాయఁబడిన నవల లన్నియు హిందువుల యౌన్నత్యమును జాటుచు, తురుష్కుల దుష్కార్యములను గూర్చి దూషించుచున్నవి. తురుష్కులలో సత్పురుషు లగు చక్రవర్తుల చరిత్రలలోని భాగములను గూడ నవలలుగా మార్చి హిందువులకును తురుష్కులకును పరస్పరానుబంధమును సూచించు నవలయే, మన మందఱము నిత్యమును ప్రార్థించు హిందూమహమ్మదీయ సమైక్యతను సముపార్జన దగును. చరిత్రనవలలవలని ఫలములు రెండు: కావ్యములను జదువుటవలనఁ గల్గు నానందము మొదటి ఫలము. రెండవది దేశచరిత్రను దెలిసికొనుటయు, దానివలనఁ గలుగు లాభమును. మన పూర్వచరిత్ర మనకుఁ దెలిసినఁ గాని మనకు ముందు రాఁబోవు సౌఖ్యమందు నమ్మకము కలుగదు. దేశసేవ చేసినఁ గాని దేశాభ్యుదయమున కవకాశము లేదు. మనకు మన శక్తి తెలిసినఁ గాని మనము దీనుల మనియే యెంచుకొందుము. అప్పుడు మన యత్నములు నిష్ఫలము లని వెతఁ జెందుదుము. మన సామర్థ్యమందు విశ్వాసము కలిగినఁ గాని మన మేపనిని నెఱవేర్పఁజాలము. హనుమంతుఁడు మహాబలశాలి యయ్యుఁ దన సామర్థ్యము దనకుఁ దెలియుట వర్ణింపఁబడినప్పుడే స్థైర్య మూనుటయు, సప్తసముద్రములను దాఁటుటయు సంభవించినది. మన శక్తి తెలియవలె నన్న మన ప్రాచీనుల యౌన్నత్యము మనకుఁ దెలియవలెను. మానవజాతికి శిరోభూషణము లగు శ్రీరామాదులను పతివ్రతాతిలకములను గూర్చి చదివినప్పుడే మన మనస్సు పవిత్ర మయి యా మహాపురుషుల సంసర్గముచే నానందమును బొందుటయే కాక, మనయందు దేశభక్తి జనించును. గాఢమయిన దేశభక్తి ప్రతిమనుజునియం దున్నఁ గాని దేశము బాగుపడ నేరదుగదా! ప్రపంచమందలి దేశము లన్నింటిలో మన దేశము ప్రాముఖ్యము వహింపవలె నన్న, ప్రజ లందఱు నెంత కాలము పాటుపడి యెన్ని కష్టముల కోర్చి యెంత స్వార్థత్యాగము చేయవలెను? తర్వాతఁ గద దేశమునకు సౌఖ్య మబ్బుట? "న మాతుః పరదైవతమ్" అను మంత్రమును మనము నిత్యమును స్మరింపవలెనుగదా! ముప్పదిమూఁడుకోట్ల ప్రజల కేమియుఁ గొఱంత లేకుండ సమస్తసౌఖ్యముల నిచ్చి మన యాశ్వాసముల నెఱవేర్చు కామధేను వయి, మనకు జన్మ మిచ్చిన హైందవరాజ్యలక్ష్మి మనకు దేవతగదా! ఇట్టి పుణ్యదేశమందు జన్మ మొంది సకలసౌఖ్యములతోఁ దులఁదూఁగుచు "ఇది నాయది. నా జన్మభూమి" యని మురిసి పొంగని మానవుఁ డెవఁడు? తల్లిబిడ్డలకు కష్టములు సంభవించినకొలంది పరస్పరప్రేమ హెచ్చినట్లు మాతృదేశమునకయి స్వార్థత్యాగముఁ జేసినప్పుడే మన కాదేశమందలి భక్తి వేయిమడుంగు లధికమగును. అట్టి నిజమయిన దేశసేవ యొనర్చినవారికి లభింపకలదు? "జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ" యని వాక్రుచ్చిన మహానుభావుఁ డెంత యనుభవశాలియో కదా!

ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము

దల్లా శేషగిరిరావు, బి. ఏ. గారు

ఆంధ్రోద్యమము నాంధ్రులే గాక యాంధ్రేతరులు కూడ ఆమోదించుట సంతోషదాయకము. అట్టివారిలో ముఖ్యులును విద్వాంసులు నగు శ్రీధర వేంకటేశ కేట్కారు, ఎమ్. ఏ., పి. హెచ్. డీ. గారు ఆంధ్రోద్యమమునకు చేయుచున్న సాహాయ్య మమూల్యము. వీరు మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులు. వీరు గొప్ప సంస్కృతవిద్వాంసులు; అమెరికాదేశములో విద్య నభ్యసించి సాంఘికశాస్త్రమునందు డాక్టరు బిరుదును సంపాదించి ఘనతచెందినవారు. ఆంధ్రోద్యమ మేసూత్రమువలన హైందవజాతీయతకు తోడ్పడునో యా సూత్రము నాంధ్రదేశమం దంతటను బోధించుచున్నారు. వారి సిద్ధాంతములోని వివరము లన్నిటితోను మన మేకీభవింపవలసిన పని లేదు. మూల సూత్రములు మాత్ర మిక్కడ వ్రాసెదను.

హిందూదేశములోని జనసామాన్య మంతయు దేశభాషల నుపయోగించుచున్నారు. వారు రెండవ భాష నభ్యసింపరు. హిందీ గాని యాంగ్లేయభాష గాని జనసామాన్యమునకు సామాన్యభాష కానేరదు. విద్యార్థికులు మాత్రమే రెండు మూడు భాషల నభ్యసించెదరు. జనసామాన్యమునకు జ్ఞానాభివృద్ధి గావలయు ననిన, దేశ భాషలలోనే విద్యను బోధింపవలయును. పాశ్చాత్యవిజ్ఞాన మంతయు భాషాంతరీకరణము ద్వారా జనసామాన్యమున కందుబాటు చేయవలయును. అటులే సంస్కృతములో నున్న మన పూర్వుల జ్ఞాన మంతయు దేశీయులకు తెలియునట్లు చేయవలయును. విద్యను దేశభాషలలోనే కఱపినచో, అన్య భాష నభ్యసించుటకు వలయు దీర్ఘకాల మంతయు జ్ఞానసముపార్జననిమిత్త ముపయోగింపవచ్చును. జపాను దేశ మటులే వృద్ధిపొందినది. దేశభాషల నశింపజేసి యేకజాతీయతను పెంపొందింపజేయగలుగుదు మను దురూహ కేవలము భ్రమ. పెక్కువేల వత్సరముల నుండి దేశభాషలు పెంపొంది, యనేకమైన యుద్గ్రంథము లాభాషలలో వ్రాయబడి, యావాఙ్మయజ్ఞాన మంతయు దేశీయుల మనంబులలో జీర్ణమయిన కాలమునందు, భాషలను నిర్మూలింపజేసి యేకభాషను దేశమందంతటను వ్యాపింపజేయగలుగుదు మనుటకంటె వెఱ్ఱి తలంపు కలుగనేరదు. దేశభాషల యభివృద్ధి మూలముననే దేశీయులు జ్ఞానాభివృద్ధి గాంచుట సాధ్యము. ఎన్ని దినములు దేశభాషలను నిరసించి యాంగ్లేయభాష మీదనే మన దృష్టిని నిలిపెదమో యంతవఱకును దేశీయు లజ్ఞానాంధకారములో మునిగియుండుట నిశ్చయము. ఇదివఱకు మనము చేసిన లోప మదియే. కాంగ్రెసులు, కాన్ఫరెన్సులు, విశ్వవిద్యాలయములు, ఏవియు దేశీయులను నిద్రనుండి మేలుకొలిపియుండలేదు. దేశభాష లభివృద్ధి పొందవలయు ననిన, విశ్వవిద్యాలయములలో దేశభాష ప్రముఖత వహింపవలయును. అపుడు ప్రముఖ మగు ప్రతి దేశభాషకును ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయ ముండవలెను. హిందూదేశములోని ముఖ్యమగు దేశభాషలను పదింపువేయగా, పదునా రని తేలినది. ముప్పది కోట్ల జనము గల దేశమందు పదునారు విశ్వవిద్యాలయము లుండుట యాశ్చర్యకరము గాదు. కాననే యాంధ్రభాషను పోషించుటకై యాంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ మావశ్యకము.

ప్రజలకును దొరతనమువారికిని ఐకమత్య మభివృద్ధి గావలె ననిన, సర్కారుద్యోగులు దేశభాషలను నేర్చుకొనవలయును. పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. దొరతన మపుడే దేశీయుల యంగీకారముపై నాధారపడియుండును. ప్రజలు రాజ్యతంత్రమును గ్రహించెదరు. వారి రాజభక్తి నిర్హేతుకము గాక, సహేతుక మగును. జనులు తమకష్టనిష్ఠురములు దొరతనమువారికి తామే నివేదించుకొన సమర్థత గలిగియుండెదరు. ఎవరో యాంగ్లేయ విద్యార్థికులు తమ స్వలాభము నిమిత్తము రాజకీయాందోళనము జరగించుచున్నా రనెడి యపవాదమున కెడ ముండదు. కోర్టులోని వ్యాజ్యెముల గ్రంథ మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. సర్కా రుత్తరవు లన్నియు దేశభాషలలోనే ప్రచురింపబడవలయును. జనసామాన్య మంతయు పరిపాలనమందు శ్రద్ధ దీసికొనుటకు రాజ

కీయవ్యవహార మంతయు దేశభాషలలో జరుగుటకంటె మార్గము వేఱే లేదు.

పరిపాలన దేశభాషలో జరగవలయు ననిన పరిపాలనాభాగ మంతటిలో నేకభాష మాటలాడు ప్రజ లుండవలెను. అనఁగా దేశ మంతయు భాషలను బట్టి విభజింపవలెను. ఆ కారణమును బట్టియే యాంధ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్ర ముండవలెను. ప్రత్యేకరాష్ట్రము పాలకులకును పాలితులకును గూడ నవసరమే. పాలకు లనేక దేశభాషల నభ్యసించుట దుష్కరము. పాలితులు దేశభాషలోనే తమ వ్యవహారములు జరుపుకొనుటకు వీ లేర్పడును.

భాషలను బట్టి రాష్ట్రములను విభజించుటవలననే హార్డింజి ప్రభువు సూచించిన స్థానికస్వపరిపాలనాస్వాతంత్ర్యము సత్యము కాఁగలదు. అట్టి విభజన లేనిచో ప్రతిరాష్ట్రము నేకలక్షణము గల యొక యంగము కానేరదు. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రవిభాగమువలన హైందవజాతి సంయుక్తజాతి యగు నను సూచన కనఁబడుచున్నది. భిన్నజాతులు బలపడినచో, అవి యన్నియుఁ గలసి బలమైన సంయుక్తజాతి యగుటకు మార్గ మేర్పడును. హైందవజాతీయత యపుడే సాధ్యపడును. హైందవజాతి యెన్నఁడును నేకలక్షణము గల జాతి కానేరదు. ఆంధ్రాభివృద్ధికి ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రధానము. ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయము లభించుటకును పరిపాలన దేశభాషలో జరుగుటకును ప్రత్యేకరాష్ట్ర మావశ్యకము. మతభేదములు, మహమ్మదీయ సమస్య—వీని నెట్లు దాఁటవచ్చు నను ప్రశ్నకు జవాబొసంగఁబడుచున్నది. భాషాభిమానము మతమువలన కలిగెడియీర్ష్యలను పోఁగొట్టవలెను. మత మభిప్రాయముక్రింద మాఱవలెను. జాతీయతకు భంగము రాకుండ మతవిశ్వాసములను కాపాడవలెను. హిందూమత మను ప్రత్యేక మతము లేదు. మొదటినుండి 'హిందూ' యను శబ్దము రాజకీయసంబంధ మైనది. అందువలన హిందువు లన్న మహమ్మదీయులకు కోప మక్కఱలేదు. దేశభాషాప్రాముఖ్యమువలన మహమ్మదీయులు గూడ దేశభాష నభ్యసింతురు. ఏ రాష్ట్రములోనివా రారాష్ట్రభాషను నేర్చుకొనెదరు. వారికి క్రమముగా రాష్ట్రాభిమాన మేర్పడును. పరదేశ మగు టర్కీయెడ వారి యభిమానము తగ్గును. స్వదేశాభిమానము వృద్ధియగును. ఇది గాక యీ దేశములోని జనులే విశేషముగ మహమ్మదీయ మతము స్వీకరించినారు. కాన వారికి దేశభాష నభ్యసించుటకు కష్ట మేమియు కలుగఁబోదు. భాషాభిమానము వారికి కలిగినచో, హైందవజాతిలో వారును మిళిత మగుదురు. ఆంధ్రమహమ్మదీయులకు ఆంధ్రభాషయం దభిమాన మెక్కువగ కలుగును. వంగమహమ్మదీయులు వంగభాషాభిమానము చూపుదురు. క్రైస్తవులు దేశభాషలనే యుపయోగింతురు. ఆంధ్రక్రైస్తవు లాంధ్రభాషనే యుపయోగించుచున్నారు. వారికి భాషాభిమానము హెచ్చినవెంటనే యాంధ్రజాతికి బలము గూర్చెదరు. వారికిఁ గూడ హిందూ శబ్దార్థము తెలిపి యాంధ్రాభిమానమును వారిలో కలిగింపవలెను. ఆంధ్రదేశములోనివా రందఱు నాంధ్రుల మని పిలుచుకొనుటకు గర్వపడవలెను. "నేను ఆంధ్రుఁడను, నాది ఆంధ్రదేశము" అని ప్రతియాంధ్రుఁడును స్మరించుకొనుచు తనదేశము నభివృద్ధి చేసికొనవలెను.

ఆంధ్రోద్యమమునకు పునాది యాంధ్రరాష్ట్రము. ఆంధ్రరాష్ట్ర మాంధ్రుల నైకమత్యమునకును శీఘ్రాభివృద్ధికిని తప్పక చేయూఁత నొసఁగును. ద్వితీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్రము వాంఛనీయ మని తీర్మానింపఁబడినది. తృతీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్ర మావశ్యక మనియు యుక్త మనియు తీర్మానింపఁబడినది. ఆంధ్రనాయకు లందఱు, గౌరవనీయులగు శాసనసభా సభ్యులుఁ గూడ, ఈతీర్మానము నైకకంఠ్యముగ నామోదించిరి. ఇది యంతయు శుభసూచకము, ఉత్సాహజనకము. కాని యాంధ్రు లింకను గట్టి యత్నములు చేయవలయును. ఆంధ్రోద్యమముయొక్క ముఖ్యసూత్రములు గ్రహింపవలయును. డాక్టరు కేట్కారుగారు సెలవిచ్చిన ప్రకార మవి మూఁడు:—

(1) భాషలనుబట్టి దేశమును విభజించుట, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పఱచుట.

(2) దేశభాషలలో విద్య గఱపుట. అందుకై భాషలను బట్టి విశ్వవిద్యాలయము లేర్పఱచుట. ఆ మార్గమును బట్టియే యాంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ మేర్పఱచుట యవసరము.

(3) పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరుపుట.

ఆంధ్రోద్యమ మీ మూలసూత్రములమీఁద నాధారపడియున్నది. ఈ తత్త్వమును దేశీయు లందఱు గ్రహించెదరుగాక!

మన గొప్ప దురవస్థ — దానిని తొలఁగించు నుపాయము

ఏ. నంజుండప్ప, బి. ఏ., బి. ఎల్. గారు

ఈ కాలమున లోకమునం దనేక విషయములలో మార్పులు గలుగ నారంభించియున్నవి. శాస్త్రజ్ఞులచే క్రొత్తక్రొత్త పద్ధతులు కనిపెట్టఁబడుచున్నవి. ప్రజలకు ప్రయోజనకరములగు వివిధ యంత్రములు, సాధనములు కల్పింపఁబడుచున్నవి. వ్యవసాయము, వస్తుపరిశోధన, శరీరారోగ్యము, విద్యాభివృద్ధి, జ్ఞానవృద్ధి మొదలగు విషయములందు క్రొత్తమార్గములు కనిపెట్టఁబడుచున్నవి.

ఇట్టి సమయమున మానవులు తమ జన్మముయొక్క యుద్దేశమును కనుఁగొని యది సార్థక మగునట్లు వర్తింపవలయును. ఈశ్వరాజ్ఞ ననుసరించి స్త్రీపురుష భేదితో నొక దేశమందును, జాతి యందును, కుటుంబమందును జన్మించెదరు. అట్లు జన్మించినపుడు వారు తమయందుండు లోపములను దుష్ప్రవృత్తులను కనుఁగొని వానిని నశింపఁజేసి పరిశుద్ధులై, జ్ఞానమును సంపాదించి తమజాతి యందును కుటుంబమందును దేశమందును గల దురాచారములను తెలిసికొని వానిని తొలఁగించుటకు యత్నింపవలయును. తమ కుటుంబములలో పుట్టు బిడ్డలకు శరీరారోగ్యమును గలుగఁజేయుచు, మంచినడతను విద్యను జ్ఞానమును నేర్పుచు, వారిని చక్కఁగా పెంచవలెను.

మనము శరీరారోగ్యమును పొంది పరిశుద్ధుల మైనచో, మన దేశ మంతయు బాగుపడును. మనవలె మనబాలురకును బాలికలకును మనము దేహారోగ్యము నిచ్చి వారిని మంచి మార్గమందు పెంచినచో, ముందు కూడ మన దేశము మంచి స్థితిలో నుండవచ్చును. మనము గతించినపిదప మన బాలురును బాలికలును మన స్థానమునకు వచ్చుచున్నారుకదా! వారిని మన మిప్పటినుండియు మంచి స్థితిలో నుంచిన, వారు పెద్దవారైనపిదప మంచిత్రోవనే నడచుచు దేశమునకు మేలు చేయఁగలుగుదురు. వారి బిడ్డలకును పట్టి మంచి శిక్షనే యిచ్చుచు వారు దేశహితము నొనరింపఁగలరు. ఇట్లు వంశ పారంపర్యముగా మంచి నడతయే మనదేశమందు వర్ధిల్లి, మనము పుణ్యమునకు పాత్రుల మగుచుందుము.

మన మందఱము జీవులము. జీవునికి స్థూల సూక్ష్మ కారణములను శరీరత్రయ మున్నది. భూలోకమున మనము పని చేయుట కుపయోగించు స్థూలదేహము మాత్ర మందఱికి గోచరించుచున్నది. తడిగుడ్డలో నీటివలె సూక్ష్మదేహము స్థూలశరీరమును వ్యాపించి యున్నది. కామక్రోధాదుల కిదియే స్థానము. దీనికంటెను సూక్ష్మమై యు త్రిగుణముల కాశ్రయమైన కారణశరీరము స్థూలసూక్ష్మశరీరముల రెంటిని వ్యాపించియున్నది. దివ్యదృష్టి గల యోగులకు మాత్రమే సూక్ష్మకారణదేహము లగపడును.

జీవుల మగు మనము భూలోకమున పుట్టి ధర్మాధర్మస్వరూపమును తెలిసికొని, ధర్మమునందే వర్తించుచు దేహములయం దుండు దుర్వాసనలను పోఁగొట్టుకొని, పరిశుద్ధులమై సర్వభూతముల మేలునకుఁగాను పాటుపడుచు పూర్ణులము కావలయు నని యీశ్వరుని సంకల్పము.

మేడకు పునాది బలమైనదిగా నుండుట యెట్లు ముఖ్యమో అట్లే పురుషార్థసాధనమునకు స్థూలదేహారోగ్య మవశ్యము. స్థూలదేహ మారోగ్యముగా లేకున్న, నింద్రియములను మనస్సును స్వాధీనమునకు తెచ్చుకొనుట కష్టము. వానియందలి దుష్టవాసనలను పోఁగొట్టుట యంతకంటె కష్టము. స్థూలదేహారోగ్యము మోక్షమునకు ప్రథమసోపాన మని వ్యాసులవా రానతిచ్చియున్నారు. “శరీర మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం” అనఁగా ధర్మసాధనములలో మొట్టమొదటిది శరీరము కదా! శరీర మారోగ్యముగా లేకున్న జీర్ణశక్తి తగ్గి, జాడ్యము ప్రబలమై, మెదడు నరములు బలహీనములై, శరీర మనోదార్ఢ్యములు లేకపోవును. ఏపని చేయుటకును శక్తిలేక యిచ్ఛ లేక స్థైర్యము తప్పి చాపల్య మధికమగును. ఉదరపోషణమునకుఁగాను చేయవలసిన చేతిపనులు సేద్యము మొదలగు కార్యములను చేయుటకు కూడ త్రాణ లేకపోవును. దీనివలన దారిద్ర్యము హెచ్చును; విద్యను జ్ఞానమును నభివృద్ధి చేసికొనుటకు వీలు లేక ధర్మస్వరూపమును గ్రహింపఁజాలకపోదుము.

స్థూలదేహము అన్నమయ ప్రాణమయ కోశములను రెండు భాగములుగా నున్నది. అనారోగ్యస్థితిలో నీ రెంటికిని బలము తగ్గును. సూర్యుఁడు ప్రాణశక్తిని సదా భూమిపై క్రుమ్మరించు చున్నాఁడనియు, ప్రతిమనుష్యుని ప్రాణమయకోశమును ప్రాణశక్తిని స్వీకరించి అన్నమయకోశమునకు వ్యాపింపఁజేయుచున్న దనియు, ప్రాణమయకోశమునకు శక్తి తక్కువయైనచో, ఆవశ్యకమైనంత ప్రాణశక్తిని అది యన్నమయకోశమున కియ్యఁజాల దనియు యోగులును శాస్త్రజ్ఞులును చెప్పుచున్నారు. ప్రాణశక్తి తక్కువయైనచో, దేహమునకు దార్ఢ్యము తప్పి బహువిధము లగు జాడ్యములు కలుగును.

కాఁగుచుండు పాత్రయొక్క వేడిమి దానిలోని నీటికి వ్యాపించులాగున స్థూలదేహముయొక్క యనారోగ్యము సూక్ష్మదేహమునకును వ్యాపించును గాన, దానియందు కామక్రోధాదు లధికమై మనశ్చాంచల్యము గలుగును.

పాత్రలో పోయఁబడిన నీళ్లు వేడిగా నుండిన, ఆ వేడిమి పాత్రకు వ్యాపించులాగున సూక్ష్మదేహముయొక్క యనారోగ్యము

స్థూలదేహమునకు వ్యాపించును. ఇప్పటి డాక్టర్లు సహిత మీ యభిప్రాయమునే చెప్పుచున్నారు:—కోపము మొదలగు దుష్టసంకల్పములు స్థూలదేహములోని కొంత సామర్థ్యమును నశింపఁజేసి రక్తమందు విషాణువులను పుట్టించి జాడ్యమును కలుగఁజేయును. శాంతిని సంతోషమును వృద్ధిచేసికొనుటచే ఆరోగ్యము వృద్ధిచేసెడి యణువులే రక్తమం దేర్పడును. ఈ సంగతులను పాశ్చాత్యవైద్యులు క్రమముగా పరిశోధించి నిరూపించినారు.

మంచి గాలి, సూర్యుని వెలుఁగు, సత్తువ, చుట్టు నుండు గడ్డి కలుపు తీసివేయుట, మంచి నీరు కట్టుట మొదలగునవి చెట్టు యొక్క యారోగ్యమునకు అత్యావశ్యకము గదా? అట్లే శరీరారోగ్యమునకు మంచి గాలి, మంచి నీళ్లు, మంచి యాహారము, ఆయా శరీరములకు తగిన సాము, ఇంటి చుట్టుప్రక్కల మంచి స్థలము, ఇంటిలోపల చక్కఁగ మంచి గాలియు సూర్యుని వెలుఁగును ప్రవేశించు నేర్పాటు ముఖ్యము. మరియు స్నానాదులచే దేహమును పరిశుద్ధముగ నుంచుకొని శుభ్రమయిన వస్త్రములను ధరించుటయు, సాత్త్వికాహారములను భుజించుటయు మిక్కిలి యావశ్యకము. భంగి సారాయి మొదలగు మత్తువస్తువులను తీసికొనఁగూడదు. అవి స్థూలశరీరమును చెఱచి సూక్ష్మశరీరమును గూడ చెఱుపును. చెడ్డ కార్యములు వదలుట, యుక్తచేష్టలు, మితనిద్ర, శాంతము, ఇంద్రియనిగ్రహము, ధ్యానము, భూతదయ, [ఈశ్వరుఁడు ఆనందస్వరూపుఁడు గాన కష్టములు దుఃఖములు వచ్చినను చలింపక కష్టములు తాను పూర్వమందు చేసిన అప్పు (ఋణానుబంధములు) తీఱుటకై వచ్చినవని తెలిసికొని] కష్టములను దుఃఖములను ధైర్యముతో అనుభవించుట, సదా శాంతస్థితియం దుండుట, సంతోషముగా నుండుట, సద్ధర్మానుష్ఠానము—ఇవి యన్నియుఁ గూడ స్థూలశరీర సౌఖ్యమునకు అత్యావశ్యకములు.

ఒకచెట్టు మంచిఫల మియ్యవలె నన్నచో, మొదట ఆచెట్టు మొలచు భూమి సారవంతమై సత్తువగలదిగ నుండవలెను. చెట్టు కూడ రోగము లేనిదిగను బలము గలదిగను ఉండవలెను. చవుటిభూమి యందు విత్తనము వేసిన మొలవకపోవును; మొలచినను బలహీనముగ పుట్టి యెంత పోషించినను చక్కఁగ పెరుగక జాడ్యములు హెచ్చై చచ్చిపోవును; ఒకవేళ బ్రతికినను మంచిఫలము లియ్యక పోవును. ఇట్టి చెట్టునందు పుట్టు విత్తనములు మరల విత్తిన మిక్కిలి బలహీనమగు చెట్లు పుట్టి మరింత హీనమగు ఫలముల నిచ్చి బొత్తుగ విత్తనము లేకయే నశించి చెట్టు రూపము లేక పోవును. అట్లే మన స్థూలశరీర మనెడి చెట్టు ఆరోగ్యము బలము గలదిగ జన్మించి చక్కఁగ పెరుగవలె నన్న, స్థూలశరీరముయొక్క యుత్పత్తికి తల్లి దండ్రులు ఆదికారణము గాన, తల్లి భూమిగను తండ్రి విత్తనముగను నుండును. చెట్టు వృద్ధికి భూమి ముఖ్యకారణముగ నుండునట్లు శరీరారోగ్యమునకు తల్లియొక్క శరీరారోగ్యము ముఖ్యకారణము. స్థూలశరీరము తల్లిగర్భమున మొదట ఏర్పడి నవమాసములు అచ్చట పెరుగును గదా? ఆ నవమాసములలో అవయవములు అన్నియు క్రమముగ నేర్పడి వృద్ధినొంది భూమిని ప్రవేశించును. గర్భమునందు శరీరము ఏర్పడి వృద్ధియగుచుండఁగాను తల్లి తనయొక్క రక్తమును బలమును పరిశుద్ధత్వమును నవమాసములందు నిమిష నిమిషము పిండమున కిచ్చుచుండును. తల్లియొక్క రక్తము బలము తేజస్సులచే గర్భమునం దుండు పిండము దినదినము పెరుగుచుండును.

ఒక చెట్టునకు నిమిష నిమిషము వ్యాపించు భూసారము వలె పిండవృద్ధికి ప్రతినిమిషము తల్లి రక్తము బలము తేజస్సు సదా వ్యాపించుచుండును. ఇవి తక్కువ యైనచో తల్లియందు పిండమునకు చాలినంత రక్తము లేక పిండముయొక్క యవయవములు చక్కఁగ పెరుగక పిండమునకు సామర్థ్యము లేక బిడ్డ బలహీనమై రోగపీడితముగ జన్మించును కాన, తల్లికి తగు రక్తవృద్ధి శరీరారోగ్యము ఉండవలెను.

గర్భధారణకాలమందు సాత్త్వికాహారములనే భక్షించుచుండవలెను. సులభముగ జీర్ణము కాఁదగిన యాహారమును మితముగ భోజనము చేయవలయును. ఎప్పుడు కదలక పనిచేయక కూర్చుండుట మంచిది కాదు. మితముగ పనిచేయుట పరిశుద్ధమగు గాలి గల స్థలములందు నడచుట మిక్కిలి శ్రేయస్కరము. దుఃఖము కోపము భయము మొదలగునవి గర్భిణీస్త్రీల కుండఁగూడదు. తల్లి సదాచారము గలదై శాంతముగను సంతోషముగను నుండవలెను. మనస్సులో దుఃఖము కోపము చింత క్రమ్మియుండుట మొదలగు మనోవికారములు బొత్తిగ లేక యుండవలయును. తల్లియొక్క ప్రతి దుష్టసంకల్పమును మనోవికారమును బాణమువలె శిశువునకు తగిలి గర్భమునందు శిశువు బాధపడును. మరియు తల్లి మనసునందు పుట్టు దుఃఖము కోపము చింత మొదలగునవి తల్లి రక్తమును చెఱచి విషము గలదానినిగ చేయును. ఇట్లు చెడురక్తము పిండమునకు వ్యాపించును. పిండము బలహీనమై యనారోగ్యము గలదగును. తల్లిని చిన్నప్పటినుండి శరీరబలము గలదిగను శాంతురాలుగను భక్తురాలుగను పెంచినచో గర్భధారణకాలమునఁ గూడ ఆ గుణములు గలిగియుండును గాన పిండమునకు మేలు కలుగును. గర్భధారణకాలమున తల్లికి దుఃఖము కోపము కలుగఁజేయరాదు. ఇవి ఆమె కుండరాదు. తల్లియింటియందు చుట్టు నుండువారు అతి దయ గలవారై శాంతులుగను భక్తులుగను వర్తింపవలెను. ఇట్లు చేసినచో తల్లి శాంతురాలుగను సంతోషిగను నుండును. తల్లియొక్క శాంతమును ఆరోగ్యమును మరియు నితరులయొక్క శాంతమును భక్తియును గర్భమునం దుండు శిశువునకు వ్యాపించి యా శిశువు చక్కఁగ వృద్ధియగును; లేనిచో శిశువు బహువిధముల చెడును. సీమలో ఒక గర్భిణీస్త్రీ గొఱ్ఱెలను కోయు కటికె యంగడియొద్దకు దినదినము పోయి గొఱ్ఱెల నరుకుటను చూచి యుల్లాసపడుచుండెను. ఆమె కొడుకును గనెను. వాఁడు పెరిగిన వెనుక ఇతరులను చంపవలెనను బుద్ధిగలవాఁడై కత్తి తీసికొని పోయి యితరులను నిష్కారణముగ చంపఁబ్రయత్నించుచుండెను. డాక్టర్లు దీనిని పరీక్షించి కారణము యో

చింపఁగ గర్భధారణకాలమందు వానితల్లి కటికవారు చేయు హింస్య యందు సంతసించుచున్న కారణమున ఆ సంకల్పతరంగములు గర్భము నం దుండినపుడు వానికి వ్యాపించి వాఁడట్టి బుద్ధిగలవాఁడై జన్మించి నట్లు కనిపెట్టిరి. కాన గర్భధారణ కాలమున తల్లి శరీరారోగ్యము శాంతము భూతదయ భక్తి కలిగి, సద్గుణములు వృద్ధిచేయు కార్యము లను చేయుచుండవలయును; మరియు పిండమును వృద్ధిచేయుటకు వలయు రక్తమును సామర్థ్యమును కలిగియుండవలయును.

చెట్టు పెరిగెడి కాలమందు అది గ్రహించెడి యాహార మంతయు దాని పెరుగుటకే వినియోగింపఁబడును. అట్టి కాలమందు చెట్టునకు రోగము పీడ కలిగిన, ఆ చెట్టు ఆహారమును గ్రహించు శక్తిలేక చక్కఁగ పెరుగక బలహీనమై గిటకబారి మంచి ఫలమియ్యదు. ఫలించినను చప్పుఫలము లిచ్చును. ఇట్లు బాలురు బాలికలు పుట్టినపిదప కొన్ని సంవత్సరములవఱకు పెరుగుచుందురు. అనఁగా ఆహారాదులచే కొన్నేండ్లవఱకు తమయందు వృద్ధియగు రక్తము తమ శరీరమును పెంచుటకే వినియోగింపఁబడును. ఇది శరీరధర్మము, దేవుని యేర్పాటు. బాలికలు కనీసము 16, 18 సంవత్సరములవఱకు పెరుగు చుందురని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఒక బాలిక ప్రథమరజస్వల (పెండ్లికిసమర్త) యగుట ఆ బాలిక పెరుగుటకు ప్రారంభించిన దని సూచించుచున్నది. చెట్టు పుట్టిన కొంతకాలమువఱకు భూమి నంటియుండి పిదప త్వరగా పెరుగునట్లు బాలిక ప్రథమ రజస్వల యయినది మొదలు రెండు సంవత్సరములవఱకు వేగముగ శరీరము పెరుగుచు వృద్ధియగుచుండు నని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఇట్లు పెరుగు కాలములో మనము బాలికలను చక్కఁగ పోషించినచో, వారు రక్తవృద్ధి పొంది బాగుగ శరీరపుష్టివృద్ధి కలిగినవారగుదురు. అట్లు చేయక ఈ రెండు సంవత్సరములలోపలనే నిషేకము చేసి మగనితో సంసారము చేయుటకు పంపిన భార్యాభర్తల సంబంధము వలన బాలికలయొక్క శరీరమందు ఉడుకు పుట్టి, నరములు మాంసపు కండలు పెరుగుట మాని వృద్ధి కాక చెడిపోయి శరీరము బల హీనమై చెడును. చక్కఁగ పెరుగుచుండు పయిరునకు తెగులు తగిలినయెడల పైరు తగ్గి కృశించి ఫలము నియ్యక చెడు లాగున, బాలిక పెంపు తగ్గి బలహీనురాలై గిటకబారి శరీరము ఎముకలు మెదడు కూడ బలహీనము లగును. గర్భస్థానము కూడ కృశించును. జీర్ణశక్తి తగ్గును. జీర్ణశక్తి లేమిచే ఆహా రము తగ్గి శరీరమునందు బలము రక్తము తగ్గిపోవును. ఇట్లు హీన మైన రక్తము ఆబాలిక శరీరమును పెంచుటకే చాలకయుండును. కాన అట్టి సమయమున గర్భధారణము కూడ తటస్థించినయెడల, ఒక రికి కూడ చాలని యన్నము నిద్దఱికి పంచిపెట్టినచో నొకరికిని చాలక యుభయులు కృశించులాగున, తల్లిశరీరమునం దుండు స్వల్పరక్తము తల్లికిని గర్భమునం దుండు పిండమునకును ఈ యిద్దఱికిని చాలక పంచుకొనవలసివచ్చును. కాన ఈ యిద్దఱు బలహీనులై కృశింతురు. బాలికకు ఇదిగాక దాంపత్యముచేఁ గలిగిన బలహీనత అనారోగ్యము గర్భధారణముచే హెచ్చును. దీనిచే ఆబాలిక గర్భధారణకాలమందు అనేకజాడ్యములు బాధలు గలవై ఆహారమునం దసహ్యత కలిగి అన్నము చక్కఁగ సహించక రక్తహీనత మరింత హెచ్చును. ఇందుచేతబలహీనత మరింత అధికమగును. ఇట్టి బలహీనత అనారోగ్యము మున్నగు బాధలచే తల్లికి దుఃఖము రోగము అధికమగును. దీనిచే పిండము విశేషించి బాధపొంది చెడిపోవును. రక్తము లేమిచే తల్లిశరీరము చెడి వివిధములగు జాడ్యములు పుట్టును. తల్లిశరీరము గిటకబారి గర్భసంబంధమగు నరములు మాంసపుకండలు ఎముకలు బలహీనములగును. సత్తువ యిచ్చుటకు చాలినంత రక్తము లేమిచేతను తల్లియొక్క దుఃఖము పొందలగు మనోబాధలచేతను, విత్తనమున్నను చవిటిభూమియందు చెట్టు మొలచినను పెరుగకుండులాగున, పిండము గర్భమునందు పెరుగక నశించును. ఒకవేళ పిండము బ్రతికి జన్మించినను ఎలుక పిల్లవలె బలహీనమగు శిశువు పుట్టును. పైకారణములచే తల్లిగర్భస్థానము రక్తహీనమై బలహీనముగ నుండుటచే ప్రసవకాలమందు తల్లికి బిడ్డను గనుటకు సామర్థ్యము లేకపోవును. ఒకవేళ కనుటకు మాత్రము సామర్థ్యముండినను మైలను చక్కఁగ బయటఁ ద్రోయఁజాలకపోవును. అది శరీరమందు నిలిచి పలువిధము లగు బాలెంత జాడ్యములు గలిగి అనేకులు చచ్చుచుందురు. ఇట్లు వృద్ధికావలసిన కుటుంబము లనేకములు నాశనమగుచున్నవి. తల్లి బ్రతికినను బిడ్డను గనిన పిమ్మట బలహీనురాలై, బిడ్డకు చాలినన్ని పాలు లేకపోవును. ఒకవేళ పా లుండినను సారములేక నీళ్లవలె నుండి బిడ్డకు ఆరోగ్యమును సామర్థ్యమును నియ్యఁజాలకయుండును. ఇట్టి స్త్రీ ప్రతి కానుపునకును చచ్చుఁబోలు చుండును. కొన్ని కాన్పులకే ముదిసిపోవును. అల్పవయస్సునందే యౌవనము పోయి ముసలిది యగును. ఇట్టి బాలికయగు స్త్రీకి పుట్టిన శిశువు పుట్టుకలోనే బలహీనుఁడుగ పుట్టి చక్కఁగ పెరుగఁజాలక ఆరోగ్యము లేక పోవును. ఇట్టి శిశువులు పెరిగినను బలహీను లగుదురు. ఇట్లు దేశమం దుండు స్త్రీ పురుషు లనేకులు బలహీనులై జాడ్యగ్రస్తులైన, దేశముయొక్క భాగ్యము తగ్గును. క్రమముగ దేశము క్షీణదశకు వచ్చును.

ఈ విషయము లన్నియు మనశాస్త్రములు బోధించుచున్నవి. ఇవి మన అనుభవసిద్ధమైనవి. విశేషముగ శరీరధర్మములు శోధించి కనిపెట్టిన గొప్ప డాక్టర్లు చెప్పునదియు ఇదియే. బాలికకు ప్రథమ రజస్వలయైనది మొదలు రెండుసంవత్సరములు దేహమందు విశేషముగ మార్పులు కలిగి ముఖ్యముగ పెరుగు కాలము. ఇట్టికాలమందు నిషేకకార్యము కావించిన బాలికలు బలహీనులై వారి శరీరము చెడుననియును, ఇందుచే అనేక కుటుంబములు నశించి దేశము హీనదశకు వచ్చుననియును, ఈ యన్ని కారణములనుబట్టి బాలికలకు ప్రథమరజస్వల యయిన రెండు సంవత్సరములలోపల నిషేకకార్యము బొత్తిగ చేయఁగూడ దనియును గొప్ప డాక్టర్లు బోధించుచు ఖండితముగ నిషేధించుచున్నారు.

బాలికలకు బాల్యమున గర్భాధానముచేయుటవలనఁ గలుగు కీడులు, బాలురు ప్రౌఢయౌవనులు గాకమునుపు గర్భాధాన కార్యము చేసిన, బాలురకును గలుగును. పక్వము కాని పచ్చికాయ

మండే విత్తనము నాటి విత్తినచో మంచిచెట్టు మొలచునా? మొలచినను ఆచెట్టు బాగుగ పెరుగునా? అందు ఫలించు పండ్లు సారవంతములుగ నుండునా? ఫలము బాగుగ నుండవలయు నని భూమి మంచిదిగను సారవంతముగను నుండవలెను. విత్తనము మంచిదిగను పక్వమైనదిగను నుండవలెను. అట్లే యతిబాల్యదశయందు స్త్రీలకుం గాని పురుషులకుం గాని నిషేకకార్యము చేయుట గొప్పకీడు. ఇంతే గాక బాలునకు మొట్టమొదట బ్రహ్మచర్యాశ్రమము విద్య నేర్చుకొను కాలముగదా? చదువు పూర్తిచేసి గురువునాజ్ఞ పొందిన పిమ్మటం గదా వివాహము చేసికొనవలసినది. అట్లు చేయక చదువుకొనుచుండు కాలములోనే బాలునకు నిషేక కార్యము చేసినను చేసికొనుట కవకాశములు కలుగంజేసినను వాని మనస్సు విద్యయందు నిలువదు. బాలుండు చెడిపోవును.

శ్లో. ఊనషోడశవర్షాయ మప్రాప్తః పంచవింశతిం
యద్యాధత్తే పుమాన్ గర్భం కుక్షిస్థస్సవిపద్యతే
జాతోవా నచిరంజీవే జ్జీవేద్వా దుర్బలేంద్రియః
తస్మాదత్యంతబాలాయాం గర్భాధానం నకారయేత్.
సుశ్రుత సంహిత.

అనగా పదునారు సంవత్సరములు నిండని స్త్రీయం దిరువదైదు సంవత్సరములు నిండని పురుషుఁడు గర్భాధానము చేసినట్లయిన ఆ గర్భము కడుపులోనే ఆపదనొంది స్రవించును. ఒకవేళ గర్భము నిలిచి శిశువు జనించినను, బహుకాలము జీవింపదు. జీవించినను ఇంద్రియపటుత్వము లేక మిగుల బలహీనముగా నుండును. కనుక అతి బాల్యదశలో గర్భాధానము సేయఁదగ దని తాత్పర్యము.

శ్లో. పూర్ణషోడశవర్షా స్త్రీ పూర్ణవింశేన సంగతా
శుద్ధే గర్భాశయే మార్గే రక్తే శుక్రేనిలే హృది
వీర్యవంతం సుతం సూతే తతో న్యూనాబ్దయోః పునః
రోగ్యల్పాయురధన్యోవా గర్భోభవతి నైవవా.
చరకసంహిత.

అనగా, పదునారు సంవత్సరములు నిండిన స్త్రీ యిరువది సంవత్సరములు నిండిన పురుషునితోఁ గలసినయెడల గర్భాశయమార్గము, రక్తము, శుక్రము, వాయువు—ఇవన్నియు శుద్ధంబై మంచి బలము గల కుమారుఁడు పుట్టును. అట్లుగాక తక్కువ వయసుగలవారైనయెడల రోగము అల్పాయువు గల శిశువు గాని హీనమైన శిశువు గాని పుట్టు నని యభిప్రాయము.

శ్లో. కుమార్యృతుమతీ త్రీణి వర్షాణ్యుపాసీత
త్రిభ్యోవర్షేభ్యః పతింవిందేతతుల్యం. వాసిష్ఠధర్మశాస్త్రము.

అనఁగా ఋతుమతియైన మూడు సంవత్సరములకు గర్భాధానము చేయవలయును.

ఇట్లు శరీరసౌఖ్యమునకు ఆధారము తల్లిదండ్రులే. బాలికా గర్భాధానములవలన అనేకబాలికలు బాలెంత జాడ్యములచే నశింపలేదా! శిశువు లనేకులు మృతిపొందలేదా? ఇట్టి స్త్రీహత్య శిశుహత్య దోషము మనకు తటస్థించును గదా! ఇట్లు చిన్న వయస్సున చేయు నిషేకములవలనఁ గలుగు కీడులను కొన్నిటిని వివరించెదము.

1. బాల్యదశయందు శిశువులు అనేకజాడ్యములు కలవారై, వారివల్ల తల్లిదండ్రులకును మిగుల కష్టములు కలుగును.

2. బాల్యదశయందు చక్కఁగ చదివి జ్ఞానవృద్ధి చేసికొనుటకు శరీరమనోదార్ఢ్యములు లేనిచో పెద్దవారైనపుడును దార్ఢ్యములేనివారై కుటుంబవృద్ధికిని దేశవృద్ధికిని పాటుపడుటకు సామర్థ్యము లేనివా రగుదురు. అనేక కుటుంబములకును దేశమునకును నష్టము దారిద్ర్యము గలుగును.

3. మనోదార్ఢ్యము లేమిచే, గొప్ప విద్యలు శాస్త్రములు కష్టశోధన ప్రోక్తవిషయములు కనిపెట్టుట—వీనికి శక్తి లేక, ప్రపంచమునకు మేలు చేయుటకు వీలు లేకపోవును.

4. చిత్తస్వాస్థ్యము లేమిచే మనస్సు దుర్వ్యసనలు గలదై దుష్టబుద్ధు లధికమై దుష్కార్యములు కావించి తాను చెడి అనేకులను చెఱుపును. మనస్థైర్యమునను లేనిచో భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములు సాధించుట కవకాశము లేకపోవును.

5. దీనిచే దేశము చెడి ఇట్టివారి సంఖ్య వృద్ధి కాను కాను దేశము దినదినము హీనస్థితిని చెంది, మన దేశప్రజ లందఱును హీనదశను చెందుదురు. మంచి కుటుంబములు లేకపోవును.

6. భక్తులయు పతివ్రతలయు బ్రహ్మనిష్ఠులయు సంఖ్య తగ్గును. మహాత్ములు జన్మమెత్తుటకు తగిన యోగ్యులును వృద్ధాంగులు నగు దంపతులు లేమిచే వారు మనదేశమందు జన్మమెత్తకపోదురు. ఈ కారణముచే పరిశుద్ధతేజస్సు తగ్గి మనదేశము దుష్టతేజస్సుచే నిండిన దగును.

7. ఇందుచే దేశమంతయు చెడి దుష్టజాడ్యములు బలమైన, రోగములు క్షామములు పలువిధము లగు గొప్ప కష్టములు దేశములో వృద్ధియగును.

8. ఈ పాపముచే పశ్వాదులును పైరులును కూడ చెడును.

ఇన్ని విధముల కష్టము కలుగఁజేసెడి పాపము, బాలురకును బాలికలకును గర్భాధానము చేసి బాల్యదశయందు గర్భధారణమున కవకాశమిచ్చిన మన పెద్దలకును గలుగును. దీనిచే ఇట్టి మన మనేక నరకబాధలనుభవించి ముందు జన్మములం దధికకష్టములును జాడ్యములును దేహపీడలును గలవారమై మితిలేని బాధలు పొందుదుము. నానావిధములగు హీనజన్మము లెత్తి కష్టపడుదుము. ఇట్లు బాధపడక సద్వృత్తియందు వర్తించుటకు దేవుఁడు మనకు జ్ఞానమును స్వాతంత్ర్యము నిచ్చియున్నాఁడు. సోదరీసోదరులారా! మన వంశములను కులములను దేశమును భక్తిజ్ఞానములను నాశనముచేసి ఇట్టి యమిత దోషము పొందుట మేలా? లేక మన దేశము నన్నివిధముల నాశనము చేయు బాలికాగర్భాధాన మనెడి బ్రహ్మరాక్షసిని చంపి సుజనులను మనదేశమందు రాఁబోవు ప్రజాకోటిని సౌఖ్యస్థితికి దెచ్చి పరిశుద్ధులను చేసి శాశ్వత యమితమగు పుణ్యమును పొందుట మేలా? ఇట్లు ప్రతి స్త్రీయును పురుషుఁడును బాలికాగర్భాధానము మాన్పుటకు తగు ప్రయత్నములు చేయవలయును. దీనికి తగిన బోధలు చేసి తీర్మానాలు చేసి యట్లు ప్రతివాఁడును వర్తించి యితరులను వర్తించునట్లు చేయవలయును. మన బిడ్డల శరీరారోగ్యమును గాఢాభి వృద్ధి చేయవలయును. ఇట్లు చేయుటకు వలయు జ్ఞానము, ధైర్యము, దేశాభిమానము, శ్రద్ధ, భక్తి, భూతదయ జగదీశ్వరుఁడు మన కిచ్చుఁగాక!

భయము

గాదేపల్లి సూర్యనారాయణశర్మగారు

భయ మను బ్రహ్మరాక్షసి కృపారహితాత్మ జగంబు లెల్ల వి
స్మయగతి నాక్రమించుకొని మానవులన్ దన కీలుబొమ్మ గాఁ
గయి ధరియించి త్రిప్పుచు వికాసము మాపి కళావిహీనుఁ జై
నయ మరయంగ రాని పశునైపుణి నొంచి కలంచివైచెడిన్. 1

తే. జ్ఞాన మెచ్చినకొలఁదిని ప్రాణికోటి-సకలవిధముల భయము నొందఁగఁదలంచు;
ముందువెనుకలు దెలియని ముద్దుబిడ్డ-డమితసంతుష్టితాత్ముఁడై యుండుకొనును. 2

తే. తెలివితేటల సరుకంబె నలఁతిదైన-జంతువులకె యెక్కువ సంతసంబు గలుగు;
సన్ని యుండిన మనుజున కెన్నఁడైన-నిర్భయముగా మెలంగుట దుర్భరంబు. 3

క. నిత్యానందుఁడె యయ్యును-మృత్యుంజయు మండఁగల్గు మేధయు నున్నన్
గత్యంతరమె లేదని-యాత్యాదిభయంబు లొంది యేడ్వఁగ నేలా? 4

క. ఎక్కడ కక్కడనె తా-నెక్కుడు మ్మఁడి విమలసౌఖ్య మొందఁగనైనన్
దిక్కే మాలితి నంచును-జక్కున లెన నయ్యొ యంచుఁ జేడ్వడ నేలా? 5

శా. ఆహారంబుగ సర్వజంతువుల కాహా! మృత్యు వన్నన్ భయం
బై రాజిల్లఁ గతం బదేమియొ కదా? యద్దాని జాటన్ మనో
ధైర్యత్వం బొకఁ డున్న మానవుఁడు సంధించి యెల్లప్పుడున్
స్వైరం బీ జగ మం దెసంగి ఘనసంచారంబు గావింపఁడే? 6

సీ. తానె యహ్మ సచ్చిదానంద మను మాట త్రికరణంబుగ నేర్పరించుకొనుచు
జగ మెల్లఁ దనరూపముగఁ జూచు విజ్ఞానమును బొంది ముదముతోఁ దనరుకొనుచు
సర్వశక్తులతోడ శాశ్వతుండై యొప్పి తనతోడి జనులను దనుపుకొనుచు
పరమాస్వతంత్రభావంబుఁ జోనాడక సోహం బ్రహ్మ యంచుఁ దా నరయుకొనుచు
అతినికృష్టంబు లైన భయంబు లెల్ల-దూర మై యవిచ్ఛిన్నసంతోష మొంద
మనసు సుస్థిరసంకల్పమునఁ జెలంగఁ-దవిలి మృత్యుంజయుతఁ గాంచి తనరఁ దెపుడు. 7

చ. ధరణి సమస్తజీవములఁ దద్దయుఁ దా నధికారి శక్తిత
త్పరుఁడు నరుండు, కాన విశదంబుగ ధైర్యముతోఁ దనంత దా
న్నరసెడి యాతిబాధల మహోన్నతిఁ బాసి విభాసితాంగుఁడై
చిరసుఖ మొందఁగల్గుటకుఁ జేయఁదగున్ దగు యత్నము ల్పవిన్. 8

సీ. ప్రతికార్యమున కొక్క ప్రబలకారణ ముండుఁ బూర్వజన్మ మని వాపోవ నేల?
సకలజీవములందు శక్తిమంతుఁడె తాను పరులకై చేయి సాపఁగ నేల?
పాంచభౌతిక మైన పరమాణుతతిదేహ మై యుండ శోకము చదల నేల?
కార్యకారణముల కారణుం డై తాను జయ మొందలే నంచు భయము దేల?
జగమున కొకింత సంబంధసరణి లేదు-పాపపుణ్యంబు లంచు సంభ్రమము దేల?
తనదు పదవికిఁ దాన కారణము గాన-స్థిరతరానంద మొంద యత్నింపఁ డేల? 9

వ్యవసాయము — యుద్ధము

దువ్వూరి బాలకృష్ణమూర్తిగారు

కృషిః క్లిష్టాన్నష్టా—అను నార్యోక్తి ననుసరించి వ్యవసాయము చేయుటకు అతివృష్టి యనావృష్టి దోషములచే కష్టముగా నున్నప్పుడు, గోరుచుట్టు మీఁద రోఁకటిపోటన్నట్లు ప్రస్తుతము జరుగుచున్న మహాఘోర యుద్ధమువలన మన వ్యవసాయమునకు కలిగిన నష్టమింతంత యని వక్కాణించుటకు వీలు లేదు. ముందాలోచన లేక మన వ్యవసాయకు లవలంబించు పద్ధతులు కూడ "అయ్యకు పెండ్లయిన దన్న సంతోషమే కాని అమ్మకు సవతి వచ్చు నన్న విచారము లే" దన్నట్లున్నవి. భోజనోపయోగ మైన ధాన్యాదులు పండు భూములలో కేవలము వ్యాపారప్రధాన మైన పైరులను పండించుటవల్ల మన దేశమును ఇదివఱకే తెంపులేని కఱవులో ముంచియున్నారు. అందు మఱి యొక విశేషము. ఇదివఱలో అట్టి వ్యాపారయోగ్య మైన పైరు దినుసులకు విశేషముగ వెల వచ్చుటవల్ల ఆ హెచ్చు డబ్బుతో ధాన్యాదులను కొనుక్కొనెడి వారు; ఇప్పుడో, యుద్ధారంభమునకు ముందు గరిసె రు 70 లకు పైఁగా అమ్ముచుండిన వేరుసెనగలు రు 30 లకును, పుట్టి రు 75 లకు అమ్మిన గోఁగునార రు 25 లకును కూడ కొనువారు లేరు. ఈ నెలలను పట్టి పూర్తిగా ఫలించిన చేనిలో కూడ పంట కూలికనులకైనను చాలదు. ఇఁక శిస్తు లెక్కడ? పన్ను లెక్కడ? హెచ్చు వడ్డీలకు పెట్టుబడి పెట్టిన సాహుకార్లకు ఇండ్లు వాకిళ్ళు భూములు తిణఖా పెట్టవలసివచ్చినది. దీనికి తోడు కాలవ్యత్యాసము కూడ ఆలాగుననే తటస్థించినది. ధాన్యాదికముల క్రింద నున్న భూములు కూడ సరిగా పండుటకు వీల్పోయినవి. సెప్టెంబరు నెలలో కురిసిన అతివర్షములవల్ల జలాధారములకు గండ్లుపడి ఉన్ననీరు పోయినది. అటుపిమ్మట పొటుక్కన చినుకు పడకపోవుటవల్ల చెఱువులు, వానిక్రింది సస్యములు పొట్టకువచ్చినపుడు, పూర్తిగా ఎండిపోయినవి. నీటికఱవు లేని డెల్టాభూములలోని వఱిచేల పాట్లు వఱదలవల్ల ఏలాగయినవో చదువరులకే యెఱుక. ఇఁక ముందు కాల మెట్లుండునో ఊహించుటకు శక్యము కాకుండ నున్నది.

పండినమట్టుకు అమ్ముదమన్నను, ధర లేదు; కొనువారు కనుపించరు. పంటల దినములలో అయిదు రూపాయిలకు పైఁగా అమ్మిన ధాన్యపు బస్తా ఇప్పుడు మూఁడు రూపాయిలకు దిగిపోయినది. పండిన సరకులకు ఎగుమతులు లేక ధరలు పడిపోవుటవల్లను, జీవనాధార మైన బట్టలు మొదలగువానికి దిగుమతులు లేక ఖరీదులు హెచ్చుగుటవల్లను, రైతుల పాట్లు చెప్పనలవి కాకున్నవి. శత్రురాజ్యములలో తయారగు కొన్ని కొన్ని వస్తువులను పండించి లాభము పొందుటకా తరుణము మీఱిపోయినది. తిరిగి తరుణము వచ్చేడిసరికి కాల మెట్లుండునో ఎవరు చెప్పఁగలరు? ఇందు కుదాహరణముగా నొక విషయము వివరించెద. పూర్వము మన దేశములో విశేషముగా నీలిమందు తయారగుచుండెడిది. జర్మనీదేశమందు కృత్రిమపు నీలిమందు చవుకగా తయారు చేయఁబడుటవల్ల దానితో మనదేశములో తయారగు మందు తూఁగలేక, ఆ వ్యాపారము పూర్తిగా నశించినది. దీనికి నిదర్శనముగా ప్రతిజిల్లాలోను పాడైపోయిన నీలిమందు తొట్టెలు వేనవేలున్నవి. ఇప్పుడు జరుగుచున్న ఘోరసంగ్రామము కారణముగా జర్మనీనుండి మందు రాకపోవుటవల్ల దీనికి గిరాకీ హెచ్చయినది. కావలసిన మందు నిలువ లేదు. స్వల్పముగా నిలువచేసిన సాహుకార్లకు నూటికి రెండు నందలకు పైఁగా లాభము వచ్చుచున్నట్లు కనిపించుచున్నది. ప్రస్తుతము ఇంత లాభము వచ్చుచున్న దని యుత్సాహపడి హెచ్చుగా నీలిమందు వ్యాపారము చేయుద మన్నఁ

ఏమి గతి పాల్పడగలదో ఎవరు చెప్పఁగలరు? నీలిచేలు చల్లు కాలము ఇంకను ముందున్నది. కావలసిన విత్తనములు దొరకుట దుర్లభము. విత్తనముల ఖరీదు ఇప్పటికే హెచ్చయినది. ఏలాగునైనను చేలు చల్లి తొట్టె తయారు చేసినను, దానిని కొని మందు చేయు సాహుకార్లు కావలయును. ఈ వ్యాపారము స్థిరముగా నుండు నన్న నమ్మిక యుండిననే కాని, తొట్టెలను తిరిగి మరమ్మతుచేసి పనిచేయు స్థితిలోనికి విశేషవ్యయము చేసి తీసికొనివచ్చుటకు ఎవరును సాహసింపరు. రయితులకు సాహుకార్లు లోను ఇచ్చిననే కాని నీలిమందు వ్యాపారము జరుగదు. లాభము వచ్చునన్న యాశ యుండినను, ఈ వ్యాపారము పూర్తిగా కొనసాగునన్న ధైర్యము లేకపోవుటవల్ల భయము వెనుకకును లాగుచుండఁగా, ఇట్టి యందరాని పండు మన రయితుల కెట్లు దొరకును?

చక్కెర వ్యాపారము కూడ ఇదేరీతిగ నున్నది. దిగుమతులు లేక పంచదార ఖరీదు హెచ్చయినది. దానిని పట్టి బెల్లము ఖరీదు కూడ కొంతమట్టునకు హెచ్చినది. దీని లాభము ముందుగా తక్కువ ధరలకు కొని నిలువచేసిన సాహుకార్లదే కాని రయితులది కాదు. కాని బెల్లము తక్కువ ధరకు దొరకిననే కాని మంచి లాభము దొరకదని పంచదార ఫ్యాక్టరీలవారు బెల్లపు ఖరీదును లేవనీయకున్నారు. ఇతరదేశములకు ఎగుమతి యుండిననే తప్ప బెల్లమునకు ఖరీదు హెచ్చదు. ఈవిధముగా మనము పండించు ప్రతి సరకునకును ధర పడిపోవుటవల్లను, మనకు కావలసిన వస్తువులకు ధరలు హెచ్చుటవల్లను మన రయితుల యవస్థ వర్ణించుట కలవికాదు. కాబట్టి యీ మహాసంగ్రామము అచిరకాలములో సమాప్తినొంది దేశము స్వస్థతలోనికి రావలయు నని వ్యవసాయదారు లందఱు ఏకగ్రీవముగా సదా భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నారు.

శ్లో. స్వస్తిః ప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం
న్యాయేన మార్గేణ మహీం మహీశాః।
గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభమస్తు నిత్యం
లోకాః సమస్తాః సుఖినో భవంతు.

సత్యము

కేరిపి అంజనేయులుగారు

ఆరయు "సత్యేన లోకాన్ జయతి" యనఁగ
జనెడు వేదాంతవాక్యంబు ననుసరింప,
దైవసృష్టిని లోనైన దేనికైనఁ
గలదె? నిజమునకంటె సౌఖ్యంబు మనస! ౧

తే. అఖిలవేదాంగములకును వేదములకు
నఖిలశాస్త్రపురాణేతిహాసములకు
ననుసరింపఁదగు సత్య మాఁతకోలె
పరఁగు నాధారమగుచు నిత్యంబు మనస! ౨

తే. వినుము "సత్యేన ధార్యతే పృథివి" యనఁగ
దెలియు "సత్యేన తపతే రవిః" యనంగ
గాదవు "సత్యేన వాతి వాయుశ్చ" యనఁగ
నిట్టిసత్యంబు నిత్యంబు నెంచు మనస! ౩

తే. పరఁగు "సత్యవ్రతో వ్రతధరో" యనంగఁ
గ్రాలు "సత్యవ్రతః సత్యసంకల్పు" యనఁగఁ
దనరు "సత్యస్వరూపమ్ తపేద్వ్యాద" యనఁగ
నిట్టిసత్యంబు నిత్యంబు నెంచు మనస! ౪

తే. ఇరుదు ధర్మస్వరూపమై యొప్పుచుండు
పాపమున్ ధ్వాంతహారియై వెలయుచుండు
భువి సనాతనమై కీర్తి వొలయుచుండు
నిట్టి నిజమునకంటె మే లెట్టిదె మనస! ౫

తే. సత్యమునకన్న ఇతరమగు ధర్మ మేది?
సత్యమును మించి వెలయు సుజ్ఞాన మెద్ది?
అఖిలమును గాగ యోగము సత్యంబు గనుక
సత్యధర్మానుసరణమే యనుము మనస! ౬

తే. భక్తిమార్గంబు ప్రాపించి పరఁగు జీవ
ముక్తి పథమున కిద్దరి మెట్టు మెట్టు
పరునికేమిట కాదనోపార దృష్టి
కనుక సత్యైకదృష్టి నీ కనుము మనస! ౭

తే. సత్యమార్గంబు దొలఁగుచు జనెడువాఁడు
పాపి ఇతరము ద్రోహి దుష్టుఁ డనెడువాఁడు
వానిదే యోగము ఎరుకంబు వాస్తవంబు
గాన నిత్యంబు సత్యంబు గాంచు మనస! ౮

THE FOURTH TELUGU ACADEMY

బెజ్వాడ జరిగిన నాలుగవ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్సభ్యులు

TRUSTEES, BAHOOTTAMA EDUCATIONAL FUND

శ్రీ బహూత్తమ విద్యాధనము, ధర్మకర్తలు

THE LATE RAO BAHADUR
P.V. KRISHNAIAH NAIDU B.A.

కీర్తిశేషులయిన రావుబహాదూర్ పసుపులేటి
వెంకట కృష్ణయ్యనాయుడుగారు
మునిసిపలుచైర్ మన్ (గుంటూరు)

Mr. K. KRISHNA RAO B.A., L.T.

క. కృష్ణారావుగారు (అనంతపురం)

Mr. R. SRINIVASA RAO B.A.

రాయసము శ్రీనివాసరావుగారు

Mr. R. PRASANNA VENKATESWARA
RAO

ఆర్. ప్రసన్న వేంకటేశ్వరరావు గారు
(శ్రీరంగము)

పరపతి సంఘములు

భలభద్రపాత్రుని హనుమంతరావుగారు

మదరాసు రాజధానియందు 1913-వ సంవత్సరము జూను మాసముతో నంతమైన కోవాపరేటివు సంవత్సరమువఱకు 1,078 పరపతిసంఘములు గలవు. అం దాంధ్రదేశమునందు 300 సంఘములు మాత్రమే గలవు. ఆ 300 సంఘములు నీక్రింద వివరించిన మండలములందుఁ గలవు:— గంజాము జిల్లా 4; విశాఖపట్టణము జిల్లా 7; గోదావరి జిల్లా 12; కృష్ణ జిల్లా 34; గుంటూరు జిల్లా 21; కర్నూలు జిల్లా 22; బళ్లారి జిల్లా 3; అనంతపురము జిల్లా 118; చిత్తూరు జిల్లా 17; నెల్లూరు జిల్లా 11. పై నుదహరించిన మండలములలో అనంతపురమునందు 148 సంఘములును మిగిలిన 10 మండలములలో 152 సంఘములు మాత్రమును కలవు. ఆంధ్రదేశమునందలి 300 సంఘములు గాక, యీరాజధానియందలి మిగిలిన 14 జిల్లాలలో 778 సంఘములు కలవు. ఇట్టి సంఘముల పనులు నెఱవేర్చుటకు రాజధానియందుఁ గల 25 జిల్లాలును నాలుగు భాగములుగా విభజింపఁబడి ప్రత్యేకాధికారులపరిపాలన క్రింద నుంచఁబడినవి. అందు 1 రిజిస్ట్రారు శెక్షను: దాని యధికారము క్రింద దక్షిణకన్నడము, మలబారు, చెంగల్పట్టు, మదరాసు జిల్లాలు గలవు; 2 తిరుచునాపల్లి అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు శెక్షను: దాని యధికారముక్రింద తిరుచునాపల్లి, తంజావూరు, దక్షిణార్కాడు, మధుర, రామనాధము, తిరునెల్వేలి జిల్లాలు గలవు. 3 వెల్లూరు అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు శెక్షను: దాని యధికారము క్రింద, సేలము కోయంబుత్తూరు, నీలగిరి, ఉత్తరార్కాడు, చిత్తూరు, కడప, జిల్లాలును అనంతపురముజిల్లాలో కదిరితాలూకాయును గలవు; 4 బెజవాడ అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు శెక్షను: దానియధికారము క్రింద గంజాము, విశాఖపట్టణము, గోదావరి, కృష్ణ, గుంటూరు, నెల్లూరు, బళ్లారి, అనంతపురము, కర్నూలు జిల్లాలు కలవు. బెజవాడ సెక్షను క్రిందనే (కడప చిత్తూరు జిల్లాలు తప్ప తక్కిన) ఆంధ్రమండలము లన్నియు కలవు. 1913-వ సంవత్సరము జూను మాసాంతమువఱకు మొదటి మూడు సెక్షనులనుండి నూతన సంఘములకొఱకు వచ్చిన దరఖాస్తుల సంఖ్య 550; అందులో రిజిస్టరు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 95. నాల్గవ సెక్షను అనఁగా బెజవాడ సెక్షనునుండి వచ్చిన క్రొత్త దరఖాస్తుల సంఖ్య 327; అందులో రిజిస్టరు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 11. ఆంధ్రదేశమునం దిదివఱకు పనిచేయుచున్న సంఘముల సంఖ్యయు నూతనముగా రిజిస్టరుచేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్యయు రాజధానియందుఁ గల తక్కిన మండలములయందలి సంఖ్యలకంటె మిగుల స్వల్పము. ఆంధ్రదేశమం దిట్టి సంఘములు వృద్ధి పొందకుండుటకు కారణములు మూడు:—(1) అధికారులు శ్రద్ధ చూపకుండుట (2) అఱవ దేశమునం దీయుద్యమమును వృద్ధిపఱచుటకు గౌరవార్థము పనిచేయువారలు గలరు. అట్టివా రాంధ్రదేశమునం దొక్కరును లేరు. (3) అఱవ పత్రికయగు స్వదేశమిత్రను సంఘములను వృద్ధిపఱచుటకు తోడ్పడినది; ఆంధ్రపత్రికలలో నొకటియైనను సంవత్సరమునకు పది వ్యాసములు ప్రకటించినది లేదు. 1914-వ సంవత్సరము జూలై మాసమునుండి బెజవాడ అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారుగారు అక్టోబరు మాసమువఱకు ఉత్తర సర్కారులలో 18 నూతన సంఘములను రిజిస్టరుచేసిరి. ఇంకను రిజిస్టరుచేయఁబడఁగలవు. ఇట్టి సంఘములు పల్లెటూరి చేతిపనులకును, వ్యవసాయమునకును ఎంతవఱ కుపయోగించునో యొకింత వ్రాసెదను. హిందూదేశమునందు పేదల యుపయోగము నిమిత్తమే యీ సంఘము లేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. వరిపంట ముఖ్యముగాఁ గల జిల్లాలలో ఊడ్పులగు పర్యంతము అనఁగా జూలై ఆగష్టు మాసములవఱకు మిక్కిలి బీదలగు పంచములు మొదలైనవారికి కూలి దొరకుచుండును. ఊడ్పు లయినతరువాత పంటలు కోయువఱకు వీరికి కూలి దొరకుట దుర్లభము. ఇట్టి బీద లందఱు తమకు కూలి చిక్కని కాలములో నిత్యము కావలసిన యాహారపదార్థములను, ధాన్యము మొదలగువానిని సాహుకారులయొద్దకు వెళ్లి తెచ్చుకొను

చుందురు. వడ్డీ సంపాదించుటయే ప్రధానముగాఁ గల సాహుకారులు తా మప్పిచ్చు కాలమునం దాధాన్యము పుట్టి రు 60 ల కమ్ముచున్నను రు 65, 70 లు ధర వేసి నూటికి నెలకు రూపాయి చొప్పున వడ్డితో నిచ్చునట్లు నోటు వ్రాయించుకొందురు. తరువాత ఆ పేద వాండ్రు కూలిపనులు చేసి సంపాదించుకొనిన ద్రవ్య మంతయు అప్పునకు సరిపోక పోవుటవలన తమ పెద్దలు సంపాదించిన స్థిరాస్తిని సయితము సాహుకార్ల కొప్పగింప వలసివచ్చును. ఇట్టి బీదలను అప్పులపాలు కాకుండ చేయవలయు నన్నచో, చేతిపనుల సంఘములు స్థాపించి వారికి జీవనాధారము కల్పింపవలెను. మన దేశమునందు మాలలు నాలు వస్త్రములను, మాదిగెలు పాదరక్షలు మొదలగు తోలుసామానులను మిక్కిలి యందముగా చేయుచుందురు. ఇట్టివారు చేయు వస్తువులకు తగిన వెలలను మన మియ్యకపోవుటచేతను చేయు వారికి పెట్టుబడి పెట్టువారు లేకపోవుటచేతను పై వృత్తులు క్రమముగా క్షీణించుచున్నవి.

హిందూదేశమునందు నూటిలో ముప్పాతిక మందికి వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తిగా నున్నది. నవంబరు మాసము వచ్చినతోడనే జనుపవిత్తనములు కొనవలసియుండును. ఒక గ్రామమునందు 1,000 ఎకరముల భూమి యున్నచో, రు 1,000 ల విత్తనములు కొనవలసి యుండును. ప్రత్యేకించి యొక్కొక్క మనుష్యుఁడును వెళ్లి తనకు కావలసిన విత్తనములు తెచ్చుకొనుటకంటె వ్యవసాయకు లందఱు నొక సంఘము నేర్పఱచుకొని తమకు కావలసిన విత్తనముల నొక్కసారే తీసికొనినయెడల, విత్తనములు చవుకగా దొరకుటయే గాక మేలైన రకము కూడ లభ్యము కావచ్చును. వేయేల, ప్రతికార్యము నిట్టి సంఘములవలన నెఱవేర్చుకొనవచ్చును. సర్కారు సిస్తు సమయములో రయితుల పాలిటి కివి కల్పవృక్షములు. సాహుకారులు తమయొద్దనున్న ధనము నిట్టి సంఘములలో దాచుకొనినచో, వారు న్యాయస్థానములకు తఱచుగా పోవుట తగ్గును. మన దేశమందు కూలీలును, తదితరులగు బీదలును తాము సంపాదించుకొనిన చిన్న మొత్తములను వృథా వ్యయము చేసి కల్లు సారాయి త్రాగుచుందురు. అట్టివారందఱిని తాము సంపాదించుకొన్న చిన్న మొత్తముల నిట్టి సంఘములలో దాచుకొనునట్లు చేసి వారికలవాటుగా నున్న త్రాగుఁబోతుతనమును మాన్పింపవచ్చును.

నూతనముగా సంఘములు స్థాపింపఁ బోయినప్పుడు కొన్ని చిక్కులు కలుగుచున్నవి. అవి యెవ్వి యనిన:—(1) మితి లేని యుత్తరవాదిత్వము (2) ఆస్తిపట్టి (3) సాహుకార్ల సలహాలు. గ్రామసంఘము లన్నియు పరిమితి లేని పూచీసంఘములుగా నేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. పరిమితి లేని పూచీ యనఁగా అట్టి సంఘము చేయు యావత్తు ఋణములకును సంఘములో చేరినవా రందఱును జవాబుదారి వహించుట. ఇట్టి పూచీమీఁద పనిచేయుచున్న సంఘము లేవియు నష్టము పొందియుండలేదు. ఇట్టి పూచీ యుండిననే గాని యైకమత్య మేర్పడఁజాలదు. మర్యాద గలవారినే సంఘములో చేర్చుకొనుచుండుటవలన నష్ట మేమియు రా దనియే దృఢముగా చెప్పవచ్చును. సంఘము ప్రారంభించుటకు పూర్వము సంఘములో చేరఁదలఁచు కొన్నవారియొక్క స్థిరచరాస్తుల వివరము వ్రాయవలసియుండును. ఇట్టి పట్టి తయారుచేయుచున్నప్పుడు దొరతనమువారు తమ యాస్తి నెల్ల తాకట్టు పెట్టుకొనుచున్నా రనియు సంఘము వడ్డీ సాహుకారు వడ్డీ యొకటియే యనియు సాహుకార్లు సలహా నిచ్చుచుందురు. ఆస్తిపట్టిక వ్రాయఁబడెడి యుద్దేశ మేమనిన, సంఘము మెంబర్ల యాస్తి నంతటిని లెక్కచూచుకొన్న తరువాత మొత్తమాస్తిలో 8-వ వంతు సంఘమునకు ఋణ మియ్యవచ్చునని నిశ్చయించుకొనుటయే గాని ఆస్తిని తాకట్టుపెట్టుకొనుట గాదు. దొరతనమువారికి సంఘమువారి యాస్తితో పనిలేదు. దొరతనమువారి సహాయమువల్లనే మనదేశమందు సంఘములు వృద్ధి నొందుచున్నవి. చెన్నరాజధానియం దిట్టి సంఘముల పరిపాలన నిమిత్తమై దొరతనమువారు తమయుద్యోగస్థులకు సంవత్సరమునకు లక్ష రూపాయీలు జీతములుగా నిచ్చి వారిచే పని చేయించుచున్నారు గాని యొక్క తృణమైనను సంఘములనుండి పుచ్చుకొనుటలేదు. సాహుకారు వడ్డీయు సంఘమువడ్డీయు ఎప్పటికి నొకటి కాఁజాలదు.

కనుక, ఆంధ్రులారా! మనదేశమందుఁ గల ప్రతి గ్రామమునకు నొక సంఘమును ప్రతి మండలమునకు గ్రామ సంఘములకు ఋణము లిచ్చుటకై యొక్కొక్క డిస్ట్రిక్టు బ్యాంకును స్థా దేశమును బాగుపఱచిపిరు రని నమ్ముచున్నాను.

యుద్ధము—హైందవులు

బలభద్రుని కోటయ్యగారు

సత్వరజస్తమోగుణములలో నొక్కొక్క టొక్కొక కాలమున ప్రకాశించును. కేవలము సత్వగుణ ప్రధానముగాఁ గలది కృతయుగము. ఆ కాలమునందలి ప్రజలు మిగుల సాత్వికులు. వారు భుజించునది సాత్వి కాహారము. అప్పటి వాతావరణస్థితి కూడ భేదమే. గనుక దప్పక నెలకు మూఁడు వర్షములు కురియుచుండుటవలన సస్యములు బాగుగా ఫలించి మనుజులకును మృగములకును సుఖదాయకముగా నుండెడిది. మృగములు కూడ కృతయుగమున సాత్వికవృత్తితో నుండుట కిదియే కారణము. ఆ కాలమునందలి మనుజులకు శోకము, కోపము, భయము, ద్వేషము, మోసము మున్నగువానితో పని లేదు. కావున, ఆ ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభు వవశ్యము లేదు. ఆ కాలమునందలి ప్రజలు సేవించుటయు నెఱుఁగరు. ఆ పని వారి కవశ్యము లేదు. ఆనశ్యకమును అలవాటును లేని కార్యములు నీచకార్యములుగా నెంచఁబడుట సుప్రసిద్ధము. దేశకాలస్థితులు క్రమముగా మార్పులు చెందుటవలన రజోగుణము ప్రకాశింపఁజొచ్చెను. రజోగుణ ప్రధానమువలన పరాక్రమము కొందఱియందును సాత్వికము కొందఱియందును ప్రకాశించుచుండెను. అది త్రేతాయుగము. ఆ కాలమున కోపము, భయము మున్నగునవి ప్రకాశించుచుండెను. అప్పటికిని ప్రభువులు లేరు. చాలవఱకు సత్యమే ప్రకాశించుటచే ప్రజలు సమాజములను స్థాపించి తమతమ లోపములను సైరించుటకును, శిక్షించుటకును, జ్ఞానోపదేశము చేయుటకును నాయకుల నేర్పఱచిరి. వారి కాచార్యు లనియు గురువు లనియు పేరు. ఆచార్యులు కూడ నక్రమపద్ధతుల నవలంబించినప్పుడు వారిని తీసివేసి మఱియొకరి నేర్పఱచుటకు సాంఘికుల కధికారము గలదు. ప్రస్తుత మీ పద్ధతిని అమెరికా మున్నగుచోట్ల పరిపాలన జరుగుచున్నది. రానురాను ప్రజలయందు సత్వగుణము చాలవఱకు తగ్గి రజోగుణ మధికమై యించుక తమోగుణము ప్రకాశింపఁజొచ్చెను. కోపము, ద్వేషము, భయము మున్నగునవి అప్పటికి ప్రధానగుణము లయ్యెను. అది ద్వాపరయుగము. రజోగుణ మధికమై ప్రతివాఁడును రెండవవానిని జయింపఁజూచుటవలనను, క్షాత్రము తమోగుణమిశ్రమమై యుండుటవలనను, నాయకులు రజోగుణప్రధాను లగుటవలనను ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభువు లగత్య మయ్యెను. సాధువులను రక్షించుట, క్రూరులను శిక్షించుట వీరి పని. తరువాత క్రమముగా సత్వగుణము నామమాత్రావశిష్టమై, రజోగుణ మల్పమై, తమోగుణ మధికమైనది. ఇది కలియుగము. ఈకాలమున ద్వేషము, మోసము ప్రధానము. కలియుగమున సత్వగుణ ప్రధానులును, నీతిపరులును, సత్యవంతులును జీవయాత్ర ననాయాసముగఁ గడపఁజాలరు. వీరిని పోషించు ప్రభువులు లేరు. నాయకులు, గురువులు మున్నగువారు ధనాకర్షణయే ప్రధానముగా నెంచి సాంఘికనీతిని కాపాడుట తమ విధాయక మను మాటను మఱచియుండుటవలన, ప్రజాపక్షమున నుండవలసిన యధికారము లన్నియు ప్రభుపక్షమున చేరినవి. సమస్తమగు నేరములు ప్రభువులచేతనే పాలింపఁబడుచున్నవి.

కలియుగమున సమస్తకార్యములు ధనముచేతనే నడపఁబడుచుండుటవలన ప్రభువులకును ప్రజలకును ధనాకర్షణము ప్రధానమైనది. ప్రపంచ మీషణత్రయముచే చుట్టఁబడియున్నది. దారేషణ పక్షులయందును, పుత్రేషణ మృగములయందును, ధనేషణ మనుజులయందును గలదు. సమస్తధర్మములు ధనము ననుసరించి నడచుచుండును. యుద్ధములు కూడ ధనాకర్షణకొఱకుఁ దక్క వేఱొండు ధర్మరక్షణకొఱకుఁ గాదు.

ఇది యుగధర్మము. ఏ యుగమున నా యుగధర్మము నడుపవలెను గదా? ధర్మ మనేకవిధములుగా నుండును. అది దేశకాలస్థితుల ననుసరించి మాఱుచుండును. ఒకరి ధనగౌరవములను గాని ప్రాణమును గాని వేఱొకఁడు హరించుటవలన దండనీతి యుగ్రరూపము దాల్చి న్యాయస్థానమున నిలువఁజాలనప్పుడు రణరంగమున కేగును. ఒక్క ప్రాణి హరింపఁబడుట దుర్భరమైనప్పుడు రణరంగముం దనేకులు మృతి నొందుట సంతస మగునా? అట్లయినచో, యుద్ధము చేయవచ్చునా? గయుని మూలమున కృష్ణార్జునులకు యుద్ధము సంభవించెను. ఐరోపామహాసంగ్రామము దాదాపీ విధముగనే ప్రారంభ మయ్యెను. ప్రజలకు రణోత్సాహ మేల కలుగవలయును? భూభారమును తగ్గించుటకై యుద్ధమును కల్పించితి నని కృష్ణభగవానుఁడు నుడివియున్నాఁడు. యుద్ధమువలనఁ జేయునది శత్రుసంహారమా? పాపసంహారమా? శత్రువులు పాపులగుదురా?— అనువానిని విచారింపనగును. పాపులే లోకమునకు శత్రువులు. ధనగౌరవములను హరించుట, సత్కార్యములను పవిత్రస్థానములను నాశనము చేయుట, స్త్రీలను చెఱపెట్టుట మున్నగునవి పాపకార్యములుగా నెన్నఁబడును. ఇట్టి కార్యములను చేయువారు తమోగుణప్రధాను లనియు, పాపు లనియు, లోకమునకు శత్రువు లనియు చెప్పఁబడుదురు. వీరిని సంహరించుట లోకహితార్థము గాని వేఱు గాదు. ఆ పనికి రజోగుణము తన సహజధర్మములతో మూర్తీభవించి రణనీతిని చేకొనును గావున సమర మొనరించుట సమంజసమే.

ప్రస్తుత యూరోపాఖండమున ప్రతిమనుజునకును సమరోత్సాహము కలదు. అది యితరఖండములలో లేదు. అవశ్యమును లేదు. జ్ఞానము గలవానికే భయముండును. భయము గలవాఁడే పరాక్రమవంతుఁడుగా నుండుటను ప్రయత్నించును. పసిబిడ్డలకు భయముతో పని లేదు. ప్రస్తుత మాంగ్లప్రభుత్వము హైందవులను పసిబిడ్డలవలె గారవించుచున్నది. ఆంగ్లేయుల పాదస్పర్శ కలిగినది మొదలు నేటివఱకును భారతమాత కష్టము లను మాట మఱచినది. దయగల బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువలన భారతీయులు చిరకాలమునుండి శాంతిభంగము లేక సుఖించుచు తమసాత్వికవృత్తిని సార్థకపఱచుకొనుచున్నారు. కాని వీరి కిప్పుడు క్షాత్ర మవశ్యమని తోఁచుచున్నది. తల్లివలె ప్రభుత్వము పోషించుచున్నను ఆత్మరక్షణకై ప్రతిమనుజుఁడును పరాక్రమవంతుఁడై యుండవలయును. ఎమ్డెన్ చేసియున్న తుంటరి కృత్యములు సుప్రసిద్ధములే గదా? మదరాసుపై ఫిరంగులు విడువఁబడినప్పుడు వేనవేలు ప్రజలు తమకు కలిగిన యాపదను నివారింపఁ జని దొరతనమువారిని వేఁడుటకు మాఱుగా రోదనము చేయుచు పాఱిపోవఁజొచ్చిరి. అట్టివారిని ప్రభుత్వమువా రెట్లు రక్షింపఁగలరు? ఆపదలు సంభవించినప్పుడు గాని వానిని నివారించుకొనుట కుపాయమును గ్రహింపఁ బ్రయత్నింపరు. సాత్వికవృత్తి గల భారతీయులయెడ రజోగుణమునకు ప్రముఖత నిచ్చి ప్రతిమనుజుఁడును వీరుఁడుగా నుండవలె ననుట యొకింత ధర్మవిరోధముగా నుండును గాని, దేశకాలస్థితుల ననుసరించి యొప్పుకొనకతప్పదు.

ధర్మ మెట్లున్నను సమరముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము సంహరించుట గావున బుద్ధిచాతుర్యముకొలఁది ననేకప్రయోగములు చేయఁబడుచున్నవి. ప్రస్తుతము జర్మనులు ఆగ్నేయాస్త్రములు, విషప్రయోగములు, శస్త్రములు మున్నగువానిని ప్రయోగించుచున్నారు. భూమిమీఁదను జలముమీఁదను ఆకసముమీఁదను యుద్ధము చేయుచున్నారు. పావురములచే యుద్ధవార్తల నంపుట, ఫోటోగ్రాపులను దీయించుట మున్నగు కార్యములను చేయుచున్నారు. ఇవి లోకోత్తర మగు కార్యములు. ఇట్టి కార్యములవలననే మనుజు లద్భుతశక్తివంతు లనియు, ఈశ్వరాంశసంభూతు లనియు చెప్పఁబడుదురు. కాని వీరి శక్తు లద్వితీయములు గావు. పూర్వకాలపు హిందూశిల్పముల నొక్కసారి స్మరింపుఁడు! మయుఁడు మేఘవాహనారూఢుఁడు. అనఁగా నంతరిక్షమునఁ బోవువాఁడు. గంధర్వులకు రెక్కలుండు ననుటవలన మన పూర్వులు మనుష్యన

K. BRAHMAYYA LINGAM AYYAVARLU (Masulipatam)

కాశీనాథుని బ్రహ్మయ్యలింగం అయ్యవార్లంగారు

B. PADMARAZU GARU

శ్రీ బసవా పద్మరాజుగారు (ముక్కొల్లు, గోదావరి)

Mr. K. VENKANNA

శ్రీమాన్ కుప్పిలి వెంకన్నగారు, వీణాపండితులు (విశాఖపట్టణము)

Mr. V. SESHANNA

వీణ శేషన్నగారు, వీణాపండితులు (మైసూరు)

h

Mr. VALLURI JAGANNATHA RAO

వల్లూరి జగన్నాథరావు గారు

Mr. A. SRIRAMA SASTRI

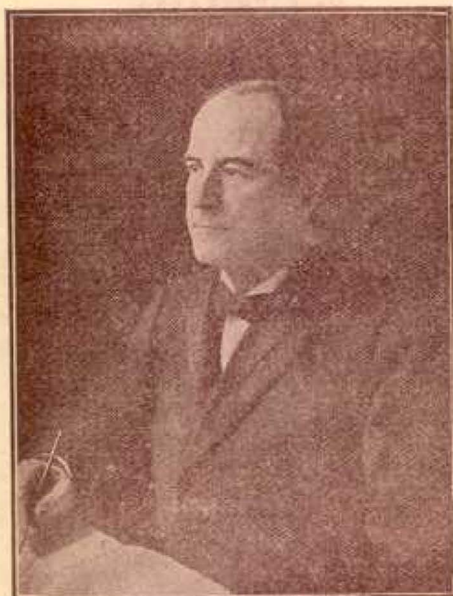
బ్రహ్మశ్రీ అఖండం శ్రీరామశాస్త్రి గారు
(రేలంగి, కృష్ణాజిల్లా)

PRESIDENT WOODROW WILSON

అమెరికా ప్రెసిడెంటు వుడ్రో విల్సన్ గారు

Mr. W. J. BRYAN

అమెరికా విదేశాంగమంత్రిగానున్న బ్రయన్ దొరగారు.

కొక్క విమానము చొప్పున తయారుచేసి యిచ్చి రని తెలియుచున్నది. మయునిచే పాండవుల కొసంగఁబడిన సభను స్మరించినచో ప్రస్తుతము జర్మనులు చేయు మోసకృత్యము లద్వితీయములు గావని తేటపడును. విమానాధికరణము ఆగమశాస్త్రము మున్నగు శాస్త్రములయొక్క ప్రజ్ఞను చిరకాలమునుండి మఱచియున్న ప్రపంచమున జర్మనీ వైమానికుఁ డగు జపలిన్ మయుని యొక్క యపరావతార మని చెప్పవచ్చును. భీముని పుత్రుఁ డగు ఘటోత్కచుఁ డంతరిక్షమునుండి యుద్ధము చేసియున్నాఁడు. పూర్వకాలమున వేదముల నపహరించి సముద్రమధ్యమున దాఁగియున్న సోమకాసురుని వధించుటకై శ్రీకృష్ణుఁడు మత్స్యావతారము నెత్తి సముద్రములో యుద్ధము చేసియున్నాఁడు. ప్రస్తుతయుద్ధ మిట్టి సామర్థ్యములతోనే జరుగుచున్నది. ఇట్టి మహత్తర మగు ప్రజ్ఞలు కృతయుగమునం దుండెడి వనియు, కలియుగమునందలి చివర పాదమున కృతయుగ ధర్మము నడచు ననియు కాలజ్ఞానము చెప్పుచున్నది.

కృషి చేయుట విధ్యుక్తధర్మము. జయాపజయము లీశ్వరాధీనములు. విరాట్పురుషుని కర్ణమలమునందు పుట్టిన రాక్షసునకును నాభికమలమునందు పుట్టిన బ్రహ్మకును అయిదువేల సంవత్సరములు యుద్ధము జరిగెను. రామరావణయుద్ధమును చిరకాలము జరిగెను. భారత యుద్ధము పదునెనిమి దక్షౌహిణుల బలము నడియుఁగా పదునెనిమిది దినములలో ముగిసినది. పరాక్రమము నం దద్వితీయు లగు భారతీయులు నిర్వీర్యులై తమను భారతమాత నష్టకష్టములనుండి కడతేర్చిన బ్రిటిష్ దొరతనమువారికి యుద్ధసందర్భమున తోడ్పడనైనఁ జాలకుండుట శోచనీయము. భారతీయుల భక్తి ప్రపంచమునం దద్వితీయము. వీరికి దైవభక్తి మెండు. వీరి రక్తనాళములయందు భక్తితో పాటు పౌరుషమును జీర్ణించియున్నది. కాని పరాక్రమమునందు విముఖులై యున్నారు. ఆయుధశాసన మనెడి చట్టాలిక్రింద నణఁగి పడియున్నారు. రాజశాసన మట్టిదైనను చర్చించుటకుఁ గాని తిరస్కరించుటకుఁ గాని పూనుకొనక దాని నీశ్వరాజ్ఞగా నెంచి శిరసా వహింతురు. పిడుకత్తిని గాని కఱ్ఱను గాని తుపాకిని గాని యుపయోగింపఁజాలకుండుటచే ప్రస్తుతపు ఐరోపామహాసంగ్రామమున నాంగ్ల ప్రభుత్వమువారికి బాగుగా తోడ్పడఁజాలనందులకు మిగుల విచారించుచున్నారు. ఇకనైన దొరతనమువా రాయుధశాసనమును తొలఁగింపకున్న, భారతీయుల రాజభక్తివలన తాము పొందవలసిన ఫలమును ప్రభుత్వమువారు పొందఁజాలరని నిస్సంశయముగఁ జెప్పవచ్చును.

సీ. దుష్టులౌ వారిని దునుమాడి శిష్టులఁ గారుణ్యమునఁ బ్రోచు కలితయశుఁడు
తనవారు పెరవార లనెడు భేదము లేక సమదృష్టితోఁ జూచు సన్నుతుండు
న్యాయైకదృష్టితో నన్ని దేశంబులఁ బాలించునట్టి భూపాలవరుఁడు
ఒరులతో మతిఁ బగ నొల్ల కెవ్వేళల సాధుత్వమున నుండు సజ్జనుండు

అట్టి శ్రీజార్జి ప్రభున కిప్పట్టునందు
వచ్చె జర్మనురాజుతో వైర మిపుడు
గాన సర్వేశ్వరుండును గరుణతోడ
విజయ మిడుఁగాత శ్రీజార్జి విభున కెపుడు

కర్నాటక సంగీత విద్యాభివృద్ధి

దువ్వూరి జగన్నాథశర్మగారు

సర్వ జగన్మోహనమైన ప్రధానవిద్యలలో సంగీతమే యుత్తమ విద్య. అందును శ్రోతృపేయమై కడు మృదువైన మన తెలుంగుభాషతో వియ్యమంది యాంధ్రదేశమం దల్లెదలను విశేషించి కర్ణాటక ద్రావిడాది దేశములందుఁ గూడ తగు వ్యాప్తినందిన దీనులకు విందుఁ గొల్పు మహోత్కృష్ట మగు మన కర్ణాటకసంగీతభక్తి జగన్మోహనమాత్రమైనదియే కాదు. ఇందలి గుణధర్మములన్నియు 'నాదంబో బ్రహ్మ'యను ప్రాజ్ఞులపలుకే యుదాహరణములు. వేయేల? ప్రయాసరహితముగా మోక్షమార్గము కొంపఁగోరు ప్రతిమనుజుఁడును గుణసంపత్తి విడువక మన సంగీతమే యభ్యసించిరవలెను. "వీణావాదనతత్త్వజ్ఞః శ్రుతిజాతివిశారదః। తాళజ్ఞశ్చాప్రయాసేన మోక్షమార్గం చ గచ్ఛతి." అనువాక్యార్థము హృదయస్థితముగాఁ జేసికొనవలెను. "దేవస్య మానవో గానం వాద్యం నృత్య మతంద్రితః। కుర్యా ద్విష్ణోః ప్రసాదార్థ మితి శాస్త్రప్రకీర్తితః." అనువచనమును నమ్మితీరవలెను.

నాదబిందుసమన్విత మగుట నిట్టి సంగీతవిద్యను ప్రాజ్ఞులు మోక్షవిద్యగాఁ బరిగణించుచుండఁగా, మఱికొందఱు ఆముష్మికావాప్తి నెనయఁగోరువారు సంగీతము వినుట తమ మార్గమునకు భంగకర మని వ్రాయుచుఁ దమ ధర్మశైథిల్యమును వెల్లడించుకొనుచున్నారు. కాని యీ వ్రాతయు మన వాదమునకు బలమే! ఆముష్మికావాప్తికై యహరహము ప్రవర్తించు జ్ఞానధనుల నేని యాత్రేయపక్షికుల నేని మైమఱపింపఁగలంతటి సమ్మోహనశక్తి యీ విద్యకుఁ గలదు గనుకనే వారట్లు వక్కాణించియున్నారు. ధర్మనిరూపింతయు కాదు; ఇంద్రియములను గూర్చి యేమి చెప్పిరో చూతము! "మాత్రా స్వస్రా దుహిత్రా వా నావివిక్తాసనో భవేత్। బలవా నింద్రియగ్రామో విద్వాంసమపి కర్షతి" ఇంద్రియగ్రామములు జ్ఞానవృత్తిని గొల్లఁగొట్టి గ్రామ్యసౌఖ్యహేతువులగుంగావున తల్లి చెంగట నేని యొంటిగాఁ బ్రాజ్ఞుఁడు కూర్చుండుట తగదు. దీని యర్థ మేమి? తల్లి తాఁయును ఇట్టివారి చెంగట నెవఁడేని కూర్చుండుట మోప మనియా? కాదు. ఇంద్రియ స్వాభావికదుర్గుణసంఘర్షణ మంత బలవత్తరమైన దని మనము గుర్తించుటకుఁ గదా వారట్లు వ్రాసిరి. దుర్గుణసంఘర్షణ మంతటిది గనుక మనకు శరీరత్యాగ మర్హకృత్యమా? గుణసంపాదనమా? అట్లే గుణదోషము లెందెందైనఁ గలవు. దోషము వర్జ్యము. గుణము గ్రాహ్యము. ఇందుకొఱకే యజ్ఞులు తత్జ్ఞులు ప్రపంచమున నెల్లప్పుడును నెల్లకడల నేర్పడియుండిరి. కాబట్టి సంగీతముయొక్క స్వాభావికగుణోత్కర్షము సమ్మోహనశక్తి యగుట నిశ్చయమే యైనను, దానింబట్టి ప్రాకృతికసౌఖ్యవాంఛలం దవులక గుణనిష్ఠమే గ్రహించి, విజ్ఞానవృత్తిచే అరిషడ్వర్గాదులకు బాయించియు విమలమైన యాత్మకు బ్రహ్మానందస్థితిఁ జేకూర్చియు శాశ్వతసౌఖ్యావాప్తిం దనరు టొప్పు. ఈయర్థము బయలిడినవారి కనర్థములు వాటిల్లును. అట్లు బయలుపడుటయే ప్రాజ్ఞులగువారికి ధర్మము కదా!

మఱియు:

౧. అగ్నిహోత్రం యథా కార్యం గానం కార్యం తథైవహి
వేదోక్తత్వా త్స్మృతిప్రోక్తా కర్తవ్యత్వా న్మనీషిభిః.

౨. సంగీతం వైదికైః కార్యం బోధితం బ్రాహ్మణైః స్వరా
కృత్త్వైహికం తథా మోక్షం ప్రాప్నువంతీత్య గాన్వితాః.

౩. స్వాత్రేయా మోహినీ మాయా యాతయా సంవృతాశ్చ తే
బ్రహ్మాదిష్ణుమహేశాద్యాః సంగీతోద్ధతశుభస్పృహాః.

౪. విహాయాముష్మికం త్యక్త్వా దేవర్షి ర్నారదః స్వయం
బ్రహ్మానందోపి వీణాయాం వాదనే నిరతో భవేత్.

౫. అతీతానాగతజ్ఞాని బ్రహ్మజ్ఞో గతకల్మషః
భరతోపి మునిశ్రేష్ఠః సంగీతే నిరతో భవేత్.

౬. సంగీత నిరతో నిత్యం శివా ద్యానందదాయినః
తథా సరస్వతీ వీణా వాదనే నిరతో భవేత్.

౭. దోలాయాం శాయితో బాలో రుదన్నాస్తే యథాక్వచిత్
తథా గీతామృతం పీత్వా హర్షోత్కర్షం ప్రపద్యతే.

౮. మృగపోఽపి తృణాహారో విచరన్నటవీం సదా
లుబ్ధకాదపి సంగీతం శ్రుత్వా ప్రాణాం ప్రయచ్ఛతి.

మహాత్ములచే రచింపఁబడిన యీ సంగీతశ్లోకార్థకము నెల్లప్పుడును బఠింత్రుగాక!

ఇట్టి యీ సంగీతవిద్య మన దేశమందు అనఁగా కర్ణాటకపద్ధతికి నిలయమైన యాంధ్రదేశమునందు పూర్తిగా క్షీణదశకు వచ్చియుండె ననుట నిశ్చయము. దీని యభివృద్ధికి హేతుభూతమైన కార్యక్రమము నిర్ణయింపఁగల రని కొన్ని సంగతు లిప్పుడు ముచ్చటించుచున్నాఁడను.

భారతీయగానముకంటె చాల నవీన మనఁదగిన యాంగ్లేయగానము కూడ బహుళీకుల నాగరికత నెనసి పెక్కు విషయములలో నభివృద్ధి నొందుచుండఁగా, మన భారతీయగాన మేల యభివృద్ధి నెనయకున్నదో యూహింపఁ బ్రార్థితులు. ఈ తరుణమున నాంగ్లేయగానముం గూర్చి కొన్ని సంగతులు మన వ్యాసమున కలంకారభూతముగా ముచ్చటించుకొందము.

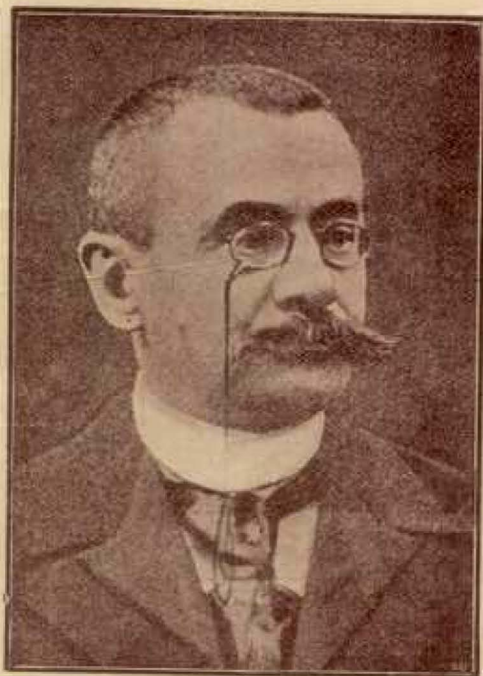
i ఆంగ్లేయగాన మను పేరున మనము భావించుకొనుచున్న పాశ్చాత్యుల సంగీతము ఇటలీ, ఫ్రాన్సు, జర్మనీ, ఇంగ్లండు, రష్యా,

PRES DENT POINCARE

ప్రెసిడెంటు పోయిన్ కేర్

[M. DELCASSE.

ఫ్రెంచి విదేశాంగమంత్రి ఎం. డెల్కాసె

M. VIVIANI

ఫ్రెంచి ముఖ్యమంత్రి ఎం. వివియాని

GENERAL D'AMADE

జనరల్ డి అమాడి. టర్కీమీదికి పంపబడిన ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు

THE END OF A TERRIFIC ENCOUNTER

ఫ్రెంచివారలును, ప్రష్యన్ గార్డులును మొండిమొంటు ఘాటోఘోరముగ నాలుగుపర్యాయములు పోరాడినపిమ్మట, తుట్టతుదకు ఫ్రెంచి సైనికులు దానిని వశము చేసికొనుట

ఆస్ట్రియా, స్పెయిను మున్నగు దేశములలో పెక్కు తరగతులుగా విస్తరిల్లియున్నది.

ii వారి సరళి గయిడో దారెజ్జో యను పండితునిచేఁ బదునొకొండవ శతాబ్దమున నేర్పాటు చేయఁబడెను. వారి సప్తస్వరాళి అట్ (డూ)రీ,మీ,ఫా,సోల్, లా, సీ అనునవి. వానికిని ప్రకృతి వికృతి ప్రమతి నియమములు గలవు. సి, సిస్, డి, డిస్, ఇ, ఎఫ్ మున్నగు నవి యివి యనియే మనము గ్రహింపఁగలము.

iii వానికిని లయత్రికసమన్వితములు, లోహదారు నిర్మితములగు పెక్కు వాద్యవిశేషములు కలవు.

iv మనవలెనే వారికిని సంగీతశాస్త్రపరిభాషగా నియమింపఁబడిన పదవిశేషములు వేనవేలు కలవు.

v మఱియు వారి విద్యాంశము లాదరింపఁబడుటకు పెక్కు మార్గము లున్నవి. అందు సమాజదళము లగణ్యములు. ఇతర మొకవిశేషము. ఆక్స్‌ఫర్డు, కేంబ్రిడ్జి, డబ్లిను, రాయలు యూనివర్సిటీ ఆఫ్ యిర్లాండ్, వియన్నా, లండను, లిప్జిగ్, మాంచెస్టర్, బెంటాంగ్రూస్, యిడెంబర్గ్, వేల్సు మున్నగు సంస్థల కలవా యున్న విద్యాలయములు సంగీతవిద్వాన్, గాయకాచార్య, గాయక పార్శ్వభాను బిరుదముల నొసంగు కార్యక్రమము నెఱవేర్చుచు సంగీతవిద్యను మిగుల నాదరించుచున్నవి.

vi వారి సంగీతగ్రంథరాజము లొక్క యాంగ్లభాషలోనే యెక్కువ మన దేశమందే నేనెఱింగినంతవఱకును వేయి రూప్యములు వెచ్చించి కొనదగినంత బాహుళ్యము కలవై యున్నవి. ఇతరదేశస్థితి మనము నిర్ణయింపఁజాలము.

vii పేరెన్నికగన్న పాశ్చాత్యగాయకులలో సత్పురుషులలో తమ సంగీతమును గూర్చి యిప్పటికిని పాటుపడుచున్న ఘనులగు కొందఱి పేరులను మనము చెప్పుకొందము. సర్ వాల్టర్ ప్యారట్, సెస్సీ సీలక్, జోసెఫ్ బ్రిడ్జి, ఇ. ఫ్రెడరిక్ బ్రిడ్జి, వాల్టర్ ర్యాకోలు, చార్లెస్ డబ్ల్యు. పియర్సు, సీ. హార్ఫర్డు లాయిడ్, హెచ్. యే. ఆర్మిఁజ — వీరందఱును పాశ్చాత్యసంగీతశాస్త్రవేత్తలే! పరీక్షాధికారులు కూడ నై యున్నారు.

viii ఇంకొక గొప్ప విశేషము. వారి సంగీతము వ్రాయుటకుఁ బ్రత్యేకము లిపివిధానము కూడ కలదు. ఇట్టిది మనలో లేక వారి యందుఁ గల గొప్ప సౌలభ్యవిశేషము కాదా!

ఎట్లయిన నేమి? మన సంగీతవిద్యావ్యాప్తికంటె వారి సంగీతవిద్యావ్యాప్తి పెక్కు మడుంగులయిన నధికమై యున్న దని చెప్పవచ్చును. ఇందులకుఁ గారణ మేమయి యుండును? ఆంగ్లపాలకభాషాకేదారప్రసారమును స్థానికప్రభుకటాక్షదీప్తియు మన సంగీతవిద్యపై మన కింకను ప్రసరింపకపోవుటయే మొదటి కారణముగా చెప్పవచ్చును. ఈడేసది అప్రయత్నరూపకముగా మూర్తీభవించి యున్న మనవారి నిర్గతస్థితి చూడుఁడు! భారతీయగాన విద్య లెఱుంగులలోను కర్ణాటకపద్ధతికంటె సర్వమైన హిందూస్థానీపద్ధతిం గూర్చి బొంబాయి రాజధానిలో నాంగ్లపాలకులును స్వదేశపాలకులును గూడ కొంత ధనము వెచ్చించి సంగీతపాఠశాలలను సంగీతకార్యాలయములను మఱికొన్ని నాట్యమందిరములను అభివృద్ధి చేయుచున్నారు. సంగీతమునకుఁ బ్రత్యేకము నిరవధి లేవ్వడి పరీక్షాధికారులను నియమించి సంగీతమును బహువిధముల నాదరించుచున్నారు. మఱియు కే. జే. సర్ శౌరీంద్రమోహనఠాకురు, కే. టీ., సి. ఐ. యి., డి. మ్యూజిక్కు అనువారు ప్రాచీనసంగీతగ్రంథములను పెక్కిటిని సంస్కృతాదిభాషలలో పెక్కు దేశములనుండి వ్రాయించి సంగీతగ్రంథాగారము నొకదాని నేర్పఱచుకొని కొన్ని గ్రంథములను తాము రచించి సంగీతసంప్రదాయపద్ధతిని వ్యాపింపఁజేసి బహువిధముల పాటుపడుచున్నారు. పూనా గాయనసమాజమువారు సద్గ్రంథములను పెక్కిటిని సంస్కృత తాంగ్లేయ మహారాష్ట్ర హిందీ గుజరాతీభాషలలోను, లాహోరు గాంధర్వమహావిద్యాలయమువారు హిందీభాషలోను వ్రాయించి ప్రకటించుచున్నారు. బొంబాయినగరమున పండిత విష్ణునారాయణ భట్ఖండేగారు సీతారామ సుకథనకర్ మున్నగు విద్యార్థులును ధనాధికులును చాల పాటుపడుచున్నారు.

మన కర్ణాటకమున కట్టి యదృష్ట మేది? పాటుపడి విద్య నుద్ధరింపఁగల ఏ. యం. చిన్నసామి మొదలారి, యం. యే., గారు కీర్తిశేషు లయిరి. ఘనులయిన సుబ్బరామదీక్షితులవారు సంగీతసాంప్రదాయప్రదర్శినిని ప్రకటించిన యనతికాలముననే పరమపదము నొందిరి. శింగరాచార్యసోదరులు మాత్రము కొన్ని గ్రంథములను వ్రాసి ప్రకటించి మించిరి. ఇతరులు కొందఱు అల్పగ్రంథములను కొన్నిటిని ప్రకటించియున్నను వాని ప్రయోజన మంతగాఁ గాన్పించుచుండలేదు. ఇటీవల నొకరు సంగీతప్రకాశిక యను మాసపత్రికను ప్రకటింతు మని వ్రాసి యాసపెట్టి నిష్ఫలమనోరథు లయిరి. మైసూరునందు విద్యార్థిమాను లొకరు ఇంగ్లీషునందు వాంబోలను రాగవిబోధాదిగ్రంథములను పత్రికారూపమునఁ బ్రకటించుచున్నట్లు విని ప్రయత్నింపఁగా, నేను గాంచుపాటి యదృష్టశాలిని మాకు భగవంతుఁడు కటాక్షించినవాఁడు కాఁడు. దానికతి యే మయినదో నిజస్థితి తెలియదు. కర్ణాటకసంగీతమునకు సంతేఁ లిపివిధానమును క్రమముగ లోకవర్తనమునకుఁ బూర్వమే యుపపాదింపఁబడి కొలఁదిగా నిప్రాంతముల వారికిలోనికిఁ దీసికొని రాఁబడినను దాని నాంధ్రలోకమునకై ప్రకటించు భాగ్య మింకను బరమాత్మ ప్రసాదింపకుండెను. ఎట్లయిన నేమి! అధికు లూరకుండురు. అల్పు లప్రయోజకు లనఁబడుదురు. మన సంగీతవిద్యాభివృద్ధిని గూర్చి మన మెట్లు పనిఁ జేసి మనము సిద్ధింతుము? దేశసోదరులారా! మన కర్ణాటకసంగీత మెట్లభివృద్ధిలోనికి రాఁగల దని నమ్ముదుము? అభిమానవంతులు లక్ష్యకృత్యములు నిర్వర్తించి మేలు చేకూర్చుచున్న ప్రభువు నమ్మెదము గాక! జిజ్ఞాసువు మనుఁగాక!

హిందూదేశములో హోమియోపతి ప్రవేశము

డాక్టర్. కె.వి. సుబ్బారావుగారు, ఎం. బి. (హోమియోపతి)

వైద్యశాస్త్రములను సహాయముగ శరీర శల్యశాస్త్రములు హిందూదేశమందు పూర్వమునుండియు నుండినవియే. మహామునీశ్వరులు హిందూదేశమునందు దండెత్తినప్పు డనేక శాస్త్రములను ప్రకటనము చేసిరి. ఈ రెండు శాస్త్రములును సంస్కృతమున గ్రంథములలోనివి. ఈ గ్రంథములే గాక హోమియోపతి యొక్క ముఖ్య సిద్ధాంతమగు సమానచికిత్సాపద్ధతి గూడ మన దేశమునందు వాడుకలో నుండినట్లు తోచుచున్నది. ఆయుర్వేదమును ప్రపంచమున కనుగ్రహించినది మహాదేవుడని వాడుక. దేవతలు వృక్షజ్ఞులను ఉపాయము [illegible] యొక్క యౌషధమును కనిపెట్టుచుండిరనియు, అంగుళమంగాను సముద్రమునందు వస్తువులను [illegible] పరీక్షింపసాగిరనియు, అందు చిన్న ముక్కలుగ్గలిగిరనియు, ఆదివాసులు లోకములను లోకశాస్త్ర పద్ధతులను ఘన స్తుతులను ప్రకటనము చేయుచుండేగా అట్టి గ్రంథకర్తలను మునులు మహాదేవునియొద్ద పానము చేసి కొంచెము మాత్రము లేక లేక సహజశక్తులతోనే ప్రకాశించుచుండెననియు పురాణములు చెప్పుచున్నవి—అనగా యూరపుఖండ వైద్యశాస్త్రజ్ఞులు పరిశీలించుటకు [illegible] మన పూర్వీకులు తాము తమ రోగ శరీరములను ఉపయోగించి వాని యౌషధ శక్తిని గ్రహించిరని తెలుపుచున్నవి. హిందూ వైద్యశాస్త్రమునందు ఔషధము యూరపుఖండ శాస్త్రముల నియమములకన్న సూక్ష్మముగా నిర్వచింపబడియున్న గుణము మాత్రమే ముఖ్యముగా చూపుచున్నది. యూరపుఖండ శాస్త్రజ్ఞ లిండియాకు వచ్చి వైద్యశాస్త్రముయొక్క శస్త్రచికిత్సాభాగమునందు మాత్రము తమ సామర్థ్యమును చూపిరి గాని యౌషధమునందు వారి ప్రయత్నములు నిష్ఫలములై పోయెను. వారు బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారి సహాయముచేత దేశమందంతట వైద్యశాలలు స్థాపించి కొంత మేలు చేయుచున్నారు గాని దేశస్థులను పూర్ణముగా తృప్తి పొందించుట లేదు. మనవారి ధ్యానము హోమియోపతి వైద్యమునందు పోవసాగెను. ఆకాలమునందు ఇండియాలో హోమియోపతి వైద్యమును శాస్త్రోక్తముగా చదివినవారు లేకపోయినను సామాన్యజ్ఞానముచేత చేసిన వైద్యమునందలి గుణము అద్భుతాశ్చర్యమును మిక్కిలి కలుగజేయుచుండెను. అయినను, వైద్యశాస్త్రపరీక్షలందు కృతార్థులై పేరుసంపాదించినవారందరును ఈ నవీనశాస్త్రమును చదువుటను అసహ్యించుకొనుచు క్రొత్తవింతగా తలంచెడివారు. ఇట్లుండగా, ఇండియాదేశమునకు హోమియోపతి శాస్త్రముయొక్క సుగుణవిశేషములు బోధపడు సమయము [illegible]. మన దేశములో కొంక ప్రభువునకు చాల జబ్బుచేసి ఆ ప్రభుస్థానములో నుండెడు వైద్యలందరును ప్రభువుయొక్క జబ్బు [illegible] వదలిపెట్టిరి. జర్మనీదేశస్థుడును హోమియోపతిశాస్త్రజ్ఞుడును నైన డాక్టరు హానిగ్‌బర్గర్ అనువారచ్చటకు వచ్చి రాజును స్వస్థపరిచెను. ఇదియే హిందూదేశములో హోమియోపతి యౌషధము వాడుక ప్రారంభము. పిమ్మట 1851వ సంవత్సరములో డాక్టర్ టానర్ అను ఇంగ్లీషు వైద్యుడు కలకత్తాకు వచ్చి యచ్చట హోమియోపతి వైద్యము చేయసాగెను. ఆయన హిందూదేశమునందుండెడి యింగ్లీషువారల ప్రేమకు పాత్రుడుగా నుండెను; బంగాళాదేశపు గవర్నరు సహాయముచేత ఒక చిన్న హోమియోపతి వైద్యశాలను ఒక హోమియోపతి ధర్మపాఠశాలను స్థాపించెను. కలకత్తాలో ధనికుడును సుజానుడును నైన రాజేంద్రదత్తుగారు ప్రభుత్వమువారి వైద్యశాస్త్రమునందు తృప్తి లేక హోమియోపతి చదువుటకు ప్రారంభించెను. ఈ రాజేంద్రదత్తు శ్రద్ధతో చదివి డాక్టర్ టానర్ వద్ద ప్రథమశిష్యుడాయెను. ఈ శిష్యుడును కలసి కలకత్తాలో గవర్నమెంటు డాక్టరులు [illegible] వదలిపెట్టిన కష్టమైన వ్యాధులను కొన్నిటిని కుదుర్చసాగిరి. ఈ విధముగా హోమియోపతి వైద్యశాస్త్రము మన యిండియాకు ప్రవేశమాయెను. రాజేంద్రదత్తుగారి యింటి సమీపములో డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగారు కాపురముండెడివారు. ఈయన పాశ్చాత్య వైద్యశాస్త్రమునందు పేరు సంపాదించినవారును—అనగా ఇండియా గవర్నమెంటు ఆసుపత్రులలో వాడుకయందుండు శాస్త్రమున దిట్ట యన్నమాట. ఇట్టి ప్రఖ్యాతి గాంచిన డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కార్ కుదుర్చలేక వదలిపెట్టిన కొన్ని రోగములను హోమియోపతి శాస్త్రము సహాయమున రాజేంద్రదత్తుగారు కుదుర్చుట [illegible]. డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగారి మనస్సు హోమియోపతి శాస్త్రమునందు చొచ్చి యాయన దానిని చదువుటకు ప్రారంభించెను; 1867వ సంవత్సరములో తనకు హోమియోపతియందు నున్న నమ్మకమును వెల్లడించెను. ఈయన యిట్లు తన నమ్మకమును వెల్లడించినప్పుడు సహోద్యోగు లయిన యితర వైద్యశాస్త్రజ్ఞు లందరును తమ వైద్యసంఘములనుండి యీయనను తొలగింపసాగిరి. 1868వ సంవత్సరమునందు డాక్టర్ బెరిగ్నిగారు ఫ్రాన్సు దేశమునుండి కలకత్తాకు వచ్చి హోమియోపతి వైద్యమును చేయసాగిరి. వీరు విశేషముగా మంచి పేరు గాంచిరి; వీరు కలకత్తాలో నుండిన యల్పకాలములోనే రాజేంద్రదత్తు డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగార్ల సహాయముతో హోమియోపతి శాస్త్రమును కలకత్తాలో చాలవరకు వృద్ధికి తెచ్చిరి. వీరి వెనుక డాక్టర్ బిహారిలాలు బదురిగారు వీరి వలెనే పని చేయసాగిరి. హోమియోపతి యిండియాలో స్థిరపడుటకు ఈ బదురిగారే [illegible]. వీరు 1891వ సంవత్సరము వరకు నుండిరి. వీరికాలములో అనేకవిద్యార్థులీశాస్త్రమును చదువుట కారంభించిరి. వీరిలో విశేషఖ్యాతి సంపాదించినవారు పి. సి. మజుందార్; డి. యన్. రాయ్; బి.యన్. మిత్రా; సి. యస్. చటర్జీ; యం. కె. దత్తు; గిరీశచంద్ర దత్తు. దత్తుగారు [illegible] వైద్యమును ప్రవేశపెట్టసాగెను. ఈ కాలములో కలకత్తానుండి యిద్దరు విద్యార్థులు న్యూయార్కు పట్టణమునందుండెడి హోమియోపతి కళాశాలయందు చదువుటకు వెళ్లి పరీక్షలలో కృతార్థులై కలకత్తాలో వైద్యము చేయసాగిరి. వీరు యం. యం. బోసు; డి. యస్. రాయి యను వారు. ఈ డాక్టర్ యం. యం. బోసుగారు కలకత్తాలో 1883వ సంవత్సరమునందు కలకత్తా హోమియోపతి పాఠశాలను స్థాపించిరి. 1892వ సంవత్సరమునకు రెండు వైద్యశాలలును ఒక ధర్మరోగివైద్యశాలయును స్థాపింపబడినవి. సర్ రాజా సురేంద్ర మోహన్ టాగూర్ గారివలన వారి పేరిట ఒక ధర్మవైద్యశాల స్థాపింపబడినది. ఆ కాలములో హిందూదేశమునందు హోమియోపతి ప్రవేశ మనగా బెంగాలు దేశమునకే యని తెలియవలయును; అనగా బెంగాలీ దేశము తప్ప ఇతర భాగములలో ప్రవేశము గాలేదు. బెంగాలీ లితర దేశములకు వెళ్లి యీ శాస్త్రమును చదివి తమ దేశములో స్థాపించిరి. కొన్ని హోమియోపతి శాస్త్ర గ్రంథములను బెంగాలీభాషలోనికి భాషాంతరీకరించిరి. ఇప్పుడీ శాస్త్రము ఇండియాలో బెంగాలీ దేశమునుండి యితర భాగములకు మెల్లగా వ్యాపించుచున్నది.

మానసగీతము

తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావుగారు

కలమును గదల్ప మేధావి కాన మూన్పఁ
బనులఁ గల్పింపఁ గవులకుఁ దనరుదాని
నరయ మనసయ్యె ; మనసయ్యె నరయ నదియె ;
అది యయ్యెను జగమున కంత కదియె.
దానిఁ బట్టి బయల్ వెట్టఁ దలఁపు గలిగె ;
బాహిరంబున కాంతర ప్రకృతి కదియె
మూలకారణమై చెల్లు మూర్తి యయ్యె.
అఖిలమతములవారు తదాస్తికతను
నొప్పుదురు ; దీనికిని గూడ నొకటి గల్గు
మూలప్రకృతి యటంచును జాల నరసి
పల్కు మతములు నున్నవి ; పట్టి చూడ
నావిభేదముల నటుంచి యంద రైక
మత్యముగ నొప్పికొనినట్టి మతమునకును
మూలమైనట్టి మనసును లీలలకును
పాత్రముగఁ జేసి వెలిఁ జూప బ్రహ్మ వశమె ?
ఎవని గుట్టు బయల్ వెట్ట నెవని కగును ;
బలుకఁ బలికింప నూహ యుద్భవము సేయఁ
దాని కర్తయుఁ గారయితయును నగుచు
వెలయు మన సది, తన చిత్తవృత్తిపగిది.
బయలుపడెనను లోలోనఁ బ్రబలియున్న
మెలఁగునదె కాని యొరుచేత మెలగునదియె ?
చిద్విలాసంబుగను నాదు బ్రహ్మనుండి
తన విలాసంబు నొకయింత గనుపఱుపఁగ
నాంతర ప్రకృతుల తత్త్వ మరయఁగోరు
వార లగుదు గా దన నిచ్చపడితొ యేమొ
యిట్టి సంకల్ప మొదవించె నిచ్చ నొకటి ;
కరము చంచల మగు దీని గతులఁ గనినఁ
జంచలత తామరాకున సలిలమునకు
ఘనతమం బని చాంచల్యగరిమ కెపుడు
నుపమగాఁగ గణించిరి నిపుణమతులు ;
వారి పల్కులు మృషలు గావలయు దీని
గతులఁ జాంచల్యమును సరిగాఁ గనంగ ;
నెంతలో బుద్ధి మాఱునో యెఱుఁగరాదు ;
తలఁపు లిప్పుడు తనుఁగూర్చి నిలిపె మదిని ;
పురికొలుపుచుండె నది వెలిఁబుచ్చ మనుచుఁ ;
గాలవైలంబ్య మొకయింత గాక యుండ
వెడలఁబుచ్చఁగవలె మనోవేగమునను ;
కల మల మనోగతిని బోవఁగలదె యెంత
వడిగ వ్రాసెడి లేఖకు వ్రాఁతకైన ?
కలము కొలపాత్ర, జలధులు తలఁపు లెన్న ;
నెంత వశమౌనొ దానికి నంతవట్టు
పాఠకవిమర్శనకుఁ దెచ్చి పాలుపఱుతు ;
పాఠకమహాశయులు మీరు పట్టు విడక
మీ మనోనుభవంబులమీఁద దృష్టి
నిలిపి వినుఁడయ్య మాపల్కు నిజము దెలియఁ ;
గన మనోదృష్టి సమభావమునఁ జెలంగ
దేమి చిత్రమొ ! తెలియరా దెవ్వరికిని ;
ఇంద్రియంబుల నరికట్టి యిహసుఖముల
యాశ దిగఁద్రోసి యతులైన యయ్యులైన
మనసును జయింప లేరైరి మానదయ్యొ
విషయపర్యాకులత బ్రహ్మవేత్తలకును ;
విషయము లనంగ నెయ్యవి వీని జన్మ
సీమ యెయ్యది ? యనుచుఁ బ్రశ్నించువారె ?
మనసు నడుగుడ మది పుట్టి మనికిఁ గన్న
తావు తా నౌనొ వేఱొక్కతావ మగునొ ?
ఉభయపక్షంబులందుఁ బ్రశ్నోత్తరముల
కన్నిటికి నన్నె కర్తగా నరయువారె?
మనస ! యొక్కింతసేపు నా మాట వినుము

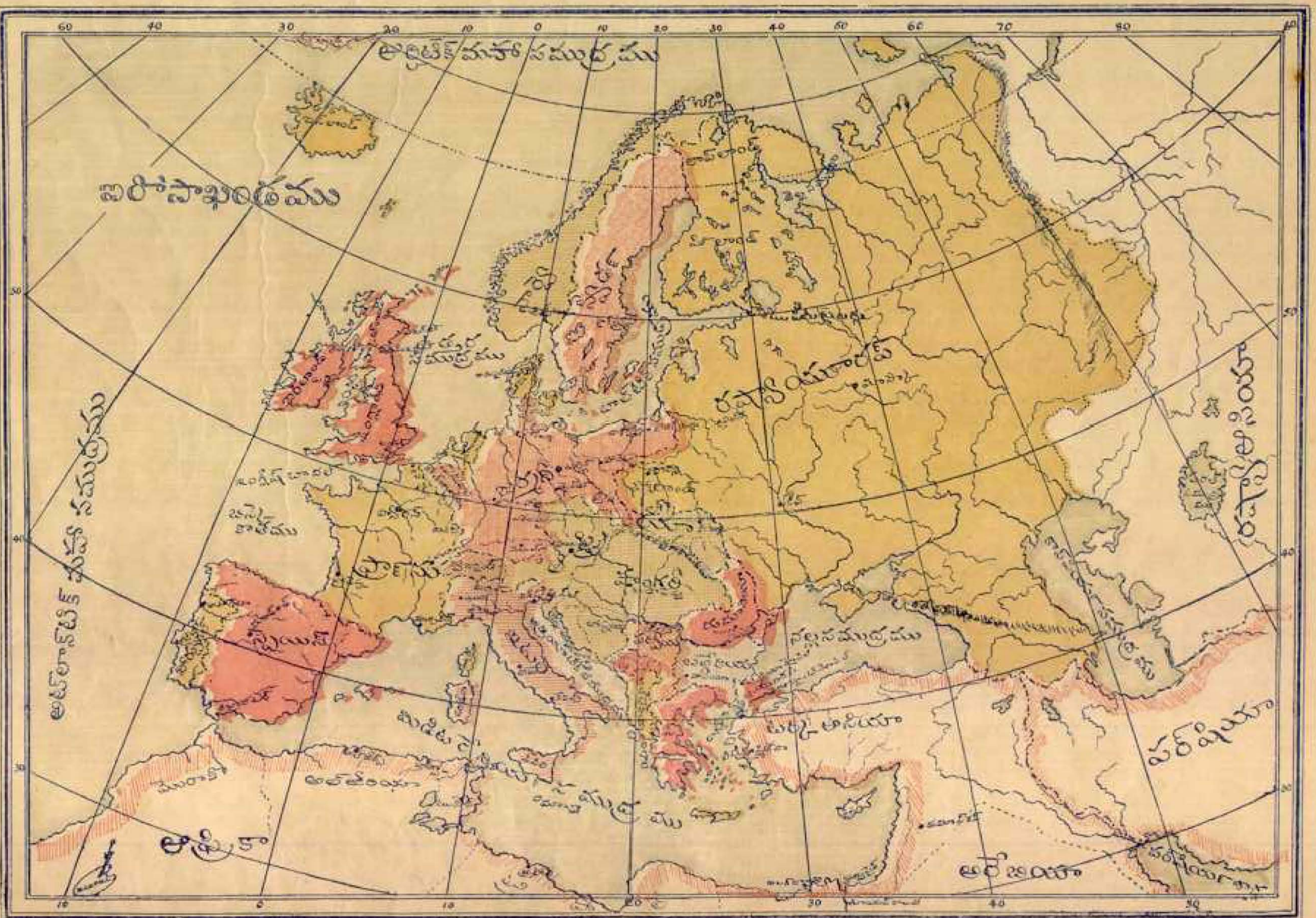
నీ రహస్యంబు లోకకొన్ని జారవిడుము;
నిన్నుఁగూర్చిన గీత మానించు నెడల
లోటు వచ్చిన నదియు నీ లోటు గాదె?
యెటను ఛాయాపటముఁ దీయు నెడ నొకింత
ప్రకృతిరూపంబు నెదరినఁ బనులవాని
నేర్పు కొలఁదైన ఫలము గణింప నొక టె
పటము నైరూప్యమును బొంది పాడుపడుట,
నిన్నెఱుంగనివారు నిందింత్రు నిన్ను;
నెఱుకఁ గలవార లంద్రు నన్నె మనిసను;
వారెఱుంగరే నేను నీ వశత నుంట?
కాన లోకుల్ల నాదిగాఁ గాన రెవరు;
కేవలస్వాతంత్ర్య మటుంచి భావిఁ జూచి
యతురఖ్యాతి గనువారి యండ గనుము;
అన్నియును గూడఁ జక్కనై యలరు నపుడు;
భారతీదేవి సాయంబుఁ బడయరాదె?
తోడఁ బనిసేయుచుండు నీ కూడ నుండి,
యవయవంబులు మనస! నీ కఖిలవిషయ
సంచయంబును; నీవెగా జన్మభూమి
యింద్రియంబుల కన్నింటి కెటులు గనినఁ;
దత్సహాయమున జగ మంతయు జయింతు;
వెలుపలను గల్గు సఖలంబుఁ దెలిసికొనుచుఁ
బట్టి లోపలి కీడ్చుచు బలిమినో చను
వునో యొప్పగించెదు లోనె పనులు సేయు
వానికిని గొన్ని యవియె గా బాహిరములు;
అంతరంగములోఁ గొన్ని యమరియుండి
చక్కఁజేసెదు పను లెల్ల జగతియందు;
లోన వేఁపల నవి యేమి లోఁగొనినను
నెంతె యవ్యగ్రముగ నవి యొసఁగుచున్న
నీకుఁ జిత్తంబు రానిదే నిలువ దెదియు;
నేది గనుచున్న వినుచున్న నెచట నీకుఁ
దలఁపు పుట్టునో యది తక్క నొకటి
బుద్ధి కెక్కదు; నీ భావమును గ్రహించి
యంతరంగానుచరులు; బాహ్యానుచరులు
నాడిగము సేయవలయు నీ కొప్పిదముగ
అందఱును నీకు వశవర్తులై మెలంగు
చుందురే గాని లోనుగా వ్వరి కీవు;
సర్వతంత్రస్వతంత్రు లేజగతి నైనఁ
గలరె నీవంటివార లొక్కరును గాన?
స్వేచ్ఛ నినుఁ జెప్పి మఱి యన్యుఁ జెప్పవలయు;
యతులు సామ్రాజ్యపట్టభద్రాయతులును
గడు స్వతంత్రు లటంచుఁ బేర్వడినవారు;
వారిపై నాధిపత్యంబు వఱలు నీకు;
నింతకంటెను స్వాతంత్ర్య మెటను గల్గు?
పార్థివులు ప్రకృతిచేఁ దుష్టిపడనివారు
వారిపైన నీ వధికారపథము గనుట,
వింత గాదనఁగు నొక విధము గాఁగ;
నీదు పరివారమును గెల్చి నిను జయింప
నేకదీక్షగఁ బనిసేయ నెసఁగువారు
అదియె నియతిగఁ గలవారు యతు లనంగ;
శమదమాదులఁ బరివారసరణిఁ గాంచి
శాంతిసాధనములను దుర్దాంతు లగుచుఁ
బట్టి బంధించి నీ పరివారములను
ముట్టడింతురు వా రదికట్టి నిన్ను
నిను వధించి లోకజ్ఞ సన్యాని వధింప
వలెను శత్రుఁడు పైఁజేయి గలిగియున్న
నొదిగియుండుము సమయంబు పొదలుదనుక;
పట్టియుంచిన కొన్ని చేపట్టి సడల
రివ్వనను దొల్లిటికి నూరు రెట్లు వడిని
మింటి కెగసెడు క్రియ వారిమీఁద మరల
నీదు నధికారవిభవంబు నెఱపుచుందు.
అణువు నీ రూప మాకాశమంత యాశ
యాశలకు నెల్లఁ గూటస్థురాల వీవ
యఖిలయోజనలకు మూల మగుదు వీవ
పాపపుణ్యంబులకు నుక్కుపట్టు వీవ
మూఁడు లోకంబులును గాలములును గూడ
నెఱుఁగఁగలదాన వీవ; నిన్నెఱుఁగనగునె?
గతము దెలిపెడి తతి నిన్ను స్మృతి యటంద్రు;
మఱి యటందురు భావిసంగతుల నున్న

నీ రహస్యంబు లోకకొన్ని జారవిడుము;
నిన్నుఁగూర్చిన గీత మానించు నెడల
లోటు వచ్చిన నదియు నీ లోటు గాదె?
మెటను ఛాయాపటముఁ దీయు నెడ నొకింత
ప్రకృతిరూపంబు నెవరినఁ బసులవాని
నేర్పు కొఱనైన ఫలము గణింప నొకట
పటము నైరూప్యమును బొంది పాడుపడుట,
నిన్నెఱుంగనివారు నిందింత్రు నిన్ను;
నెఱుకఁ గలవార లంద్రు న న్నే మనినను;
వారెఱుంగరే నేను నీ వశత నుంట?
కాన లోకుల్ల నాదిగాఁ గాన రెవరు;
కేవలస్వతంత్ర మటుంచి భావిఁ జూచి
యతుల ఖ్యాతి గనువారి యండ గనుము;
అన్నియును గూడఁ జక్కనై యలరు నపుడు;
భారతీదేవి సాయంబుఁ బడయరాదె?
తోడఁ బనిసేయుచుండు నీ కూడ నుండి,
యవయవంబులు మనస! నీ కఖిలవిషయ
సంచయంబును; నీవెగా జన్మభూమి
యింద్రియంబుల కన్నింటి కెటులు గనినఁ;
దత్సహాయమున జగ మంతయు జయింతు;
వెలుపలను గల్గు సకలంబుఁ దెలిసికొనుచుఁ
బట్టి లోపలి కీడ్చుచు బలిమినో చను
వునో యొప్పగించెదు లోనె పనులు సేయు
వానికిని గొన్ని యవియె గా బాహిరములు;
అంతరంగములోఁ గొన్ని యమరియుండి
చక్కఁజేసెదు పను లెల్ల జగతియందు;
లోన వెలుపల నవి యేమి లోఁగొనినను
నెంత యవ్యగ్రముగ నవి మొసఁగుచున్న
నీకుఁ జిత్తంబు రానిదే నిలువ దెదియు;
నేది గనుచున్న వినుచున్న నెచట నీకుఁ
దలఁపు పుట్టునో యది తక్క నొకటి
బుద్ధి కెక్కదు; నీ భావమును గ్రహించి
యంతరంగానుచరులు; బాహ్యానుచరులు
నాడిగము సేయవలయు నీ కొప్పిదముగ
అందఱును నీకు వశవర్తులై మెలంగు
చుందురే గాని లోనుగా నొకరి కీవు;
సర్వతంత్రస్వతంత్రు లీజగతి నైనఁ
గలరె నీవంటివార లొక్కరుడు గాని?
స్వేచ్ఛ నినుఁ జెప్పి మఱి యన్యుఁ జెప్పవలయు;
యతులు సామ్రాజ్యపట్టభద్రాయతులును
గడు స్వతంత్రు లటంచుఁ జేర్వడినవారు;
వారిపై నాధిపత్యంబు వఱలు నీకు;
నింతకంటెను స్వాతంత్ర్య మెటను గల్గు?
పార్థివులు ప్రకృతిచేఁ దుష్టిపడనివారు
వారిపైన నీ వధికారపథము గనుట,
వింత గా దనఁగ నొక విధము గాఁగ;
నీదు పరివారమును గెల్చి నిను జయింప
నేకదీక్షఁ బనిసేయ నెసఁగువారు
అదియె నియతిగఁ గలవారు యతు లనంగ;
శమదమాదులఁ బరివారసరణిఁ గాంచి
శాంతిసాధనములను దుర్దాంతు లగుచుఁ
బట్టి బంధించి నీ పరివారములను
ముట్టడింతురు వా రదికట్టి నిన్ను
నిను వధించి లోకజ్ఞ సన్న్యాసి వధింప
వలెను శత్రుఁడు పైఁజేయి గలిగియున్న
నొదిగియుండుము సమయంబు పొదలుదనుక;
పట్టియుంచిన కొమ్ము చేపట్టు సడల
రివ్వనను దొల్లిటికి నూరు రెట్లు వడిని
మింటి కెగసెడు క్రియ వారిమీఁద మరల
నీదు నధికారవిభవంబు నెఱపుచుండు.
అణువు నీ రూప మాకాశమంత యాశ
యాశలకు నెల్లఁ గూటస్థురాల వీవ
యఖిలయోజనలకు మూల మగుదు వీవ
పాపపుణ్యంబులకు నున్కిపట్టు వీవ
మూడు లోకంబులను గాలములను గూడ
నెఱుఁగఁగలదాన వీవ; నిన్నెఱుఁగ నగునె?
గతము దెలిపెడి తఱి నిన్ను స్మృతి యటంద్రు;
మఱి యటందురు భావిసంగతుల నున్న

బుద్ధి పోదు తాత్కాలికముగ మెలంగ ;
వంద లామడలను దూరమందు నున్నఁ
గనని విననట్టి వస్తులఁ గాంతు వీవ;
కాలజలనిధి నడుఁగంటి గ్రాలుచున్న
యర్థములఁ దెచ్చి యెదుటఁ బ్రత్యక్షముగను
వఱలఁ జేయుదు ; వెదుటఁ గన్పడుచునున్న
వారిఁ గనకుండఁ జేతువు; దూరభార
మనెడి మాటలు లేవు; దాపనుచు లేదు;
మిత్రుఁ డని లేదు; లేదు బల్ శత్రుఁ డనుచు
సర్వసమురాల నిను నమ్మి చనఁగరాదు
నీదు సాంగత్యమును నమ్మి నెగడువారి
మనసువచ్చిన రీతిని మనెడువారి
వర్తనము బోధపడునె యెవ్వరికి నైన ?
ఒకని వృత్తంబు నొకరీతి నుండనీవు
మిత్రులను శత్రులుగఁ జేసి మెలపుదువు
మిత్రులుగఁ జేతు త్రుటిలోన శాత్రవులను;
మంచిఁ జెడ్డగఁ జెడుగుల మంచివిగను
గనుఁగొనఁగఁ జేతు భ్రమ యనుకొనకయుండఁ
దిరుగులేనట్టి మందిచ్చి త్రిప్పుచుందు;
మందు తల కెక్కెనా, లవమాత్రమైనఁ
దిరుఁగు మఱుఁగగు మఱుఁగగుఁ దిరుగు జగతి
సాధుసాంగత్యమునఁ ద్రోవఁ జనెడువారి
దారి దప్పించి మెలపంగఁ దప్పుత్రోవ
నరుగువారల నడుగంట నణఁగఁద్రొక్కి
బయటఁబడకుండఁజేయఁ జాల్పడుదుమందు
వ్యసనములలోఁ దగుల్కొనువారిఁ గనుఁడి.
దినదినంబును వృద్ధిగాఁ దనరుఁ గాని
తిరుగు గనరాదు ; నుడిబడి తిరుగుచుందు ;
స్నేహ మని నిముసము నమ్మి చెలఁగలేరు
వైరభావంబువలన లాభమును లేదు
ప్రకృతి యగు నీదు దుష్ప్రవర్తనంబు
సత్ప్రవర్తనకును నీకుఁ జాల దవ్వు,
అడుగు పడ దేలొకో నీదు నడలగతుల
నొక్కపట్టునఁ ; జప్పునఁ జిక్కఁబోదు
వెగుబుజంబున కాపథ మగపడఁగనె
నీదు పల్లమునకు నేగు తీరు గాఁగ
అందువనె నిన్ను మాయకు నాత్మజ వని
యాస్తికమతావలంబులై యలరువారు
పరమమతిఁ జూచి సిద్ధాంతపఱచినారు ;
జడ మటందురు తాత్త్వికజ్ఞానమతులు
నిన్నుఁ గొందఱు ; లే దండ్రు నీకు స్వప్ర
కాశతయె కొంద ; ఱిందలి కల్ల నిజము
లరయ శక్తు లెవ్వరు? స్వయంవ్యక్తి వగుదొ
ఛాయ వయ్యెదవో చెప్పఁజాల మమ్మ!
ప్రకృతిచాంచల్యము భవత్స్వభావ మరయ
దాని యనుభవమునుబట్టి నీ నడవడు
లరసి చూచిన ఛాయవే యనుచుఁ దోఁచు ;
లేకయుండిన స్థైర్యంబు లేద దెట్లు?
అందుచే స్వయంవ్యక్తి గా వండ్రు నిన్ను
మూల మున్నది నినుఁ ద్రిప్పఁజాలునద్ది;
అదియె యాస్తికు లెల్లరు నాత్మ యండ్రు
నీకుఁ గూడను మూలమై నెగడు దాని
హాస్తవటఁ జేసి యాడింతు వనవరతము;
వింత యగుఁగాదె యిది మాయవిధముగాదె?
ఆత్మ యద్ద మగును మెఱుఁ గగుదు వీవు.
నీదు సంగతిచే నాత్మ నిశ్చయంపు
స్థితిని నేమఱుచుండె, నీ గతియె గతిగ
నలరుచున్నది, కల్ల యథార్థ మనుచు
భ్రమను బడి దిరుగుచున్నది విమతి మగుచు;
చటులసాంగత్యదోష మెంతటికిఁ గాదు ?
అద్దమున మెఱుం గెటు లుండు నటులు గాదె
మొగము గన్పడు? నొకవంక మొగము పెద్ద
దొకటఁ జిన్న దొకటఁ గోల యొకట గుండ్ర
దొకట బుంగగ నుండెడు నొకటఁ జక్క
శల్యముగఁ గానఁబడుఁ గాని సహజరూప
మెప్పుడో గాని కన్పడ దేర్పడంగ;
ఒకని మనమును బోలి వేఱొకని చిత్త
మలర దేలొకో బుద్ధి జీవులకుఁ గల్గు

మనము లన్నిటికిని లోన మమత గలదు;
స్నేహభావంబున నొకనిఁ జేరఁబోవ
నాదరంబుగఁ గను వాని నాతఁ డపుడు;
వైరభావంబునను బొమ్ము వానికడకుఁ
దెప్పుకొమె దాని నాతఁడు చెప్పికొనును;
త్రాఁగుఁబోఁతులఁ గను మొక్కత్రావునందె
గానఁబడుదురు; జూదరుల్ కల్లరులును
స్వచ్ఛమతులును నొక్కొక్క స్థలమునందె
చూడనయ్యెద రెప్పుడుఁ గూడఁ గూడ
వారికిని వీరికిని జెల్మి వఱల దెపుడు;
మంచికిని జెడ్డకును జెల్మి మనఁగనగునె?
భాష చెల్మియు దేశంబు బాంధవంబు
లేనివారలు గూడ లోలోనఁ జాల
నాప్తభావంబు గల్గి యన్యోన్యమైన
మైత్రి మెలఁగుచుందురు తత్స్వమాగమమును
నానుషంగికమే యగు నరసి చూడ;
మనసు లాకర్షణము లేక తనరు నేని
నొకవిధంబైన వన్నియు నొకటఁ జేరఁ
గారణం బెట్లు చూచినఁ గానరాదు
నిన్ను పురుషునిఁగాఁగ గణించినారు
తాత్వికులు దానిని యథార్థతను వచింపఁ
జన దనుచుఁ దోఁచు; హేతు వే మనుదు వేమొ
తనదు చిత్తానువృత్తి నందటను ద్రిప్పఁ
సభ్యతపు శక్తి యొక్క స్త్రీయంత్రమునె
గాని యా శక్తి గన మఱొక్కడను లేదు;
అందుననె మూఁడు మూర్తుల కాదికీవ
మయిన శక్తి యొకం డుండు నాదిననిరి.
అట్టి శక్తులు నీయందు నమరియుంట
స్త్రీత్వ మారోపణము చేసి చెప్పినాము
స్త్రీత్వపుంస్త్వంబు లేర్పడఁ జేయ నెవరి
కగును? దోఁచిన క్రియఁ జెప్పనగును గాని;
ప్రకృతిని నపుంసకత గల్గి ప్రధనమంది
పుంస్త్వమును బొంది విజ్ఞానపూర్ణులకడ
స్త్రీత్వ మందితి విచట నీ చేష్టితముల
స్త్రీత్వపుంస్త్వనపుంస్త్వముల్ చేరి యొకట
నుండు నిచట జగత్కర్తయొద్దఁ దక్క?
నందుననె నిన్ను జగమున కాది గాఁగఁ
జెప్పియున్నారు; జగతియుఁ దెలియు నటులె.
స్త్రీ లొకొక్కపుడు తమంత హేల గాఁగ
నెందుకును గానివానిపై నచట లేని
కూర్మి గలిగి మెలఁగుట కూడఁ గలదు;
అట్లె యొప్పుడైన నీకు దయార్ద్రభావ
మొదవుటయు నుండు నెవ్వరో యొకనిపైన
నపుడు సద్వృత్తివానికి నమరుచుండు
వారి వశవర్తినివిగాఁగ వఱలుచుండి
ముక్తికాంతకు వానిపై మోహ మలరఁ
జేసి నిర్వాణపదయుక్తుఁ జేతు వతని;
నట్టి దయఁ జూపుమమ్ము మాయందు నెపుడొ;
నీకుఁ గృప వచ్చినప్పు డందాక మాత్ర
మిటునటును ద్రిప్పి దుర్గతి కీడ్వకమ్మ!
అఖిలభ్యాలి జగతి నీ కమరునమ్మ!

శా. మా జాడ్యము పరాక్రమాగ్నిశిఖ యుద్యజ్జాతజాడ్యావళీ
తూజాలానిల మూగుచుండఁగ రిపుత్యాగార్థ త్తలం దంతటన్
బేజారై కలభాకృతిం బడసి భస్మీభూతు లౌనట్లుగా
వేఁ జేయుర్ భువి శ్రీజనార్దను నినుర్ విష్ణుర్ భజింతుర్ మదిర్.

ఆర్కిటిక్ మహా సముద్రము
ఐరోపాఖండము
అట్లాంటిక్ మహా సముద్రము
ఫ్రాన్సు
స్పెయిన్
నల్లసముద్రము
పర్షియా
అరేబియా
ఆఫ్రికా

ఐరోపా మహాసంగ్రామము

ప్రస్తావన

శ్లో. తస్మాత్త్వముత్తిష్ఠ యశో లభస్వ - జిత్వా శత్రూన్ భుంక్ష్వ రాజ్యం సమృద్ధం
మయైవైతే నిహతాః పూర్వమేవ - నిమిత్తమాత్రం భవ సవ్యసాచిన్. ౧౧-౩౩.

మహాసంగ్రామము బడబానలమువలె నాగరకప్రపంచము నావరించినది. యుద్ధము సకలారిష్టములకు మూలము. ద్రవ్యనష్టము, సుఖనాశనము, జనసంక్షోభము, ప్రజాక్షయము, సర్వసంహారము యుద్ధఫలములు. యుద్ధప్రకటనము రాజులకు భయమును, మంత్రులకు కంపమును, యోధుల కుత్సాహమును, శాంతికాములకు నిరాశను, ఆగ్నేయాస్త్ర నిర్మాతల కానందమును, లోభుల కాశావేశమును గలిగించెను. జనులు గుంపులు గుంపులు గూడి గుసగుసలాడఁ గడంగిరి. పండితులు పామరులు కలహకారణంబులను చర్చింప నుపక్రమించిరి, కలహకారకులను నిందించుచుండిరి. కొందఱు ఆస్ట్రియాయువరాజును యువరాజ్ఞిని చంపిన సర్వియా యువకుని నిందించిరి. కొందఱు చిరకాలముగ సర్వియనులను దౌర్జన్యముపాలు సేయుచున్న ఆస్ట్రియనులు మూలకారకు లని నిందించిరి. మఱి కొందఱు సజాతీయులైన సర్వియనులకు చేయూఁత నొసంగిన రుష్యా కారణ మనిరి. మఱికొందఱు ఆస్ట్రియాకు భయహస్తము నిచ్చి స్వలాభమునకై కయ్యమునకు పురికొలిపిన జర్మనిని దూషించిరి. మఱికొందఱు పగను సాధించుటకై వేచియున్న ఫ్రాన్సు కారణ మనిరి. ఇతరులు చిన్నరాజ్యములను లోకసామ్రాజ్యమును గాపాడుటకై ఇంగ్లాండవలంబించిన ధర్మమార్గమనిరి. కారకు లెవ రైనను రాజనీతి కవమానకరం బైన యుద్ధము పొసఁగినది.

రుద్రుఁ డవతరించెను. విలయమున కేర్పడిన యాయుధములను ధరించెను. లయభారమును వహించెను. లయరూపంబు లైన ఝంఝానిలంబులకును, బడబానలంబులకును, జలప్రవాహంబులకును, భూకంపంబులకును, మహావ్యాధులకును కారణభూతుం డైన రుద్రుండు సంగ్రామరూపం బైన లయమునకును కారకుండు. ఇతరకారణములు నిమిత్తమాత్రములు.

అనంతదయామయుం డైన సర్వేశ్వరునకు భయానకం బైన రౌద్రావతారం బేల? ధర్మమూర్తికి నిరపరాధి దండనం బేల? విశ్వంభరునకు విప్లవవినోద మేల? దీనరక్షకునకు దీనసంహార మేల? సృష్టికర్తకు లయలీల లేల?—అను విషమసమస్యలు లోకవైచిత్ర్యమును పరిశీలించుటవలనఁ గలుగుచున్నవి. ఇట్టి సమస్యలకు సమాధానము సమస్తసృష్టిపరిణామమువలన గ్రాహ్యము కాఁగలదు గాని ప్రత్యేకకారణము నుపపాదించుటవలన గ్రాహ్యము కాఁజాలదు. జీవాత్మ పరిణామమునకు లయపరంపరలు సోపానంబులు. లయము అవస్థాభేదము గాని నాశనము గాదు.

శ్లో. న జాయతే మ్రియతే వా కదాచిత్
నాయం భూత్వా భవితా వా న భూయః।
అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో
న హన్యతే హన్యమానే శరీరే. ౨-౨౦.

సృష్టి లయము ననుగమించియుండును. ప్రాచీనభావప్రపంచమును రూపుమాపి నూతనభావప్రపంచమును నిర్మించుటకు వర్తమాన మహాసంగ్రామమును సాధనంబుగఁ గైకొనుట భగవత్సంకల్పము గావచ్చును. కార్యకారణసంఘటనము దుర్లభ మైనను జీవాత్మపరిణామమునకు లయమును సృష్టివలె మూల మని నమ్మవలసియున్నది.

ఈసంచికయందు కలహకారకము లైన ఫ్రాన్సు,

బెల్జియము, జర్మని, రుష్యా మొదలగు రాజ్యముల చరిత్రములు సంక్షేపముగ వ్రాయఁబడినవి. ఆ చరిత్రలను పరిశీలించినపుడు భిన్నరాజ్యముల శ్రేయఃప్రాప్తికి, రాజ్యాభివృద్ధికి, వ్యాపారాభివృద్ధికి ఘోరము లైన యుద్ధములు తఱచుగ జరిగినట్లు తెలియుచున్నది. యుద్ధానంతరము భావప్రపంచమునందు మార్పులును ఏర్పడుచుండెను.

యుద్ధములకు మొదటియుగమునందు దేశస్వాతంత్ర్యము, మధ్యమయుగమునందు మతస్వాతంత్ర్యము, తుదియుగమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యము కారణములు. రాజ్యస్వాతంత్ర్యయుగమునం దా కారణము పరిస్ఫుటము; తక్కిన భావము లంతర్గతములు. ఇట్టి నిర్ధారణము మూఁడు యుగములకును సమన్వయించుచున్నది.

గ్రీకులు మొదట యూరపుఖండమునందు నాగరకాంకురములను నాటిరి. గ్రీకులకు విశ్వాత్మ సుందరాకారము. అయ్యది ప్రకృతియందు దృష్టము. గ్రీకులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. రక్తబాంధవ్యమె దేశబాంధవ్యము, జాతి బాంధవ్యము. రోమనులకు విశ్వాత్మ ధర్మమూర్తి. అయ్యది సామ్రాజ్య వ్యవహారములందు పరిస్ఫుటము. రోమక సామ్రాజ్య వాసులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. సామ్రాజ్యవాసము జాతిబాంధవ్యము, దేశబాంధవ్యము. కాన్స్టెన్‌టైను చక్రవర్తి క్రైస్తవమతమును స్వీకరించిన పిదప మతబాంధవ్యము సామ్రాజ్యవాసబాంధవ్యమును బలపఱచెను. క్రైస్తవులు నాగరకులు, సజాతీయులు. తదితరు లనాగరకులు, విజాతీయులు. ఏకదేశవాసము, ఏకభాషాప్రచారము, ఏకమతావలంబనము మొదలగు చిహ్నము లేకజాతీయతకు నిదర్శనములుగ నుండెను. పదునాఱవ శతాబ్దమునందు మతభేద మేర్పడి మతకలహములు ప్రబలినవి. దేశములు సంక్షోభవశ మైనవి. పదునేడవ శతాబ్ద మంతమునందు మతస్వాతంత్ర్య మేర్పడినది. యూరపు రాజ్యములు భిన్నరూపములను దాల్చినవి. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యమునకై పరివర్తన మేర్పడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపురాజ్యములలోని ప్రజ లధికారదాస్యమునుండియు ఆచారదాస్యమునుండియు మతదాస్యమునుండియు విముక్తులై, మానవసమత్వమును సౌభ్రాతృత్వమును స్వాతంత్ర్యమును స్థాపించిరి. కాని, సిద్ధాంతమునం దీభావము లంగీకృతములైనను వారికయందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమునకును జాతీయ స్వాతంత్ర్యమునకును బల సంపదలు మాత్రమె కారణములుగ నున్నవి. పాశ్చాత్య రాజ్యములు మతాభిమానమును నాగరకాభిమానమును బూని మహా సామ్రాజ్యములను నిర్మించి శాంతిని స్థాపించి లోకప్రఖ్యాతిని గడించినవి. యూరపియనులు నివాసయోగ్యము లైన ప్రదేశములను విజయమువలననో నివాసమువలననో ప్రతిగ్రహణకారణముననో యాక్రమించుకొనిరి. ఇపుడు ఇంగ్లాండు 1,31,53,712, రుష్యా 84,00,000, ఫ్రాన్సు 53, 66,400, జర్మని 13,37,020, అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు 37,48,100 చదరపు మైళ్ల భూభాగము నాక్రమించుకొనియున్నవి.

మఱియు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున యూరపుఖండమునందు జనసంఖ్య హెచ్చినది; యంత్రసాధనములవలన పరిశ్రమలు విపరీతముగ వృద్ధిపొందినవి. యూరపునందు పరిశ్రమయుగ మేర్పడినది. ధనాశ ప్రబలినది. వ్యాపారవైరము హెచ్చినది. విషయలోలత్వము వ్యాపించినది. టాల్‌స్టాయి ప్రభువు వ్రాసినట్లు యూరపురాజ్యములందు ధనదేవత యిష్టదేవతయై వెలసినది. ధనదేవతను గొలుచువారలకు సంతృప్తి దుర్లభము. యూరపురాజ్యములందు రాజ్యవైరములకు వ్యాపారవైరము జతపడ, ప్రబలవైరము వర్ధిల్లుట కారంభమయ్యెను. భావప్రపంచమును భౌతికప్రపంచము వశపఱచుకొనెను. భావప్రపంచము క్షీణించినపుడు జీవాత్మపరిణామము వెనుకఁబడును. యూరపియను జాతులు భౌతికాడంబరములందు చిక్కుకొని భావార్థములను నిరసించినవి. యూరపుజాతులందు వ్యక్తిసౌభ్రాతృత్వ మంగీకృత మైనది కాని జాతీయసౌభ్రాతృ

త్వ మంగీకృతము గాలేదు. చిన్నదేశములను ఛిన్నభిన్నమొనర్చుట పెద్దరాజ్యములందు బలివిని చేర్చుకొనుటయు యూరపురాజ్యముల రాజనీతి. నిస్సహాయుఁడైన వ్యక్తిని గాపాడుట మానవధర్మము; నిస్సహాయస్థితియందున్న జాతిని రక్షించుట ధర్మవిరుద్ధము. జాతిస్వాతంత్ర్యమును స్థిరపఱచి రక్షించుట కీమహాసంగ్రామ మవసరమైనది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్య భావము వ్యాపించి, ధర్మపరిపాలనమునకు ప్రాతినిధ్యనిర్మాణములును, ప్రజాతంత్రమును సాధనము లని యంగీకృత మైనది. ఆ భావములు మానవసోదరత్వమునకు సోపానంబు లైనను జాతీయమత్సరంబును మాన్పలేకుండెను. వ్యక్తులకు మైత్రి జాతులకు వైరము పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందలి భావములు. జాతీయసోదరత్వమును గ్రహింపని మానవసోదరత్వము నిరుపయోగము, అసంభవము. మానవులు సోదరు లనియు దేవుని బిడ్డ లనియు బోధించుచు, నుత్తమజాతు లని నీచజాతు లని దురభిమానము పూనుట సమంజసమా, వివేకమా, ధర్మమా? పునాది లేని నిర్మాణము సాధ్యమా? జాతీయసోదరత్వము స్థాపిత మగుటకు వర్తమాన భావములు మాఱవలయును. ప్రాత భావములు పోయి క్రొత్తభావములు గలుగుటకు లయము సాధనము. జాతీయసోదరత్వభావము పుట్టి పెరిఁగి స్థిరపడుట కెన్ని మార్పులు, యుద్ధములు, ప్రళయములు గావలయునో దేవున కెఱుక. వర్తమానసంగ్రామమున భిన్నరాజ్యములకును భిన్నజాతులకును రణరంగమునందు సమావేశము గలిగినది. మహోపద్రవావస్థయందు దురభిమానప్రకర్షణమున కవకాశము లేదు, ప్రశాంతస్థితియందును లేదు, సామాన్యస్థితియందు మాత్రము గలదు. దండధరునకు ఆంగ్ల హైందవ జర్మను జపాను రాజ్యభేదములు లేవు; తెల్ల నల్ల పచ్చ జాతిభేదములు లేవు; భాగ్య దరిద్ర స్థితిభేదములు లేవు; హిందూ మహమ్మదీయ క్రైస్తవ మతభేదములు లేవు; ధర్మాధర్మభేదము మాత్రము గలదు. లోకకళ్యాణమునకును జీవాత్మపరిణామమునకును భేదభావము నశించి సోదరభావము స్థిరపడుటకు సృష్టిస్థితిలయములు సమాన సాధనములు.

జాతీయాభిమానము జర్మనులకు విశేషము. గతించిన యేఁబదేండ్లలోను జర్మనుజాత్యభిమానము స్థిరముగ స్థాపిత మైనది. జర్మను లతిసులభముగ డెన్మార్కునుండి ష్లెస్విగును ఆస్ట్రియానుండి గలీషియాను ఫ్రాన్సునుండి ఆల్సెసు లారేనులను జయించిరి. విజయమువలన దిగ్విజయాభిలాష గలిగినది. క్షాత్రధర్మము విజృంభించినది. ప్రపంచవ్యాప్తసామ్రాజ్యనిర్మాణమునకై సకల సంపదలు వినియోగింపఁబడినవి. నిర్బంధసైన్యశిక్షణము విధింపఁబడినది. బలవత్తరమైన యుద్ధనౌకాబలము నిర్మింపఁబడినది. యుద్ధోపకరణములను నిర్మించుటకై శాస్త్రజ్ఞాన ముపయోగింపఁబడినది. సంపదల వృద్ధికై పరిశ్రమలు బలపఱుపఁబడినవి. బిస్మార్కు మొదలగు మంత్రివర్యుల పరిజ్ఞానము జర్మను ప్రతిభను విస్తరింపఁజేయుటకై వినియోగపడినది. ట్రీట్ష్కె మొదలగు శాస్త్రవేత్తలు జర్మను ప్రతిభ నుగ్గడించిరి. వారి మతమునందు లోక ముత్తమపురుష పరిణామమునకై సృజింపఁబడినది. ఉత్తమపురుషులు వర్ధిలుట తదితరులు నశించుట సృష్టినిర్ణయము. జర్మనులుత్తమపురుషులు, జర్మనుజాతి యుత్తమజాతి. ఆంగ్లేయులు మాయకులు, ఫరాసులు నిర్వీర్యులు, రుష్యనులు ప్రాకృతులు. లోకము జర్మనుతత్త్వమును వ్యాపింపఁజేయుటకై పుట్టినది. జర్మను తత్త్వమును వ్యాపింపఁజేయుట జర్మనుల విధి. బర్న్‌హార్డి యుద్ధము ధర్మము లోనుత్తమధర్మ మని బోధించెను. ఆయన మతమునందు జగత్తున ధర్మము బలమూలము; బలవంతులు బలహీనులను నిర్జించుట సమంజసము; జర్మనులు లోకసామ్రాజ్యమును పొందవలయును, లేదా చెడిపోవలయును; జర్మను లనక్రపరాక్రములు, ఆంగ్ల ఫ్రెంచి రుష్యను బలములను నిర్జించుటకు సమర్థులు; అభీష్టార్థమును జర్మనులు కష్టపరంపరలకు పాలై సాధింపవలయును. మోల్ట్కె మొదలగు వ్యూహనిర్మాతలు జర్మనుల విజయమునందు విశ్వాసము గలిగియుండిరి. సైని

కులు విజయగీతంబులను పాడుచుండిరి. విద్యాలయములందు విజయోత్సాహము బోధింపఁబడుచుండెను.

జర్మను సామ్రాజ్య పరిపాలనమిట్టి యూహలను పోషించుటకు తగిన స్థితియందున్నది. జర్మను సామ్రాజ్యము సంయుక్త సామ్రాజ్యము. సంయుక్తరాజ్యములందు ప్రష్యా ప్రధానరాజ్యము. ప్రష్యారాజులు జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించి ముఖ్యాధికారమును తమ యధీనమునందుంచుకొనిన విధ మీ సంచికయందలి జర్మనుదేశ చరిత్రమునందు తెలుపఁబడినది. హోహెన్ జొల్లోరిన్ వంశస్థు లాశాపరాయణులు. ఫ్రెడరికు మహామహుఁ డాశాపరాయణుండైనను సింగితజ్ఞుఁడు; సమయానుకూలముగ సామ్రాజ్యమును పెంచి బలపఱచెను. ఇప్పటి చక్రవర్తి కట్టి సహనము లేదు; ప్రజ్ఞ లేదు; అత్యాశాదురభిమానములు గలవు.

జర్మనుల యత్యాశ కైయిజరు విలియమునందు మూర్తీభవించినది. జర్మను రాజ్యాంగ నిర్మాణమునందు చక్రవర్తి శాసకుండు, మంత్రి, కోశాధ్యక్షుఁడు, సేనాధిపతి, నౌకాదళాధ్యక్షుఁడు. పాలనము నియమితపాలన మైనను చక్రవర్తి సర్వాధికారి, సర్వస్వతంత్రుఁడు. విలియము చక్రవర్తి సర్వజ్ఞత్వాభిమాని. విలియము కవులకు కవి, గాయకులకు గాయకుఁడు, సేనాధ్యక్షులకు సేనాధ్యక్షుఁడు, మతబోధకులకు బోధకుఁడు, పండితులకు పండితుఁడు. ఇంత యేల?— సర్వజ్ఞశిఖామణి. ప్రజలు, అధికారులు, చక్రవర్తి— అందఱు తమ బలవిజయములందు సంపూర్ణ విశ్వాసము గలిగియుండ, సమయ మాసన్న మైనపుడు యుద్ధము తప్పునా? జర్మనుల మతమునందు "జర్మని దేవదేశము, జర్మనులు దేవతలు, చక్రవర్తి దేవేంద్రుఁడు. సురాసుర సమరమునందు సురలకు విజయము ధ్రువము." సమరోత్సాహము జర్మనులందు మూర్తీభవించినది. ఇతరభావము లన్నియు రాజస భావముచే నాసరింపఁబడినవి. దేశాదాయములో మూడవవంతు యుద్ధసన్నాహములకై వినియోగపడుచుండెను. ప్రజలు వ్యయభారమున క్రుంగుచుండిరి.

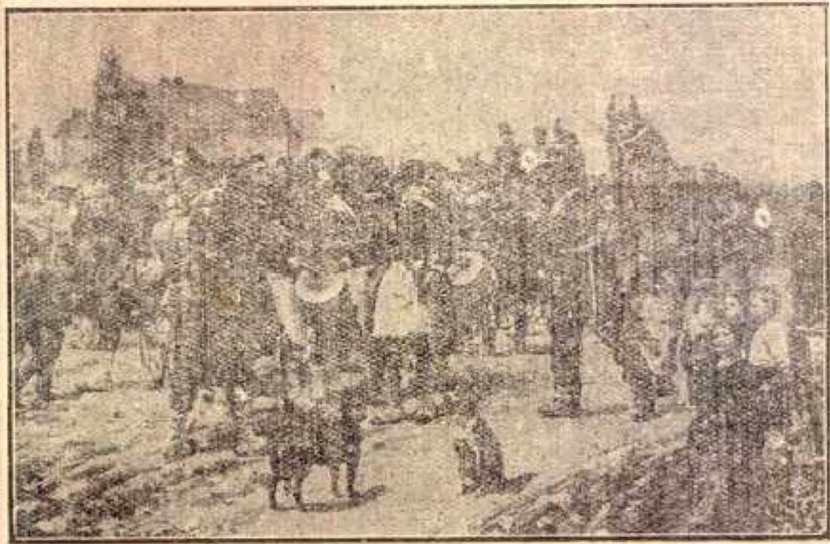
జర్మనీయుద్ధప్రయత్నములను చూచి ఫ్రాన్సు రుష్యా ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యము లన్నియును తదేకనిష్ఠతో యుద్ధప్రయత్నములు చేయుచుండెను. సకలరాజ్యములును తమ యాదాయమును, ప్రజాసౌఖ్యమునకుఁ గాక, యుద్ధసన్నాహములకై వినియోగించుచుండెను. సమరోత్సాహము మితిమీఱి సకలదేశములందును వ్యాపించినపు డేస్వల్పకారణమో సమరాగ్నిని ప్రజ్వరిల్లఁజేయుట సహజము. మహాసంగ్రామమునకు సర్వియా నిమిత్తమాత్రము. సంగ్రామాంకురములు చిరవర్ధితములు గాని యాకస్మికములు గావు. యూరపురాజ్యముల ప్రబలవైరము జర్మనుల దురభిమానము జర్మను చక్రవర్తి నిరంకుశాధికారము సంగ్రామమునకు మూలాంకురము లని యూరపుదేశచరిత్ర వలన విదితమగుచున్నది. భావప్రపంచమును మార్చి జాతీయసమస్యను విప్పి మానవసోదరత్వమును జాతీయసమత్వమును స్థిరముగ స్థాపించుటకై వర్తమాన సంగ్రామమును నిమిత్తమాత్రముగ నుపయోగించుట భగవత్సంకల్పమై యుండును. ధర్మసంస్థాపనార్థము సంహార మవసర మని శ్రీకృష్ణుఁడు చేసిన తత్త్వోపదేశము విశ్వసనీయము.

తే. తొల్లి నలహరిశ్చంద్రాదు లెల్ల నలఁగ
మెచ్చి సత్యస్వరూపంబు వచ్చి కాచె
దుష్టయం బగు మాయను ద్రోలఁచి యశము
గనిర లోకంబులు నుతింపఁ గరము ఘనసు!

ఫ్రాన్సు దేశ చరిత్రము

భగవల్లీలావిలాసంబులు విచిత్రంబులు, దుర్గ్రాహ్యంబులు. అఖండంబులైన బ్రహ్మాండంబులు, విస్మయకారకంబులైన సూర్యమండలతారకాగణంబులు, అనంతములైన జీవజాలంబులు భగవల్లీలాసంచారంబులు. సృష్టి స్థితి లయములు జీవపరిణామమునకు మార్గంబులు. సృష్టిని లయమును, లయమును సృష్టియు అనవరతము ననుగమించును. సృష్టిక్షయములు ప్రకృతిధర్మములు. మహాపురుషులు పుట్టి యంతరించినను దైవసంపదలైన వారి సద్భావన లాచంద్రార్కము నిలిచియుండును. మహాసామ్రాజ్యములు ప్రబలి క్షీణించినను సామ్రాజ్యంబుల సచ్చరిత్రంబులు లోకాభ్యుదయంబునకు దోహదంబులుగ నుండును. భౌతికస్థితి యదృశ్యంబైనను భావప్రపంచ దృశ్యంబుగ నుండును. గ్రీసు రోమక సామ్రాజ్యంబులు నామావశిష్టంబులైనను వాని మూలతత్త్వంబులు చిరంజీవులుగ నున్నవి. హిందూ ఆర్యుల ప్రతిభ క్షీణించినను వారి విజ్ఞానము లోకవ్యాప్తి చెందియున్నది. సృష్టివలె ప్రళయమును, శాంతివలె సంక్షోభమును జీవపరిణామమునకు కారణంబులుగ నుండుట భగవత్సంకల్పముగ నుండును. దేశచరిత్రము లిట్టి సందిగ్ధసమస్యలతో నిండియున్నవి. జాతులు సామ్రాజ్యములు స్వకీయగౌరవంబును కాపాడుకొనుటకై విపత్పరంపరలపాలగుచున్నవి. ఈ భావము ఫ్రాన్సు దేశపు చరిత్రమువలన విశదమగుచున్నది.

ఆధునిక రాజ్యంబులలో ఫ్రాన్సు రాజ్య మొక యుత్తమ రాజ్యముగ పరిగణింపఁబడుచున్నది. వర్తమాన సంగ్రామమునకు మూలాంకురముల నెఱుంగుటకు ఆ దేశపు సంక్షిప్తచరిత్రము నెఱుంగుట యవసరము. లోకమునందు వ్యక్తిని బోలిన వ్యక్తి, జాతిని బోలిన జాతి, దేశమును బోలిన దేశమును సామాన్యముగఁ గన్పట్టవు. గుణరూపములందు వ్యక్తులవలె నాకారపరిస్థితులందు దేశములును ప్రత్యేకమైన లక్షణములను కలిగియుండును. వ్యక్తులందు గుణవంతులు రూపవంతులు, బలవంతులు గలరు. దేశములందు ఫలవంతములు, సముచితంబులు, సారవంతంబులైన దేశములు గలవు. దేశస్థితియును ప్రజాస్థితియును సన్నిహితసంబంధము కలిగియుండును. దేశములు సహజసౌందర్యములకును సంపదలకును నిలయములైనపుడు ప్రజలు భోగపరాయణులై నిర్వీర్యులగుటయును, సామాన్యస్థితియందున్నపుడు ప్రజలు స్వతంత్రపరాయణులై విజృంభించుటయును సామాన్యముగ సంభవించుచున్నది.

ఫ్రెంచిసైనికులు యుద్ధమునకు పోవునప్పుడు సంసారములు వీడుకొలుపుచున్నవి

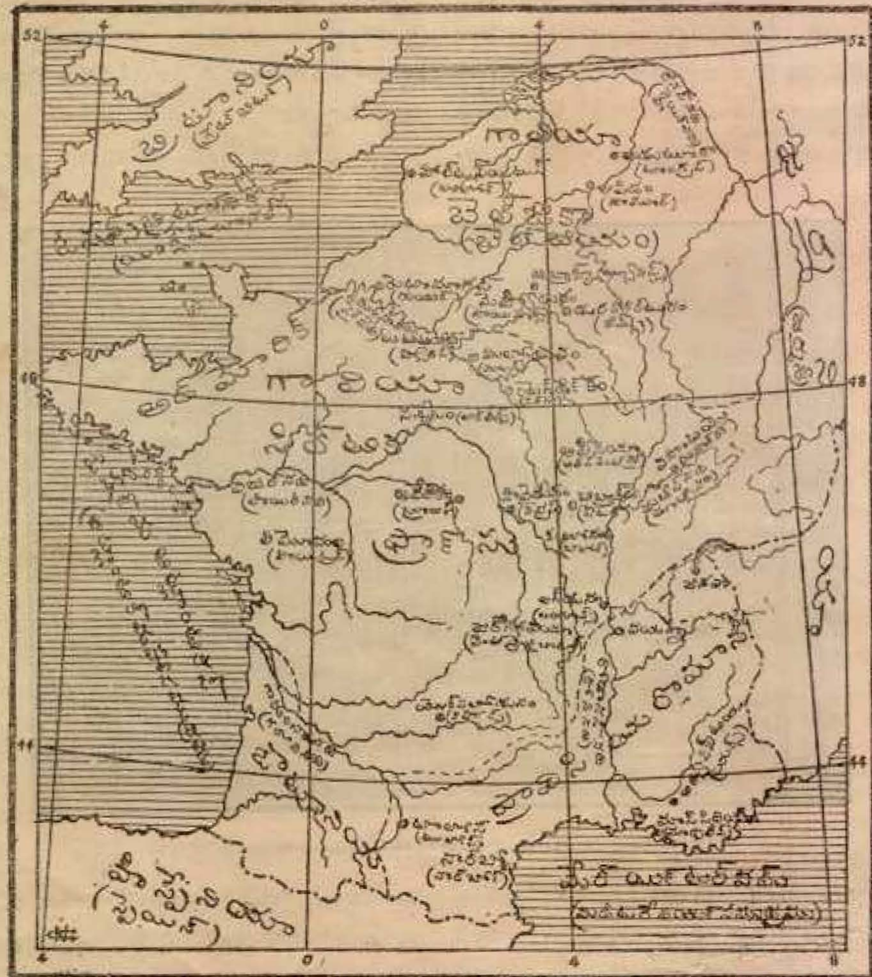
ఫ్రాన్సు దేశమునకు పడమట నాంగ్లసముద్రశాఖ; దక్షిణమున పిరనీసుపర్వతములు, మధ్యధరాసముద్రము; తూర్పున ఆల్ప్సు జ్యూరా, వాస్గెసు పర్వతములు, రైనునది; ఈశాన్యమున బెల్జియం — ఇవి ప్రకృతిసిద్ధములైన సరిహద్దులు. ఆ సరిహద్దులను చేరుటకును, చేరినపుడు పరిరక్షణమును చేయుటకును ఫ్రాన్సుదేశ మనేక శతాబ్దములు యుద్ధములందు మునిఁగియుండెను. ఆ యుద్ధములఫలము నేటికిని ఫ్రాన్సుదేశమునందుఁ గానవచ్చును. వర్తమాన సంగ్రామమునకు కూడ నిదియే మూలకారణము.

ప్రాచీన ఫ్రాన్సుదేశచరిత్రమును గనుఁగొనుట కవకాశములు లేవు. ఆ దేశపు ప్రథమవాస్తవ్యులను నిర్ణయించుట కష్టము. దేశము నాక్రమించుకొనిన రెండవ తెగవారు అయిబీరియనులు, లిగూరియనులు. ఆ తెగలును ఆర్యసంతతికి చెందినవే. కెల్టుతెగ అయిబీరియనులను గెలిచి దేశము నాక్రమించుకొనినది. కెల్టులు నల్లసముద్రమునుండి జిబ్రాల్టరువఱకు వ్యాపించి దక్షిణయూరపును చేరిరి. కెల్టులును ఆర్యసంతతికి చెందినవారె. గ్రీకులు క్రీ.పూ. 600 సంవత్సరమునందు మస్సీలియం దొకనివేశమును స్థాపించిరి. ఫ్రాన్సునందలి కెల్టుల దేశమును, ఉత్తరమునుండి కెల్టులు దక్షిణమునుండి అయిబీరియనులు

నశిపజేసుకొనిరి. ఆ కాలమున రోమకసామ్రాజ్యము నలుదిశలను వ్యాప్త మగుచుండెను. ఫ్రాన్సునందలి దక్షిణరాష్ట్రము క్రీ. పూ. 58-వ సంవత్సరమునందు రోమకసామ్రాజ్యములో చేరియుండెను. ఆ భాగమునకు "ప్రావిన్సు" అని పేరు. అప్పటి ప్రజలు కెల్టిక అయిబీరియను తెగల మిశ్రమమునందు నేర్పడిరి. జూలియస్ సీజరు దేశము నంతను జయించి, అక్విటానియా గాలియా బెల్జియా భాగములను రోమకసామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. దేశ మనేకములైన తెగలతో నిండి పరస్పరకలహములచే పాలగుచుండెను. గాలులకు సంఘీభావబలము లేకుండెను. రాజ్యాంగనిర్మాణ సామర్థ్యము తక్కువగుండెను. డ్రూయిడు లను మతాధికారులు నిరంకుశపాలకులు. డ్రూయిడులు "అట్లాంటిసు" ఖండవాసు లైన ద్రవిడు లై యుండు రేమో విచారణీయము. గాలులు జర్మనులనుండి ఫ్రాన్సును కాపాడుటకు సీజరును వేడిరి. సీజరు జర్మనుల నోడించి గాలును రోమకసామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. పిమ్మట నాలుగు శతాబ్దముల వఱకు గాలు శాంతిప్రదమై వర్ధిలెను. గాలులు రోమకుల భాష నభ్యసింప నారంభించిరి; వారి యాచార వ్యవహారములను గైకొనిరి. నాలుగు వందల యేండ్లలో గాలు రోమకనాగరకమునకు నిలయముగ వన్నెకెక్కెను.

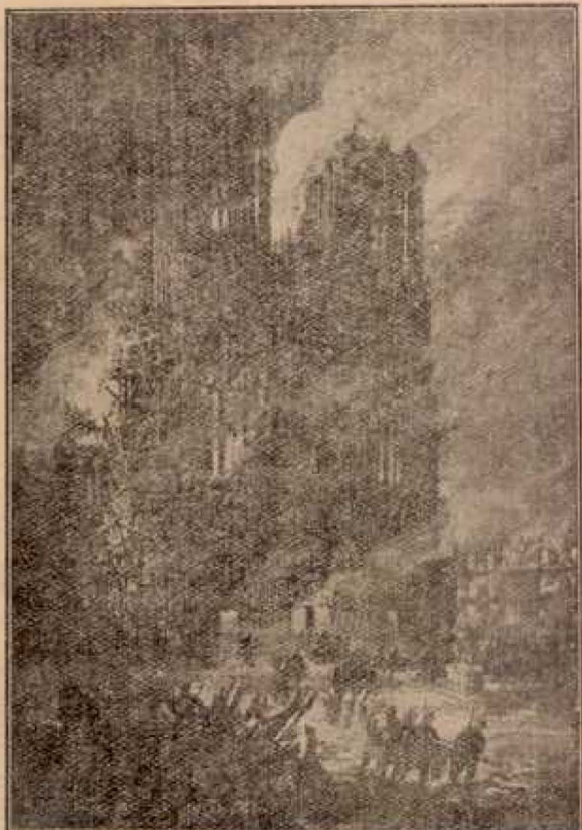
నాల్గవ శతాబ్ది యంతమున మూఢాత్ములైన గాథులు విసిగాథులు రోమకసామ్రాజ్యముపై దాడివెడలి సామ్రాజ్యమును విధ్వంసము చేసిరి. అయిదవ శతాబ్దమునందు హూన్ను నాయకుడైన అటిల్లాను వెనకటాయుటకై గాథులు కెల్టులు మిత్రులైరి. ఫ్రాంకులు జర్మనులైన గాథుల తెగకు చెందినవారుండిరి. వారు రైనునదికి పడమటి తీరమున నివసించుచుండిరి. అప్పటినుండియు గాలుదేశమునకు ఫ్రాంకుదేశ మనియును పిమ్మట ఫ్రాన్సుదేశ మనియును నామ మేర్పడెను.

ఫ్రాంకు లిచ్చాపురుషు హైందవులవలె శాఖోపశాఖలుగ విడివడి యైకమత్యము లేక దుర్బలులై యుండిరి. ఫ్రాన్సుదేశము నేకచ్ఛత్రాధిపత్యముగ చేయుటకై పాటుపడిన రాజులలో మొదటి రాజు మెరోవింజియను వంశజుడైన క్లోవిసు. క్లోవిసు పాలనము నందు ఫ్రాంకులు, కెల్టులు, అయిబీరియనులు, బర్గండియనులు, విసిగాథులు తమ యంతర్భాగ భేదములను మఱచుటయే గాక, యేకజాతీయతకు సోపానమైన గాలియా రాజ్యమునందు బలాత్కారముగ చేర్చంబడిరి. క్లోవిసు క్రీ.శ. 500 సంవత్సరమునందు క్రైస్తవ మతమును స్వీకరించెను; కాథలిక మతావలంబినియైన బర్గండియను రాకొమరిని వరించెను; ప్యారిసు నగరమును రాజధానిని చేసెను.

యూరోపునందు మత పరివర్తనంబు లనేకంబు లేర్పడినను, నేటికిని ఫ్రాన్సుదేశమునందు కాథలిక మతము ప్రాముఖ్యము గలిగియున్నది. తరువాత 400 యేండ్లవఱకు ఫ్రాన్సుదేశ మంతఃకలహముల కాటపట్టుగ నుండెను. మెరోవింజియను రాజవంశజు లాండోదులతో కలహించుచు జర్మనుల ప్రతాపాగ్ని కాహుతు లగుచుండిరి. ఫ్రాంకుల నిరంకుశాధికారము నూడ వారి క్షీణదశకు తోడ్పడినది. ఛార్లెమేను తొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రారంభమునందు యూరపుదేశము నంతటిని జయించి మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపించెను. ఆ సామ్రాజ్యమునందు ఫ్రాన్సుదేశము సయితము చేరియుండెను. ఛార్లెమేను మరణానంతరము, సామ్రాజ్యము వాని సంతతివారిచే పంచు

గొనలుదేరెను. ఆ వంశజులకు 843వ సంవత్సరము నందు వర్డునొద్ద నొక యొడంబడిక జరిగెను. ఆ సంధివలన ఫ్రాన్సుదేశము చార్లెసు ది బాల్డునకును, జర్మనీదేశము లూయిజర్మనునకును వచ్చెను. లోథేరునకు నడుమనుండు దేశములు సంక్రమించెను. కాని, రాజ్యముల సరిహద్దులు సరిగా నిర్ణీతములు కాలేదు. అప్పటిదే ఫ్రాన్సు జర్మను దేశముల సరిహద్దు సమస్య పుట్టినది. అపుడు లోథరింగియా యనఁబడిన లొరెయిను కలహమునకు ముఖ్యకారణము. సరిహద్దు దేశముల నాక్రమించుకొనుటకై యుభయరాజ్యములును నేఁటికిని మహాసంగ్రామాలలందు పడి వినాశనము నొందుచున్నవి. కార్లొవింజియను రాజవంశము 987వ సంవత్సరముతో నంతరించినది.

జర్మనులు తగులఁబెట్టిన ప్రసిద్ధమగు రీమ్సుదేవాలయము

ఆ రాజుల కాలమునందు సామంతులు ఫ్రాన్సుదేశములో నెలవుల నేర్పఱచుకొని స్వతంత్రరాజులుగ నుండిరి. సామంతుల రాజ్యము లనఁగ స్వతంత్రరాజ్యము లనేకము లుండెను. ఆ సామంతులలో నొకఁడైన హ్యూకేపెట్ ఫ్రాన్సు దేశమునకు రాజయ్యెను. ఆ వంశజులు 800 యేండ్లు ఫ్రాన్సు దేశము నవిచ్ఛిన్నముగ పాలించి దేశౌన్నత్యమునకును కష్టములకును కారకులయిరి.

సామ్రాజ్య నిర్మాణమునకు మూలసూత్రము కేంద్రీకృతాధికారము, ముఖ్యాధికార మంతయు నొక యధికారముక్రిం దుండవలయును. సామంతరాజులు మూలరాజ్యాధికారమునకు బద్ధులై యుండవలయును. ఈ విధాన మవలంబింపఁబడినప్పుడు సామ్రాజ్య నిర్మాణ మసంభవము. హ్యూ కేపెటు పాలకుఁ డయినపుడు వానితో సమానాధికారము కలిగియున్న రాజులు 150 మంది గలరు. వారి దోర్దర్పము నడఁచి సకల రాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతము చేసినది కేపెటు వంశజులు. సామంతుల యధికారసంహారమును చేయుటకు కొయిదు శతాబ్దములు పట్టినవి. కేపెటు రాజులు నిరంకుశాధికారు లైనను, ప్రజాసులందు గాఢమైన దేశాభిమానము నభియుంపఁజేయుటకు కారకులు. నేఁడు దేశభక్తి విషయమున లోకమునందు ఫ్రెంచివారు శ్రేష్ఠులనుట యతిశయోక్తి గాదు.

పదునొకండవ శతాబ్దమునందు ఆఱవ లూయి రాజుగ నుండెను. ఆతఁడు సామంతాధికారమును ఛేదించుటకై పరాధిపతులను సామంతులుగఁ జేసెను; పట్టణనిర్మాణమును వ్యాపింపఁజేసెను; వర్తక యభివృద్ధికి తోడ్పడెను. ఆ కాలమునందే నార్మనులు ఇంగ్లాండును జయించిరి. ఈ విజయమువలన నింగ్లాండునకును ఫ్రాన్సునకును శాశ్వతమైన వైరము సంప్రాప్తమైనది. ఆ వైరభావము శతవర్షమహాసంగ్రామముతో నంతము నొందినది.

ఏడవ లూయి ఎలీనరును పెండ్లియాడి రాజ్యలాభము పొందెను కాని, ఆమెను విడనాడుటవలన ఆమె యింగ్లాండునకు రాజైన హెన్రీని తిరిగి పెండ్లియాడెను. హెన్రీ ఫ్రాన్సుదేశములోని సగముభాగమునకు సామంతరాజయ్యెను. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు రాజుగ నుండిన ఆగస్టసు ఫిలిపు ఇంగ్లండు రాజైన జానును 1214వ సంవత్సరమునందు గెలిచి విశేషభాగమును వశపఱచుకొనెను. ఫిలిపు పారిసు విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించెను. కవీంద్రులను పోషించెను. వీరాధిదేశకథలు గీతములను కవులు కల్పించిరి. గాయకులీ గీతములు పాడుచు రాజులను మతగురువులను సామాన్యజనులను వీరులుగఁ జేయఁజాలిరి.

పదుమూడు పదునాలుగు శతాబ్దములందు క్రైస్తవమత మహోన్నతదశ నంది పోప్ ప్రభావము వ్యాపించి యుండెను. ఆ మతప్రభావమును నిర్మూలించుటకై యూరోపునందు మతయుద్ధములు జరిగెను. అవియే క్రూసేడుల కాలము. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు ఫ్రాన్సుదేశమునకు తొమ్మిదవ లూయి రాజు. ఆ రాజు మతయుద్ధములందుఁ గల యభిమానమువలన 'లూయి ముని' యని ప్రసిద్ధి కెక్కెను. లూయి వలన జరిగిన రాజాధికారమును వాని మనుమఁడు నాల్గవ ఫిలిపు వ్యాపింపఁ జేసెను. ఆ రాజుకాలమునందు సమస్త న్యాయధర్మాధికారములు రాజాధీనము లను సిద్ధాంత మేర్పడెను. ఈ విషయ నిర్ణయమునకై రాజులకును మతగురువులకును వైరమేర్పడెను. ఆ వైరస్వరూప విప్లవమునకై రాజు ప్రజాసభను సమావేశపఱచెను. కాని, దాని కింగ్లాండులోని పార్లమెంటునకుఁ గల విశేషాధికార మెప్పుడును కలుగలేదు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు కేపెటు శాఖవంశజుఁ డైన యాఱవ ఫిలిపు రాజ్యము చేసెను. ఆ రాజు కాలమునందు ఫ్లాండర్సు నడుమనుండి బ్రిటిషు గ్వియను భాగములు దప్ప, దక్కిన దేశ మంతయు సంపూర్ణముగ రాజాధికారమునకు లోఁబడెను. ఆ కాలమునుండి

నూరేండ్లవఱకు నింగ్లాండువారును ఫ్రాన్సువారును నంతరాయములు లేక యుద్ధములు జరుగుచుండెను. క్రెసి పొయిటియర్సు అజిన్‌కోర్టు యుద్ధములందు ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడిపోయెను. కాని, యీ యోటమి ఫలము చిరకాలము నిలువలేదు.

దైవనిర్ణయంబు లలంఘనీయంబులు. ప్రజలు కష్టపరంపరల పాలై పరితపించునపుడు భగవంతుడు వారి మొఱల నాలకించును. వారి సంరక్షణార్థమై సాధనంబులను కల్పించును. ఫ్రాన్సుదేశము నందు నిరంతరయుద్ధములవలన ప్రజలు పీడాపరవశులైరి. అధికారము దుర్బలదౌర్జన్యాయత్తమై యుండెను. వీరులు భీరులుగ మారిరి. ప్రభువులు సేవాపరతంత్రులైరి. దేశమాతపట్ల పరాములకుఁ గల గాఢమైన యభిమానము నిప్పుడు నుసిగప్పిన నిప్పువలె నవ్యక్తముగ నుండెను. ఆ గాఢాభిమానమును ప్రజ్వరిల్లఁజేసి దేశము నుద్ధరించుటకు నూతనశక్తి యవసరము.

ఆ శక్తి జోన్ ఆఫ్ ఆర్కు అను నామమున నవతరించినది. ఆ యువతి ఫ్రాన్సుదేశపు భాగ్యదేవత; మూర్తీభవించిన యుత్సాహదేవత; ఉత్సాహావతారమైన విజయలక్ష్మి. జోను లారేయినుమండలమునందలి డోమ్రీమి గ్రామమున జనించినది; దేశక్షోభమును జూచి పరితపించినది; దైవశరణము జేసెను; దైవప్రసన్నత్వమును సమ్మానించి విజయపతాకమును చేకొని నాయకత్వమును వహించినది; రెండు మాసములలో ఆర్లియన్సు పట్టణపు ముట్టడిని విడిపించినది; ర్హీంసునగరము సంరక్షణమునకై పాటుపడినది. ఆమె యప్రతిమానత్యాగము పరాములను మేలుకొలిపినది. అంతర్గతమైన దేశభక్తి యుదయించి ప్రజలను ప్రభువులను దేశారాధనమునకై పురికొలిపినది. భీరులు ధీరులైరి. ఫ్రాన్సుదేశము స్వాతంత్ర్యమును పడసెను.

విజయలక్ష్మి యైన జోను గతి విపరీతముగ పరిణమించినది. ఆమె రాబోవు ప్యారిసు ముట్టడియందు బర్గండియనుల చేత చిక్కినది. బర్గండియను లామె నాంగ్లేయుల కమ్మిరి. ఆంగ్లేయులు క్రూరమైన మతగురువుల కప్పగించిరి. మతగురువు లామె మతభ్రష్టురాలని నిర్ణయించి యా ధీరాత్మను నిండు ప్రాణములతో 1431వ సంవత్సరమునందు కాల్చిరి. జోన్ ఆఫ్ ఆర్కు తన బుద్ధిని తనువును ప్రాణములను దేశహితార్థమై సమర్పించి కృతార్థురాలాయెను. ఆ బాలిక పవిత్రచరిత్రము దేశసేవానురక్తమైన విశ్వాసమునకు ధైర్యమునకు త్యాగమునకు ప్రమాణమై లోకములో సుప్రసిద్ధేతిహాసములందు నన్నెకెక్కి యొప్పుచున్నది.

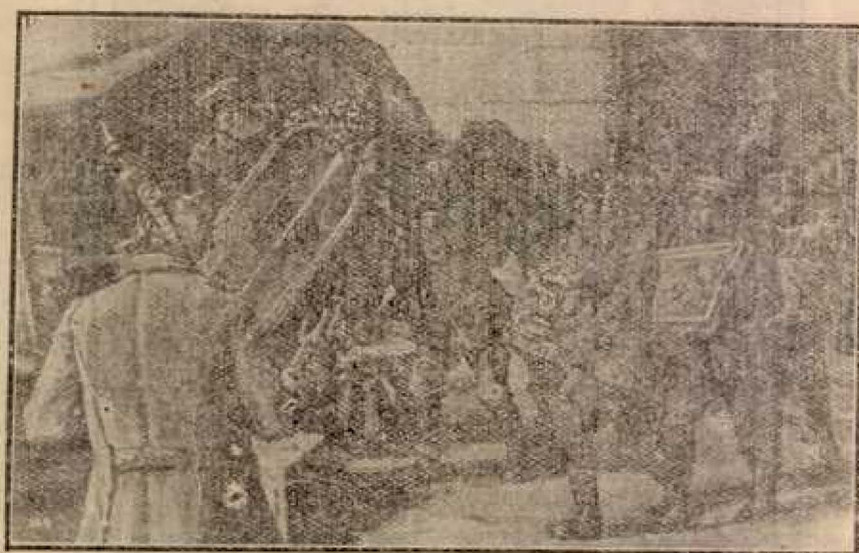
నూరేండ్ల యుద్ధము ముగిసినది. ఫ్రాన్సున కాంగ్లేయులనుండి ముప్పు తప్పినది. కాని, యంతఃకలహముల బాధ తప్పలేదు. ప్రభువులు ప్రజలను పీడించుచుండిరి. రాజులను ధిక్కరించుచుండిరి. పదునొకండవ లూయి దేశము నీ విపత్తునుండి కాపాడ బయలుదేరెను. ఆ రాజు బర్గండి ప్రావిన్సు రాష్ట్రముల భాగముల నాక్రమించుకొనెను. పదునైదవ శతాబ్దాంతమునందు ఎనిమిదవ చార్లెసునకు వివాహమువలన బ్రిటనీ రాష్ట్రము సంక్రమించెను. బ్రిటనీ సంక్రమణము ఫ్రాన్సుదేశపు దృష్టి ఇటలీదేశముమీద ప్రసరించుటకు కారణము.

పదునారవ శతాబ్దము నందు యూరపులో నూతనయుగ మారంభమైనది. లూథరు మొదలగు నూతన మతస్థాపకులు బయలువెడలిరి. ప్రొటెస్టెంటు మతము స్థాపితమైనది. పదునారు పదునేడు శతాబ్దములందు యూరపుఖండమున ప్రొటెస్టెంటు క్యాథలిక మతములకు ప్రబలమైన వైరము పొడమెను. ఆ వైరము మహాసంక్షోభమునకు కారణమైనది. ప్రజలు హేయము లగు దండనములకు పాలుచేయబడిరి. దేశములు రక్తప్రవాహములతో నిండినవి. ఫ్రాన్సు క్యాథలిక మతమును, జర్మనీ ప్రొటెస్టెంటు మతమును నవలంబించినవి. ఇది కూడ నీ యుభయదేశములకును గల కలహకారణములలో నొకటిగ నప్పుడప్పుడు తలచూపినది. అమెరికా దేశము క్రొత్తగ కనిపెట్టబడెను. యూరపు రాజ్యములు ప్రాగ్యాదేశ్యమును చవిచూచెను. ప్రజలయందు నవ్యోత్సాహము విజయకాంక్ష యంకురించెను. కవులు, ధీరులు, పండితులు, మతాభిమానులు, భాషాభిమానులు, దేశాభిమానులు, రాజ్యతంత్రజ్ఞులు యూరపు రాజ్యములందు బయలువెడలిరి. ఆ సందిగ్ధసమయమునందు ఫ్రాన్సుదేశము యూరపురాజ్యములకు నాయకత్వ

మును వహించుటకు తగిన సామర్థ్యము కలిగియుండెను.

పదునారవ శతాబ్ది యారంభమునందు అయిదవ ఛార్లెసు ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యములకు చక్రవర్తి. ఆయన జర్మని యందు వ్యాపించుచున్న ప్రొటెస్టెంటు మతమును నాశనము చేయుటకై సమకట్టెను. జర్మనులు ఫ్రాన్సురాజైన రెండవ హెన్రీ సహాయమును కోరిరి. ప్రతిఫలముగ మెట్జు, టౌలు, వర్డూను పట్టణముల నిచ్చుట కంగీకరించిరి. ఆ పట్టణములందా కాలమున జర్మనుభాష వాడుకలో లేదు. అప్పటినుండియు నేటివరకును నీ పట్టణములకయి ఫ్రాన్సు జర్మని దేశములకు యుద్ధములు జరుగుచున్నవి. వర్తమానసంగ్రామమునం దీ పట్టణముల పేర్లనుదినమును వినవచ్చుచున్నవి.

పదుమూడవ లూయి ఫ్రాన్సుదేశమును 1626-43-వ సంవత్సరములలో పాలించెను. ఆ రాజునకు భాగ్యవశమున రిషిల్యూ అను మంత్రి సత్తముడు లభించెను. ఆ మంత్రి జనకంటకుడేయైనను దేశారాధన పరాయణుడు; కఠినాత్ముడైనను ధర్మపరస్తుడు; అసాధారణ ప్రజ్ఞుడైనను స్వార్థారాధన విముఖుడు; అధికారాభిమానియైనను రాజసేవాతత్పరుడు; క్రూరుడైనను కార్యజ్ఞుడు. ఆమంత్రిపుంగవుడు దుష్టులను రూపుమాపెను; మతకలహములనణచెను; శాంతిని స్థాపించెను; దేశాదాయమును హెచ్చించెను; సైన్యబలమును స్థాపించెను; రాజాధికారమును బలపఱచెను. రిషిల్యూ నిందాస్తోత్రములను పాటింపక నిష్కళంకభావముతో తన యావచ్ఛక్తిని దేశారాధనమునకు ధారపోసిన మహాపురుషుడు.

జర్మనులు ఫ్రెంచివారిచేత ఆలసెలరేనుల మూలలు మొదలగునవి

ఆ మంత్రి నాటిన బీజములు పెరిగి పదునాల్గవ లూయి కాలమున ఫలవంతము లయినవి. లూయి 1648-1715 సంవత్సరముల నడుమ ఫ్రాన్సు దేశము నప్రతిమానవైభవముతో నేలెను. ఆయన ఫ్రాన్సుదేశమునే కాక యూరపుఖండము నంతటిని వశపఱచుకొనవలయునని యత్నించెను. యూరపురాజ్యముల నన్నిటిని ప్రతిఘటించి యుద్ధములు చేసెను. రాజు ప్రతిభావంతుడు. మంత్రి నిపుణుడు. సేనాధిపతులు సమర్థులు. సంపదలు సంపూర్ణములు. అట్టి సందర్భములందు భూపతులకు విజయకాంక్ష సహజము. యుద్ధములకు సామాన్యముగ శౌర్యాభిలాషయు, రాజ్యలాభము, వ్యాపారాభివృద్ధియు కారణములు. లూయియొక్క దిగ్విజయారంభమున కీ కారణము లన్నియు తోడ్పడినవి.

వెస్టుఫేలియా సంధివలన యూరపురాజ్యముల రూపములు స్థిరపడినవి. ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యము విభక్తము కావలసిన కాలమాసన్నమైనది. ఫ్రాన్సురాజ్యము పెరుగుట కిదే యదను. లూయి రాజ్యతంత్రజ్ఞుడు, ఆకారవంతుడు, సంపన్నుడు, బలవంతుడు. లూయి తన శక్తిసామర్థ్యములను రాజ్యవ్యాప్తికై వినియోగింపదలంచెను. ఆయన కెదురొడ్డజాలిన రాజ్యములు లేవు.

హాలెండు దేశము లూయి యాక్రమణమునకు మొట్టమొదట ప్రతిఘటించెను. ఆంగ్లేయులు, జర్మనులు, హాలెండులు, ఆస్ట్రియనులు చేరి ఫ్రాన్సునకు గర్వభంగము చేసిరి. “ప్రబలరాజ్యభంజనము” అను రాజనీతి లూయి కాలమునందు స్థాపితమై నేటికిని యూరపురాజనీతివిజ్ఞానమున కేంద్రము నాక్రమించుచున్నది. ఆనీతి నొక నయజ్ఞుడిట్లు వివరముగ వర్ణించెను. “ఒక బలముగల పక్షి యితరుల సొత్తును బలవంతముగ తీసికొనినప్పుడు మిగిలిన పక్షులా సొత్తు దానికి దక్కకుండ చేసి యన్నిపక్షులు పంచుకొనుటకై పన్నెడి పన్నుగడ” ప్రబలరాజ్యభంజననీతి.

లూయి కాలమునందు ఫ్రాన్సు మహోన్నతదశ నధిష్ఠించినది. రాజ్యస్థానము సౌందర్యమునకు, సారస్వతమునకు, నాగరికమునకు, బలసంపదలకు ప్రమాణముగ నుండెను. కాని, యారాజన్యుని మితిలేని యుద్ధములు దేశారిష్టములకు కారణము లయ్యెను. పన్నులు పెరిగెను. ప్రజలు దరిద్రులైరి. ఆంగ్లేయులు జిబ్రాల్టరు, కనడా, ఇండియాలను సైకొనిరి. ప్రెడరిక్ మహాశయుని విజయములవలన జర్మనిసామ్రాజ్య బీజాంకురములు స్థాపితము లయ్యెను. ఫ్రాన్సునకు పడమట నింగ్లాండు తూర్పున జర్మని బలవద్విరోధు లేర్పడిరి.

అనంతరము ఫ్రాన్సుదేశమును పదునైదవ లూయి 1715-1774 సంవత్సరములనడుమ పాలించెను. ఆ రాజు అసమర్థుడు, భోగపరాయణుడు, విషయలోలుడు, వివేకశూన్యుడు. వాల్టేరు డిడరోటు రూసో మొదలగు విజ్ఞులు రానున్న రాజ్యవిప్లవమును తెలియజెప్పిరి. అవినీతుడైన రాజా తన తరము గడచు నని యూరకుండెను. కావున రాజులు చేసిన యపకృత్యములను ప్రజలు మఱచిరి.

అపక్ష్యములకై పదునారవ లూయి భార్యాపుత్రసహితముగ బలి చేయఁబడెను.

పదునారవ లూయితో ఫ్రాన్సునందు రాజుల రాజ్యము తుదముట్టినది. ప్రజల పాలన మారంభమైనది. రాజైటుల కాలము నందు ప్రజల పని పాటుపడుట, పండించుట, పన్నులను చెల్లించుట; రాజుల పని యుద్ధము చేయుట, వ్యయము చేయుట, సుఖపడుట. రాజు శాసకుఁడు, నిర్వాహకుఁడు, దండధరుఁడు; ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు, ప్రాతినిధ్యము లేదు, అధికారము లేదు. ఆదాయ వ్యయములను నిర్ణయించుటకును, నిరూపించుటకును, పరిశీలించుటకును ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు. ప్రజలు తిరుగుఁబాటు చేసిరి. రాజ్యవిప్లవ మేర్పడెను. దేశము హత్యలకును దౌర్జన్యములకును నిలయముగ నుండెను. ఆ సంధి సమయమునందు నెపోలియను రాజ్యరంగమునందు ప్రవేశించెను.

నెపోలియను శూరాగ్రేసరుఁడైన కర్మిష్ఠునివలె సూక్ష్మబుద్ధి; యుద్ధవ్యూహములను నిర్మించుటయందు అద్వితీయుఁడు. సహజమైన ప్రజ్ఞావంతుఁడు. ప్రజాతంత్రజ్ఞుఁడు; రాజనీతిజ్ఞుఁడు; అత్యాశాపరుఁడు; లోకైకంటకుఁడు. ఆ సూర్యప్రతిమానమైన తేజముతో యూరపురాజ్యముల నోడించి సకలరాజ్యములందును సంక్షోభము పుట్టించెను. ప్రజలు పాలకులు భీతావహులైరి. ఎప్పుడే రాజ్యమునందు జయపతాకమును స్థాపించునో తెలియకుండెను. ఇటలీ, స్పెయిను, జర్మని, ఆస్ట్రియా, రష్యా రాజుల నోడించి తనవారికి కొన్ని రాజ్యములందు పట్టము గట్టెను. రాజ్యాంగములందు నిరాఘాటుఁడుగ చేసి ఫ్రాన్సుదేశమునకు చక్రవర్తి కాఁజాలెను. అతనికి అడ్డులేదు. నెపోలియనునకు సంతృప్తి కలుగలేదు. తన యాధిపత్యముక్రింద యూరపు ఖండమునందు రోమకసామ్రాజ్యమువలె మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపింప నెంచెను. ఆసియాఖండమును జయింప సమకట్టెను. ఆశాపిశాచమునకు లొంగనివా రెవరు!

యూరపురాజ్యములు మేల్కొనినవి. కర్తవ్యమును గమనించినవి. ప్రబలరాజ్యభంజననీతి నవలంబించినవి. ఇంగ్లాండు నాయకత్వము వహించెను. నెపోలియను, జర్మనులు వర్తమాన సంగ్రామమునందు వర్తించుచున్న రీతిని, ఆంగ్లవ్యాపారబహిష్కారమును ప్రకటించెను. ఆ నీతివలన పరాసుల వ్యాపారము పడిపోయినది. యూరపు రాజ్యములకు నష్టము కలిగినది. ఆంగ్లేయుల వ్యాపారమునకు భంగము కలుగలేదు. ఫ్రెంచి ప్రజలకు సయితము నెపోలియనుపట్ల నసూయ కలిగినది. నెపోలియను రాజ్యభారమును పరిత్యజించెను. ఎల్బాద్వీపమునందు నివసించుట కంగీకరించెను. లోభోపహతుఁడై తిరిగి రాజ్యభారమును పూనినప్పుడు 1815వ సంవత్సరమునందు సంయుక్తరాజ్యబలముచే వాటర్లూవద్ద నోడింపఁబడెను. ద్వీపాంతరవాసిగ చేయఁబడి సెయింటు హెలీనాయందుంచఁబడెను.

కార్సికలందు జన్మించి జగదేకవీరుఁడై చక్రవర్తియై సెయింటు హెలీనాయందు బలాత్కారప్రవాసియై సామాన్యమానవునివలె కాలధర్మము నొందిన నెపోలియను చరిత్ర ధీశక్తిసంపదల యస్థిరతను చాటుచున్నది.

తిరిగి ఫ్రాన్సునందు రాజుల పాలనము స్థాపింపఁబడినది. కాని రాజుల బలము తగ్గి ప్రజాతంత్రము స్థాపితమైనది. రాజుల పాలనము చిరకాలము నిలువలేదు. 1830-1848 సంవత్సరములందు పరివర్తనము లేర్పడి ప్రజాసత్తాక పాలనము స్థాపితమైనది. మరల 1851వ సం.నందు రాజాధికారము స్థాపితమైనది. లూయి నెపోలియను రాజ్యము చేసెను. ఆ రాజునకు నెపోలియనునకుఁ గల సామర్థ్యము లేదు కాని, ఆశ మాత్రము గలదు. ఫ్రాన్సుదేశమున కన్నిదేశములందును మానభంగము కలిగెను.

ఆసమయమునందు స్పెయిను దేశమునకు రాజు గావలసియుండెను. జర్మనులు తమ రాజకీయుని నియమింప సమకట్టిరి. పరాసులు సమ్మతింపలేదు. జర్మని యిప్పటివలె నప్పుడును యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నుండెను. జర్మనీ ఫ్రాన్సులకు యుద్ధము పొసఁగెను. మూఁడు మాసములలో ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపఁబడెను. ఫ్రాన్సుదేశము ఆల్సేసుమండలమును, లోరయినునందు కొంత భాగమును, 320.00,00,000రూప్యములను జర్మనులకు సమర్పించి సంధిచేసికొనెను.

1870వ సం.నందు తిరిగి ప్రజాసత్తాక పాలనము స్థాపింప

బడెను. అప్పటినుండి నేటివఱకు ప్రజాపాలనముక్రిందనే ఫ్రాన్సు దేశమున్నది. ప్రజాస్వామ్యము వ్యాపించి, జాతీయాభిమానము ప్రబలి, ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యము వర్ధిల్లి ప్రఖ్యాతమైన సామ్రాజ్యములలో నొకటిగ పరిగణింపఁబడుచున్నది.

జర్మని దేశమునకును ఫ్రాన్సు దేశమునకును బలవత్తరమైన వైర మేర్పడినది. యుద్ధానంతరము జర్మను లూహించినట్లు ఫ్రాన్సు దేశము చెడలేదు. ఫ్రాన్సు కొలఁది కాలమునకే దానిని నిస్సహాయ స్థితికి పాలుసేయవలయునని జర్మనులు తలపెట్టిరి. కాని వారి సంకల్పము ఫలింపలేదు. జర్మనులయుద్ధసన్నాహములను చూచి పరాసులు భయకంపితులైరి. ఇంగ్లీషులకును పరాసులకును చిరకాలాగతంబైన సహజశత్రుత్వము గలదు. ఆంగ్లేయులకును జర్మనులకును చిరకాలసంవర్ధితంబైన సహజమిత్రత్వము గలదు. ఈ విపన్నావస్థనుండి తప్పించుకొనుటకు ఫ్రాన్సు రుష్యా రాజ్యములకు సంధి యేర్పడినది. జర్మని ఫ్రాన్సు రుష్యాదేశముల నడుమ నున్నది. ఈ సంధికి ప్రతిహారముగ జర్మని, ఆస్ట్రియా, ఇటలీ రాజ్యముల కొక యొడంబడిక జరిగినది. పిదప నైదువర్షకాలమునం దింగ్లాండు ఫ్రాన్సుల కొక సంధి యేర్పడినది. పై సంధులవలన నొక పక్షమున జర్మని ఆస్ట్రియా ఇటలీలును రెండవ పక్షమున ఫ్రాన్సు రుష్యా ఇంగ్లాండులును చేరినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామమునం దీపక్షముల బలాబలములు తేలవలసియున్నవి. ఇటలీదేశము మిత్రమండలిలో చేరి జర్మనులకు శత్రు వైనది.

ఫ్రాన్సు సైనికులు [illegible] యుద్ధమునకు [illegible]

ఫ్రాన్సుదేశచరిత్రము నిరంకుశాధికారముతోను, మత కలహములతోను, సామంతుల దౌర్జన్యముతోను నారంభమైనది. రాజులు సర్వస్వతంత్రులై యేలిరి. రాజ్యపరివర్తన మేర్పడి ప్రజాస్వాతంత్ర్యపాలనము స్థాపింపఁబడినది. మానవుల నధికారదాస్యమునుండియు, ఆచారదాస్యమునుండియు, మతదాస్యమునుండియు రక్షించినది ఫ్రాన్సు దేశ పరివర్తనమే. పరాసు లుత్సాహసంపన్నులు, స్నేహపాత్రులు, సదయహృదయులు, స్వాతంత్ర్యప్రియులు. వారి దేశభక్తి జాతీయాభిమానము శ్లాఘాపాత్రములు. ఫ్రాన్సుదేశము చిరకాలము నాగరకతకు [illegible]. ఈ మహోన్నతి నాశనము లోకాభివృద్ధికి భంగకరముగ నుండదా?

ఫ్రాన్సుదేశవిస్తీర్ణము 2,07,170 చదరపు మైళ్లు; జనసంఖ్య 4,00,00,000; మూడవ వంతు ప్రజలకు వ్యవసాయము జీవనాధారము; సంవత్సరాదాయము 19,00,00,000; వ్యయము సంవత్సరమునకు 19,00,00,000; పాలనము ప్రజాస్వామికము; శాసనసభయందలి సభ్యులు 300; ప్రజాప్రతినిధి సభయందలి సభ్యులు 580; రాజ్యపాలకుఁడు ప్రజానిర్ణీతుఁడు; సైన్యబలము అన్ని తరగతులు చేరి 24,00,000; నావికాబలము అన్ని తరగతులు కలిపి 560; అధీనదేశముల విస్తీర్ణము 51,59,230 చదరపు మైళ్లు; జనసంఖ్య 5,47,30,039.

తే. "గురుసుతుం డీల్గె రణమున దుర్భరము గాఁగ"
నంచు ధర్మజుఁ డొకపరి యనృతవాక్యఁ
బలికినందున దుఃఖరూపమునఁ దాను
నరకమును బొందఁడే కొలఁదిప్రొద్దు మనస!

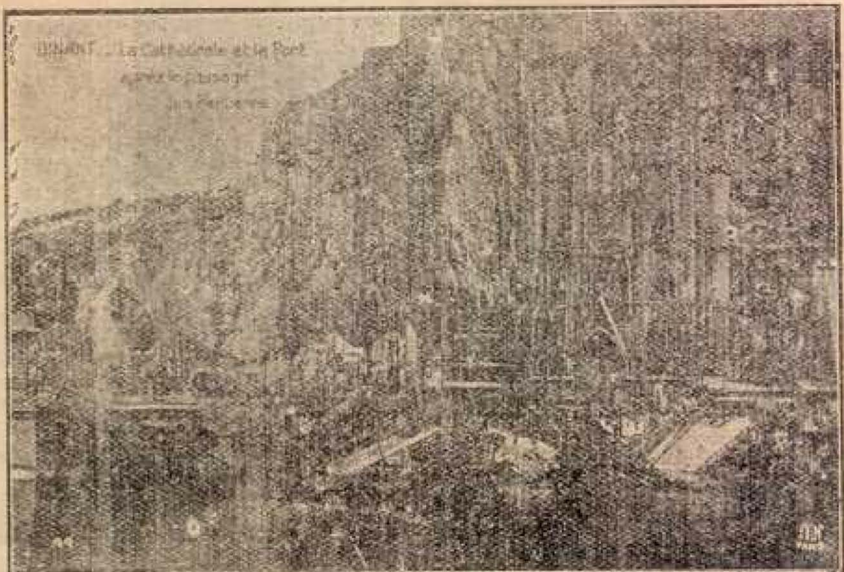
బెల్జియము దేశ చరిత్రము

దేశచరిత్రములు విచిత్రములు. కొన్ని దేశములు కష్టపరంపరలను సమర్థించును. కొన్ని దేశములు అత్యున్నతస్థితి నొందును. కాలాంతరమునందు కొన్నటికి పోయి నీచదశ కలుగును. కొన్ని సమయములందు దేశములను గుర్తించుటకు వీలులేని దురవస్థ యేర్పడును. కొన్ని వేళల దేశములే మాయమగును. అస్సీరియా బాబిలోనియా సామ్రాజ్యములు సంపూర్ణముగ మాయమైనవి. స్వదేశమునందే యిట్టి మార్పు లనంతములు జరిగియుండును; మార్పులకు కారణములను నిర్ణయించుట సాధ్యము గాదు. ఆస్తికులు దైవయోగ మని సరిపెట్టుకొనవచ్చును. కర్మయోగులు కర్మఫల మని యూహింపవచ్చును. కాని కార్యకారణ ఫలములను నిర్ణయించుట యసాధ్యము.

బెల్జియము దేశము కష్టపరంపరల పాలగుటకు గల కారణములను నిర్ణయించుట సుసాధ్యము గాదు. ఆ దేశ మనేక సంగ్రామములకు రంగ మైనది; ఆ దేశ పర్వతములు రక్తసిక్తమైనవి. ఇప్పుడు జరుగుచున్న యుద్ధమునందు జర్మనుల వలె పూర్వము స్పెయిను దేశస్థులు ఫ్రెంచివారు ఆంగ్లేయులు బెల్జియమును తమ ఘోరయుద్ధములకు రంగస్థలముగ చేసి దేశమును కష్టపరంపరలకు పాలుచేసిరి. ఆ యుద్ధములందు బెల్జియము స్వేచ్ఛగ చేరదు. ఇప్పుడు నిర్బంధముగ చేరవలసివచ్చినది. బెల్జియము పడుచున్న యిక్కట్లను తలంచినపుడు కఠినహృదయులకైనను తీవ్రమైన విచారము కలుగకమానదు.

దేశము పరుల యాక్రమణమునం దున్నది. పట్టణములు పాడైనవి. పంటచేలు కంటకములుగ మారినవి. ఇండ్లు పరశురామప్రీతి నొందినవి. కుటుంబములు నశించినవి. స్త్రీలు పురుషులు బిడ్డలు ప్రాణరక్షింపలేక కుములుచుండిరి. పురుషులు నిర్బంధసేనావృత్తియందు నియోగింపబడిరి. స్త్రీలు చెఱపెట్టబడిరి. బిడ్డలు చంపబడిరి. ఆలుమగలకు తల్లిపిల్లలకు ఎడబాటు ఏర్పడినది. పాశ్చాత్యకరము లైన గృహములు దుఃఖనిలయములై పరసైన్యములకు వాసస్థలము లైనవి. రాజకుటుంబము విదేశవాసమును పొందినది. శ్రీమంతు లైన ప్రజలు భిక్షాటనము చేయుచున్నారు. బెల్జియము దేశ మాపత్పరంపరలకు పాలైనది.

ఇట్టి యాపదల పాలగుటకు బెల్జియము చేసిన యపరాధము నిర్ధారణచేయుట సాధ్యమా? ప్రారబ్ధమునందు విశ్వాసము గల హిందువులు బెల్జియము కష్టములు పూర్వజన్మకర్మఫలము లని నమ్ముదురు. క్రైస్తవధర్మమును విశ్వసించు క్రైస్తవులకు కూడ నట్లే తోచవచ్చును. కాని బెల్జియము దేశచరిత్రమును చదివి చదువరులు నిజకారణమును నిర్ణయింపవలసియున్నది.

జర్మనులు కాల్చివేసిన డినాంటు పట్టణములోని ముఖ్యమైన దేవాలయము

బెల్జియము 1831 వ సంవత్సరమునందు ప్రత్యేక రాజ్యముగ నిర్మింపబడినది. అంతకు పూర్వ మా దేశచరిత్రము హాలెండు దేశచరిత్రముతో కలిసియున్నది. నెదర్లాండ్సు అను దేశమునందు హాలెండు బెల్జియము చేరియుండెను. నెదర్లాండ్సు దేశచరిత్రము జూలియసు సీజరు దిగ్విజయములతో ప్రారంభ మగుచున్నది. భూమి పల్లము గాన దేశమున కా పేరు వచ్చినది. దేశమునకు దక్షిణమునందు ఫ్రాన్సు, తూర్పున జర్మని, పడమట నుత్తరసముద్రము గలవు. దేశము సముద్రజలప్రళయమున కనుకూలముగ నుండెను. కాని ప్రజల పరిశ్రమవలన దేశ మా యాపద నుండి రక్షింపబడినది.

సీజరు కాలమునందు నెదర్లాండ్సులలో జర్మనులు కెల్టులు నివసించుచుండిరి. ఉత్తరమునందు స్వాతంత్ర్యప్రియు లైన ఫ్రిజియను లుండిరి. "లోకము నిలిచి యుండు సంతకాలము గాలి వీచుచుండు సంతకాలము ఫ్రిజియనులు స్వేచ్ఛను గలిగియుందురు" అను లోకోక్తి వారియందు పరిపాటిగ నుండెను. వారికి దక్షిణమునందు బటేవియనులు అను ట్యూటను జాతివా రుండిరి. వారును స్వేచ్ఛాప్రియులు. ఫ్రిజియను బటేవియనుల సంయోగమువలన డచ్చిజాతి

THE KING OF BELGIUM

బెల్జియము రాజు

THE QUEEN OF BELGIUM

బెల్జియము రాణి

THE HERO OF THE ARMOURED MOTOR CAR LIEU. HENKART IN HIS CAR

లెఫ్టినెంటు హెంకార్టు ఫిరంగులతో సమర్చబడిన తన మోటరుబండి ప్రతియుద్ధయమెక్కి జర్మను అశ్వసైనికులగు ఉల్లానులను వెంటాడుచు మొత్తమువీరిలో 70 మందిని చంపెను. ఆయిదుగురిని ఖయిదీలుగ జేసెను. 7 మందికి గాయములు కలిగించెను.
జర్మను లీ మోటరుకారు వచ్చుచున్నప్పుడు భయకంపితులగుచుండిరి.

BELGIAN REFUGEES IN LONDON

లండనులోని ఆల్డ్విచ్‌లో ప్రవాసులగు బెల్జియనులు. జర్మనుల క్రూరకృత్యములవలననిట్టివారు 60 లక్షలమంది అన్నములేక అల్లాడుచున్నారు.
వీరిని అమెరికావారును, ఇంగ్లీషువారును చాలభాగము రక్షించుచున్నారు.

యేర్పడి రోమకసామ్రాజ్యమునకు పరమమిత్రములుగ నుండెను. సీజరు బెల్జియా దేశమును రక్షకదేశముగ నియోగించెను. దక్షిణాఫ్రికా నివాసస్థులైన బోయర్లు బెల్జియనుల సంతతివారే. కావననే వారలకు కూడ స్వేచ్ఛాప్రియత్వమును శౌర్యసాహసములును కలవడినవి. దక్షిణభాగమునందు నివసించెడి ప్రజలు కెల్టుజాతికి చేరియుండిరి. వారును ఫ్రెంచిదేశస్థులును నొకతెగకు చెందియుండిరి. ఫ్రాంకులకు కెల్టులకు బెల్జియనులకు కలిగిన సంబంధబాంధవ్యమువలన వలూనులను జాతివా రేర్పడిరి. వారు 27,83,919 మంది కలరు; ఫ్రెంచి భాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. మిగిలిన ప్రజలు 46,79,865 మంది ఫ్లెమింగ్సు అనబడుదురు. వారు జర్మనుభాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. దేశమునందు రెండు భాషలు వాడుకయందున్నను రాజకీయవ్యవహారములందు ఫ్రెంచిభాష యొకటియే వాడఁబడుచున్నది. దేశము భాషాభేదమును గల్గియున్నను రోమను క్యాథలిక్ మతసాశయుచే దృఢముగ బంధింపఁబడినది. భూశాలనుండు మానవార్జితమైన దేశ మెద్దియైనఁ గలదేని యది నెదర్లాండు దేశము. జలదన్ని వలె వచ్చి వారు సముద్రమునుండి దేశమును నిలువఁబెట్టి సాగరాక్రమణమునుండి కాపాడినట్లు పరాక్రమణమునుండి కూడ కాపాడుటకై పాటుపడుచు వచ్చిరి.

దేశాభ్యుదయమునకు సహజస్థితియు ఎడతెగని యుద్ధములును ప్రతికూలములైనను, బెల్జియనులు మంచి స్థితిని చెందుట యాశ్చర్యజనకము. ప్రజల పాటుపడు స్వభావమును, పొదుపరితనమును, నేర్పరితనమును, యుద్ధసమయములందు సయితము దేశముయొక్క సుస్థితికి కారణములు. సహజసంపదలు గల దేశములందు మాంద్యమును తద్వ్యతిరిక్తములైన దేశములందు చురుకుఁదనమును ప్రజలకు సహజముగ కలుగుచున్నవి. ఈ పరిస్థితియు హిందువుల యలసత్వమునకును పాశ్చాత్యుల నిరంతరపరిశ్రమపరాయణతకును కారణము. ఈ సిద్ధాంతము నెదర్లాండు దేశస్థులపట్ల సంపూర్ణముగ చెల్లుఁబడి యగుచున్నది.

అయిదవ శతాబ్దమునందు రోమకసామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నమైనపుడు, నెదర్లాండులలోని దక్షిణభాగము ఫ్రాంకులవశమైనది. కాని ఫ్రీశియనులు మాత్రము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనిరి. ఛార్లమేను దేశము నంతటిని జయించి తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. దాని యనంతరము దేశమునందు స్వతంత్రరాజులనేకు లేర్పడిరి. పదవ శతాబ్దమునందు పరాసుల సామంతాధికారము పోయి జర్మనుల సామంతాధికారము స్థాపింపఁబడెను. పేరునకు దేశము పవిత్రరోమకసామ్రాజ్యాంతర్భాగమైనను, క్రియకు స్వతంత్రులైన ప్రభువులచేతను మతాధిపతులచేతను పాలింపఁబడుచుండెను. పన్నెండవ శతాబ్దమునందు దేశము ప్రధానాధికారశూన్యమై స్వతంత్రులైన ప్రభువులవశమునం దుండెను. ప్రభువు లొండొరులతో కలహించుచు దేశసంక్షోభమునకు కారకులైరి. ప్రజలు మాత్రము పాటుపడుచు పన్నులను చెల్లించుచుండుటవలన భోగములకు కొఱత లేకుండెను. ప్రభువులు స్వలాభభోగ్యములకై ప్రజల పరిశ్రమాభిలాషను పోషించుచుండిరి. ప్రజలు ప్రభువుల యవసరమును గ్రహించి సహాయము చేయుచు స్వాతంత్ర్యములను పడయుచుండిరి.

ఇట్టి సందర్భములందు నాగరకప్రాతినిధ్యమును స్వతంత్రపరిపాలనమును గలిగిన పట్టణంబులు విజృంభించుటకు కారణంబు లేర్పడినవి. పట్టణంబులలోని ధనవంతులైన వర్తకులు నాగరకప్రభుత్వాధికారమును గలిగియుండిరి. ప్రజలువృత్తిగణములను స్థాపించి స్వాతంత్ర్యమును పొందుచుండిరి. స్వాతంత్ర్యప్రియులైన వర్తకులును ప్రజలును చేరి ప్రభువులనుండి స్వాతంత్ర్యములను పడయుచు, స్వపరిపాలనమునకు నిలయంబులుగ పట్టణంబులను చేయఁగలిగిరి. స్వతంత్రపట్టణంబులు సేనల నాయత్తపఱచుటకును సంధులను చేసికొనుటకును రాజులకుఁ గల సర్వాధికారములను గలిగియుండెను. పన్నెండవ శతాబ్దము ముగియకమునుపే ఘెంటు, బ్రూజెసు, ఆరాసు, ఆంట్వెర్పు, బ్రస్సెల్సు, కాలేయిక్ మొదలగు నలువది పట్టణంబులు స్వతంత్రపాలనంబును గలిగియుండెను.

ఆర్టెవెల్డినంటి పౌరప్రముఖుల చరిత్రవలన పౌరశ్రేష్ఠుల ప్రతిభ వ్యక్తము కాగలదు. ఆర్టెవెల్డి ఘెంటు పురవాసి, ఆ పురమున కధిపతి, సేనాధ్యక్షుడు; ఆంగ్లరాజునకు మిత్రుడు; ఎడ్వర్డు పక్షమున నేదేండ్లు పరాసులతో యుద్ధము చేసిన పురుషశ్రేష్ఠుడు. అట్టి ప్రతిభావంతుడు కూడ ప్రజాభిప్రాయములను పాటింపనపుడు బలవన్మరణము వాటిల్లెను. పౌరులు యుక్తాయుక్తవివేకము లేక తమ శక్తి సర్వమును ధారపోసిన నాయకులను వధియించుట లోకచరిత్రమునందు కన్పించుచున్నది.

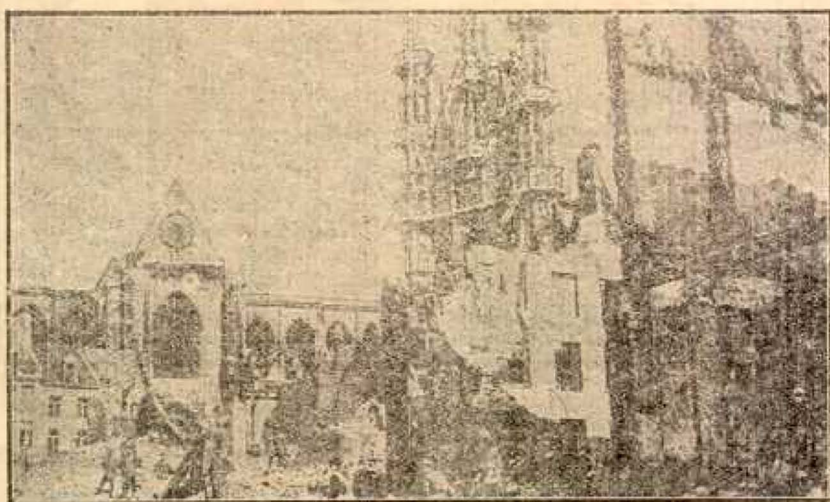
ఫ్లాండర్సునందు స్వాతంత్ర్యమును పడసిన పురంబులు వెలసియున్నను వానికి స్థిరభావముండెను గాని మిత్రత్వము లేకుండెను. ప్రతిపురమునందుగల వృత్తిగణములకును మిత్రత్వము లేక శత్రుత్వము ప్రబలెను. ఆ పట్టణంబులు మిత్రత్వము గలిగి మెలగిన యెడల, బెల్జియము దేశచరిత్రము మారియుండును.

పట్టణంబులు ప్రభువుల యధికారమును నిరోధింపఁ గలిగినను, ఆశాపరులైన రాజుల యధికారమును నిరోధింపలేకపోయినవి. పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు యూరోపుఖండములో స్వతంత్రసామంతపరిపాలన మంతరించి నిరంకుశ రాజపరిపాలనము స్థాపితమైనది. పదునైదవ శతాబ్దారంభమున ఫ్లాండర్సునకు బర్గండియను వంశజు లేలికలైరి. బర్గండియను రాజులు చిత్రకళలను పోషించి చిత్రకళాకౌశలమును వృద్ధిచేసిరి. కాని పౌరులు బర్గండియను పరిపాలనమును సులభముగ నంగీకరింపలేదు. ఆ రాజుల పరిపాలనమును నిరోధించిన ఘెంటు రాజాగ్రహమునకు గురియయ్యెను.

బ్రస్సెల్సునగరమునందలి [illegible] జర్మనులు [illegible]

బర్గండియను రాకొమారి మేరీ యను నామె 1477వ సంవత్సరమునందు మేక్సిమిలియనను పెండ్లియాడెను. ఆయన పిమ్మట జర్మను చక్రవర్తి యైనందున నెదర్లాండ్సు దేశము హాప్సుబర్గువంశమునకు చేరెను. ఆయన మనుమఁడు అయిదవ చార్లెసు. వాని కాలమునందు దేశములో మతకలహములు పుట్టెను. అప్పటికే దేశమునందు కాల్విను మతము స్థాపింపఁబడినది. అయిదవ చార్లెసు కాల్విను మతమునకు శత్రువు, ద్రవ్యాపేక్ష గలవాఁడు. ఆయన ఘెంటు పౌరులను పన్నులకై బాధలపాలు చేసెను. పౌరుల మీఁద కుత్రిత్వాల్లె తగిలించి పోరాటములను చేసి హోకనము చేసి దండించెను. పట్టణస్వాతంత్ర్యశాసనములను రద్దుచేసెను. పౌరులను దండించెను. ఈ హేయకృత్యములతో తనివోందక చిరకాలముగ ప్రజాస్వాతంత్ర్యమునకు చిహ్నముగను పవిత్రముగను సంభావింపఁబడుచున్న పెద్దఘంటను నూడఁదీయించి వారిచేతులతో పగులఁగొట్టించెను. అంతయు పూర్తియైనపుడు ప్రజలను మన్నించెను.

జర్మనులు తగులఁబెట్టిన లూవేయిను

పిమ్మట రెండవ ఫిలిప్పు రాజాయెను. ఆయన నెదర్లాండ్సు దేశమును స్పెయిను దేశముగ మార్పనుద్దేశించెను. రెండు దేశములందును మతములు వేఱు, భాషలు వేఱు, జాతులు వేఱు, సాంప్రదాయ

ములు వేలు. కాని సంకల్పసిద్ధికై సామాన్యసాధనము లనుపయోగ్యము లైనపుడు ఘోరసాధనంబుల నుపయోగింప సమకట్టెను. ప్రజలు క్రూరహింసలకు పాలు సేయఁబడిరి. ఆ కాలమునందు యూరపులో వాడుకయం దుండిన భయంకరాన్వేషణము నెదర్లాండ్సు దేశమునందు వాడుకలోనికి దేఁబడెను. ఆ పద్ధతిని వాడుకయందు పెట్టి ప్రజల సామాన్యస్వాతంత్ర్యములను హరించివేయుటకు క్రూరాత్ముఁ డైన యాల్వా ప్రభువు నియమింపఁబడెను. అపుడు దేశము వర్తమానసంగ్రామమునందుటచే కష్టపరంపరల కాలవాలం బాయెను. దౌర్జన్యములవలన ప్రజలు రోషావేశులై రాజాధికారమును ధిక్కరించిరి. ఆల్వాప్రభువును తిరస్కరింపఁజాలిన దేశభక్తులు బయలుదేరి డచ్చిరిపబ్లికును స్థాపించిరి. ఎగ్మాంటు హోర్ను ప్రభువులు నెదర్లాండ్సు దేశమును, విలియమ్ ఆరెంజి ప్రభువు స్పెయిను దురాగతము నుండి స్వదేశమును రక్షించి శాశ్వతకీర్తిని గడించిరి.

పదునారవ శతాబ్దమునందు స్పెయిను దేశము విశాలమైన సామ్రాజ్యమును స్థాపించెను. కాని మతాభిమానమును ధనలోభమును అధికారలోభమును సామ్రాజ్యవినాశనమునకు కారణము లయ్యెను. ఇండియనులను హాలాండులను ధనాశాపరత్వముచేతను మతావేశముచేతను స్పెయినువారు హింసించిరి. ఆ క్రూరహింసలకు ప్రతిఫలమో యనునట్లు 1588-వ సంవత్సరమునందు స్పెయిను దేశపు నౌకాబలమాంగ్లేయ నౌకాబలముచే నోడింపఁబడెను. స్పెయిను సామ్రాజ్యము క్షీణింప నారంభించెను.

దేశము దీనదశయం దున్నపుడు స్వార్థత్యాగులైన దేశాభిమాను లవతరించి ప్రజలయం దైకమత్యమును స్థాపించి దేశోద్ధరణమును జేసిరని సుప్రసిద్ధేతిహాసము లన్ని దేశముల చరిత్రలందును గాన నగును. శ్రీ రామకృష్ణాదులు శివాజీ కృష్ణదేవరాయాదులు పూజ్యు లగుట కిదియె గదా కారణము. హాలండు దేశచరిత్రమునందు విలియమ్ ఆరెంజి చరిత్రము సంస్మరణీయ మైనది. విలియము ప్రజాసత్తాక పాలనమును స్థాపించెను. కాని, యంతఃకలహములవలన నది సుస్థిరము గాలేదు.

రెండవఫిలిప్పు కూఁతు రైన ఇసబెల్లానకును ఆస్ట్రియా రాకొమారుఁ డైన అల్బర్టునకును 1598-వ సం. నందు వివాహము జరిగెను. ఫిలిప్పు బెల్జియమును వివాహమునకు అరణముగ నిచ్చెను. ఆ రాజదంపతుల కాలమునందు బెల్జియము శాంతిప్రదమై యుండెను. వారికి సంతతి లేనందున బెల్జియము తిరిగి స్పెయినునకు సంక్రమించెను. తదనంతరము నూ రేండ్ల వఱకును ఫ్రాన్సు స్పెయిను హాలండు దేశములకుఁ బోరుగిన యుద్ధములందు బెల్జియము రంగస్థలముగ నుండెను. అస్వస్థదేశమైన బెల్జియమునకు నిప్పటి దురవస్థ యా కాలమునందుమ గలిగెను.

జాతిబాంధవ్యము గల హాలెండునకును బెల్జియమునకును శత్రుత్వ మేర్పడెను. డచ్చివారు బెల్జియము రేవులను బంధించిరి. వ్యాపారమును నాశనము చేసిరి. పదునెనిమిదవ శతాబ్దమునందు బెల్జియము మరల ఆస్ట్రియనుల పాలాయెను. దేశము 1744-1792 సంవత్సరములలో శాంతిభూయిష్ఠమై వర్ధిల్లెను. మేరి యా థెరీజా కాలమునందు దేశములో విద్యాలయములు స్థాపింపఁబడి, దేశ మభివృద్ధి చెందెను. కాని, జోసెఫు నిరంకుశాధికారాభిమానము వలన ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసి 1790-వ సంవత్సరమునందు సంయుక్త బెల్జియము రాజ్యమును స్థాపించిరి. కాని 1792-వ సంవత్సరమునందు నెపోలియను దిగ్విజయమువలన బెల్జియము ఫ్రాన్సు దేశమునందు చేర్చఁబడెను. నెపోలియను 1815-వ సంవత్సరమునందు పరాజితుఁ డైనపుడు హాలెండు బెల్జియములను విలియము ఫ్రెడరిక్ పాలించెను. కాని యుభయ దేశములకును మిత్రత్వము కలుగలేదు. మతభేద

మును సాంప్రదాయభేదమును స్థిరపడినవి. రాజునకు వచ్చిపడుపాలే పద్ధతియు.

1830వ సంవత్సరమునందు రాజ్యపరివర్తన మేర్పడెను. లియొపోల్డు 1831వ సంవత్సరమునందు బెల్జియమునకు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. ఆ యేర్పాటును 1831వ సంవత్సరమునందు జరిగిన లండనుసంధి స్థిరపఱచెను. ఆ సంధికి ఫ్రాన్సు గ్రేటుబ్రిటను ఆస్ట్రియా ప్రష్యా రుష్యా యొడంబడినవి. ఆ సంధివలన బెల్జియము శాశ్వతమైన స్వతంత్రరాజ్యముగ నుండవలయు నని నిర్ధారణచేయఁబడినది. ఆ యొడంబడికవలన బెల్జియము రాజ్యము పరదేశాక్రమణమును చేయఁజనదు; సంధి నొడంబడ్డ రాజ్యములను బెల్జియము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడవలయును; బెల్జియమునకు తన స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనుటకును, మిత్రులలో చేరి దేశము నాక్రమించిన శత్రువుల నెదుర్కొనుటకును, హక్కు గలదు. ఈ సంధిని జర్మను కోశాధ్యక్షుఁడు ప్రస్తావవశమున కాగితపు ముక్క యని నిరసించెను; గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సు దేశములు పవిత్రమని పరిగణించినవి. వర్తమాన సంగ్రామమునకు కారణంబులలో నొకటి జర్మను లీసంధిని నిరసించుట యని నమ్మఁబడుచున్నది.

1914 ఆగష్టు 25 వ తేదిని బెల్జియములోని లోవైన్ నగరమును తగులబెట్టి, పురవాసులను జర్మను అశ్వసైనికులు ఉద్యానములు లోనికి తోలుచున్నారు.

లియొపోల్డు 1831-1865 సం.ల వఱకు దేశమును బాగుగ నేలెను. రెండవ లియొపోల్డు 1865-1909 సం. వఱకు బెల్జియమును పాలించెను. ఆయన కాలములో బెల్జియము రాజ్యమునకు నాఫ్రికాఖండమునందలి కాంగో భాగము చేర్పఁబడెను. ఆయన మరణానంతరము ఆల్బర్టు రాజ్యభారమును వహించెను. ఆల్బర్టు రాజును రాణియు యుద్ధ మారంభమైన కాలమునుండియు దేశహితైకతత్పరులై ప్రజాక్షేమమునకును, సైనికుల సౌఖ్యమునకును, ప్రవాసుల సంరక్షణమునకును పడెడి పాట్లు సర్వజనవిదితములు.

బెల్జియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు; కృషిపరాయణులు; మితవ్యయము చేయువారు; దేశాభిమానులు; పరాక్రమ సంపన్నులు. స్వాతంత్ర్యమును రక్షించుకొనుటకై సంపదలను గృహములను ప్రాణములను సమర్పించుటకు వారు జంకరని వారి దేశచరిత్రవలన విస్పష్టమగుచున్నది. పరాక్రమణమునుండి దేశమును రక్షించుటకై సుక్షేత్రములను జలమయము చేసిన ధీరులు బెల్జియనులు. వీరి పూర్వికులైన ఫ్రీజియనులవలె బెల్జియనులను "లోక ముండునంతవఱకును గాలి వీచు నంతవఱకును స్వేచ్ఛను గలిగియుందురు" అను ప్రమాణమును నిలుపుచున్నా రనుట యతిశయోక్తి కాఁజాలదు.

దేశవైశాల్యము	చ. మై.	11,373
జనసంఖ్య		7,516,730
ఆదాయము	పౌ.	28,155,300
వ్యయము		26,826,600
దిగుమతులు		210,000,000
ఎగుమతులు		181,000,000
కాంగో వైశాల్యము	చ. మై.	802,000
,, జనసంఖ్య		15,000,000
,, తెల్లవారు		5,465

దేశమునందు తొమ్మిది భాగములు గలవు:— ఆంట్వెర్పు, బ్రాబాంటు, ఫ్లాండర్సు, హైనాటు, లీజి, లింబర్గు, లూక్సెంబర్గు, నామూరు. రాజధాని బ్రుస్సెల్సు; పరిసరములతోఁ గలసి జనసంఖ్య 720,327.

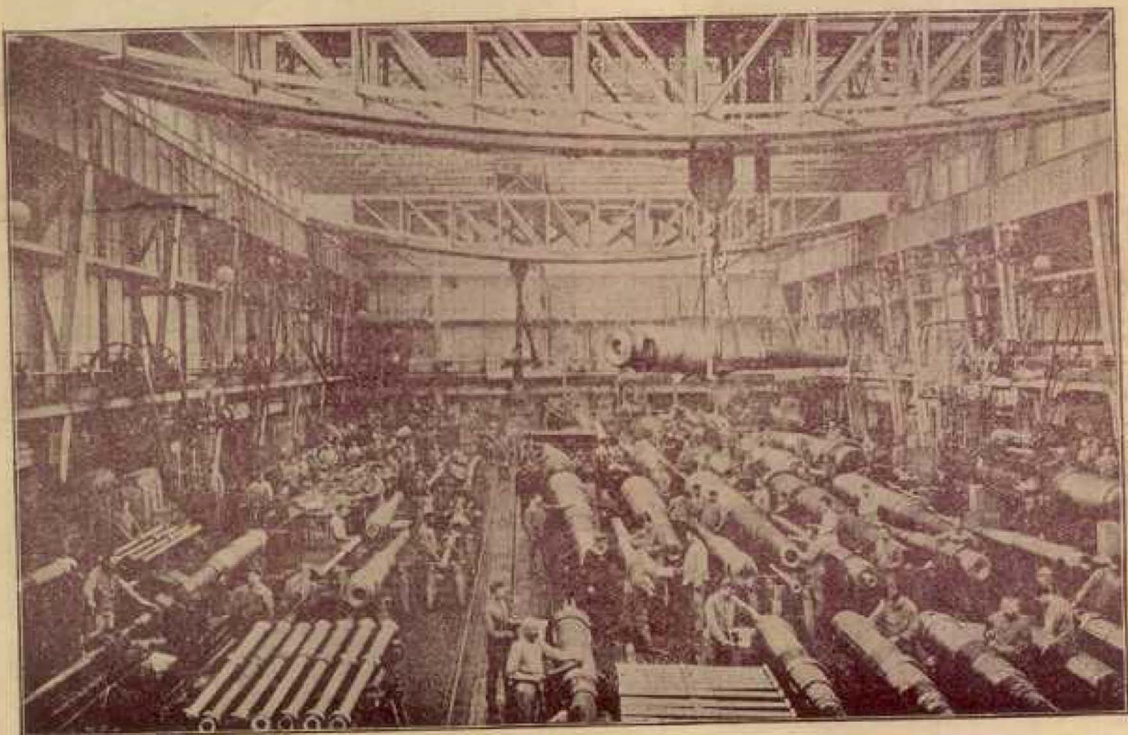
యోధవేషధారిణి విక్టోరియ రాకొమారి, జర్మనుచక్రవర్తి కొమార్తె

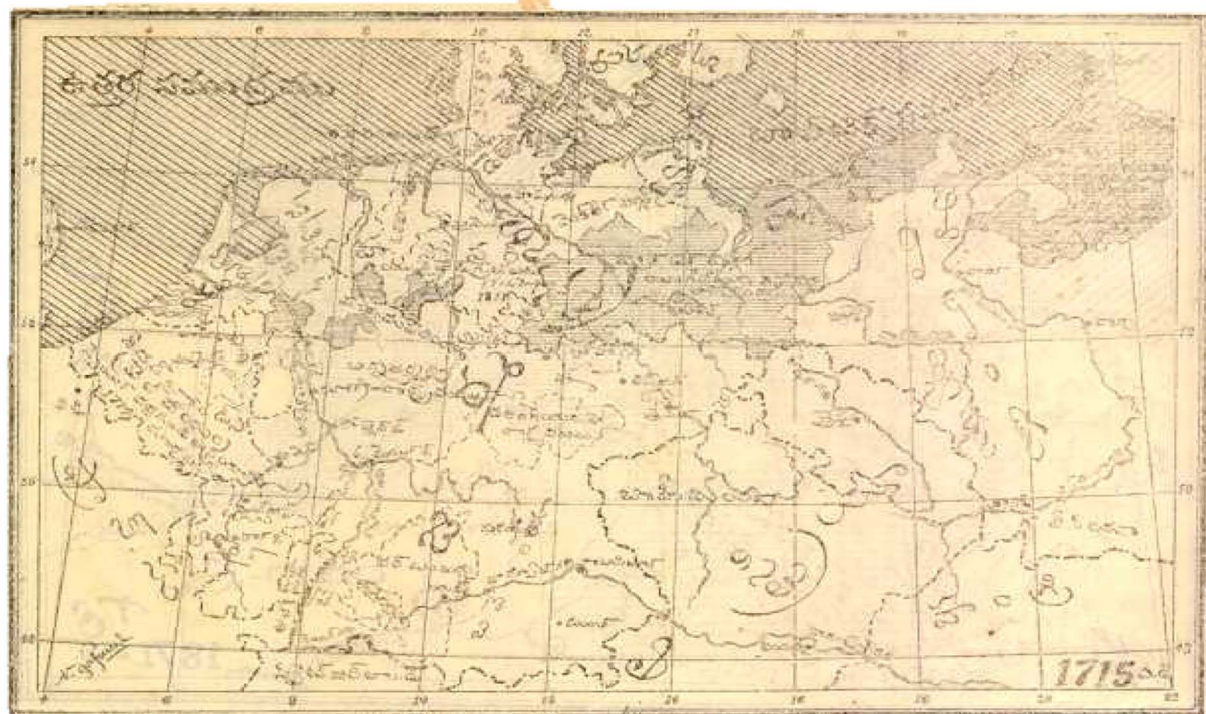
యోధవేషధారిణి జర్మనుయువరాజ్ఞి

F

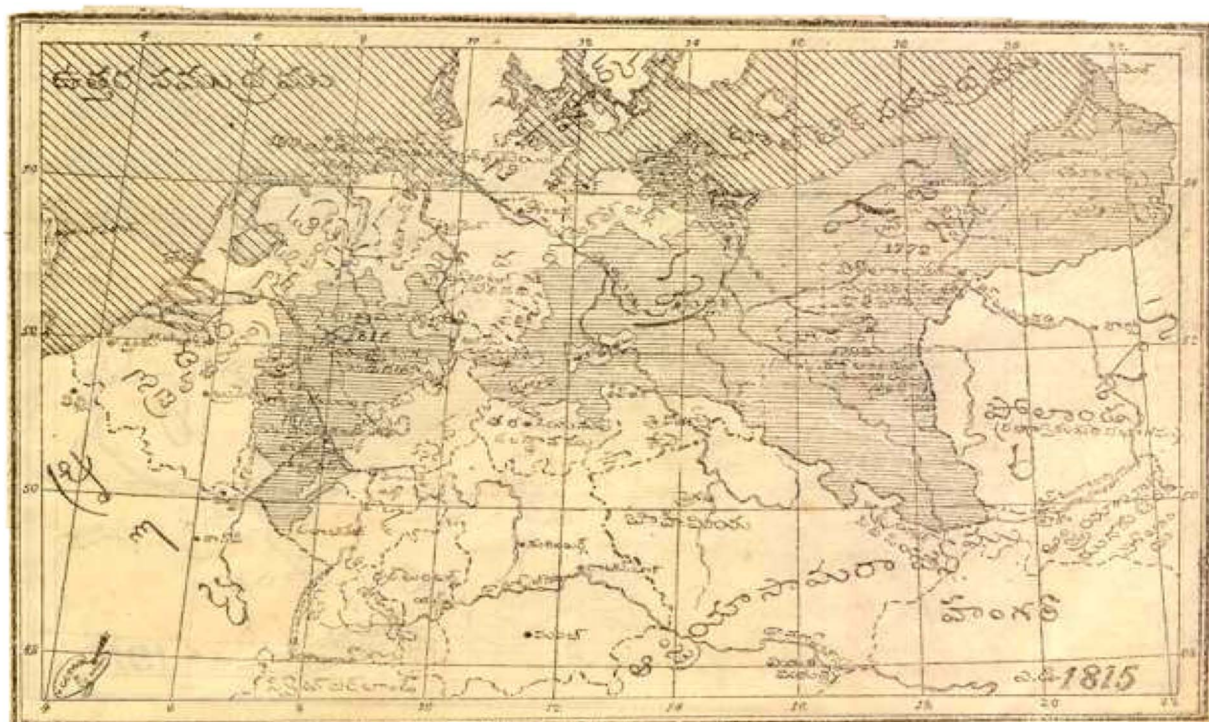
THE FAMOUS KRUPP GUN FACTORY

సుప్రసిద్ధమయిన క్రుప్ ఫిరంగుల కర్మాగారములోని అంతర్భాగము

1715 జర్మనీ దేశము

1815 జర్మనీ దేశము

1871 లో జర్మనీ దేశము

1915 లో జర్మనీ సామ్రాజ్యము

జర్మనీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

శ్లో. హతో వా ప్రాప్స్యసి స్వర్గం జిత్వా వా భోక్ష్యసే మహీం
తస్మా దుత్తిష్ఠ కౌంతేయ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః. గీ. ౨. ౩౭.

లోకతంత్రమునందు దివారాత్రములవలె సుఖదుఃఖములు, వృద్ధిక్షయములు, జననమరణములు, ధర్మాధర్మములు తప్పనిసరిగ పర్యాయప్రాప్తికై నియతరీతిని వ్యక్తమగుచుండును. కాని దివారాత్రములకుఁ గల నియమము సుఖదుఃఖాదులందు వ్యక్తముగాదు. వ్యక్తమైనను తెలియదు. రేయింబవళ్లు నిచ్ఛిన్నముగ వచ్చుచుండును. సుఖము పోయి దుఃఖ మెప్పుడు వచ్చునదియు ధర్మము పోయి యధర్మ మెప్పుడు ప్రబలునదియు నూహించుట యసాధ్యము. ఇంతియె కాక, ధర్మాధర్మముల మార్గమును గ్రహించుట సులభసాధ్యము గాదు. అధర్మమునందు ధర్మము, ధర్మమునం దధర్మము సంస్కార వాసనలనుబట్టి వ్యక్తులకు జాతులకు గోచరించుచుండును.

శ్రీకృష్ణుఁడు పాండవుల పుణ్యవశమున మహాసంగ్రామములు సంభవించుటను వారి విజయమును ఉపదేశించెను. వర్తమానకాలమునందు సంగ్రామకోలాహలము హెచ్చెను. జర్మనుల ప్రాచీన నిష్పక్షపాతమును విమర్శించుచు చరిత్రకారులు విచారమును తెలుపుచుండిరి. జర్మనుల వర్తమానరాజకీయవిజృంభణము లోకమునకు హేయము. కాలమును బట్టి లోకమునందు ధర్మాధర్మములు కూడ మారుచుండును.

భారతయుద్ధమునందు ధర్మజుఁడు విజయకాంక్షచే స్వయంగా నర్థసత్యమును తెలుపు వాక్యము నుచ్చరించి యన్యకోపమునకు పాత్రుఁడయ్యెను. వర్తమానసంగ్రామమునం దాయాదిధర్మము నెవరికి మార్గము గలదు? శత్రుసంహారమునకై జర్మనులు ధర్మవిరుద్ధమైన సకల మారణోపాయములను పన్నుచున్నారు.

ఈ ఘోరమహాసంగ్రామ మారంభము గాకపూర్వము జర్మనుల విజ్ఞానము, శౌర్యసాహసములు, శక్తిజ్ఞానము, కొనియాడఁబడెను. సంగ్రామ మారంభమైనపిమ్మట వారు హూణులని నిందింపఁబడుచున్నారు. జర్మనులు నిషిద్ధాస్త్రములను గనిపెట్టి తమ భూమికిని వెలుగించుటకై సకలాధర్మోపాయములను పన్నుచు లోకవిజయమున కుపక్రమించిరి. జర్మనుల వర్తమానప్రవర్తన మధర్మయుక్తమైనను నెపోలియన్ జర్మనులు సాధించిన మహత్తరమైన ప్రతిభ లోక చరిత్రమునందు నిరుపమముగ నుండఁగలదు.

జర్మను దేశము పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు మధ్యకాలమునకు వరకు సంతతకలహముల కాటపట్టు; పరస్పరవైరములకు నిలయము; సంగ్రామములకు రంగము; స్వతంత్రరాజ్యములకు సదనము. ఇంతకాలమును ఖండములుగ నుండిన దేశమును ఉపసంహరించి జర్మనులను కేంద్రీకృతము చేసి జర్మనుసామ్రాజ్యమును స్థాపించిన దేశభక్తులు వందనీయులు. దేశభక్తి కూడ యెంతో మితిమీరినపుడు దుర్మార్గకలహములకు నరవధాయకమని చెప్పుటకు జర్మను సామ్రాజ్యచరిత్రము నిదర్శనము.

ఇతర పాశ్చాత్యదేశముల చరిత్రములకంటె జర్మనీచరిత్రము జూలియస్ సీజరు విజయయాత్రతో నారంభ మగుచున్నది. సైనికశక్తి జర్మనులకును నాఁటినుండియు పరిపాటిగ నుండెను. క్రీ. పూ. 72-వ సం. నందు జర్మనులు ఆల్ప్సును నాక్రమించుకొనిరి. అప్పుడే జర్మను ఫ్రెంచి సమస్య పుట్టి యనేకసంగ్రామములకు కారణంబై నేటికిని వర్తమానసంగ్రామమునకును కారణముగ నున్నది. జర్మను ప్రజలు పదునైదు శతాబ్దముల కాలము సైనికశక్తి పరిపాటిగ చేసికొన యత్నించిరి. ఆప్రయత్న మిప్పటికి నెరవేరలేదు. రోమక సామ్రాజ్యము సైనికశక్తి కూర్పు ప్రదేశమున వ్యాపించి యుండలేదు. ఆర్మినియస్ విజయము రోమను ప్రజలకును ట్యూటను ప్రజలకును ప్రత్యేకమైన వ్యక్తిని స్థిరపఱచినది.

జర్మను దేశమునందు క్రీ. శ. ఒకటవ శతాబ్దమునందు అనేకములగు తెగలకు చెందిన ప్రజలు నిరంతరము కలహములతో కాలము గడుపుచుండిరి. మార్కొమనులు, స్వాబియనులు, ఆల్లమనులు, గాథులు, ఫ్రాంకులు, చట్టులు మొదలగు తెగలు నిరంతరము కలహించుచుండి రనియును మొదటి శతాబ్ది యంతమునందు ఫ్రాంకులు చట్టులు బలసంకుమై రనియును చరిత్రకారుఁడు టసిటసు వ్రాసియున్నాఁడు. రెండవ శతాబ్ది యంతమునందు రోమనులకు జర్మనులకు యుద్ధము జరుగగ 180-వ సంవత్సరమునందు చక్రవర్తి కొమొడసు సంధి చేసికొనెను.

మూడవ శతాబ్దము మొదట ఆలమన్ని తెగవారు రోమకచక్రవర్తి కారకల్లాతో యుద్ధము చేసిరి. గాథులు ఆర్మేనియ వఱకును విజృంభించి రోమను చక్రవర్తియైన డీసియసును వధించిరి.

రోమకవిజయము జర్మనులకు కీర్తిప్రదమైనను లోకాభివృద్ధికి ప్రతిబంధకమైనది. రోము గ్రస్తమైనపుడు లోకవిజ్ఞానతేజము

చల్లారినది. ఆతేజము తిరిగి ప్రజ్వరిల్లుట కనేక శతాబ్దములు పట్టినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామ ఫలితమును నిర్ణేతిగ నుండవచ్చు నని-భయము కలుగుచున్నది.

ఆశతాబ్దమునందే సాక్సనులు ఫ్రాంకులు పశ్చిమసముద్రతీరములందు పోరాడిరి. ఫ్రాంకులకు, సాక్సనులకు, గాథులకు, జర్మనుదేశము జన్మభూమి. నాల్గవ శతాబ్దమునందు గాథుల బలము హెచ్చి వారి రాజు హెర్మానరిక నల్లసముద్రమునుండి బాల్టిక్కు వఱకు గల దేశము నేలెను. వాని మరణానంతరము హూనులు రష్యాను తూర్పు జర్మనీని నాక్రమించుకొనిరి. స్లావులు పడమటి దిశను వ్యాపించిరి. హూన్ల నాయకుడు అటిల్ల అయిదవ శతాబ్దమునందు జర్మనుల నోడించెను.

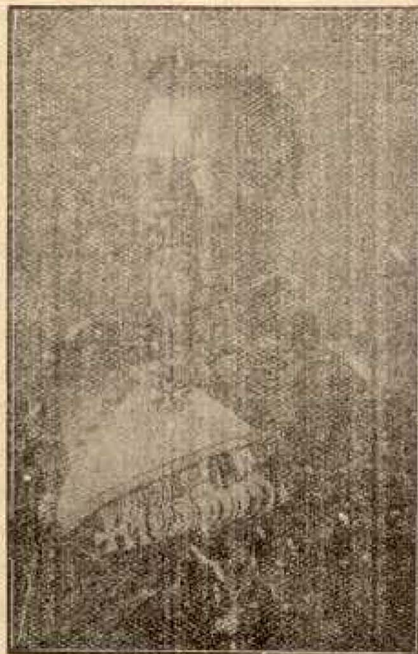
ఆరు ఏడు శతాబ్దములందు పడమట సాక్సనులు, తూర్పున స్లావులు, దక్షిణమున లాంబార్డులు పోలోనులు, ఉత్తరమున డేనులు స్వీడనులు ఫిన్లండులు మొదలగు జాతులు జర్మనియందు నివసించుచుండిరి. ఏడవ శతాబ్దమునందు బానిఫేసియను యను ఆంగ్లసన్యాసి తురింగియనులను బవేరియనులను క్రైస్తవమతమునందు చేర్చెను. కాలక్రమమున మతాభిమానము జర్మనియందు పెరిగినది. ఎనిమిదవ శతాబ్దమునందు ఛార్లమేను సాక్సనుల నోడించి ట్యూటనుల యాక్రమణమునందున్న జర్మను దేశమును తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను.

అయిదవ శతాబ్దమునందు జర్మని దేశము సాక్సని, తురింగియ, స్వాబియ, ఫ్రాంకోనియ, బవేరియ యను నైదు భాగములుగ విభజింపబడి యుండెను. ఫ్రాంకులు బలవంతులుగ నుండిరి. ఫ్రాంకుల రాజైన క్లోవిసు రోమనుల నోడించెను; జర్మనుదేశమునందలి కొంత భాగమును తన రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను. కాని సాక్సనుల నోడింపజాలకుండెను ఫ్రాంకుల రాజ్యము రెండు భాగములై కాలక్రమమున జర్మనీ ఫ్రాన్సు దేశము లేర్పడినవి.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము మొదట జర్మను జాతీయాంకురములు తలయెత్తినవి. సాక్సనులను ఛార్లమేను గెలిచెను. దేశమంతయు నొక రాజ్యమునందు చేర్చెను. సాక్సనులు క్రైస్తవమతమును పరిగ్రహించిరి. సర్వరిపాలనము స్థాపింపబడినది. ధర్మశాస్త్రము నిర్మింపబడినది. భిన్నజాతులకు గల స్వాతంత్ర్యప్రియత్వమున కాటంకములు కల్పింపబడినవి. ఛార్లమేను మనుమడైన లూయిజర్మను అనువాని కాలమునందు జర్మనుదేశమునకు రోమకసామ్రాజ్యమునందు ప్రత్యేకత్వ క్షత యేర్పడినది. వర్దును వర్సెను సంధులవలన మధ్యయుగమునందు జర్మనుదేశములో చేరియున్న దేశమంతయును లూయి యొక్క రాజ్యమునందు చేరియుండెను.

ఒకటవ హెన్రి 919-వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. వాని కాలమున దేశమునందు శాంతి స్థాపితమై యంతఃకలహములు పోయి, కోటలు కట్టబడి సైన్యములు నిర్మితములై ప్రజలు సుఖపడిరి. ఆయన స్లావులను మాజియరులను నోడించి దేశము నుపద్రవమునుండి కాపాడెను. ఆయన సుతుడు ఓటోమహాశయుడు 936-వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. ఓటోమహాశయుడు, రాజతంత్రజ్ఞుడు, కీర్తికాముడు.

961-వ సంవత్సరమునందు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తిగ పోపు ఓటోను సింహాసనాసీనుని చేసెను. అప్పటినుండియు అయిలాపు వెలునందు సింహాసనాసీను లైన రాజులు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తులుగ పరిగణింపబడుచుండిరి. చక్రవర్తిత్వము జర్మను రాజుల పేరునకు పెద్ద దైనను క్రియయందు కష్టము లకు కారణముగ నుండెను.

జర్మనుచక్రవర్తిగారి తమ్ముడగు ప్రిన్సు హెన్రీ. నౌకాసేనలో అధిపతిగా నున్నారు.

చక్రవర్తులు దక్షిణభాగమునకు పోయినపుడు జర్మను సామంత ప్రభువులు స్వతంత్రాధికారమును పెంచుకొనుచుండిరి. జర్మనుల బలసంపదలు స్వదేశాభ్యుదయమునకై కాక విదేశవిజయములకై వినియోగింపవలసి యుండెను. చక్రవర్తుల విదేశదండయాత్రలు స్వదేశమునందు దుర్బలస్థితికి కారణములు. పోపులకు చక్రవర్తులకు వైరభావ మేర్పడినపుడు పోపుల శక్తిసామర్థ్యములు పరరాజ్యములందే కాక స్వరాజ్యమునందు సయితము భేదభావమును పుట్టించుటకు వినియోగింపబడినవి. జర్మనురాజుల రోమక చక్రవర్తిత్వము దేశాభ్యుదయమున కాటంకమైనది, ప్రజాపీడనకు కారణమైనది, మతకలహములకు మూలమైనది. ఇంతియేకాక, ఓటో మఠాధిపతులకు భూముల నిచ్చి రాజులను చేసెను. ఇది రాజ్యాధికారమునకు విలయము కలిగించెను.

ఓటో 973-వ సంవత్సరమునందు మృతి నొందెను. రెండవ ఓటో 983-వ సం. వఱకును మూడవఓటో 1002-సం. వఱకును నేలిరి. మూడవ ఓటోతో నా రాజవంశము నశించినపుడు రెండవ హెన్రి రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. రెండవ హెన్రీ కాలమున లొరెయినునందు ఫ్లాండర్సునందు తిరుగుబాటులు జరిగెను; పోలులతో మూడు యుద్ధములు సంభవించినవి. వాని తరువాత రెండవ కాన్రాడు 1039-వ

సం. వఱకును పాలించెను. కాన్రాడు కాలమునందు బర్గండి జర్మనులకు సంక్రమించినది. ఆయన యిటలీకి పోయినప్పుడు గౌరవింపఁబడలేదు. కాన్రాడు 1037-వ సం. నందు చేసిన ప్రకటనమువలన సామంతరాజుల యారసత్వపుహక్కు కొడుకులకు స్థిరపడినది.

మూడవ హెన్రీ 1039-1056-వ సం. వఱకు పాలించెను. ఆయన కాలమునందు రాజ్యాధికారము సర్వమును రాజాధీన మయినది. సామంత రాజుల కిది సరిపడక వారు కలవరములు కలిగింపఁ బ్రయత్నించిరి. కాని హెన్రీవారల కుతంత్రముల నాపఁగలిగెను. క్లెమెంటు మొదలగు నలుగురు పోపులు హెన్రీవలన నియమింపఁబడిరి. హెన్రీ యొక్క రోమకసామ్రాజ్యాధిపత్యము వ్యవహారమునందును నుపయోగపడినది. కాని నాల్గవ హెన్రీకాలమునందు దీనికి ప్రత్యవాయ మేర్పడినది.

హిల్డిబ్రాండు ఏడవ గ్రెగరి పేరున 1075వ సం. నందు పోపుగ నుండెను. ఆయన మఠాధిపతులు బ్రహ్మచారులుగ నుండవలెననియు లౌకికాధికారులు మఠాధిపతుల నేర్పఱచుటకు తగరనియు ప్రకటించెను. హెన్రీ హిల్డిబ్రాండు స్థానభ్రష్టుఁడని చాటించెను. హిల్డిబ్రాండు హెన్రీ మతభ్రష్టుఁడని ప్రకటించెను. మత లౌకికాధికార విషయములందు రాజులకును మఠాధిపతులకును మూడు శతాబ్దముల వఱకు నిరంతరకలహములు కలిగినవి. ఇటలీ వినాశనమునకును జర్మనీ దుర్బలత్వమునకును నీ యధికారవైరము కారణమైనది. జర్మనీయందు కొందఱు పోపుపక్షమును కొందఱు రాజపక్షమును చేరిరి. ఇది జర్మనీ యంతఃకలహములకు కారణము.

ప్రస్తుత జర్మనీదేశపు ముఖ్యమంత్రి హెర్ వాన్ బెత్మన్ హాల్వెగ్.

హెన్రీ యనంతరము పాలించిన రాజులలో బార్బరోసా యను నామాంతరముగల మొదటి ఫ్రెడరిక్కు మిక్కిలి సమర్థుఁడు. ఆయన 1152-1189-వ సం. వఱకు సత్క్రమ పరాక్రమముతో పాలించెను. ఆయన కాలమునందు పోపుల దిరస్కారమువలన నిటలీ యుద్ధములకు రంగమై కష్టములు పొందినది. ఆయన డెన్మార్కు, పోలాండు, సాక్సని, బర్గండి దేశముల రాజులను సామంత ప్రభువులుగ చేసెను. ఆ రాజన్యుని విజయములు శౌర్యము, సచ్ఛ్రేయస్సాహసము జర్మనుల హృదయములయందు దేశభక్తినుదయింపఁజేసెను.

రెండవ ఫ్రెడరిక్కు కూడ ధీరుఁడు. ఆ రాజు ఆఱు సారులు పట్టాభిషిక్తుఁ డయ్యెను. ఆయన యాడంబరమువలన దేశమునకు లాభము గలుగలేదు. ఆయన 1218-50 వ సం. ల వఱకు పాలించెను. ఫ్రెడరిక్కు కాలమునందు ప్రష్యనులు క్రైస్తవులైరి. మరియు సామంతుల యుద్ధము లక్రమము లని నిర్ణయింపఁబడినది. హోహెన్‌స్టాఫెనుల కాలమునందు జర్మనీ రాజ్యస్థితి స్థిరపడినది; పట్టణములు పెరిగినవి, ప్రజలయం దుత్సాహము పుట్టినది, నూతనాదర్శములు వ్యాపించినవి. ధర్మాభిలాష వర్ధిల్లినది. పట్టణంబులందు సమితు లేర్పడి ప్రజలకు సంఘబల మేర్పడినది. ప్రజలకు సద్వర్తన మలవడినది. [illegible] శబ్దప్రయోగము వాడుకకు వచ్చినది. కాని సామంతప్రభువులు శాఖోపశాఖలుగ చీలి దేశసంక్షోభమునకు కారకు లైరి.

జర్మనీ దేశ చరిత్రమునందు 1250-1273 సం. ల కాలము నాయకుఁడు లేని రాజ్యము. జర్మను రాజ్యాధికారమును వంశపారంపర్యముగ నిలుపుటకు రాజులు యత్నించిరి. కాని పోపుల తంత్రము సామంతుల బలము ప్రతిబంధకము లైనవి. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు రాజ్యపదము నియోజక సభాధీన మని స్థిరపడినది. నియోజకసభయం దేడ్గురుండిరి. మెయిన్జ్, కొలోను, ట్రయరు స్థానముల మఠాధ్యక్షులు సాక్సని, పలేటిను ప్రభువులు బ్రాండెన్‌బర్గు, బొహీమియా రాజులు వీరు రాజు నెన్నుకొనెడి హక్కును గలిగియుండిరి. ఈ నియోజకసభ్యము జర్మను రాజ్యమునకు దౌర్బల్యమును కలిగించినది. సామంతప్రభువులందు ప్రతి ప్రభువును రాజుగావలయు నని కోరుటలు పన్నుచు నొండొరులతో కలహించుచుండిరి. నియోజకసభ దుర్బలులను రాజులుగ నేర్పఱచుచుండెను.

పదుమూడవ శతాబ్ద మంతమునందు హాబ్సుబర్గు వంశజుఁడైన రుడోల్ఫు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. రుడోల్ఫు తన పుత్రులకు ఆస్ట్రియ స్టీరియ, కెరినోల కరింతియ సంక్రమించునటులు చేసి, హాబ్సుబర్గు రాజవంశమును స్థాపించెను. హాబ్సుబర్గు రాజుల ముఖ్యోద్దేశము తమ వంశబలమును వృద్ధిచేయుట గాని దేశాభ్యుదయము చేయుట గాదు. నేటికిని హాబ్సుబర్గు రాజులు ఆస్ట్రియా దేశమును పాలించుచు దేశమును సంరక్షించుటకు సమర్థులుగా నున్నారు. హాబ్సుబర్గు వంశజు లిప్పటికి 600 ఏండ్లుగ యూరపుఖండమునందు రాజులుగ నున్నారు. ఆ వంశజులు 1282-వ సం. నుండి ఆస్ట్రియాకు ప్రభువులు; 1526-వ సం. నుండి హంగెరి బొహీమియాలకు పాలకులు; 1804-వ సం. నుండి ఆస్ట్రియాకు చక్రవర్తులు; 1438-1806 సం. వఱకు జర్మనీకి రాజులు, రోమకచక్రవర్తులు; 1516-1700 సం.లు స్పెయినును లేలికలు, ఈ కాలమునం దింకను ననేకసామంతభూముల కధిపతులు,

యూరపుఖండమునందలి ముఖ్యయుద్ధములు, వర్తమాన సంగ్రామము వరకు, హోహెన్‌జోలర్ను వంశీయులవలననే సంభవించినవి. అయినను ఫ్రాన్సు దేశ ప్రతిభాసంతతి లేదను ఆ వంశమునందు పుట్టలేదు. ఆ వంశజులకు పరంపరాగతమైన తెలివిదనము గలదని చూడ ప్రతీతిగాదు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు నాల్గవ ఛార్లెసు రాజుగ నుండెను. వాని కాలమునందు దేశ సమృద్ధిని చెందె జాతీయభావము మొలకెత్తినది. పోపులకు చక్రవర్తుల లౌకికాధికారమునందు ప్రవేశము లేదను సిద్ధాంతము స్థిరపడినది. సామంతప్రభువులు సంయోగబలము గలిగియుండిరి. నగరముల సంయోగముచేత ప్రజలబలము వృద్ధిచెందెను.

రోడాల్ఫు డయనా రాజైన తర్వాత 1876వ సం. నందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. వాని కాలమునందు పట్టణ సమితులకును సామంతప్రభువులకును కలహములు గలిగినవి. సమితుల పక్షము 1889వ సం. నం దోడింపబడినది. సామంతుల బలము హెచ్చినది.

లక్సెంబర్గు రాజైన సిజిస్మాండు 1410వ సం. నందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. సిజిస్మాండు హోహెన్‌జోలర్ను వంశజుడు. వాని కాలమునం దంతః కలహములు మత కలహములు ప్రబలినవి. ఆయన బ్రాండెన్‌బర్గు సంస్థానమును హోహెన్‌జోలర్ను వంశజుడైన ఫ్రెడరిక్కున కిచ్చెను. హోహెన్‌జోలర్ను వంశజులు జర్మను సామ్రాజ్యబలమును కేంద్రీకృతము చేసి మహా సామ్రాజ్యమును నిర్మించిరి. సిజిస్మాండు మరణానంతరము జర్మను దేశమునకును ఆస్ట్రియాకును హాప్సుబర్గు వంశజులు రాజులగ నేర్పడిరి; సిజిస్మాండు మరణానంతరము 1437వ సం.లో సంభవించెను.

జర్మను వార్ వెస్సెల్ ప్రభుత్వ ధర్మ నిర్వహణ సూచక చిత్రము.

మూడవ ఫ్రెడరిక్కు 1440వ సం. నుండి 1493వ సం. వరకు చేసిన దీర్ఘ పాలనము ముఖ్యమైనది. వాని కాలమునందు జర్మనీబలము తగ్గి ఆస్ట్రియా బలము హెచ్చినది. రోమునందు మహాధిక్కారులైన రాజులతో ఫ్రెడరిక్కు కష్టపడవలసి వచ్చె. వాని కాలమునందు సామంతులకును పట్టణసమితులకును తిరిగి యుద్ధములు పొడమినవి. హోహెన్‌జోలర్ను వంశజుల ప్రతిష్ఠ హెచ్చుగ వర్ధిల్లినది. సామంతరాజులు ప్రతిఘటించిరి. ఆయన తనయుడైన ఒకటవ మాక్సిమిలియను 1486–1519వ సం. వరకేలెను. సామంతుల నోడించుటకై ప్రయత్నించెను. వాని కాలమునందు చిర కాలమునుండి రగులుచున్న మతావేశము మతపరివర్తనముగ పరిణ మించి, జర్మను దేశమునందే కాక యూరపుఖండమునం దంతటను మతయుద్ధాం దరములు వాటిల్లినవి.

పదునైదవ శతాబ్ది మధ్యమునందు యూరపుఖండమున భావపరివర్తన మేర్పడినది. యూరపుఖండమునందు రోమకసామ్రాట్శక్తి యైన కాన్‌స్టాంటినోపిలు క్రైస్తవమతవ్యాపకమునకు మూలకారకుడు క్రైస్తవమత వ్యాపకముతో రోమక సామ్రాజ్యమునందు నూతన విజ్ఞాన ముదయించినది. క్రైస్తవమతబోధకులు సత్యగుణసం పన్నులు, పండితులు, ప్రజ్ఞానిధులు. చక్రవర్తులు పట్టాభిషేక మహోత్సవసమయమునందు వారియాశీర్వాదమును బడయుచుండిరి. రాజులు మతాధిపతులను, ధనము లిచ్చి సత్కరించుచుండిరి. మతాధిపతులు భోగభాగ్యములందును ధన సంపదలందును రాజులను ధిక్కరించుచుండిరి.

పదియవ శతాబ్దమునుండియు మతాధిపతులు తమ విజ్ఞానము వలనను పవిత్ర చరిత్రములవలనను ప్రజలపూజ్యతను బడయుచుండిరి. వారి కాలక్రమమున మతాధిపతులు విషయలోలురై గౌరవము పడ యోగ్యులు కారైరి.

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు యూరపు ఖండమున పరిస్థితులు మారినవి. ప్రజలయందు విజ్ఞానము వ్యాపించినది. వ్యాపారము వృద్ధిచెందినది. పట్టణములు ప్రబలినవి. పట్టణవాసము నాగరికవ్యాప్తికి సాధనమైనది. శాస్త్రజ్ఞానము వృద్ధి చెందినది. విద్యావంతులకు మతమునందు నమ్మకము తగ్గినది. పోపులదురాశ, అపవిత్ర ప్రవర్తనము, మతాధిపతుల లోభత్వము గౌరవమును పోగొట్టినవి. ప్రజలకు భావస్వాతంత్ర్యము గలిగి మతపరివర్తన మేర్పడినది.

మతపరివర్తకులలో లూథరు ప్రఖ్యాతిపురుషుడు. ఆయనయందు 1417వ సం. నందు మతదురాచారములను ఖండించుచు నొక పత్రికను దేవాలయపు తలుపునకు గొట్టెను. మతసంస్కర్తలు లూథరు బోధనల వ్యాపింపజేసిరి. మతపరివర్తనము మతయుద్ధములకు కారణమైనది. యూరపుఖండమునం దంతటను, ముఖ్యముగ జర్మనీయందు, కాథలికులకు ప్రొటెస్టెంటులకు మతయుద్ధములు ప్రబలి వినాశన మునకు కారణము లైనవి.

ఓస్ట్రియా నయిదవ ఛార్లెసు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. సామంతులు ప్రజలు మతావేశము పూనిరి. దేశమునం దంతటను తీక్ష్ణమైన చర్చలు జరుగుచుండెను. మతకలహములు చెలరేగెను. సామ్రాట్ నిష్ఫలత్వము గలిగెను. ఛార్లెసు 1521వ సం. నందు లూథరు బోధలు ధర్మ విరుద్ధ

ద్ధము లని ప్రకటించెను. కాని పిమ్మట లూథరు పక్షావలంబకులను కాపాడుట కభయహస్తము నొసంగెను. లూథరుమతస్థులు మతసంరక్షణమునకై యొక సంఘమును స్థాపించిరి. ఛార్లెసు 1546వ సం. నందు లూథరు పక్షావలంబకులైన సాక్సనురాజును ఇతరులను ముహ్లుబర్గు యుద్ధమునం దోడించెను. సమయమునకై వేచియుండిన ఫ్రెంచిరాజు రెండవ హెన్రి, మెట్జువర్డును టౌలు నాక్రమించుకొనెను. ఛార్లెసు భయపడి రాజ్యమును ఫర్డినాండు కధీనము చేసెను.

ఫర్డినాండు ప్రొటెస్టెంటు మతమును నిర్మూలముచేయ సమకట్టెను. ఇంగ్లాండు, హాలెండు, డెన్మార్కు ప్రొటెస్టెంటు మత సంరక్షణమును చేయుటకై కంకణము కట్టుకొనినవి. ముప్పదేండ్ల యుద్ధ మారంభ మైనది. జర్మనీదేశము 1616-48 సం.ల వఱకును యుద్ధరంగములకు నిలయము. స్వీడను రాజు గస్టవసు అడాల్ఫసు మహాసైన్యముతో జర్మనుదేశమున ప్రవేశించి దేశసంక్షోభమును కలిగించెను. మహాశూరుఁడైన అడాల్ఫసు లూట్జను యుద్ధమునందు మృతినొందెను. ప్రొటెస్టెంటు పక్షపు సైన్యములును కాథలిక్కు పక్షపు సైన్యములును పట్టణములను పాడుచేసి సంక్షోభమును పుట్టించి సంహారముచేసిరి. సగపాలు ప్రజలు నశించిరి. సంపదలు పోయినవి. దేశాభ్యుదయమునకు భంగము కలిగినది. వెస్టుఫేలియ యొడంబడికవలన, ఫ్రాన్సునకు మెట్జు, వర్డును, టౌలు అల్సేసునందలి కొంతభాగము కలిసెను. జర్మనీయందలి యుత్తరభాగములు కొన్ని స్వీడనుతో కలిసెను.

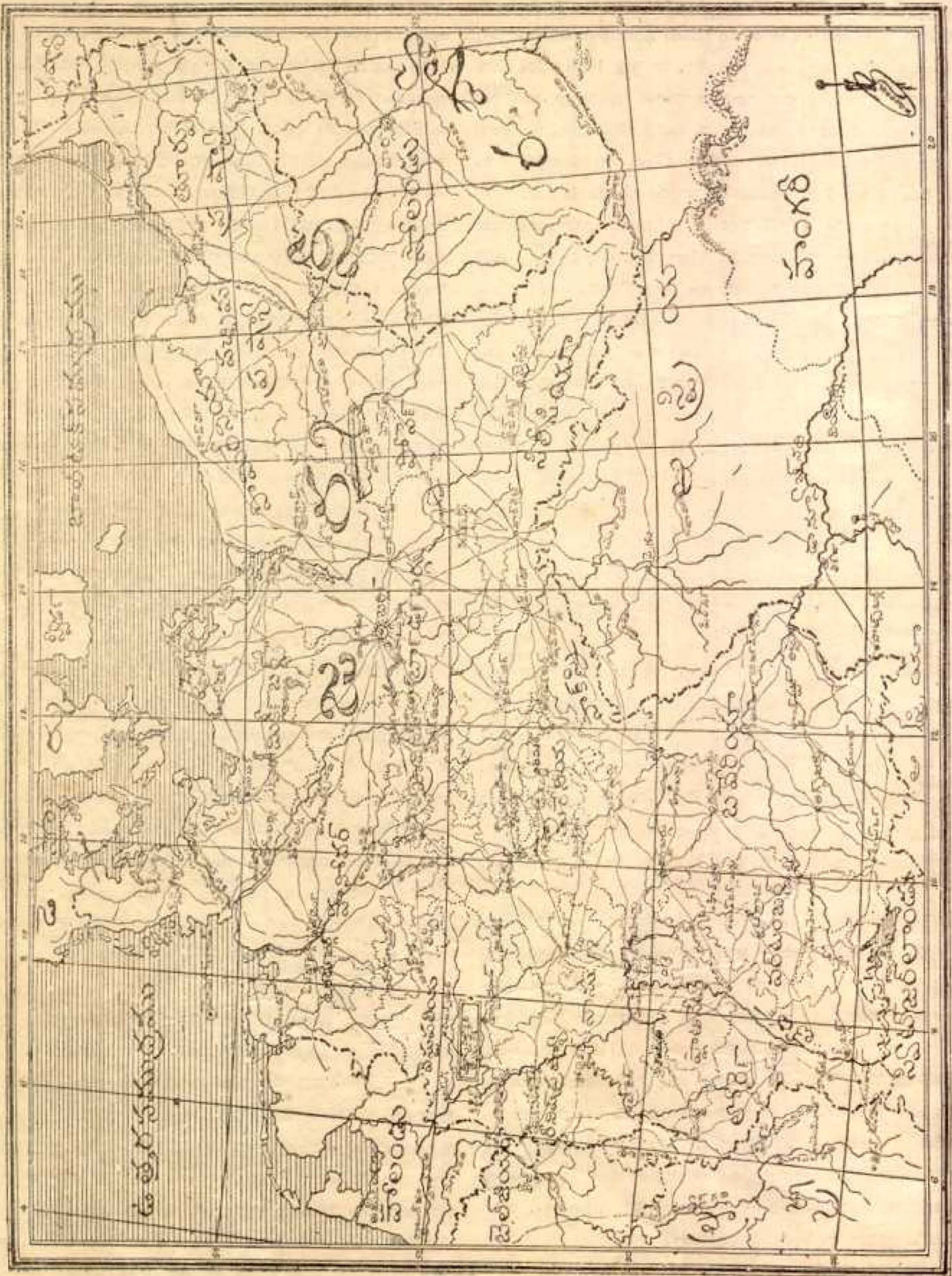
వెస్టుఫేలియ సంధివలన యూరపురాజ్యములకు వర్తమానస్థితి యేర్పడినది. పిమ్మట జరిగిన యుద్ధము లన్నియు రాజ్యలాభమునకై చేయఁబడిన యుద్ధములు. పదునేడవ శతాబ్దమునందు ఫ్రెంచిరాజు పదునాల్గవ లూయి తన రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేయఁ దలఁచెను. జర్మనురాజ్యము దుర్బలస్థితియం దుండెను. ఫ్రెంచిరాజ్యము జర్మనీ నుండి స్ట్రాసుబర్గు మొదలగు దేశములను కలుపుకొనెను.

పిమ్మట స్పెయిను దేశపు వారసత్వపు హక్కును గురించి కలిగిన యుద్ధములలో జర్మని రెండు పక్షములందును చేరి యుద్ధము చేసెను. హాప్సుబర్గువంశజులు స్పెయిను, ఆస్ట్రియ, జర్మని రాజ్యములకు రాజులుగ నుండిరి. ఆరవ చార్లెసుతో హాప్సుబర్గువంశము నందు పురుషసంతతి నశించెను. మేరియా థెరీజా, ఆమె తండ్రి చేసిన ఏర్పాటుల ననుసరించి, ఆస్ట్రియాకును నితరరాజ్యములకును పాలకత్వము వహించెను. ఆమె భర్త ఫ్రాన్సిసు 1745వ సం. నందు చక్రవర్తిగా నెన్నుకొనఁబడెను. రుష్యా, సాక్సని, స్వీడనుల సహాయము వలన నాస్ట్రియారాజులు జర్మనురాజ్యపాలనమును తిరిగి స్థాపింపఁదల పెట్టిరి. ఆ యుద్ధములు ఏడేండ్ల యుద్ధ మని ప్రసిద్ధికెక్కినవి. ప్రష్యా రాజైన ఫ్రెడరిక్కు మహాశయుఁడు యుద్ధమునందు సంపూర్ణవిజయమును పొంది యుద్ధతంత్రజ్ఞులలో నగ్రగణ్యుఁ డని ప్రసిద్ధికెక్కి హోహెన్‌జొల్లారెను వంశమును స్థిరముగ స్థాపించెను.

హాప్సుబర్గువంశజులు శత్రువుల నెదుర్కొనుచుండఁగ, హోహెన్‌జొల్లారెను రాజులు తమ రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసి బలప ఱుప నుపక్రమించిరి. ఆ వంశమువారిలో ఫ్రెడరిక్ విలియము 1640-1688 సం. వఱకును పాలించి ధర్మాధర్మములతో నిమిత్తములేక నే రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసి సంపదలను వృద్ధిచేసెను. ఆయన కుమారుఁడు ఒకటవ ఫ్రెడరిక్ 1688-1713 సం.ల వఱకును నేలి ప్రష్యా రాజబిరుదమును పరిగ్రహించెను. రెండవ ఫ్రెడరిక్ మహాశయుఁ డని ఖ్యాతిగడించి 1740-1786 సం.ల వఱకు నేలెను. ఆ రాజేంద్రుని కాలమునందు జర్మనుదేశమునకు నూతనయుగారంభము. రాజ్యము నందు సైలీషియ, పోలాండులోని కొంతభాగము చేర్పఁబడినవి. సైన్యము సుశిక్షితమై బలము గలిగియుండెను. ప్రజలకు జాతీయ గౌరవము ఆత్మప్రత్యయము నేర్పడినవి. ఫ్రెంచినాగరికము వలన సహిష్ణులైన ప్రజలు, ప్రత్యేకవ్యక్తతను స్థాపింప నెంచిరి. రాజు నిరంకుశాధికారాభిమాని యైనను ప్రజాసేవకుఁడు. అకాపట్యుఁ డైనను నింగితజ్ఞుఁడు. బలవంతుఁ డైనను ధర్మప్రవర్తకుఁడు. దేశాభ్యుదయమునకై రాజునకు ప్రతిభావంతు లైన కవులు, గాయకులు నాటకకర్తలు, తత్త్వజ్ఞులు తోడ్పడిరి.

షిల్లరు తన కావ్యములందు జర్మను జాతీయాత్మను వ్యక్తీకరించెను. ఫిచియు షెల్లింగును జర్మను జాతీయవిద్యను వ్యాపింపఁజేసిరి. కాంటును తత్త్వజ్ఞానము నుపదేశించెను. మహామహుఁడు గొయిటె గంభీరభావంబుల కనుయోగ్యంబైన భాషాసౌష్ఠవంబును భాషాసౌష్ఠవంబున కనుకూలంబు లైన విశాలభావంబులను నిర్మించెను. గొయిటె కావ్య రచనలయందు కృత్రిమనిర్మాణమును నిరసించి సహజమార్గము నవలంబించెను. నాయికానాయకుల గుణశీలకథనమే కావ్యమునకు ప్రాణ మని స్థాపించెను. సామాన్యమానవులయందు నయితము ప్రాచీనగాథలతో ప్రమేయము లేకయే, దివ్యగుణశీలములను వ్యక్తీకరించెను. హెర్డరు జర్మనుల సుగుణంబుల నగ్గడించుచు పూర్వాపరకారణంబుల ననుసరించి జర్మను జాతియాత్మత్వమును బోధించెను; ప్రబంధశరంబులకంటె నాటకగీతము భావపరిస్ఫుటమున కెక్కుడు ప్రయోజనకర మని తెలిపెను. షిల్లరు జర్మను ధీరుల సుగుణశీలంబులను నాటకంబు లందు సంస్తుతించెను. నవలాకారులు చరిత్రాత్మకంబైన నవలలను ప్రకటించి ప్రజలకు స్వదేశచరిత్రపఠనమునం దుత్సాహము కల్పించిరి.

నూతనగ్రంథములు జర్మనులకు నూతనభావప్రపంచము నుద యింపఁజేసినవి. జర్మనులకు తమ ప్రాచీనవైభవమునందును భావి భాగ్యస్థితియందును నమ్మకము కుదిరినది. భావప్రపంచమునకు తగిన కార్యపరిస్థితులు కూడ జర్మను రాజ్యరంగమునందు బయలుదేఱి దేశసేవకై కంకణము కట్టుకొనిరి. రాజ్యధర్మభావము ప్రజలయం దుదయించినది. కవులు, గాయకులు, వీరులు, ధీరులు, పండితులు పామరులు, వైదికులు లౌకికులు, సామంతులు, ప్రజలు దేశారాధన పరాయణులై ఫ్రెడరిక్కుమహాశయుని మార్గము నవలంబించిరి. ఇట్టి మహాయుగము లె జాతుల చరిత్రములందు విజయములకంటెను, సైన్య ములకంటెను, సంపదలకంటెను పవిత్రములై శోభాయమానంబులై

విజ్ఞానప్రదంబులై జాతీయపరిణామంబునకును, మానవస్వాతంత్ర్యమునకును సాధనంబులుగ నేర్పడినవి.

ఫ్రెడరికుతో నారంభమైన జర్మనుజాతీయతను ఫ్రెంచి పరివర్తనము పెంచి బలపఱచినది. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతయు నందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజలు సామంతుల దౌర్జన్యమునకు బలి యగుచుండిరి. బ్రిటీషు ద్వీపములందు మాత్రము ప్రజలు స్వాతంత్ర్యము గలిగియుండిరి. ఫ్రెంచిపరివర్తనము యూరపురాజ్యములకు విహారమును పుట్టించినది. ఫ్రెడరికు ఫ్రెంచిరాజునకు యుద్ధారంభమునందు సహాయము చేసెను. కాని నెపోలియను కొంతకాలమునందు జేసి రాజ్యవిధ్వంసము జేసినపుడు జర్మను లాంగ్లేయులతో జేరి నెపోలియను నోడించిన యితిహాసము సుప్రసిద్ధము. ఆ సంద ర్భమునం దాస్ట్రియాచక్రవర్తి రెండవ ఫ్రేన్సిసు జర్మనురాజ్యపదమునందు గల హక్కును వదలుకొనెను. అపుడు జర్మని ఆస్ట్రియా రాజ్యములకు చిరకాలబద్ధమైన పోష్యపోషకసంబంధము విడి, రెండు సామ్రాజ్యము లేర్పడినవి. ట్యూటనుజాతి రెండు భాగములుగ విభజింపబడినది. వర్తమాన సంగ్రామాంతమునం దీ రాష్ట్రములు తిరిగి యొక రాష్ట్రముగ నిర్మిత మగుట భగవత్సంకల్పము కావచ్చును.

ఫ్రెంచిపరివర్తనము నాటిన బీజములు పెరిగి యూరపురాజ్యములందు సుస్థిరము లైనవి. నెపోలియను పరిశోధను వల్లనె జర్మను ప్రజలయందు దేశాభిమాన ముదయించినపుడు జర్మనుజాతీయ నిర్మాణము సాధ్యమైనది. జాతీయనిర్మాణమునకు రాజ్యధర్మము కంటె బలతరమైన సాధనము లేదు. జర్మనుదేశమునందు సామంత రాజులు స్వతంత్రులుగ నుండి నపుడు కేంద్రీకృతాధికారమున కవకాశము లేక, బలము చీలి ప్రజాసాధ్యమునకును దేశసంరక్షణమునకును నుపయోగముగ నుండెను. సామంతరాజ్యములు స్వతంత్ర రాజ్యాధికారము గలిగియుండెను. రాజ్యములకు సంయోగ మేర్పడి సంయోగపరిపాలనము స్థాపింపబడెను. ముప్పది తొమ్మిది సామంత రాజ్యములును చేరి సంయుక్తజర్మనురాజ్యమును స్థాపించినవి. సంయుక్త రాజ్యపు రాజ్యతంత్రము ఫ్రాంకుఫోర్టునందు కూడిన సభలో నిర్ణయింపబడుచుండెను. ఆస్ట్రియా ప్రతినిధి ఆ సభ కధ్యక్షుడు. ఇది జర్మనురాజ్యాంగ నిర్మాణంబునకు మూలబీజముగ నుండెను. జర్మనీయం దుదయించిన ప్రజాప్రబోధమును చల్లార్చుటకై మూడవ ఫ్రెడరికు విలియము రాష్ట్రీయశాసన సభలను నిర్మించెను. కాని వానికి జర్మనుసామ్రాజ్యపాశమును దృఢపఱుపగ జాలినశక్తి లేకుండెను.

1835-వ సం. నందు నిర్మితమైన (జోల్లవరిన్ Zollpeerein) శుల్కపాశబంధముకలన సంయుక్తపాలనము దృఢతర మైనది. ఆ సంయోగమునం దాస్ట్రియా తప్ప తక్కిన జర్మనురాజ్యములు చేరినవి. నాల్గవ ఫ్రెడరికు విలియము 1840-61 సం.ము ప్రష్యను పాలించెను. 1848-వ సం. నం దేర్పడిన పరివర్తనమున ప్రజలు రాజ్యాంగ సంస్కరణము నేకగ్రీవముగ కోరిరి. రాజు ప్రజాసంరంభము నుపశమింపజేయుటకై జాతీయసభను స్థాపించెను. ఆ సభయం దాస్ట్రియా దక్క తక్కిన రాజ్యముల ప్రతినిధులు గలరు. పత్రికలకు స్వాతంత్ర్య మేర్పడెను. ప్రాతినిధ్యము నిర్ణయింపబడినది. న్యాయవిచారణము నందు పంచాయతీ సభలు ప్రవేశపెట్టబడెను. నిర్బంధమైన శిక్షాంకరములు స్థాపితములైనవి. విద్యావ్యాపనమునకు సదుపాయములు కల్పింపబడినవి. పరిశ్రమలు వృద్ధిచెంద నారంభించినవి.

జర్మనురాజ్యమునకు ఆస్ట్రియా ప్రతిబంధకము వదలలేదు; చాలినంత బలము గలుగలేదు; ప్రష్యారాజ్యము సామ్రాజ్యమునకు కేంద్రస్థానము కాలేదు. ఫ్రెడరికు విలియమునకు గలిగిన చిత్తచాంచల్యమువలన వాని యనుజుడు మొదటి విలియము ప్రష్యకు రాజాయెను. ఆ రాజునకు పుణ్యవశమున బిస్మార్కు మంత్రిగ నేర్పడెను.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపుఖండమున బిస్మార్కును మించిన రాజనీతిజ్ఞుడు లేడనుట యతిశయోక్తి గాదు. చంద్రగుప్తునకు చాణక్యునివలె విలియమునకు బిస్మార్కు రాజ్యప్రాప్తికై తోడ్పడెను. బిస్మార్కు ప్రజ్ఞాశాలియు, దృఢచిత్తుడు, కపటాచార్యుడు, రాజనీతివిశారదుడు, దేశభక్తుడు. ఆ మంత్రి వర్యుడు సమయోచితముగ సామదానభేదదండోపాయముల నుపయోగించుచు రుష్యా, ఫ్రాన్సు, ఆస్ట్రియా, ఇటలీ, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యములను లాలించుచు బెదరించుచు నోడించుచు జర్మను సామ్రాజ్యమును వ్యాపింపజేసి బలపఱచెను.

ఆస్ట్రియా యొక్క యధికారమును, సామంత రాజ్యముల నానాత్వమును జర్మనురాజ్యదుర్బలత్వమునకు కారణములు. ప్రష్య 1866-వ సం. నందు ఆస్ట్రియాను కోనిగ్రాట్జువద్ద నోడించి ప్రేగు ఒడంబడికవలన షెల్సువిగు హోల్‌స్టీను దేశములను తన రాజ్యమున గలుపు చేసికొనెను. ఈ సంధివలన జర్మని యాస్ట్రియాలకుం గల సంబంధము సంపూర్ణముగ విడిపోయినది. జర్మనురాజ్యముల నేకీభావబద్ధములుగ చేయుటకై 1870-వ సం. నందు ఫ్రాన్సునకును జర్మనీకిని యుద్ధము సంప్రాప్తమైనది. యుద్ధకారణములు బిస్మార్కు నిర్మితము లని ప్రతీతి. 1871-వ సం. నందు ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపబడెను. మూడవ నెపోలియను లక్షలకొలది సైనికులను ఖైదీలుగ చిక్కిరి. 320 కోట్ల రూప్యములను ఆల్సేసు లోరేను దేశములను విచ్చి ఫ్రాన్సు సంధి చేసికొనెను. విలియము మహావైభవముతో సామంతరాజపరివేష్టితుడై ఫ్రాన్సుదేశమునందు వర్సేలు పట్టణమున సంయుక్త జర్మను సామ్రాజ్యంబునకు చక్రవర్తిగ పట్టాభిషిక్తుం డయ్యెను. బిస్మార్కు రెండవ సంకల్ప మీడేరినది. హోహెంజొల్లెర్న వంశజులు జర్మను సామ్రాజ్యాధిష్ఠాతలైరి. జర్మను సామ్రాజ్యమునకు యౌవనదశ సంప్రాప్తమైనది.

బిస్మార్కు నిరుపమానంబైన బుద్ధివైభవముతో జర్మను సామ్రాజ్యసంపదలను ప్రతిదిన మభివృద్ధి చేయుచుండెను. కళాశాస్త్ర

లకు నిరంకుశాధికారాభిమానము సహజము. రాజ్యతంత్రములందు చతురుపాయములలో ముఖ్యముగ దండోపాయమునందు బిస్మార్కునకభిమానము మెండు. 1871వ సం. తరువాత జర్మనియందు పరిశ్రమలు వ్యాపించి సంపదలు పెరిగినవి. మతస్వాతంత్ర్యమునకు నిలయమైన జర్మనియందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రబలినది. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము ప్రజాపక్షమునకు కారణమైనది. నిరంకుశాధికారాభిమాని యైన బిస్మార్కునకీ భావనలు సమ్మతములు కావు. దండోపాయముకలన ప్రజాపక్షములవారలను సంహరింపఁదలపెట్టెను.

అప్పుడు స్వాధికారాభిమానమునకును బిస్మార్కును నిలవనిచ్చిన రెండవ విలియము చక్రవర్తి జర్మనురాజ్యరంగమునందు ప్రవేశించెను. స్వాధికారప్రియులిద్దఱ యిరువురకు పొందు పొసఁగుట కష్టము. చక్రవర్తి మరియు హెచ్చినది. ధర్మాధర్మములను నిలపోయక మహోహాజ జోల్లైను సంశాధివృద్ధికిని జర్మను సామ్రాజ్యోద్ధరణమునకును తన జీవితము ధారపోసిన మంత్రిపుంగవుఁడు 1890 సం. నందు మంత్రిత్వము నిర్బంధముమీఁద మానుకొనెను.

1872వ సం. మొదలు ఫ్రాన్సుపరాజయానంతరము జర్మను సామ్రాజ్యమునందు నూతనయుగ మేర్పడినది. నూతనాదర్శములు వెలసినవి. నూతనోత్సాహము వ్యక్తమైనది. విజయము పలితముల ధముగ లభించిన జర్మనులకు విజయపరంపరలం గాశీయేర్పడినది. నష్టపూరణమునకై ముట్టిన 400 కోట్ల రూప్యములు ధనలోభమును పుట్టించినవి. ధనలోభమునకు రాజ్యలోభము జనించినది. జర్మనులు తలంచినట్లు ఫ్రెంచిరాజ్యము చెడక యతిత్వరితముగ కోలుకొనెను. జర్మనులు విజయకాంక్షతో సమరసన్నాహములు చేయఁగడంగిరి. ఇటలీ ఆస్ట్రియా దేశములతో సంధి చేసికొనిరి; విజయవిభవంబునకై సంపూర్ణంబైన విశ్వాసముతో చక్రవర్తి, మంత్రి, యోధులు, విద్వాంసులు, వర్తకులు, మతబోధకులు, సామాన్యులు అందఱును నిరీక్షించుచుండిరి. పాఠశాలలు, నాటకశాలలు కోటలు, కచేరీ ములు సమస్త విజయధ్వనులతో నిక్కిటిల్లుచుండెను.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రారంభమున జర్మనీదేశమునందుఁ గలిగిన భావపరివర్తనమువలన జర్మనుజాతీయ వ్యక్తత బలపడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దరంతిమునందు వ్యక్తివ్యక్తత బలపడ నారంభమైనది. ట్రీష్కి, నీష్కి మొదలగు తత్త్వజ్ఞులు వ్యక్తిజీవనమె సంఘజీవనమునకు కీలక మని బోధించిరి. వ్యక్తిప్రకర్షణమునకును జాతీయ ప్రకర్షణమునకును సమసంధానమేర్పఱుపఁబడినది. కైజరునందు జర్మను సమష్టియు జర్మను జాతియు మూర్తీభవించినవి. జర్మనుజాతీయ బలమును స్థాపించిన బిస్మార్కునకు లోకవ్యాప్తమైన సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు విశ్వాసము లేదు. కైజరునకును వాని యనుచరులైన బర్న్‌హార్డి ట్రైట్ష్కి మొదలగు దేశాభిమానులకును గలదు. లోక సామ్రాజ్యప్రాప్తికై కైజరు జర్మనుసామ్రాజ్యసంపదలను వినియోగింప నుపక్రమించెను. సుశిక్షితమైన సైన్యము, యుద్ధనౌకాదళము నిర్మింపఁబడెను. యుద్ధోపకరణములు విపరీతముగ నిర్మింపఁబడెను. పరిశ్రమలు వృద్ధిచేయఁబడెను. జర్మనుల శాస్త్రజ్ఞానము పదార్థవిజ్ఞానములకును, మారణసాధననిర్మాణములకును వినియోగింపఁబడినది. సకలరాజ్యములందును జర్మనులు [illegible]ప్రచారముల నుపయోగించుటకు సంసిద్ధులై యుండిరి.

అన్ని యుగములందును లోకకంటకులకు ముప్పు తప్పక కలుగుచుండెను. కైజరు గర్వమితి మీఱినది. జర్మనుల స్వాత్రి భావవిజృంభణము లోకసంక్షోభమునకు కారణమైనది. యూరపు రాజ్యములందు సైన్యములు, సైన్యోపకరణములు, యుద్ధనౌకలు, యుద్ధవిమానములు సకలభాగములను వ్యాపించినవి. ప్రష్యారాజు లిట్టి భావవ్యాపనమునకు కారకులు. శాత్రవోన్మూలసంహారము చేసి శాంతిని స్థాపించుటకై బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము యుద్ధమునందు చేరినది. సామ్రాజ్యవిస్తారమైన భరతఖండమును చేరినది. భారతయోధులు విజయకాంక్షతో యుద్ధము చేయుచున్నారు.

జర్మనుసామ్రాజ్య విస్తీర్ణము	చతురపు మైళ్లు	208,780
ప్రజాసంఖ్య		64,925,993
ఆదాయము 1913లో	సవరనులు	178,869,935
వ్యయము	,,	178,869,935
సైన్యబలము		5,400,000
యుద్ధమునకు ముందు జర్మను అధినివేశముల		
విస్తీర్ణము	చతురపుమైళ్లు	1,131,489
ఆదాయము	సవరనులు	2,386,500
వ్యయము	,,	6,054,500
జనసంఖ్య		12,969,300

పాలనము సంయుక్తపాలనము. శిష్టుల సభ, ప్రజల సభ రెండు సభలు గలవు.

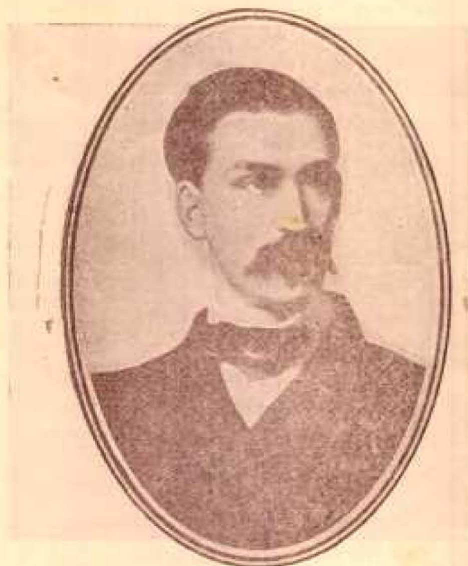
తే. ఉసురునకుఁ బ్రీతికరంబు లై యొసఁగునట్టి
అష్టవిధపుష్పములను నీ వతులభక్తిఁ
బొందుమీ వానిచే దేవుఁ బూజఁ జేయఁ
దగదు నసురుండు తనయును దాన మనస!

NIETZSCHE

కీర్తిశేషుడయిన నీట్షీ. జర్మను తత్వశాస్త్రజ్ఞుడు

TREITSCHKE

కీర్తిశేషుడయిన ట్రీష్కీ. జర్మను చరిత్రకారుడు

VON MOLTKE

గతించిన వాన్ మోల్ట్కీ. జర్మను సైన్యనిర్మాత

HERR VON JAGOW

హెర్ వాన్ జాగో. ప్రకృత జర్మను విదేశాంగమంత్రి

CROWN PRINCE OF GERMANY

జర్మనీ యువరాజు

VICE ADMIRAL INGENOHL

వైస్ అడ్మిరల్ ఇంగనోల్. జర్మను యుద్ధనౌకా సేనాధిపతి

ADMIRAL VON TIRPITZ

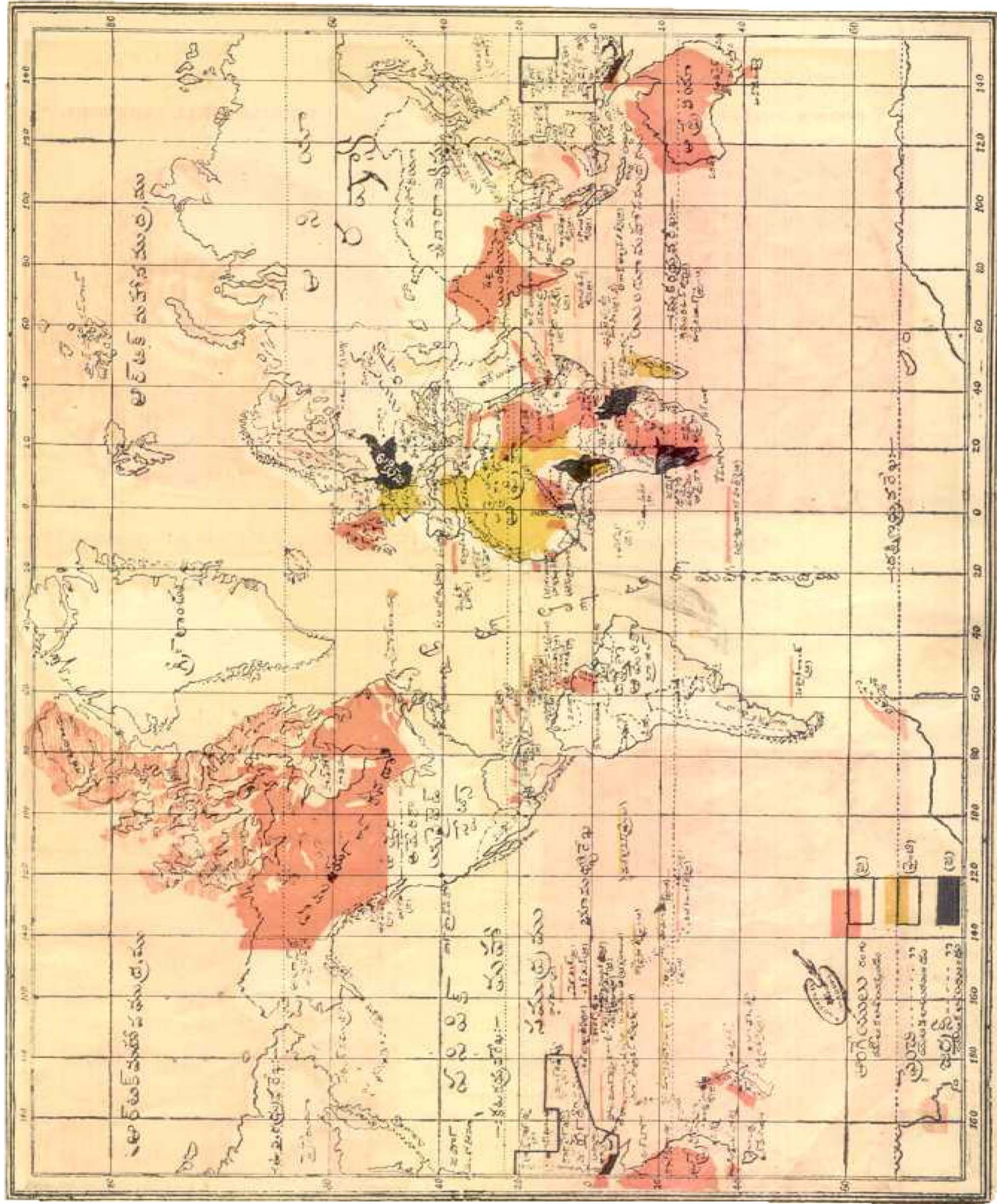

వాన్ టిర్పిట్జ్. జర్మను యుద్ధనావాంగ మంత్రి

CAPTAIN VON MULLER

ఎమ్డెన్ క్రూయిజరుకు కెప్టనగు వాన్ ముల్లర్

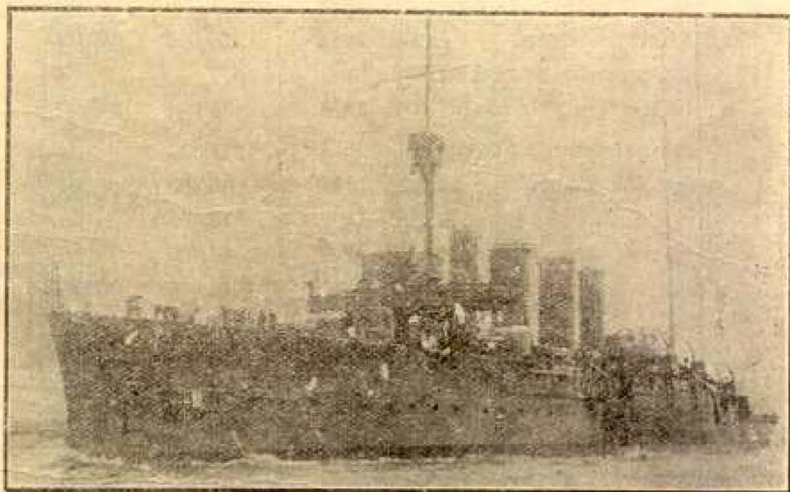

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

సుఖదుఃఖములు జయాపజయములు కలిమి లేములు కర్మఫలసంజాతములు దైవాధీనములు. లోకమునందు వ్యక్తులకు జాతులకు దశాభేదము లనంతములు. అట్లాంటిసు లెమూరియా సామ్రాజ్యము లంతరించినవి. అస్సీరియనులు గ్రీకులు రోమనులు దిగ్విజయముచేసి మహాసామ్రాజ్యములను స్థాపించిరి. కాని లోకచరిత్రమునం దింతవఱకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమును బోలిన మహాసామ్రాజ్యము గానరాదు. వైశాల్యమునందును, వైభవము నందును, పరిపాలనము నందును, ప్రతిభయందును, ధర్మసంరక్షణము నందును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము భూత వర్తమాన సామ్రాజ్యములందు సాటిలేనిది. సామ్రాజ్యము భూతలమునం దంతటను నాల్గవభాగము నాక్రమించి వ్యాపించి యుండుటవలన దానియందు సూర్యుఁ డస్తమింపఁడు. సామ్రాజ్యసంపదలకు మితిలేదు. ఇది ప్రజాపరిపాలనా నిర్మాణములకు మాతృస్థానము; గౌరవసన్మానములకు ప్రమాణముగ నెన్నఁదగినది. ఈ సామ్రాజ్య చరిత్రమును సంక్షేపముగ నైనను నీ సంచికయందు ప్రకటించుట యలవిగాని పని. బ్రిటీషు సామ్రాజ్య చరిత్రమును వ్రాయవలయు ననిన మూఁడు నాలుగు వందల యేండ్ల లోక చరిత్రమును వ్రాయఁబూనుట యైయుండును. మఱియు బ్రిటీషు సామ్రాజ్య చరిత్రముకొంతయైనను విద్యావంతులకు తెలిసియున్నది. ఇచట బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములోని భిన్నభాగముల వైశాల్యాది విశేషాంశములు మాత్రము తెలుపఁబడును.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సైన్యము

బ్రిటీషు యుద్ధనౌక

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు మాతృస్థానము బ్రిటీషుద్వీపములు. వానియందు ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు ఐర్లాండు చేరియున్నవి. వాని సంక్షేపచరిత్ర యాంధ్ర భాషయందు ప్రకటింపఁబడియున్నది.

సామ్రాజ్య భాగములయొక్క విస్తీర్ణమును జనసంఖ్యయు వ్యాపారమును

దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య	దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య
బ్రిటీషు ద్వీపములు	1,21,377	4,64,07,037	మధ్యఅమెరికా	8,600	50,000
యూరపు	121,512	458,78,500	వెస్టు ఇండీసు	12.300	1,730,000
ఆసియా	2,187,550	323,158,000	దక్షిణఅమెరికా	97,800	3,14,000
ఆఫ్రికా	3,618,245	49,458,150	ఆస్ట్రేలేషియా	3,214,685	6,240000
ఉత్తరఅమెరికా	3,893,020	7.458,000	మొత్తము	1,3,1,53,685	43,42,86.650

ఖండములలోని రాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	సంవత్సరం	చతురపు మైళ్లు	జన సంఖ్య	ఎగు మతులు	దిగు మతులు
యూరపు					పౌ.	పౌ.
సంయుక్తరాష్ట్రము	మాతృదేశము	—	121,090	45,500,000	744,650,000	599,000000
మాను ద్వీపము	,, ...	—	230	50,000	—	—
చానలు ద్వీపములు	,, ...	—	70	97,000	—	—
మాల్టా గోజా	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడి	1814	120	211,000	2,620,000	980,000
జిబ్రాల్టరు	,, ,, [నది	1713	2	20,000	826,000	24,000
ఆసియా						
హిందూదేశము	జయింపబడినది.	1757-1897	1,900,00	315,000,000	152,000,000	171,000,000
సింహళము	సమాధానముమీద నిచ్చివేయబ	1801	25,50	4,100,000	12,500,000	13,500,000
స్ట్రెయిట్ సెట్టిల్మెంటులు	,, ,, [డినది	1785-1909	1,660	700,000	45,000,000	38,000,000
సంయుక్తమలయా రాష్ట్రములు	,, ,, ...	1874-1888	27,700	1,000,000	12,000,000	22,000,000
ఇతరమలయా రాష్ట్రములు	,, ,, ...	1909	14,200	800,000	—	—
హాంగ్ కాంగు	,, ,, ...	1842-1906	390	440,000	—	—
వీహైవాయి	,, ,, ...	1893	300	160 000	—	—
ఉత్తరబోర్నియో	ఇచ్చివేయబడినది	1877	31,100	204,000	1,100,000	1,300,000
బ్రూనెయి	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడి	1888	4,000	30,000	—	—
సరవాక్	కలుపుకొనబడినది. [నది.	1888	50,000	650,000	800,000	1.000,000
సైప్రసు	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడి 1914-లో కలుపుకొనబడినది. [నది	1878	3,600	275,000	700,000	790,000
ఆఫ్రికా						
కేపురాష్ట్రము	సమాధానముమీద నిచ్చివేయబ	1814	277,000			
నెటాలు	కలుపుకొనబడినది. [డినది	1843	35,400	5,100,000 (కేపురాష్ట్రము–ట్రాన్సువాలు)	39,000,000 (కేపురాష్ట్రము–రొడీసియా)	63,000,000 (కేపురాష్ట్రము–రొడీసియా)
ట్రాన్సువాలు	,, ,, ...	1900	110,400			
ఆరంజిఫ్రీస్టేటు	,, ,, ...	1900	50,400			
బసుటోలాండు	,, ,, ...	—	10,300	350,000		
బెచ్యులాండు	,, ,, ...	1895	275,000	126,000		
రొడీసియా	,, ,, ...	1889	450,000	1,750,000		
గాంబియా	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడి	1807	4,000	146,000	756,000	735,000
గోల్డు కోస్టు	,, ,, [నది.	1672	80,000	1,400,000	4,025.000	4,307,000
సియర్రాలియోను	,, ,, ...	1787	34,000	1,100,000	1,400,000	1,500,000
ఉత్తరనైజీరియా	,, ,, ...	1891	255,700	10,000,000	6,500,000 (ఉత్తర, దక్షిణ నైజీరియా)	6,100,000 (ఉత్తర, దక్షిణ నైజీరియా)
దక్షిణనైజీరియా	,, ,, ...	1891	73,000	7,000,000		
సోమలిలాండు	,, ,, ...	1884	68,000	300,000	250,000	215,000
తూర్పుఆఫ్రిక	,, ,, ...	1888	182,000	4,000,000	1,850,000	1,200,000
ఉగండా	,, ,, ...	1894	223,500	2,500,000	630,000	400,000
జాంజిబారు	,, ,, ...	1890	1,020	200,000	1,000,000	1,100,000
న్యాసలాండు	,, ,, ...	1891	300,000	1,000,000	280,000	175,000

ఖండములలోనిరాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	సంవత్సరం	చతురపు మైళ్లు	జన సంఖ్య	ఎగు మతులు	దిగు మతులు
ఈజిప్టు	ఆక్రమించుకొనఁబడినది.	1882	400,000	12,000,000	28,000,000	29,000,000
సుదాను	జయింపఁబడినది.	1898	1,000,000	2,000,000	—	—
మారిషసు	,, ఇచ్చివేయఁబడినది.	1810-1814	720	370,000	2,?00,000	2,500,000
సిచిలీసు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1814	150	23,000	78,000	110,000
ఆసెన్షను	ఆక్రమించుకొనఁబడినది. [నది.	1815	40	150	—	—
సెయింటు హెలీన	జయింపఁబడినది.	1673	47	3,500	42,000	6,000
అమెరికా						
ఒంటారియొ	జయింపబడి ఇచ్చివేయఁబడినది.	1759-1763	407,250			
క్విబెకు	,, ,, ...	1759-1763	706,850			
నోవాస్కోషియా	,, ,, ...	1627-1713	21,500			
న్యూబ్రన్సువికు	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబ	1763	28,000			
ప్రిన్సుఎడ్వర్డు ద్వీపము	జయింపఁబడినది. [డినది.	1745-1763	2,200			
బ్రిటీషుకొలంబియ	అధివేశింపఁబడినది.	1670	355,900	7,200,000	140,000,000	19,000,000
మెనిటోబా	,, ...	1813	251,900			
ఆల్బర్టా	,, ...	1670	255,000			
సస్కాచెవాను	,, ...	1670	251,700			
పశ్చిమోత్తరరాష్ట్రములు	,, ...	1670	1,250,006			
న్యూఫౌండ్లాండు	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబ	1583	40,000	240,000	2,700,000	2,?00,000
జమెయిక	జయింపఁబడినది. [డినది.	1655	4,200	850,000	3,050,000	2,710,000
బాహామసు	అధివేశింపఁబడినది.	1629	4,400	56,000	358,000	276,000
లీవరు ద్వీపములు	,, ...	1623-1659	750	140,000	640,000	503,000
విండ్వర్డు ద్వీపములు	ఇచ్చివేయఁబడినది.	1763,1783	510	200,000	800,000	800,000
బార్బెడాసు	అధివేశింపఁబడినది.	1605	170	196,000	1,460,000	1,086,000
ట్రినిడాడు,టొబాగొ	జయింపఁబడినది.	1797	1,860	330,000	4,700,000	4,500,000
బ్రిటీషు గ్వయానా	జయింపఁబడి ఇచ్చివేయఁబడినది.	1803-1814	90,300	310,000	1,700,000	1,577,000
బ్రిటీషు హొండురాస్	,, ...	1798	8,600	40,500	700,000	550,000
బర్మ్యుడా	అధివేశింపఁబడినది.	161?	20	19,000	637,000	117,000
ఫాక్లాండుద్వీపములు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1771	6,500	3,240	100,000	620,000
దక్షిణజార్జియ	,, [నది	1771	1,000	—	—	—
ఆస్ట్రేలేషియా						
న్యూసౌతువేల్సు	అధివేశింపఁబడినది.	1788	310,400	1,650,000		
విక్టోరియా	,, ...	1832	88,000	1,320,000		
దక్షిణఆస్ట్రేలియా	,, ...	1835	904,000	409,000	78,000000	80,000,000
క్వీన్సులాండు	,, ...	1824	670,500	606,000		
టాస్మేనియ	,, ...	1803	26,220	191,000		
పశ్చిమఆస్ట్రేలియా	,, ...	1828	976,000	282,000		
న్యూజిలాండు	,, జయింపఁబడినది.	1845	105,000	1,050,000	31,000,000	22,000,000
ఫిజి	స్వదేశీయులయొద్దనుండి ప్రతిగ్ర	1874	7,500	180,000	950,000	1,060,000
పాపువ	కలుపుకొనఁబడినది [హింపఁబడినది	1884	90,540	360,000	—	—
పసిఫిక్ ద్వీపములు	సమాధానముమీఁద నియ్యఁబడినది	1893-1906	12,500	200,000	570,000	600,000

సర్వియా చరిత్రము

ప్రాచీనగాథ

ప్రస్తుత మైరోపామహాసంగ్రామమునకు ముఖ్యకారకులుగ చెప్పఁబడుచున్న సర్వియను లీ రాష్ట్రమువారే. బాల్కను ప్రజలందఱిలోను సర్వియనులు స్వేచ్ఛాసామర్థ్యములు గలవారు. సర్వు లని పిలువఁబడువా రీ సర్వియారాష్ట్రమునందే గాక తక్కిన బాల్కనురాష్ట్రములలోఁ గూడ ననేకస్థలములందుఁ గలరు. వీ రతిశూరులు. రణ మన్న నత్యుత్సాహము. క్రీస్తుశకము రెండు మూడు శతాబ్దములందు వీరు కార్పేతియన్ పర్వతప్రాంతములనుండి వచ్చి బాల్కనుద్వీపకల్పమునందంతట నక్కడక్కడ ప్రవేశించిరి. వీరు క్రమక్రమముగ వృద్ధినొంది యారవ శతాబ్దము మధ్యమున దక్షిణయూరపు నంతను దోఁచుకొన మొదలుపెట్టిరి. క్రీ. శ. 620-వ సంవత్సరమునందు హెరాక్లియసను గ్రీసు చక్రవర్తి సర్వులను డాన్యూబునది దాఁటి దిగువకట్టున నున్న దేశము నాక్రమించుకొనునట్లు ప్రోత్సాహపఱచెను. వా రట్లే ద్వీపకల్పమునందలి పశ్చిమభాగము నాక్రమించుకొని క్రమక్రమముగ నిప్పటి మాంటినీగ్రోను గూడ చేర్చుకొనిరి; ఈ విధముగ క్రీ. శ. 650-వ సం. నాఁటికి బాల్కను రాష్ట్రములలో చాలభాగమును వశపఱచుకొనిరి; అప్పటి గ్రీసు చక్రవర్తికి కప్పము కట్టుచు, ఆయనకు నామమాత్రమున లోఁబడియుండిన స్వతంత్రప్రభుత్వమును గలిగియుండిరి. అప్పటి సర్వుల రాజుల పేర్లంతగ తెలియరాకున్నవి. 830-వ సం. లో వాయిస్లా వనునతఁడు రాజ్యము చేయుచుండెను. సర్వు లతిస్వాతంత్ర్యేచ్ఛగలవారగుటచే వారి యంతశ్శాఖలవా రొకనాయకునిచే నడుపఁబడనేరక, వారి రాజ్య మంతగ ప్రబలినది గాదు.

కడపట 1143-వ సం. లో స్టెఫెన్ నిమాన్జా యనునతని ప్రభుత్వమువఱకును తమ జాతియలక్షణమునకు తగిన కులీనప్రభుత్వముచే కలిగియుండిరి. తూర్పుదేశములలో రాజకీయజీవనముతోఁబాటు మతజీవనము గూడ మిశ్రమమయి యుండును గావున సర్వులకు మతాభిమానము హెచ్చుగ నుండెడిది. కాన్‌స్టాంటైన్ మెథోడియస్ అను మతబోధకులు వీరికి ప్రచారకులైరి.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము నడుమ సర్వుల కధ్యక్షుఁడగు రడోస్లావ్ అనునతఁడు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించెను. అతని తరువాతి రాజును క్రైస్తవమునే స్వీకరించుటచే, క్రమక్రమముగ ప్రజలందఱు క్రైస్తవు లయిరి. క్రైస్తవమతప్రచారముతోఁ బాటు నాగరికత గూడ వ్యాపించి, సర్వులకు సహజమై యుండిన క్రూరలక్షణము లనేకము లంతరించెను గాని, యుద్ధాసక్తి మాత్రము వీరిని విడువమిచే, తమ ప్రాంతములం దున్న బల్గేరియారాష్ట్రముతోను తుర్కీతోడను వీరు తఱచుగ పోరాడుచుండిరి. వీరి యంతఃకలహములవలన, గ్రీసు చక్రవర్తి యధీనము నుండిన యాటోమన్ రాష్ట్రము నంతటి నాక్రమించుకొనఁగలిగెను. తొమ్మిదవ శతాబ్దము చివర భాగములో నీ రెండు దేశములకు తఱచుగ పోరు సంభవించుచుండెను. ఒక్కొకసారి యొక్కొకరు రెండవవారిని జయించుచుండిరి. ఈ రీతి నుభయులును దుర్బలులగుటచే తురుష్కులు వీరిని లోఁబఱచుకొనుట తటస్థించెను.

సిమియన్ బల్గేరియా రాజుగ నుండినప్పుడు సర్వియనులకు చాల కష్టములు కలిగెను. సర్వియనులు బల్గేరియావారికి లోఁబడియుండవలసివచ్చెను. బల్గేరియా రాజ్యముయొక్క ప్రథమదశలో సర్వియా పేరయినను లేకుండెను. పిమ్మట బల్గేరియా రాజు సిమియన్ చనిపోయెను. బల్గేరియాస్థితి తగ్గుచుండెను. చెస్లావు, బల్గేరియాలో ఖయిదీగ నుండిన పాల్ క్రాంకోవిక్ అను సర్వియారాజు పుత్రుఁడు. ఈతఁడు ఖయిదునుండి తప్పించుకొని గ్రీసుచక్రవర్తిని సమీపించి, బల్గేరియాపై దండెత్తుటకు తనకు సహాయము చేయ వేఁడెను. మొదటినుండియు బాల్కనురాష్ట్రములలో నొకదానిపై కొకదానిని పురికొల్పి తాను లాభము నొందుట గ్రీసునకు సహజమే కావున తత్క్షణమే చక్రవర్తి యంగీకరించెను. వెంటనే, చెస్లావు సర్వియా ప్రవేశించి చెదరియున్న సర్వుల నందఱను సమకూర్చుకొని గ్రీసుచక్రవర్తి సాయముతో సర్వియాలో నుండిన బల్గేరియనులను పాఱఁదోలెను. క్రీ.శ. 905-వ సం. మొదలు 11-వ శతాబ్దము ప్రారంభమువఱకు సర్వియా స్వేచ్ఛగ నుండి తిరిగి 1015-వ సం. లో బల్గేరియాకు లోఁబడిపోయెను. మరల 1040-వ సం. లో స్వాతంత్ర్యము పొంది స్టెఫెన్ నిమాన్జా రాజు కాలమున, అనఁగా 1143-1149 సం. లలో సర్వియా యభివృద్ధి చెంద మొదలిడెను. ఈయన 1169-వ సం. లో బాస్నియాను గూడ సర్వియాకు చేర్చెను; సామంత రాజులను వశపఱచుకొనెను. కాని నామమాత్రమునకైనను తనపై నున్న గ్రీసుచక్రవర్తి యధికారమును తప్పించుకొనలేక పోయెను.

పిమ్మట కాన్‌స్టాంటినోపిలులో మాన్యుయల్ కోమ్నెనస్ అను రాజును దర్శించి తన విధేయతను చూపి, వెనీషియనులపై తాను సహాయము చేసినందులకై, సర్వియాకును మాంటినీగ్రోకును

నడుచు చున్న, యిప్పుడు నోవాబజా రని పిలువఁబడు, రాస్కియా జిల్లాను ప్రతిఫలముగ సంపాదించెను. 1180-వ సం. లో మాన్యుయల్ రాజు చనిపోయి కాన్‌స్టాంటినోపిలు బలహీనముగ నుండినపుడు నిమాన్జా తన రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనుటకు మంచి సమయ మను కొని నిశ్చని తన రాజ్యమునకు చేర్చుకొని (గ్రెష్టినాను తనకు ముఖ్య పట్టణముగ చేసికొనెను. ఇప్పు డితని రాజ్యము మునుపటికి రెండింత లాయెను. ఇంతటితో తృప్తి నొందక 1185-వ సం. లో గ్రీసు రాజు నకు కప్పము కట్టుటను నిరాకరించి నిమాన్జా తన స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించెను. ఈతని ప్రథను తగ్గించుటకై గ్రీసురాజు చేసిన యత్న ములు విఫలము లగుటచే, అతఁ డితనితో సంధి చేసికొనవలసినవాఁ డాయెను. నిమాన్జా గ్రీసుచక్రవర్తిని సమానునిగ చూచెను. అతని కుమారునకు చక్రవర్తి కూఁతు నిచ్చి వివాహము చేయుటచే సర్వి యా స్వాతంత్ర్య మంగీకరించిన ట్లాయెను. నిమాన్జా యింతటితో కూడ తృప్తి నొందక అప్పటి జర్మనుచక్రవర్తిగ నుండిన ఫ్రెడరిక్ బార్బరోజాతో స్నేహము చేయఁదలపెట్టెను. ఆయన మతయుద్ధము నిమిత్తము చేయనుండిన ప్రయాణములో తన దేశముగుండ మార్గమును ఆ సమయమున విశ్రమించుటకు మంచి పట్టణమును నొసంగెద నని రాయబారి నంపెను. సర్వియా యెక్కడ నుండినదియు తెలియని యక్కాలమున నీ వార్త వచ్చుట జర్మనీలో మిక్కిలి యద్భుతముగ నుండెను. నిమాన్జా పిలుపు ప్రకారము బార్బరోజా సర్వియాకు ముఖ్యపట్టణ మగు నిస్సేములో వచ్చి దిగెను. ఇరువురు రాజులును స్నేహభావమును వెలిపుచ్చుకొనిరి. పిమ్మట నిమాన్జా ప్రపంచవిషయ ములకు విముఖుఁడై 1195-వ సం. లో తన కుమారునకు సింహాసనము వదలి అతాస్‌పర్వతముమీఁద మఠము నొకదాని నేర్పఱచుకొని యయిదు సంవత్సరములకు పిమ్మట సిమియన్ అను పేరుతో మర ణించెను—మతగురు వాయెను.

అతని చిన్న కుమారుఁడు సావా ఆ పర్వతము మీఁదనే పవి త్రత నొంది మతగురువు వాయెను. పిమ్మట తన యన్నయగు స్టెఫెన్ యొక్క సింహాసనాధిష్ఠాన కాలమునందు తన చేతితో నతని శిరముపై కిరీటము పెట్టెను. అప్పటినుండి తూర్పు రాష్ట్రములలో సర్వియా యొక్క మతాధిక్యత హెచ్చెను. మొత్తముమీఁద స్టెఫెన్ తాను రాజ్యము చేసిన 25 సం.ల కాలములో నొక సారియైన యుద్ధమునకు దిగక శాంతిని స్థాపించి దేశమం దంతటను విద్యాలయములను దేవాల యములను నెలకొల్పెను. మొట్టమొదట నాణెములితని కాలములోనే ముద్రింపఁబడెను. బల్గేరియాతోడను గ్రీకు చక్రవర్తితోడను సఖ్యము చేసికొని సర్వియాగౌరవమును హెచ్చించెను. గ్రీసుచక్రవర్తి కాన్ స్టాంటినోపిలు సింహాసనమునకు వచ్చినపుడు, సర్వియా డాల్మటియా బాస్నియాలకును సమీపపు జిల్లాలకును స్టెఫెన్ రాజని యతఁ డొప్పు కొనెను. కాని దేశమునం దెంత శాంతి యున్నను డాల్మటియా బాస్నియాలను చేర్చుకొనుట హంగేరియా రాజగు రెండవ ఆండ్రూ యొక్క విరోధమునకు కారణ మయ్యెను. నడుమ నెన్ని యంతరాయ ములు కలిగినను, అరవ స్టెఫెన్ కాలములో సర్వియా ప్రభ హెచ్చియే యుండెను.

పదుమూడవ శతాబ్దము నడుమ తురుష్కులు ప్రబలియుండుట చే గ్రీసురాష్ట్రవ్యాపకమున కాటంకము కలిగెను. అందుచే గ్రీసు రాజు స్టెఫెనుకు స్టైమోనిస్ అను తన కూఁతు నిచ్చి వివాహము చేసి యతనిని మిత్రునిఁగ చేసికొనెను. ఇందువలన 1303-వ సం. లో సర్వియారాజు తన మామ పక్షమున తురుష్కులపైకి దండువెడలి వారిని ఓడించెను. పంద్రెం డేండ్లకు పిమ్మట తిరిగి సర్వియనులు గ్రీసులో ప్రవేశించి తురుష్కులను సముద్రము పర్యంతము లేకుండఁ జేసిరి. ఈ సందర్భమున బల్గేరియనులు సర్వియాపైకి వచ్చి యోడి పోయి సర్వియా ప్రభను మతింత హెచ్చించిరి. పిమ్మట 1330-వ సం. లో బల్గేరియాశక్తి తగ్గిపోయి యొక తరమువఱకును సర్వియా యధి కారము క్రిందికి వచ్చెను. పది పదునొకండు శతాబ్దములలో బల్గేరి యనులు సర్వియాపై కలిగియుండిన యధికారము తిరిగి యిపుడు పదుమూడవ శతాబ్దములో సర్వియాకు బల్గేరియాపైఁ గలిగెను.

సర్వియా స్టెఫెన్ డ్యూసన్ కాలమున నత్యున్నతదశయం దుండెను. డ్యూసన్ పేరు తరతరములకును పేర్కొనఁబడుచుం డెను. 1885-వ సం. లో కింగ్ మిలన్ అను సర్వియా రాజు బల్గే రియాపై దండెత్తినపుడు గూడ సర్వియా సైనికులు డ్యూసన్ డ్యూసన్ అను సంబోధనములతో బెల్గ్రేడునుండి వెడలిరి. డ్యూసన్ రాజ్యమునకు వచ్చునప్పటి కిరువది యేండ్లవాఁడే యయినను అప్పటి బల్గేరియాపై యుద్ధములో తాను స్వయముగ నొక సేనను నడిపి బల్గేరియారాజ్యమును ధ్వంసము చేసెను. బల్గేరియారాజును స్వహస్తముతో చంపెను. డ్యూసనుతో పోల్చుటకు శక్తిసామర్థ్య ములం దొక నెపోలియను మాత్రము సరియగును. సర్వియారాజ్యమునకు ఏజియన్ సముద్రములోనికి దారి యుండుట డ్యూసనుకు కవసరముగ తోఁచెను. పిమ్మట టర్కీవారికిని గ్రీసువారికిని కలిగిన కలహములో దీని నతఁడు సాధించెను. ఈ కలహములో నతనికి చాల దేశములు చేకూరుటయే గాక బల్గేరియా సయితము మితని యధికారముక్రిందికి వచ్చెను. వేయేల, యించుమించు బాల్కను రాష్ట్ర మంతయు నితని క్రిందనే యుండెను.

దేశమునందు శాంతి స్థాపించినతోడనే డ్యూసన్ చట్టములు వ్రాయుటకు మొదలుపెట్టెను; వర్తకము ప్రబలుటకై యనుకూల మయిన చట్టములను కల్పించెను. ఏవర్తకుఁ డైనను ప్రొద్దు గ్రుంకి యొక యూరు చేరినపు డతని కాహారసౌకర్యము నున్నగు వసతులు కలుగఁజేయుట గ్రామాధికారికి విధిగ చేసెను.

ఇది యిట్లుండ తురుష్కులు యూరపులో ప్రవేశించిరి. వారిని వెనుకకు త్రోలుటకై 80,000 సైనికులతో డ్యూసన్ బయలుదేఱి కాన్‌స్టాంటినోపిలు ప్రవేశించి విజయము సిద్ధముగ నుండఁగ, జ్వరము వచ్చి 1355-వ సం. డిసెంబరు 18-వ తేదిని చనిపోయెను.

ఇతనితో నితని రాజ్యము కూడ క్షీణదశకు దిగఁ

పోయెను. డూష్యను ఒక్కొక్కటిగ జయించిన దేశముల నన్నిటి నొక్కసారిగ [illegible] వారు తీసికొనిరి. తురుష్కరాజు అమురాత్ అనునతఁడు 1360వ సం. ఏడ్రియనోపిలును వశపఱచుకొని తన ముఖ్యస్థానముగ చేసికొనెను. సర్వియారాష్ట్రాధికారులు తమ రాజు యొక్క యశక్తతను చూచి తమ తమ యధికారములను మాత్రము బలపఱచుకొన మొదలుపెట్టిరి. అందఱును స్వతంత్రరాజు లైరి. డూష్యను చనిపోయిన పది సంవత్సరములలోనే యతని రాజ్య మంతయు చెల్లాచెదరయిపోయెను.

తురుష్కులు క్రమక్రమముగ సర్వియామీఁదికి వచ్చిరి. సర్వియా రాజ్యమునం దైకమత్యము లేకుండుటచే వారి నెదిరింపలేక, కొందఱు మాంటినీగ్రోకును, కొందఱు హంగేరీకిని పోయిరి. మిగిలినవారు అప్పటి కింకను తురుష్కులచే నాక్రమింపఁబడని బాస్నియాకు పోయిరి. కడపటి కసోవా యుద్ధములో జయము నొందినవారైన తురుష్కులకు కూడ చాల నష్టము సంభవించి యుండుటచే వారంతట వెంటనే యాత్రలు మాని సర్వియారాజు తమకు లొంగినవాఁడని భావించుకొని యూరకుండిరి.

పిమ్మట 1418వ సం. లో మూసా యను తురుష్కరాజు సర్వియామీఁద దండెత్తి [illegible] సర్వియనుల నోడించి మరికొంత దేశము నాక్రమించుకొనెను. 1440వ సం. లో సర్వియా యంతయు తురుష్కుల స్వాధీనమయి వారి ప్రతినిధి పరిపాలనము క్రింద నుండెను. పిమ్మట బాస్నియారాజు చనిపోవుటచే నదికూడ తురుష్క సామ్రాజ్యములో చేర్చఁబడెను. మాంటినీగ్రోలో నుండినవారును హంగేరికి పారిపోయినవారును తప్ప, తక్కిన సర్బ్యులందఱును తురుష్కులకు తలయొగ్గినవా రయిరి.

ఈ విధముగ మహోన్నతదశ నొందిన సర్వియా ధ్వంసమయి పోయెను; రాజకార్యములందే కాక మతవిషయములందుఁ గూడ కలిగిన యభిప్రాయభేదములచే, నైకమత్యము చెడి యధోగతిపాలయ్యెను. సర్బ్యులు గ్రీకుచర్చిమతస్థులు, హంగేరిలోనివారు కాతోలిక్కులు. ఉభయులకును గల మతభేదము వీరి నింతవఱకు తెచ్చెను.

తురుష్కుల పరిపాలనము

1459వ సం. లో సర్వియా తురుష్కుల స్వాధీనమై తురుష్కుల నిరంకుశాధికారములో నుండెను. పారంపర్యముగ వచ్చుచున్న సర్బియన్ ప్రముఖుల భూములు తీసికొనఁబడి, విచ్చలవిడిగ పంచిపెట్టఁబడెను. ఏ సర్బ్యజాతిమానవుఁడును ఆయుధము ధరింపరాదు. ఎల్లప్పుడు నాయుధపాణులై యుండెడివారికి నెంతటి కష్టముగ నుండును! వివాహితులైన దంపతులు పన్నొసంగవలయును. ఇది యిట్లుండ, కొన్ని గ్రామములు స్వయముగ సుల్తాను గారి యాస్తిగ పరిగణింపఁబడెను. కూలి యేమియు నీయకయే ఆ గ్రామస్థులచే కొన్ని దినములు పని చేయించుకొను హక్కు సుల్తానున కుండెను. సర్బ్యు లీబాధల నోర్చుకొనుచు నాలుగు శతాబ్దముల కాలము తురుష్కుల యధీనములో నుండిరి. ఎన్ని దినము లుండినను స్వాతంత్ర్యము లభించు నను నాశ లేక 37,000 కుటుంబములవారు ఆస్ట్రియా దేశమునకు

ఆస్ట్రియనులును సర్వియనులును మాచ్వా యుద్ధములో పోరిన విధము

పోయి యక్కడ నివాస మేర్పఱచుకొనిరి. 1740వ సం. లో 100,000 మంది రుష్యాకు వెళ్లి కీవన్ నది ప్రాంతముల నుండిరి. వారు స్వదేశమునందుఁ గల యభిమానముచే తమ పట్టణముల పేళ్లనే తా మచటి గ్రామములకు పెట్టుకొనిరి.

బ్రాడోవిక్ అను సర్వియా మహాకవి ఆస్ట్రియా రాజగు రెండవ జోసెఫును సర్వియను ప్రజల గౌరవమును నిలిపి, సర్వియా సర్వియనులకు వచ్చునట్లు సహాయముచేయవలయు నని యనేకవిధముల స్తోత్రము చేసెను. ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి యాయనపై నభిమానము గలిగి తురుష్కులను బాల్కనురాష్ట్రములలోనుండి తఱిమి

వేయవలయు నని రష్యాచక్రవర్తి యగు కాథొరైన్‌తో సంధి చేసికొని 1788 వ సం.లో తురుష్కులపై యుద్ధము ప్రకటించెను. మూల మూలల నుండిన సర్వియను లందఱును సహకరించిరి. 1789వ సం.లో బెల్‌గ్రేడును పట్టుకొనిరి. బాస్నియా ఆస్ట్రియావారి యధీన మాయెను. ఆల్బేనియా మాసిడోనియాలు గూడ సంసిద్ధముగ నుండెను. పిమ్మట సర్వియాకు వచ్చిరి. తురుష్కులు పలాయనమైరి. సర్వియా దశ బైలుపడినట్లే యుండెను. కాని యింతలో ఆస్ట్రియా రాజు మరణించెను. కావున సర్వియా మరల తురుష్కుల యధీనమాయెను.

పిమ్మట కరాజార్జి యను సర్వియా యోధుడు 1806వ సం. ఆగస్టు 4వ తేదిని తురుష్కుల నోడించి స్వాతంత్ర్యమును పొందెను. తురుష్కులు సంధి చేసికొనిరి. సర్వుల స్వాతంత్ర్యము నొప్పుకొనిరి. ఇంతటితో తృప్తి నొందక యూరకుండక కరాజార్జి తన రాజ్యవ్యవహారములను చక్కబఱుప మొదలుపెట్టెను. దేశమునం దంతటను పాఠశాలలను స్థాపించెను. సర్వులకు బాహ్యకలహము లంతరించెను. అంతఃకలహములు ప్రబలెను. దేశమునందు రెండు తెగలవా రుండిరి. ఒక తెగవారు రష్యను పక్షపాతులు, మఱియొక తెగవారు ఆస్ట్రియను పక్షపాతులు. వీరి నణచుటకై కరాజార్జి వారిలో యుద్ధము చేయ మొదలిడెను. ఈ సందర్భమును చూచుకొని తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తిరి. కరాజార్జి తన ధనమును పాతిపెట్టి, యాస్ట్రియాకు పోయెను. చాలమంది యోధు లితనితోడనె యుండిరి. కాని యితనికి వైరియగు మిలోష్ ఒబ్రెనావిక్ అనువాడు మాత్రము సర్వియాలోనే పర్వతప్రాంతములలో దాగియుండెను. ఇతడు తురుష్కులను ముఖాముఖి నెదిరించుటవలన వారికి కోపము పెరుగు ననియు యుక్తులవలన ప్రయోజనము కల దనియు గ్రహించి ఆమార్గము నవలంబించెను. వెంటనే తురుష్కులతో సంధి చేసికొనెను; తురుష్కపక్షపాతివలె నటించెను. హాడ్జిప్రోడాన్ అను సర్వియా యోధుడు 1814వ సం.లో తుర్కీవారిపై నెదురుతిరిగినప్పు డతని నణచెను. కాని తురుష్కులవలన ఆపాయము రాకుండ మాత్రము చేసెను. క్రూరుడైన తుర్కీ సుల్తానుక్రింద తన కింతమాత్రమును శ్రేయము లే దని తెలిసికొని తా నున్న బెల్గ్రేడును వదలి తిరిగి యరణ్యము చొచ్చి కొంత సైన్యము ప్రోగుచేసెను. 1815వ సం.న నెపోలియను యుద్ధములలో రష్యా సర్వియాలు కూడ ఐక్యము కలిగించుకొను నను భయముతో టర్కీ సుల్తాను సర్వియనులతో సంధి చేసికొనెను. కాని మిలోష్ కాలమున తిరిగి సర్వియను లాయుధములు ధరించు హక్కును పొందిరి. పిమ్మట తురుష్కులకు కలిగిన యపజయము లాస్ట్రియాలోనికి వెళ్లిపోయిన కరాజార్జికి తెలిసి యతని కాశ కలిగెను. అతడు 1817వ సం.లో తన తావు విడిచి సర్వియాకు చేరెను. కాని సర్వియాలో నిద్దఱు నాయకు లిముడుట కష్టము కావున మిలోష్ ఎటులైనను జార్జిని వధించుటకయి యాలోచించి, జార్జి తిరిగి సర్వియాకు చేర ననియు అతడు తుర్కీప్రభుత్వముపై కుట్రలు చేయుచున్నాఁ డనియు టర్కీ సుల్తానుతో చెప్పెను. సుల్తాను జార్జి నెటులయిన చంపింపుఁడని యాజ్ఞాపించెను. మిలోష్ అటులే జార్జిని నిద్రించుచుండఁగ చంపించెను. 1830వ సం.లో మిలోష్ సర్వియా రాజుగ సుల్తానుచే నొప్పుకొనఁబడెను. కానియితడు కూడ ప్రజలను తురుష్కులకంటె నెక్కుడు క్రూరముగ చూచుటచే ప్రజల కయిష్టుఁ డయ్యెను. ఇతని కుమారుని మరణమునకై ప్రజలు కుట్ర చేసిరి. అందువలన మిలోష్ ప్రజానుకూల్యమునకై ప్రజాస్వాతంత్ర్యప్రభుత్వము నొసంగెను. కాని ప్రజలు దీనిని నిర్వహించుకొనునంతటి శక్తి గలవారు కాకుండుటచేతను మిలోష్ తన నిరంకుశాధికారము నొక్కసారిగ విడువలేకపోవుటచేతను పరిపాలన కట్టుదిట్టముగ లేకుండెను.

ఈ దశను చూచి యితనిపై సుల్తానునకును నితనికి మిత్రుఁడుగ నుండిన జారునకును ద్వేషము పుట్టెను. జారు సర్వియా తురుష్కులకు లోఁబడకుండునట్లును తన సహాయము లేకుండ నిర్వహించుకొనుట కసాధ్యమయినట్టియు స్వాతంత్ర్యము సర్వియాకొసఁగి యంత [illegible] కలుగునట్లును చేసెను.

మిలోషునకు తర్వాత నతని పుత్రుఁడగు మూడవ మికెయిల్ ఒబ్రెనావిక్ రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతఁడు పాశ్చాత్యదేశములలో విస్తారముగ నుండియుండుటచే విశాలమైన స్వేచ్ఛాదర్శములు గలిగి ప్రజాధికారమును గౌరవింపసాగెను. బ్రిటీషు పరిపాలనావిధానము శ్లాఘనీయ మయిన దనియు దానిని సర్వియాప్రజ లనుభవించుటకు తగిన స్థితికి రావలె ననియు నితని యభిప్రాయము. ఇదివఱకుండిన పదునేడుగురు సభ్యులు గల సెనేటును సవరణ చేయుటకు సుల్తాను మత్తరువు కావలసియుండుటచే దానిజోలికి పోక, సుల్తానుతో ప్రసక్తిలేని లాకోర్టుల తీర్పునకు సెనేటు లోఁబడునట్లు చేసెను.

నరకనరములనుండి గొప్పవారిని క్రిందివారిని నెకరీతిగ బాధించుచున్న పన్నులను, ఆదాయమును బట్టి యిచ్చెడి యాదాయపు పన్నుగ మార్చెను. సుల్తానుకు కల దినదిన్నను మహోపాయము చేసి, అప్పటి దినములలో ప్రశస్తమయిన 2 లక్షల తుపాకులను దేశములోనికి తెప్పించి స్వల్పక్రయమునకు ప్రజల కిచ్చివేసెను. ఈ విధముగ స్వల్పకాలములోనె తన దేశములో శిక్షితులైన సైనికుల నరువదివేల నేర్పఱుపఁగలిగెను. తన ప్రజల కెక్కువ స్వాతంత్ర్యము కావలె నని సుల్తాను నెదిరించినప్పుడు, ఈ సైనికులవలని ప్రయోజనము స్పష్టమాయెను. ఇతని కాలములో సర్వియా దేశములోని కోటలలో నొక తురుష్కుఁడైనను లేకుండునట్లు చేయఁగలిగెను. సర్వియా సర్వియనులవలననే సంరక్షింపఁబడుచుండెను. ఇతని దశ వెలుఁగుచుండెను. ఇతఁడు బాస్నియాను చేర్చుకొనినచో, ఫ్రాన్సు ఆస్ట్రియా లితనికి సహాయము చేయుటకు సిద్ధముగ నుండెను. కాని కాలవశమున 1868వ సం.లో నితఁడు చంపఁబడెను. ఇతనికి పిమ్మట నితని పుత్రుఁడు 14 సం.ల వయసున, మువ్వురు రీజెంట్ల సహాయముతో ప్రభుత్వమునకు వచ్చెను. సహాయకులు కొంచెము మార్పుతో వెనుకటి పద్ధతినే ప్రభుత్వము

చేసిరి. 1869వ సం. లో నేర్పడిన పరిపాలనాపద్ధతి ప్రకారము అధికార వర్గముయు నిరనికిని 120 మంది సభ్యులు గల దేశీయమహాసభ యును నుండెను. సభ్యులలో 90 మంది ప్రజలచేతను 30 మంది రాజు చేతను నెన్నుకొనఁబడిరి. ఇంకను ప్రజల సంతుష్టిపఱచుటకై యసాధారణ సమయములలో 480 మంది ప్రజాప్రతినిధులు చేరిన మహాసభవలన చేయఁబడిన తీర్మానము, అదివఱకుండిన యే శాసనము నైనను మార్చునట్లు నిర్ణయింపఁబడెను. ఈయున్నిక సాధారణముగ మంత్రులచేతిలో నుండుటచే, 1888వ సం.పు రేడికల్ రిఫారము అక్టు, అప్పటి రాజగు అలెగ్జాండరుచే రద్దుచేయఁబడినప్పుడు అది అమలులోనికి తేఁబడి నేఁటివఱకు జరుగుచున్నది.

మిలన్ యువరాజు 1872వ సం. లో యుక్తవయసు వచ్చి రాజ్యభారమును వహించెను. రీజెంట్ల పరిపాలనలో సర్వజాతివారందఱు నొక ప్రభుత్వముక్రింద నుండవలెననెడి యభిప్రాయము ప్రజలకు బాగుగ కలిగెను. సర్వియా తిరిగి తుర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించెను. 1,48,000 సర్వియను సైనికులు తుర్కీపైకి వెళ్లిరి. కాని సర్వులు తుర్కీసైనికులకంటె తక్కువ బాకచక్యము గలవారగుటచే తురుష్కులు సర్వులను వెనుకకు ఱఱిమి సర్వియాలో ప్రవేశించిరి. 1877వ సం. లో సర్వియా టర్కీతో సంధి చేసికొనెను. కాని మాంటనీగ్రో టర్కీతో పోట్లాడుచునే యుండెను. ఇంతలో రష్యా కూడ టర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించెను. రొమేనియా కూడ చేరెను. అయినను సర్వియా మాత్రము కొంత కాలమునకు రెట్టముగ నూరకుండి తుదకు కలహములోనికి దిగెను. ఈతడవ సర్వియా ప్రభావము కొంచెము హెచ్చుగనే యుండెను. విశేషనష్టము గలిగినను సర్వియను సేనలో నొక భాగమునకు పైరట్ వద్ద మంచి జయము కలిగెను. రెండవ భాగము సర్వియా రాజగు మిలన్ చే నడుపఁబడి యప్పటికి 500 సం. నుండి యేకదీక్షగ తురుష్కుల చేతిలో నుండిన నిశ్చయను పురాతనపు సర్వియను పట్టణమును పట్టుకొనెను.

తొమ్మిది దినములకు పిమ్మట ప్రాంతాయొద్ద కలిగిన మూడవ జయము సర్వియను ప్రజల కెంతేయు నుత్సాహము కలిగించినది. సాన్ స్టెఫానోయొద్ద జరిగిన సంధి కనుబంధముగ 1878వ సం. లో జరిగిన బర్లిన్ సంధివలన సర్వియా పిరాటు జిల్లాను ప్రాంతాను నిశ్చని చేర్చుకొనఁగలిగెను. సర్వియా రాజ్యము మునుపటికంటె నొకపాలధిక మాయెను. ఇదివఱకు సాన్ స్టెఫానోయొద్ద తుర్కీచే నంగీకరింపఁబడిన సర్వియా స్వాతంత్ర్య మిప్పుడు యూరోపియన్ రాజులచేఁ గూడ నొప్పుకొనఁబడెను. 1882వ సం. లో యువరాజు ఒకటవ మిలన్ అను పేరున సింహాసనము నెక్కెను. సర్వియా కూడ స్వతంత్రరాజ్య మయ్యెను.

అభినవసర్వియా

శాశ్వత మైన శాంతిని నెలకొల్పుటకై యేర్పడిన బర్లిన్ సంధి సర్వియాకును బల్గేరియాకును అసంతుష్టిగనే యుండెను. ఒకరపేక్షించిన దేశమునకు మరియొకరాశపడఁజొచ్చిరి. ఈ రెండు దేశములకును సరిహద్దుగ నున్న టిమక్ నదికి బల్గేరియావైపున కొంత బీదిరాకుభూమి యుండెను. దాని మాట యేమియు బర్లిన్ సంధిలో నెత్తుకొనఁబడలేదు. సర్వియనులు నదిని దాఁటి వచ్చి దానిని సేద్యము చేయ మొదలిడిరి. 1884వ సం. లో బల్గేరియా పటాలము వీరిని తఱిమివేసెను. ఆ భూమికి బల్గేరియనులు విశేషముగ పన్ను విధించిరి.

ఇది సర్వియనులకు కష్టముగ నుండి వారు యుద్ధమునకు దిగిరి. ఈతడవ కూడ బల్గేరియనులచే తెఱుమఁబడిరి. కాని యీదేశము బల్గేరియావా రాక్రమించుకొనుట యాస్ట్రియావారి కిష్టము లేక, వారడ్డపడి సర్వియాను రక్షించిరి; సర్వియాకు దేశనష్టము గాని యుద్ధపు కర్చుల నష్టము గాని లేకుండునట్లు చేసిరి. ఈ యపజయము ప్రజల యసంతుష్టికి కారణమై దేశములో కక్షలేర్పడినవి. అంతఃకలహములు ప్రబలినవి. గృహకల్లోలము కూడ దీనికి తోడై, మిలన్ వైరాగ్యముతో 1889వ సం. న రాజ్యమును తన కుమారుఁడగు అలెగ్జాండరున కిచ్చి యుగ్గురు సహాయకుల నేర్పఱచెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుఁడు. ఇతని కాలములో యాస్ట్రియన్ ప్రభుత్వమునందుఁబోలె సర్వియను లందఱు నేకచ్ఛత్రము క్రింద నుండు రని యభిప్రాయముండెను.

మాటిమాటిక్రిందను జరిగిన బాల్కను యుద్ధమునందు సర్వియాకు కొంతభూమి తురుష్కసామ్రాజ్యములోనిది సంక్రమించెను. సర్వియనుల నిర్బంధనము నణచుటకై ఆస్ట్రియా నిరంతరము ప్రయత్నములను చేయుచుండెను. బాల్కనుయుద్ధమునందు సర్వియాకు సంపూర్ణవిజయము కలిగినను ఆస్ట్రియా కుట్రలవలన దిగిన ప్రతిఫలము దక్కకుండెను. మీదు మిక్కిలి బోస్నియా హెర్జగోవినియాలను ఆస్ట్రియా తన రాజ్యమునందు చేర్చెను. ఆస్ట్రియా బలవంతమైన రాజ్యము. సర్వియా స్వల్పరాజ్యము. ఆస్ట్రియా సర్వియా వ్యాపకమున కన్ని దిశలందును వాటంకములను గల్పించుచు స్లావుజాతియొక్క వైరమును బలపఱచెను. సర్వియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు, శూరులు, దేశాభిమానులు. సర్వియనులను వర్తమాన సంగ్రామమునకు వారిగాఢమైన దేశభక్తి పురికొల్పినది. దేశవిస్తీర్ణము 34,000 చదరపుమైళ్లు, జనసంఖ్య 50,00,000, ఆదాయము సవరనులు 48,03,262, వ్యయము సవరనులు 52,80,588, సైన్యబలము 250,000. పాలనము నియమిత పాలనము.

ఉ. ఎవ్వఁ డనంతలోకము సృజించుచు బెంచుచుఁ సంహరించునో
ఆ విభుఁ డీశ్వరుం డగు జనార్దన దేవుఁడు జార్జిరిన్ సదా
ఇ వ్వసు ధాతలంబునను హిందుజనాళికి సార్వభౌముఁగా
దివ్య నరాతివర్గజయశీలునిఁగా దయఁ బ్రోచుఁగాపుత్రిన్.

SIR EDWARD GREY

సర్ ఎడ్వర్డుగ్రే: విదేశాంగమంత్రి

MR. BONAR LAW

బోనర్ లా : అధినివేశాంగమంత్రి

MR. WINSTON CHURCHILL

విన్‌స్టన్ చర్చిలు: లంకాష్టరు ప్రదేశమంత్రి

G

FIELD MARSHAL EARL ROBERTS

కీర్తిశేషులయిన రాబర్ట్సుప్రభువు

PRINCE MAURICE OF BATTENBURG

బాటెన్ బర్గు రాకొమరుడు మారిస్ (యుద్ధములో మృతినొందెను)

MAJOR GENERAL PULTENY

మేజరు జనరలు పుల్టెని

ఐరోపా మహాసంగ్రామ చరిత్ర

ఎమ్. వెంకటరంగయ్య, ఎమ్. ఏ., గారు

1-వ ప్రకరణము

యుద్ధ మేలాగు వచ్చినది?

అనేకసంవత్సరములనుండి ఆస్ట్రియాకును సర్వియాకును పరస్పర వైరము కలదు. సర్వియాను ఎట్లయిన వశపఱచుకొనవలె నని ఆస్ట్రియావారును, ఆస్ట్రియాసామ్రాజ్యమును చిలుకఁగొట్టవలయు నని సర్వియావారును ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. ఈ రెండు దేశములకును గల సంబంధ మిట్టిదై యుండఁ, ఏదో యొక మిష యుండవలసినదే కాని, యుద్ధము సంభవించుటలో ఆశ్చర్య మేమియు లేదు. అట్టి మిష ఆస్ట్రియావారికి 1914-వ సంవత్సరము జూన్ నెలలో దొరకినది. అందు మీఁద ఈ రెండు దేశములకును యుద్ధము ప్రారంభమై, క్రమక్రమముగ ఐరోపాఖండ మంతటికిని, ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములలోని కొన్ని దేశములకును పూర్ణముగ వ్యాపించినది.

ఆస్ట్రియాదేశమందు బోస్నియా యను జిల్లా యొకటి కలదు. దీనిలోని ప్రజలు చాలమంది సర్వియాజాతివారు గనుక, వీరికిని సర్వియా రాజ్యములోని ప్రజలకును విశేషసంబంధము కలదు. ఈజిల్లాకు సరజివో యనునది ముఖ్య పట్టణము. ఈపట్టణమునకు 1914-వ సంవత్సరము జూన్ నెల 29-వ తేదిని ఆస్ట్రియాదేశపు యువరాజును ఆయన భార్యయును కల్సి రాజమార్గమున పోవుచుండఁగా, దుర్మార్గులగు రాజద్రోహు లెవరో యిద్దఱు వారిని తుపాకితో కాల్చి చంపిరి. ఈ శోకవార్తను విన్నతోడనే దేశములోని ప్రజలకును చక్రవర్తికిని అపారమైన విచారమును కోపమును కలిగెను. క్రోధపరవశులైన ఆస్ట్రియాచక్రవర్తియు మంత్రులును దుర్మార్గులను శిక్షించుటకై కావలసిన విచారణలు చేయుచు, సర్వియాప్రభుత్వమువారే ఈ ఘోరకృత్యమునకు కారకు లనియు, వారి ప్రోత్సాహ సహాయములు లేకుండ ఇది జరిగియుండ దనియు తుదకు తీర్మానించిరి. ఈ తీర్మానము సహేతుకముగ నుండకపోయినను ప్రజలందఱు దీనిని నమ్మి, హంతకుల నిద్దఱను శిక్షించుటకంటె సర్వియా ప్రభుత్వమువారిని శిక్షించుటయే ఆవశ్యక మనియు యుక్త మనియు అభిప్రాయపడిరి.

ఈ యభిప్రాయము ననుసరించి ఆస్ట్రియాప్రభుత్వమువారు జూలై నెల 23-వ తేదిని సర్వియాప్రభుత్వమువారికొక యుత్తరమును పంపిరి. ఇందులో * పది షరతులు వ్రాయఁబడియున్నవి. వానిసందర్భముగ సర్వియావారు తమ షరతుల ననుసరించి నడచుకొనవలసిన దనియు, అట్లు నడచుకొనుట కంగీకరించుచు ఆయంగీకారమును 48 గంటలలోపల తెలుపవలసిన దనియు, అట్లు చేయని పక్షమున యుద్ధము సంభవించు ననియు ఆస్ట్రియావారు ఆ యుత్తరము ద్వారా తెలియఁజేసిరి. పాపము! ఆస్ట్రియాయొక్క రాజ్యముయొక్క సామర్థ్యమునుగూర్చి సర్వియావారి కేమియు తెలియనే తెలియదు. నిజముగ దానియందు వారికటువంటి కోర్కెయును కలుఁగ జేసికొనలేదు. ఇది గాక, వారి రాజ్యము మిక్కిలి చిన్నది; రెండు సంవత్సరములుగ తుర్కులు బల్గేరులతో పోరి పోరి వారు మిక్కిలి యలసియుండిరి. ఇట్టిస్థితిలో బలవంతులగు ఆస్ట్రియనులతో యుద్ధమునకు దిగుట యుక్తము కాదని జూలై నెల 25-వ తేదిని 48 గంటలలోపలనే వారు ఆస్ట్రియావారికి ప్రత్యుత్తర మంపిరి. ఆస్ట్రియావారి పది షరతులలో ఎనిమిదింటి కంగీకరించుచు, మిగిలిన

---

* ప్రధానమైన షరతులు: (1) ఈ కుట్ర సర్వియాకు ముఖ్యపట్టణమగు బెల్గ్రేడులో పన్నఁబడినది. (2) హంతకుల కాయాయుధములను వారోట్యా టంకోసిక్ పటాలమునకు చెందిన సర్వియాసైనికోద్యోగులు క్రాగుజేవెక్ ఆయుధాగారమునుండి తీసియిచ్చిరి. (3) సర్వియా సరిహద్దులలోని యుద్యోగుల సహాయ్యముచేత హంతకులు, ఆయుధములతో బోస్నియాకు పంపఁబడుచున్నారు. (4) సర్వియా పాలిసుఁ దగు మిలాన్ సిగ్నోవిక్ అనువాఁడు హంతకులకు సాయము చేయుటను, పిస్తోలు కాల్చుటను నేర్పెను. (5) అనేక రహస్యపు సమాజములను బోస్నియా హెర్జిగోవినాలలో నేర్పఱచి, ప్రజలలోని ప్రభుభక్తిని సర్వియా ధ్వంసముచేయుచున్నది. (6) నిత్యమును ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యముపై ద్వేషమును రేపులకొలుపు వ్యాసములను వ్రాయుచు, సర్వియాపత్రికలు అరాజకమును వృద్ధిచేయుచున్నవి. ఈ దుర్మార్గము నంతయు సర్వియా అణఁచివేయవలయును. అప్పటియందు ఆస్ట్రియా హంగరీ ప్రతినిధుల సహాయమును తీసికొనవలయును. హంతకులను ప్రోత్సాహపఱచిన యపరాధులను, సర్వియాలో నున్నవారిని, విచారించునప్పుడు ఆస్ట్రియాప్రతినిధి యుండవలయును.

కెంటిపిన్నయమై కొన్ని షరతులను ఉంచుటవలన తక్షణమే 48 గంటలలో వాని నంగీకరించుటకు పిలుపబడ నవియు, అవి వివాదాంశములుగను సర్వియా రాజ్య స్వాతంత్ర్యమునకు హానికరములుగను నుండుటచే, నిష్పక్షపాతముగ విచారణచేయగల మధ్యస్థుల యొకట వాని నుంచి వారి తీర్పు ప్రకారము నడచుకొనుటకు సిద్ధపడి యున్నామనియు, ఆప్రత్యుత్తరమందు వ్రాసిరి. ఆలోచించి చూడ, ఇంతకంటె న్యాయకరమగు జవాబు మఱియొకటి యుండదు కాలదు; ఇంతదూరము సర్వియావా రంగీకరింతు రని ఒక్కరును కూడ అనుకొనలేదు. అయినను ఆస్ట్రియావారు యుద్ధమందే అభిలాష గలిగియుండిరి గనుక ఆ జవాబునకు సమ్మతింపక, తక్షణమే యుద్ధసన్నాహము చేయుటకు ప్రారంభించిరి.

సర్వియావారును రష్యావారును 'స్లావు' అనెడి యొక జాతిలోని వారు. ఇంతే గాక, యింతకు పూర్వము సర్వియా కష్టసమయములందు స్వాతంత్ర్యముకొఱకై శత్రువులతో కలసి యుద్ధము చేయవలసినప్పుడెల్లను రష్యావారు వీరి కెంతో సహాయము చేసియుండిరి. ఇప్పుడును కూడ అట్టిసహాయమును చేయగలరనెడి యాశతో, ఆస్ట్రియావారియొద్ద నుండి 23.వ తేదిని ఉత్తరము రాగానే, సర్వియా ప్రభుత్వమువారు రాయబారమై రష్యా ప్రభుత్వమువారికి తెలియజేసిరి. రష్యావారు, ఎప్పటివలెనె యిప్పుడు కూడ సర్వియావారికి సహాయము చేయ నిశ్చయించి, 24.వ తేదిని తమ నిశ్చయ మందఱికి తెలియునట్లు ప్రకటించిరి. రష్యావారు యిటువంటి యుద్ధమందు ప్రవేశించిన యెడల వారికి సహాయముగ వారితో కలసి యుద్ధము చేసెదమని ఫ్రెంచివారు కొన్ని సంవత్సరముల క్రిందటనే యొప్పుకొనియుండిరి గాన, వారు కూడ వెంటనే యుద్ధమునకు సిద్ధులైరి. మిత్ర సహాయముగలవ మఱింత బలము సంపాదించినవారైనను, రష్యావారు తక్షణమే యుద్ధమునకు బయలుదేఱలేదు. యుద్ధమువలన ఉభయపార్శ్వములవారికిని వ్యర్థముగ విశేషనష్టము కలుగు నని యెంచి, ఆస్ట్రియావారికిని సర్వియావారికిని గల వివాదమును తీర్చి ఆ యుభయపక్షములవారును సమాధానపడునట్లు చేయుటకై రష్యావారు మూడు దినములు ప్రయత్నించిరి. కాని, వీరిమాట వినక ఆస్ట్రియావారు 28.వ తేదిని సర్వియావారితో యుద్ధమునకు పూనిరి. వెంటనే రష్యావారు కూడ కొన్ని సైన్యములను సిద్ధపఱచుకొనిరి గాని, 30-31.వ తేదులలో యుద్ధ మాపుటకు మఱి కొన్ని ప్రయత్నములు గావించిరి. తుదకు ఈ ప్రయత్నములలో కొన్ని సఫలము లై, ఆస్ట్రియావారికి యుద్ధమం దున్న యాతురత కొంచెము తగ్గించి వారిని కొంతవఱకు సమాధానపఱుప జరిగెను.

ఆస్ట్రియా మంత్రి బెర్చ్‌టోల్డ్

ప్రజ లందఱు యుద్ధ మాగిపోవు నని సంతోషించుచు నుండిరి. అయినను మునుపటియట్లనె రేపు రాగలదో యనెడి తెలియదుగదా! ఇంతలో యుద్ధసంరంభము చేయుచు తాము సన్నద్ధులమై యున్నామని జర్మనీవారు 31.వ తేదిని ఈ వివాదమున ప్రవేశించిరి. ఆదినమందే వీరు రష్యావారిని బెదరించుచు వారి కొకయుత్తరము వ్రాసిరి. రష్యావారు చేయుచున్న యుద్ధసన్నాహమును నిలుపుటకు అంగీకరించి ఆ యంగీకారమును 12 గంటలలోపల తెలుపవలసిన దనియు, అట్లు తెలుపనియెడల తాము ఆస్ట్రియావారితో కలసి ఆస్ట్రియావారికి శత్రువులైన రష్యా ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములవారితో యుద్ధమునకు పూనెద మనియు జర్మనీవా రా యుత్తరములో తెలిపిరి. రష్యావారు యిట్టి బెదరింపులకు భయపడువారు కారు; గనుక యుద్ధసన్నాహమును మానక తమ కిష్టమువచ్చినట్లు ప్రవర్తించుచుండిరి. 12 గంటలు తీరిపోయినవి. ప్రత్యుత్తర మేమియు రాలేదు. కనుక ఆగస్టు నెల 1.వ తేదిని జర్మనీవారు రష్యావారితోను, వారిమిత్రు లగు ఫ్రెంచి వారితోను యుద్ధము ప్రారంభించిరి.

ఆస్ట్రియా దేశపు యువరాజుయొక్క మరణమువలన ఇంత మహాప్రళయమైన యుద్ధము సంభవించు నని మన చక్రవర్తిగారు గాని వారి మంత్రులు గాని కలలోనైనను అనుకొనలేదు. ఈ హత్యనుగురించి ఆస్ట్రియావారు చేయుచుండిన విచారణలును ఆలోచనలును రహస్యముగ నుండుటవలన ఏమి యూహించుటకును ఇతరుల కవకాశము లేకపోయెను. అయినను 23.వ తేదిని ఆస్ట్రియావారు సర్వియావారికి ఉత్తరము పంపిరని తెలిసిన క్షణమునుండియు మన చక్రవర్తిగారి మంత్రులలో నొకరగు గ్రేప్రభువుగారు ఆయుత్తరమువలన చిక్కులు చెక్కులు బయలు దేఱు ననియు యుద్ధము రాకుండ అడ్డుటయు అందఱికి క్షేమకర మనియు యోచించి, అందుకొఱకై ఆగస్టునెల 4.వ తేదివఱకు ఎన్నియో ప్రయత్నములు గావించిరి. జర్మనీవారుకూడ వీరితో ఏకీభవించి పనిచేసియుండినయెడల వీరి ప్రయత్నము లన్నియు కొనసాగియే యుండును; కాని మొదటినుండియు జర్మనీవా రట్లు చేయుట కిష్టపడకపోయిరి. గ్రేప్రభువుగారు మాత్రము ఊరకుండలేదు. ప్రప్రథమమున ఉత్తరములోని యంశములు నన్నిటిని ఆలోచించి ప్రత్యుత్తర మిచ్చుటకు 48 గంటల యవకాశము చాలదు గనుక మఱికొంత యవకాశము సర్వియావారి కియ్యవలసిన దని గ్రేప్రభువుగారు ఆస్ట్రియావారికి వ్రాసిరి; ఉత్తరములోని పది షరతులను సాధ్యమైనంతవఱకు సమ్మతింపవలసిన దని సర్వియావారికి తెలియజేసిరి; వా రొక్కరె ప్రయత్నము చేసినయెడల కార్యము సఫలమగునో కాదో యని సందేహపడి, ఇంగ్లాండు జర్మని ఇటలీ

ఫ్రెంచి ప్రభుత్వములవారు రెండును కలసి, వివాదపడుచుండు దేశములను సమాధానపెట్టినయెడల బాగుగ నుండు నని ఆ ప్రభుత్వముల వారికి బోధించిరి. దీనికి అందఱును అంగీకరించిరి గాని జర్మనీవారు మాత్రము ఇష్టపడలేదు. ఈ విఫలప్రయత్నములతో రెండు దినములు గడచిపోయెను.

25-వ తేదిని సర్వియావారు ప్రత్యుత్తరము పంపి రనియు దానితో తృప్తిపొందక ఆస్ట్రియావారు యుద్ధసన్నాహము చేయుచున్నా రనియు గ్రే ప్రభువుగారికి తెలిసెను. జర్మనీవారి సహాయము లేకుండ ఏకకాలమునందు ఒంటరిగ ఆస్ట్రియావారు సర్వియా రష్యా ఫ్రాన్సు దేశములవారితో యుద్ధము చేయలేరనియు, జర్మనీవారికి యుద్ధము చేయ నిష్టము లేనియెడల ఆస్ట్రియావారు కూడ యుద్ధమును మానుదు రనియు, ఊహించి, 26-వ తేది మొదలు 28-వ తేదివఱకు జర్మనులను ప్రోత్సాహపఱచుటకు ప్రయత్నములు చేసిరి. లండనునందలి జర్మనీ ఇటలీ ఫ్రెంచి రాయబారులను తాము కలసి సభ చేసి, అందఱికి సమ్మతి యగు తీర్మానము నొక దానిని గావింపవలయు నని వీ రా రాయబారులను కోరిరి. దీనికి జర్మన్ రాయబారి తప్ప మిగిలిన వారందఱు నొప్పుకొనిరి. ఇట్టి సభ చేయుట యిష్టము కానియెడల మఱియేదైన మార్గమును సూచించి యుద్ధము రాకుండుటకు ప్రయత్నింపవలయు నని వీరు జర్మన్ రాయబారిని కోరిరి గాని దీనికి ప్రత్యుత్తరము కూడ రాలేదు.

యుద్ధము రాకుండుటకై గ్రే ప్రభువుగా రిట్లు నాలుగు దినములుగ ఎన్నియో ప్రయత్నములు చేయుచుండ, జర్మనీప్రభుత్వమువారు వీరితో ఏకీభవింపకపోవుటయే గాక 29-వ తేది రాత్రి "మేము ఫ్రెంచివారితో యుద్ధమునకు దిగి, వారి నోడించి వారి రాజ్యములను కొన్నిటిని స్వాధీనపఱచుకొన్నయెడల, మీ రా యుద్ధములో వారికి సహాయము చేయక తటస్థముగ నుండుట కిష్టపడెదరా? దీనికి మీ రంగీకరించినయెడల యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత మేము మీతో కలసి మిమ్ము మిత్రులమై ప్రవర్తించెదము. ఇది యందఱికి మీకు సమ్మతియేనా?" అని వీరి కొక వింత సందేశమును పంపిరి. దీనిని వినగానే గ్రే ప్రభువుగారు ఆశ్చర్యపడిరి. యుద్ధ మాపుటకు బదులు యుద్ధముకొఱకే జర్మనులు ప్రయత్నము చేయుచున్నా రని యిప్పటికి స్పష్టమాయెను. ఇట్టి కృత్రిమబుద్ధితో వారు పంపిన సందేశమున కంగీకరించుటకన్న నీచమైన పని మఱి యొకటి యుండ దని భావించి జర్మనీవారు ఫ్రెంచివారిపై యుద్ధమునకు పూనినయెడల ఇంగ్లీషువారు చూచుచు తటస్థముగ నుండఁజాల రని గ్రే ప్రభువుగారు ఖండితమైన జవాబును పంపిరి. దురాగ్రహ దొంగయొకఁడు పొరుగింటిని దోచుటకు సిద్ధపడి తన యభిప్రాయమును గు

ఆస్ట్రియా యువరాజు

ఆస్ట్రియా యువరాణి

ప్తపఱచిన బలవంతుఁ డగు మఱియొక పొరుగువానియొద్దకు వెళ్ళి "నేను దోచుకొని పోయెదను. నీవు మాటాడక యూరకుండెదవా? కావలసినయెడల నీకు కూడ కొంచెము ఇచ్చెదను" అని చెప్పినప్పుడు బలవంతుఁ డగువాఁడు దీని కంగీకరించినయెడల ఎంత గౌరవహానియో ఎంత యధర్మమో, జర్మనీవారి పలుకుల కంగీకరించినయెడల అంతే గౌరవహానియు అంతే యధర్మమును అని ఇంగ్లీషువారందఱు నేకగ్రీవముగ చెప్పఁజొచ్చిరి. కాబట్టి యేపాపము నెఱుంగని ఫ్రెంచివారితో జర్మనీవారు యుద్ధమునకు పూనినయెడల తాము ఫ్రెంచివారికి సహాయము చేయుట విధి యని యింగ్లీషువారు నిశ్చయించిరి.

జర్మనీకిని ఫ్రాన్సునకును యుద్ధము సంభవించినయెడల ఫ్రెంచివారి ప్రధానపట్టణ మగు పారిసును స్వాధీనము చేసికొను

టకు జర్మనులు మొట్టమొదట ప్రయత్నము చేయుదు రనియు, ఈ పని యెంత త్వరలో జరిగిన జర్మనీవారి కంత లాభము కలుగు ననియు గ్రే ప్రభువుగారు గ్రహించిరి. జర్మనులు పారిస్ పట్టణము నకు పోవుటకు మార్గాంతరము లేకము లుండెనను వారు బెల్జియము మార్గముననే పోయెదరని యనుకొనుటకు కారణము లేకము లుండెను. పరరాజుల సైన్యము లేవియైన బెల్జియములో ప్రవేశించి యా దేశమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు పూనినయెడల, తా మా సైన్యముల నోడించి యా దేశమును సంరక్షించెద మని యెనుబది సంవత్సరములనాఁడు ఇంగ్లీషువారు వాగ్దానము చేసియుండిరి. ఆ వాగ్దానము ప్రకారము ఈ 80 సంవత్సరములుగ ఇంగ్లీషువారు నడచు కొనుచునే యుండిరి. బెల్జియము మిక్కిలి చిన్న రాజ్యము. దానికి విశేషించి సైన్యము గాని నౌకాబలము గాని లేదు. దానికి ఇరుగుపొరుగున నుండువారు మిక్కిలి బలవంతులు. వా రెల్లప్పుడు దీనిని స్వాధీనము చేసికొనుటకై ప్రయత్నము చేయుచుండువారు. ఇందువలన ఎన్నియో యుద్ధములు సంభవించుచుండెను. ఇట్టి యుద్ధములు రాకుండుటకై 1839-వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును జర్మనీవారును బెల్జియమువారును చేరి యొక యొడంబడిక చేసికొనిరి: (1) బెల్జియము రాజు పరరాష్ట్రములను జయించుటకై యుద్ధ మెన్నటికిని చేయఁగూడదు; స్వరాష్ట్రమును శత్రువు లెవరైన జయింప నెంచినయెడల, అప్పుడు మాత్రమే యుద్ధము చేయ వలసినది; పరదేశపు సైన్యముల నెన్నటికి స్వరాష్ట్రములోనికి రానీయఁగూడదు. (2) ఈ యొడంబడికలో చేరిన యింగ్లీషువారును జర్మనులును ఫ్రెంచివారును బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకై ప్రయత్నము చేయఁగూడదు. ఇతరు లెవరైన అట్టి ప్రయత్నము చేసినయెడల, ఒడంబడికదారు లందఱు నొక్కటిగ చేరి శత్రువు నోడించి బెల్జియము దేశమును రక్షింపవలయును.—ఈ రెండు షరతు లును అప్పటి యొడంబడికలోని ప్రధానాంశములు. అది మొదలు వీరందఱు వానిప్రకారమే నడచుకొనుచుండిరి.

జర్మని సైన్యములు బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించినయెడల, అట్టి ప్రయత్నమును విఫలము గావించి బెల్జియమును కాపాడుట యింగ్లీషువారికి విధి యగుటవలన గ్రే ప్రభువు 31-వ తేదిని "ఇప్పు డీ కొత్త యుద్ధము సంభవించిన యెడల, 80 సంవత్సరములనాఁడు మన మందఱము చేరి బెల్జియమును గుఱించి చేసికొనిన తీర్మానము ప్రకారము మీ రందఱు నడచుకొను టకు సమ్మతించెదరా? ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమువా రా తీర్మానము ననుసరించి ప్రవర్తించుటకు సిద్ధపడియున్నారు." అని బెల్జియము ఫ్రాన్సు జర్మని ప్రభుత్వములవారి కొక యుత్తరము వ్రాసెను. ఫ్రాన్సువారు అట్లే నడచుకొనెద మని యాదినమే ప్రత్యుత్తర మం పిరి; బెల్జియమువా రట్లే యని మఱునాఁడు జవాబిచ్చిరి; జర్మని వారు మాత్రము జవాబు కూడ నియ్యక, ఆగష్టు నెల 2-వ తేదిని "మా సైన్యములు మీ దేశముగుండ పోవలసిన యవసరము మాకు కలిగినది. ఇట్లు పోవుట 80 సంవత్సరములనాటి తీర్మానమునకు విరుద్ధ మని మాకు తెలియును. కాని యాతీర్మానమునకు విరుద్ధముగ నడచుకొనవలసిన సమయ మిప్పుడు తటస్థించినది. మా సైన్యములు మీ దేశముగుండ పోవుటకు మీ రంగీకరింపవలెను. అట్లు చేసినయెడల, యుద్ధము ముగిసినతర్వాత మీ దేశమున కేమియు లోపము కలుగఁ జేయక దానిని తిరిగి మీ కిచ్చివేసెదము. అట్లంగీకరింపనియెడల మిమ్ము శత్రువులుగ భావించి మీ దేశమును బలవంతముగ స్వాధీన పఱచుకొనెదము" అని బెల్జియము ప్రభుత్వమువారికి తెలియఁజేసిరి. తన రాజ్యమును శత్రుబాధనుండి రక్షించెద నని ప్రతిజ్ఞ చేసిన జర్మనియే యా ప్రతిజ్ఞను భంగపఱచుచు అప్పుడు తనకే శత్రువై ప్రవర్తించుచుండుట కాశ్చర్యపడి, "మేము కష్టదశలో నున్నాము. మమ్ము రక్షించెద నని ప్రతిజ్ఞ చేసినవారిలో మీ రొకరుగ నున్నారు. కనుక జర్మనులవలన మాకు కలుగుచుండు బాధనుండి మీరు మమ్ము రక్షింపవలయును." అని బెల్జియమురాజు జార్జి చక్రవర్తికి వ్రాసెను.

ఇట్టి సమయమున ఇంగ్లీషువా రుదాసీనులై యుండినయెడల, ప్రపంచమునందు వారికిఁ గల ప్రతిష్ఠయు మర్యాదయు చక్కఁ జెడ నైన నిలిచియుండునా? తమ కెన్ని కష్టనష్టములు వచ్చినను చెప్పిన మాటప్రకారము నడచుకొనుటకంటె ధర్మమును న్యాయమును ఏమి యున్నది? కనుక రెండవ దినమే "బెల్జియములోనికి మీ సైన్యములు రాఁగూడదు. ఆ దేశముపైకి మీ సైన్యములను పంపినచో మీరు ఆ ప్రదేశమే యొప్పుకొనవలయును. అట్లు ఒప్పుకొననియెడల మేము యుద్ధసన్నద్ధులమై బెల్జియమువారికి సహాయపడి మీ సైన్యముల నోడించి బెల్జియము రాజ్యమును కాపాడుటకు నిశ్చయించియున్నాము" అని యింగ్లీషువారు జర్మనీవారికి తెలిపిరి. దీనికి జర్మని వారు ప్రత్యుత్తర మీయక 4-వ తేదిని తమ సైన్యములతో బెల్జియ మున ప్రవేశించిరి. ఆ దినమే యింగ్లీషువారు యుద్ధమునకు పూనుకొనిరి.

ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము ప్రారంభించిన యెనిమిది దినములకు జపానువారు వీరితో కలిసి జర్మనులపై యుద్ధమునకు పూనిరి. తూర్పు దేశములలో నెల్ల జపానువలె ప్రఖ్యాతి గాంచిన దేశము మఱియొకటి లేదు. జపానువారును ఇంగ్లీషువారును యుద్ధకాలమున నొకరికొకరు తోడ్పడవలయు నని పదిసంవత్సరములనాఁ డేర్పాటు చేసికొని యుండిరి. కనుక ఇంగ్లీషువారికి సహాయముగ వా రిప్పుడు యుద్ధము ప్రారంభించి చైనాదేశములో జర్మనుల యధీనమం దున్న కైవో యను రాష్ట్రమును ముట్టడించి స్వాధీనపఱచుకొనిరి.

యుద్ధము ప్రారంభమై 11 నెల లాయెను. మొదటి మూడు నెలలలో టర్కీప్రభుత్వమువా రను తురకలు రహస్యముగ జర్మనుల కు సహాయము చేయుచుండిరి. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు రెం డింటి నొకవిధముగ తప్పించుకొని టర్కీరాజ్యమును చేరఁగా, ఆ రెంటిని టర్కీవారు రక్షించుచుండిరి. టర్కీరాజ్యములో వ్యాపారము గావించుచున్న యనేక యింగ్లీషు వర్తకులకు వీరు విశేషనష్టమును కలిగించిరి. ఇది గాక, బాగ్దాద్ మొదలగు తురక రాష్ట్రములయం దున్న యింగ్లీషువారిని నానాబాధలు పెట్టుచుం

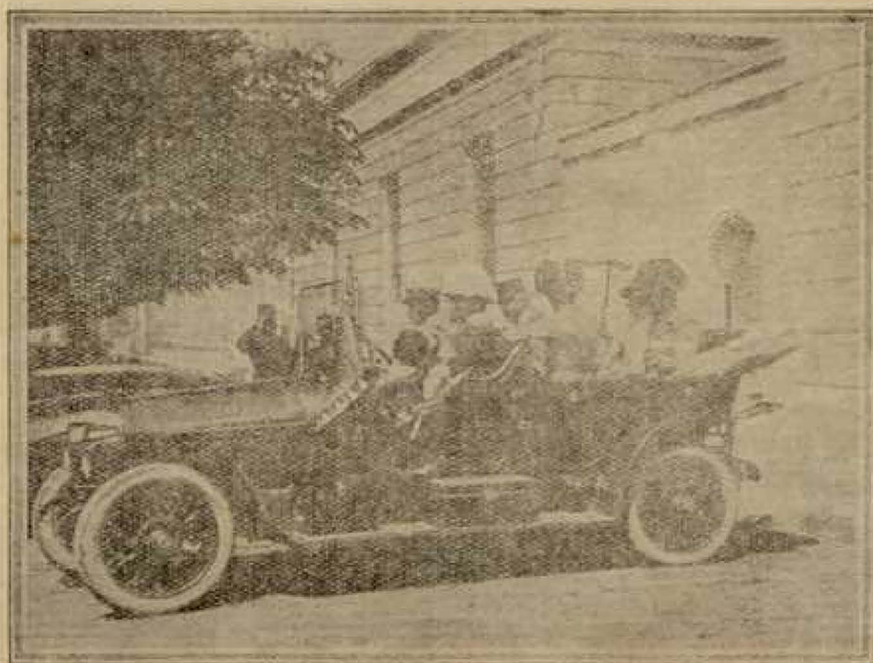
దేని; ఈపట్టు మొదలుగు యింగ్లీషు రాష్ట్రములలోని తురకలను ఇంగ్లీషువారితో కలహింపవలసిన దని ప్రేరేపించుచుండిరి. దీని కంతటికి సహించి మూడు నెలలు ఇంగ్లీషువారు వూరక యుండిరి. కాని అక్టోబరు నెల 29-వ తేదిని తురకలయోడలు రెండు రష్యావారి రేవులలోనికి వెళ్లి నహాయ్యముగ కొన్ని రష్యనుపాకలను ముంచి, ఒక ఫ్రెంచిసోడను బాల నష్టము కలిగించెను. ఇట్టి ద్రోహపు పనులను టర్కీవారు ఆపి వేయక గానించుచుండుటవలన, నవంబరు నెల 1-వ తేదిని ఇంగ్లీషువారు తురకలతో కూడ యుద్ధమునకు ప్రారంభించవలసినవారైరి.

II-వ ప్రకరణము

యుద్ధ మెందుకు వచ్చినది?

కొన్ని పరిప్రశ్నములు

జూలై నెల 23-వ తేది మొదలు ఆగష్టు నెల 4-వ తేదివఱకు జరిగిన వివరణ్యము బట్టి యుద్ధ మేలాగు వచ్చినదియు, కావున అన్ని దేశములవారి మేలాగు చేరినదియు మనకు తెలియుచున్నది. కాని (1) ఆస్ట్రియావారును సర్వియావారును పూర్వమునుండి పరస్పర వైరము కలిగి యున్నారు? (2) రష్యావారు సర్వియావారి కెల్లప్పుడు యెందుకు సహాయము చేయుచున్నారు? (3) జూలై నెల 30, 31 తేదులయందు ఆస్ట్రియావారు యుద్ధమునా ప్రకటించెను కద్దుటించినను, ఆస్ట్రియవారు, ఇప్పట్టుండి కొంత మునిగిపోయినట్టు; రష్యావారని ఫ్రెంచివారిని యుద్ధమున కేల పురికొల్పిరి? (4) రష్యావారికి విరుద్ధముగ యుద్ధము ప్రారంభించినను తాము వారికి సహాయముగ యుద్ధమునకు వచ్చెద మని ఫ్రెంచివా రన్నటుల ఒడంబడికయందు పూర్వమే యెందుకు కొప్పుకొనిరి? (5) ఇంగ్లీషువారు, ఈ వారివంటివి సంపదక, ఇటీవలివఱకు విరుద్ధ శత్రువులుగ నున్న ఫ్రెంచివారితోను రష్యావారితోను కలిసి, ఇప్పు డేల యుద్ధము చేయుచున్నారు? (6) బెల్జియము రాజ్యము తొన్ని సార్లు ప్రపంచ సంబంధమున, ఇంగ్లీషువారు బెల్జియమును మాత్రము రక్షించెద మని యేల వాగ్దానము చేసిరి?—అను ప్రశ్నలకు సరియైన జవాబు మనకు తెలిసిన గాని యుద్ధము యొక్క నిజస్వభావమును, ఈ ధరణి పాశ్చాత్యములవారి ప్రధానోద్దేశములును, యుద్ధము ముగిసినపిదప వ్యవహారం మారు ఫలితములను మనకు బోధపడజాలవు. కనుక రెండు పక్షములవారి పూర్వచరిత్రల వహించు ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానము చేసి తెలిసికొందము.

ఆస్ట్రియా యువరాజు యువరాజ్ఞి హతులగుటకు ముందు మోటారులో పోవుట

1. ఆస్ట్రియా, రష్యా, సర్వియా

పశ్చిమాభిముఖంగ ఐరోపాఖండమునందు ప్రజలందరు మూడు జాతులవారుగ నున్నారు. పశ్చిమభాగమున నుండువారికి లాటిను లనియు, మధ్యభాగమున నుండువారికి ట్యూటనులనియు, తూర్పుభాగమునందుండువారికి స్లావులనియు పేరు. ఈ మూడు జాతులవారికిని పరస్పరము వైరము; ఆ వారికి సమ్మతి గాని నిష్పక్ష మెక్కడను కలిగినది కాదు. ఒకజాతివారు మఱియొకజాతివారిని జయించి పరిపాలింపవలయు ననెడి దురాశయే యీ వైషమ్యమునకు ముఖ్యకారణము.

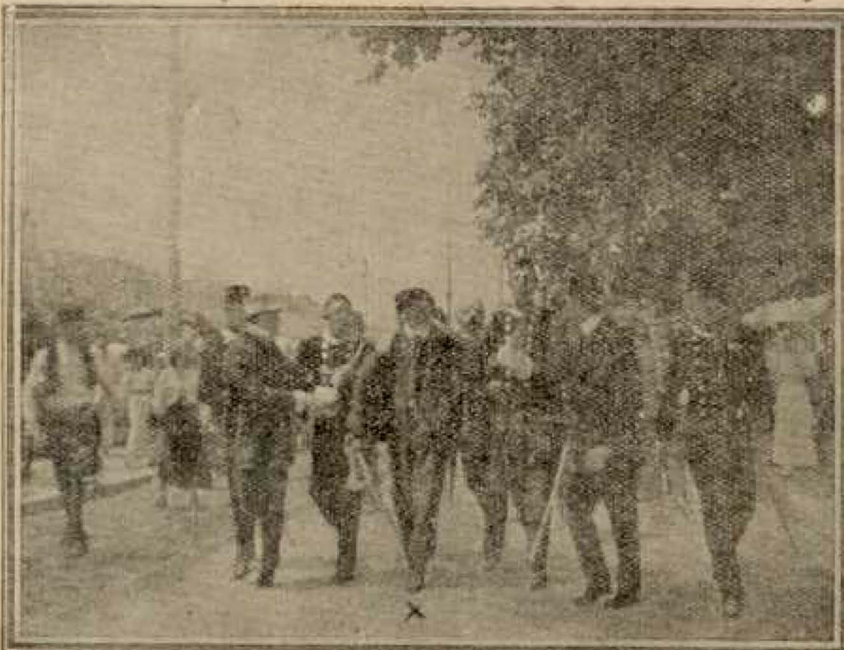
ఆవాడిక ఈదురాశ ఆస్ట్రియావారిని మిక్కిలి యపరిమితముగ పట్టి పీడించుచున్నది. ఆస్ట్రియావారు జర్మను జాతిలో చేరినవారైనను వారియాధీనములో రెండు కోట్ల స్లావులును, లక్షలకొలది లాటిన్లును నివసించుచున్నారు. పరిపాలకులగు జర్మనుల సంఖ్య మిక్కిలి స్వల్పము. వారి యధికారమునకు లోబడి ఆస్ట్రియారాజ్యములో నివసించుచుండు ఇతరజాతులవారి సంఖ్య చాలగొప్పది. కావున యీరాజ్యమందు ప్రజలకును ప్రభువు

లకును ఆరోగ్యభాగ్యమనునది కొంచెము కూడ లేదు. ఈ ప్రజలలో ఒక్కొక్కరును ఆస్ట్రియావారి దాస్యమును ఎప్పుడెప్పుడు వదల్చుకొని స్వాతంత్ర్యమును సంపాదింపగలమా యని యెదురుచూచుచున్నారు. ప్రజలకును ప్రభువులకును ఇట్టి సంబంధముండుటవలననే ఇరుగుపొరుగులందుండు దేశములవారితో ఆస్ట్రియావారికి విరోధము కలుగుచున్నది.

1815వ సంవత్సరము మొదలు లాటిన్ జాతిలో చేరిన యిటాలియనులు చాల కాలమువరకు ఆస్ట్రియావారి పరిపాలనలో నుండి, వారు పెట్టుచుండిన బాధల నింతమాత్రము సహింపలేక అనేక పర్యాయములు వారితో కలహించి, తుదకు తమ పొరుగువారైన ఫ్రెంచివారి సహాయమును పొంది 1870వ సంవత్సరమునాటికి ఆస్ట్రియనులను పరిపూర్ణముగ ఓడించి, స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించి యిటలీరాజ్యమును స్థాపించుకొనగలిగిరి. కాని యిప్పటికి కూడ కొందఱు ఇటాలియను లాస్ట్రియావారి పాలనము నందే యున్నారు. వీరందఱును ఇటలీ రాజ్యములోనికి రావలయు ననియే ఈ యాస్ట్రియా రాజ్యములోని యిటాలియనుల కోరిక. ఇందువలననే ఆస్ట్రియావారును ఇటలీవారును స్నేహితులవలె కనబడుచుండినను లోపల మాత్రము వీరికి పరస్పరవిరోధ మున్నది. ఇప్పుడు జరుగుచుండు యుద్ధములో ఇటలీవా రొకవేళ చేరవలసినచో వారు ఇంగ్లీషువారి పక్షము చేరుదురే కాని ఆస్ట్రియావారి పక్షము చేరరని యూహింపబడిన యూహ కడచిన మేనెల 23వ తేదిని వాస్తవముగ పరిణమించెను.

ఆయా కాలములందు సంవత్సరములనుండి ఆస్ట్రియారాజ్యమునందు కొందఱు స్లావు లున్నారు. వీరి భాగ్యముకొఱకై జర్మన్ జాతిలో చేరి పరిపాలకులగ నుండు ఆస్ట్రియనులు కొంచెము కూడ శ్రద్ధతో పనిచేయుట లేదు. విద్యయందును ఐశ్వర్యమందును అధికారమందును వీరు మిక్కిలి హీనస్థితియందున్నారు; కనుక వీరు కూడ ఇటాలియనులు త్రొక్కిన త్రోవను త్రొక్కి సమయము దొరికినయెడల ఆస్ట్రియనులపై కలహించి స్వతంత్రరాజ్యములను స్థాపించుకొనవలయు ననెడి యుద్దేశమును కలిగియున్నారు. అయినను, ఇతరుల సహాయము లేకుండ తమంతట తామే యీ యుద్దేశము నెరవేర్చుకొనుటకు వీలుండదని తెలిసి, ఫ్రెంచివారి సహాయమున ఇటలీవా రేలాగు స్వతంత్రులైరో అట్లే యితర స్లావుల సహాయమున తాము స్వాతంత్ర్యము సంపాదింపవలెనని కోరుచున్నారు.

స్వాతంత్ర్యము గలిగియుండు స్లావు రాజ్యములలో నెల్ల అత్యున్నతమైనది రష్యా రాజ్యము. దానియందలి ప్రజలందఱు స్లావులే. వీరు ఆస్ట్రియాలోని స్లావులకు సహాయము చేసి వారికి స్వాతంత్ర్యము కలిగించి వారిని మంచి స్థితికి తేవలయునని నిశ్చయించుకొనియున్నారు. తన రాజ్యములో లోబడియుండు స్లావులను తన పరిపాలనలోనుండి తొలగించుటకు రష్యావారు కోరుచున్నారు గదా యని ఆస్ట్రియాప్రభుత్వ రష్యావారియెడల విరోధము వహించియున్నది. రష్యావారు తమ పొరుగువారైన ఆస్ట్రియాలోని స్లావులకు సహాయమొనర్చుట ధర్మమే కదా!

ఆస్ట్రియా యువరాజును చంపిన సర్వియా యువకుని అధికారులు పట్టుకొనుట

రష్యావారికిని ఆస్ట్రియావారికిని గల విరోధమునకు టర్కీరాజ్యము మఱియొక కారణమై యున్నది. ఆస్ట్రియాకు దక్షిణమున ఇటలీకి నడుమ టర్కీ యను గొప్ప రాజ్యమొకటి యుండెను. టర్కీ యనగా తురకల దేశమని యర్థము. ఇప్పుడా రాజ్యము మిక్కిలి చిన్నదిగ నామమాత్రావశిష్టమై ఆస్ట్రియాకు చాల దూరమందున్నది. ఇది గొప్పదై ఆస్ట్రియాకు పొరుగున నుండినంతవఱకు ఆస్ట్రియావారికి చాల బాధకరముగ నుండెను. ఇప్పుడా బాధ యంతయు తగ్గిపోయినది. టర్కీరాజ్యము ఇంత హీనస్థితికి వచ్చుటకును ఆస్ట్రియావారు నష్టము పొందుటకును రష్యావారే ప్రధానకారణము. కనుకనే టర్కీనిమిత్తమై కూడ ఆస్ట్రియాకును రష్యాకును విరోధము సంభవించినది.

టర్కీ గొప్ప రాజ్యముగ నుండినకాలములో దానిలోని ప్రజలలో విశేషభాగము క్రైస్తవులుగ నుండిరి. ప్రభువులు మాత్రమే తురకలు. ఇట్టి సందర్భమున క్రైస్తవులగు ప్రజలపై అనేకవిధములైన పన్నులు విధించుచు వారి పల్లెలను ఇండ్లను ఇష్టానుసారముగ దోచు

కొనుచు, వారి చట్టములకు విరుద్ధముగ వారికి శిక్ష విధించుచు, ప్రభువులగు తురకలు కాలము గడపుచుండిరి. ఈ బాధలు సహింపలేక క్రైస్తవప్రజ లప్పుడప్పుడు కలహించుచుండిన కారణముచే టర్కీ రాజ్యము క్రమక్రమముగ కృశించుచు వచ్చెను. టర్కీకి ఇరుగు పొరుగుల నున్న ఆస్ట్రియావారును రష్యావారును ఈ క్షీణతను చూచి తమ రాజ్యములను విస్తరింపజేసికొనుట కవకాశము కలిగినది గదా యని కుతూహలపడుచుండిరి. టర్కీ రాజులతో యుద్ధముచేసి వారి నోడించి వారి రాజ్యము నపహరింపవలయు నని రష్యావారు తీర్మానించుకొనియుండ, ఆస్ట్రియావారు టర్కీసుల్తానును ముఖస్తుతి చేసి వానికి మిత్రులవలె నటించి, పేరునకు వానిని రాజుగ నుంచి నిజముగ తమ యధికారమునే ఆరాజ్యమం దంతటను వ్యాపింపజేయవలయు నని నిశ్చయించుకొనిరి. తమ తీర్మానమును నెఱవేర్చుకొనవలయు నని రష్యావారును, తమ యుద్దేశమును కొనసాగించుకొనవలయు నని ఆస్ట్రియావారును ప్రయత్నము చేయుచుండుట వలన వీరికి గల పరస్పరవిరోధము నధికము ముదురజొచ్చెను.

టర్కీలో నున్న క్రైస్తవ లందఱు స్లావుజాతివారు. వీరిలో చాలమందికి రష్యాచక్రవర్తి మతగురువు. కనుక వీరు టర్కీసుల్తానుపై కలహించినప్పు డెల్ల రష్యాచక్రవర్తి వీరికి సహాయము చేయుచువచ్చెను. తుదకు రష్యాచక్రవర్తి టర్కీరాజ్యము నంతటిని స్వాధీనపఱచుకొనలేకపోయినను, స్వజాతివారును స్వమతస్థులును అగు టర్కీలోని క్రైస్తవులకు స్వాతంత్ర్యము సంపాదింపగలిగెను. ఇందువలన టర్కీరాజ్యమునకు పడమట, ఇప్పు డా ప్రదేశమునందు (1) సర్వియా (2) మాంటినిగ్రో (3) గ్రీసు (4) బల్గేరియా (5) రోమేనియా—అను క్రైస్తవరాజ్యము లున్నవి.

కడచిన నూరుసంవత్సరములనుండియు ఆస్ట్రియావారి కెక్కుడ హానియె కలుగుచున్నది. ఆస్ట్రియాసామ్రాజ్యమునకు లోబడియుండిన ఇటలీదేశమును జర్మనీలోని చాలభాగమును స్వాతంత్ర్యమును పొందినవి. టర్కీరాజ్యమునం దధికారము సంపాదింపవలె నని చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు విఫలము లాయెను. సర్వియా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములు స్థాపింపబడినది మొదలు ఆస్ట్రియా వారికి మరింత భయము కలుగుట కారంభించెను. టర్కీలోని స్లావులందఱు తురకల నోడించి స్వతంత్రరాజ్యములను స్థాపించుకొన్నట్లు తమ రాజ్యములోని స్లావులు కూడ తమపై కలహింతు రనెడి సంశయము ఆస్ట్రియాప్రభుత్వమువారికి పుట్టెను. కనుకనే యది మొదలు సర్వియా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములను కూడ వశపఱచుకొనిన యెడల పరరాష్ట్రములవలని బాధ తగ్గు నని యెంచి, ఆస్ట్రియావారు దీనికై యెన్నియో పన్నుగడల పన్నుచున్నారు. ఇందువలననే వీరి కిని సర్వియావారికిని విరోధము పుట్టెను.

ఇది గాక, టర్కీ క్షీణించుచున్న దశలో ఆస్ట్రియావా రేదో విధముగ తురకలయొద్దనుండి బోస్నియా హెర్జగొవీనా యను రాష్ట్రములను కొంటిని సంపాదించిరి. ఈ రాష్ట్రములలోని ప్రజలు మాత్రము సర్వియాజాతి తెగలో చేరినవారు. కనుక వారు నూతనముగ స్థాపింపబడిన సర్వియారాజ్యములో ప్రవేశింపవలయు నని పట్టుపట్టియున్నారు. ఇది యాస్ట్రియావారి కెంతమాత్రము నిష్టము లేదు. కాని సర్వియారాజ్యములోనివా రందఱు తమ సోదరు లగు ఆస్ట్రియాలోని యీ రెండు పరగణాలయందును కాపురముండు సర్వియనులను ఆస్ట్రియావారి ప్రభుత్వమునుండి వేఱుపఱచి తమలో చేర్చుకొనవలయు ననెడి యపేక్ష కలిగియున్నారు. అందుచేత కూడ ఆస్ట్రియా సర్వియాలకుం గల పరస్పరవిరోధము మరింత ప్రబలమాయెను.

ఈ యంశములవలన ఆస్ట్రియావారును టర్కీవారును ఒక పక్షము నెందుకు చేరియుండవలసియు స్పష్టమగుచున్నది. రష్యావారి సహాయమువలనే సర్వియనులు మొదలుగాఁ గల క్రైస్తవులందఱు తమరాజ్యమునుండి వేఱై తమపై కలహించి స్వాతంత్ర్యము సంపాదించి రని టర్కీవారు రష్యావారిపై విరోధము పూనియున్నారు. ఆస్ట్రియావారి సహాయముచే తా మిదివఱకు కోలుపోయిన సర్వియా మొదలగు రాష్ట్రములలో కొన్నిటినైన తిరిగి సంపాదింపవచ్చు ననెడి యాశతో టర్కీవారీ యుద్ధమున చేరిరి.

జర్మని ఫ్రాన్సు

జర్మనీదేశమునకు తూర్పువైపున రష్యాదేశమును పడమటి వైపున ఫ్రాన్సుదేశమును గలవు. ఈ దేశములలో ఒక్కొకదాని యందు ఒక్కొకజాతి ప్రజ లుండుటవలన వీనికి పరస్పరవైరము ఉండక తప్పదు.

1871వ సంవత్సరమునకు పూర్వము జర్మనులు మిక్కిలి బలహీనులై యుండిరి. ప్రజలయం దైకమత్యము లేకపోవుటయే గాక, దేశ మంతయు ఒక చక్రవర్తి పరిపాలనకు లోబడక అనేకములగు చిన్న చిన్న రాజ్యములుగ విభక్తమై యుండెను. ఈ రాజు లందఱు ఎల్లప్పుడు ఒకరితో నొకరు కలహించుచు, ఒకరిప్రజలను మఱియొకరు దోచుకొనుచు, పరదేశస్థులు తమ దేశముపై దండెత్తివచ్చినప్పుడు కూడ ఈ కలహములను మానక కాలక్షేపము చేయుచుండిరి. జర్మనీదేశ మిట్టిదుస్థితియం దుండ, దానికి పడమటివైపున నున్న ఫ్రాన్సుదేశము ఐకమత్యము కలిగి శక్తిసామర్థ్యములు గల రాజుల పరిపాలనలో నుండెను. ఈ ఫ్రెంచిరాజులు జర్మనుల బలహీనతను చూచి, వారిని జయించుట సులభ మని దానికై యెన్నియో యుద్ధములను చేసిరి. తుదకు ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియన్ కాలమున జర్మనీదేశ మంతయు ఫ్రెంచివారి యధీన మాయెను. ఇందుమీఁద జాతిభేదముచే జర్మనులకును ఫ్రెంచివారికిని కలిగిన వైరము ఫ్రెంచి రాజుల దురాశచే అభివృద్ధి గాంచెను.

1815వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును జర్మనీవారును కలసి ఫ్రెంచి చక్రవర్తియైన నెపోలియను నోడింపగలిగిరి. అది మొదలు జర్మనులు తమ దుస్థితిని చూచి విచారపడి, తమ లోపమువలననే ఫ్రెంచివా రింతకాలము తమ దేశముపై అధికారము స్థాపింపగలిగి రని గ్రహించి, ఆలోపములను పోగొట్టుకొనుటకు కావలసిన ప్రయత్నములను చేయుటకు మొదలుపెట్టిరి. ప్రజల యుత్సాహమును ఉద్దేశమును ఇట్లుండు కాలమున, వారి యదృష్టవశముచే అనుమానప్రజ్ఞ గల

బిస్మార్కను మహానీయుఁ డొకఁడు జర్మనీదేశమందు జన్మించెను. ఈ మహాపురుషుఁడు తన బుద్ధిబలముచే ప్రజల యొక్క [illegible] దని తెలిసికొని, తన స్థిరసాహసములచేతను నిరుపమానమైన శౌర్య బలమున జర్మనీ రాజులలోని యంతఃకలహములు నణఁచి ప్రజలయందు దేశభక్తిని పరస్పరైక్యమును అభివృద్ధిపఱచెను. తర్వాత రాజనీతియందు తనకుఁ గల నేర్పుచేత జర్మనీ కంటెను సర్వశక్తిమంతులుగ నున్న ఆస్ట్రియనులకును ఫ్రెంచివారికిని భేదము కల్పించి, వారిలో నొక్కొక్కరి నొక్కొక్కరినే వేరువేరుగ యుద్ధమునకు పురికొల్పి, 1866వ సంవత్సరమున ఆస్ట్రియనులను, 1871వ సంవత్సరమున ఫ్రెంచివారిని సంపూర్ణముగ నోడించి వారి బలము నెల్ల క్షీణింపఁ జేసెను. ఇట్లు క్రమక్రమముగ అంతఃకలహములను శత్రుబాధలను పోఁగొట్టి తుదకు 1871వ సంవత్సరములో జర్మనీదేశము నంతయు [illegible] పరిపాలనలోనికి తెచ్చికొనెను. ఆనాటనుండియు [illegible] చక్రవర్తి యాయెను.

ఇది మొదలు జర్మనీవారి స్థితి యంతయు [illegible] మారి పోయెను. ఇదివఱకు బిస్మార్కు [illegible] తన ఇరు [illegible] బిస్మార్కు యున్నతపద వికి రాఁగలిగెను. ఇతనితో నాకును [illegible] కాలము [illegible] తను, [illegible] వృద్ధిచేయుటకును, [illegible] యంత్రములను [illegible] జ్ఞానము నభివృద్ధి చేయుటకును, దేశాంతరములలో [illegible] వ్యాపారములను చేసి ధన మా[illegible] బిస్మార్కు శ్రద్ధ వహించి [illegible] పెట్టెను. ఇదివఱకు [illegible] ఇతరదేశములకు వెళ్లుట [illegible] దేశదేశములకును వెళ్లి యంత్ర శాలలను [illegible] స్థాపించి బిస్మార్కు [illegible] ప్రఖ్యాతిని గాంచెను. జర్మనీ దేశములోని జనసంఖ్యయు ధనమును జర్మనుల యైశ్వర్య మును బహు శీఘ్రముగ ఎన్నిరెట్లో అధిక మాయెను. ఈ నలుబది సంవత్సరములలో [illegible] సమానముగ [illegible] మునందు నభివృద్ధి గాంచినవారు ప్రపంచమందు మఱియొకరు లేరు.

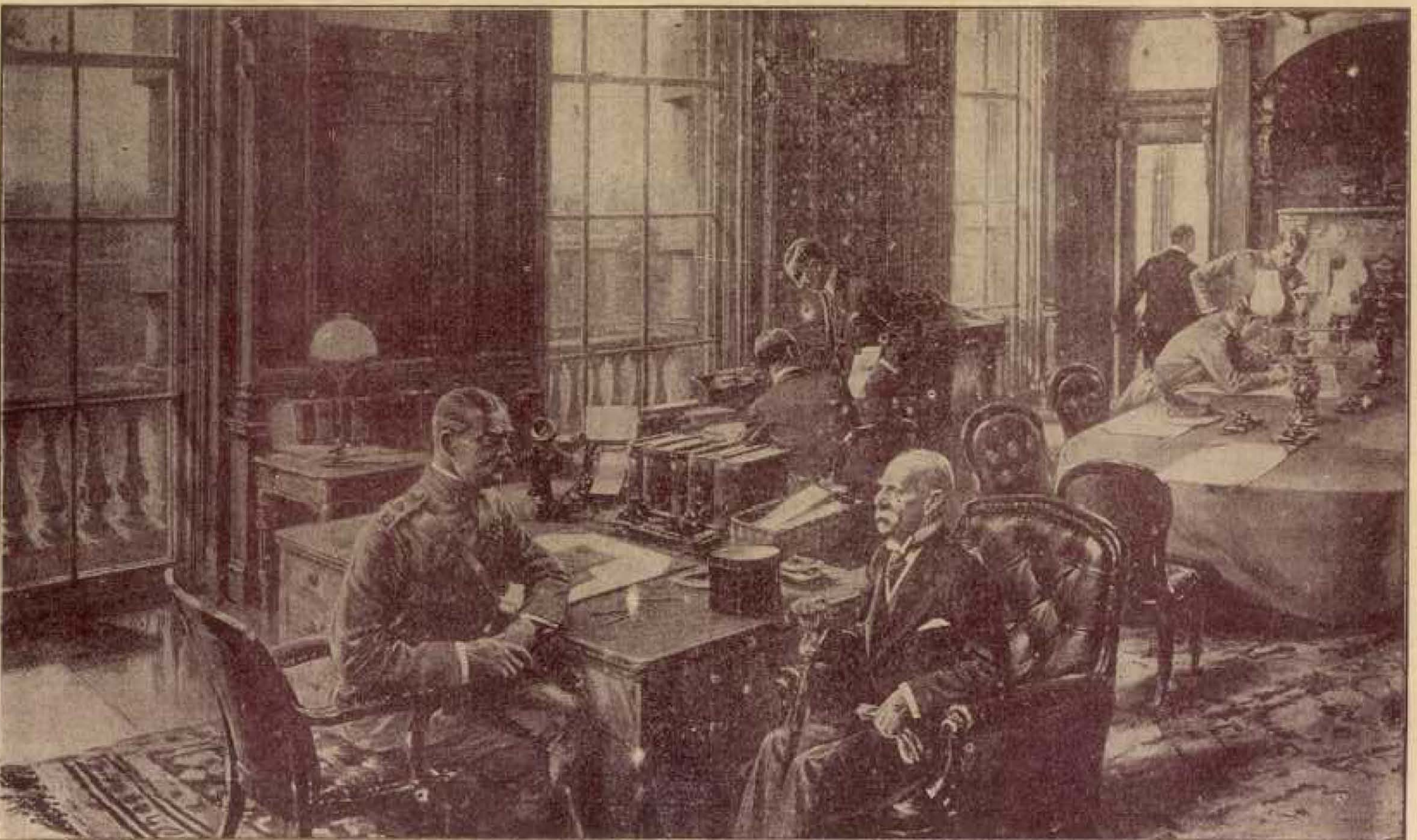
[illegible] ప్రజ్ఞను చూపుచుండిరను. వీరియందు [illegible] మార్గము [illegible] వీరి యొక్క ముల [illegible] వీరి [illegible] గర్వము [illegible] క్షీణించెను.

బిస్మార్కు

ధనమే వీరికి దైవ మాయెను. దేశాంతరములకు వెళ్లి వానిలోని ధన ధాన్యసమృద్ధిని చూచినకొలఁది వాని నన్నిటిని జయించి తమ రాజ్య ములో కలుపుకొనవలయు ననెడి దురాశ వీరికి పుట్టెను. తమతోడి వారగు ఫ్రెంచివారును రష్యావారును ఇంగ్లీషువారును గొప్ప గొప్ప సామ్రాజ్యములను స్థాపించి వివిధదేశములను పరిపాలించుట యేమి? తాము పరిపాలింపకపోవుట యేమి? అనెడి యసూయ వీరి యందు కలుగుట కారంభించెను. ఏవిధముగనైన పరదేశములను జయించి తమ యాధిపత్యమును ప్రపంచమందు నలుమూలల వ్యాపింపఁజేయవలయు నను తీర్మానమును వీరు చేసికొనిరి.

ఆలోచించి యాలోచించి తుదకు ఫ్రెంచివారి రాష్ట్రములను జయించుట బిస్మార్కు [illegible] మనియు [illegible] మనియు వీరికి ప్రాముపడెను. తాము బలహీనులుగ నున్నప్పుడు తమ దేశమును జయించి తమ [illegible] చేయుటకు ఫ్రెంచివారు కుదిరియుండిరి. తమక్కి [illegible] ఫ్రెంచివారికి ప్రత్యుపకారము చేయుటయుం [illegible] మనియు తలఁచిరి. ఇది గాక, ఫ్రెంచివారి బల మంతయు క్షీణించియున్న దనియు, వారితో సమానముగ వారు యుద్ధము చేయలే రనియు, కావున్నట్టి యిరుగుపొరుగుల దేశములను జయించుటకంటె వారి దేశములను జయించుట సులభ మనియు గ్రహించిరి. వీరికి కావలసిన ప్రయత్నము లన్నియు బిస్మార్కు శ్రద్ధతో చేయుటకు [illegible] పెట్టెను. దేశములోని పురు షు లందఱు యుద్ధము చేయుటను నేర్చుకొని [illegible] నిమిషమున కొక నిమిషమునకంటె

యుద్ధము చేయుటకు సిద్ధపడి రణరంగమునకు రావలసిన దని యేర్పాటు చేసి, లక్షలకొలఁది సైన్యములను వీరు తయారుచేసిరి. ఇది గాక, శత్రువులు భేదించుటకు వీలుపడని కోటలను దుర్గము లను తమదేశమునం దంతటను కట్టిరి. ఫ్రెంచివారి కోటలను సులభ ముగ శిథిలము చేయఁగల [illegible] ఆయుధములను అపరిమిత ముగ కూడఁబెట్టిరి. ఏటేటను కోట్లకొలఁది రూపాయలు కర్చుపెట్టి యుద్ధనౌకల [illegible] తయారుచేయు చుండిరి. న్యాయము గనో అన్యాయముగనో పరదేశములను జయించి స్వరాజ్యమును వృద్ధి చేయుకొనుటకంటె ఉత్కృష్టమైన కార్యము వేఱొకటి లే దని దృఢముగ నమ్మి, దానికొఱకై యున్న యేర్పాటులు చేయఁగల యుక్తో వాని నన్నిటిని చేసి, ఫ్రెంచివారి నోడించి వారి దేశములను

యుద్ధకార్యాలయమునందు కిచెనరుప్రభువు రాబర్ట్సుప్రభువుతో సంప్రతించుట.

ఆయన యుద్ధారంభమునందు యుద్ధమంత్రిగ నియమింపఁబడినపుడు "నేను యోధుఁడను, నాకు రాజ్యతంత్రములతో ప్రమేయము లేదు." అని నుడివెను. కిచినెరు ప్రభువు సామర్థ్యమునందు సైనిక నివహంబులు, ప్రజలు, మంత్రులు సంపూర్ణ విశ్వాసము గలిగియున్నారు.

యుద్ధారంభమునందు మాన్సు సమీపమున జర్మను సైనికులకును బ్రిటీషు రౌతులకును బాహాబాహీ యుద్ధము జరిగినది. జర్మనులు మైలుదూరమునందున్న ఫిరంగులతో బ్రిటీషుసైన్యమును సంహారము చేయుచుండిరి. బ్రిటీషు సేనానాయకుడు జర్మనుల ఫిరంగులను వశపరచుకొనవలెనని సైనికులకుత్తరువుచేసెను. తొమ్మిదవ లేన్సరుల పటాలము, గుండ్లవాన కురియుచున్నను, పోయి ఫిరంగులను గాల్చువారిని జంపి ఫిరంగులను పాడుచేసి మరల వచ్చిరి; తిరిగి వచ్చునపుడును గుండ్లవానను జర్మనులు కురిపించిరి. ఆ యోధాగ్రేసరుల శౌర్యమును గొనియాడుచు విలియం వాట్సనుకవి గీతములను విరచించెను. ఈ పటము ఆ రంగమును దెలుపుచున్నది.

స్వాధీనపఱచుకొనుటకు సమయము చెప్పుడెప్పుడు దొరకునా, ఎప్పు డెప్పుడు తమకోరిక తీర్చుకొందునా యని కాలమును నిరీక్షించుచు, కడ చిన నలుబది సంవత్సరములనుండియు జర్మనీవారు కాచికొనియుండిరి. పనినియుంచిన దోచుకొనుటకు ఇన్ని ప్రయత్నములను, ఇంత ఏక దీక్షతో చేసినవారు మఱియొకరు లేరు.

1871వ సంవత్సరము మొదలు ఫ్రెంచివారు కూడ ఊరక యుండలేదు. అయినను, వీరి యుద్దేశము ఇతరదేశములను జయిం చుట కాదు. తమ కున్నదానితో తృప్తి పొంది, తమ రాజ్యమును శత్రుబాధలనుండి కాపాడుకొనుటయే వీరి ప్రధానోద్దేశమై యుం డెను. 1870,1871 సంవత్సరములలో వీరికిని జర్మనులకును జరిగిన యుద్ధమందు వీరపరిమితకష్టమును పొందిరి. యుద్ధము ముగిసిన తరువాత విజయస్థానము లగు జర్మనులు వీరియొద్దనుండి మూడు వందల కోట్ల (300,00,00,000) రూపాయలను అల్సేసు లోరైన్ అను రెండు రాష్ట్రములను తీసికొనిరి. ఏకకాలమం దింత గొప్ప నష్టమును భరింపవలసినవారై అవమానమందు దీని నెట్లో ఫ్రెంచి వారు సహించిరి గాని, అది మొదలు జర్మనివారిపై పగతీర్చుకొని ఈ రాష్ట్రములను జయించి తిరిగి తమ రాజ్యములో కలుపుకొను టకు సమయము చెప్పుడెప్పుడు వచ్చునా యని నిరీక్షించుచునే యుండిరి. ఇది గాక, జర్మనీవారు చేయుచున్న యుద్ధసన్నాహ మును చూచి వీరు మరింత భయపడి, ఈ సన్నాహ మంతయు తమ్ము నాశనముచేయుటకే యని తెలిసికొని, వీరు కూడ తగిన యుద్ధ సన్నాహము గావింపఁజొచ్చిరి. జర్మనీవారివలెనే వీరు కూడ తమ దేశమందున్న పురుషు లందఱికి యుద్ధమును నేర్పి గొప్ప సైన్య మును తయారుచేసిరి. జర్మనులు తమదేశములోనికి వచ్చుటకు వీలు లేకుండునట్లు తూర్పుభాగమం దంతటను పెక్కు కోటలను కట్టి వానియందు ఫిరంగులు మొదలగు నానాయుద్ధపరికరములను నిక్షే పించి యుంచిరి; వీరును విశేషధనము వ్యయపెట్టి యుద్ధనౌక లను కట్టిరి.

ఇట్లు ఫ్రెంచివారును జర్మనులును నలుబది సంవత్సరముల నుండి ఒకరితో నొకరు పందెము వేసికొనినట్లు యుద్ధసన్నాహము నందు ఒకరిని మించి యొకరు పనిచేయుచుండినను, ఫ్రెంచివారు కుదరక జర్మనులతో తులతూగలేకపోయిరి. జర్మనీ దేశములోని జన సంఖ్యయు పురుషుల సంఖ్యయు మిక్కిలి యధికముగ వృద్ధియగుచుం డుటవలనను ఫ్రెంచివారి సంఖ్య యట్లు వృద్ధిగాక యథాప్రకారముగ నుండుటవలనను జర్మనుల సైన్యములు ఫ్రెంచిసైన్యములకంటె అతిశ యించియుండెను. ఏటేటను ఫ్రెంచివారికంటె ఎక్కువ సొమ్మును వానిపై ఖర్చుపెట్టుచుండుటవలన జర్మనీవారి యుద్ధనౌకల సంఖ్య కూడ ఫ్రెంచివారి యుద్ధనౌకల సంఖ్యను మించియుండెను. కావున యిట్టి సందర్భమున జర్మనులతో నొక యుద్ధము సంభవించినయెడల 1871వ సంవత్సరపు యుద్ధమందువలెనే మరల తమకు నపజయము కలుగు నేమో యని ఫ్రెంచివారు భయపడసాగిరి. ఇట్లుండ, కొన్ని కారణ ములవలనను, ఫ్రెంచివారి యదృష్టవశమునను, 1891వ సంవత్సరము మొదలు రష్యావారును, 1905వ సంవత్సరము మొదలు ఇంగ్లీషు వారును వీరికి స్నేహితులై సహాయము చేయుట కంగీకరించిరి. ఇట్టి సహాయము లేక వీ రొంటరిగా నున్నప్పుడే వీరిని జయింపవలయు నని జర్మను లెన్ని మార్లో ప్రయత్నము చేసిరి గాని, వారి ప్రయత్న ములు సఫలములు కాకపోయినవి.

3 జర్మని, రష్యా, ఫ్రాన్సు

జర్మనీవారు ఐకమత్యము లేక మిక్కిలి బలహీనులుగ నుండి నంతవఱకును వారివలన రష్యావారికి నేలాటి భయమును లేకయుం డెను. కాని 1871వ సంవత్సరములో జర్మనీ సామ్రాజ్య మొక చక్రవర్తి యాధిపత్యముక్రింద స్థాపింపఁబడిన దినమునుండి జర్మనీ వారు క్రమక్రమముగ బలవంతులు కాఁజొచ్చిరి. ఇది గాక, ఎల్లప్పుడును వీరు యుద్ధసన్నాహమందే కాలము గడుపుచుండిరి. దీని నంతను చూచి రష్యాను జయించుటకొఱకే యీ సన్నాహ మంతయు జర్మనులు చేయుచున్నారని రష్యావా రనుమానపడు టకు మొదలిడిరి. క్రమక్రమముగ కాలక్రమమువలన ఈ యనుమా నము వృద్ధియై విరోధభావముగ పరిణమించెను.

1875వ సంవత్సరములో జర్మనీవారు ఫ్రెంచివారితో యుద్ధ మును దలపెట్టగా, రష్యాచక్రవర్తి తాను ఫ్రెంచివారికి సహాయము చేసెద నని బెదరించి జర్మనుల ప్రయత్నములను విఫలము గావిం చెను. 1880వ సంవత్సరములో టర్కీ విషయమై యొక పెద్ద సభ జరిగెను; ఆ సభకు ఇంగ్లండు రష్యా మొదలగు పలుదేశముల యొక్క రాజప్రతినిధు లందఱు వచ్చిరి. బిస్మార్కును సభాధ్యక్షు నిగ నిర్ణయించుకొని సభ చేసిరి. ఆ సభలో బిస్మార్కు రష్యాకు విరుద్ధముగ నడచి, రష్యాకు చెందవలసిన లాభములను కొన్నిటిని చెందనీయక, టర్కీలో నేలాటి మార్పును కలిగియుండని యాస్ట్రి యాకు బాస్నియా హర్జగవినా యను పరగణాల రెంటిని ఇప్పిం చెను. ఈ సభ ముగిసిన తర్వాతి రష్యావారికి జర్మనుల మీఁద కలి గిన క్రోధము మరింత యభివృద్ధి గాంచెను. దీనివలన ఈ రెండు దేశ ములవారికి యుద్ధము కూడ సంభవించునట్లుండెను. దీని చూచి రాజ నీతియందు చక్కని నేర్పు గల బిస్మార్కు ఇతరదేశముల సహాయ మును సంపాదించుట యావశ్యక మనియు, అట్లు చేసినయెడల రష్యా నోడించుట సులభ మనియు గ్రహించి శీఘ్రమే యాస్ట్రియా చక్ర వర్తిని కలసికొని వారితో నొక యేర్పాటు చేసికొనెను. అది మొదలు రష్యాతో యుద్ధము సంభవించినయెడల జర్మనీవారును ఆస్ట్రియావారును కలసి యుద్ధము చేయవలయు నని ఆస్ట్రియా చక్రవర్తియు జర్మను చక్రవర్తియు అంగీకరించిరి. ఆస్ట్రియావారు జర్మను లనియు వీరికిని స్లావు లగు రష్యావారికిని బద్ధవైర మున్న దనియు ఇదివఱకే మనకు తెలియును. తనకు విరోధు లయిన యాస్ట్రి యావారితో జర్మను చక్రవర్తి యొడంబడిక చేసికొన్నాఁడని విన గనే రష్యావారి కోపమునకు మితి లేకపోయెను. కాని బిస్మార్కు జర్మనీకి మంత్రిగ నుండినంతవఱకు రష్యాచక్రవర్తిని ముఖస్తుతి చేసియు ఆయనకును ఆయన మిత్రులకును భేదము కల్పించియు

ఆయన లాభముకొఱకు పాటుపడునట్లు నటించినను యుద్ధము రాకుండఁజేయఁగలిగెను. 1888వ సంవత్సరములో ఇప్పటి జర్మన్ చక్రవర్తి యగు రెండవ కెయిజరు రాజ్యాధిపత్యమును వహించి బిస్మార్కుతో కలహించి అతనిని మంత్రిపదవినుండి తొలఁగించెను. అది మొదలు రష్యా సామ్రాజ్య శక్తిని పెక్కుతూరు చులకనగా చూచుటకు మొదలిడెను. అందువలన జర్మనీకిని రష్యాకును ఇదివఱకే కలిగిన వైరము పెరుగుచు వచ్చెను.

క్రమక్రమముగా టర్కీనిమిత్తమై కూడ ఈ విరోధము అభివృద్ధి కాఁజొచ్చెను. పరదేశములను క్రమముగానో యక్రమముగానో జయించి తమ రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనవలయు నను కోరిక మాత్రము 1871వ సంవత్సరము మొదలు జర్మనులయం దుద్భవిల్లినదని యిదివఱకే మనకు తెలిసియున్నది. ప్రపంచమునందు జయించి వశపఱచుకొనఁదగిన దేశములు మూఁడు విధములుగ నున్నవి:—(1) నీగ్రోలు మొదలగు అనాగరిక ప్రాయులగు మనుష్యులు కాఁపురముండు ఆఫ్రికాఖండములోని దేశములు మొదటిరకములో చేరినవి. ఈ మనుష్యులకు నేర్పుగల నాగరికులను తెల్లవారితో యుద్ధము చేయుటకు తెలియదు. తుపాకి శబ్దము వినఁగనే భయపడి కంపించునట్టి స్థితిలో వీరున్నారు. కనుక ఈ దేశములను యుద్ధము లేకయే వశము చేసికొని సంపాదింపవచ్చును. తూర్పు ఆఫ్రికా, నైరృతి ఆఫ్రికా దేశములను జర్మను లీలాగే స్వాధీనపఱచుకొనిరి. (2) ఎక్కువ నాగరికము గాంచి పెక్కువిధముల యభివృద్ధి పొందిన తెల్లవారి యధీనమం దున్న ఆఫ్రికా ఆసియా ఖండములం దుండు దేశములు రెండవ రకములో చేరినవి. వీనిని జయించుటకు బహు కష్టము. దానితో సమాను లయినట్టియు వీనికంటె నధికులుగ నున్నట్టియు ఫ్రెంచివారియొక్కయు ఇంగ్లీషువారియొక్కయు ఆధీనమం దుండుటవలన వీరి సైన్యముల నోడించి యీ దేశములను వశపఱచుకొనుట జర్మనులకు సాధ్యమైన పని కాదు. (3) మూఁడవ రకములో చేరిన దేశములలోని ప్రజలు నాగరికులే కాని రాజకీయ విషయములందు మాత్రము వీరి కట్టి జ్ఞానము లేదు. టర్కీ, పర్షియా, చైనా మొదలగునవి యిట్టి దేశములు.

అంతఃకలహములవలన క్షీణించుచున్న టర్కీ రాజ్యమును చూచి, ఇది స్లావులకు రష్యావారి యధీనము కాకుండ తమ యధీనమం దుండుకొనవలయు నని జర్మనులు ప్రయత్నము చేయఁ దొడఁగిరి. ఇందునిమిత్తమై యుద్ధము చేయుటకన్న సంధిమాటలు చెప్పుట యుక్త మని యెంచి 1871వ సంవత్సరము మొదలు జర్మనీ వారు తురకల స్నేహమును సంపాదింపఁగలిగిరి. తురకల సైన్యము క్రొత్త పద్ధతుల ప్రకారము శిక్షితము కావలసియున్న దనియు, అట్లు తాము చేయించెద మనియు టర్కీసుల్తానుకు బోధించి, సైన్యమందు జర్మనులకే ఉద్యోగములను సంపాదించిరి. టర్కీరాజ్యమందు వ్యవసాయమును వ్యాపారమును నాగరికమార్గముల ననుసరించి యభివృద్ధి చేయవలె నని యీ రాజ్యమందు రైళ్లు వేయుటకును కాలువలు కట్టుటకును హక్కులు సంపాదించిరి. ఇట్లు క్రమక్రమముగ సుల్తానుయొక్క దయకు పాత్రులై పరిపాలనావిషయమందు కూడ ఆయనకు మంత్రాలోచన చెప్పుటకు మొదలిడిరి. సైన్యములు జర్మనుదోద్యోగస్థుల యధీన మైపోయినవి; రైళ్లు మొదలగునవి వీరి వశమందు నిలిచినవి; ఇట్టి స్థితిలో పేరునకు సుల్తా నొకఁ డుండెను, అధికార మంతయు జర్మనులు అనుభవించుచు సుల్తానును తమ చేతిలోని బొమ్మవలె ఆడింపఁగలిగిరి. సుల్తాను ఈ మోసమును గ్రహింపలేక, స్లావులతో తనకు యుద్ధము సంభవించినప్పుడు, జర్మనులు తనకు సహాయము చేయుదు రని భ్రమపడియుండెను. తురకలీయుద్ధమందు జర్మనులతో చేరి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి రష్యావారలపై యుద్ధము చేయుచుండుట కిదియే కారణము.

జర్మనీవారి సైన్యములు లెక్కకు మీఱియుండెను; ఆస్ట్రియా వారితో కలిసి వీరు రష్యావారితో యుద్ధము చేయుటకై సిద్ధపడి యుండిరి; ఇప్పుడు టర్కీరాజ్యమును కూడ స్వాధీనపఱచుకొనఁగలిగిరి. ఇట్టి స్థితిలో తా మూరకయుండినయెడల తమ కపాయము సంభవించు నని రష్యావారు స్నేహితులను సంపాదించుకొనుటకు మొదలిడిరి. జర్మనులతో విరోధముపూని వారితో సమానముగ యుద్ధసన్నాహము చేయుచు నుండువారితో కలయవలె నని స్నేహితులను వెదకుచు ఫ్రెంచివా రుండిరి గదా? ఈ ఫ్రెంచివారితో స్నేహము చేసికొనిన బాగుండు నని రష్యావారు తలఁచుకొనుటకు మొదలిడిరి. 1891వ సంవత్సరము మొదలు రష్యావారికిని ఫ్రెంచివారికిని మైత్రి వృద్ధి కాఁజొచ్చెను. ఇది గాక, రష్యాదేశస్థులు పెక్కురు ధనవంతులు కారు. జర్మనీతో యుద్ధము సంభవించినయెడల దానిలో జయము సంపాదించుటకు సైన్యములు, కోటలు, యుద్ధనౌకలు విశేషముగ కావలసియుండును. ధనము లేకుండ వీనిని సంపాదించుట యసాధ్యము కదా? కనుక రష్యావారు పరదేశస్థుల యొద్దనైన అప్పు చేసి ఈ యుద్ధసాధనములను కూర్చుకొనుటయందు కర్తవ్యమెట్టుగలె నని తీర్మానించుకొనిరి. ఫ్రాన్సుదేశమందు సమృద్ధిగ ధన ముండెను. ఫ్రెంచివారు దీనిని తగిన వడ్డీకి అప్పిచ్చుటకు సిద్ధపడియుండిరి. వెతుకఁబోయిన తీఁగ కాలికి చుట్టుకొన్నట్లు అప్పిచ్చువా రెవరా యని విచారించుచున్న రష్యావారికి ఫ్రెంచివా రెంత ధనము కావలసినను ఇచ్చుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇట్లు కాలక్రమమున రష్యావారికిని ఫ్రెంచివారికిని అన్యోన్యస్నేహాభివృద్ధి కాఁదొడఁగెను. తుదకు, జర్మనీవారితో యుద్ధము సంభవించినయెడల ఈ రెండు దేశములవారును కలసియే యుద్ధము చేయవలె నని వారొక యొడంబడిక చేసికొనిరి. ఇందువలననే రష్యావారును ఫ్రెంచివారును కలసి జర్మనులతో ఇప్పుడు యుద్ధము చేయుచున్నారు.

4 ఇంగ్లాండు, జర్మనీ, ఫ్రాన్సు

కడచిన నాలుగు వందల సంవత్సరములనుండి ఇంగ్లీషువారు ఐరోపాఖండమందు పెక్కు యుద్ధములు చేసియున్నారు. కాని యొక యుద్ధములోనైన ఆ ఖండమం దుండెడి తెల్లవారి దేశములను జయించి తమ రాజ్యములో చేర్చుకొనవలయు నను దురాశ వీరిని పట్టుకొన్నది కాదు. ఇదియే వీరు గావించిన యుద్ధ

ములకును నెల్లవారిలో మిగిలినవారు చేసిన యుద్ధములకును గల భేదము. ఐరోపాఖండమునందలి దేశములను జయింపవలయు ననుదురాశ లేనియెడల, ఇంగ్లీషువారన్ని యుద్ధముల నెందుకు చేయవలెనని మనకు ననుమానము కలుగవచ్చును. దీనికి రెండు జవాబు లున్నవి:—(1)తమ దేశమును శత్రువులనుండి కాపాడుకొనుటకొఱకే వీ రన్ని యుద్ధములు చేసిరి. ఇదియే వీరి ప్రధానోద్దేశము. 1550వ సంవత్సరము మొదలు 1600వ సంవత్సరమువఱకు ఐరోపాఖండమున నగ్రగణ్యతను పొంది ఖండాంతరములం దనేక దేశములను స్వాధీనపఱచుకొన్న స్పెయిను దేశప్రభువులు ఇంగ్లండును జయింప నెంచగా, వారితో ఇంగ్లీషువారు ఘోరయుద్ధమును చేయవలసినవారైరి. తర్వాత 1796వ సంవత్సరము మొదలు 1815వ సంవత్సరమువఱకు ఐరోపా నెల్ల స్వాధీనము చేసి, అసమానబలపరాక్రమములు కలవాడై ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను ఇట్టి యూహనే కలిగియుండగా, స్వదేశమును కాపాడుకొనుటకై ఇంగ్లీషువారు వానితో ఇరువది సంవత్సరములు పట్టుదలతో ఎడతెగక యుద్ధము చేసిరి. (2) ఐరోపాఖండములో బలవంతు లగు రాజు లెవరైనను దురాశాపరులై బలహీను లగు వారిని జయించుటకొఱకు ప్రయత్నము చేసినయెడల సాధ్యమైనంతవఱకు అట్టి ప్రయత్నములకు విఘ్నము కలిగించి బలహీనులను దీనులను రక్షించుటయే ఇంగ్లీషువారి రెండవ యుద్దేశము. 1550వ సంవత్సరము మొదలు స్వాతంత్ర్యము నిమిత్తమై స్పెయినురాజులతో హాలెండువారు యుద్ధము సాగించుచుండ, వారికి స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుటకై ఇంగ్లీషువారు స్పెయినురాజులతో యుద్ధము చేసిరి. ఇందువలననే హాలెండువారికి స్వాతంత్ర్యము దొరికెను. అటుతర్వాత 1700 సంవత్సరము ప్రారంభమునను 1790వ సంవత్సరము తర్వాతను ఫ్రెంచిరాజులు హాలెండు బెల్జియము మొదలగు చిన్న చిన్న దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయగా, ఇంగ్లీషువా రా ప్రయత్నములకు విఘ్నము గలిగించి యా చిన్న దేశములను కాపాడిరి. పరరాజుల బాధ కోర్వలేక స్వసౌఖ్యముకొఱకు పాటుపడుచుండిన ఐరోపాలోని దేశములలో ఇంగ్లీషువారి సహాయమును పొందని దేశ మొక్కటి కూడ లేదు. 1756వ సంవత్సరము మొదలు 1760వ సంవత్సరమువఱకును, తర్వాత 1815వ సంవత్సరములోను జర్మనులు కూడ ఇట్టి సహాయమును పొందిరి. ఇంగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధముల కన్నిటికిని ఇవియే ప్రధానకారణములు.

బెల్జియము హాలెండుల స్థితి

ఐరోపాఖండమందు బలవంతులుగ నుండువా రెవరును హాలెండు బెల్జియము దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుట ఇంగ్లీషువారి కిష్టము లేదు. ఈ రెండు దేశములును ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమీపమం దున్నవి. వీని సముద్రతీరమున విశాలమైనట్టియు అనేక యుద్ధనౌకలు నిలుచుటకు వీలైనట్టియు రేవులు గల పట్టణము లనేకము లున్నవి. ఈ పట్టణములలో యుద్ధనౌకలను చేర్చి వానితో ఇంగ్లండుపైకి దండెత్తివచ్చుట మిక్కిలి సులభమైన పని. వేఱొక ప్రదేశమున సైన్యములను యుద్ధనౌకలను సమకూర్చుకొని సముద్రము దాటి యింగ్లండుపైకి వచ్చుట సాధ్యమైన పని కాదు. ఫ్రాన్సు దేశము ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమీపమం దున్నను, దాని యుత్తర తీరమందు విశాలమైన రేవుపట్టణ మొకటి కూడ లేకపోవుటవలన, ఫ్రెంచివా రిదివఱలో ఇంగ్లండుపై దాడి వెడలుటకు చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు విఫలము లయినవి. స్పెయిను దేశము ఇంగ్లండునకు చాల దూరమం దుండుటవలన ఇంగ్లండును జయించు నిమిత్తమై స్పెయిను రాజులు చేసిన ప్రయత్నములు కూడ వ్యర్థము లయినవి. హాలెండు బెల్జియము దేశములను స్వాధీనపఱచుకొనిన గాని ఎవరికిని ఇంగ్లండుపైకి వచ్చుటకు వీ లుండదు. కనుకనే వీనిని స్వాధీనపఱచుకొనుటకు కెవరు ప్రయత్నము చేసినను, ఆప్రయత్నమునకు విఘ్నము కలిగించుట ఇంగ్లీషువారి కవశ్యమై యున్నది. ఇందువలననే ఇంగ్లీషువా రిదివఱలో అనేకపర్యాయము లీ రెండు దేశములను సంరక్షించు నిమిత్తము ఫ్రెంచివారితోను స్పెయినువారితోను యుద్ధము సాగింపవలసివచ్చెను. ఇందునిమిత్తముగనే 80 సంవత్సరములనాడు బెల్జియమును సర్వకాలసర్వావస్థలయందును రక్షించెద మని ఇంగ్లీషువారు కంకణము కట్టుకొనిరి. జర్మనీవా రిప్పుడు బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొన్నచో సులభముగ ఇంగ్లండుపైకి తమ సైన్యములను పంపుటకే. తమ దేశమును రక్షించుకొనుటకు పూర్వము హాలెండు బెల్జియము దేశములను రక్షించుట ఇంగ్లీషువారికి విధియై యున్నది.

జర్మనులయెడల ఇంగ్లీషువా రిదివఱ కెట్టి శత్రుత్వమును వహించియుండలేదు. జర్మనులు కష్టదశలో నున్నప్పుడు, ఇంగ్లీషువారు వారి కెన్నిమార్లో సహాయము చేసిరి. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియనును జర్మనీ దేశమునుండి తఱిమివేయుటలో జర్మనులకు ఇంగ్లీషువారు గావించిన సహాయము ఇంతింత కాదు. ఇంగ్లీషువారి సహాయము లేనియెడల జర్మనులకు ఇంత త్వరలో స్వాతంత్ర్యము లభించియుండజాలదు. 1871వ సంవత్సరపు యుద్ధములో శత్రువుల నోడించి, అంతఃకలహములను పోగొట్టుకొని, జర్మనులు తమ దేశము నంతటి నొక చక్రవర్తి పరిపాలనలోనికి తీసికొనిరాగలిగి రని విన్నతోడనే, ఇంగ్లీషువారు పొందిన యానందమునకు మితి లేకయుండెను. 1871వ సంవత్సరము తర్వాత అనేకసంవత్సరములవఱకు, జర్మనులకు శత్రువు లయిన రష్యావారితోఁ గాని ఫ్రెంచివారితోఁ గాని ఇంగ్లీషువారు స్నేహము చేసియుండలేదు. జర్మనీవారికిని ఇరువురకును వివాదములు కలిగినప్పు డనేకపర్యాయము లింగ్లీషువారు జర్మనుల పక్షమందే యుండిరి. ఆఫ్రికా మొదలగు ఖండాంతరములయందు దేశములను సంపాదించుటకై జర్మనులు ప్రయత్నములు చేయుచుండ, ఇంగ్లీషువారు వీరి కించుకమాత్రమును అడ్డుపడక ఎంతయో సహాయము కూడ చేసిరి. ఇంగ్లీషువా రే యడ్డు పడియుండినయెడల, జర్మనీవారి కితరదేశములయం దింత రాజ్యము లభించియే యుండజాలదు. జర్మనులు పరదు లనియు, తామును వారును కలసి మెలసి యైకమత్యముతో నుండినయెడల అందఱికిని శ్రేయస్కరముగ నుండు ననియు ఇంగ్లీషువారు నమ్మి వారితో స్నేహము

సంపాదించుటకై యెన్నియో ప్రయత్నములు చేయుచుండెను.

బిస్మార్కు మంత్రిపదవియం దుండినంతవఱకును జర్మనులు కూడ ఇంగ్లీషువారియెడల స్నేహభావము కలిగియే ప్రవర్తించుచుండిరి. అటుతర్వాత ఇప్పటి చక్రవర్తి యగు కెయిజరు విలియము సర్వాధికారము వహించఁగనే ఆది యంతయు మాఱిపోయెను. ఇంగ్లండు జర్మనీకంటె చాల చిన్న దేశ మైనప్పటికిని, జర్మనుల సంఖ్యకంటె ఇంగ్లీషువారి సంఖ్య చాల తక్కువ యయినప్పటికిని, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచములో పాతిక భాగమునకు ప్రభువులై యుండుటయు, 30 కోట్ల నల్లవారు వీరి పరిపాలనలో నుండుటయు చూచి, జర్మనీవారు రసూయపడసాగిరి. ఈ యసూయయే క్రమక్రమముగ విరోధముగ మాఱి యిప్పటి మహాయుద్ధమునకు ప్రధానకారణమైనది. ఈ యసూయ పుట్టినది మొదలు ఇంగ్లీషువారి నోడించి దేశాంతరములలో వారి పరిపాలనయందున్న రాష్ట్రములను స్వాధీనము చేసికొనుటకై జర్మనులు ప్రయత్నములు చేయసాగిరి. ఎంతయో సొమ్ము కర్చుపెట్టి సైన్యములను వృద్ధిచేయుచుండినను, ఇంగ్లండు సముద్రమధ్యమందొక ద్వీపమగుటవలనను, ఇంగ్లీషు పరిపాలనకు లోబడిన దేశములు సముద్రమున కావల నుండుటవలనను, నౌకాబలము లేనిదే వీనిని జయించుట యసాధ్యమని జర్మనులు గ్రహించిరి. అది మొదలు లేటను కోట్లకొలఁది రూపాయలు వ్యయము చేసి యుద్ధనౌకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. కడచిన పది పండ్రెండు సంవత్సరములనుండియు జర్మనులు యుద్ధనౌకలకైగాను 450 కోట్ల రూపాయలు కర్చుపెట్టిరి.

ఆంగ్లేయులు జర్మనులను శంకించుట

ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల నౌకాబల మభివృద్ధి యగుచుండుటను చూచి "జర్మనీవారి కింత నౌకాబల మెందులకు? జర్మనీకి శత్రువు లయిన రష్యావారును ఫ్రెంచివారును సైన్యములతో భూమిమీఁద యుద్ధము చేయువారే కాని సముద్రముమీఁద యుద్ధము చేయువారు కారు. వారిని జయించుట కింత నౌకాబల మవశ్యకము కాదు గదా! ఏ యుద్దేశముతో జర్మనులు యుద్ధనౌకల నిమిత్తమై యింత ద్రవ్యము కర్చుపెట్టుచున్నారు?" అని యాలోచించుటకు పూనిరి. జర్మనులయెడ ఇంగ్లీషువారు స్నేహభావమును గౌరవమును కలిగియుండువారు గనుక జర్మనులకు ఇంగ్లీషు దేశముల నపహరించవలె నను దురుద్దేశ మున్న దని వారు మొట్టమొదట నమ్మకొనలేదు. కాని క్రమక్రమముగ రహస్యము బయలుపడఁజొచ్చెను. జర్మను చక్రవర్తి యొక్క మాటలవలనను పనులవలనను ఆతని యుద్దేశ మేమిటో స్పష్ట మాయెను. దక్షిణాఫ్రికాలో ఇంగ్లీషువారికిని బోయర్లకును యుద్ధము సంభవించినపుడు, జర్మను లింగ్లీషువారికి మిత్రులవలె నుండినను, బోయర్ల జయమునే కోరుచు వారికొఱకై యెంతయో పాటుపడిరి; ఇంగ్లీషువారి సైన్యము లాయుద్ధములో అక్కడక్కడ కొన్ని యపజయములు పొందఁగా, ఆ సైన్యములను గేలిచేయ మొదలిడిరి. ఇట్టి సందర్భమున జర్మనులను గుఱించి ఇంగ్లీషువారికి సంశయము కలిగెను. ఈ సంశయమునకే కాలక్రమమున విరోధ మాయెను. ప్రెసిడెంటు క్రూగరు పక్షవలంబించుచు దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధము జరుగుచున్నప్పుడు కెయిజరుగా రొక తంత్రీవార్త నంపి ఇంగ్లీషువారికి మిక్కిలి యాగ్రహము కలిగించిరి.

జర్మనుల యుద్దేశ మిట్టి దని తెలిసికొనినప్పటినుండి ఇంగ్లీషువారు తమ నౌకాబలమును వృద్ధిపఱచుకొనుటయే గాక, ఇతర దేశములతో తమ కదివఱకుఁ గల వైరమును మాని వానితో స్నేహము సంపాదింపసాగిరి. రెండు వందల సంవత్సరములుగ ఫ్రెంచివారితోను, వంద సంవత్సరములనుండి రష్యావారితోను ఇంగ్లీషువారికి విరోధ ముండినది. రష్యావారు టర్కీ పర్షియా ఆఫ్గనిస్థానము మొదలగు దేశములను జయించి తుదకు ఇండియాపైకి వచ్చి, ఈ దేశమునుండి ఇంగ్లీషువారిని తఱిమివేయ నుద్దేశించియున్నా రని ఇంగ్లీషువారు వంద సంవత్సరములనుండియు అభిప్రాయపడి, రష్యావారితో రెండు మూడు మార్లు యుద్ధము కూడ చేసియుండిరి. 1700 సంవత్సరము మొదలు 120 సంవత్సరములవఱకు ఇంగ్లీషువారు ఫ్రెంచివారితో యుద్ధము చేసి వారియొద్దనుండి కనడా మొదలగు దేశములను సంపాదించి, 1750వ సంవత్సరము ప్రాంతమున వారిని మన దేశమునుండి లేమిచేసి వారి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను యొక్క యాశల నన్నిటిని 1815వ సంవత్సరమునాఁటికి భంగము కావించిరి. 1880వ సంవత్సరము మొదలు ఈజిప్టు విషయమై కూడ ఇంగ్లీషు వారికిని ఫ్రెంచివారికిని వివాదములు జరుగుచుండెను. తమ యధీనములో ఈజిప్టు నుంచుకొనవలయు నని ఇంగ్లీషువారును, తమ యధీనములో నుంచుకొనవలయు నని ఫ్రెంచివారును వివాదపడుచు, ఇంగ్లీషువా రా దేశమును వశపఱచుకొనిన తర్వాత కొన్ని సంవత్సరములకు వారితో ఫ్రెంచివారు (1898వ సంవత్సరములో) యుద్ధము కూడ తలపెట్టిరి. 1899వ సంవత్సరము మొదలు 1902వ సంవత్సరమువఱకు ఇంగ్లీషువారు బోయర్లతో యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు, వారి కపజయము రావలె నని కోరినట్టి విరోధులే కాని జయము కలుగవలె నని కోరిన మిత్రు లైరోపాఖండమందలి బలవంతులలో నొకరు కూడ లేకయుండిరి. ఇంగ్లీషువా రా యుద్ధమం దపజయము పొందినయెడల, ఇండియాపై దండెత్తివచ్చుట సులభ మగు నని రష్యావారును, ఈజిప్టును స్వాధీనపఱచుకొనుట సులభమగు నని ఫ్రెంచివారును, ఆలోచించుచుండిరి. కాని, యా యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత, ఫ్రెంచివారితోను రష్యావారితోను విరోధము వహించి యుండుటవలన లాభము లే దనియు, జర్మనీవా రందఱికిని విరోధులుగ నుండుటవలన వారినుండి యెలాటి భయమును లేకుండుటకై మిగిలినవా రందఱు నొకరితో నొకరు కలసియుండుట యుత్తమ మనియు, ఇంగ్లీషువారు నిశ్చయించుకొనిరి. ఈ నిశ్చయము ననుసరించి 1904వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును అప్పటివఱకు తమ కుండిన పరస్పరవివాదముల నన్నిటిని పరిష్కరించుకొని జర్మనీతో యుద్ధము సంభవించినయెడల పరస్పరము సహాయము చేసికొనవలయు నని యొడంబడిక గావించుకొనిరి. ఇట్లే 1907వ సంవత్సరములో రష్యావారికిని తమకును గల వివాదముల నన్నిటిని

ఇంగ్లీషువారు పరిష్కరించుకొనిరి; జర్మనీతో తమకు యుద్ధము సంభవించినప్పుడు తూర్పుదేశములయందు దళ్ళను తేకుండుటకై 1905వ సంవత్సరములో జపానువారితో కూడ నొక సమాధానము చేసికొనిరి. కనుక 1902వ సంవత్సరములో స్నేహితులచే కలిగియుండని ఇంగ్లీషువారు 1907వ సంవత్సరమునాఁటికి రష్యా, ఫ్రాన్సు, జపాను దేశములవారి స్నేహమును సంపాదింపఁగలిగిరి. ఆ కాలమునం దాంగ్ల మంత్రులలో నొకరైన చేంబర్లెనుగారు ఆంగ్లసామ్రాజ్యస్థితిని గురించి ముచ్చటించుచు 'మిత్రహీనమైన సుఖస్థితియందు సామ్రాజ్య మున్న' దని గర్వముతో పలికెను. శ్రీ యెడ్వర్డు సార్వభౌముని రాజనీతివలన నాంగ్లసామ్రాజ్యమునకు మిత్రవర్గ మేర్పడి బలవత్తర మయ్యెను.

III-వ ప్రకరణము

ఇరుపక్షములవారి బలాబలములు

ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు సర్వియా రష్యా మాంటినిగ్రో బెల్జియము జపాను ఇటలీ దేశములవా రొక పక్షముగను, జర్మనీ ఆస్ట్రియా టర్కీ దేశములవారు మరియొక పక్షముగను చేరి, యెవరికి వారు ఇప్పు డీ యుద్ధమునకు పూనిరో మొదటి రెండు ప్రకరణములో వివరింపఁబడిన విషయములనుండి మనకు తెలియుచున్నది. సమస్త దేశములయందును సమస్త కాలములయందును ఇదివఱ కెన్నియో యుద్ధములు జరిగినవి కాని, వానిలో నొక్కటి కూడ ఇప్పటి యుద్ధముతో సమానమైనది కాదని నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును. బలవంతులని ప్రసిద్ధిగాంచి నట్టి ఇన్ని దేశములవారు ఇదివఱ కేక కాలమందు యుద్ధమున ప్రవేశించినది లేదు. ఇదివఱ కెప్పుడు గాని ఇప్పటివలె లక్షల కొలఁది మనుష్యులను వందలకొలఁది యుద్ధనౌకలను రణరంగమునకు తీసికొని వచ్చినవా రెవరును లేరు. ఇదివఱకే యుద్ధమందుఁ గాని ఇంత చిత్రవిచిత్రము లయినట్టియు ఇంత ప్రాణోపద్రవకరము లయినట్టియు, ఇంత దూరము తమ శక్తిని వ్యాపింపఁజేయునట్టియు విమానములను,

జలయంత్రములను, ఫిరంగులను శత్రునాశనముకొఱకై యుపయోగపఱచినది లేదు. ఏ యుద్ధఫలమును మానవకోటి యంతయు ఇంత యాతురతతో నిరీక్షించినది లేదు. ఇప్పటి యుద్ధమువలన లాభమో నష్టమో పొందని దేశము ప్రపంచమం దొక్కటి కూడ నుండదు. యుద్ధము ముఖ్యముగా నొక యూరోపుఖండమందు మాత్రమే జరుగుచున్నను దాని శక్తి మాత్రము సర్వదేశములయందును వ్యాపించి సమస్తప్రాణులను ఆకర్షించుచున్నది. "ఈ యుద్ధమం దెవరు గెలిచిన నా కేమి! ఎవరు ఓడిన నా కేమి!" అని యుదాసీనభావముతో నుండు మనుష్యుఁ డొకఁడు కూడ లేఁడుగదా! ఆలోచించి చూచినయెడల, ఈ యుద్ధము పురాణములలో మనము చదువు దేవాసుర యుద్ధముతోను, రామరావణ కురుపాండవ యుద్ధములతోను సరిపోల్చుటకు తగియున్నదే కాని మఱియొకటి కాదు. ధర్మము కొఱకును సత్యముకొఱకును ఒకపక్షమువారు పోటుపడుచుండుటయు, వానిని నాశనము గావించి వాని స్థానమున అసత్యమును అధర్మమును నాటుటకు మఱియొకపక్షమువారు ప్రయత్నించుచుండుటయు చూడ, ఇది పురాణయుద్ధములవంటిదే యని తోఁచుచున్నది. ఆ యుద్ధములవలె ఇదియును సంవత్సరముల పర్యంతము జరిగినను జరగవచ్చును కాని తుదకు సత్యముకొఱకై పోరాడుచున్న ఇంగ్లీషువారును వారిమిత్రులును జయము సంపాదింతు రనుట నిస్సంశయము. "ధర్మమే జయ" మను వాక్యములో నసత్య మే మున్నది!

యుద్ధమం దెంత ఘోరమును ఎంత క్రౌర్యమును ఉన్నను ధర్మయుద్ధమం దైనను అధర్మయుద్ధమం దైనను లేకపోదు. తప్పదు గదా! శత్రువులు యుద్ధరంగమునకు తీసికొనివచ్చు సైన్యముల నెల్ల "అయ్యో! పాపము!!" అనక నాశనము చేయుటయే కదా ఇరుపక్షములవారి విధి! యుద్ధమువలన ఎంత ప్రాణనష్టము కలుగుచున్నదో యని యొక నిముష మాలోచించి చూచినయెడల యుద్ధము చేయుటకంటె పాపకృత్యము ప్రపంచమందు మఱియొకటి లే దని తోఁచును. కాని రెండు దేశములకు సంభవించిన పరస్పరవివాదములను సంధిమాటలు తీర్పలేకపోయినప్పుడు యుద్ధము తప్పదుగదా! ధర్మమును నెలకొల్పుటకును దుష్టులను శిక్షించుటకును ఆహవ యుద్ధమే ప్రధానమార్గమై యున్నది.

ఇప్పటి ఘోరయుద్ధమునకు జర్మనీవారే ప్రధానకారకు లని మన కిదివఱకే తెలిసియున్నది. బలహీను లగువారిని జయించి వారి దేశములను స్వాధీనము చేసికొనవలయు ననెడి దురాశ వీరి నెన్నఁడు పట్టి పీడింపసాగెనో ఆక్షణమునుండియే ఈ యుద్ధము ప్రారంభమైనది గాని, ఇది ఆగస్టునెల 4వ తేదిని ప్రారంభమైనది కాదు. ఆక్షణమునుండియే వీరి యన్యాయమునకు పాత్రులైన యింగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును రష్యావారును యుద్ధసన్నాహము చేయవలసినవారైరి. కడచిన పది పదునైదు సంవత్సరములనుండియు రెండు పక్షములవారికిని ప్రబలుచుండిన పరస్పరవిరోధము పదునొకండు మాసములనాఁ డీ యుద్ధరూపమున పరిణమించినది. ఈ యుద్ధము అకస్మాత్తుగ వచ్చినది కాదు. అనేకసంవత్సరములనుండి ఇరుపక్షముల

వారును ఇట్టియుద్ధము వచ్చునని యే తీర్మానించుకొని సమయము కొఱకు మాత్రమే నిరీక్షించుచుండిరి. ఇదికాక వీరు యుద్ధసన్నాహము నిమిత్తమై చేయుచుండిన ప్రయత్నములను ధనవ్యయమును వీరు యుద్ధము నపేక్షించుచుండి రనియు తెలుపుచున్నవి. 1900-వ సంవత్సరము మొదలు వీరు సైన్యములకొఱకును యుద్ధనౌకలకొఱకును కర్చుపెట్టుచుండిన సొమ్ము ఇంతంత కాదు.

సంవత్సరము	కోట్ల రూపాయల వ్యయము						
	జర్మని	ఆస్ట్రియా	ఫ్రాన్సు	రష్యా	ఇంగ్లండు	జపాను	మొత్తము
1900	60	28	63	67	195	21	434
1901	65	30	64	69	225	16	469
1902	65	30	62	70	150	13	390
1903	65	31	60	75	108	12	351
1904	64	32	57	78	99	5	335
1905	69	39	64	79	93	6	350
1906	74	33	70	76	88	21	362
1907	82	33	68	79	87	31	380
1908	87	40	70	82	88	33	400
1909	96	39	72	93	94	25	419
1910	96	33	75	96	102	25	427
1911	95	41	78	96	105	28	443
1912	112	42	80	106	108	28	476
మొత్తము	1,080	451	883	1,066	1,542	264	5,236

బెల్జియము సర్వియా మొదలగు చిన్నచిన్న రాజ్యములు సైన్యముల నిమిత్తమై కర్చుపెట్టుచున్న సొమ్మును ఈ 5,236 కోట్ల రూపాయలతో చేర్చినయెడల, 13 సంవత్సరములలో సుమారు ఆఱువేల కోట్ల రూపాయలను వీరు యుద్ధసాధనములకై కర్చుపెట్టి రని మనకు స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధసాధనములకై కర్చుపెట్టుటకు బదులు రోడ్లు ఆస్పత్రులు రైళ్లు కాలువలు పాఠశాలలు మొదలగువానికొఱకై ఇంత సొమ్ము నాదేశములవారు కర్చుపెట్టియుండినయెడల వారి కెంత లాభమును క్షేమమును కలిగియుండునో యాలోచించి చూడుడు! ఇన్ని కోట్ల రూపాయల పన్నులను దొరతనమువారికి చెల్లించుటలో ఆ దేశములలోని ప్రజలెన్ని కష్టనష్టములను పొందిరో? మన మేటేట నెన్నికోట్ల పన్నులు చెల్లించుచున్నను మన దొరతనము వారికి నూటముప్పది కోట్లకంటె ఎక్కువ రాబడియము వచ్చుట లేదు. ఆ దేశములు మన దేశముకంటె నెంతయో చిన్నవి; వాని లోని జనసంఖ్య కూడ మన దేశములోనిదానికంటె చాల తక్కువ; అయినప్పటికిని వారు మనకంటె నెన్నిరెట్లు అధికముగ పన్నులు చెల్లింపవలసియున్నారో కదా! ప్రజలను నిర్బంధపఱచి ఇంత ద్రవ్యమును వసూలుచేసి ఆయాదేశముల దొరతనములవారు ఆద్రవ్యమును ఏవిధముగా కర్చుపెట్టిరి? శత్రువులు రణరంగమునకు తీసికొనివచ్చు మనుష్యులను కటికవ్యాపారముతో కసాయివాండ్రవలె చంపుటకు తగిన మార్గములను కనిపెట్టి దానికి తగిన యేర్పాటులను చేయుట యందును, సైన్యములను తయారు చేయుటయందును కదా ఇంత ద్రవ్యమును వారు కర్చుపెట్టిరి! సైన్య మనగా నేమి? మనవలె సామాన్యవిద్యను నేర్చుకొని జీవించు మనుష్యులతో కూడినట్టిది కాదు. సైన్యములోనివారు నేర్చుకొను విద్యలు రెండు విధములుగ నున్నవి. మొదటిది యొకరిని చంపుట; రెండవది తాము చచ్చుట. దీనిని నేర్పుటకై వీరి కన్నవస్త్రములు నిచ్చి పోషించుటయందే ఈ యారు వేల కోట్ల రూపాయలలో చాల భాగము కర్చగుచున్నది. గ్రామదేవతకును కాళికాదేవికిని బలియిచ్చుటకై నెలల పర్యంత మొక మృగమును పోషించునట్లు సంవత్సరముల పర్యంతము సైన్యము లోనివారిని పోషించి తుదకు రణరంగ మను బలిభూమికి వారిని తీసికొనిపోయి "శత్రువులను చంపుడు; లేదా, వీరులై చావుడు" అని వారి కాజ్ఞాపించుట యనాదినుండి ప్రపంచమం దాచారముగ నున్నది. ఈ యాచారము ననుసరించియే వీ రింత ద్రవ్యమును వ్యయము చేసిరి. దీనినిబట్టి యిది యెంతయు దుర్వ్యయ మని చెప్పుటకు వీలు లేదు. యుద్ధసన్నాహముయొక్క యుద్దేశములు రెండు విధములుగ నున్నవి: (1) అన్యాయముగ నితర దేశములపైకి వెళ్ళి వానిని జయించి స్వాధీనపఱచుకొనగోరుట మొదటి యుద్దేశము. ఇది మిక్కిలి నింద్యమైనది. దీనిని నెఱవేర్చుకొనుటకై ప్రయత్నము చేయువా రందఱును దోపిడికాండ్రు. ఈ ప్రయత్నములో వ్యయమగు సొమ్మంతయు దుర్వ్యయము. (2) ఇట్టి దురుద్దేశముతో ప్రవర్తించుచుండు

శత్రువుల బాధనుండి స్వదేశమును రక్షించుకొనఁ గోరుట యుద్ధసన్నాహముయొక్క రెండవ యుద్దేశము. ఇది స్తుతనీయ మైనది. దీనికై వ్యయమగు ధన మంతయు సద్వ్యయము. ఇందుకై సైన్యములో చేరి తన దేశక్షేమముకొఱకై పాటుపడు మనుష్యునికంటె ఉత్తముఁడు మఱియొకఁడు లేఁడు. ఇట్టి శూరులును దేశాభిమానులును ఏదేశమం దుందురో ఆదేశము తప్పక కీర్తిగాంచును.

జయాపజయములు

బలాబలములు

ఇట్టి మహాయుద్ధములో జయ మెవరికి కలుగును? అపజయ మెవరికి కలుగును? — అను విషయమై మన మిప్పుడు కొంచె మాలోచింపవలసి యున్నది. ఏపక్షము వారి బల మెక్కువో వారికి జయము లభించుటయు, ఎవరి బలము తక్కువో వారి కపజయము లభించుటయు, సహజమై యున్నది కదా! యుద్ధసాధనములను సమృద్ధిగ కలిగియుండుటయే బలము. ఈ యుద్ధసాధనములలో ప్రధానము లయినవి (1) సైన్యములు (2) ఆయుధములు (3) విమానములు, మోటారుబండ్లు, రైళ్ళు, గుఱ్ఱములు మొదలగు నుపకరణములు (4) సైన్యముల పోషణకొఱకు కావలసిన యాహారము, దుస్తులు మొదలగునవి (5) ధనము (6) యుద్ధము చేయుచుండు ప్రభుత్వములమీఁద వారి ప్రజలు కనఁబఱచెడి యనురాగము, భక్తి సద్భావము మొదలయినవి. ఈ యంగములను ఏపక్షమువారు సమృద్ధిగ సంపాదింపఁగలరో వారికి జయము కలుగు ననుటలో సందేహ మేమియును లేదు.

1. సైన్యములు

రెండు పక్షములవారును ఇదివఱకెన్నియో సంవత్సరములనుండి యుద్ధసన్నాహము చేయుచుండి రని ఘంటాపథముగ తెలిసియున్నది. శత్రుసైన్యములకంటె తమ సైన్యములు గొప్పవిగ నుండవలయు నను తీర్మానముతో, ఒక ఇంగ్లీషువారు తప్ప మిగిలినవా రందఱు మిక్కిలి శ్రద్ధతో పనిచేయుచుండిరి. ఇంగ్లీషువారు మాత్రము వారి సైన్యముల నెందుకు వృద్ధిపఱుపలేదో క్రమక్రమముగ మనకు తెలియఁగలదు. రష్యా ఫ్రాన్సు జర్మని మొదలగు దేశముల ప్రభుత్వములవారు ఇందునిమిత్తమై "ప్రతిమనుష్యుఁడును ఇరువది సంవత్సరముల వయస్సు రాఁగానే సైన్యములో చేరి, యుద్ధము చేయు విధమును నేర్చుకొనవలసి" దనియు "అట్లుకొన్ని సంవత్సరములు నేర్చుకొనినతర్వాత ప్రభుత్వమువా రప్పుడు కోరిన నప్పుడు యుద్ధమునకు వెళ్లుటకు తయారై యుండవలసిన" దనియు చట్టములు చేసిరి. ఈ చట్టములలోనికి వచ్చినది మొదలు ఫ్రాన్సు జర్మని మొదలగు దేశములలోని జన వారు ప్రతివాఁడు యుద్ధము చేయుటను నేర్చుకొనిరి. కనుకనే యాదేశములలో యుద్ధము చేయు నేర్పు లేనివారి సంఖ్య చాల తక్కువ. ఇట్టి శిక్షను పొంది రణభూమికి వెళ్లుటకు సిద్ధపడిన మనుష్యు లీ దేశములలో లక్షలకొలఁది యున్నారు. ఇంగ్లీషువారు మాత్ర మిట్టి నిర్బంధమును పెట్టక యిష్టమువచ్చినవాఁడు సైన్యములో చేరవచ్చు ననియు ఇష్టములేనియెడల ఊరకయుండవచ్చు ననియు నిర్ణయించుకొనిరి. ఇందువలననే యుద్ధము ప్రారంభమై నప్పుడు ఇంగ్లీషువారి సైన్యములకంటె జర్మనుల సైన్యము లధికముగ నుండెను. కాని యింగ్లీషువారితో ఫ్రెంచి రష్యా సైన్యము లేకీభవించి యుండుటవలన వీరి సైన్యము లన్నియు చేరి జర్మనీవారి సైన్యములకంటె నెంతయో యధికముగ నున్నవి.

ఇంగ్లీషువారి పక్షము

1. ఇంగ్లీషు సైన్యములు	632,889
2. ఫ్రెంచి సైన్యములు	3,878,000
3. రష్యా సైన్యములు	5,952,000
4. సర్వియా సైన్యములు	250,000
5. బెల్జియము సైన్యములు	150,000
6. ఇటలీ సైన్యములు	7,50,000
మొత్తము. (116 లక్షలు.)	11,622,889

జర్మనీవారిపక్షము

1. జర్మన్ సైన్యములు	4,000,000
2. ఆస్ట్రియావారి సైన్యములు	1,820, 000
3. టర్కీవారి సైన్యములు	500,000
మొత్తము. (63 లక్షలు.)	6,320,000

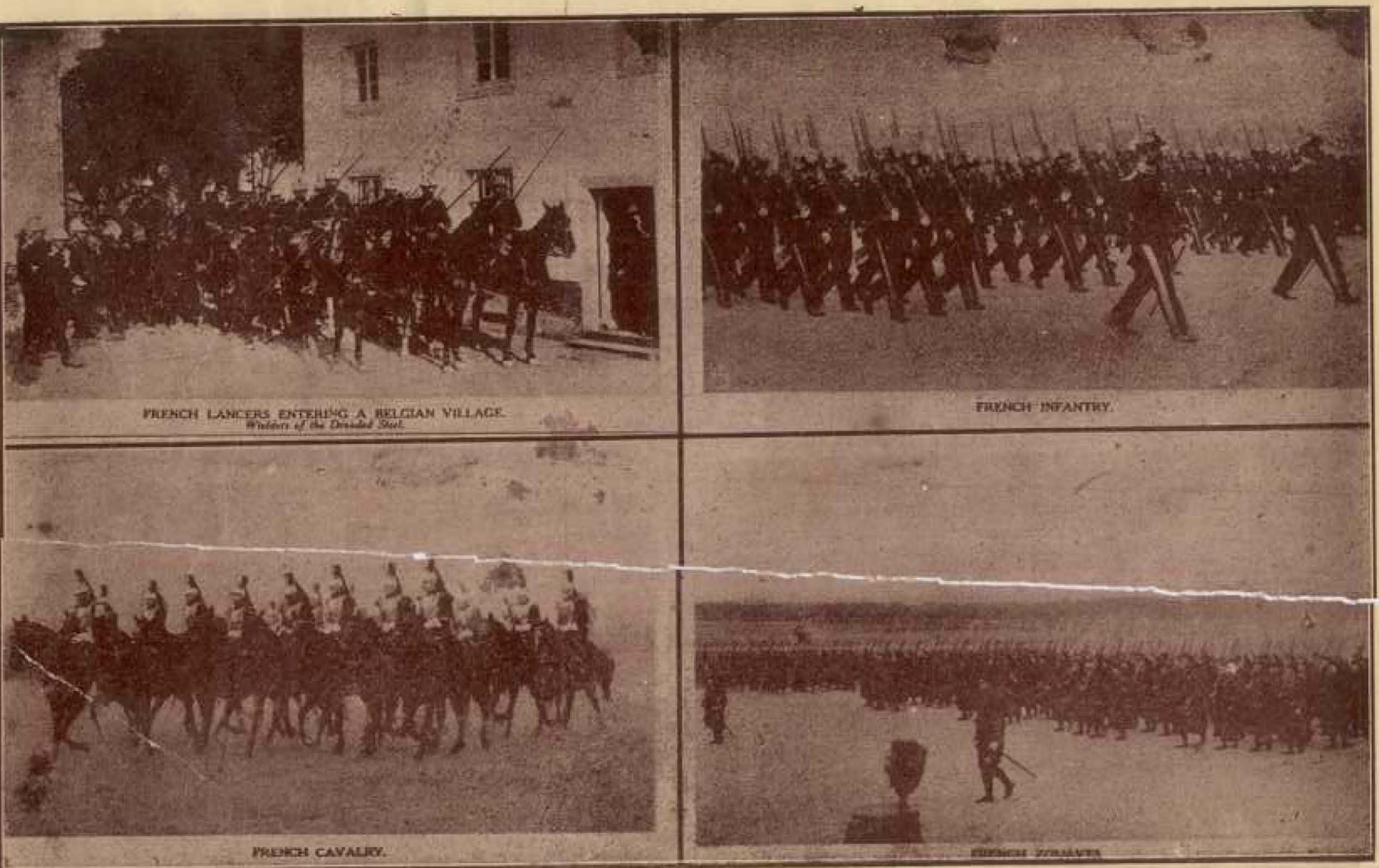
దీనినిబట్టి యింగ్లీషువారి పక్షమున జర్మనీవారి పక్షములోని వారికంటె యుద్ధము చేయఁదగినవారు 45 లక్షలమంది యెక్కువగ నున్నా రని తేలుచున్నది.

ఇదిగాక, యుద్ధము ప్రారంభమైన తర్వాత రెండు పక్షములవారును మఱికొన్ని సైన్యములను సిద్ధపఱచుటకు మొదలిడిరి. పదునొకండు నెలలుగ యుద్ధము జరుగుచున్నది; మఱియెన్ని నెలలో జరుగఁగలదు. దీనిలో మృతి పొందువారును, ఖైదీ లగువారును, గాయపడినవారును ఎందఱో యుందురు. ఇట్టినష్టములు సహజమై నప్పుడు వీరి స్థానమున క్రొత్తవారిని తయారుచేసి యుంచుట రెండు పక్షములవారికిని విధియై యున్నది. కనుక వీ రనేకులకు యుద్ధము చేయుటను నేర్పుచున్నారు. కాని యింగ్లీషుపక్షమువారు తయారు చేయఁగలిగినంత మందిని జర్మనీపక్షమువా రన్నటికిని తయారు చేయలేరు. సాధారణముగ 18 సంవత్సరముల వయస్సునకు లోఁబడినవారును 45 సంవత్సరముల వయస్సునకు మించినవారును యుద్ధము చేయుటకు కావలసినంత బలమును కలిగియుండరు. కనుక వీరికి యుద్ధము నేర్పుటవలన విశేషలాభ ముండదు. 18 సంవత్సరములకు పైఁబడినట్టియు, 45 సంవత్సరములకు లోఁబడినట్టియు మంచి వయస్సులో నుండు పురుషులు

జర్మనీయందు	3,000,000		మందియు
ఆస్ట్రియాయందు	2,700,000		,,
మొత్తము.		5,700,000	,,
ఇంగ్లండునందు	3,500,000		,,
ఫ్రాన్సునందు	1,622,000		,,
రష్యాలో	5,500,000		,,
ఇటలీలో	3,000,000		,,
మొత్తము.		13,622,000	,,

THE FRENCH ARMY IN BELGIUM

FRENCH LANCERS ENTERING A BELGIAN VILLAGE.
Wielders of the Dreaded Steel.

FRENCH INFANTRY.

FRENCH CAVALRY.

FRENCH ZOUAVES.

ఫ్రెంచిసైన్యము బెల్జియములో నిగుట

J

TAKING THE ENEMIES GUNS

మిత్రమండలి గుఱ్ఱపుదళము జర్మనుఫిరంగులనుబట్టుట

కలరు. కనుక జర్మనీవారు సాధ్యమైనయెడల 57 లక్షల మందిని, ఇంగ్లీషుపక్షమువారు 106 లక్షలమందిని, ఇంకమీదట తయారుచేసి యుద్ధభూమికి పంపగలరు. 57 లక్షలకు మించి జర్మనీవా రెన్నటికిని తయారు చేయలేరు. ఇంగ్లీషుపక్షమువారు మాత్రము అవసరముండినయెడల 106 లక్షలే గాక దానికంటె రెండు మూడు రెట్లధికమైన సైన్యములను కూడ సిద్ధపఱుపగలరు. ఏలనగా, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచమం దెన్నియో దేశములను పరిపాలించు చున్నారు. మంచి వడివయస్సులో నున్నట్టియు, యుద్ధము చేయుటకు తగినట్టియు, పురుషులీ దేశములం దెందరో యున్నారు. 32 కోట్ల జనసంఖ్య గల మన దేశమం దట్టివా రెందఱు లేరు! ఇట్లే యింగ్లీషువారి యధీనమం దుండు కనడా, ఆస్ట్రేలియా, న్యూజీలండు, దక్షిణాఫ్రికా మొదలగు దేశములయం దట్టివారు లక్షల కొలంది యున్నారు. వీరు గాక, యునైటెడ్ కింగ్డములో నుండువారు మాత్రమే 3,500,000 మంది కలరు. ఇట్లే రష్యావారును ఫ్రెంచివారును దేశాంతరము లనేకములపై రాజ్యాధిపత్యము చేయుచున్నారు. కావలసిన యెడల ఆదేశములలోనుండి కూడ ననేకులను వీరు సిద్ధపఱచి యుద్ధభూమికి తీసికొని రాగలరు. జర్మనీవారి కట్టి దేశములు లేవు. కనుక 57 లక్షలకంటె నెక్కువమంది వీరి కెన్నటికిని లభింపజాలరు.

సైన్యములు విశేషముగ నున్నంతమాత్రముననే యొక్కొక్కప్పుడు జయము రాకపోవచ్చును. ధైర్యమును నేర్పును లేని సైన్యము లెన్నియున్నను లాభము లేదు. కొన్ని విషయములలో రెండు పక్షములవారి సైన్యములును సమానశక్తి కలిగినవైనప్పటికిని మరికొన్ని విషయములలో ఇంగ్లీషువారి సైన్యములు జర్మన్ సైన్యముల నతిశయించియున్నవి: (1) శిక్ష.—ఫ్రెంచి జర్మనీ సైన్యములలోనివారు ఇంగ్లీషుసైన్యములలోనివా రంతటి శిక్షను పొందుట లేదు. ప్రతి యింగ్లీషుసైనికుడును తదేకదీక్షతో నేడు సంవత్సరముల కాలము యుద్ధము చేయుటకు నేర్చుకొనుచున్నాడు. జర్మనులు దీనికై మూడు సంవత్సరములు మాత్రమే వినియోగించు చున్నారు. (2) ఉత్సాహము.—జర్మన్ సైన్యములకును ఇంగ్లీషు సైన్యములకును ఈ విషయమం దెక్కువ భేద మున్నది. ప్రతి పురుషుడును సైన్యములో చేరి యుద్ధము నేర్చుకొనవలయు నను చట్టము జర్మనీలో నుండుటవలన జర్మన్ సైన్యములలోనివా రనేకులు నిర్బంధమువలన దానిలో చేరియున్నారు. ఇట్టి చట్టమును నిర్బంధమును ఇంగ్లీషువారిలో లేనికారణమున యుద్ధము చేయుటయం దెవరికి ఇష్టమును ఉత్సాహమును నుండునో యట్టివారే యింగ్లీషు సైన్యములందున్నారు. ఇట్టి యుత్సాహము లేక, "ఇది నాకర్మము. నన్ను యుద్ధము చేయు మని బలవంతపెట్టుచున్నారు. నా కిష్టమైనట్టి సేద్యము, వ్యాపారము మొదలగువానిని వదలుకొని దీని లోనికి రావలసివచ్చినది. ఏమి నా కలవ్రాత!" అని విసుగుకొను వారు జర్మన్ సైన్యములలో ననేకులు గలరు. ఇంగ్లీషు సైన్యములలో ఇట్టి నిరుత్సాహముతో పనిచేయువా రొకరు కూడ లేరు.

(3) ధైర్యము.—ఎన్ని కష్టములు వచ్చినను జంకక తలపెట్టిన పనిని చేయుటయే ధైర్యము. దీనికే మనోబల మని చెప్పుదురు. శరీరబలము లేకపోయినను మనోబల ముండినయెడల మన మనుకొనిన కార్యము లన్నియు మనము చేయగలిగి యుందుము. ఈ మనోబలము మన కన్ని సమయములయందు నుండవలెను. మనము చేయ బూనిన పని మంచి దని మనకు తోచినప్పుడే మనకీ బల ముండును. అప్పుడే మన కన్ని యడ్డములు కలిగినను వానిని గణింపక మనము పనిచేయ జూచెదము. దుష్కార్యము చేయుచున్నప్పుడు మనలు నిందింతురు. మన ధైర్య మెంత ప్రక్కను, పాపకార్యము చేయు చున్నాము గదా యను విచార మొక ప్రక్కను మనలను బట్టి బాధించుచునే యుండుటవలన మనస్సు సంకటము మనము చేయదలంచిన పనినుండి నిలుపుట దుస్సాధ్యముగ నుండును. తాము చేయునది పాపకార్య మని జర్మనులకు తెలియును. దుష్కార్యము చేయు వారి కుండు మనోబలము వారియం దెట్లుండును? తాము చేయునది ధర్మకార్య మనియు, దీనులగు బెల్జియమువారిని రక్షించుట యనియు, సత్యవాక్యమును పరిపాలించుట యనియు తెలిసి, యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయుచున్నారు. రాక్షసులవలె తమ దేశమును దోచుకొని తమ స్వాతంత్ర్యమును నాశనము చేసి, తమ మానమునకు భంగము కలిగించుటకై జర్మనులు వచ్చి రనియు; ఎప్పుడో యొకప్పుడు చావవలసినదే గనుక దేశసంరక్షణార్థమై యుద్ధము చేసి వీరస్వర్గమును పొందుటయే యుత్తమ మనియు; జర్మనులకు సేవకులై యుండుటకన్న చచ్చుటయే మే లనియు; ఎంచి ఫ్రెంచివారును బెల్జియమువారును పట్టుదలతో యుద్ధము చేయు చున్నారు. ఇట్టి సందర్భమున వీరి కున్నంత మనోబలము జర్మనుల కెట్లుండగలదు? లీజ్, ఆంట్వెర్పు, కోటలలో యుద్ధముచేసిన బెల్జియము మహాశూరులను పూజింపనివా డొకడైన గలడా?

(4) స్థైర్యము:—శత్రువులెన్ని వర్షములు కురిపించుచుండినను వానినిలక్ష్యముచేయక యున్నచోటును వదలి పాఱిపోక యుండుటయే స్థైర్యము. ఈ గుణ మింగ్లీషువారిలో నున్నట్లు మఱియెవరియందును లేదు. ఈయుద్ధమందే కాదు; ఇదివఱ కైరోపాఖండమం దింగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధము లన్నిటిలోను, ఇందుకే వారు ప్రఖ్యాతి గాంచి యున్నారు. 1815వ సంవత్సరములో వాటర్లూ యుద్ధమందు నెపోలియనువంటి మహాశూరుని నశింపజేసికొన గలిగినది యీ స్థైర్యమే. ఇందువలననే యిప్పటి యుద్ధమందు కూడ శత్రుసైన్యములకంటె తమసైన్యము చాల చిన్నదైనను భయ మున్నది లేక శత్రువుల నతిశయించి యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయగలిగి యున్నారు.

(5) అనుభవము:—1871వ సంవత్సరము తర్వాత జర్మన్ సైన్యములు యుద్ధము చేసినది లేదు. అంతే గాక, ఇంగ్లీషువారును రష్యనులును ఇటీవల నెన్నియో యుద్ధములు చేసిరి. 1877, 1898 సంవత్సరములలో తురకలతోను, 1904 మొదలు 1906వ సం. వఱకు

జపానీవారితోను రష్యావారు యుద్ధము చేసియున్నారు. ఇంగ్లీషువారు ఇటీవలనే దక్షిణాఫ్రికాయందు బోయర్లతో యుద్ధము చేసిరి. కనుక వీరి సైన్యములును సేనాధిపతులును యుద్ధమునందు మిక్కిలి యనుభవము కలిగి బాగుగ ఆరితేరియున్నారు. జర్మన్ సైన్యముల కట్టి యనుభవము గాని జర్మన్ సేనాధిపతుల కంత నేర్పు గాని లేదు. (6) సైనికులకును సేనాధిపతులకును ఫ్రెంచి యింగ్లీషు సేనలలో నున్నంత పరస్పరానురాగము జర్మన్ సైన్యములలో లేదు. జర్మన్ దేశమం దింకను కొన్ని జాతిభేదము లున్నవి. అన్ని జాతులవారికిని సైన్యమం దుద్యోగములు దొరకుట లేదు. ఈ గొప్ప యుద్యోగము లన్నియు నొక జాతిలోనివారికే లభించుచున్నవి. మిగిలిన జాతులలోనివారు సామాన్యసైనికులుగ నుండవలసినదే. ఫ్రెంచిసేనలలో ఇట్టి భేదములు లేవు. ఎంత హీనకులమందు పుట్టినవాడును శక్తిసామర్థ్యములను చూపినయెడల సేనాధిపతి యగుట కవకాశమున్నది. (7) సమయస్ఫూర్తి:- యుద్ధము ప్రారంభము కాకపూర్వమే శత్రువుపై కేమార్గమున వెళ్ళవలసిన దనియు, ఓడిపోయినయెడల ఈ మార్గముగుండ తప్పించుకొని రావలసిన దనియు, ఈపద్ధతి ననుసరించి శత్రుబలములను సంహరింపవలసిన దనియు ఇరుపక్షములవారును ఒకరికి తెలియకుండునట్లు మఱియొకరు నిర్ణయించుకొనెదరు. ఈ యేర్పాటుల ననుసరించి వెళ్ళుటకు వీలు లేనప్పుడును, ఆకస్మికముగా ఇదివఱకనుకొనని యాపద యేదైన తటస్థించినపుడును, సందర్భానుసారముగ మఱియొక మార్గము నవలంబించి, ఆయాపదలను [illegible]నుకొని జయమును సంపాదించుటయే సమయస్ఫూర్తి కలిగియుండుట. సమయమునకు తగినట్లు ప్రవర్తించు శక్తి ప్రపంచానుభవమును విశేషముగ కలిగియున్న యింగ్లీషువారి కున్నట్లు జర్మనులకు లేదు.

పైచెప్పిన గుణములు జర్మన్ సైన్యములయందు లేనికారణముచే కొన్ని విషయములలో వారింగ్లీషువారికి వెనుక చిక్కియున్నారు. దీనినిబట్టి జర్మనులు మూఢు లనియు, శౌర్యహీనులనియు, మన మనుకొనరాదు. నలువది సంవత్సరములనుండి యేకదీక్షతో జర్మనీ ప్రభుత్వమువా రీ సైన్యములను తర్ఫీదు చేసియున్నారు. ఒక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు వీ రతిశీఘ్రముగ ప్రయాణము చేయగలరు. సేనాధిపతుల యాజ్ఞ ననుసరించి నడచుటలో వీరికి సమానులు మఱియొకరు లేరు. ప్రాణనష్టము కలుగు నను భయము లేక ఎంతటిస్వల్పకార్యమును వేలకొలది సైనికులచేత చేయుటకు ప్రయత్నించెదరు. శక్తిసామర్థ్యములయందు తమ్ము మించినవా రొకరు లేరనియు, తమకు జయము తప్పక లభించుననియు, శత్రువుల నోడించుట యొక కష్టమైన పని కాదనియు వీరికి మూఢవిశ్వాసము కలదు. కనుక, తుదకు వీ రోడిపోవువారైనను, గట్టిగ యుద్ధము చేసి, తమ చేతనైన ప్రయత్నములను గావించియే, వీరు రణరంగమును వదలుదురు. ఇందువలననే యుద్ధము నడపించుటకై మన చక్రవర్తిగారు నియమించిన కిచనర్ ప్రభువుగారు జర్మనుల పరిపూర్ణముగ నోడించుటకు మూడు సంవత్సరముల కాలము పట్టు నని యిదివఱకే చెప్పిరి.

II. ఆయుధములు

శత్రుబలమును హరించుటయే యుద్ధముయొక్క ప్రధానోద్దేశము. శత్రుసేనలలోని మనుష్యులను చంపుట, వారికి గాయములు కలిగించుట, వారిని ఖైదీలుగ పట్టుకొనుట, శత్రువుల కోటలను వశపఱచుకొనుట మొదలగునవి యిందుకై చేయవలసిన పనులలో ముఖ్యము లయినవి. ఈ పనులను మనచేతులతో చేయుటకు వీలు లేదు. వీని కన్నిటికిని వివిధవిధములైన యాయుధము లెన్నో కావలసియున్నవి. పూర్వకాలమందు శత్రుసంహారము చేయగోరిన మన ఋషులకు మంత్రజలములును శాపవాక్యములును ఆయుధములుగ నుండినవి. రాక్షసులు యుద్ధము చేయునప్పుడు బండలను చెట్లను రాళ్లను ఆయుధములుగ నుపయోగించుచుండిరి. క్షత్రియవీరులు ధనస్సును బాణమును ప్రధానాయుధములుగను, కత్తి గొడ్డలి బల్లెము మొదలగువానిని తఱచుగను, వాడుచుండిరి. కొన్ని యస్త్రము లేకకాలమందు నూర్లకొలది జనులను సంహరించు శక్తి కలిగియుండిన వనియు, మఱికొన్ని ప్రపంచ మంతటను వ్యాపించునట్టి ప్రభావము కలిగియుండిన వనియు, బ్రహ్మాస్త్రము పాశుపతము చక్రము మొదలగువాని నడ్డగించెడి యాయుధము లెక్కడను లేవనియు, మనము పురాణములలో చదువుచున్నాము. ఇట్టి యస్త్రములను సంపాదించుటకొఱకే క్షత్రియవీరులు తమ జన్మమును గడపుచుండిరి. వారి పరిశ్రమయొక్కయు తపస్సులయొక్కయు ఉద్దేశము లిదియే. వీని నుపయోగించు క్రమమును నేర్చుకొనుటయే క్షత్రియుల విద్య. దూరమం దుండునట్టియు, స్థిరముగ నొకచోట నుండక కదలుచుండునట్టియు, పదార్థములమీఁద గుఱితప్పక బాణము వేయుటయందు నేర్పును సంపాదించి వీరు మిక్కిలి ప్రఖ్యాతి గాంచుచుండిరి. శత్రుప్రాణముల కేయాయుధము వలన నెక్కువ నష్టము కలుగుచుండెనో ఆ యాయుధమునే ప్రశస్తమైనదానినిగ వారు గణించుచుండిరి.

ఇప్పటి యుద్ధమందు ధనస్సును బాణమును నుపయోగించువా రెవరు లేరు. వీనికంటె నెక్కువగ ప్రాణనష్టమును కలిగించెడి యాయుధము లిరుపక్షములవారి యొద్దను నున్నవి. ఇవియే ఫిరంగులు తుపాకులు మొదలయినవి. ఒక ఫిరంగి దెబ్బతో వేలకొలది మనుష్యుల నేకకాలమందు చంపవచ్చును. ఎంత గట్టికోటయు నీఫిరంగిదెబ్బతో ముక్కలు ముక్కలుగ పడిపోవును. కొన్ని ఫిరంగులు 13,14,15,23, మైళ్ల దూరములో నుండు శత్రువులను కూడ చంపగలవు. సైన్యములో నుండు ప్రతిమనుష్యుని యొద్దను ఒక తుపాకి యుండును. దీనిని కాల్చియే వీరు శత్రుసంహారము చేయుదురు. దీని దెబ్బ 1, $1\frac{1}{2}$ మైలు దూరము పోవును. ప్రతి సైనికుని యొద్దను ఒక పెద్ద కత్తి కూడ నుండును. శత్రువునకు చాల దూరమం దున్నప్పుడు తుపాకిని; శత్రువును కలిసికొన్నప్పుడు కత్తిని వీ రుపయోగించెదరు.

ఫిరంగులు బాగుగా పనిచేయుటకై వానియందు రెండు లక్షణము లుండవలయును. వాని ముఖమునుండి బయలుదేఱు గుండ్లు చాల దూరము వెళ్లగలిగియుండుట మొదటి లక్షణము. ఈ శక్తి యుండినయెడల చాల దూరమున నుండి శత్రుసేనలను ధ్వంసము చేయవచ్చును. ఫిరంగులు తేలికగా నుండుటయే రెండవ లక్షణము. బరువుగ నున్నయెడల ఒక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు వీనిని తీసికొనిపోవుట కష్టము. ఈ రెండు లక్షణములును గల ఫిరంగు లేపక్షమున నెక్కువగ నుండిన, ఆపక్షమువారి కెక్కువ లాభము కలుగును. యుద్ధము ప్రారంభ మైనప్పుడు

జర్మనులయొద్ద 9000 ఫిరంగులు ఆస్ట్రియావారియొద్ద 3000 ఫిరంగులు	12000
ఫ్రెంచివారియొద్ద 4000 ఫిరంగులు రష్యావారియొద్ద 6000 ఫిరంగులు ఇంగ్లీషువారియొద్ద 750 ఫిరంగులు	10750

ఉండినవి. ఈ పదునొకండు నెలలనుండియు ఇంగ్లీషు పక్షమువారు జర్మనుల ఫిరంగులతో సమానము లయినట్టియు కొన్ని విషయములలో వాని నతిశయించియున్నట్టియు ఫిరంగులను తయారు చేయుచున్నారు. కనుక సంఖ్యయందు కూడ ఇప్పటికి మనవారి ఫిరంగులే యెక్కువగ నున్న వని చెప్పవచ్చును. ఆయుధములను గుఱిపెట్టి నాటిగా కాల్చ నేర్చు సైనికులయం దుండినచో గాని, వీని వలన ప్రయోజనము కలుగదు. ఇంగ్లీషు సైనికు లెక్కువ శక్తియును పొంది యెక్కువ యనుభవము కలిగియున్నవారు గనుక వీరి దెబ్బ లెప్పుడును గుఱి తప్పి యిటునటు పోవుట లేదు. ఈ యంశములో జర్మనుల కింత నేర్పు లేనట్లు తెలియుచున్నది.

ఇది గాక, ఫిరంగులను తుపాకులను నుపయోగించుటకు తుపాకియందు తోటాలు మొదలగు వస్తుసామగ్రి విశేషముగ కావలసియున్నది. ఈ వస్తుసామగ్రిలో ననేకములు జర్మనీయం దుత్పత్తి యగునవి కావు. కాబట్టి యితర దేశములనుండియే జర్మనులు వీనిని సంపాదించుకొనవలయును. యుద్ధమునకు పూర్వ మితర దేశములలో వీనిని గొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొని జర్మనులు యుద్ధసామగ్రిని తయారు చేసికొనుచుండిరి. యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే యింగ్లీషువారి నౌకాప్రభావమువలన జర్మనుల వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది. కనుక వీరి కిప్పుడీ సామానులు దొరకుట దుస్సాధ్యము. ఏ యంత ధనము నిచ్చినను వీరి కివి లభింపజాలవు. ఒక సంవత్సరమునకు కావలసిన యంత తోటాలు మొదలగువానిని వీరు యుద్ధమునకు ముందు కూడబెట్టియుండిరి. ఇవి యింకను కొలది కాలములోనే యుపయోగపడిపోవును. అటుతర్వాత జర్మనీవారి ఫిరంగులు నిరుపయోగము లైపోవు నని కూడ నూహింపబడుచున్నది. ఇంగ్లీషువారికి గాని వారి మిత్రులకు గాని యట్టి కష్టము లేనియు లేవు. యుద్ధకాలమందు కూడ వారి వ్యాపారము యథాప్రకారము గానే జరుగుచున్నది. దేశాంతరములనుండి వారి కే పదార్థము కావలసియున్నను అతి సులభముగ దొరకుచున్నది. వారి ఫిరంగులు నిరర్థకము లగు నను భయము కొంచెము కూడ లేదు.

[illegible] ఫిరంగి [illegible]

3. విమానములు మొదలగునవి

యుద్ధము చేయుటకు సైన్యములకు ఆయుధములే కాక మఱికొన్ని సాధనములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ప్రధానము లయినవి: (1) గుఱ్ఱపుదళములు (2) విమానములు (3) మోటారు బండ్లు. ప్రతిసేనయందును గుఱ్ఱపుదళము లొకటి యుండును. మన పూర్వులు వీనిని చతురంగబలములతో చేర్చియుండిరి. ఇవి చేయవలసిన పను లనేకము లున్నవి. 1. ఏదైన నొక ప్రదేశమందు యుద్ధము చేయబూనుటకు పూర్వము శత్రువు లేదిశను నెట్లున్నవో, వారి బల మెంతో, వారి యేర్పాటు లెట్టివో, అప్పుడు వారితో యుద్ధము చేయుటవలన జయము కలుగునో యపజయము కలుగునో మొదలగు విషయములను తెలిసికొనుట యత్యావశ్యకము. వీనిని తెలిసికొనక యుద్ధము ప్రారంభించుటవలన నెక్కువ ప్రమాదము కలుగవచ్చును. కనుక ప్రతి సైన్యాధిపతియు సైన్యము నెల్ల దూరమున నుంచి గుఱ్ఱపుదళములను మాత్రము శత్రుసైన్యముల సమీపమునకు బంపుచుండుట సహజము. గుఱ్ఱము లతివేగముగ పరుగెత్తగలవి గనుక, గుఱ్ఱపురౌతులు శత్రుసైన్యములను సమీపించి వానిని పరీక్షించి కావల

సిన సమాచారము నంతయు సేనాధిపతికి తీసికొనివచ్చి చెప్పెదరు. అటుతర్వాత యుద్ధము చేయుట లాభకరమని తోచినయెడల, యుద్ధమునకు పూనుటయు లేనియెడల మానుటయు సంభవించును. శత్రువుల బలము తన బలముకంటె హెచ్చుగ నున్నట్లు తెలిసిన యెడల సేనాధిపతి యాప్రదేశమును విడిచి పారిపోవుటకు ప్రయత్నించును. సేనాధిపతియొక్క యజ్ఞానమును పోగొట్టి, స్వపక్ష సైన్యమును రక్షించుటచే గుఱ్ఱపు దళముల మొదటి పని. 2. ఇట్లే యొక ప్రదేశమందు రెండు సైన్యములును చేరి యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు శత్రువుల బలము తగ్గుచున్నదో పెరుగుచున్నదో వారు ధైర్యముతో యుద్ధము చేయుచున్నారా లేక ధైర్యపడి పారిపోవుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్నారా మొదలగు విషయములను పట్టుకొనవలసియుండును. అటుగా వారు చేసిన పనిని తిరిగి చేయవలసిన ట్లుండును. ఇట్టి సందర్భములో పారిపోవుచుండు శత్రుసైన్యములను పారిపోకుండ చేయుట మిక్కిలి యావశ్యము. అతివేగముగ పనిగొనవలెనని గనుక, శత్రువులు పారిపోవుచున్నారని తెలియగనే వారి నడ్డగించుటకై సైన్యాధిపతి తనగుఱ్ఱపుదళము లంపును. గుఱ్ఱపు రౌతులు వెళ్ళి శత్రువులను చెదిరిచెదిరి తుదకు వారిని చెల్లాచెదరు చేసిరో లేక వారి మధ్యమున ప్రవేశించి వారి బలమును పరిపూర్ణముగ నాశనము చేసిరో చెప్పనక్కర లేదు.

కనుక శత్రువుల స్థితిగతులను గురించి సమాచారము కావలసినప్పుడును, శత్రునాశనము మొదలగు పనులు బహువేగముగ చేయవలసినప్పుడును, గుఱ్ఱపు దళములకంటె యుపయోగము గల

మాన్సు వద్ద జరిగిన యుద్ధమున బ్రిటిషు, ఫ్రెంచి, జర్మను అశ్వసేన దళములు

ఫ్లాండర్సులో జరుగుచున్న యుద్ధమున బ్రిటీషు సైనికులు జర్మనుసైనికులను పాఱదోలుట

తెలిసికొని గుఱ్ఱపు రౌతు లప్పుడప్పుడు సేనాధిపతికి వర్తమానము తీసికొని వచ్చుచుందురు. 3. ఇది గాక, యుద్ధమధ్యమందు శత్రుసైన్యములపై బడి వారిలో కలవరము కలిగించి వారి కేమి చేయుటకును తోచకుండునట్లు గావించుటయందు కూడ ఈ గుఱ్ఱపు దళము లుపయోగించును. 4. యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత, ఓడిపోయిన పక్షములోనివారు శత్రుబాధను తప్పించుకొనుటకై యొకానొక దూరప్రదేశమునకు గాని, ఒక కోటలోనికి గాని, సురక్షితముగ నుండు యొకానొక స్థలమునకు గాని, అతిత్వరితముగ పారిపోవుట కారంభింతురు. ఇట్లు వీరు పరుగెత్తి యొక కోటలో ప్రవేశించినయెడల, యుద్ధములో జయము సంపాదించినందునకు తగిన ఫలమేమియు నుండదు. జయము పొందినవారు తిరిగి యా కోటను ముట్టడించి

సాధనములు మరివేఱు లేవు. ఇట్టిపనులను ఇంత వేగముగను ఇంత జయప్రదముగను కాల్బలము మెన్నటికిని చేయజాలదు. యుద్ధము ప్రారంభ మైనప్పుడు

ఇంగ్లీషువారియొద్ద	50,000	గుఱ్ఱపు రౌతులు.	200,000
ఫ్రెంచి ,,	50, 000	,,	
రష్యా ,,	100, 000	,,	
జర్మని ,,	70,000	,,	120,000
ఆస్ట్రియా ,,	50,000	,,	

ఉండిరి.

విమానములు.——పదిసంవత్సరములకు పూర్వము విమానములను చేయుటెట్లను విషయము ఎవరికిని తెలియదు. తర్వాత వారు దానిని తెలిసికొని యనేక విధముల వానిని చేయుటకు మొదలుపెట్టిరి. ప్రస్తుతము రెండు పక్షములవారికి యుద్ధమున విమానము లెన్నియో యున్నవి. ఇవి యన్నియు నొక రకములో చేయబడినవి కావు. కొన్ని చాల తేలికగను మఱికొన్ని మిక్కిలి బరువుగను నున్నవి; కొన్ని యొకరిద్దఱు మనుష్యులు కూర్చుండుటకును మఱికొన్ని నాలుగైదు మనుష్యులు కూర్చుండుటకును వీలు కలిగియున్నవి. వీనిలో కూర్చుండు మనుష్యులు తమతో కూడ తుపాకులను మందును తోటాలను దూరమునుండు తమ సైన్యములతో మాట్లాడుటకు వీలు కలుగజేయు తంతిగ్రాఫ్ యంత్రములను తీసికొనిపోవుదురు. ఇవి యాకాశమున దాదాపు మైళ్ళ యెత్తునకు ఎగిరి, గంటకు 40 మొదలు 100 మైళ్ళ వేగముతో ప్రయాణము చేయగలవు. ఎంత యెత్తుగ ప్రయాణము చేయుచున్నను, భూమిమీద నుండు మనుష్యులను తిన్నగా చూచుటకు శక్తి కలుగజేసెడి యంత్రములు వీనియందుండును. వీని సహాయమున భూమిమీద నేమి జరుగుచుండునదియు వీరు తెలిసికొనుచున్నారు. ఇట్టి విమానములు

ఇంగ్లీషువారియొద్ద..............250 ము
ఫ్రెంచి..............................500 ను
జర్మని..............................600 ను
యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పు డుండెను.

ఫ్రెంచి జర్మని విమానముల ఆకాశయుద్ధము

ఈ విమానములవలన అనేకలాభములు కలుగుచున్నట్లు ఈ పదునొకండు నెలలనుండి జరుగుచున్న యుద్ధమునుండియే తెలియుచున్నది. (1) శత్రువుల స్థితిగతులను గుఱించి యింతవఱకు గుఱ్ఱపు దళములు తెలియజేయుచున్న సమాచారములనే యిప్పు డీ విమానములును తెలియజేయుచున్నవి. ఈ పనిని చేయుటలో గుఱ్ఱపు దళములకంటె విమానముల కెక్కువ యవకాశమును సామర్థ్యమును గలవు. గుఱ్ఱములకంటె నివి యెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము చేయగలవి గనుక గుఱ్ఱపు దళము లొకదినములో చేయు పని నివి రెండు మూడు గంటలలో చేయగలిగియున్నవి. శత్రువులయొక్క ఏర్పాటులను ఉద్దేశములను వీనికి తెలిసినట్లు గుఱ్ఱపు దళములకు తెలియజాలవు. విమానములు శత్రుసైన్యములకు పైభాగమున నిలుచుండి యన్ని దిక్కులలో జరుగుచుండు పనులను బాగుగ చూడగలవు. శత్రుసైన్యములం దెందఱు మనుష్యు లున్నారో, వారెటువైపు వెళ్లుటకై ప్రయత్నము చేయుచున్నారో, మొదలగు విషయములు విమానములందుండువారు కొంచెము కూడ పొరపాటు లేక బాగుగ కనుపెట్టగలరు. దీనిని కనుపెట్టి తమ సేనాధిపతికి వచ్చి చెప్పుటయే విమానములలోని భటుల ప్రధానమైన పని. (2) ఈ విమానములు రాక పూర్వము గుఱ్ఱపు దళము లుండినను ఒక పక్షమువారు చేయునది యంతయు మఱియొక పక్షమువారికి తెలియుట లేదు. ఇందువలన శత్రుపక్షమువారికి తెలియకుండునట్లు కొండల వెనుకనో పొదల నడుమనో తమ సైన్యములను దాచి శత్రువులు కొంచెము అజాగ్రత్తగా నున్నప్పుడు వారిపైబడి వారికి నష్టము కలిగించుట సాధ్యమై యుండెను. ఇది గాక, శత్రువులకు తెలియకుండునట్లు ఏదో యొక రహస్య మార్గమున ప్రయాణము చేసి శత్రువుల వెనుకవైపునకు వచ్చి యుద్ధకార్యములందు వారిపై బడి వారిని నాశము చేయుట కూడ సంభవించుచుండెను. అట్లుగా రెండు పక్షములవారును రహస్యముగ నెన్నియో పనులను చేసి శత్రువుల మోసపుచ్చి గెలుపొంద గలిగియుండిరి. ఇప్పుడు రహస్యముగ దేనిని చేయుటకును వీలులేదు. ఎక్కడ దాగియున్నను శత్రువుల విమానములు తిరుగుచునే యుండును. రహస్యముగ నేమి చేయుటకు ప్రయత్నించినను, దాని నీ విమానములలోనివారు తెలిసికొని స్వపక్షమువారికి తీసికొనిపోయి చెప్పెదరు. ఏది చేసినను ఇప్పుడు శత్రువులకు ప్రత్యక్షముగను బహిరంగముగను చేయవలసినదే గాని రహస్యముగ చేయుటకు వీలు లేదు. విమానము లనేకము లుండుటవలన శత్రుపక్షమువారు మోసపుచ్చి గెలుపొందుదురను భయ మిప్పుడు కొంచెము కూడ లేదు. ఇప్పటి యుద్ధములో విమానములవలన కలిగిన రెండవ లాభ మిదియే.

మోటారుబండ్లు.— వీని యుపయోగమును గురించి విశేషముగఁ జెప్పవలసినది లేదు. సైన్యములను గాని సైన్యోపకరణములను గాని యొక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు మిక్కిలి వేగముగఁ దీసికొని పోవలసినప్పుడు ఈ బండ్లు చాల సహాయముచేయును. రైలుమార్గ ముండినయెడల ఈపని యింతకంటె సులభముగ జరుగును గాని, ప్రతి గ్రామమునను ప్రతిపల్లెయందును కావలసినప్పుడు రైళ్లు వేయుట మిక్కిలి కష్టమగుటయే గాక యెక్కువ ధనవ్యయమును కలిగించును. కనుక సైన్యము లొక చోటునుండి మఱియొక చోటికి వెళ్లవలసినప్పుడు, ఈ యుద్ధములో మోటారుబండ్ల నుపయోగించుచున్నారు. జర్మనీవారు వీని నెక్కువ నుపయోగించుచున్నట్లు తెలియుచున్నది.

మోటారుసైకిళ్ళు ఫ్రెంచియుద్ధభటులు పోరుచున్నప్పుడు

IV-వ ప్రకరణము

నౌకాబలము

ఇంగ్లండును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించు శత్రువు లెల్లప్పుడు సముద్రమును దాటుటకు వీలయిన మార్గమును వెదకుచుందురు. శత్రువు లెట్టి సముద్రమును దాటి ఇంగ్లండుపై దండెత్తి వచ్చుట సామాన్యమానవుల కెవరికిని సాధ్యమగు పని కాదు. లక్షల కొలఁది సైన్యములను విమానములయందుంచుకొని యాకాశమార్గమున ప్రయాణము చేసి యింగ్లండుపైకి వచ్చుటకు సామర్థ్య మిప్పుడు ఎవరికిని లేదు. ఇంత గొప్ప విమానముల నెవరు నిర్మింపఁగలరు? కావున్ని యపరిమితమైన నౌకాబలము గలవారే యింగ్లండును జోడింపఁగలిగెదరు కాని, అట్టి బలము లేనివారు మిగిలిన విషయములయందెంత యాధిక్యము కలిగియున్నను, ఇంగ్లీషువారిని వశపఱచుకొనఁజాలరు. ఇంగ్లీషువారిని రక్షించుచుండు దేవత సముద్రుఁడు. ఇట్టి సముద్రుని స్వాధీనపఱచుకొన దగినది నౌకాబలము గాక మఱియేమున్నది?

రోగము వచ్చినతర్వాత మందు పుచ్చుకొనుటకన్న రోగము రాకుండ దేహమును కాపాడుకొనుట మంచి పద్ధతి కదా! అట్లే శత్రువులు సముద్రమును దాటి యింగ్లండులో నడుగు పెట్టిన తర్వాత వారిని తన సైన్యములచే జోడించి జయించి వేయుటకు బదులు శత్రువులను సముద్రము దాటనీయకుండుటయు, దాటుటకు ప్రయత్నించుచుండు శత్రుసైన్యములను నాశనము చేసి సముద్రుని పాలు కావించుటయు నుత్తమమార్గమని యింగ్లీషువారు గ్రహించి, ఇట్టి పనిని నెఱవేర్చుకొనుటకు యుద్ధనౌకలు తప్ప వేఱె యుపకరణములు లేవని తమ నౌకాబలమును చిరకాలమునుండి యింగ్లీషువారు వృద్ధిపఱచుకొనుచునే యున్నారు. రెండు మూఁడు దేశములవా రొక్కటిగ చేరి తమపైకి యుద్ధము చేయవచ్చినను వారందఱి యుద్ధనౌకలకంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకల నింగ్లీషువా రెల్లప్పుడు సిద్ధము చేసికొని యుందురు. శత్రువులు తమ దేశముపై కెక్కడనుండియైన రాఁగలరని ఇంగ్లీషువారు తమ యుద్ధనౌకలను నాలుగు వైపుల సముద్రములయందు నుంచియుందురు. కావున్ని యింగ్లీషువారికంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకలు కలిగియుండువారే యింగ్లీషువారిని జోడింపఁగలరు గాని, ఈ సాధనము లేనివా రెట్టి యుపాయమును కలుగఁజేయలేరు. శత్రువు లెందఱో యెన్నిమార్లో ఫ్రాన్సు, జర్మని రష్యా మొదలగు సమస్తదేశముల నాక్రమించి దండెత్తి ఆదేశములలోని భాగములను వశపఱచుకొనఁగలిగిరి కాని తొమ్మిదివందల సంవత్సరములనుండి యింగ్లండుపై దండెత్తఁగలిగిన శత్రు వొక్కఁడు కూడ లేఁడు. దీనికంతకును ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమును శత్రువుల నౌకాబలహీనతయు మాత్రమే కారణములు. ఫ్రెంచి చక్రవర్తియగు నెపోలియను యూరోపులోని సమస్తదేశములను జయించి సమస్తప్రజలను లోఁబఱచుకొనెను గాని ఈ నౌకాబలలోపమువలననే యెన్నిగొప్ప ప్రయత్నములు చేసియు ఎన్నిమార్లో బెదరించియు ఇంగ్లండుపై దండెత్తి యింగ్లీషువారిని మాత్రము స్వాధీనము చేసికొనలేకపోయెను.

ఇంగ్లండును గాక యింగ్లీషువారి పరిపాలనకు లోఁబడిన దేశములు ప్రపంచమం దనేకము లున్నవి. వానిలో (1) మన హిందూదేశము (2) కనడా (3) ఆస్ట్రేలియా (4) న్యూజీలండు (5) దక్షిణాఫ్రికా (6) ఈజిప్టు ముఖ్యములైనవి. ఇవి యన్నియు సముద్రముల కావల ఐరోపాకును ఇంగ్లండునకును చాల దూరముగ నున్నవి. ఐరోపాలోని శత్రువు లెవరైన ఈ దేశముల విప్లవము కలుఁగఁ జేయుటకు గాని వానిని జయించుటకుఁ గాని ప్రయత్నించు దేని, అనేక సముద్రములను వారు దాటి రావలసియుందురు. యుద్ధనౌక లనేకము లున్నఁ గాని యిది సాధ్యమగు పని కాదు. ఈ దేశములు శత్రువులపాలు గాకుండ, కాపాడుకొనుటకు కూడ ఇంగ్లీషువారి కెంతయో నౌకాబల ముండవలయును. శత్రునౌకలకన్న ఇంగ్లీషువారివాని లధికముగ నుండకున్నను శత్రువులు సముద్రమును దాటి యీ దేశములపైకి వచ్చుటకు సాహసింపఁజాలరు. సైన్యము లున్నను లేకపోయినను నౌకాబలము లేకుండ ఇంగ్లీషువారి దేశములను జయించుట యసాధ్య మనియు, శత్రువుల నౌకాబలముకన్న అధికబల మింగ్లీషువారియొద్ద యుండినయెడలనే ఇంగ్లండునకును ఇంగ్లీషువారి యితర రాష్ట్రములకును శత్రుబాధ తప్పు ననియు, ఇందువలన స్పష్టమగుచున్నది. ఈ కారణమువలననే, ఇతరదేశములవారు ప్రతిపురుషుఁడును యుద్ధముచేయుటకు నేర్చుకొనవలయు నని యేర్పాటు చేసికొని తమతమ సైన్యములను వృద్ధిపఱచుకొనుచున్నను, ఇంగ్లీషువా రట్టి యేర్పాటు చేసికొనక స్వల్ప సైన్యములతోనే తృప్తిపొంది, తమ యుద్ధనౌకలను మాత్ర మధికము చేసికొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారిని కాపాడుచుండునది వారి నౌకాబలమే; కాని వారి సైన్యములు కావు.

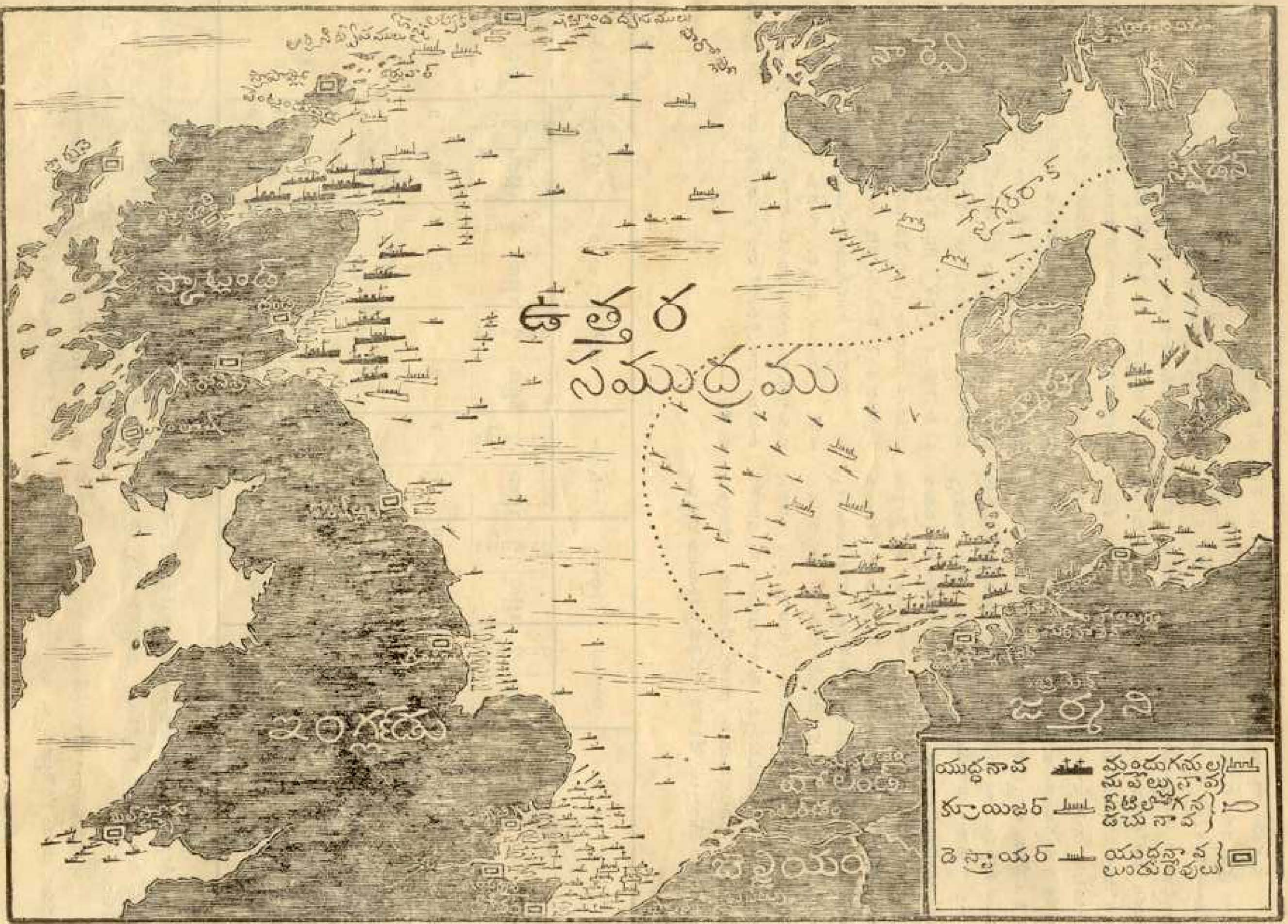
జర్మనీవారు దీని నెఱిఁగియే, కడచిన పది పదునైదు సంవత్సరములనుండియు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలముతో సమానమైన నౌకాబలమును తాము గూడ సంపాదింపఁగోరి యేఁటేట నెక్కుడు కోట్ల రూపాయలు కర్చుపెట్టి యుద్ధనౌకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. ఈ పదునైదు సంవత్సరములుగ ఇంగ్లీషువా రూరకయుండియుండిన యెడల, ఇప్పటికి జర్మనీవా రింగ్లీషువారితో సమానమైన బలమును సంపాదించియే యుందురు. అట్లు గాక, ఇంగ్లీషువారుకూడ జర్మనుల కంటె నెక్కువ శ్రద్ధతో తమ నౌకలను వృద్ధిపఱచుకొనుచుండినందువలన యుద్ధము ప్రారంభమగునప్పటి కింగ్లీషువారియొద్ద జర్మనులయొద్ద కంటె రెండింతల నౌక లుండినవి.

యుద్ధమం దిరుపక్షములవారును వినియోగించుచున్న నౌకలు అనేక రకములుగ నున్నవి. యుద్ధము ప్రారంభమైనతర్వాత రెండు పక్షములవారును తమతమ నౌకాబలమును వృద్ధిపఱచుకొన సాగినను, ప్రారంభములో వారి నావలసంఖ్య యీక్రింది విధముగ నుండెను:—

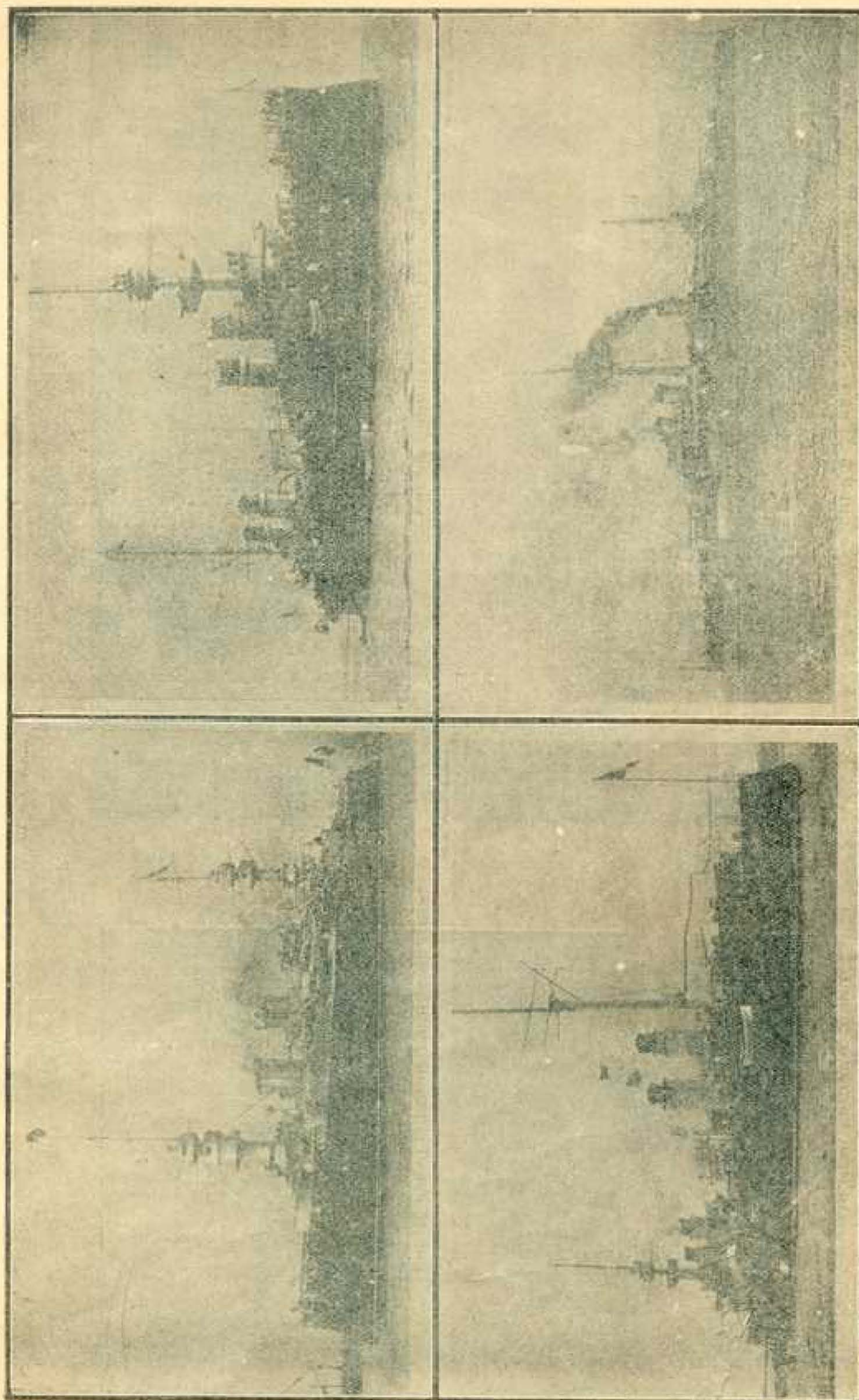
వివరము	ఇంగ్లండు		ఫ్రాన్సు		రష్యా		ఇటలీ		జర్మని		ఆస్ట్రియా		టర్కీ	
	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టబడుచున్నవి
యుద్ధనావలు	58	14	21	10	8	7	9	5	35	6	14	2		
బ్యాటిల్ క్రూయిసర్లు	9	1				4			4	3			3	
క్రూయిసర్లు	47		24		12		9		9		2		4	
లైట్ క్రూయిసర్లు	65	20	8		2	8	14	4	43	6	9	3		
టార్పిడో వెసల్సు	25	1	3				3				11			
టార్పిడోబోటు డిస్ట్రాయర్లు	201	36	80	7	95	45	30	16	133	12	15	3	8	
టార్పిడోబోట్లు	106		153		25		94	1	80		58	27	3	
సబ్ మెరైనులు	69	27	50	26	25	18	18	2	24	14	6	5		

దీనినిబట్టి ఇంగ్లీషుపక్షమువారియొద్ద జర్మనీపక్షము వారియొద్ద కంటె రెండు మూడు రెట్లధికముగ యుద్ధనౌక లున్న వని స్పష్టమగుచున్నది.

ఇరుపక్షములవారి నౌకాబలముల తారతమ్యమును మఱియొక విధముగ మనము కనిపెట్టవచ్చును. అన్ని నావలు నొకే వైశాల్యము కలిగియుండవు. కొన్ని పెద్దవిగను మఱికొన్ని చిన్నవిగను నుండును. ఎక్కువ వైశాల్యము గల యోడ యొక్కటి తక్కువ వైశాల్యము గల రెండు మూడోడలకంటె పెద్దదిగ నుండవచ్చును. ఓడ పెద్దది యయినయెడల, దానియం దెక్కువ మంది యుద్ధభటు లుండెదరు; ఎక్కువ ఫిరంగు లుండును. కనుక పైచెప్పఁబడిన సర్వవిధములయిన

ఉత్తర సముద్రము
స్కాట్లండు
ఇంగ్లండు
జర్మని
యుద్ధనావ
క్రూయిజర్
డెస్ట్రాయర్
యుద్ధనావలుండు రేవులు

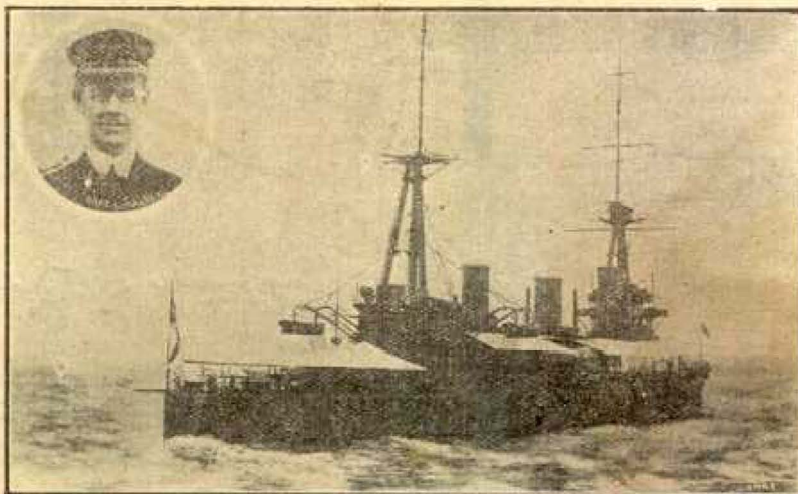
BATTLESHIPS

యుద్ధ నౌకలు

యుద్ధనౌకల వైశాల్య మీ క్రిందివిధమున నున్నదని తెలిసికొనుట యుపయోగకరము.

	ఇంగ్లీషు పక్షము	జర్మనీపక్షము
డ్రెడ్‌నాట్ల వైశాల్యము	1,704,828 టన్నులు	728,962 టన్నులు
క్రూయిజర్లు ,,	1,153,779 ,,	272,287 ,,
డిస్ట్రాయర్లు ,,	290,274 ,,	99,222 ,,
మొత్తము	3.148,681	1,100.471
	(సుమారు 32 లక్షల టన్నులు)	(11 లక్షల టన్నులు)

ఇంగ్లీషు పక్షమున జర్మనుల పక్షముకంటె మూడింతల యధిక వైశాల్యము గల నావ లున్నవి.

న్యూజిలాండు క్రూయిజర్

హెలిగోలాండ్ యుద్ధములో అగస్టు 28-వ తేదిన ఐదు జర్మను యుద్ధనావలను ముంచిన బ్రిటిషు క్రూయిజరులలో నొక్కటి.

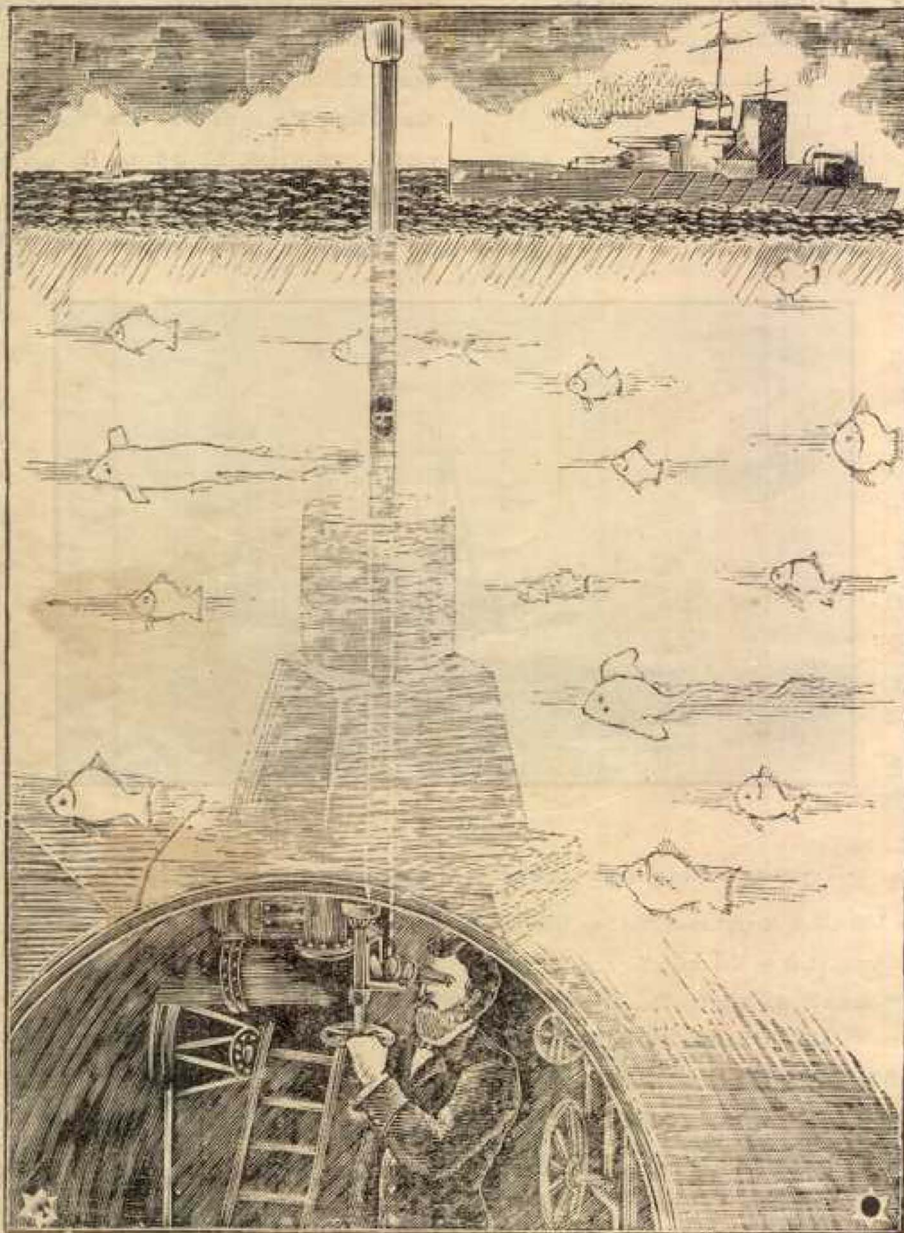
ఈ యుద్ధనౌకలలో ఒక్కొక్కదాని వలన నొక్కొక విధమైన యుపయోగము కలుగుచున్నది. వీని యన్నిటిలో "డ్రెడ్‌నాట్లు" మిక్కిలి గొప్పవి. వీని పొడుగు 390 అడుగులు మొదలు 580 అడుగులవరకు నుండును. వీని వైశాల్యము 15,000 టన్నులు మొదలు 27,500 టన్నులవరకు నుండును. వీనిలో నొక్కొక దానిని కట్టుటకును 150 లక్షల రూపాయలు మొదలు 350 లక్షల రూపాయలవరకు పట్టును. ప్రతి "డ్రెడ్‌నాటు" నందును 10 మొదలు 25 మైళ్ల దూరమువరకు గుండును పంపెడి ఫిరంగు లనేకము లుండును. ఈనౌకలు గంటకు 20 మొదలు 28 మైళ్లవరకు ప్రయాణము చేయఁగలవు. వీనిలో నొక్కొకదానియందు 750 మొదలు 1000 మంది మనుష్యు లుండురు. శత్రువులయొక్క డ్రెడ్‌నాట్లను వెదకి వానిని నాశనము చేయుటయే వీనియొక్క ప్రధానమైన పని. సముద్రయుద్ధమందు జయాపజయములను నిర్ణయించు యుద్ధనౌక లివియే.

"క్రూయిజర్లు" ఇవి రెండవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. యుద్ధకాలములో ఇవి చేయుపని సైన్యములలోని గుఱ్ఱపు దళముల పని వలెనె యుండును. ఇవి డ్రెడ్‌నాట్లకంటె చిన్నవిగను తేలికగను నుండుటయే గాక, వానికంటె నెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము కూడ చేయఁగలవు గనుక, శత్రువుల యుద్ధనౌక లెక్కడ నున్నవో, వాని బల మెంతమాత్రమో శత్రునౌకాధిపతుల యుద్దేశము లెట్టివో ఈ మొదలగు శత్రువుల స్థితిగతులను తెలిసికొనుట యందివి ముఖ్యముగా నుపయోగింపఁబడుచున్నవి. ఇవి యతివేగముగ ప్రయాణము చేయఁగలిగినవి కావున, నౌకాధిపతి కేదైన సమాచారము శీఘ్రముగ తెలియవలసియుండు నెడల ఒక క్రూయిజరును పంపి కావలసిన సమాచార మాతఁడు తెలిసికొనును. ఇది యీ యుద్ధనౌకలు చేయు ముఖ్యమైన పని. వీని పొడుగు 400 మొదలు 500 అడుగులవరకును, వైశాల్యము 2000 టన్నులు మొదలు 15000 టన్నులవరకును నుండును. ఇవి గంటకు 25 మొదలు 36 మైళ్లవరకు ప్రయాణము చేయఁగలవు. సమాచారములను తీసికొని వచ్చుటయే గాక, ఇవి మఱికొన్ని పనులను కూడ చేయుచుండును. శత్రువుల క్రూయిజర్లు ఎక్కడనైన కనఁబడినయెడల, వానితో తక్షణమే యుద్ధముచేసి వానిని నాశనము గావించుటయు, వ్యాపారము చేయుచుండు శత్రువుల నావను పట్టుకొని తమదేశమునకు తీసికొనివచ్చుటయు ఇవి చేయునట్టి ఇతర కార్యములు. ఇవి డ్రెడ్‌నాట్లతో యుద్ధమున కెప్పుడును సాహసింపవు. వీనిలోని ఫిరంగులంత గొప్పవి కావు. డ్రెడ్‌నాటుకంటె నెక్కువ వేగము కలిగియున్నవి గనుకనే ఆ యుద్ధనౌక యొకటి కనుపింపఁగనే ఇవి పరుగెత్తిపోవును.

"డిస్ట్రాయర్లు":—ఇవి మూడవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. "డిస్ట్రాయరు" అనఁగా నాశనము గావించునది యని యర్థము. వీనిలో ద్వివిధము లైనవి యున్నవి. కొన్ని జలముపై నుండియే శత్రునౌకలను నాశనము చేయును; మఱికొన్ని జలములోపల దాఁగియుండి సమయము వచ్చినప్పుడు పైకి వచ్చి శత్రునౌకలకు నష్టము కలిగించును. ఇవి యన్నియు చిన్న నావలు. వీనిలో నొక్కొకదానియందును కొన్ని చిఁనగొట్టము లుండును. ఇవియే టార్పిడో లనఁబడును. ఈ గొట్టములలో మందు తోటాలు మొదలగువాని నుంచి శత్రునౌక కనఁబడినప్పుడు రహస్యముగ యంత్రసహాయమున ఆ గొట్టములను దానిపైకి పంపుదురు. శత్రునౌకను తాకఁగనే యీ గొట్టమునందున్న మందు రగులుకొని గుండును

నావపైకి పంపును. ఈ గుండు తగులఁగనే శత్రునౌక పగులుటయో మునుఁగుటయో లేక మరియేవిధమైన నష్టము నొందుటయో సంభవించును. ఇట్టి డిస్ట్రాయర్లు రెండు పక్షములవారికియొద్దను అనేకము లున్నవి.

వీనికి శత్రునౌకలను నాశనము చేయుశక్తి యున్నను, ఈ యుద్ధమందు వీనివలన విశేషలాభ మింకను కలుగలేదు. దీనికి రెండు మూడు కారణము లున్నవి. ఇవి మిగుల మెల్లఁగా ప్రయాణము చేయును. కనుక వేగముగ నడచు డ్రెడ్‌నాట్లను గాని క్రూయిజర్లను గాని వెంబడించి పోవుటకు వీనికి శక్తి లేదు. జలాంతర్గాములు నీళ్లలోపలనుండి పని చేయును. డిస్ట్రాయర్లు ఎల్లప్పుడు జలములోపల నుండలేవు. అప్పుడప్పుడు గాలి పీల్చుకొనుటకు పైకి రావలసి యుండును. ఇవి పైకివచ్చినప్పుడు శత్రునౌకలు చూచిన యెడల తక్షణమే అవి కాచియుండి వీనిని నాశనము చేయఁగలిగియుండును. సౌఖ్యముతో బహిరంగముగ యుద్ధము చేయుటవలన కలుగు సంకేటి లాభము ఇట్టి రహస్యపు పనులవలన ఎన్నటికిని కలుగఁజాలదు. ఇది గాక, ఈ డిస్ట్రాయర్లలోని గొట్టములు చాల మృదు

జలాంతర్గామి చిత్రము

వైనవి. ఎంతమాత్రము నష్టము కలిగినను, ఇవి నిరుపయోగము లైపోవును. ఈ మృదుత్వమువలన ఇవి సాధారణమైన చిన్నచిన్న రోడాదులను నాశనము చేయఁగలిగియుండును. కాని గొప్పగొప్ప యుద్ధనౌకల నెన్నటికిని ముట్టుకొనలేవు. కనుకనే యింతవఱకు వీనివలన పెద్దనావల కేలాటియపాయము కలుగలేదు.

ఈ పైవిషయములనుండి సముద్రము మీఁద సంచరించుచుండు శత్రువుల యుద్ధనౌకలను నాశనము చేయుటకై ఇరుపక్షముల వారికిని ఎన్నియో సాధనము లున్నవని స్పష్టమగుచున్నది. డ్రెడ్‌నాట్లు డ్రెడ్‌నాట్లను, క్రూయిజర్లు క్రూయిజర్లను, డిస్ట్రాయర్లు అన్నిరకముల నావలను, నాశనము చేయుటకై యుపయోగింపఁబడుచున్నవి.

సముద్రయుద్ధములో జయాపజయములను నిశ్చయించుట యందు యుద్ధనౌకలకంటె ఎక్కువ ప్రధానమైన హేతువు మరియొకటి యున్నది. నావికులయొక్క నేర్పే యీ హేతువు. సముద్రముమీఁద యుద్ధము చేయు నేర్పు సులభముగ లభించునట్టిది కాదు. ఇది యనుభవమువలన కలుగునదే గాని దీనిని సంపాదించుటకు వేఱు మార్గము లేదు. ఇట్టి యనుభవమునకు ఇంగ్లీషువారి

కున్నంత యవకాశము యూరోపాలోని మరియే దేశములకును లేదు. ఇంగ్లండు ద్వీప మగుటవలన వానిలోని ప్రజ లందరు సముద్రము యొక్క మంచిచెడ్డలు బాగుగ గుర్తెరిగి యున్నారు. అనాదినుండి సముద్రముమీఁద ప్రయాణము చేయుట వీరికి సహజమై యున్నది. ఈ దేశమునం దోడరేవు లనేకము లుండుటవలన ఇది వ్యాపారమున కత్యంత మనుకూలముగ నున్నది; అందుచేత ఇంగ్లీషువారు చాల కాలమునుండి దేశదేశములతో వ్యాపారము చేసి నావికులలో నెల్ల నగ్రగణ్యు లని ప్రఖ్యాతి గాంచియున్నారు. సముద్రము మీఁద యుద్ధము చేయుటను వీరు నిన్న నేఁడు నేర్చుకొన్నవారు కారు. వీరు పుట్టినది మొదలు వీరి కిదియే వృత్తియై యున్నది. ఇంత యనుభవము మరి యెవరికిని లేదు. జర్మనుల కిటీవలివరకు యుద్ధనౌకలే లేవు. వీరి దేశముయొక్క సముద్రతీరము చాల చిన్నది. భూయుద్ధమం దున్నంత నేర్పు వీరికి సముద్రయుద్ధమందు లేదు. ఇది గాక, విశాలమైన యోడరేవులు వీరి దేశమందు లేవు. ఈకారణముచే సముద్రము మీఁద ప్రయాణము చేయుటకు కూడ జర్మనుల కెక్కువ యవకాశము లేదు. వందలకొలఁది సంవత్సరములనుండి సముద్రయుద్ధమునం దారితేరిన యింగ్లీషువారికిని పది పదునైదు సంవత్సరములుగ దీనిని నేర్చుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్న జర్మనులకును ఎంత మాత్రము సాటి లేదు. జర్మనులు బెల్జియమును జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించుటలో ఈ విషయమై తమ స్థితిని బాగుపఱచుకొనుటయే వారి ప్రధానోద్దేశము. బెల్జియము దేశములోనివారు మిక్కిలి నేర్పు గల నావికులు. ఈ దేశపు సముద్రతీరమున ఆంట్వెర్పు మొదలగు విశాలమైన యోడరేవు లనేకము లున్నవి. కనుక బెల్జియము స్వాధీనమైన యెడల, ఈదేశపు ప్రజలను నావికులుగ నుపయోగించుటకును, ఈ యోడరేవులలో గొప్ప యుద్ధనౌకలను తయారు చేయుటకును ఎక్కువ యవకాశము కలుగును. ఇదిగాక, హాలెండుపై కూడ జర్మనీవారు చాల కాలమునుండి కన్ను వేసియుండుటకు కూడ, ఇదియే కారణమై యున్నది. ఈ విషయములను బట్టి ప్రస్తుతకాలమందు ఇంగ్లీషువారి కున్నంత నేర్పు సముద్రయుద్ధమందు జర్మనులకు లేదని స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధ మెంతకాలము జరుగునో యంతకాలమును యుద్ధము చేయుచుండు సైనికులకును నావికులకును సమృద్ధిగ అన్నపానములు దుస్తులు మొదలగు పోషణసామగ్రి యుండవలయును. కడుపు నిండ తినుట కాహారమును, ఎండ గాలి వర్షము శత్రువుల యాయుధములు మొదలగువానివలన కలుగు బాధలనుండి తప్పించుకొనుటకు కావలసిన బట్టలును లేనియెడల, సైనికులు బలహీనులై యుద్ధము చేయలేక శత్రువుల వశము కావలసినవా రగుదురు. యుద్ధరంగమం దిప్పుడు సుమారు రెండు కోట్ల జను లున్నారు. వీరి కందఱికి కావలసినంత యాహారసామగ్రిని రెండు పక్షములవారును సిద్ధముగ నుంచుకొని యుండవలయును. ఇది గాక యుద్ధము సాగుటకు మరికొన్ని పదార్థములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ముఖ్యము లైనవి (1) తుపాకి మందు; తోటాలు (2) పెట్రోలను నూనె (3) రబ్బరు; (4) గుఱ్ఱములు. వీనియొక్క సప్లయి యెవ్వరిపక్షమువారికి తగ్గిపోవునో అప్పుడే యా పక్షమువారు యుద్ధమును మానవలసియుందురు.

ఆహారము:—యుద్ధము లేనప్పుడు మామూలుగ ఈ రెండు పక్షముల దేశములలోనివారును తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను ఏవిధముగ సంపాదించుచున్నారో మనము తెలిసికొనవలయును. వీరిలో రష్యావారు మాత్రము వ్యవసాయము ప్రధానవృత్తిగాఁ గలవారై తమకు కావలసిన గోధుమలు మొదలగువానిని తమ దేశమునందే యుత్పత్తిచేసి తమకు కావలసినంతవరకు దేశమందుంచుకొని మిగిలిన ధాన్యమును ఇతరదేశములకంపి లాభము పొందుచున్నారు. కనుక వీరికి కావలసిన ధాన్యమంతయు వీరి దేశములోనె పండును. జర్మనీవారి కట్టి సదుపాయము విశేషముగ లేదు. వీరు కూడ వ్యవసాయము చేయుచున్నారు. కాని వీరి భూములలో పండు ధాన్యము ప్రజ లందఱికి చాలదు. ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మూడు వంతులు మాత్రమే జర్మనీయం దుత్పత్తి యగుచున్నది. మిగిలిన యొకవంతును వీ రితరదేశములనుండి వ్యాపారమూలమున తెప్పించుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి కిట్టి యవకాశము కూడ లేదు. వీరికి సేద్యము ప్రధానవృత్తి కానే కాదు. వీరిలో ముప్పాతిక భాగము బట్టలు నేయుట గనులనుండి లోహములను తీయుట, ఇనుము మొదలగువానితో సామానులను యంత్రములను చేయుట, దేశాంతరములతో వ్యాపారము చేయుట, మొదలగు వానివలన జీవనము సంపాదించుకొనెదరు. వీరికి కావలసిన యాహారపదార్థములలో సగమైన వంతుకూడ వీరి దేశమున పండుట లేదు. ఇతర దేశములతో వ్యాపారము చేసి, ధాన్యము విస్తారముగ పండెడి యిండియా, కనడా, మొదలగు దేశములనుండి, వీరు తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనుచున్నారు. ఈ దేశములయం దొకవేళ క్షామము సంభవించినయెడల, ఇంగ్లండులో క్షామము సంభవించినట్లే. ఫ్రాన్సు, ఆస్ట్రియా దేశములలోనివారు కూడ తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములలో కొన్నిటిని తమ భూములయందే పండించుకొనుచున్నను మరికొన్నిటి నితరదేశములనుండి కొని తెప్పించుకొనెదరు. కనుక దీనిబట్టి యొక్క రష్యావారు తప్ప మిగిలిన వారందఱికి కావలసిన యాహారపదార్థము లితర దేశముల నుండి రావలసియున్న దని స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధము లేనప్పుడే వీరి స్థితి యిటు లున్నది. యుద్ధము సంభవించఁగనే వీరి కీవిషయమై మరింత కష్టము కలుగును. వ్యవసాయము చేసి గనా భూమినుండి ధాన్యము నుత్పత్తి చేయుట. యుద్ధము లేనప్పుడు కష్టపడి పనిచేయఁగలిగినట్టియు మంచి యౌవనమునం దున్నట్టియు రైతులు కూలివాండ్రు అనేకులు సేద్యము చేయుచుందురు. యుద్ధము ప్రారంభించిన దనగనే ఇట్టి నవయౌ

రెండవది తమ పొలములను విడిచి సేద్యమును మాని సైన్యములో చేరి యుద్ధరంగమునకు వెళ్ళవలసి యుండును. ఇందువలన యుద్ధమునం దుపయోగపడని యాడువాండ్రు ముసలివాండ్రు పిల్లవాండ్రు మాత్రము సేద్యము చేసి ధాన్యము నుత్పత్తి చేయుచుందురు. సాధారణముగ ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మూడు భాగములు జర్మని యందే యుత్పత్తి యగుచున్నది, యుద్ధసమయములో నిది సాధ్యము కాదు. పని చేయలేని యాడువాండ్రు మొదలయినవారు సేద్యము చేయుటవలన భూములలో మామూలుగ పండుచున్నంత పంట పండదు కదా? కనుక వ్యవసాయము చేసి తమ దేశములోనే ధాన్యమును కొంతవరకు పండించుకొనుచున్న జర్మనులు ఫ్రెంచి వారును యుద్ధకాలమం దట్లు చేయలేక, ఇతర దేశములనుండి మామూలుకంటె నెక్కువ యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనవలయును. ఇదివరకు తమ దేశమందు మూడు కోట్ల పుట్లు పండుచున్న యెడల, సేద్యము చక్కగ చేయుటకు వీలులేని యుద్ధకాలమందు జర్మనులు రెండు కోట్ల పుట్లనే పండింపగలరు. కనుక నెప్పటికన్న నిప్పుడొక కోటి పుట్ల ధాన్యము నెక్కువగ నితరదేశములనుండి కొని తీసికొని రావలయును. ఇతరదేశముల స్థితి కూడ నిట్టిదే. యుద్ధము లేనప్పుడును యుద్ధము సంభవించినప్పుడును ఆహారపదార్థముల విషయమై యొకటే స్థితియందుండు దేశ మొక ఇంగ్లండు మాత్రమే. యుద్ధము లేనప్పుడు కూడ నితరదేశములనుండియే తమకు కావలసిన ధాన్యములను తెచ్చుకొనెదరు. యుద్ధకాలమందు కూడ నిట్లే చేయుదురు.

ఆహారపదార్థములను గురించి మరిరెండు విషయములను మనము తెలిసికొనవలయును: (1) ఇంగ్లీషువారు, జర్మనులు, ఫ్రెంచివారు తమకు కావలసిన ధాన్యము నితరదేశములనుండి యేలాగు సంపాదించుచున్నారు? మామూలుగ వీరు చేయు పని యీవిధముగ నుండును. ఇతరదేశస్థుల కెన్నియో సరుకులు కావలసియున్నవి. బట్టలు లోహపు సామానులు, యంత్రములు మొదలగువాని నితర దేశస్థులు వీరివలె నంత నేర్పుతోను చౌకగాను చేయలేరు. మన దేశములో ప్రత్తి పండుచున్నను మనము వీరినుండి విస్తారముగ బట్టలను తెప్పించుచున్నాము. అట్లే యితరదేశములవారు కూడ చేయుదురు. కనుక ఇతరదేశస్థులకు కావలసిన నాణెమైన సరుకుల నింగ్లీషువారు చేసి వాని నితరదేశములకు పంపి వానికి బదులాహారపదార్థములను తీసికొనెదరు. వీ రెక్కువ బట్టల నిచ్చిన, ఇతరదేశస్థు లెక్కువ యాహారపదార్థముల నిచ్చెదరు. వీరు తక్కువ యిచ్చిన ఇతరులు కూడ నట్లే చేయుదురు.

యుద్ధము సంభవించిన తర్వాత వీరి కాహారపదార్థములు పూర్వముకంటె నెక్కువగ నితరదేశములనుండి రావలసియున్న వని యిదివరకె మనము తెలిసికొనియుంటిమి. దీనికితోడు వీరు మామూలుకన్న నెక్కువగా బట్టలు మొదలగు సరుకులను చేసి ధాన్య ముత్పత్తి యగు దేశముల కంపవలయును. ఇట్లు పంపినం గాని వీరికి కావలసినన్ని యాహారపదార్థములు దొరకజాలవు. యుద్ధకాలమందు బట్టలు మొదలగువానిని మామూలుకంటె నెక్కువగ చేయుట కష్టమైన పని. మామూలుగ చేయుచున్న సరకులను చేయుట కూడ దుస్సాధ్యము. ఏలనగా, నేత, గనులు త్రవ్వుట యంత్రములు చేయుట, మొదలగు పనులను చేయుచున్న మగవారందరు యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే, పనులను విడిచి సైన్యములో చేరుదురు. కనుక పిల్లవాండ్రు ముసలివాండ్రు మాత్రమే యాపనులను చేయుచుందురు. దీనివలన మామూలుకంటె తక్కువ సరుకులు జర్మని మొదలగు దేశములయం దుత్పత్తి యగును కాని యెక్కువ సరుకు లుత్పత్తి కాజాలవు. ఇతరదేశములనుండి యెక్కువ యాహారపదార్థము లిప్పుడు వీరికి కావలసియున్నను వీనిని సంపాదించుటకు వీరైన బట్టలు మొదలగువానిని వీ రెప్పటికంటె నెక్కువగ చేయలేరని మనకు విశదమగుచున్నది.

(2) ఇట్టి స్థితిలో రెండు పక్షములవారును ఆహారసామగ్రిని సంపాదించుటకై యేమి చేయవలయును? దీనికి బదులుగ ఇతర పదార్థములను విశేషముగ నియ్యలేనప్పుడు, వీరు ధనము నిచ్చి దీనిని కొనవలసియున్నది. ఇదివరకు బట్టలు అద్దపుసామానులు ఔషధములు మొదలగువాని నిచ్చి జర్మనులు మనయొద్దనుండి గోధుమ మొదలగువానిని తీసికొనుచుండిరి. ఇప్పుడు వాని నెక్కువగ చేసి పంపుటకు వీలు లేదు. కావున వీరు రూపాయల నిచ్చి యీ యాహార పదార్థముల నితరదేశములనుండి కొనవలసియున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో వీరియొద్ద విస్తారము ధన ముండవలయును. యుద్ధకాలమందు ధనము లేకుండ నే పదార్థమును దొరకదు. కనుక నేపక్షమువా రెక్కువ ధనవంతులో వారికే జయము లభించును; ధనము లేనిపక్షమున కపజయము లభించును. మామూలుగ యుద్ధములు లేనప్పుడు ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును విశేషధనము కూడబెట్టి కావలసినవారి కప్పిచ్చుచు వడ్డీ సంపాదించుచుండువారు. వీరి వ్యాపార మపరిమితమై యుండుటవలన వీ రెక్కువ ధనమును గడింపగలిగిరి. ఎట్టి కష్టమును లేక వీరి కెంత ధనము కావలసియున్నను దొరకును. జర్మనీవా రిట్టి స్థితిలో లేరు. సాధారణముగ వీ రప్పు తీయువారే కాని యితరుల కప్పిచ్చునంత మంచిదశలో లేరు. కనుక తమకు కావలసిన పదార్థములను కొనుటకు విస్తారమైన ద్రవ్యము వీరియొద్ద లేదు. ఎంతయో కష్టముమీద గాని వీరి కిప్పుడు అప్పు దొరకదు. యుద్ధమునకు ముందు కూడబెట్టిన ధనముండునంతవరకును కావలసిన పదార్థములను కొనుచుందురు; కాని యది ఖర్చైపోవగనే వీరు యుద్ధమును నిలుపవలసియుందురు.

మందు, తోటాలు.—ఇవి యుండినం గాని ఫిరంగులనుతుపాకులనుయుద్ధమం దుపయోగించుటకు వీలులేదు. వీనిని చేయుటకు రాగి యు త్రపి మొదలగు పదార్థము లనేకములు కావలయును. ఈ పదార్థములు జర్మనియందు విశేషముగ దొరకవు. ఇతరదేశములనుండియే జర్మనులు ఇంగ్లీషువారును వీనిని కొనవలసి యున్నారు.

పెట్రోలు:—కిరసనాయిల్ గనులనుండి తీయఁబడెడి యొకవిధమైన చమురు. దీనిని విస్తారముగ విమానములకొఱకును మోటారుబండ్లకొఱకును వాడుదురు. ఒక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు సైన్యములను మిక్కిలి వేగముగ పంపవలసి నప్పుడు మోటారు బండ్ల నుపయోగింతురు. పెట్రోలు చమురు లేకుండ విమానములు గాని మోటారుబండ్లు గాని ప్రయాణము చేయలేవు. రబ్బరు కూడ వీనికొఱకే విస్తారముగ నుపయోగింపఁబడుచున్నది. ఈ రెండు పదార్థములును జర్మనీయందు దొరకుట కష్టము.

గుఱ్ఱములు:—గుఱ్ఱపు దళములు యుద్ధమందు చేయవలసిన పనులు చక్కఁగ జరుగుటకు గుఱ్ఱములు కావలసియున్నవి. వీనిని కూడ నితరదేశములనుండియే యిరుపక్షములవారును తెచ్చుకొనవలయును.

యుద్ధనౌకలు చేయు పని

ఇంగ్లీషువారు జర్మనులకంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకలు కలిగియున్నారని మన కిదివఱకే తెలిసియున్నది. ఈ యుద్ధనౌకల నింగ్లీషువా రేవిధముగ నుపయోగించెదరో యవి చేయు పను లెవియో మన మిప్పుడు తెలిసికొనవలయును. యుద్ధనౌకలు చేయవలసిన పనులు నాలు గున్నవి. (1) శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానిని నాశము చేయుట మొదటి పని. (2) శత్రువుల వ్యాపారమును నిలిపివేయుట రెండవ పని. (3) శత్రువులవలన తమ దేశస్థుల వ్యాపారమున కేలాటి భంగమును కలుగకుండునట్లు చేయుట మూఁడవ పని. (4) తమ దేశమునకును తమ ప్రభుత్వమునకు లోఁబడియుండు నితరదేశములకును గల సంబంధము తెగిపోకయుండునట్లు కాపాడుట నాలుగవ పని. ఈ పనుల నేవిధముగ రెండు పక్షములవారలును చేయఁగలరో మనము విచారింతము.

మొదటిపని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానితో యుద్ధము చేసి వానిని నాశనము చేయుటయే సముద్రయుద్ధము యొక్క ప్రధానోద్దేశము. యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషువారి పక్షమున జర్మన్ పక్షమునకంటె నెక్కువ నౌకాబల ముండినది కదా! ఇట్టి సందర్భములో జర్మనుల నావలు సాహసించి సముద్రమధ్యమునకు వచ్చినయెడల వాని నోడించుట యింగ్లీషువారి కంత కష్టమైన పని కాదు. జర్మనుల కంత సాహసము చేయుట కిష్టము లేకపోయెను. అందువలననే వారి నావలన్నియు సముద్రములోనికి రాక రేవులయందే యింతవఱకు దాఁగియున్నవి. దాఁగుకొనియుండు యుద్ధనౌకలతో యుద్ధము చేయుట యెట్లు సంభవించును? ఏ విధముగనైన వీని నోడరేవుల నుండి బయటికి వచ్చునట్లు చేయవలయు ననియు, అట్లు వచ్చినప్పుడు సమయము చూచి వానిని హరింపవలె ననియు, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌక లన్నియు జర్మనీకిని ఇంగ్లండునకును నడుమ నున్న యుత్తరసముద్రమునం దతిజాగరూకతతో సంచరించుచున్నవి. జర్మనుల నావలతో యుద్ధము సంభవింపవలసినదే కాని యట్టి యుద్ధములో తమకు తప్పక జయము కలుగునని యింగ్లీషువారు దృఢముగ నమ్ముచున్నారు. జర్మనులవలె వీరు భయపడి రేవులలో దాఁగికొనక విచ్చలవిడిగా తిరుగుచు నెప్పు డెప్పుడు యుద్ధము వచ్చునా యని కుతూహలపడుచున్నారు.

జర్మనుల నోడరేవులలోనికి వెళ్ళి వారి నావల నెల్ల నాశనము చేయఁగూడదా యను సందేహము కొందఱికి కలుగవచ్చును. ఇట్లు చేయుట మిక్కిలి యపాయకరము. ఇది పులినోట చేయి పెట్టుటయే గాని మఱియొకటి కాదు. జర్మనుల రేవుల చుట్టును బలిష్ఠము లగు కోట లనేకము లున్నవి. వీనిలో గొప్పగొప్ప ఫిరంగు లమర్పఁబడియున్నవి. వీనిని తప్పించుకొని రేవులలోనికి ప్రవేశించుట సులభమైన పని కాదు. ఇది గాక రేవుల దగ్గఱ సముద్రమందంతటను నెక్కుడు "డిస్ట్రాయర్లు" దాఁగియున్నవి. మార్గములో నీటియందు యంత్రసహాయమున నెక్కుడు మందుగనులను జర్మనులు వేసియున్నారు. ఈ డిస్ట్రాయర్లు ఈ మందుగనులు ఎక్కడె యున్నవో సరిగ తెలిసికొనుటకు సాధ్యము కాదు. రేవులలోపల ప్రవేశించుటకు ప్రయత్నము చేసెడి యింగ్లీషు యుద్ధనౌక లొకవేళ ఈ డిస్ట్రాయర్లకు తగిలి మునిఁగిపోవచ్చును. కనుక రేవులో నుండు జర్మన్ నావలతో యుద్ధము చేయుట తగనికార్యము. దీనివలన నపాయము కలుగుట సత్యము. కనుకనే యింగ్లీషువారు రేవులలోనికి పోక బయటనే తిరుగుచు జర్మన్ నావలు రేవులను వదలి సముద్రములోని కెప్పుడు వచ్చునా యని వేచియున్నవి.

అనేకసంవత్సరములనుండి కోట్లకొలఁది ద్రవ్యమును వ్యయము చేసి యింగ్లీషువారి నోడించు నుద్దేశముతో నెన్నియో యుద్ధనౌకలను జర్మనులు కట్టిరి, ఇప్పు డేల యుద్ధము చేయుటకు వీరు భయపడుచున్నారు? ఇంత భయపడువా రంత ద్రవ్యము నెందుకు వ్యయము చేయవలెను? ఎప్పటికైన నింగ్లీషువారలతో యుద్ధము చేయవచ్చు ననెడి యాశ వీర కేమైన నున్నదా? దాఁగుకొనియుండుటలో జర్మనీవారి యభిప్రాయ మేమిటో తెలియకున్నది. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌకలు జర్మనుల నావలకంటె నధికముగ నుండుటచేత వానితో యుద్ధము చేయుటవలన నపజయము కలుగు నను భయము జర్మనుల కున్నది. కనుక ఏదో యొక విధమున కొన్ని యింగ్లీషు నావలను నాశనము గావించి, తర్వాత మిగిలినవానితో యుద్ధము చేయవలయు ననియే వీరి యభిప్రాయము. దీనికొఱకై జర్మను లింగ్లండు చుట్టుప్రక్కల నుండు సముద్రము లన్నిటిలోను డిస్ట్రాయర్లనుంచి యున్నారు; అన్ని భాగములయందును మందుగనుల నుంచియున్నారు. దురదృష్టవశమున ఇంగ్లీషుయుద్ధనౌక లీగనుల మొదలగు వానిని తాఁకి సముద్రమందు మునిఁగిపోయినయెడల వీరి నౌకాబలము తగ్గిపోవు ననియు అటుతర్వాత వీరిని జయించుట సులభ మనియు వా రూహించుచున్నారు. ఇట్టి గనులను తాఁకుటవలన ఇంగ్లీషునావ లిదివఱకె కొన్ని మునిఁగిపోయినవి. కాని ఇంగ్లీషువారు కూడ ఇట్టి

గములను వెదఁకఁబట్టియుండుటవలనఁ జర్మని నావలు గూడ కొన్ని మునిఁగి పోయినవి. కనుక ఈ పద్ధతివలన ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము జర్మని బలముతో నెప్పుడుపోల్చినను క్షీణించు నదిగా నుండకుండుట నిజము.

దీనినిబట్టి యింగ్లీషువారికిని జర్మనులకును సముద్రముమీఁద త్వరలో యుద్ధము జరుగు నని చెప్పుటకు వీలు లేకయున్నది. దీని వలన ఇంగ్లీషువారికి నష్టమేమియు లేదు. జర్మను నావలు సముద్రములలో సంచరించుచు ఇంగ్లీషువారి వ్యాపారమునకుఁ గాని రాజ్యమునకుఁ గాని యేదైన నుపద్రవము కలుగఁజేసినయెడల నష్టము కలుగును కాని అవి రేవులలో దాఁగియుండునంతవఱకు ఎట్టినష్టమును ఇంగ్లీషువారు పొందఁజాలరు. సముద్రముమీఁద యుద్ధము జరుగకపోయినను, జర్మను నావలు సురక్షితముగ నున్నను, యుద్ధము వలన ఇంగ్లీషువారి కెట్టి లాభము కలుగునో అది యిదివఱకే కలిగినది. యుద్ధము జరిగియుండినయెడల జర్మను నావలు నాశనము పొందియుండును. యుద్ధము జరుగకపోయినను జర్మను నావలు దాఁగియుండుట వలన అవి నిరర్థకములై యున్నవి. నిరర్థకములై యుండు యుద్ధ నౌకలు నశించిన నేమి, సురక్షితముగ దాఁగియుండిన నేమి? వాని వలన ఇంగ్లీషువారి కేలాటి హానియు కలుగఁజాలదు.

రెండవ పని

శత్రువుల వ్యాపారము నిలిచిపోవునట్లు చేయుటయే యుద్ధ నౌకల రెండవ పని యై యున్నది. ఈ కాలమున ఇంగ్లండు జర్మని మొదలగు పశ్చిమదేశముల యైశ్వర్యమున కంతటికిని వ్యాపారమే మూలకారణమై యున్నది. వ్యాపార మెప్పుడు నిలిచిపోవునో ఆ క్షణమందే ఈ దేశముల సంపద క్షీణించుటకు మొదలిడును. తాము చేసిన పదార్థములను విక్రయించుటయు, తమకు కావలసిన పదార్థములను కొనుటయు నే కదా వ్యాపారము. ఇదియే యీ దేశములలోని వారికి జీవనాధారమై యున్నది. ఇది చక్కఁగ జరుగుచుండునంతవఱకును ఆ దేశములలోని ప్రజలు శ్రీమంతులై యుండఁగలరు. ప్రజలు మంచి స్థితిలో నుండునంతవఱకును ప్రభుత్వమువారు పన్ను లనేకము వసూలు చేసి సైన్యములను నావలను వృద్ధిపఱుపఁగలిగియుందురు. ఇది వృద్ధి యగుచుండునంతవఱకును వీరు ఇష్టమువచ్చినన్ని యుద్ధములు చేయుచుండవచ్చును. అట్లు గాక, వ్యాపారము నశించి, ప్రజలు నిరుపేదలై కష్టము ననుభవించునప్పుడు ప్రభుత్వమువారికి పన్నులు దొరకుట గాని, సైన్యములు వృద్ధి యగుట గాని, యుద్ధము చేయుట గాని, సంభవింపదు.

ఇది గాక, ఆహారము మొదలగువానిని గుఱించి మనము విచారించినప్పుడు యుద్ధకాలమందు కావలసిన ధాన్యము, లోహములు, పెట్రోల్ మొదలగు పదార్థములు యుద్ధము చేయుచుండు దేశములలో విశేషముగ నుత్పత్తి యగుట లే దనియు, వ్యాపారమూలమున ఇతరదేశములనుండియె వీనిని ఇరుపక్షములవారును సంపాదింపవలె ననియు తెలిసికొనియుంటిమి. ఏదైన కొన్ని కారణములచేత వ్యాపారము నిల్చిపోయినయెడల ఈ పదార్థములు వీరికి దొరకఁజాలవు. అందువలన వీరు యుద్ధమును మానివేయవలసియుందురు. కనుకనే, ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములలోనికి ఈ వస్తువులు రానీకుండుటకై జర్మనీవారును, జర్మనీలోనికి అవి రాకుండునట్లు చేయుటకై ఇంగ్లీషువారును, మొదటినుండియు ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వీరిలో ఎవరి ప్రయత్నము సఫలమగునో వారికి తుదకు జయమును ఎవరిది విఫలమగునో వారు అపజయమును సంభవింపఁ గలదు. వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన కలుగు నష్ట మిట్టిది. యుద్ధము చేయుటకు కావలసిన సామానులు తమయొద్ద లేనప్పుడు యుద్ధము చేయుట దుస్సాధ్యమైపోవును గదా?

జర్మని దేశస్థులు ప్రతిసంవత్సరమును ఎంతయో విలువగల సరుకుల నితర దేశములకు పంపుచున్నారు; ఇట్లే యెంతయో విలువ గల సరుకుల నితర దేశములనుండి కొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొనుచున్నారు. జర్మనీలో బట్టలు నేయుట, యంత్రములను చేయుట మొదలగునవి యనేకులకు జీవనోపాయములై యున్నవి; అనఁగా ఈ పనులలో కూలి చేసి యనేకులు తమ సంసారములను పోషించుకొనుచున్నారు. ఈ పని యెప్పుడు నిలిచిపోవునో అప్పుడే వీరికి కూలి కూడ దొరకఁజాలదు. వీరును వీరి సంసారములును పస్తుండవలసినవా రగుదురు. మన దేశములో వర్షములు లేక క్షామము సంభవించినప్పుడు ప్రజలస్థితి యెట్లుండునో కొంచె మాలోచించి చూడుఁడు. పొలములనిండ పైరున్నప్పుడే కూలివాండ్రకు కలె కోయుట, కుప్పలు నూర్చుట మొదలగు సమయములయందు కూలి దొరకుటయు వీరు మంచి స్థితిలో నుండుటయు కలుగుచున్నది; క్షామము సంభవించినప్పుడు పైరంతయు నెండిపోవుటవలన కూలివాండ్రను పనికి పిలుచువారే యుండరు. ఇట్లే జర్మనీదేశమం దిప్పుడు ప్రజలు మిక్కిలి దుస్థితియం దున్నారు. ఇతరదేశములనుండి యెన్నియో సరుకులు వచ్చినఁ గాని జర్మనీవారు బట్టలు నేయుట మొదలగు పనులు చేయఁజాలరు. సేద్యము చేయుటకు వర్షమెట్లవశ్యమో ఈ పనులు చేయుటకీ సరుకు లంత యవశ్యము. వర్షము లేనప్పుడు సేద్యము నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రకు పని లేకుండుటయు, ప్రజలు కష్టపడుటయు ఎట్లు కలుగునో, ఈ సరుకులు లేనప్పుడు నేత మొదలగు పనులు నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రు కష్టపడుటయు కలుగును. బట్టలు నేయుటకు ప్రతిసంవత్సరము జర్మనీవారు

45 కోట్ల రూపాయల విలువ గల ప్రత్తిని
8 " " " జనుమును
12 " " " గొఱ్ఱెబొచ్చును

కొని తెచ్చుకొనుచున్నారు. యుద్ధమువలన వ్యాపారము నిలిచిపోయినయెడల, ఇవి జర్మనీదేశమునకు రాఁజాలవు. ఇవి రానియెడల జర్మనీయం దుండెడి నేత ఫ్యాక్టరీ లన్నియు పనులు చాలించును; ఈ ఫ్యాక్టరీలలో పని చేయుచుండు వారందఱు జీవనాధారము లేకుండ నుండవలసినవా రగుదురు. ఇట్లే ప్రతిసంవత్సరము జర్మనీ వారు 22 కోట్ల రూపాయల విలువ గల రాగిని

10 కోట్ల రూపాయల విలువగల తోళ్ళను
10 ,, ,, ,, [illegible]
60 ,, ,, ,, ఆహారపదార్థములను,

తెచ్చుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి ప్రయత్నములు కొనసాగిన యెడల, ఈ సామానులు వచ్చుట కూడ నిలిచిపోవును. ఇందువలన పరికొందఱు ప్రజ లపరిమితకష్టమును పొందెదరు. వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన ప్రజల కెంత కష్టమును నష్టమును కలుగునో, జీవనోపాయము కూడ లేక యెట్లు దారిద్ర్యము ననుభవింపవలసి యుండునో స్పష్టమగుచున్నది.

ఈ వ్యాపారమును నిలిపివేయుటలో, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫల మయినదో జర్మను యుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫల మైనదో చూడుడు.

ఈ రెండు దేశముల వ్యాపార మంతయు సముద్రమార్గమున జరుగుచున్నదే కాని భూమార్గమున కాదు. అనేక సముద్రములను దాటి ఇండియా, అమెరికా మొదలగు దేశములనుండి వర్తకనౌకలే సరుకులను తీసికొని వచ్చుచుండెను. యుద్ధారంభమున జర్మనీవారి యుద్ధనౌక లే డెనిమిది తప్ప మిగిలినవన్నియు రేవులలో దాఁగవలసి వచ్చెను. ఇంగ్లీషువారి వట్లుకాక, అన్ని సముద్రములలో నెప్పుడును సంచరించుచునే యున్నవి. వర్తక నౌకకును యుద్ధ నౌకకును గల భేద మందఱు నెఱిఁగినదే. యుద్ధనౌకలయందు ఫిరంగులు మొదలగు యుద్ధసాధనము లుండును. వర్తక నౌకలయం దిట్టివి యుండవు. శత్రువుల వర్తకనౌక యుద్ధనౌక కగపడిన యెడల యుద్ధనౌక తత్క్షణమే దానిని పట్టుకొని సాధ్యమైన యెడల తన దేశమునకు తీసికొనివచ్చి దానిలోని సరుకుల నపహరింపఁ గలదు. ఇట్లు తీసికొనిపోవుట సాధ్యము కానియెడల ఫిరంగులను కాల్చి వర్తకనౌకను ముంచివేయును. జర్మనీ యుద్ధనౌకలలో నొకటి యగు "ఎమ్డెన్" చేయుచుండిన పని యిట్టిదే. తప్పించుకొని సముద్రములో తిరుగుచుండిన యే డెనిమిది జర్మనీ యోడలు నుండినంతవఱకును ఇంగ్లీషువారి వర్తకమునకు కొంచెము నష్టము కలుగుచుండినది కాని, ఇప్పుడా యోడల నన్నిటిని ముంచివేసినారు గనుక ఇంగ్లీషువారి వర్తకమున కేలాటి యాటంకములును లేవు. యుద్ధ మారంభమైనది మొదలు జర్మనుల వర్తక నౌకలను నూర్లు పర్యంతము ఇంగ్లీషువారు పట్టుకొనిరి. ఇప్పుడు జర్మనీ వర్తకనౌక యొక్కటి కూడ సముద్రమందు తిరుగుట లేదు. ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకల మహిమవలన జర్మనులు జర్మనీ యోడల నుండ చేయుచుండిన వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది.

జర్మనీవారి వర్తకనౌక లేవియు వారికి కావలసిన సామానులను తీసికొనిపోవునట్టి స్థితిలో లేవు. ఇది గాక, ఇతరుల యోడలు జర్మనీవారికి కావలసిన వస్తువులను తీసికొనిపోవుచున్న యెడల వానికి కూడ నిర్బంధము కలుగఁజేయుటకు తగిన యవకాశ మింగ్లీషువారి కున్నది. ఇంగ్లండునకును ఫ్రాన్సునకును నడుమ నింగ్లీషు చానల్ అనెడి యిరుకైన సముద్రము కలదు. దీనియం దెల్లప్పుడు నింగ్లీషు వార లనేకము లుండును. ప్రపంచమం దేదేశమునుండి యైనను జర్మనీకి సరుకులు వెళ్లవలసియుండినయెడల, ఈ చానల్ సముద్రమును దాటియే వెళ్లవలెను. సులభమైన మార్గము మరియొకటి లేదు. కనుక ఇతరు లెవరైన యుద్ధమం దుపయోగకరమైన సరుకులను జర్మనీవారికి తీసికొనిపోవుచున్న యెడల, ఆ సరుకులను పట్టుకొనుటకు ఇంగ్లీషు వారి కవకాశ మున్నది. ఇట్టి స్థితిలో క్రమక్రమముగ జర్మనీవారి వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోవు ననియు, వారికి కావలసిన పదార్థములు దొరకఁజాల వనియు వేఱుగ చెప్ప నక్కఱ లేదు.

నేలమీఁద జరుగు యుద్ధము లెట్లు ముగిసినను, ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమువలన జర్మనీవారి వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోవు ననుట నిస్సంశయము. దేశములోని ప్రజ లందఱు జీవనాధారములు లేక క్షామపీడితులై యనుక్తకష్టముల ననుభవించు స్థితిలోనికి వచ్చెదరు. ఇట్టి స్థితి కలుగుటకు కొంత కాలము పట్టిన పట్టవచ్చును, కాని తుదకు యుద్ధమువలన జర్మనీవారు పడు దురవస్థ యిట్లేయుండు నని మన మూహించుటలో నతిశయోక్తి యేమియు లేదు. యుద్ధమువలన యెట్టి కష్టములు సంభవించినవి గదా యని ప్రజలు విచారపడుచుండ, జర్మనీ చక్రవర్తి యుద్ధము నేలాగు చేయఁగలఁడో! ఇట్టి సందర్భమందు కూడ యుద్ధమును మాననియెడల జర్మనులు తమ చక్రవర్తితో కలహించి, యుద్ధమును నిలుపు స్థితిని కలుగఁజేయఁజాలుదు రనుట నిస్సంశయము. కనుక ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలకును జర్మనీ యుద్ధనౌకలకును సముద్రముమీఁది యుద్ధము జరుగకపోయినను, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు జర్మనుల వర్తకము నంతను నాశనము చేసి, జర్మనీయందు క్షామబాధను కలిగించి, జర్మనీ సైన్యములను తుద కోడింపఁగల వని మనము నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును. జర్మనీవారి గర్వమును అధికారమును అణచునది ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము కాని మరియొకటి కాదు.

మూడవ పని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలవలన తమ దేశస్థుల వ్యాపారమున కేలాటి భంగమును కలుగకుండునట్లు చేయుట యుద్ధనౌకల మూడవ పనిగా నున్నది. ఈ పని యెంత యవశ్యమో యిప్పుడు విస్తారముగ వివరించి చెప్పవలసినది లేదు. సమస్త దేశముల సౌఖ్యమును వ్యాపారముమీఁద నిలిచియున్న దని యిదివఱకె చెప్పియుంటిమి. ఈ వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన ఇరుపక్షములవారికి నెంత నష్టము కలుగునో, యుద్ధము చేయుట కూడ ఎట్లు దుస్సాధ్య మగునో తెలిపి యుంటిమి. ఎవరెవరి వ్యాపారమును వారివారి యుద్ధనౌకలు కాపాడు కొనుట సిద్ధముగ యున్నది. ఇట్లు చేయనియెడల దేశములోనికి రావలసిన సరుకులు వచ్చుటయు, దేశమునుండి పోవలసినవి పోవుటయు సంభవింపదు. ఇంగ్లండు దేశమం దాహారపదార్థము లేవియు నుత్పత్తి యగుట లేదు గనుక, ఇంగ్లీషు వర్తకనౌక లితరదేశములకు వెళ్లి ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యమును తీసికొని రావలయును. ఇట్లు చేయని యెడల ఇంగ్లీషువా రందఱు క్షామబాధచే పీడితులై శత్రువులను

శరణు పొందవలసినవా రగుదురు. ఇట్టి దుస్థితి రాకుండుటకై ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు సముద్రములలో తిరుగుచు పోలీసువారు దొంగలను వెదకినట్లు జర్మనీయుద్ధనౌకలను వెదకి పట్టుకొను చుండెను. శత్రువుల యుద్ధనౌక లన్నియు ఇట్లు పట్టుబడినప్పుడు నిర్భయముగ ఇంగ్లీషు వర్తకనౌకలు దేశదేశములకు వెళ్లి ప్రజలకును సైన్యములకును కావలసిన వస్తుసామగ్రిని తేగలిగియుండెను. జర్మన్ యుద్ధనౌకలకంటె ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లెక్కువగ నుండుట వల్లను జర్మనుల యుద్ధనౌకలు దాగియుండుటవల్లను, ఇంగ్లీషువారి వర్తకనావలు యథాప్రకారము దేశదేశములకు వెళ్లి వ్యాపారము చేయుచున్నవి.

నాలుగవ పని

యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషువారి సైన్యములు జర్మనీవారి సైన్యములకంటె చాల చిన్నవిగా నుండెను. క్రమక్రమముగ కొంత కాలములో పెద్దవి కాగల వనియు, ఇండియా కనడా ఆస్ట్రేలియా మొదలగు దేశములు ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వమునకు లోబడి యుండి యుండుటయు, వీనిలోని పురుషు లనేకులు ఇంగ్లీషు సైన్యములలో చేరి యుద్ధము చేసి తమ రాజభక్తిని చూపుటకు కోరుచుండుటయు ఈ సైన్యాభివృద్ధికి ప్రధానకారణ మనియు, మునుపటి ప్రకరణములో తెలిపియుంటిని. ఇండియాలో లక్షల కొలది సైన్యము సిద్ధముగ తయారై యున్నవి; మరి యెన్ని లక్షలు కావలసియున్నను తయారు చేయనగును. ఇట్లే కనడా మొదలగు రాష్ట్రములయందును ఎన్నియో సైన్యము లున్నవి. అయినను యుద్ధరంగము ఈ దేశములలో లేదు; యుద్ధ మంతయు ఈ దేశములకు వేలకొలది మైళ్లదూరమందు సముద్రముల కావల విరోధిఖండములో జరుగుచున్నది. ఈ రాష్ట్రములయందుండెడు సైన్యములు విరోధులోని యుద్ధభూమికి వెళ్లగలిగినయెడల కదా, ఇంగ్లీషువారికి లాభము కలుగుటయు వారి సైన్యములు వృద్ధి యగుటయు తుదకు వారికి జయము కలుగుటయు సంభవించును! ఇండియా మొదలగు దేశములను వదలి ఈ సైన్యము లంత దూరము ప్రయాణము చేయలేనియెడల వీనివలన ఇంగ్లీషువారి కెంతమాత్రపు టుపయోగ

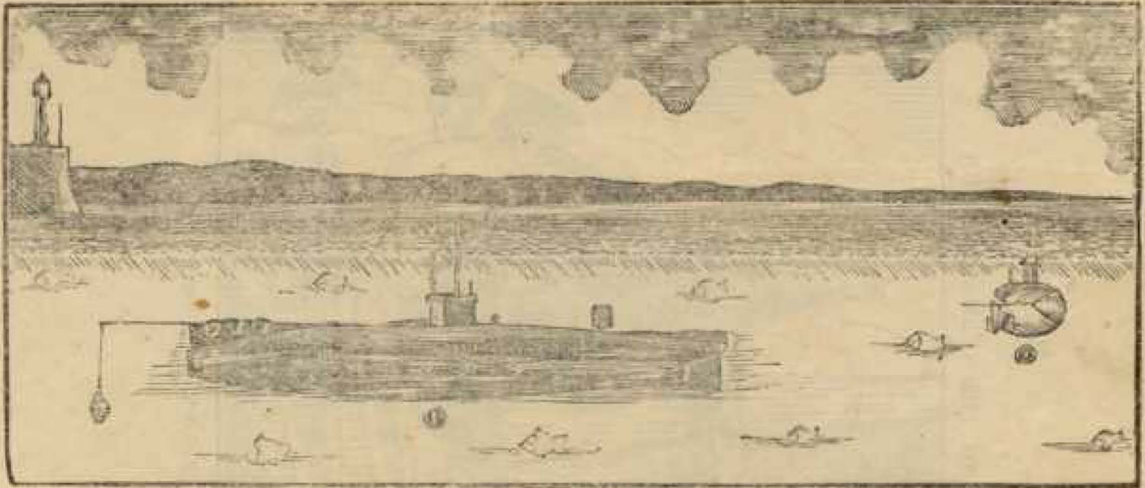

మును కలుగజాలదు. కనుక ఈ సైన్యముల నన్నిటిని దూరరాష్ట్రములందుండి యుద్ధరంగమునకు తీసికొనిపోవుట కేదైన సాధన మొకటి యుండవలయును. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌకలే ఇట్టి సాధనముగ నున్నవి.

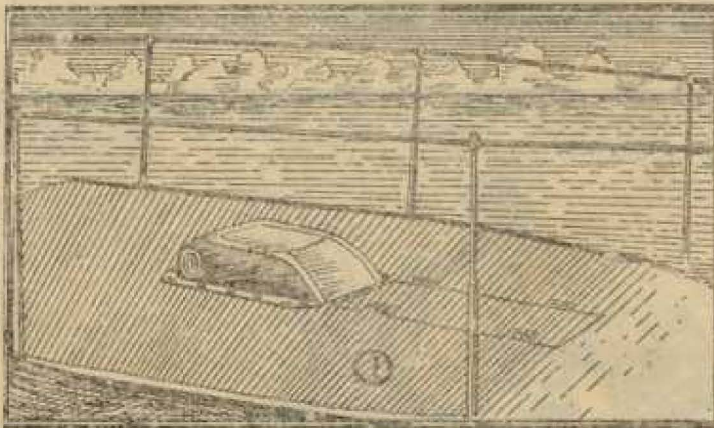
ఇదివరకే మన దేశమందుండి గొప్ప సైన్యమొకటి విరోధులకు వెళ్ళి జర్మనులతో యుద్ధము చేయుచున్నది. ఇట్లే ఆస్ట్రేలియా కనడా మొదలగు దేశములనుండి కూడ పెక్కువేల సైన్యము తయారై యుద్ధరంగమం దున్నది. ఇంత దూరదేశములనుండి సముద్రముమీద ప్రయాణము చేయుచున్నప్పుడు జర్మనుల యుద్ధనౌక లీ సైన్యముల నెదుర్కొని యుండిన, వీని గతి యేమై యుండును? యుద్ధనౌకల ఫిరంగుల దెబ్బలవల్ల ఈ సైన్యము లన్నియు సముద్రమున కాహారము కావలసినవే కదా! జర్మన్ యుద్ధనౌకల నీ సైన్యముల కడ్డుపడ నీయక, వీనిని విరోధులకు సురక్షితముగ చేర్చినది ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమే. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లనేకములు సముద్రములలో తిరుగుచుండుటవలననే జర్మనుల నావలు రేవులలో నుండి బయటికి వచ్చి ప్రయాణము చేయుచుండు సైన్యములను సముద్రునిపాలు చేయుట కెట్లు సాహసింపగలవు! ఇంత గొప్ప యుద్ధము జరుగుచున్నను ఇంగ్లండులోనివారు తమ ప్రభుత్వములో నున్న యిండియా, మొదలగు దేశములకును, ఈ దేశములలోనివారు ఇంగ్లండునకును, మామూలుగ యుద్ధము లేనప్పు డేలాగు రాకపోకలు చేయుచుండిరో అలాగే యిప్పుడును కూడ చేయుచున్నారు. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు చూచుచుండగనే ఇంగ్లీషువారి సైన్యములును మన సైన్యములును ఫ్రాన్సు దేశమును ప్రవేశించి ఫ్రెంచివారికి సహాయముగ యుద్ధము చేయుచున్నవి. దీని నంతయు చూచుచు జర్మనులు వా రూరకుండవలసియుండెను. ఇది యంతయు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము యొక్క మహిమయే.

జర్మనీవారి కంత నౌకాబలము లేని కారణమువలనే, ఆఫ్రికా ఏషియా మొదలగు దేశములలో తమ ప్రభుత్వమునకు లోబడి యుండు దేశములకు తమ సైన్యములను పంపి వానిని రక్షించుకొనలే నంతటి దుస్థితిలో నున్నారు. ఇందువలననే యాదేశము లన్నియు నొకటి వెంబడి నొకటి యింగ్లీషువారియొక్కయు వారి మిత్రుల యొక్కయు పరిపాలనలోనికి వచ్చుచున్నవి.

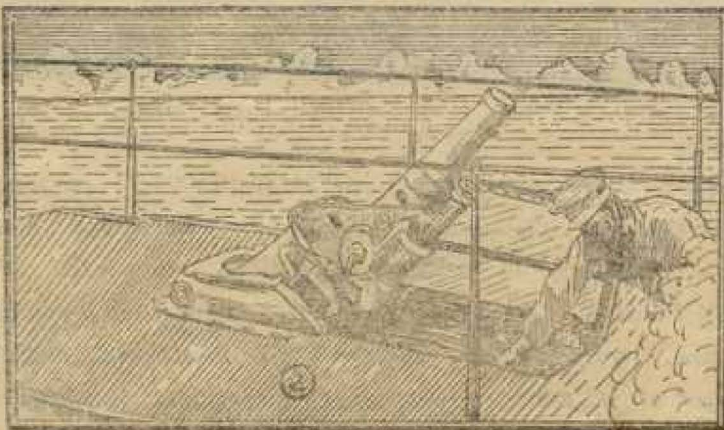
THE SUBMARINE

నీళ్లలో మునిగియున్న జలాంతర్గామి

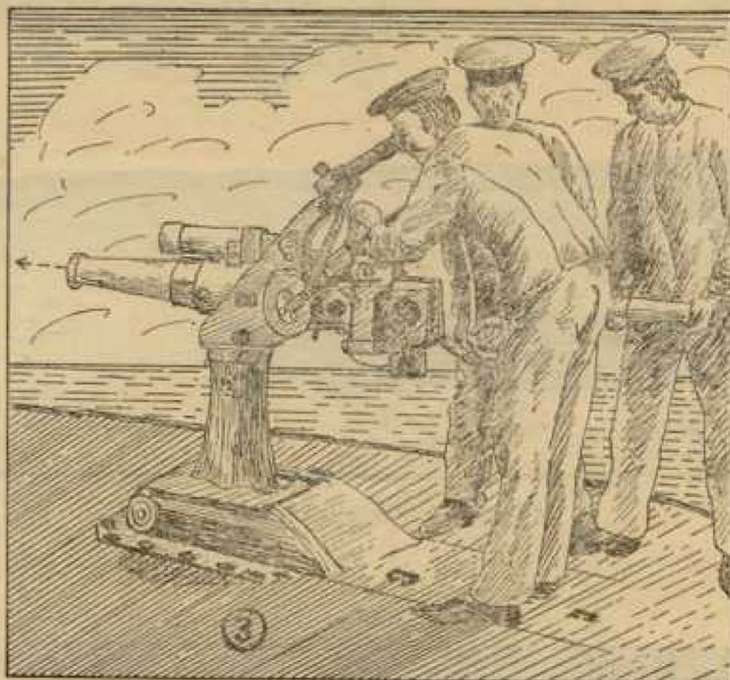

THE STEEL HATCH

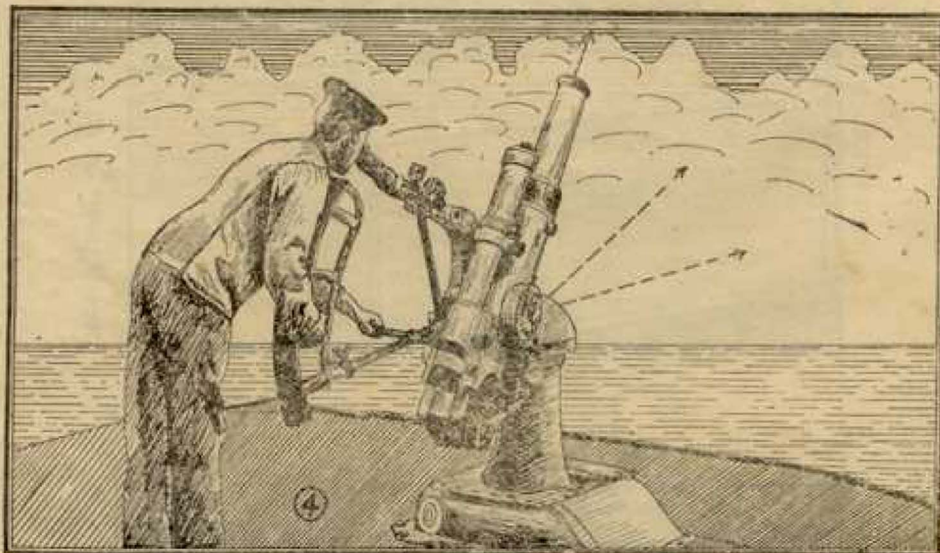

GUN SWINGING UPWARDS

c

LOADING THE SUBMARINE GUN

IN POSITION FOR FIRING

జలాంతర్గాములు:—వర్తమాన సంగ్రామమున నీటియందు మునిగిపోవు యుద్ధనౌకలకు ప్రాముఖ్యత కలిగినది. వాటియందు శత్రువుల నౌకలను పాడుచేయుటకు టార్పిడో కొట్టనుండును, శత్రువుల విమానములను నాశనము చేయుటకై ఫిరంగులమర్చబడియున్నవి. ఈపటము జలాంతర్గామిపై నమర్చబడిన 14 పౌండరును దెలుపుచున్నది. ఇది మొదటను పడవమీద నమర్చబడియుండి త్వరలో లోపల నమర్పుటకు వీలుండును. ఈఫిరంగులకు సులోచనము లమర్చబడియుండునుగాన ఫిరంగులను గాల్చువారు సులభముగ గురిపెట్టుటకు వీలుండును. దానికై నియమించిన ముగ్గురిలో నొకడు మందునిచ్చును, రెండవవాడు నింపును, మూడవవాడు కాల్చును. ఫిరంగిని నన్నిపైపులకును, నడినెత్తికిని, త్రిప్పుటకు తగినటు లమర్చబడినది. మొదటిపటమునందు సమముగనున్నటులును రెండవదానియందు నడినెత్తికి గురిపెట్టినటులును జూపబడినది.

ఆకాశయానములు

పాలపర్తి రామమూర్తిగారు

సృష్టియందలి సకలజీవరాశిలో మానవుఁడే శ్రేష్ఠుఁ డని చెప్ప నొప్పును. మానవునందలి విజ్ఞానమే యీ శ్రేష్ఠత్వమునకు ముఖ్యకారణము. ఈ జ్ఞానమువలన మానవుఁడు పంచభూతములను పరిశోధించి వాని ధర్మగుణలను గ్రహించి యవి మానవుని సౌఖ్యమునకును అక్కఱకును నుపయోగపడఁగల వని గ్రహించెను.

జ్ఞాన మధికమైన కొలఁది సృష్టియందలి నూతన శక్తులను గ్రహించి మానవుఁడు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నాఁడు. ప్రథమమున పాదచారి యగు మానవుఁడు చిన్న శకటము నేర్పాటు చేసి తిరుగుచుండెను. దానికన్న వేగముగ పోవలె నని యుద్దేశించి సైకిళ్లను మోటారు బండ్లను, భూమ శకటములను నిర్మించి ప్రయాణము సలుప మొదలిడెను.

అటులే జలమును దాఁట యత్నించి చేపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు హస్తముల సాహాయ్యమున నీటిలో నీఁద మొదలిడెను. తరువాత మహానదులను హస్తసాహాయ్యమున నీఁదుట దుష్కరమని యెంచి తరువులు నీట తేలుట గని కొన్ని కొయ్యలను చేర్చి తెప్పగా నిర్మించి నదులను దాఁటఁ గలిగెను. రాను రాను చిన్న పడవలను నిర్మించెను. తరువాత మహాసముద్రములను సయితము దాఁట నుద్దేశించి యోడలను ధూమనౌకలను గనిపెట్టి స్వేచ్ఛగా జలరాశిని దాఁటఁ గలుగుచున్నాఁడు.

చేపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు నీటిని దాఁటఁ గలిగినటులే పక్షులాకసమున నెగురుటను గని మానవుఁ డంతరిక్షమున నెగురవలె నని ప్రయత్నములు సలుప మొదలిడెను. ఈ ప్రయత్నములయొక్క ఫలితముగా నాకాశయానము చేయుటకు విమానములు కనిపెట్టఁబడినవి.

విమానములు—పురాణ నిదర్శనము

మన ప్రాచీనగ్రంథములలో నక్కడక్కడ విమానము లుండినట్లును పురాణవీరులు వానిపై నెక్కి తమ యిచ్ఛ వచ్చిన చోటుల కెల్ల గ్రుమ్మరుచుండినట్లును చెప్పఁబడియున్నది.

పురాణములను చదివినవారలకు పుష్పక సౌంధక విమానముల పేర్లు విదితములు. అంతేకాక, యించుమించు 2,500 సంవత్సరములకు పూర్వము బోధిరాజువారినుండి తప్పించుకొనుటకై యతనికల్పి దారువిమానమును నిర్మించి కుటుంబసమేతము దానిపై నెక్కి యెగిరి పాఱిపోయె నని యొక కథ కూడ కలదు. మనవలెనె గ్రీకులు కూడ తమ పూర్వులు కాకాశయానము చేసినట్లు చెప్పుచున్నారు.

విమానములు మార్గాన్వేషణము చేయుట

పదునారవ శతాబ్దమున ఇటాలీ దేశస్థుఁ డొకఁడు వివిధములగు పక్షుల రెక్కలను చేర్చి తనబాహువుల కంటఁ గట్టుకొని యొక కోట గోడపైనుండి పైకెగురుటకు యత్నించెను. కాని యతఁడు భూమిపైఁ బడి కాలు విఱుగఁగొట్టుకొనెను. పూర్వ మిట్టి విచిత్రప్రయత్నము లెన్నియో జరుగుచుండెను. ప్రథమమున నాకాశయానమునకు త్రోవఁ జూపిన వాఁడు జెసూయిటు ఫాదరి యైన "లానా" యని చెప్పవచ్చును. ఈయన 1670 వ సం. న వ్రాసిన గ్రంథమందు ఆకాశయానమున కనుకూలించు కొన్ని యూహలను వ్యక్తీకరించియుండెను.

అంగుళములో 235-వ వంతు మందము గల రాగిరేకుతో 25 అడుగుల వ్యాసపు కొలత గల గుండ్రని నాలుగు గోళములను నిర్మించి యందలి వాయువును దీసివేసి మూతులను బిగియించి యా నాలుగు గోళముల నొక చిన్న పడవ కంటఁగట్టినచో, నది యాకసమున తేలఁగల దని "లానా" తన పొత్తమునందు లిఖియిం

ఆకాశయానములు

పాలపర్తి రామమూర్తిగారు

సృష్టియందలి సకలజీవరాశిలో మానవుఁడే శ్రేష్ఠుఁడని చెప్ప నొప్పును. మానవునందలి విజ్ఞానమే యీశ్రేష్ఠత్వమునకు ముఖ్యకారణము. ఈ జ్ఞానమువలన మానవుఁడు పంచభూతములను పరిశోధించి వాని ధర్మగుణములను గ్రహించి యవి మానవుని సౌఖ్యమునకును అక్కఱకును నుపయోగపడఁగల వని గ్రహించెను.

జ్ఞానవర్ధకమైన కొలఁది సృష్టియందలి నూతన శక్తులను గ్రహించి మానవుఁడు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నాఁడు. ప్రథమమున పాదచారి యగు మానవుఁడు చిన్న శకటము నేర్పాటు చేసి తిరుగుచుండెను. దానికన్న వేగముగ పోవలె నని యుద్దేశించి సైకిళ్లను మోటారు బండ్లను, ధూమశకటములను నిర్మించి ప్రయాణము సలుప మొదలిడెను.

అటులే జలమును దాఁట యత్నించి చేపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు హస్తముల సాహాయ్యమున నీటిలో నీఁద మొదలిడెను. తరువాత మహానదులను హస్తసాహాయ్యమున నీఁదుట దుష్కరమని యెంచి తరువులు నీట తేలుట గని కొన్ని కొయ్యలను చేర్చి తెప్పగా నిర్మించి నదులను దాఁటఁ గలిగెను. రాను రాను చిన్న పడవలను నిర్మించెను. తరువాత మహాసముద్రములను సయితము దాఁట నుద్దేశించి యోడలను ధూమనౌకలను గనిపెట్టి స్వేచ్ఛగా జలరాశిని దాఁటఁ గలుగుచున్నాఁడు.

చేపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు నీటిని దాఁటఁ గలిగినటులే పక్షులాకసమున నెగురుటను గని మానవుఁ డంతరిక్షమున నెగురవలె నని ప్రయత్నములు సలుప మొదలిడెను. ఈ ప్రయత్నములయొక్క ఫలితముగా నాకాశయానము చేయుటకు విమానములు కనిపెట్టఁబడినవి.

విమానములు మార్గాన్వేషణము చేయుట

విమానములు--పురాణ నిదర్శనము

మన ప్రాచీనగ్రంథములలో నక్కడక్కడ విమానము లుండినట్లును పురాణవీరులు వానిపై నెక్కి తమ యిచ్ఛ వచ్చిన చోటుల కెల్ల గ్రుమ్మరుచుండినట్లును చెప్పఁబడియున్నది.

పురాణములను చదివినవారలకు పుష్పక సౌంధికవిమానముల పేర్లు విదితములు. అంతేకాక, యించుమించు 2,500 సంవత్సరములకు పూర్వము బోధిరాజు వారినుండి తప్పించుకొనుటకై యతనికొల్వి దారువిమానమును నిర్మించి కుటుంబ సమేతము దానిపై నెక్కి యెగిరి పాఱిపోయె నని యొక కథ కూడ కలదు. మనవలెనె గ్రీకులు కూడ తమ పూర్వికు లాకాశయానము చేసినట్లు చెప్పుచున్నారు.

పదునాఱవ శతాబ్దమున ఇటాలీ దేశస్థుఁ డొకఁడు వివిధములగు పక్షుల ఱెక్కలను చేర్చి తనబాహువుల కంటఁగట్టుకొని యొక కోట గోడపైనుండి పైకెగురుటకు యత్నించెను. కాని యతఁడు భూమిపైఁ బడి కాలు విఱుగఁగొట్టుకొనెను. పూర్వ మిట్టి పిచ్చిప్రయత్నము లెన్నియో జరుగుచుండెను. ప్రథమమున నాకాశయానమునకు త్రోవఁ జూపిన వాఁడు జెసూయిటు ఫాదరి యైన "లానా" యని చెప్పవచ్చును. ఈయన 1670 వ సం. న వ్రాసిన గ్రంథమందు ఆకాశయానమున కనుకూలించు కొన్ని యూహాలను వ్యక్తీకరించియుండెను.

అంగుళములో 235వ వంతు మందము గల రాగి రేకుతో 25 అడుగుల వ్యాసపు కొలత గల గుండ్రని నాలుగు గోళములను నిర్మించి యందలి వాయువును దీసివేసి మూతులను బిగియించి యా నాలుగు గోళముల నొక చిన్న పడవ కంటఁగట్టినచో, నది యాకసమున తేలఁగల దని "లానా" తన పొత్తమునందు లిఖియిం

ఆకాశయానములు

పాలపర్తి రామమూర్తిగారు

సృష్టియందలి సకలజీవరాశిలో మానవుఁడే శ్రేష్ఠుఁడని చెప్పనొప్పును. మానవునందలి విజ్ఞానమే యీ శ్రేష్ఠత్వమునకు ముఖ్యకారణము. ఈ జ్ఞానమువలన మానవుఁడు పంచభూతములను పరిశోధించి వాని ధర్మగుణలను గ్రహించి యవి మానవుని సౌఖ్యమునకును అక్కఱకును నుపయోగపడఁగల వని గ్రహించెను.

జ్ఞాన వర్ధకమైన కొలఁది సృష్టియందలి నూతన శక్తులను గ్రహించి మానవుఁడు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నాఁడు. ప్రథమమున పాదచారి యగు మానవుఁడు చిన్న శకటము నేర్పాటు చేసి తిరుగుచుండెను. దానికన్న వేగముగ పోవలెనని యుద్దేశించి సైకిళ్లను మోటారు బండ్లను, ధూమశకటములను నిర్మించి ప్రయాణము సలుప మొదలిడెను.

అటులే జలమును దాఁట యత్నించి చేపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు హస్తముల సాహాయ్యమున నీటిలో నీఁద మొదలిడెను. తరువాత మహానదులను హస్తసాహాయ్యమున నీఁదుట దుష్కరమని యెంచి తరువులు నీట తేలుట గని కొన్ని కొయ్యలను చేర్చి తెప్పగా నిర్మించి నదులను దాఁటఁ గలిగెను. రాను రాను చిన్న పడవలను నిర్మించెను. తరువాత మహాసముద్రములను సయితము దాఁట నుద్దేశించి యోడలను ధూమనౌకలను గనిపెట్టి స్వేచ్ఛగా జలరాశిని దాఁటఁ గలుగుచున్నాఁడు.

చేపలు నీటిలో నీఁదుటను చూచి మానవుఁడు నీటిని దాఁటఁ గలిగినటులే పక్షులాకసమున నెగురుటను గని మానవుఁ డంతరిక్షమున నెగురవలె నని ప్రయత్నములు సలుప మొదలిడెను. ఈ ప్రయత్నములయొక్క ఫలితముగా నాకాశయానము చేయుటకు విమానములు కనిపెట్టఁబడినవి.

విమానములు మార్గాన్వేషణముఁ జేయుట

విమానములు--పురాణ నిదర్శనము

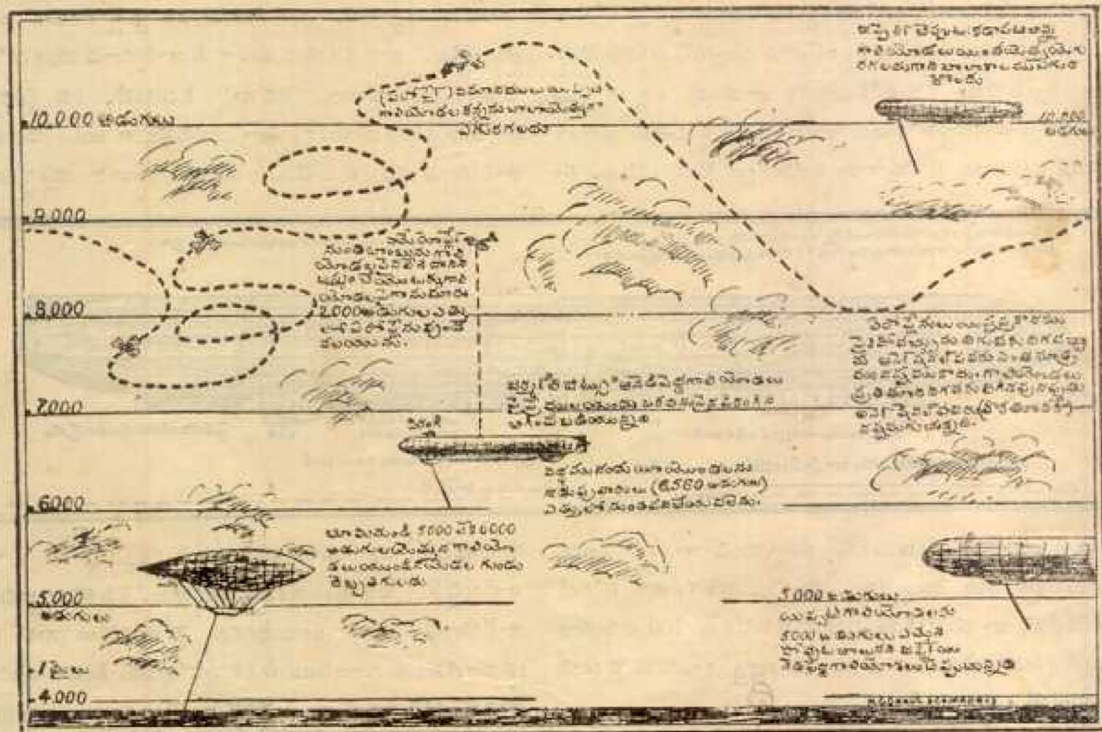
పలు ప్రాచీనగ్రంథములలో నక్కడక్కడ విమానము లుండినట్లును పురాణవీరులు వానిపై నెక్కి తమ యిచ్ఛవచ్చిన చోటుల కెల్ల గ్రుమ్మరుచుండినట్లును చెప్పఁబడియున్నది.

పురాణములను చదివినవారలకు పుష్పక సౌంధక విమానముల పేర్లు విదితములు. అంతేకాక, యించుమించు 2,500 సంవత్సరములకు పూర్వము బోధిరాజువారినుండి తప్పించుకొనుటకై యతనికల్పి దారువిమానమును నిర్మించి కుటుంబసమేతము దానిపై నెక్కి యెగిరి పారిపోయె నని యొక కథ కూడ కలదు. మనవలెనె గ్రీకులు కూడ తమ పూర్వులు ఆకాశయానము చేసినట్లు చెప్పుచున్నారు.

పదునాఱవ శతాబ్దమున ఇటాలి దేశస్థుఁ డొకఁడు వివిధ పక్షుల ఱెక్కలను చేర్చి తనబాహువుల కంటఁ గట్టుకొని యొక కోట గోడపైనుండి పైకెగురుటకు యత్నించెను. కాని యతఁడు భూమిపైఁ బడి కాలు విఱుగఁగొట్టుకొనెను. పూర్వ మిట్టి విచిత్ర ప్రయత్నము లెన్నియో జరుగుచుండెను. ప్రథమమున నాకాశయానమునకు త్రోవఁ జూపిన వాఁడు జెసువీటు ఫాదరి యైన "లానా" యని చెప్పవచ్చును. ఈయన 1670 వ సం. న వ్రాసిన గ్రంథమందు ఆకాశయానమున కనుకూలించు కొన్ని యూహాలను వ్యక్తీకరించియుండెను.

అంగుళములో 235-వ వంతు మందము గల రాగిరేకుతో 25 అడుగుల వ్యాసపు కొలత గల గుండ్రని నాలుగు గోళములను నిర్మించి యందలి వాయువును తీసివేసి మూతులను బిగియించి యీ నాలుగు గోళముల నొక చిన్న పడవ కంటఁగట్టినచో, నది యాకసమున తేలఁగల దని "లానా" తన పొత్తమునందు లిఖియిం

డిరిజబిల్సు అని పేరు. వీనినే గాలిగోడలని పిలుతురు. 1852వ సం. న, గిఫార్డుదొరగారు వడపుగటువీలగుచ్చిన విమానమును నిర్మించిరి. ఈ విమానము 114 అడుగుల పొడవును, 39 అడుగుల వ్యాసపు కొలతయు గలిగి పొగచుట్ట యాకారమున నుండెను. గుండ్రముగా నుండక పొగచుట్ట రూపమున నుండుటచే గుమ్మటము తల్లక్రిందగుట కవకాశ ముండదు. కాని మరికొన్ని యిక్కట్టులు సంభవించుచుండెను. గాలిగోడకు సూర్యరశ్మి సోకినప్పుడు దాని వాయుకోశము యొక్క మధ్యభాగ ముబ్బి పెద్దదగుటయు, శీతలవాయువు సోకినప్పుడును, మేఘముల చాటునకు వచ్చినప్పుడును కోశములోని యుదజనివాయువు తగ్గిపోయి గుమ్మటము ముడిచికొని యాకారమునందు మార్పు చెందుచుండెను. ఈ మార్పును నివారించుటకై వాయుకోశము యొక్క మధ్యభాగమునం దొక తిత్తి చేర్చబడెను. గుమ్మటము ముడిచికొని పోవునప్పుడు ఈ తిత్తిలోనికి వాయువును చొప్పించి వాయుకోశము యొక్క పరిమాణము యథాప్రకారముగ నుండునట్లు చేయబడును. వాయుకోశ ముబ్బినప్పుడు కోశము పగిలిపోకుండ దానిలోని కొంత వాయువు కవాటము ద్వారా వెలుపలికి పంపబడుచుండును. ఈ తిత్తి బాలు రాటలాడు కాలిబంతిలోని రబ్బరుతిత్తివలె నుండు నని గ్రహింపవచ్చును. పై నుదహరించిన యేర్పాటులకు గాక మూడు గుఱ్ఱముల శక్తిగల యావిరియంత్రమీ గాలిగోడ క్రిందిభాగమున కమర్పబడెను. ఈ యంత్రము మూడువందల బరువుండును. ఈ యంత్రసాహాయ్యమున గాలిగోడ గంటకు 6 మైళ్లవంతున నడువగలిగియుండును.

తరువాత కొందఱు హస్తములతో నువిద్యుచ్ఛక్తితోను నడపు గుమ్మటములను కొన్నిటిని గనిపెట్టిరి. ఇప్పుడు పెట్రోలు (కిరోసిన్ నూనె)తో విమానములను నడపు యేర్పాటు గావింపబడినది. ఈ పెట్రోలు ఇంజను గనిపెట్టబడిన తరువాత, వాయువును స్వాధీనపఱచుకొనుట సాధ్య మయ్యెనని నిర్ధారణచేయబడెను.

తరువాత గిఫార్డుగారు నిర్మించిన గుమ్మటముకన్న కొన్ని నూతనములైన యేర్పాటులతో క్రొత్తగా నొకదానిని నిర్మించిరి. ఈ గుమ్మటమునకు వార్నిషు పూసిన చీనాపట్టుగుడ్డతో నిర్మింపబడిన వాయుకోశమును, ప్రయాణికులు కూర్చుండుటకు వెదురుకఱ్ఱలతో గట్టిన యొకతొట్టెను నేర్పాటుచేసిరి; ఈ తొట్టెకు వెనుకభాగమున నొక నిలువుచుక్కాని, దానికి వెనుక పైకి లేచుటకును, క్రిందికి దిగుటకును వీలగు మఱొక యడ్డచుక్కానిని నమర్చిరి. ఆ గుమ్మటమునకు 9 గుఱ్ఱముల శక్తిగల విద్యుచ్ఛక్తి మోటారు ఇంజను నుంచెను. దీని సాహాయ్యమున గుమ్మటము గంటకు 14½ మైళ్ల వేగమున నడువగలిగియుండెను.

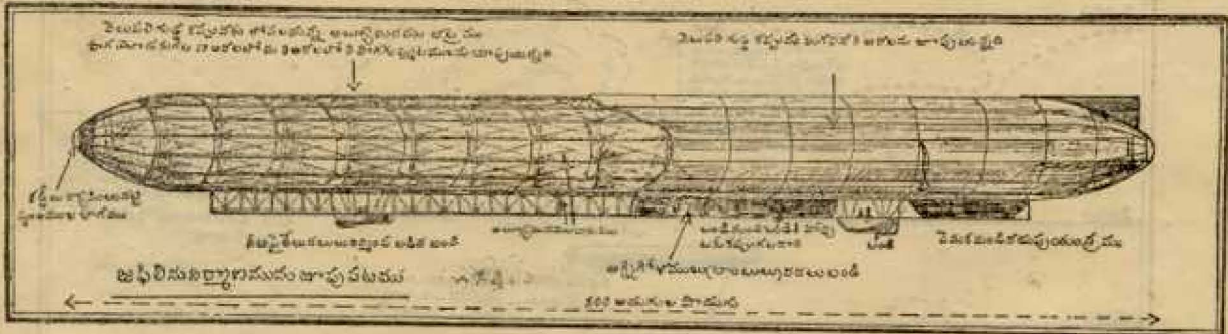
ఈ గుమ్మటముల ద్వారా కొందఱు యింజనీర్లు తమ నైపుణ్యమును జూపుటకై కొన్ని ప్రదర్శనములను జేయుచుండిరి. ఫ్రాన్సులోని ఎపియల్ గోపురమును జుట్టి వచ్చుటకు పందెము వేసికొని డ్యూమాంటుగా రొక చోటునుండి పయనమై తిరిగి బయలు దేఱిన స్థానమునకు అరగంటలోపు కాలములో వచ్చి చేరెను. చుట్టి వచ్చిన దూరము 7 మైళ్లుండును. ఈ పందెమును గెలిచినందులకు డ్యూమాంటుగారికి 60 వేల రూప్యముల బహుమానము వచ్చెను.

దీనిమీఁద తేల తేలికముగా నడచునో యావిధముగా గుమ్మటములు వాయువులో నడచును. అందుచేత వీనికి గాలిదోడ లని పేరు వచ్చెను. ఇవి నాన్-రిజిడ్డు, సెమి-రిజిడ్డు, రిజిడ్డు అని మూఁడు విధములు.

నాన్-రిజిడ్డు గాలిదోడలు:—ఇవి ముఖ్యముగా తిత్తి కోశము లోని వాయువుపై నాధారపడియుండును. కోశములో వాయువు సంపూర్ణముగా నుండిన, కోశము బిగువుగా నుండి యాకారమున నే విధమగు వ్యత్యాసము లేక సంచరింపఁగలవు. ఈ వాయుకోశము పొగచుట్ట యాకారమున నుండును. అట్లుండుటచే గుమ్మటము గాలిని స్వేచ్ఛగా చీల్చుకొని పోఁగలుగును. పైకి పోయినకొలఁది కోశములోని వాయువు కొంచెమగుచుండును. అప్పుడు గుమ్మటము భూమికి దిగ నారంభించును. అట్టియిబ్బందిని నివారించుటకై కోశము యొక్క మధ్యభాగమునందు గాలిబంతిలోని రబ్బరుతిత్తివంటి యొక తిత్తి యమర్చఁబడెను. పెద్ద కోశములోని వాయువు తగ్గి కోశము మెత్తనయినప్పుడీ చిన్నకోశమును వాయువుతో నింపి తద్వారమున పెద్దకోశము గట్టిగాను, బిగువుగాను నుండునట్లు చేయఁబడును. ఈ రకపు గాలిదోడ లొక గంటకాలములో మడిచి సులువుగాఁ గొని పోవుటకు వీలుండును. ప్రథమమున నిర్మింపఁబడినవి గంటకు 35 మొదలు 37 మైళ్లవఱకు పోఁగలిగియుండెను. ఇప్పుడు నిర్మింపఁబడు నవి గంటకు 40-50 మైళ్ల వేగమున పోఁగలిగియున్నవి.

సెమిరిజిడ్డు గాలిదోడలు:—వీని కోశము గట్టిదైన తేలిక యగు లోహపు పలకపై నుంచఁబడును. ఈ పలక నాధారముచేసి కొని ఇంజనును, ప్రయాణికులుండియు క్రిందిభాగమున వ్రేలాడఁ గట్టఁబడియుండును. ఈ యేర్పాటువలన గాలిదోడ యిటునటు కొరగక సమభారమున నుండును.

1902-వ సం.న నొక యింజనీరు 200 అడుగుల పొడవును 7 గుఱ్ఱముల శక్తిఁ గల యింజను గలిగిన యొక సెమిరిజిడ్డు గాలి దోడను నిర్మించెను. ఇది గంటకు 25 మైళ్ళ చొప్పున నడువఁగలిగి యుండెను. కాని 1906-వ సం.న నీ గాలిదోడ యొకచోట లంగరు వేయఁబడియుండఁగా, పెద్దగాలి వీచుటచే, నది ధ్వంసమయ్యెను. తరువాత 1909-వ సం.న, "లా-రిపబ్లిక్" అను పేరుతో నొక గాలిదోడ నిర్మింపఁబడెను. ఇది ఫరాసువారి యుద్ధభూమినుండి

స్వస్థానమగు మ్యూనిక్ పట్టణమునకు వచ్చుచుండఁగా ప్రొపెల్లరు (ముందునకు త్రోయు యంత్రము) యొక్క పలకలలో నొకటి విఱుగుటచేతను, వాయుకోశము చినిగిపోవుటచేతను 700 అడుగుల యెత్తునుండి క్రింద పడియెను. దానిమీఁద నున్న నలుగురు వైమానికులు తక్షణమే మృతినొందిరి.

నాన్-రిజిడ్డు గాలిదోడలకంటె సెమి-రిజిడ్డు గాలిదోడలు అవసరమగు స్థలములకుఁ గొనిపోవుటకు, త్వరలో ముడుచుటకు మిగుల ననుకూలముగ నుండును. ముఖ్యముగ సంగ్రామములం దివి పనికివచ్చును.

రిజిడ్డు గాలిదోడలు:—ఈ మాదిరి గాలిదోడలు జర్మనీ దేశీయుఁడైన కౌంటు జెప్లిన్ గారిచే నిర్మింపఁబడినవి.

అవి తుపాను కొట్టుటచేతను, వాయుకోశము నుండి పోవుట చేతను చెడిపోయెను. కాని యవి చెడిపోవుటకు కారణము లారసి వాని లోపములను సవరించి యతఁడు కొన్ని మార్పులతో క్రొత్త గాలిదోడలను నిర్మించెను. ఇవి నిర్మించుటకు లేక్ కాన్‌స్టెన్సుకొద్ది పెద్దపెద్ద రక్షణశాలలు నిర్మింపఁబడెను. ఇవి నైక్యాయుజను లుండు శాలలవలె నుండును. గాలిదోడలు తేలిక లోహమగు అల్యూమినపు మూలములతో స్వతంత్రముగా నిర్మింపఁబడి రబ్బరుపూఁత పూయఁబడిన వారగుడ్డతో నైన మూయఁబడియుండును. జెప్లిన్ నిర్మించిన కడపటి గాలిదోడ దానికి సంబంధించిన వైమానికులు గాక 30 మంది ప్రయాణికులను సయితము తీసికొనిపోవుటకు వీలుగ నుండును. దీని పొడవు 410 అడుగులు. అడ్డకొలత 40 అడుగులు. ఇది 32 పలకలు గలిగి సుంద్రముగ నుండును. దీనిని నడుపుటకు 110 గుఱ్ఱముల శక్తి గల రెండు ఇంజనులు ముందును వెనుకను నమర్పఁబడియుండెను. ఈ గాలిదోడ నొక పెద్ద తుపానువల్ల కొట్టుకొనిపోయి కొండల మీఁద నున్న చెట్లకుఁ గొట్టుకొని పూర్తిగ పగిలిపోయెను. దాని మీఁద నున్న ప్రయాణికు లెట్లో యొకవిధముగా చావు తప్పించుకొనిరి. ఎన్ని విపత్తులు సంభవించినను జెప్లిన్ తన పట్టును విడువక లోపములను దిద్దుకొనుచు నూతనపద్ధతులతో గాలిదోడలను నిర్మించుచుండెను.

జెప్లిన్ నిర్మించిన యాధునికపు గాలిదోడలయొక్క వాయుకోశము 17 గదులుగ విభజింపఁబడి యొక్కొక్క గదియం దొక్కొక్క గాలితిత్తి యమర్చఁబడియుండును. వీనిలో 5-6 తిత్తుల వాయువు పూర్తిగా పోయినను గాలిదోడ తేలికమైన యుపా

యము లేక యది యాకసమున నుండఁగలదు. వాయుకోశమున నమర్పఁబడియుండును.

కేవిధమైన యపాయము గలుగకుండ దాని యుపరిభాగమునకు తీఁగెలలో సంధింపఁబడిన యల్యూమినపు రేకులలో మూయఁబడియుండును. మార్గదర్శకివి, వర్షమునకును, మంచునకును కోశములోని వాయువు మార్పు చెందకుండ కోశము మైనపు గుడ్డలో మూయఁబడియుండును. ఈ గాలిమోడ 450 అడుగుల యడ్డకొలత గలిగి, 450 అడుగుల పొడవు గలిగియుండును.

గాలి యోడ తల క్రిందు కాకుండ నుండుటకు చేపల కుండు రెక్కలవలె దీని కిరుప్రక్కలను పొడవగు పలకలు గలవు. రెండు నిలువు పలకలు క్రింది యడ్డపలకమీఁద నున్న యినుపకీలలో నుంచఁబడి కిటికీ రెక్కలవలె వాడుచుండును. మరియు క్రింది పలక యొక్క మధ్య భాగమం దొక పెద్దచుక్కాని యుండును. ఈ చుక్కాని వల్లను రెండు నిలువు పలకల వల్లను గాలిమోడ యడ్డముగా నడువఁ గలిగియుండును. గాలిమోడ నిలువుగా పైకి పోవుటకుముందును వెనుకను నాలుగేసి పలకలవంతున 8 పలక లొకప్రక్కను, 8 పలకలు రెండవప్రక్కను సయితము దిరుగుటకు వీలగునట్లు నిర్మింపఁబడినవి. ఇట్టి గాలి యోడ

విమానములు- గాలిమోడ

జెప్లిన్ నిర్మించిన యుద్ధపు గాలిమోడలు మిగుల బలిష్ఠములయి యుద్ధమున కవసరమగు మందు, గుండు సామానులను, మూఁడు ఫిరంగులను మోసికొని గంటకు 60-70 మైళ్ల వేగమున పోఁగలిగియుండును. ఇవి 10 వేలు మొదలుకొని 11 వేల యడుగుల యెత్తున కెగురఁగలవు. ఈ గాలిమోడలు 125 మొదలు 150 గుఱ్ఱముల శక్తిగల నాలుగు పెట్రోలింజనులవల్ల నడుపఁబడును.

మరియు యుద్ధపు గాలి యోడ మీఁద రెండు, మూఁడు ఫిరంగులను, బాంబులను క్రిందికి విడుచుటకు నొక యంత్ర సామగ్రియు, 136 మణుగుల తుపాకి మందును, చుట్టు రెండు వందల మైళ్లలో నుండి వార్తలను గొనుటకు వీలగునట్టి తీఁగెలేని వార్తా యంత్ర సామగ్రియు నుండును. గాలి యోడ క్రింద నున్న తొట్టిలో నుండి ఫోటోగ్రాఫులను దీయుటకును చిత్రప్రక్కల నున్న శత్రుసేనల గుట్టుమట్టులను గనుఁగొనుటకును గొంద ఱార్టిస్టులు కూడ నీగాలిమోడమీఁద నుందురు. వీని లోఁ గొన్ని నీటిమీఁద

లను ఇంగ్లండులోని విక్కర్సు కంపెనీవారు నిర్మించి బ్రిటీషు నౌకాశాఖవారి కొసంగిరట.

జెప్లిన్ రిజిడ్డు గాలిబోడ ఏరోప్లేనుకన్న మిగుల శ్రేష్ఠమైనదని పలువురి యభిప్రాయము. కాని యిది మిగుల భారవంతమైనదగుటచేత ఆకసమున విశేషకాల ముండుటకును మిగుల ఎత్తునకు పోవుటకును మిక్కిలి బలయుతములగు యింజనులు గావలసియున్నవి. మరియు నీ జెప్లిన్ గాలిబోడలు పెనుభూతములవలె నున్నందున శత్రువులు గురిచూచి కొట్టుటకు వీలుగా నుండును. అందువల్ల నందటి దృష్టియు ఏరోప్లేనుల కంకితమై పోవుచున్నది.

పై వివరించిన గాలిబోడ లెట్లు నడుచునో, కుడి యెడమల కెట్లు తిరుగునో, పైకి, క్రిందికి కెట్లు పోవునో మున్నగు విషయములను కొంత తెలిసికొందము.

నీటిమీఁది నావకు చుక్కాని సాహాయ్యమున కుడియెడమలకుఁ దిరుగునట్లు గాలిబోడలు నయితము చుక్కాని సాహాయ్యమున త్రిప్పఁబడును. కాని గాలిబోడ యొక్క చుక్కాని నీటిబోడ చుక్కానికన్న చాల పెద్దది. ఇది నావచుక్కానివలె భారీగా కొయ్యతోఁ జేయఁబడక దృఢమగు నొక వస్త్రమును పేర్చి యా వస్త్రము పైవాఁగిపోకుండ బిగువుగా బంధింపఁబడును. ఇది గాలిబోడ వెనుకభాగమున నిలువుగా నమర్పఁబడియుండును. గాలిబోడ కుడిప్రక్కకు తిరుగవలెనన్న చుక్కానియు కుడిప్రక్కకే త్రిప్పవలెను. అట్లు త్రిప్పుటవలన గాలిబోడ ప్రక్కనుండి వచ్చు బలమైన తాకుడుచేత గాలిబోడ తిరుగును. నీటిబోడ చుక్కానియు, గాలిబోడ చుక్కానియు దిక్కులకు త్రిప్పుటకే యుపయోగపడును. కాని యొక భేదము మాత్రము కలదు. నీటిబోడ యొక్క చుక్కాని పిడి కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన, ఓడ యెడమ ప్రక్కకు నడచును. గాలిబోడ యటుగాక, అది కుడిప్రక్కకుఁ దిరుగవలసినచో దాని చుక్కాని కూడ కుడి ప్రక్కకే త్రిప్పవలెను.

ఇఁక పైకెగురుట క్రిందికి దిగుట విషయమై కనుఁగొందము. ఈ పని రెండు విధములుగా జరుపఁబడును. మొదటి విధము, ప్రొపెల్లరు (ముందునకు త్రోయు యంత్రము) నొక వైపునకు త్రిప్పుటవలనను. రెండవ విధము, అడ్డముగా నున్న చుక్కానివల్లను జరుపఁబడును.

ఈ ప్రొపెల్లరులు గొప్ప యుద్యోగస్థుల బల్లలమీఁద నుండు విద్యుచ్ఛక్తివిసనకఱ్ఱలవలె నుండును. ప్రొపెల్లరు యొక్క పలకలు లేక యాకులు మిగుల బలిష్ఠము లయి పొడవుగా నుండును.

గాలిబోడ సూటిగా ముందుకు పోవలసినచో నిలువుపలక మీఁదనున్న ప్రొపెల్లరుయంత్రము గాలిబోడ నడచు దిక్కునకు లంబముగా (పెర్పెండిక్యులరుగా) నుంచఁబడును. గాలిబోడ పైకిఁగాని క్రిందికిఁగాని పోవలసినప్పుడు ప్రొపెల్లరుయంత్ర మొక వైపునకు త్రిప్పఁబడును.

రెండవ విధమైన చలనము అడ్డచుక్కానివలనఁ గలుగును. అది గాలిబోడయొక్క ముందుభాగమునందుఁ గాని, వెనుకభాగము నందుఁగాని యుంచఁబడును. ఈ యడ్డచుక్కానిని కొన్ని రకముల విమానములలో వీటు యని పిలుతురు. ఈ యడ్డచుక్కానిని క్రిందికి వంచిన, గాలిబోడ యొక్క ముందుభాగము (ముఖము) క్రిందికి వంగును; పైకెత్తిన ముఖము పైకి లేచును. ప్రొపెల్లరు యంత్ర సాహాయ్యమునను అడ్డచుక్కాని సాహాయ్యమునను గాలిబోడ కుడి యెడమలకు నడచు ననియు, అడ్డచుక్కాని వలన పైకి, క్రిందికి పోవుననియు గ్రహింపవలయును. ఈ యంత్రము లన్నియు పెట్రోలు (కిరోసిన్ నూనె) ఇంజనులతో నడుపఁబడును. స్యందనములోని వైమానికుల కపాయము గలుగకుండ పెట్రోలు నిలువయుంచు తొట్టి స్యందనమునకు దూరముగ నుంచఁబడును. గాలిబోడయందలి మరలన్నియు గాలిబోడను నడుపు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

ఏరోప్లేనులు

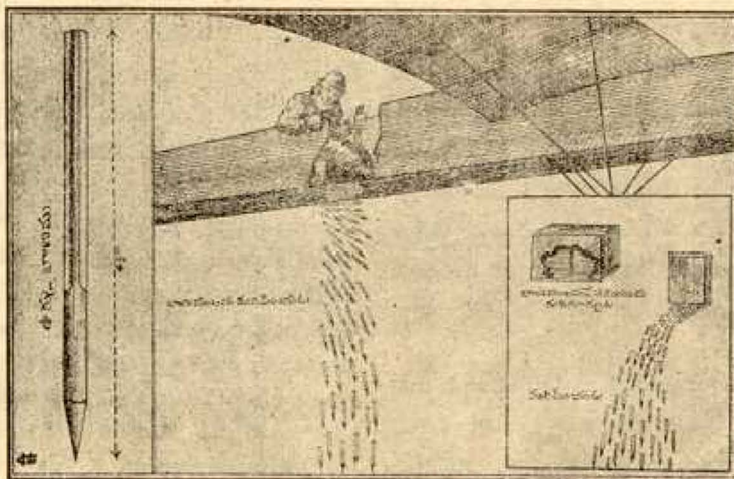
ఈ యేరోప్లేనులకు గుమ్మటములు గాలిబోడలకువలె వాయుకోశముయొక్క సాహాయ్య మవసరము లేదు. వీని యంత్రములు, పలకలు మున్నగు సమస్తసామగ్రియు గాలికన్న బరువైనవగుటచే నీ యేరోప్లేనులకు గాలికన్న బరువైన యంత్రము లని పేరు వచ్చినది. గుమ్మటములు గాలిబోడలు గాలికన్న తేలికయైన యుదజని వాయువుతో నింపఁబడిన తిత్తి సాహాయ్యమున నాకసమున నెగురును గనుక వీనికి గాలికన్న తేలికయైన యంత్రము లని పేరు.

ఏరోప్లేను ఆకసమున నెగురునప్పుడు దాని కమర్పఁబడిన పలకలమీఁద తీవ్రముగా వీచెడి గాలి తాకుడుచేఁ గలిగెడి కదలిక వలన నది యాకసమున నిలువఁగలిగియుండును. గాలిబోడ కగు వ్యయముకన్న ఏరోప్లేనున కగు వ్యయము మిగుల తక్కువయైనను, గాలిబోడ కుండెడి సదుపాయములు, ఉపయోగములు ఏరోప్లేను

వందు లేవు. మరియు విమానము భూమినుండి పైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారుగనే పోయి యక్కడనుండి పైకి లేచును. దీనికి దృష్టాంతముగ పెద్ద పక్షులు పయితము భూమినుండి పైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారుగనె పోయి యక్కడనుండి పైకి క్రమముగా పోవును.

ఈ విమానములలోఁ గొన్నింటికి పెద్దపక్షుల కుండు రెక్కల వలె గాలిలో నాడించుటకు పెద్ద రెక్క లుండును. మరికొన్ని రకములలోఁ పైకి లేచు శక్తి దానిలో నున్న నిలువు టిరుసు చుట్టును తిరుగు పంకల సాహాయ్యమునఁ గలుగుచున్నది. పై నుడివిన పద్ధతులను మిళితము చేసి యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మాణము కాఁబడినవి.

ముఖ్యముగా ఏరోప్లేనుల నిర్మాణమునకు బాలుర గాలిపటమే యాధార మని చెప్పవచ్చును. 1890-వ సం. న జర్మని దేశీయుఁడైన లీలియంథాలు, అమెరికా దేశీయుఁడైన రైటుసోదరులు గాలిపటముయొక్క యాకారమును పెట్టెమాదిరిగ మార్చి కొన్ని ప్రయోగములను జేసిరి. ఈ పెట్టె యాకారము గల విమానమును పైకెక్కించుటలోను క్రిందికి నెమ్మదిగా దిగుటలోను లీలియంథాలు మార్గ దర్శకుఁ డని చెప్పవచ్చును. ఈయన తాను నిర్మించిన విమానమునకు పెద్ద రెక్క లేర్పఱచి వానిని తన చుట్టు నుండున ట్లేర్పాటు చేసి యొక యెత్తగు గుట్టమీఁదికిఁ గొనిపోయి యక్కడ నుండి పైకిఁ బోవ యత్నములు సలిపెను. విమానమును సమ భారముతో నుంచుటకు తన నడుము మొదలు క్రిందిభాగ మంతయు క్రిందికి వ్రేలాడు నట్లు కూర్చుండి కాళ్లను ముందుకు వెనుకకుఁ జాపుచు విమానము తలక్రిందు కాకుండ నెగురుటలో జయమును గాంచెను. తరువాత కొన్ని శోధనలు చేసి రెక్కలకుమాఱుగ కొన్ని పలకలను చేర్చుటచే జయప్రదములైన ప్రయోగములను జేసెను. ఈ ప్రయోగములలో నొకతూరి విమానము క్రిందపడి లీలియంథాలు మరణించెను.

[illegible]

తరువాత కొందఱు విమానమునకు కొన్ని మార్పులు చేసి దాని నావికయంత్రపు సాహాయ్యమున నడుపుచుండిరి. పిదప దానికి చక్రము లేర్పాటు చేసి పెట్రోలింజనుతో నడుప మొదలిడిరి.

నిర్మాణవిధానము

ఈ విమానమునకు క్రింద నొకపలకయు, పయి నొకపలకయు నుండును. ఈ రెండు పలకలకు నిలువుపాటి తేలికయగు కఱ్ఱలతోఁ గాని, అల్యూమినపు కమ్ములతోఁ గాని పులిబోనువలె నడుమడుమ సందు లుండునట్లు నిర్మింపఁబడును. పులిబోను వున్నట్లు కమ్ములు దగ్గఱదగ్గఱగా నుండక చాల నెడమెడముగా నుండును. ఇట్లుండుటచే రెండు పలకలనడుమను వాయువు స్వేచ్ఛగా సంచారము చేయుటకు వీలగును. క్రిందిపలకయొక్క మధ్యభాగమునందు విమానము క్రిందికి దిగుట కుపయోగించు యంత్ర ముండును. ఈ విమానమొక యెత్తగు గుట్టమీఁదికిఁ గొనిపోఁబడి అచ్చటనుండి యంత్రసాహాయ్యమున వాతావరణములోనికి ముందుకు ప్రోక్షింపఁబడును. క్రిందికి దిగునప్పుడు విమానముయొక్క రెండు పలకల నడుమ నున్న గాలియొత్తిడివలన విమానము తోయువలె సూటిగాఁ గ్రిందఁ బడక వాటముగా నెమ్మదిగాఁ గ్రిందికి జారును. గాలిపటముయొక్క దారము తెగినప్పుడు గాలిపట మేవిధముగా నేలకు జారునో గమనించినవారి కిది సులభముగా దెలియఁగలదు. దీని ననుసరించియే యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మింపఁబడినవి.

ఈ యేరోప్లేను లెట్లు ఆకాశమున విహరించునో విచారింతము. గాలిపటము పైకి పోవుటకు దార మెట్లు సహాకారియో అట్లే యీ విమానములకు పెట్రోలింజ నంత సహాకారి. ఏరోప్లేనులలో మానోప్లేను, బైప్లేను, ట్రైప్లేనులని త్రివిధము. ఇందు కడపటిది యుపయోగములో లేదు.

వీని పటములను చిత్రపటముల ఎల్ పుటయందు జూడనగును.

బైప్లేను నిజముగా గ్లైడరు (నెమ్మదిగా జారునది) విమానము ననుసరించి కొన్ని మార్పులతో నిర్మింపఁబడినది. ఈ బైప్లేనుకు రెండు పలకలుండును. అవి యొకదానిపై నొకటిగా నేర్పాటుచేయఁబడును. ఒక్కొక్క పలక సుమారు 60 చతురపు గజముల వైశాల్యము గలిగియుండును. విమానమునకు ముందుభాగమున క్రిందికి మీఁదికి లేచుటకు మీటగా నుపయోగపడు మరొక పలక యుండును. వెనుకభాగమున నొక చుక్కాని యుండును. ఇదిగాక, విమానమును నడుపు ఇంజను, ప్రొపెల్లరు యంత్రము, వీనికి సంబంధించిన తక్కిన సామగ్రి యుండును. మరియు బైప్లేనుయొక్క క్రిందిపలకమీఁద విమానము నడుపుయంత్రము, వైమానికుని పీఠము, తక్కిన యన్ని పరికరములు నుండును. రైటుసోదరులు తమ బైప్లేనును తేలికయైన కఱ్ఱలతో నిర్మించిరి. విమానముయొక్క పలకలు ప్రప్రథమమున వెదురుబొంగులతో గదులుగదులుగా పొలకల్లినవలె కట్టఁబడియుండెను. ఈ చట్రము అయతాకారమున (రెక్టాంగ్యులరు) చిన్న చిన్న గదులుగ నిర్మింపఁబడి దానిపై వారగుడ్డ బంధింపఁబడియుండును.

ఎలివేటరు (మీట):—విమానము పైకి క్రిందికిఁ బోవుట కుపయోగపడు మీట యొకటి బైప్లేనుయొక్క రెండుపలకలకు ముందుభాగమున నుండును. ఈ మీట క్రిందిపలక మధ్యభాగమునుండి యిటు నటు పడకుండ పట్టియుండెడి కమ్ముల యాధారమున నిల్చియుండును. ఈ మీటను క్రిందికి మీఁదికి లేపుటకు వీలగునట్లు యొకటిగ

యుండును. ముందున్న మీటపలకలును, వెనుక నున్న చుక్కాని పలకలును విమానమున కంతకు నాధారముగా నున్నవి. ఈ మర లన్నియు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

మానోప్లేను

మానోప్లేను నిర్మాణమునకును, బైప్లేను నిర్మాణమునకును వ్యత్యాస మధికము. బైప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగము నిలువుచుక్కాని నుంచుటకు మాత్రమే యాధారముగా నుండును. మానోప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగమును ఫ్యూజిలేజి యందురు. అనఁగా పిట్టయొక్క పొట్ట యేవిధముగా దానితలకు, రెక్కలకు, తోఁకకు నాధారమో అటులే మానోప్లేనుయొక్క వెనుకభాగము విమానమున కంతకు నాధారమై యుండును. మానోప్లేనుయొక్క ఫ్యూసిలేజి (పొట్టము) పిట్టయొక్క యాకారమును బోలి యుండును. ఇది పూర్తిగా మూయఁబడియుండును. ఇది నిర్మాణ మందు వంపుగా నుంచుటచేగాలి సుడిగాఁ దిరుగుటకు వీ లుండదు. దీనియొక్క స్వరూపము చేఁపవలె ముందుభాగము లావుగా నుండి వెనుకకు పోనపోను సన్నమై కూచిగా నుండును.

పిట్టయొక్క శిరస్సు దాని శరీరముయొక్క ముందుభాగము నం దుండినట్లు మానోప్లేను విమానముయొక్క ముందుభాగమునందు ప్రోపెల్లరుయంత్ర ముండును. ఈ ప్రోపెల్లరు వెనుకనె యింజను నుండును. దీని యిరుసునకు ముం దున్నప్రోపెల్లరు సంధింపఁబడి యుండును. ఇంజనువెనుక వైమానికునిసీట నుండును. బైప్లేను కున్నట్లు దీనికిని వెనుకభాగమున తోఁకవలె నొకపలక యుండును. దీనినె టెయిల్ ప్లేను అని పిలుతురు. ఇది యంత్ర మంతకు నాధారభూతమై యుండును.

మానోప్లేను యొక్క రెక్కలు క్రిందికి మీఁదికి వాడించుట చేతనె విమానము ఆకసమున నిలువఁగలుగుచున్నది. ఈ కదలిక వైమానికునియొద్ద నున్న తీఁగెలద్వారా గలుగు చుండును. మానోప్లేను యొక్క రెక్కలును బైప్లేనుయొక్క పలకలును పొడవగు తేలిక యైన కఱ్ఱలతో గదులుగదులుగ నొక చట్టముగ నిర్మింపఁబడి వానిపై నారగుడ్డ బిగువుగ బంధింపఁబడియుండును.

పైకి క్రిందికి పోవువిధము

విమానము ప్రథమమున ముందుకు జరుపఁబడి ఎలివేటరు (మీట) సాహాయ్యమున క్రిందికి దిగుచుండును. ఇట్టి యెలివేటరు బైప్లేనులో ముందుభాగమున నుండును. మానోప్లేనులో వెనుక నుండును. బైప్లేనులో నెలివేటరుయొక్క లోపలికొన లుంటకలలో నుంచఁబడును. వెలుపలి కొనలు పైకి క్రిందికి లేపుటకు వీలగును. మానోప్లేనులో మధ్యభాగమునందు బందులతో సంధింపఁబడిన తీఁగలవల్ల క్రిందికి మీఁదికి లేపఁబడును.

కుడి యెడమలకు నడచువిధము

నిలువుచుక్కానివల్ల విమానము కుడియెడమలకు త్రిప్పఁబడును. ఈ చుక్కాని యన్నిరకముల విమానములలోను వెనుకభాగమునందే యుండును. కొన్ని విమానములలో నొక్క చుక్కానియు మరికొన్నిటికి రెండు చుక్కానులును నుండును. ఈ రెండు చుక్కానులు నొకదానిప్రక్క నొకటిగాఁ గాని, యొకదానిపై నొకటిగాఁ గాని యుండును. నిలువుచుక్కాని కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన విమానము కుడిప్రక్కకు తిరుగును. ఎడమప్రక్కకు త్రిప్పిన ఎడమ ప్రక్కకు తిరుగును. ఈ నిలువుచుక్కానికి తగిలెడి గాలి తాకుడువలన విమానముయొక్క ముందుభాగము (ముఖము) దిక్కులకు తిరుగుచుండును.

సంచరించు విధము

బైప్లేను గాని మానోప్లేను గాని యొకటి రెండు ప్రోపెల్లరుల వల్ల నడుపఁబడును. ఇది విమానముయొక్క ముందు భాగమున నుండును. ఈ ప్రోపెల్లరులకు విద్యుచ్ఛక్తి విసనకఱ్ఱల కుండెడి యాకులవలె రెండు గాని మూఁడు గాని యాకు లుండును. ఈ యాకులు నిమిషమునకు వేయిసార్లు వంతున ఇంజను సాహాయ్యమున తిరుగుచుండును. ఇట్లు తిరుగుటచేతనే విమానమునకు ముందుకు జరుగు శక్తి కలుగుచున్నది. మఱమేకు తలయొద్ద నలితో త్రిప్పుటవలన మేఁ కేవిధముగా కొయ్యలోనికి చొచ్చుకొనిపోవునో యా రీతిగా ప్రోపెల్లరు యంత్రపు సాహాయ్యమున విమానము గాలిలో మార్గము చేసికొని ముందునకు నెట్టుకొనిపోవును.

నీటిమీఁద నడుచు విమానములు

కొన్ని విమానములు నీటిమీఁద దిగినప్పుడు మునిగిపోకుండ విమానములయొక్క యడుగుభాగము దోప్పవలె వంపుగా చేయఁబడి యుండును. ఈ వంపువలన అంగుళముల కెరటము వచ్చినను నపాయ ముండదు. పెద్ద పెద్ద యల లున్నప్పుడు గాని తుపాను గొట్టుచున్నప్పుడు గాని విమానము నీటిమీఁద దిగఁజాలదు. విమానముయొక్క భారమునకుఁ దగినట్లు క్రిందిభాగము వంపుచేయఁబడును. ఇట్టి విమానములు యుద్ధ సమయములలో శత్రువులయొక్క గుట్టుమట్టులను కనుఁగొనుటకు ప్రతి యుద్ధనౌకమీఁదను నుండును.

విమానములనుగూర్చి శాస్త్రజ్ఞులు శోధనలు చేసి దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నారు. అందువల్ల నీ విషయమై యింతటితో ముగించుటకు వీలుండదు. ప్రథమమున గుమ్మటములు కనిపెట్టఁబడెను. తరువాత బుద్ధివికాసము పెంపొందినకొలఁది శోధనలు చేసినకొలఁది నీగుమ్మటములలో నెన్నియో మార్పులు చేయఁబడి గాలిమోడలు విమానములు, నీటిమీఁద దిగు విమానములు, యుద్ధమున కుపయోగపడు విమానములు మొదలగునవి కనిపెట్టఁబడెను. ఒక్కమనుష్యుని కన్న నెక్కువమందిని తీసికొనిపోవుటకు వీలులేని విమానము లిప్పుడు పలువు రెక్కిపోవుటకు తగినట్లు చేయఁబడెను. అంతియెగాక వేల కొలఁది టానుల బరువు గల ఫిరంగులను, సామగ్రులను తీసికొనిపోఁ గల శక్తియు గలిగింపఁబడెను. ఇంక నెన్ని యాశ్చర్యకరములైన క్రొత్త యేర్పాట్లు గావింపఁబడనున్నవో యోచించుట దుస్తరము. సర్వేశ్వరునిచే సృజియింపఁబడిన మనుష్య మాత్రుఁడే ఇట్టి మహాద్భుత కార్యములను చేయుచుండ, నిక సృష్టికర్తయైన యా పరాత్పరుని మహిమలు అగమ్యగోచరము లయి వర్ణనాతీతములుగ నుండును గదా!

యుండును. ముందున్న మీటపలకలును, వెనుక నున్న చుక్కాని పలకలును విమానమున కంతకు నాధారముగా నున్నవి. ఈ పర లన్నియు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

మానోప్లేను

మానోప్లేను నిర్మాణమునకును, బైప్లేను నిర్మాణమునకును వ్యత్యాస మధికము. బైప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగము నిలువుచుక్కాని నుంచుటకు మాత్రమే యాధారముగా నుండును. మానోప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగమును ఫ్యూజిలేజి యందురు. అనగా పిట్టయొక్క పొట్ట యేవిధముగా దానితలకు, రెక్కలకు, తోకకు నాధారమో అటులే మానోప్లేనుయొక్క వెనుకభాగము విమానమున కంతకు నాధారమై యుండును. మానోప్లేనుయొక్క ఫ్యూజిలేజి (పట్టము) పిట్టయొక్క యాకారమును బోలి యుండును. ఇది పూర్తిగా మూయఁబడియుండును. ఇది నిర్మాణమందు వంపుగా నుంచుటచే గాలి సుడిగా తిరుగుటకు వీలుండదు. దీనియొక్క స్వరూపము చేపవలె ముందుభాగము లావుగా నుండి వెనుకకు పోనుపోను సన్నమై కూచిగా నుండును.

పిట్టయొక్క శిరస్సు దాని శరీరముయొక్క ముందుభాగమునం దుండునట్లు మానోప్లేను విమానముయొక్క ముందుభాగమునందు ప్రోపెల్లరుయంత్ర ముండును. ఈ ప్రోపెల్లరు వెనుకనె యింజను నుండును. దీని యిరుసునకు ముందున్న ప్రోపెల్లరు సంధింపఁబడి యుండును. ఇంజనువెనుక వైమానికునిపీఠ ముండును. బైప్లేనుకున్నట్లు దీనికిని వెనుకభాగమున తోకవలె నొకపలక యుండును. దీనిని టెయిల్ ప్లేను అని పిలుతురు. ఇది యంత్ర మంతకు నాధారభూతమై యుండును.

మానోప్లేనుయొక్క రెక్కలు క్రిందికి మీఁదికి వాడించుట చేతనె విమానము ఆకసమున నిలువఁగలుగుచున్నది. ఈ కదలిక వైమానికునియొద్ద నున్న తీఁగెలద్వారా గలుగుచుండును. మానోప్లేనుయొక్క రెక్కలును బైప్లేనుయొక్క పలకలును పొడవగు తేలిక యైన కఱ్ఱలతో గదులుగదులుగ నొక చట్టముగ నిర్మింపఁబడి వానిపై నారగుడ్డ బిగువుగ బంధింపఁబడియుండును.

పైకి క్రిందికి పోవువిధము

విమానము ప్రథమమున ముందుకు జరుపఁబడి ఎలివేటరు (మీట) సాహాయ్యమున క్రిందికి దిగుచుండును. ఇట్టి యెలివేటరు బైప్లేనులలో ముందుభాగమున నుండును. మానోప్లేనులో వెనుక నుండును. బైప్లేనులో నెలివేటరుయొక్క లోపలికొన లుపరికలలో నుంచఁబడును. వెలుపలి కొనలు పైకి క్రిందికి లేపుటకు వీలగును. మానోప్లేనులో మధ్యభాగమునందు బందులతో సంధింపఁబడిన తీఁగెలవల్ల క్రిందికి మీఁదికి లేపఁబడును.

కుడి యెడమలకు నడచువిధము

నిలువుచుక్కానివల్ల విమానము కుడియెడమలకు త్రిప్పఁబడును. ఈ చుక్కాని యన్నిరకముల విమానములలోను వెనుక భాగముననే యుండును. కొన్ని విమానములలో నొక్క చుక్కానియు మరికొన్నిటికి రెండు చుక్కానులును నుండును. ఈ రెండు చుక్కానులు నొకదానిప్రక్క నొకటిగాఁ గాని, యొకదానిపై నొకటిగాఁ గాని యుండును. నిలువుచుక్కాని కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన విమానము కుడిప్రక్కకు తిరుగును. ఎడమప్రక్కకు త్రిప్పిన ఎడమ ప్రక్కకు తిరుగును. ఈ నిలువుచుక్కానికి తగిలెడి గాలి తాకుడువలన విమానముయొక్క ముందుభాగము (ముఖము) దిక్కులకు తిరుగుచుండును.

సంచరించు విధము

బైప్లేను గాని మానోప్లేను గాని యొకటి రెండు ప్రోపెల్లరుల వల్ల నడుపఁబడును. ఇది విమానముయొక్క ముందు భాగమున నుండును. ఈ ప్రోపెల్లరులకు విద్యుచ్ఛక్తి విసనకఱ్ఱల కుండెడి యాకులవలె రెండు గాని మూఁడు గాని యాకు లుండును. ఈ యాకులు నిమిషమునకు వేయి సార్లు వంతున ఇంజను సాహాయ్యమున తిరుగుచుండును. ఇట్లు తిరుగుటచేతనే విమానమునకు ముందుకు జరుగు శక్తి కలుగుచున్నది. మనమేకు తలయొద్ద మరతో త్రిప్పుటవలన మేఁ కేవిధముగా కొయ్యలోనికి చొచ్చుకొనిపోవునో యారీతిగా ప్రోపెల్లరు యంత్రపు సాహాయ్యమున విమానము గాలిలో మార్గము చేసికొని ముందునకు నెట్టుకొనిపోవును.

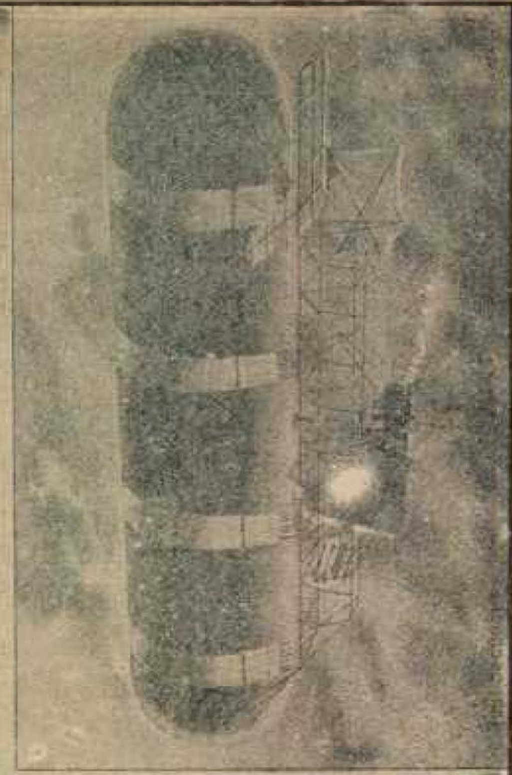
నీటిమీఁద నడుచు విమానములు

కొన్ని విమానములు నీటిమీఁద దిగినప్పుడు మునిగిపోకుండ విమానములయొక్క యడుగుభాగము డొప్పవలె వంపుగా చేయఁబడి యుండును. ఈ వంపువలన అంగుళముల కెరటము వచ్చినను నపాయ ముండదు. పెద్ద పెద్ద యల లున్నప్పుడు గాని తుఫాను కొట్టుచున్నప్పుడు గాని విమానము నీటిమీఁద దిగఁజాలదు. విమానముయొక్క భారమునకుఁ దగినట్లు క్రిందిభాగము వంపుచేయఁబడును. ఇట్టి విమానములు యుద్ధసమయములలో శత్రువులయొక్క గుట్టుమట్టులను కనుగొనుటకు ప్రతి యుద్ధనౌకమీఁదను నుండును.

విమానములనుగూర్చి శాస్త్రజ్ఞులు శోధనలు చేసి దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నారు. అందువల్ల నీ విషయమై యింతటితో ముగించుటకు వీలుండదు. ప్రథమమున గుమ్మటములు కనిపెట్టఁబడెను. తరువాత బుద్ధివికాసము నొందినకొలఁది శోధనలు చేసినకొలఁది నీగుమ్మటములలో నెన్నియో మార్పులు చేయఁబడి గాలిబోడలు విమానములు, నీటిమీఁద దిగు విమానములు, యుద్ధమున నుపయోగపడు విమానములు మొదలగునవి కనిపెట్టఁబడెను. ఒక్కమనుష్యుని కన్న నెక్కువమందిని తీసికొనిపోవుటకు వీలులేని విమానము లిప్పుడు పలువు రెక్కిపోవుటకు తగినట్లు చేయఁబడెను. అంతియెగాక వేలకొలఁది టనుల బరువు గల ఫిరంగులను, సామగ్రులను తీసికొనిపోఁగల శక్తియు గలిగింపఁబడెను. ఇంక నెన్ని యాశ్చర్యకరములైన క్రొత్త యేర్పాట్లు గావింపఁబడనున్నవో యూహించుట దుస్తరము. సర్వేశ్వరునిచే సృజియింపఁబడిన మనుష్య మాత్రుఁడే ఇట్టి మహాద్భుత కార్యములను చేయుచుండ, నిఁక సృష్టికర్తయైన యా పరాత్పరుని మహిమలు అగమ్యగోచరము లయి వర్ణనాతీతములుగ నుండును గదా!

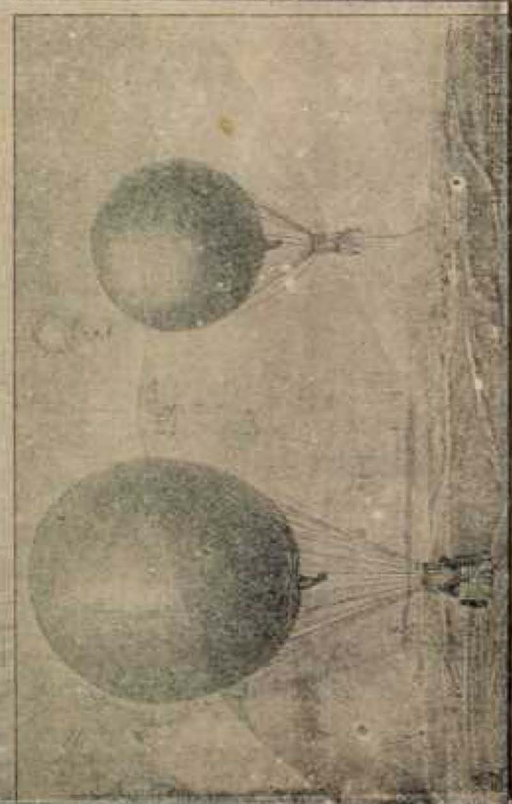
గాలిగుమ్మటములు

ఫ్రెంచి ఆకాశయానములు

ఆంగ్ల ఆకాశయానములు

జర్మను కెప్లినులు

ఆకాశయానముల వ్యాసమునందు విమానములకు గాలిఓడలకుగల భేదము తెలుపబడినది. ఫ్రాన్సు ఇంగ్లాండు రష్యా మొదలగు దేశములందు సయితము కెప్లినువంటి గాలిఓడలు నిర్మింపబడుచున్నవి.

యుద్ధ సమాచారములు

ఆస్ట్రియా సర్వియాల యుద్ధము

రెండులక్షల యిరువదిరెండువేల చదరపు మైళ్ల దేశమును 490 లక్షల జనసంఖ్యయును గల మహాసామ్రాజ్యమగు ఆస్ట్రియా 33,000 చదరపు మైళ్ల భూమియు, 50 లక్షల జనమును మాత్రమే కలిగి, బలహీనమయినదియు, చిన్నదియు, నగు సర్వియాను ఆక్రమించుకొని తన సామంత రాజ్యముగా చేయు దురాలోచనయే ఈ యుద్ధమునకు కారణమని వ్రాయ నవసరము లేదు గదా? ఆస్ట్రియా యంత్యసందేశములోని షరతుల నన్నింటిని సర్వియా యంగీకరించినచో సర్వియా ప్రజలే వారి రాజునిగాని తిరుగబడుట నిశ్చయించి యుండును. అందుచే సర్వియావారు గత్యంతరము లేక స్వరాజ్య స్వతంత్ర రక్షణార్థమై నడుంగట్టి నిల్చిరి. ఈ స్వతంత్రాక్రమణము వలన సర్వియా కిప్పుడు యుద్ధమునకు సంధించ వలసిన దురదృష్ట మొకటి కలిగి పోయెను. సర్వసేనాని యగు మార్షాలు పట్నిక దేహారోగ్యార్థమై ఆస్ట్రియాకు వెళ్ళియుండగా బుడాపెస్టు నగరమున ఆస్ట్రియనుల వలన పట్టుకొనబడెను. టర్కీని రూపుమాపి, బల్గేరియాను పరాభవించి సర్వియా సైన్యమునకు లోక విఖ్యాతిని గడించిన యతిరథుడీయన.

సర్వియారాజు

సర్వియా యువరాజు

యుద్ధ మంత్రాంగమును ప్రకటింపబడకుండుటచేతను సర్వియా యుద్ధమునకు దిగగలుగుటకును సైన్యము చేరను ఆస్ట్రియనులకు పంపబడిన విన్నపము లాలకింపబడి ఈ మహాయోధుడు వదలిపెట్టబడెను. ఈతడు స్వదేశపు సరిహద్దులలో ప్రవేశించిన తరువాతనే యుద్ధము ఆస్ట్రియాచే ప్రకటింపబడెను. తరువాత ఆస్ట్రియా కను బరితపించెనట.

యుద్ధ ప్రకటనము

లోకమునంతయు దగ్ధము చేయుచున్న ఈ మహాసంగ్రామములో మొదటి తుపాకి 29 వ జూలయి రాత్రి కాల్చబడెను. దృఢముగా కట్టబడిన తమ కోటయగు సెమిలినునుండియు, దాన్యూబునదిలో నున్న తమ చిన్ని యుద్ధనావల (గన్ బోటుల) నుండియు సర్వియా ముఖ్యపట్టణమగు బెల్గ్రేడుమీద ఫిరంగులను గురిపెంచి దానిని కాల్చివేయవలయునని ఆస్ట్రియావారి యుద్దేశము. బెల్గ్రేడు కోటలసంరక్షణము లేని నగరమగుటచేత నాగరక రణనీతి ప్రకారము దానిమీద గాల్పగూడదు. అందుచే సర్వియనులు రాజధానిని వదలి క్రగుయివాచ్, నిష్ప్రాంతములలో నున్న తమ కోటలను బలపరచి సైన్యమునందు చేర్చిరి. కాని బెల్గ్రేడు పూర్తిగా ఆస్ట్రియనుల వశము కాకుండ మార్గముల కప్పుటకప్పుడు కొంత సేన నుంచిరి. ఆస్ట్రియనులు నాగరిక నియమముల నుల్లంఘించి బెల్గ్రేడు మీద ఫిరంగులను గాల్చిరి. సర్వియావారు రక్షణము లేని పట్టణమును, 90,000 జనుల నివసించుచున్న, అగు నగరమును కోల్పోరాదని తెలియజేసిరి. అయినను జవాను సర్వియనులే ముందుగ ఆస్ట్రియనులమీద గాల్చిరని చెప్పెను. సర్వియనులు సెమిలినుకును బెల్గ్రేడుకును మధ్య నున్న వంతెనను పేల్చగొట్టిరి. కాని లాభము లేకపోయెను. బెల్గ్రేడు నగరము దినదినము ఆస్ట్రియనుల ఫిరంగుల కాహుతి యగుచుండెను. సర్వియాపై వెడలుటకయి ఆస్ట్రియ 21 సైన్యపు కోరులను సిద్ధము చేసెను. సర్వియ తన రాష్ట్రములో తుపాకి పట్టగల ప్రతిమనుజుని రణరంగమున కాహ్వానించెను.

ఆస్ట్రియావారు సర్వియాపయి మూడు దిక్కులనుండి సైన్యమును గురిపెట్ట నిశ్చయించిరి. మొదటి సైన్యము సెమెన్డ్రియా మార్గము పట్టి విశాలమయిన మొరావా ప్రాంతమునుండి నడచుటకు, రెండవది నోవిబజారు గుండ పోయి ఎడమప్రక్కనున్న సర్వియను సైన్యము నోడించుటకు, మూడవది నైరృతిమూలను వెళ్లి సర్వియా ముట్టడిని అన్ని వైపులనుండియు బాగ్రత్తచేయుట కుద్దేశింపబడినవి. నోవిబజారుగుండ వీరిని పోనిచ్చి స్లేవ్ లే కొండలనుండి నలువది,

తోఁబడవేల సైన్యముతో దుమికి, తమ వెనుక భాగమును ముట్టడించి, తమ కుండిన సైన్యమును మాంటినీగ్రోరాజు ధ్వంసము చేయునేమో యనుభయము ఆస్ట్రియను సేనానాయకుల కుండుటచే, సముద్రములో విలాసార్థమై కెటవాడ దెక్క ప్రయాణము చేయుచున్న మాంటినీగ్రో రాజా నికోలసు గారిని జూలై 29వ తేదిన కాద్యాక్వ రేవులో ఖయిదీగా పట్టుకొనుటకు ఆస్ట్రియనులు యుద్ధనావలను బంపిరి. కాని యీ దురాలోచనమును తెలిసికొని నికోలసురాజు యుద్ధనావలకు చిక్కకుండ దాటిపోయి, స్వదేశమును చేరి సర్వియాకు సహాయముగా ఆస్ట్రియాపై యుద్ధమును ప్రకటించెను. ఇంతలో సర్వియనులును సిద్ధమగు చుండిరి. బోస్నియా దిక్కునకు కొన్ని వందల మందిని మాత్రమే పంపిరి. పెక్కువేలను లోస్నిట్జా వద్దకు పంపిరి. సర్వియనులకు మించినసేన యెన్నొ రెట్లు ఆస్ట్రియా దక్షిణ కొండలలో తిరిగి యుద్ధనిర్ధారణమును చేర్చిన వీరికి ఆస్ట్రియనులు చాలరయిరి. ఈ దిక్కున అడుగు పెట్టుటకు శత్రువులకు వీలు కలుగ లేదు. బెల్గ్రేడ్ ప్రాంతమునుండి నీవ నగరము వరకు వెళ్లుచున్న ఆస్ట్రియను సేనను సర్వియనులు అతియుయమయిన సైర్యోత్సాహములతో దాకిరి. ఆస్ట్రియను గుంపులు చెల్లాచెదరుగా కొట్టబడెను. ఫ్రీదె నోవర్ మొదలు బెల్గ్రేడువరకున్న యిరువదిమైళ్ల యుద్ధరంగమునందు నేక దినములు 4 లక్షల సైన్యముతో పోరాడిన పిదప డ్రీనా, సేవ్, దాన్యూబు నదులను దాటుటకై ఆస్ట్రియనులు చేసిన ప్రయత్నములు కొన్ని దినములు

ఒక సర్వియా సైనికుడు తనయధికారికి
ఆస్ట్రియా రహస్యభూమున్నగు జలము గురించిన లేఖ నందించుట

విశేషభాగము భంగమైనను లోస్నిట్జావద్ద డ్రీనానదిని షాబక్ వద్ద సేవునదిని దాటగలిగిరి. దాన్యూబునదిని దాటుటకయి పంపబడిన మూడుపటాలములును సర్వియనుల శీరంగులచే నాశన మాయెను. ఒక్కనదినీ యయిన ఆస్ట్రియను పంక్తులకు తిరిగి చేరలేదు. మూడుపటాలములలో మిగిలినవారు 25 మంది మాత్రమును. వీరును ఖయిదీలుగా పట్టుకొనబడిరి.

మాంటినీగ్రో ప్రవేశము

ఇంతలో మాంటినీగ్రోకల సైన్యములను సిద్ధముచేసెను. కొంత సర్వియానుండి పంపబడిన సైన్యముతో వారు ఆస్ట్రియావారి జిల్లాలగు బోస్నియ, హెర్జిగోవినాలపై దాడివెడలి, అచ్చటి ముసల్మాను ప్రజలను, సర్వియను ప్రజలను వశముచేసికొని ఆస్ట్రియాకు చాల తొందరలు కలిగించుచుండిరి.

ఇప్పటికి యుద్ధమునకు దిగి పదునైదు దినములయినను ఆస్ట్రియాకి విజయము లెప్ప వచ్చినదియు నని కానరాలేదు. నిదానముగా భావించబడినసర్వియా అణగద్రొక్కబడ లేదు. రష్యా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండులు గూడ కత్తులను దూసినవి. రష్యాదాడి కాగుటకు ఆస్ట్రియా సర్వప్రయత్నములను చేయవలసి వచ్చెను. అందుచే ముందుగా సర్వియాను అణచుమట్టించుటకు ద్విగుణప్రయత్నములు చేయుట కేవల మవసరమయినది. డ్రీనా, సేవు నదులను దాటిన ఆస్ట్రియా సేన ఆ రెండునదులకును మధ్య కోణమునకలె నున్న చక్కని భూమిలో యుద్ధమునకు ప్రారంభించెను. వారికి కావలసిన సామానులన్నియు నిరభ్యంతరముగా రయిలు మీఁదను, వీటి మీఁదను వచ్చుట కన్ని సౌకర్యములును గలవు. సర్వియనులకు రయిల్లులేవు. బాటలు సరిగా లేవు. వారెట్లు సైన్యములను గూర్చిరో రహస్యముగా నుండబడెను. వారిసైన్య మొకటి 250 మైళ్ల దూరమును ఎనిమిది దినములలో నడచి ఒక్కరాత్రిమాత్రము విశ్రాంతిని బుచ్చుకొని పనిచేయుచు శీఘ్రగతిని వారి కైన్యసైన్య సంరక్షణమునకు చేరికొని పరీక్షించు చున్నది.

షాబట్జా, లోస్నిట్జా యుద్ధములు

ఆస్ట్రియావారి రెండు లక్షలసేన కెదుటిముఖమునన్న కొండలలో సర్వియను లుండి వారి యుద్ధప్రకారము విచ్ఛిన్నపరచిరి. ఆస్ట్రియనుల మిక్కుటమయిన శీరంగులు వారి కెంత నష్టమును గలిగించుచున్నను సరకు చేయరయిరి. షాబట్జా జిల్లాలో ఆస్ట్రియనుల యెడమ ప్రక్కనున్న సైన్యము సర్వియనుల దెబ్బలను కాచుకొనలేక రంగమును వదలిపెట్టి లోజ్నైపున పరుగెత్తిపోయెను. ఈ పరుగెత్తుట వీరికి కలవరమును, భయమును వెల్లడించు చుండెను. ఇట్లు పరుగెత్తిన సైన్యములో నొక పటాలమును సర్వియా వారిచేత కుత్తునియలుగా నరికి వేయబడెను. రెండు పటాలములు రూపులేకుండ చేయబడెను. సర్వియను అశ్వసేనయు ఈ మూడుదినముల యుద్ధమునందు శాశ్వత కీర్తి నార్జించెను. షాబట్జ యుద్ధములో నాస్ట్రియను లెంతమంది చచ్చిరనియు లెక్కచేయుటకు వీలుపడదు. ఒక సర్వియాయధికార

ప్రకటన యిటు సంక్షేపముగా నుడివెను. "శత్రువులు మన సైన్యము పయి వారి యంత్రఫిరంగులను ప్రయోగించుటకు ప్రారంభించిరి. సేవ నది శత్రుసేనయొక్క శవములతో పూర్తిగా నిండియుండినది." పొలెట్జులో చాలగా మిగిలిన సేన లోవ్‌నిట్జను చేరుటయు, అచ్చట ఆస్ట్రియనులకు నూతనసేన సహాయము వచ్చుటయు సంభవించినందున లోవ్‌నిట్జ యుద్ధము రెండు దినములు జరిగెను. చాలమంది సైనికులను కోలుపోయినను సర్వియనులకు తిరిగి క్రొత్తసేన వచ్చుటచే వారును నుత్సాహముతో నడచిరి. అన్ని చోటులలోను ఆస్ట్రియనులు తుడిచివేయబడిరి. ఆస్ట్రియా నివాసులయినను, సర్వియనుల యందు సానుభూతిగల స్లావుపటాలములను ఆస్ట్రియా సేనాధిపతి రణ సైన్యమునకు ముందుభాగమున నుంచి వారిచే ముందుగా వేలకొలది చంపించుట ఆక్రూరుడీ యుద్ధమున చేసిన గొప్ప దుర్మార్గము.

ఆస్ట్రియాదాడి అంతమొందుట

పొలెట్జాలో ప్రారంభమై లోవునిట్జాలో నంత మొందిన మూడు దినముల యుద్ధములో ఆస్ట్రియనులు పరాజితులయిరి. సర్వియను భూమి విడచి యుద్ధము ముగిసెను. ఆస్ట్రియనులు డ్రీనానదిలో వందలకొలది పడి చచ్చిరి. సర్వియనుల బల్లెపు పోట్లచే వందలు వందలుగా పడిరి. ఫిరంగులకు వేలకువేలు గురియైరి. వారు ఆస్ట్రియాదేశములోనికి పరుగెత్తుచుండగా బోస్నియా ప్రజలు చేతికి చిక్కినవారిని చంపి ప్రాంతికపడిన దీర్ఘకాలి కృతకృత్యు లయిరి. సర్వియనులకు ఖయిదీ లయినశత్రుసేన 4500 మంది. 53 ఫిరంగులు, 8 హావిట్జరులు, 114 కాయిపను ఫిరంగులు, ఒక్క వైద్యుల సమూహము, వైద్య పరికరములు, 14 యుద్ధభూమి పాకసామానులు, 6 భోజనసామానుల వేగనులు, 4 గుఱ్ఱలబండ్లు, 5 తుపాకిమందు వేగనులు, అనేకములగు తుపాకులు, తోటాల పెట్టెలు, టెలిగ్రాఫు తీగెలు, ఇంజనీయరుల పరికరములు సర్వియనులకు దక్కెను. మరియొక సర్వియా యుద్ధ కార్య ప్రకటనము వలన చచ్చినవారు 20,000 మంది, ఖయిదీలు 10,000 మంది అని తెలిసెను. పట్టుకొనబడిన గొప్పఫిరంగులు 70.

ఈ రెండు ముఖ్య యుద్ధముల వలన సర్వియాను దిగ్రమింగ దలచిన ఆస్ట్రియా నోడిపోవుటయే కాక ఒక అంగుళము సర్వియా భూమిని వశపఱచుకొనలేదు. ఒక్క ఆస్ట్రియను (ఖయిదీగా తప్ప) సర్వియా భూమిపయిని లేడయ్యెను. దస్యు యుద్ధమునకు దిగుటచేత వారిని ఎదుర్కొనుటకు ఆస్ట్రియనుల సర్వశక్తియు వినియోగింపఁ బడవలయును గనియు, సర్వియా దిగీట్లు కోసి పడ బడుటచేత పెద్ద సైన్యమా భూమికి పంపు నవసరము లేదనియు, అప్పుడపుడు సర్వియా విజృంభించకుండ కష్టించ వలయు మనియు, ఆస్ట్రియా గాధ కార కర్గము అవధ్య ప్రాణిలను ప్రాసి వెల్లడించిరి. సర్వియా ఊరకుండక ఆస్ట్రో హంగరిపై దాడి వెడలుటకు ప్రయత్నములను చేయుచుండెను.

లోవునిట్జాకడ ఆస్ట్రియనులను సర్వియనులు బల్లెములతో పొడుచుట.

జర్మనులు లీజికోటను ముట్టడించుట

నాలుగువందల మయిళ్ల దూరము పొడుగు మ్యూజునది ఫ్రెంచి, బెల్జియం, డచ్చివారలదిగా విభాగింపఁ బడుచున్నది. బెల్జియము సరిహద్దులలో ప్రవేశించు నప్పటి కీ నది దేశసంరక్షణార్థమై కట్టబడిన కోటల నొడ్డున గలిగి ప్రవహించుచుండును. మ్యూజునదీ తీరమున 1831వ సం.న బెల్జియమున కిరువది దుర్గము లుండెను. హ్యూ, లీజ్, మాస్ట్రిచ్, నామూరు అనునవి ముఖ్యములయినవి. వాటర్లూ యుద్ధము జరిగిన పిదప ఫ్రెంచివారిని బెల్జియములో జొరబడకుండుటకు వీలు కలుగచేయుకొనుటకు 20 కోట్ల ఫ్రాంకులు కోటలకయి వ్యయము చేయబడెను. కాని 1870వ సం.లో అన్ని కోటల వలన ప్రయోజనము లేదనియు, శక్తివంతమయిన యొకటి రెండు కోటలలో తీక్ష్ణముగా నుపయోగించిన చాలుననియు మిలిటరీ ఇంజనీయరుల యభిప్రాయమై యుండుటచేత లీజ్, నామూరు, హ్యూ, దుర్గములు మాత్రము బలపఱచబడి నూతన యుద్ధవిధానము ప్రకారము కావలసిన పరికరము లన్నియు సమకూర్పఁ బడెను.

లీజునగరము

లీజుపట్టణములో చాలభాగము మ్యూజునదికి ఎడమవైపున నున్నది. ఇచ్చట బెల్జియము పరిశ్రమ లధికముగా నుండుటచే నగరము ఐశ్వర్యవంతమయినది. బెల్జియమునకు [illegible] నగరము

కంటెదని పిలువబడుచున్నది. ప్రజలు సాహసవంతులు. దేశభక్తులు. స్వాతంత్ర్యప్రియులు. 1468వ సం॥న ఈ పట్టణము ఛార్లెస్ ది బోల్డు ఆఫ్ బర్గండీవలన కొల్లకొట్టబడెను. 1649 లో ఒకటవ మాక్సిమిలన్ వలనను, 1675-1691వ సం. లకు మధ్య రెండు పర్యాయములు ఫ్రెంచివారివలనను నా పట్టణము ముట్టడింపఁబడెను. 1702వ సం.లో ఇంగ్లీషు ప్రభువగు మార్లబరో గారు ఫ్రెంచివారి మీఁద యుద్ధము చేయుటకు దీనిని వశపఱచుకొనెను. 1794 లో ఆస్ట్రియను సేనానాయకుఁడగు క్లెయిర్ ఫెయిట్ ఇచ్చటనే జనరలు జోర్డాయిన్ గారి చేతిలో గట్టిగా దెబ్బలు తినెను. బ్రెయిల్ మాంటను బెల్జియము జనరలు యొక్క బుద్ధి కుశలత వలన ఈ నగరము చుట్టును 12 కోటలు మూఁడు మూఁడు మైళ్లదూరమునను, మధ్యకోట కన్నియు ఆఱుమైళ్ల దూరమునను ఉండునట్లును కట్టబడెను. 33 మైళ్లు చుట్టుకొలత గల యీకోట లొక బెల్జియముచే సంకల్పింపఁబడి, ఒక ఫ్రెంచికంపెనీ వారిచే కట్టఁబడి, జర్మను 6 ఇంచి హాబిట్జరు ఫిరంగులను నడుపుటకై కలిగియున్నవి. ఒక్కొక పెద్ద కోటలో 200 మంది సైనికభటు లుందురు. చిన్న కోటలలో 169 మంది యుండెదరు. కోటలో ననేక యంత్రఫిరంగులు రాత్రిని పగలుగా మార్చివేయగల దీపస్తంభమాన మగుదీపములును, ఒక కోటకొక కోటకు కందకములును గలవు. కోటలలో ననేకదినముల వఱకు కావలసిన మందుగుండు సామగ్రి భోజన పదార్థములు ఉండునని వ్రాయనక్కఱలేదు. కొప్ప దూరదర్శని యంత్రములను పెట్టుకొని సేనాధిపతి యెల్లప్పుడును మ్యాపులను పరీక్షించుచు శత్రువు తోఁచిన ఫిరంగులను కాల్చుటకయి వార్తలను బంపుచుండును. కోటగోడల నానుకొని రేటుపాలుగానుండు బయలుప్రదేశమునకు శత్రువులు రాఁగలిగినను, లేక భూమిలోపలనున్న మార్గములను వారు కనుగొనినను వారిని చెండాడుటకయి ఫిరంగులు సిద్ధముగా నమర్చఁబడి యున్నవి. కోటల మధ్యనున్న భాగము ఈ దుర్గసమూహమునందు బలహీనమయినది. అందుచే 25,000 మంది సైనికులు, వానిని కాఁగు చేయుటకు యుద్ధమునకు ముందు వినియోగింపబడిరి.

యుద్ధప్రారంభము

ప్యారిసును పట్టుకొనుటకయి జర్మనులు బెల్జియముగుండ వచ్చుచున్నారని వినినప్పుడు బెల్జియము సేనాధిపతులు పెన్నిధు ఆటపాటుకయి పెళ్లిమండిరట. అంత అకస్మాత్తుగా జర్మనీ వచ్చి బెల్జియముమీఁద పడెను. 1914వ సం॥ ఆగష్టు 2వ తేది ఆదివారము సాయంకాల మయిదుగంటలకు జర్మనుచక్రవర్తి సైన్యమునకు యుద్ధమున కాజ్ఞ నొసంగెను. లీజు నగరవాసులు మరునాడు రయిలులు ఆపుబడుటవలనను, రాత్రి సమాచారములు జర్మనీనుండి రాకుండుట వలనను తమ దివ్యనగరము జర్మను శత్రువులకు బలిదానముగా సమర్పింపఁబడవలసి యున్నదను దుఃఖవార్తను దెలిసికొనిరి. జర్మని సోమవారమునాఁ డుదయమున నేఁడుగంటలకు బెల్జియమునకు తన సైన్యములు నాటంకపఱుపకుండ ఫ్రాన్సుమీఁదికి వెళ్లుటకయి త్రోవ యొసంగవలసినదనియు, పన్నెండు గంటలలో జవాబు రానియెడల బెల్జియముతో జర్మని పోరాడి త్రోవ చేసికొనవలసి వచ్చుననియు దెలిపెను. బెల్జియము తన స్వాతంత్ర్యమును ప్రాణముకంటె నధికముగా జూచుకొనుటచేత జర్మనీకి దాసిగా నుండ నొల్లక, స్వాతంత్ర్యగౌరవమును కాపాడుకొనుటకయి, జర్మనీ షరతుల నంగీకరింపక, జర్మను సైన్యము వచ్చు వారధులను తెగగొట్టి, రయిలులను ఎత్తివేసి యుద్ధమునకు సన్నద్ధమాయెను. లీజుకోటల నుండి పోవు ఫిరంగులకు అడ్డముగా నెత్తుగా నున్న ఇండ్లన్నియు అధికారుల ఆజ్ఞలచే కిరోసినాయిలుతో గాల్చి వేయఁబడెను. చెట్లు కొట్టివేయఁబడెను. మంగళవారము నాఁ డుదయమున జర్మను శత్రువులు బెల్జియము నేలమీఁద నడుగు పెట్టిరి. జనరలు వాన్ ఎమ్మిచ్ జర్మను సేనాధ్యక్షుఁడు.

1914వ సం. 5వ ఆగష్టు నాటి రాత్రి 11½ గంటలకు నిండు వెన్నెల కాయుచుండఁగా లీజునగరపు ముట్టడి ప్రారంభమయినది. జర్మను వెల్తురు అమిత ప్రకాశముతో కోటలపయిని పడ వెలుగొందెను. బెల్జియము కోటలు తగిన విధమున సమాధాన మిచ్చుచుండెను. ఉత్తరమున పన్నెండు మైళ్ల దూరమునందున్న వైజు మొదలు లీజుకు దక్షిణభాగమందున్న ప్రదేశమంతయు రణరంగముగా నుండెను. ఉదయము 5 గంటలగునప్పటికి యుద్ధము హోరాహోరిగా జరుగుచుండెను. అప్పటికి ఫ్లెరన్ అను కోటమాత్రము జర్మనుఫిరంగులచే నిశ్శబ్దముగా జేయఁబడెను. అచ్చటచ్చట కాల్పులను నడుపు జర్మను అశ్వసేనయు కొంత పనిచేయుచుండెను. ఆ భూమియొక్క ప్రకృతిని బట్టి జర్మనులు బాగుగా దాగియుండుట కనుకూలము లేకము లుండెను. అయినను జర్మనుల యుద్రేక మనేకపర్యాయములు లడంపఁబడెను. 9వ బెల్జియము పటాలమువారు రాక్షసులవలె పోరిరి.

బెల్జియను లీ విధముగా బోరునని జర్మను సేనాధిపతి అను కొనలేదు. 1 లక్ష 20 వేలమంది జర్మను సైనికులను మూడవ బెల్జియము సైన్యము 35,000 మంది యెదుర్కొనిరి. జర్మనులు ప్రవేశించిన ప్రతిష్ఠలములోను 17,000 మంది జర్మనులను 5000 మంది బెల్జియనులు మట్టుకే తాకి పోరాడించుచుండిరి. పెక్కుమంది జర్మనులు కోటలలోని ఫిరంగులచే, గొడవలితో నర్కిణోవిజట్లు, కోసివేయం బడుచుండిరి. శత్రువులు సామీప్యమునకు వచ్చినప్పుడు బల్లెపుపోట్లను తినుచుండిరి. అనేకపర్యాయములు బెల్జియను సేనానాయకులు తమసైనికుల యామిని యుద్ధసంరంభము గణించి చేయ వలసి వచ్చుచుండెను. జర్మనులను కోటలప్రక్క మైదానము వఱకు రానిచ్చి అప్పుడు ఫిరంగులను వర్షపాతము వలె బెల్జియనులు కురిపించి ధ్వంసముచేసిరి. ఒక్క బార్బోన్ కోట ప్రక్కన చేరిన జర్మను శవములఎత్తు వాలు గనుగ లయియుండెనట! ఇప్పుడు ధంగపాటు నొందిన జర్మను సేనాని ఎట్టి కరుణయును లేని లీజి పురజనుల గృహముల మీద షెల్లులను విడువ ప్రారంభించెను. శాంతిజీవను లగు పురజనులిందుచే చాలమంది చంపబడిరి. కాని పురజనులు భయభ్రాంతులై శాంతి దినుటకు నొక్క యుదాహరణము చాలును. బుధవారమునాటిరాత్రి ఫిరంగి ధ్వనులతో నగరమంతయు ప్రతిధ్వనించుచుండగా లీజి విశ్వవిద్యాలయము వారు తమపాండిత్యపరీక్షలను శాంతముతో జరుపుచుండిరి.

మరునాడు జర్మనుల బలము వృద్ధియాయునది. వారు కురిపించిన ఫిరంగిగుండ్లకు మితిమేరలేదు. బెల్జియము సేనాధిపతి జనరలు లీమెన్ నగరము చుట్టునున్న వంతెనల నన్నింటిని తుపాకి మందు పెట్టించి ధ్వంసము చేసెను. తన సైన్యము నంతయు మ్యూజునదికి ఎడమ భాగమునకు తీసికొని వెళ్లెను. ఇంతలో కండ్లకు గంతలు కట్టబడిన యొక జర్మను సేనాధికారి జనరలు లీమెన్ గారివద్దకు జనరలు ఎమ్మిచుగారి సందేశమును దీసికొని వచ్చెను. ఆ సందేశ్యగి కోటలను జర్మనులవశము చేయవలసినదనియు, అధిక నష్టమును బెల్జియనులు పొందుటవలన లాభమేమియు లేదనియు, అందుకు సేనాని యొప్పుదేని నగరమును కోటలను వదలను ముట్టడించుట అవసరములేకు ప్రారంభమగునని చెప్పెను. జనరలు లీమెన్ గారు అతని పొగ్యస్యగారమునకు దగిన జవాబిచ్చెను. "కోటల నేనెప్పటికి వశము చేయను. పట్టణము గలియగా దాని త్రోవ దానిది." అంతట జర్మను సేనాధికారి వచ్చిన విధముననే తిరిగి పోయెను.

అంతట పురవాసులపయి ఫిరంగిధారలు కురిసెను. వారి కష్టములు వర్ణనాతీతము. అనేకమును నింగ్లపూర్ణగారు ప్రీతియయునవి. ఆ శేక సంహారములు వీల్లబల్లలతో నుండినవి. అనేకులు నగరము వదలి రెక్కలేని వారలవలె అడవులకు పట్టిరి. వారు కు దినముల క్రోధము సుఖజీవనము గలిగి సకల సంతోషములతో నున్న ప్రజలీదినమున నిరాధారు లయిరి. రమణీయములయి విలసిల్లుచున్న లీజి నగరము మరణ్యసనలతో నిండి శ్మశానవాటికవలె దోచుచుండెను. శుక్రవారమునాడు 11½ గంటలకు ఎనిమిది సేనుగలను వారు పాతిపెట్టుటకయి 24 గంటలు యుద్ధమాపవలసినదని ఎమ్మిచుగారు కోరిరి. ఇప్పటికి 25,000 మంది జర్మనులు చచ్చిరి. ప్రతి బెల్జియము సైనికునికిని ముగ్గురు జర్మనుసైనికులు చచ్చి పడియుండిరి. ఒక్క రోజు యుద్ధమాపవలసినదని యడుగుటకు నిజమగు కారణము జర్మనుసైనికుల కాహారము లేక కడుపు మండుచుండునట. జర్మనీనుండి భోజనపు వేగనులు సకాలమునకు రాలేదు. కాని చుట్టుప్రక్కలనున్న బెల్జియము గ్రామస్థులు జర్మనులకు అన్నము పెట్టి ఆకలి దీర్చిరి.

కోటలు-ఒక్కొకోటకుండి యింకొకకోటకున్న దూరము

జనరలు లీమెన్ గారిని చంపయత్నించుట

ఇద్దరు ప్రచ్ఛన్న ఉద్యోగులు అయిదుగురు జర్మనుసోల్జరులు అతిశీఘ్రముగా వెళ్లు మోటారుబండి నెక్కి జనరలు లీమెన్ గారున్న గదివద్దకు వెళ్ళి వారిని చూడవలయుననిరి. వీరందరును ఇంగ్లీషు వారని భ్రాంతి చెంది లోపలికి పోనిచ్చిరి గాని మేజరు మర్చెండు గారు ముందుగా వచ్చి చూడగా జర్మనులుగా నుండిరి. ఆయన కేక వేసెను కాని పిస్తోలుతో చంపబడెను. గదిలోపు లోపలనుండి బిగింపబడినది. జనరలు లీమెన్ గారు పిస్తోలు తీసికొని వారి నెదుర్కొనుటకు సాహసించిరి. కాని వారి యుద్యోగస్థు లారని ప్రాణ మమూల్య మయినదగుటచే నివారించి గోడ యెక్కించి క్రిందికి దించి ప్రక్క కోటకి పంపివేసి ఆయెనిమిది మంది జర్మనుల నెదుర్కొని అందరిని చంపివేసిరి. బెల్జియను లాగదిలో జర్మనులచేత చచ్చిన వా రిద్దరు మాత్రమే.

ఒక కోటలో కార్పోరలుగా నున్న లూకిన్ అను పదునెనిమిది సంవత్సరముల బాలుడు ఒక్కడే నేకీయు ఫిరంగిని రెండు స్తంభములమధ్య నుంచి ఒక పటాలమును నడుపుచున్న యుద్యోగిని క్రిందియుద్యోగులను ఫిరంగులను కాల్చుచున్న జర్మనుల నందరిని తుదముట్టించెను. చివర శాత్రవదేశము నుండి పారిపోవుచున్న జర్మనులు నియ కడపటి తుపాకిని ప్రేల్చగా పాప మా లూకిన్ రౌద్ర రసమున మృతి నొందెను.

విస్ నగరమును ముట్టడించుట

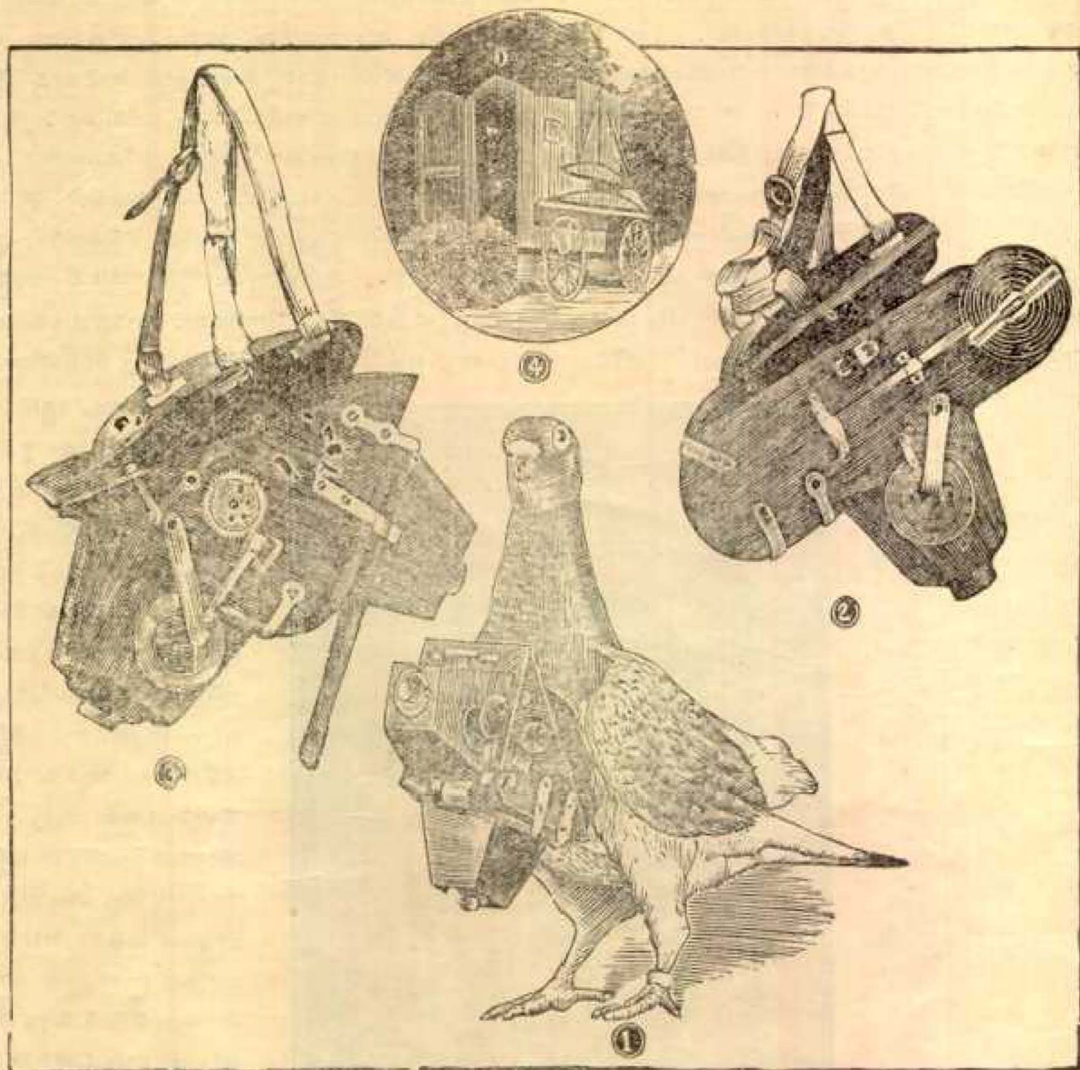
ఆగష్టు ౬వ తేది జర్మను సేనలో కొంతభాగము -సీ౧ 150 మోటారు బండ్లలో బండియొకటింటికి పదిమంది చొప్పున కూర్చుండి లీజా కుత్తరమున పదిమయిళ్లలోనున్న విస్ నగరమును ముట్టడింపబోయిరి. బెల్జియనులు మూడుగంటల వరకును పోరాడి శత్రువుల నాపిరి. అచ్చట మ్యూస్ నదిమీద వంతెనలు నాశనము చేయబడినను జర్మనులు పాంటూను వంతెనలను తెప్పలను కట్టుచుండిరి. ఒకటి రెండు పర్యాయము లీవంతెనలను ఫిరంగులతో నాశనముచేయబడెను. తుట్టతుదకు జర్మనుగుఱ్ఱపుదళము నీటిలో నీది ఒడ్డుకు చేరెను. జర్మనులు పాంటూను వంతెనలను తిరిగి కట్టి నదిని దాటిరి. కొంతమంది పురజనులు జర్మనుల కౌర్యమునకు తాళలేక యిండ్లెక్కి వారిమీద తుపాకులను గాల్చిరట. ఇది యొకమిషగా గల్పించుకొని జర్మను లాపట్టణమునంతయు తగులబెట్టిరి. ఇండ్లను దోచిరి. స్త్రీలను చెరచిరి. దొరకినవోట్ల సారాయిని యుద్ధముకచ్చినటు త్రాగిరి. ఇక పురజనుల కష్టము లింతింతయని వ్రాయ నవసరములేదు. ఒకపడుచునద్ద పిస్తోలు గలదని జర్మను లాగెయింటికి నిప్పంటించి ఆమంటలలో నామెను కాల్చివేసిరి. ఉదయమున పల్లెని చూడబోయిన యొక కుటుంబి తన యింటికి వచ్చినప్పుడు ఇల్లు ధగధగమని మండుచుండెను. ఆమె తనపిల్లలను ప్రతిఘటించవలెనని జర్మను సైనికులను ప్రతిమాలెను కాని వారు క్రూరాత్ములయి ఆబిడ్డలను మంటలలోనే కాల్చివేసిరి. ఆమెభర్తను, 7 సం.ల కుమారుని ఖయిదీలుగా పట్టుకొని యెచ్చటికో తీసికొనిపోయిరి. ఇటువంటి సంగతులు ప్రద్దలగు విసాదకర వృత్తాంతములు పలువలకొలది కలవు. ఈ యుదాహరణములను బట్టి జర్మనులు తమశత్రువుల నెట్లు చూచెదరో తెలిసికొనవచ్చును. కాని యీ జర్మనులే భూభాగమున శత్రివర్యాప్రభువు లెవరని తామే యని విఱ్ఱవీగుదురు. జనరలు లీమెన్ గారు తన సైన్యమును మ్యూజునదికి ఎడమవైపునకు తీసికొని వెళ్లిన తరువాత జర్మనులు సులభముగా లీజానగరమును ప్రవేశించిరి. అప్పటికే చాలమట్టుకు ఇండ్లు కాలిపోయినవి. ఉన్న యిండ్లలో జర్మను సైనికులు ఉద్యోగులు ప్రవేశించి, ఇంటివారిని తోలివేసి హాయిగా నివసింప మొదలిడిరి. రాత్రింబగళ్లును ఇంటి తలుపులు తెరచియుంచవలసినదని ప్రజల కాజ్ఞనొసంగిరి. కావలసిన వస్తువులను తీసికొని వారి క్రయము నొసంగకుండిరి. జనరలు ఎమ్మిక్ సహాయోద్యోగులతో గుఱ్ఱపుమీద పురమును ప్రవేశించెను. మఱ్ఱి వారిమువారు పౌరశిఖామణులు, వారివద్దకు వెళ్లి పట్టణము నశించుగుట చేరి దానిమీద కాల్పవలదని వేడిరి.

జనరలు లీమెన్

వారికి సరియయిన జవా బొసంగబడలేదు. కొంతకాలము వీరు ఖయిదీలుగా నుంచబడి విడుదల చేయబడిరి. కాని లీజాకోటలలో జర్మనుల వశము గానివి కొన్ని శత్రువులమీద శరపరంపరలను గురిపించుచు సాహసముతో పోరుచునే యుండెను.

కొంతమంది బెల్జియనులాంసరులు శత్రు వేదిక్కునుండి వచ్చుచున్నదియు, వాని బలమెట్టిదియు కనుగొనుటకై ముందుగా వేగువారివలె గాట్యూప్యూర్ ప్రాంతమున నున్న అడవిలోనికి పంపబడిరి. వారు జర్మను శత్రువుల విషయమయి తెలిసికొనిన సంగతులను గురించి యుత్తరములు వ్రాసి కపోతముల మెడకు కట్టిపంపుటయే కాక వచ్చుచున్న జర్మనుసేనలపయి ఎగురుటకును ఆపావురములను వదలిరి. ఈ పక్షుల మెడలో ఫోటోగ్రాఫులను తీయుయంత్ర మున్నది. ఆయంత్రము శత్రువులకు సంబంధించిన ఛాయాపటములను పావురము యెగురుచుండగానే తీసివేయును. ఈవిషయ మిక్రింది వివరమును చదివిన బోధపడగలదు.

యుద్ధసమయములందు పెంపుడు పావురంబులను వార్తల నంపుటకును శత్రువుల గుట్టును కనుఁగొనుటకును బంపువాడుక గలదు. పావురములను వెంటను తీసికొనిపోయి మూఁడు నాలుగు వందల మైళ్ల దూరమున వానిమెడలో చీట్లను కట్టి వదలిన నవి స్వస్థలమును జేరును. ఆయుత్తరమును జదువుటవలన స్వపక్షపు స్థితి తెలియును. శత్రువులగుట్టును గనుఁగొనుటకై పావురంబులమెడయందు ఫోటోగ్రాఫులను తీయుపెట్టెలను గట్టుదురు. అవి మిక్కిలి చిన్నవిగనుండును. వానికి స్వతస్సిద్ధముగ బొమ్మలను దీయు మర లమర్పబడియుండును. పిట్ట యెగురునప్పుడు రెండుమూఁడునిమిషములకొకసారి ఫోటో పడును. ఆ ఫిలుమునుండి ఫోటోలను తయారు చేయుటకై నం 4. సాధనము చేయబడినది. ఇట్టి సాధనములను జర్మను వేగులవాండ్రు పరదేశములలోని రహస్యములను గనుఁగొనుటకు వాడుచుండిరని ప్రతీతిగలదు. కోటలమీఁద నెగిరెడిపావురము లిపుడు కాల్చి చంపఁబడుచున్నవి. నం 2. కామెరాలో క్రింది వస్తువులు మాత్రము ప్రతిబింబించును. పావురముమెడయందున్న కామెరాలో క్రింద నెదుట నున్న వస్తువులు ప్రతిబింబించి బొమ్మ లేర్పడును.

లీజుకోటలను వదలిపెట్టి ఆప్రాంతములనున్న గ్రామములో జర్మను సైనికు లేమిచేసిరో యిచ్చట వివరింతము. లీజుకోటల ముట్టడి కవసరము లేని సేనను జర్మనుసేనాని రెండు యుద్దేశములతో చుట్టుప్రక్క గ్రామాదుల మీదికి బంపెను. మొదటి యుద్దేశము ప్రజలను నానాబాధలు పెట్టి జర్మనులనిన వారికి కలలలోనయితము భయము కలుగచేయుట. రెండవ యుద్దేశ మీ గ్రామాదులను సంరక్షించుట కయి జనరలు లీమెన్ గారు పంపినమూడవ డివిజన్ సేనను ఓడించుట. టాంగ్రెసు మొదలు సైక్లిమాంటు వఱకును ఈ జర్మను సేన పాడుచేయని గ్రామము గాని, అచ్చటి ప్రజలు, సైనికు లయిన నేమి, కాకపోయిన నేమి, శత్రువులతో మహావీరుల వలె పోరాడని వారుగాని లేరు. ప్రతిచోటను సంఖ్యాధిక్యతకల శత్రుసేనమీద కొద్దిపాటి బెల్జియముసేన, బెల్జియము పౌరులు పోరాడవలసి వచ్చెను. ఈ కథముగా హాస్సెటు వద్ద, పెయింటు త్రోండవద్ద, వార్మెలు గ్రామము వద్ద, బోస్టువద్ద, ఓస్సమేలువద్ద, పోరాటములు జరిగెను. కొన్ని చోట్ల బెల్జియనులు జయించిరి. కొన్ని చోట్ల జర్మనులు జయించిరి. కాని తిరుగబడని యిల్లుగాని, నష్టము పొందని సంసారముగాని, ధ్వంసముగాని పంటభూమిగాని, తుపాకిగుండ్లను పొట్టలో లేని చెట్టుగాని జర్మను రాక్షసులు వెళ్లిన ప్రదేశములయందును లేదు.

బెల్జియములను జర్మను అశ్వసైనికులు బెల్జియములో ప్రవేశించుట

హాలెన్ పోరు

హాలెన్ పట్టణమువద్ద సుమారుగా పెద్ద దనవలసినపోరు జరిగెను. జర్మనులు నదీ వారధిని దాటుచుండగా అదివర కచ్చట పెట్టబడిన తుపాకినుండి ధిగ్గున ప్రేలెను. అనేకశత్రువులు నష్టమయిరి. కాని జర్మనులు వగవక చేయక, పడిపోయిన తమ పీనుగులమీదనే గుఱ్ఱములను నడిపించి నదిని దాటిరి. ఒకస్థలమును పట్టవలయునని జర్మనులకు ఎంతమంది మృతినొందవలసినను లెక్కలేదు. పడిపోయిన వారి శవముల మీదనే నడచిపోయెదరు. జననష్టము నెప్పుడు వారు లెక్కపరు. "ఈ బెల్జియనులకు కొద్ది నష్టము కలిగినను చాలును. వారి సైనికుల సంఖ్య అల్పము. మేము జర్మనులము. ఒక్కొక్కతావును పట్టుటకు 10 లక్షల మంది స్వంత సైనికులను నాశనము చేయవలసి వచ్చినను చేసెదము; చేయగలము. మాకు కావలసినంత సైన్యము గలదు. జననష్టమును మేము గణింపము." అని యొక జర్మను సేనాధిపతి నుడివి యుండుటచే వారు సాధారణ సైనికుల ప్రాణములను వారెంత నిర్లక్ష్యభావముతో జూచెదరో తెలుపగలదు. హాలెనువద్ద బెల్జియను సైనికులు 7000 మంది యుండిరి. జర్మను లింతకు మూడు రెట్లయిన నుండవచ్చును. జర్మనులు మహా క్రోధ రోషములతో నిచ్చట పోరాడిరని తెలుప నక్కఱలేదు. బెల్జియనులును ఘోరముగా పోరుసలిపిరి. 3000 జర్మనులు, 300 మంది బెల్జియనులు యిచ్చట క్షతగాత్రులయిరట. మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు యుద్ధ మతి తీవ్రముగా జరుగుచుండెను. సాయంకాల మూడుగంటలకు నిలువలేక జర్మనులు గుఱ్ఱపుసేనను యుద్ధమాపుమని చెప్పి తరలిపోయిరి.

లీస్టుగ్రామము వద్దకు జర్మను సేనలోని 17వ మాక్లెన్ బర్గ్ డ్రాగూను గుఱ్ఱపు పటాలము రెండు క్లేల్టుషిరంగులను, రెండు గన్నులను తీసికొనివెళ్లెను. ఈ గుఱ్ఱములు నడచుటకు వీలులేకుండను బండ్లనునింక వసేకము యిన అడ్డంకులను బెల్జియనులు కల్పించిరి. ఇచ్చట జర్మనుసేనానిని బెల్జియము లెఫ్టినెంటు వాన్ డూరెన్ చంపి సేనాని గుఱ్ఱపు రెక్క జర్మను గుండ్లను తప్పించుకొని బెల్జియము సేనలో చేరెను. లీస్టుగ్రామమునకు జర్మనులు మితిలేని హాని చేసిరి. మరియొక గ్రామమును జర్మనులు ఎదిరింపబడకుండనే ప్రవేశించిరి. అన్నము కావలయునని గృహస్థుల నడుగగా అన్న మొసంగబడెను. తమవారికి కావలసినంత సురను త్రాగిరి. తెగ త్రాగుటచేత ఒళ్లు తెలియక గుఱ్ఱముల నెక్కి వీధులలో స్వారిచేయుచు అటునిటు తుపాకులను ప్రేల్చి నిరపరాధులను, తమకు కడుపార అన్నము పెట్టిన వారను వగు కుటుంబీకులను జంపిరి. లోక్లెక్ అనువానిచే వ్రాయబడిన కీర్తన నీ అశ్వసైనికులు పాడుచుండిరి.

"ప్రతితుపాకి దెబ్బకును ఒక రష్యావానిని, ప్రతి బల్లెపు పోటుకును ఒక ఫ్రెంచివానిని, కడతేర్తుము." కాని యీ వీధిలో జంపబడుచున్నది పరాక్రమములగు శత్రువులు గారు, నిరాయుధులగు శాంతిపురవాసులు. "మేమందరము సుఖముగా నున్నా"మని చుట్టుగ్రామముల ప్రజలకు టెలిఫోను ఇండని ప్రజలను నిర్బంధ పెట్టగా వారు సరే నని టెలిఫోనులకడ్డకు వెళ్ళి జర్మనులకు తెలియని బాలూను పాటోయి భాషలో వీరి క్రూరకృత్యములను గురించి

THE FAMOUS FRENCH 75 MILLIMETRE GUN

ఫ్రెంచివారి సుప్రసిద్ధమైన 75 మిల్లిమీటరుల ఫిరంగిలో గుండ్లనువారు పేల్చుచుండుట

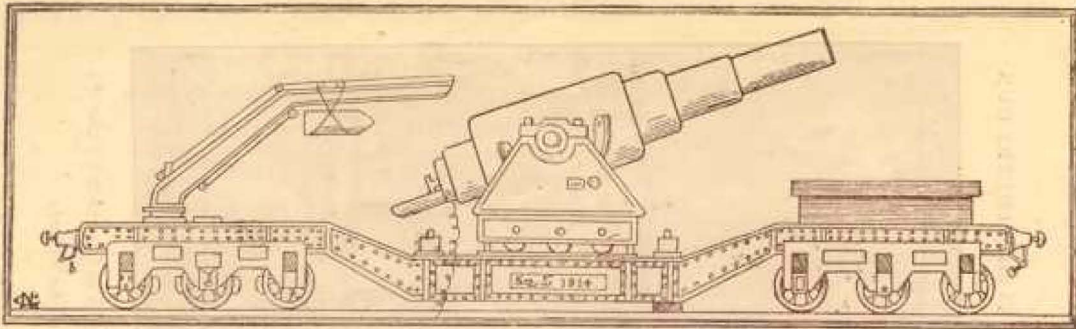
A GERMAN GUN DESTROYED BY 75 MILLIMETRE

ఏస్నె యుద్ధములో యూ[illegible] జర్మనుల ఫిరంగిని, అశ్వములను, సైనికులను ధ్వంసము చేయుట

ఈ 75 మిల్లిమీటరు ఫిరంగిని ఫ్రెంచి క్విక్‌ఫైరర్ అని పిలిచెదరు. దీనికంటె త్వరితముగా గుండ్లను పేల్చు ఫిరంగి యూరపులో మరియొకటిలేదు. గుండువిడువబడగానే ఇతరఫిరంగులవలె యిది వెనుకకు ముందుకు కదలదు. ఇతరఫిరంగులలోవలె ప్రతి మారు లేక నాలుగుగుండ్లనుకాల్చినతరువాత దానిని సవరింపవలసినదిలేక ఒక్కపర్యాయము నేకమును గూర్చి యుంచవచ్చును. ఈగుండ్లు చాలపెద్దవి ఒక్కటియు బరువుండును. 5 అంగుళములకు తక్కువగాకుండ పొడవుండును. 8 మైళ్ళదూరము పోగలవు.

THE 42 C. M. KRUPP HOWITZER

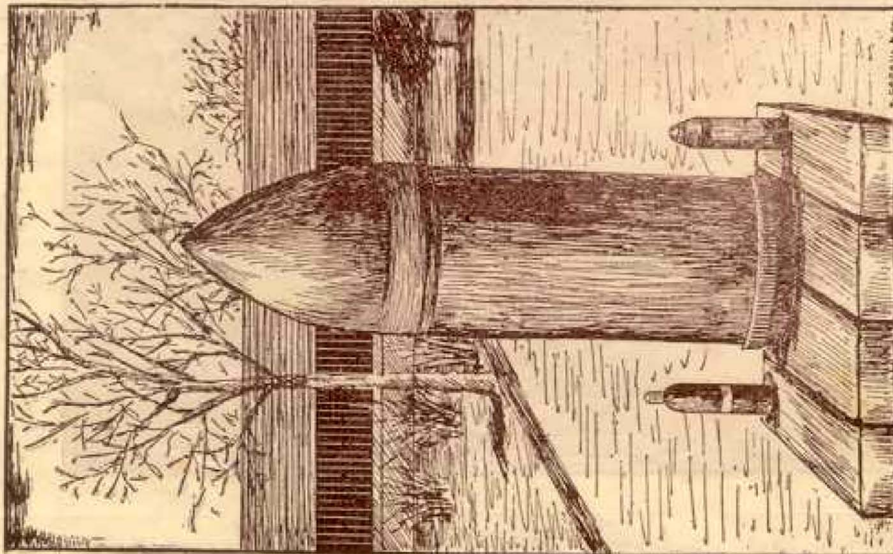

42 సెంటిమీటర్ క్రుప్ హావిట్జర్ ఫిరంగిని రైలుమీద పెట్టిపంపుట

IN ACTION

ఫిరంగిని ప్రయోగించుట

A SHELL FROM 42 C. M.

ఫిరంగినుండి ప్రయోగింపబడిన గుండ్లు

జర్మను 42 సెంటిమీటరు ఫిరంగినుండి ప్రయోగింపబడిన యీ రాక్షసిగుండు (సాధారణముగా ఒక మనిషియెత్తు) 5 అడుగులున్నది. 7½ మైళ్ల దూరమునుండి వచ్చి వర్డన్ కోటవద్ద పడినది. కాని బ్రద్దలుకాలేదు. దీని బరవు ఒక్కటన్నుకు 133 రతులు తక్కువగా నున్నది. ఇది ఫ్రెంచివారి వశమునం దిప్పుడున్నది.

చెప్పిరి. కావలసినంతవఱకు దోచుకొని ఆగ్రామము ఈనవనాగరకులు వదలిపోయిరి. ప్రజలును వీరి బాధలను పడఁజాలక కొద్దిపాటి జర్మను గుఱ్ఱపు దళముగాని సైనికులు గాని చేతిలో చిక్కినప్పుడు బెల్జియనులును వారిని కఠినరీతిని పరాభవించు చుండిరి.

డినాంటు, లీజు, లోవేన్ యుద్ధము

లీజుపట్టణము పడినను కోటలన్నియు వశము కానందున జనరలు ఎమ్మిక్ గారు పురబహిర్భాగమున నివసించుచుండిరి. 14-వ ఆగష్టు తేదిన ఫ్రెంచిసైన్యములు బెల్జియనుల సహాయార్థము వచ్చుచున్నవనియు, వారివారి యుద్యోగులు యుద్ధక్రమమును గురించి పరిష్కరించుకొనిరనియు తెలిసినది. 13 ఆర్మీకోరులు (కోరు అనగా 40,000 సైనికులు) ఫ్రాంసును వదలి బెల్జియము రక్షణార్థమై వచ్చుచున్నారనియు వదంతులు పుట్టెను.

డినాంటు యుద్ధము

బెల్జియములోని ఈ డినాంటుకును ఫ్రెంచివారి సరిహద్దు గ్రామమగు గివెట్‌కును దూరము 14 మయిళ్లు మాత్రమే. ఇది మ్యూజానది కుత్తరమున నున్నది. ఇచ్చటికి కొంత ఫ్రెంచిసేన పంపఁబడెను. ఇంతకుముం దిచ్చటనున్న బెల్జియముసేనకు సరియైన తుపాకులుగాని ఫిరంగులుగాని లేవు. జర్మనులు 15-వ ఆగష్టు తేదిన మ్యూజానదికి క్రిందిభాగమున దాటి నామూరుమీదికి వెళ్లఁగలమని ప్రయత్నించు చుండిరి. ఫ్రెంచివా రాకస్మికముగా నెదుర్పాటు తాకఁబడినను సైన్యముతో పోరాడిరి. ఒక ఫ్రెంచిసేన అరగంటలో నాలుగు మయిళ్లు పరుగెత్తుకొని వచ్చెను. ఫ్రెంచివారు జర్మనుల పతాకమును గురిపెట్టి కాల్చి పటాపంచలు చేసిరి. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారికి తాళఁజాలక డినాంటు లోకమయిలు పయిగా నదిని దాఁటుటకయి జర్మనులు వెళ్లుచుండిరి. ఇచ్చట తాత్కాలిక వారధి కట్టి దాటుచున్న జర్మనులు ఫ్రెంచివారి ఫిరంగులకు సరియయినగురి యయిరి. వంతెన ముక్కలుముక్కలుగా చేయఁబడెను. అనేకులు శత్రువులు జలమరణమును పొందిరి. కాని మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు జర్మనులు డినాంటుపట్టణమునే ముట్టడించిరి. వారిని అపుట కెదరించిన శక్తి లేకపోయెను. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారి అరపటాలము యోడింపఁబడెను. దుర్గముపయిని జర్మనులు తమ పతాకమును పాతిరి. దుర్గమునుండి మెషీను గన్నులను ప్రయోగించి నిరపరాధులగు పురజనుల ననేకులను చంపిరి. ఇంతలో ఫ్రెంచివారికి కావలసిన సేన మోటారు బండ్లలో రాఁగా సాయంకాల మయిదుగంట లగునప్పటికి నది కిరుపార్శ్వములను నతి తీవ్రముగా జర్మనులకును, ఫ్రెంచివారికిని పోరు జరుగుచుండెను. దుర్గముమీఁది జర్మనుపతాకమును రెండుపర్యాయములు గురిపెట్టి కొట్టి ఫ్రెంచివారు ఆకసములో నెగురునట్లు చేసిరి. ఫ్రెంచి 75-వ నెంబరు ఫిరంగులు శత్రువులను భస్మముచేయుచుండెను. జర్మనువారి 7-వ కోరు (40,000 సైన్యము) రెండుగా చీల్చఁబడి ఒకటి గివెటుప్రక్కకును రెండవది అన్నిప్రక్కకును పరుగెత్తెను. సాయంకాలము 7 గంటలకు డినాంటులో శత్రువులు లేరు. బోవెన్సు సీనే గ్రామములకు మధ్యనున్న నదీతీరమునందు జర్మనుపీనుగులు 3000 లెక్కింపఁబడినవి. సుప్రసిద్ధమైన కెయిజరుగారి ఇంపీరియలుగార్డు ఈయుద్ధములో నామమాత్రావశిష్ట మయ్యెను.

లీజుకోటలు పడకుండుట

ఈకోటలు జర్మనుల వశము కానందున జనరలు వాన్ ఎమ్మిక్ ఆత్మహత్య చేసికొనెనని వదంతులు పుట్టెను. లీజునకు కొంతదూరమందుండి 41,000 జనసంఖ్యగల సెరెంగునద్ద కఠినయుద్ధము జరిగెను. జర్మనులు రూడూసెపర్టు స్థలమునుండి తరుమఁబడిరి. ఇచ్చటనే 71-వ జర్మను కాల్బలమునకు సేనాధిపతియగు ప్రిన్సు విలియం ఆఫ్ లిప్పి గారును, ఆయన పదునాలుగువత్సరముల తనయుఁడును కీర్తిశేషులయిరి. లీజు సేనాధిపతియగు లీమెన్ గారికి ఒక షెల్లువలన గాయము తగిలినను పడకకుర్చిలో కూర్చుండి యుద్ధవిధానమును నడుపుచుండెను. ఈ పట్టణమున కంతకును ఫ్రెంచి ప్రెసిడెంటుగారగు పోయిన్‌కేరుగా రింత ధైర్యోత్సాహములతో పోరినందునకయి క్రాస్ ఆఫ్ ది లీజియన్ ఆఫ్ ఆనర్ అను గౌరవమును నొసంగి సన్మానించిరి.

యుద్ధస్థితి

డినాంటు యుద్ధమునాఁటికి బెల్జియములో స్థితి యీవిధముగా నుండెను:—లీజ్ కోటలుకొన్ని శత్రువుల వశ మింకను కాలేదు. నామూరుమీఁద జర్మనులు వెడలలేదు. మ్యూజానదీప్రాంతమున ఫ్రెంచివారిప్పుడే చూపిన సాహసమును బట్టి గొప్పగా సహాయము లగుదురను నమ్మకము కలిగినది. ఆంట్వెర్పు అభేద్యమయిన దుర్గముగా బరిగ్రహింపఁబడుచుండెను. ఒకవేళ జర్మనులు ఈ కోటను సమీపించినను కాలువలను తెరచి నీళ్లలో ముంచివేయవచ్చునను ధైర్యము బెల్జియనుల కుండెను. బ్రసెల్సు ముఖ్యపట్టణము కోటలను గలదికాకపోయినను, దానికిని శత్రుసేనకును మధ్య, బెల్జియము సేనలో నతి పరాక్రమవంతమయిన పటాలము లున్నవి. ఇంగ్లీషువారును బెల్జియనులకు సహాయము చేయుటకు వచ్చుచున్నారు. కాని తత్కాలము జర్మనుల ఉగ్రము అపఁబడినను అనేక లక్షల సైన్యమును నోర్చింపఁగల శక్తి వారికి గలదని బెల్జియనులు చక్కఁగా గుర్తెఱింగి యుండిరి.

జర్మనుల విజృంభణము

మ్యూజానదిని నూతనసేనలతో హైవద్ద దాఁటి లీజు, నామూరులకు మధ్యనున్న బెల్జియను అశ్వసేనను పారదోలి 2 లక్షలమంది జర్మను సైనికులు పశ్చిమమున బ్రసెల్సు ముఖ్యపట్టణమును పట్టుటకయి చనుచుండిరి. జర్మనుసమూహములముందు నిలువఁజాలక అతిపరాక్రమముతో పోరినను, బెల్జియనులు వెనుకకు తగ్గిపోయిరి. గీటు బెట్జువద్దను, బూడింజన్ వద్దను అశ్వసైనికులకు పోరు జరిగెను. రణరంగము ఆరుమైళ్ల పొడవుండెను. కాని శత్రుసేన అత్యధికముగుటవలన బెల్జియనులు చాల సేపు పోరి, గొప్పనష్టమును గలిగించి మరింత వెనుకకు తగ్గిరి. తరువాత డీస్టు, ఏర్ షాట్, టర్లిమాంట్, లోవేన్

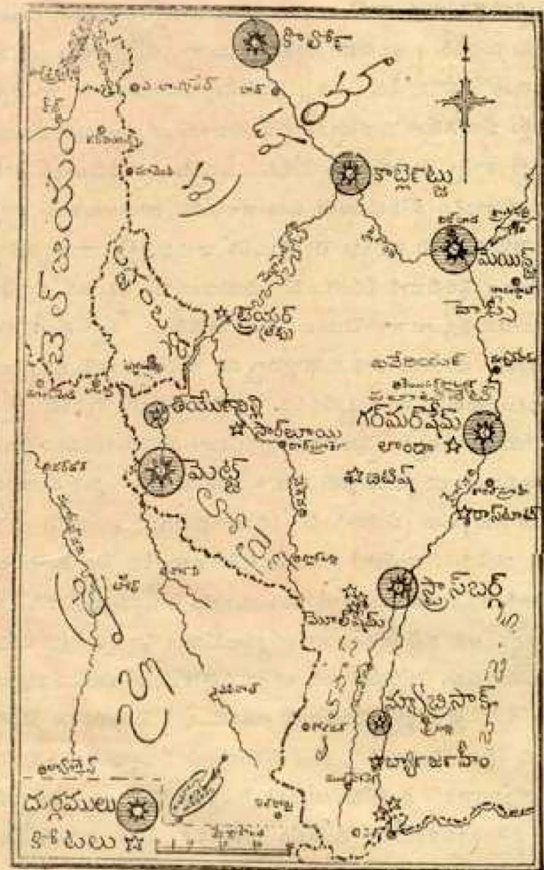

పట్టణముల మీద ఎడతెగక జర్మను ఫిరంగుల ధార కురిసెను. టిర్లమాంట్ బ్రుసెల్సునకు 28 మైళ్ల దూరమందే కలదు. ఇచ్చట ఘోరమయిన యుద్ధము జరిగినది. మంగళవారమునాటి రాత్రి ఎనిమిది గంటలకు నిప్పంటుకొని టిర్లమాంటును, ఒక్కగంట పిమ్మట డీస్టును మండసాగెను. అనేక గ్రామములు చుట్టు ప్రక్కల తగులబడినవి. కాని యుద్ధము జరుగుచునే యుండెను. తరువాత బెల్జియనులు లావేన్ నగరము వదలిపోయి అచ్చట యుద్ధము నుపక్రమించిరి. ఈ యుద్ధములో మూడవ బెల్జియము సేన 600 మంది దిగంబరముల వలకను ప్రఖ్యాతిని గడించిరి. ఈ గుఱ్ఱపుదళము 10000 జర్మను కాల్బలము మీద దుమికి పెక్కండ్రను చంపిన తరువాత ఏడుగురు తప్ప మిగిలిన వారందరును వీరస్వర్గమున కేగిరి.

ఆరాత్రి పెక్కుమంది జనులు దిక్కులేక బ్రుసెల్సు నగరమునకు పోవ మొదలిడిరి. బెల్జియము రాజు ఆల్బర్టుగారు ఒక్క అంగరక్షకునితో తమమోటారుబండి నెక్కి పెక్కుతావుల దిరుగుచు జనులకు ధైర్యమును బురికొల్పుచు, సైన్యము ప్రాణ మొడ్డుకొనుటకు పోరాడునట్లు చేయుచుండిరి. ఒక సైనికుడు శ్రీవారిని "మహారాజా" అని సంబోధింపగా వాని చేతిని బట్టుకొని చిఱునవ్వు నవ్వుచు నన్నట్లు పిలువకుము. మన మందఱమిప్పుడు చెలికాండ్రము. నన్ను "ఆల్బర్టు అని పిలువుము" అని శ్రీవారనిన మాటలు దేశమంతట పెట్లో తెలిసి వారియందు ప్రజలకున్న ప్రేమ మరింత వృద్ధియయ్యెను. లెఫ్టినెంటు హెవ్వార్డ్ అను వాడు ఫిరంగులతో సమర్పబడిన తనమోటారుబండిని ప్రతియుద్ధము నెక్కి జర్మను సైనికులను వెంటాడుటకయి బయలుదేరి సుమారు డెబ్బది మందిని నొక్కడే చంపుట సుప్రసిద్ధము.

అల్సేస్ లోరైన్

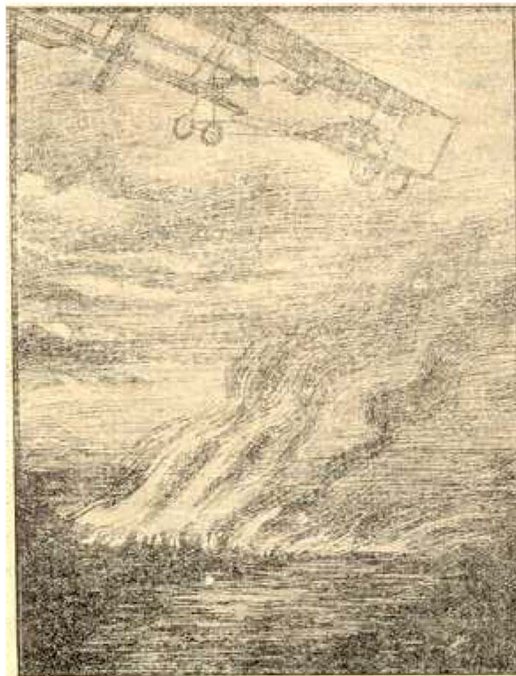
ఫ్రాన్సుమీద దాడివెడలుటకు జర్మనులకు రెండు మార్గములు కలవు. మొదటిమార్గము ఉత్తరమున బెల్జియము, లక్సెంబర్గులకును, దక్షిణమున స్విట్జర్లండునకును మధ్య ఫ్రెంచి-జర్మనీవారి సరిహద్దుగానున్న రెండువందల మయిళ్లపొడుగుభూమి. రెండవమార్గము బెల్జియములో ప్రవేశించి ఉత్తరఫ్రాంసు నాక్రమించుకొనుట. కాని యీరెండువందల మయిళ్ల సరిహద్దులలో ప్రతి ముప్పది మయిళ్లకును అభేద్యమగు కోటలను ఫ్రెంచివారు కట్టిరి. ఈకోటలలో వర్డన్, టూల్, ఎపినాల్, బెల్ఫోర్టు అనునవి ఒకటిక్రింద నొకటి గలవు. వీనిలో 10 లక్షల సైన్యము సకల యుద్ధపరికరములతో జర్మను శత్రు వచ్చినయెడల ఓడించుటకయి సర్వసిద్ధముగా నుంచబడెను. ఒక కోటకును నింకొక కోటకును మధ్యనున్న స్థలములో జర్మనులు పోవుటకు వీలులేనంత దూరము పారగల ఫిరంగు లుంచబడినవి. ఇచ్చట

ఫ్రెంచి, జర్మను సరిహద్దులు. వానియందలి కోటలు

మ్యాజూనదిని దాటుట మరియొక కెద్దయిబ్బంది. దేశప్రకృతి దం వారు తలంచుచు చేయున్నారు. అందుచే యుద్ధము ప్రారంభమ

లోరేన్ ప్రాంతమున నయిదుదినములు ఫ్రెంచివారు పోరి ఆల్సేసు మాగాణములకు మార్గములగు కనుమల నన్నింటిని పట్టుకొనిరి. ఫ్రెంచిసైన్యముల వెనుకభాగమునిరోధపడినయెడల ఆల్సేసును వదలునట్లు చేయవచ్చునని తలంచి మేక్ కోటను పట్టుకొనుటకయి జర్మనులు సేనను బంపిరి. ఒథయిస్ నదివద్ద జర్మనులు ఫ్రెంచివారిని పరాజితులను గా జేసి కనుమలనుండి తరిమిరి. క్రొత్తసైన్యమువచ్చుట వలన మరునాడే ఫ్రెంచివారు యుద్ధమునకు గడంగి జర్మనులను పూర్తిగానోడించి 1000 మంది ఖయిదీలను బట్టుకొనిరి. ఆగస్టు 12 మొదలు 14 వఱకును బాల్మంటు, సైరే, ఆవ్రికోర్టులవద్ద తీక్ష్ణ మయినపోరు జరిగెను. ఇచ్చట జర్మను లోడిపోయిరి. లోరేన్ మార్గములన్నియు ఫ్రెంచివారికి తిరిగి వశమయ్యెను. వీరు సైన్యమును తిరిగి ఆల్సేసుకు జనరల్ పా గారి యధ్యక్షతక్రింద పంపిరి. బెల్ఫోర్టునుండి వెడలి, థాన్ నుండి 14వ ఆగస్టున జర్మనులను పారదోలి ముల్హౌసుకు 12 మైళ్లలోనున్న థర్ గ్రామము నీయన పట్టుకొనెను. మరునాడు డన్నిమేరి గ్రామము వశమయ్యెను. కొన్ని దినము లీప్రాంతమునకు అటు నిటు జయము మరుమారుచు వచ్చెను. తరువాత డోర్నాకువద్ద జర్మనుల నోడించి పా గారు 24 ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. ఈ జయమువలన ఫ్రెంచివారు బెల్ఫోర్టుమొదలు కోల్మరువఱకు దేశమంతయు వశము చేసికొనిరి. ముల్హౌసు రెండవపర్యాయము ఫ్రెంచివారికి లభించెను. ఆగస్టు 18 వఱకు జరిగినపోరులలో ఆల్సేసు కున్న కనుమ మార్గములును, ఉత్తర ఆల్సేసును ఫ్రెంచివారివశ మయినవని చెప్పవచ్చును. ముమ్ముందు జర్మను లెంతగొప్పసైన్యమును బంపి ఆల్సేసు నెట్లు తిరిగి వశముచేసికొనిరని యిక చూడగలము.

సముద్రయుద్ధ ప్రారంభము

ఈ మహాసంగ్రామము ప్రారంభము కాకముందు మూడుసంవత్సరములనుండియు సముద్రయుద్ధాంగమంత్రియగు విన్‌స్టన్ చర్చిలు గారి యధ్యక్షతక్రింద బ్రిటిషు యుద్ధనావ లధికముగా గట్టబడుటయే కాక ఏక్షణమందు యుద్ధము ప్రాప్తించిన ఆక్షణమందు సిద్ధముగా నుండునట్లొనరింపబడెను. జర్మను యుద్ధనావ లాకస్మికముగా వచ్చి పడకుండుటకయి యన్ని ప్రయత్నములును చేయబడెను. యుద్ధము ప్రకటింపబడగానే ఈశాఖయందు జెట్టితోపములకును, ఆలస్యమునకును అవకాశము లేకుండెను. జర్మను నావలు ఇంగ్లీషు ఛానలులో గాని అట్లాంటిక్ సముద్రములో గాని ప్రవేశించుట కున్న మార్గము లన్నియు మూయబడెను. వయస్సును బట్టి చిన్నవాడయినను బుద్ధిసామర్థ్యమునందు నిరుపమానుడగు సర్ జాన్ జెల్లికో గారు సర్వసేనాధిపతిగా నియోగింపబడిరి. ఆయన కొరకు మిక్కిలి ప్రియమిత్రుడును నగు రేర్ అడ్మిరల్ మాడెన్ గారు ముఖ్యోద్యోగులలో నొకటివాడుగా నేర్పాటుచేయబడెను.

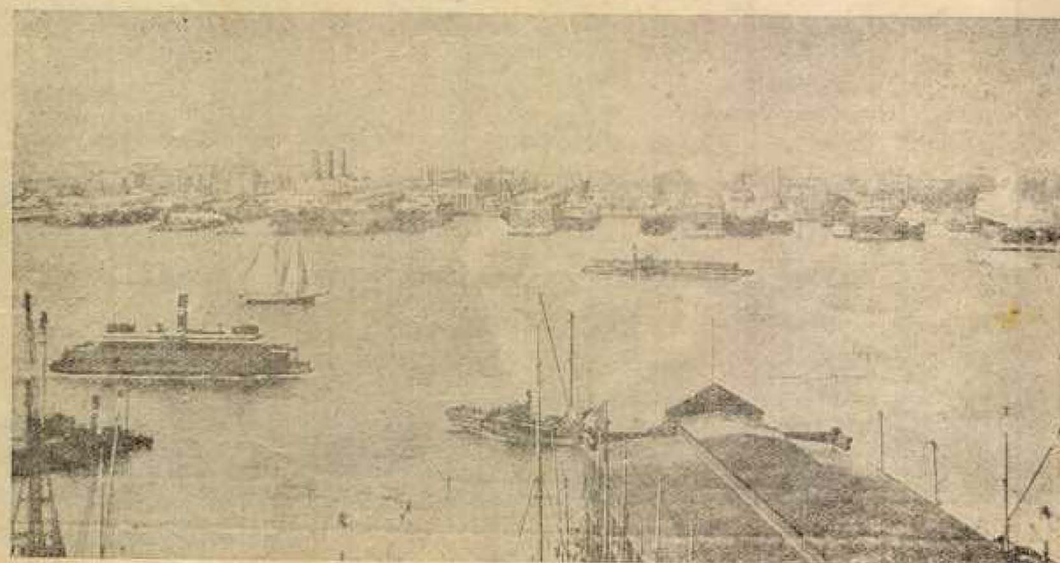
వర్తక మార్గములు

ఉత్తరసముద్రమునందు నావలను బ్రిటిషుద్వీపములను గాపాడుటకయి చక్కగా నియమించినతరువాత భోజనపదార్థములును, ఇతరసామగ్రియు, పరదేశములనుండి రావలసిన వర్తకమార్గములను కాపాడవలసిన పనిని అడ్మిరల్టీ (నౌకాంగశాఖ) వారు చేపట్టుకొనిరి. ఇంగ్లీషువారి వర్తకనావలను ముంచుటకయి పంపబడిన జర్మను క్రూయిజర్లు బ్రెస్లా, గోబెన్ అనునవి మధ్యధరాసముద్రములోను, క్రొన్‌ప్రిన్స్, కారల్స్రూహా అనునవి అట్లాంటిక్ మహాసముద్రములోను తిరుగుచుండెను. వీనిని ముంచుటకయి నెక్కు క్రూయిజర్లు పంపబడినవి. పైనావలలోని [illegible] లోనున్న స్కార్న్‌హార్స్టు, నెయిసెనా, ఎమ్డెన్ న్యూరెంబర్గు క్రూయిజరులు తప్పించుకొని పారిపోయినవి. ఒక దేశమునకు పోయినను వానిని పట్టుకొని నోడించుటకును [illegible] యుద్ధనావయు, రెండు ఆర్మర్డు క్రూయిజరులు, రెండు లయిటు క్రూయిజరులు, అనేకములయిన టార్పిడోబోటులు, సబ్మెరయినులు, ఆస్ట్రేలియా వారి బాటిల్ క్రూయిజరు, ఆస్ట్రేలియా లయిటుక్రూయిజరులు మెల్బోర్ను సిడ్నీ యను నవియు, వానివెనుక అత్యంతపరాక్రమవంతమయిన జపాను యుద్ధనావలన్నియు సముద్రములను గాచుటకయి యుండెను. ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలన్నియు ఉత్తర సముద్రమును, ఫ్రాన్సు ఉత్తరతీరమును గాపాడుటకయి యుండుటచే, ఫ్రెంచినౌకలన్నియు మధ్యధరాసముద్రమును గాచుటకును, ఆస్ట్రియా నావలు ఏడ్రియాటిక్ సముద్రమును వదలి మధ్యధరాసముద్రములో ప్రవేశింపకుండ కాపలా యుండుటకును నియమింపబడెను. రష్యావారికి బాల్టిక్ సముద్రములోనున్న 4 యుద్ధనావలు, 1 ఆర్మర్డు క్రూయిజరు, కొన్ని చిన్న క్రూయిజరులు డిస్ట్రాయరులు, సబ్మెరయినులు, అవసరమయినప్పుడు జర్మనులకు తొందర కలిగించుట కున్నవి. మిత్రకూటమివారికున్న ఇంత నౌకాబలము ముందు, జర్మను, ఆస్ట్రియనుల కెంత బలము గలదో యీక్రింద వివరింపబడినది.

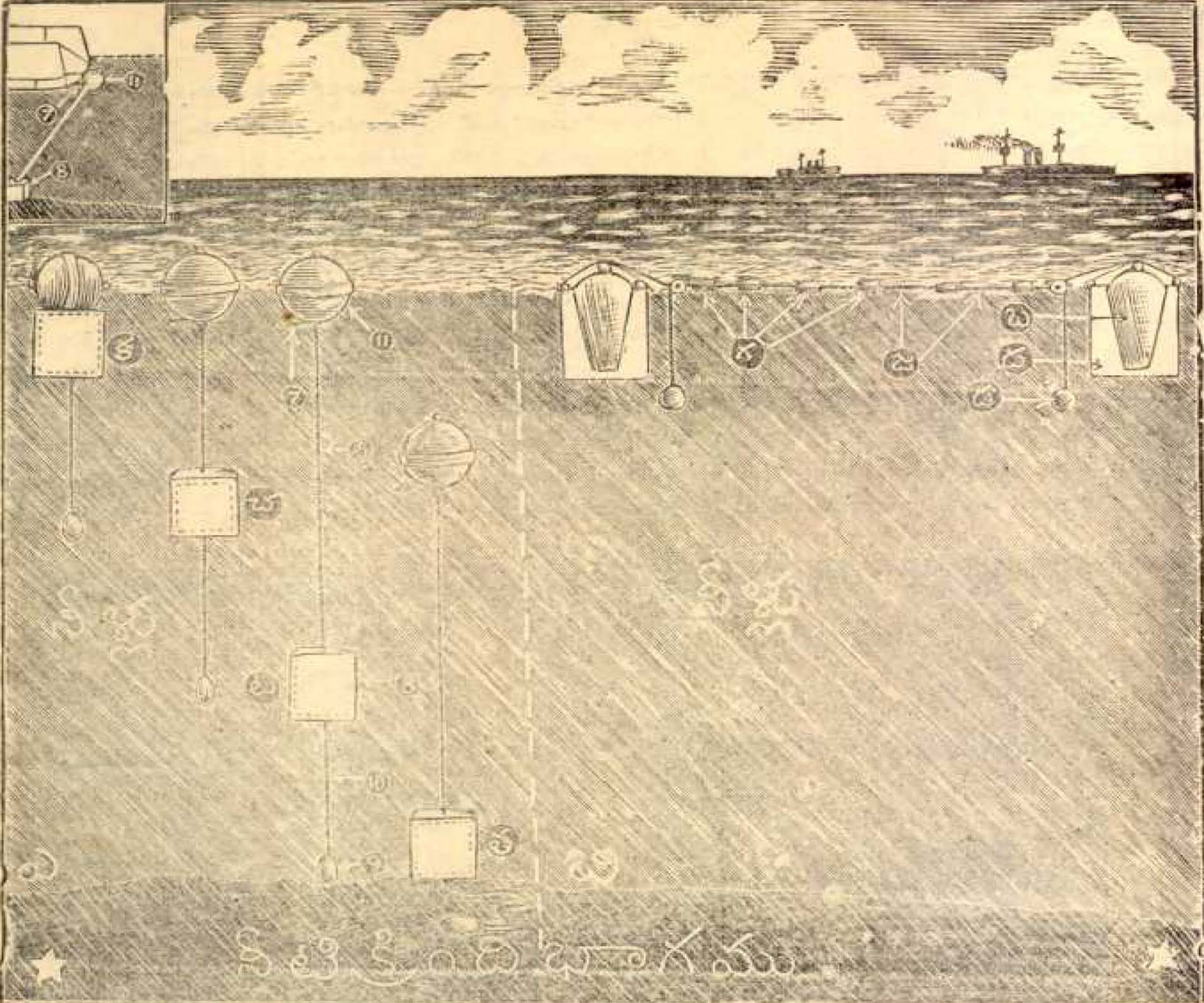
వివరము	బ్రిటను	ఫ్రాన్సు	రష్యా	మొత్తము	జర్మని	ఆస్ట్రియా	మొత్తము
(1) డ్రెడ్నాటులు	22	10	...	32	13	3	16
(2) బేటిల్ క్రూయిజర్లు	10	...	...	10	4	...	4
(3) ప్రిడ్ నాటులు కాని యుద్ధ నావలు	38	13	10	61	22	12	34
(4) ఆర్మర్డు క్రూయిజర్లు	47	27	12	86	9	2	11
(5) లైట్ క్రూయిజర్లు	66	8	2	76	45	11	56
(6) డిస్ట్రాయర్లు	202	80	95	377	133	15	148
(7) టార్పిడో బోట్లు	106	153	25	284	80	58	138
(8) సబ్మెరయినులు	7[illegible]	50	25	141	24	6	30
మిత్రకూటమివారివి అన్నియు కలిసి 1071					శత్రువులవి మొత్తము 407		

ఇక ఫిరంగులమాట విచారించెదమనిన 3.5 ఇంచి ఫిరంగులు ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలలో 188 గలవు. ఈ శ్రేష్ఠమయిన ఫిరంగులు ఇంకొకరికి లేవు. 12 ఇంచి ఫిరంగులు మిత్రమండలికి 500 లును, శత్రుమండలికి 158 యు గలవు. 11 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రువులకు 90 ఎక్కువగా గలవు. 4.7 యించి ఫిరంగులు, 4 ఇంచివి, 3.9 ఇంచివి మిత్రమండలివారికి 302 అధికముగా గలవు. 65 ఇంచి, 6 ఇంచి 5.5 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రుమండలికి 110 హెచ్చుగా నున్నవి. ఇటలీగూడ యుద్ధములో దిగుటవలన మిత్రమండలియొక్క బలము మిక్కుట మయినదని వ్రాయనవసరము లేదు.

యుద్ధము ప్రకటింపఁబడిన పదిదినములలో జర్మనుపతాకము నెగురవేయుచున్న సముద్రమునిూఁది వర్తకనావలన్నియు ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలచే ఒక్క ఫిరంగికాల్పుబడకుండ పట్టుకొనబడెను. కనుక దినములలోనే జర్మనీవారి ఎగుమతి వ్యాపారము అంతరించెను. కొన్ని జర్మను వ్యాపారనావలు తటస్థదేశముల నౌకాశ్రయములకు పరుగెత్తి శరణుచొచ్చెను. జర్మనీవారికున్న యోడల మొత్తము 100 టన్నులకు మించినవి 2090. ఇంగ్లీషువారివలన పట్టుకొనబడినవి 129. జర్మను రేవులలో నున్నవి 738. బాల్టికు, నల్లసముద్రములలో నుంచబడినవి 71. మిత్రమండలివారి రేవులలో నున్నవి 166. తటస్థదేశపు రేవులలో శరణుచొచ్చినవి 646. లెక్కకురాకుండ 500 టన్నులకు పైగానున్న యోడలు 125. లెక్కలేని చేపలపోట్లు 853. చిన్న పడవలు మాయ మయినవి 381. జర్మనీవారి గ్రేఫ్ డెర్ క్రూయిజరు ఆగస్టు 5-వ తేదిన లూసిటానియా యనునావను ముంచ జూచెను గాని యది చిక్కలేదు. ఈలూసిటానియాయే తరువాత ఈసంవత్సరము మేనెలలోసబ్మెరయిను వలన ముంచివేయబడినది. లూసిటానియాకు సోదరనౌకయగు మారిటానియాను కార్ల్స్రూ క్రూయిజరు అట్లాంటిక్ సముద్రములో పట్టుకొనజూచెను గాని ఎసెక్సు క్రూయిజరు వచ్చి దానిని రక్షించెను. ఆగస్టు

5-వ తేదిని సముద్రములో గనులను విచ్చలవిడిగా వెదజల్లుచున్న జర్మనువారి కోనిగిన్ లూయి యనునావను ఆంఫియన్ అను ఇంగ్లీషు లైటుక్రూయిజరు ముంచివేసెను. కాని ఆంఫియన్ యుద్ధనౌకయు మరునాఁడుదయమున కోనిగిన్ లూయి వెదజల్లిన గనులలో నొకటి తగిలి మునిగిపోయెను. ఇందలి నావికులలో 139 మంది తప్ప తక్కినవారు కాపాడఁబడిరి. ఆగస్టు నెలయంతయు జర్మనుయుద్ధనావలు బయలుదేరి యుద్ధమునకు వచ్చునేమోయని ఆంగ్లనౌకలు నోరు తెరచుకొని యుండెను. కాని యొక జర్మను అడ్మిరలు జర్మను యుద్ధనావ లెందువలన పోరాడవో కారణముల నిట్లొక యుపన్యాసమునందు దెలిపెను. “మనము [illegible] ఇంగ్లీషువారితో సముద్రమునిూఁద పోరితిమేని యోడిపోవుదుమనుట నిక్కువము. పోయిన నావలకు బదులుగా క్రొత్తనావలను కట్టుటకును, అవి ఈయుద్ధమునకు పనికివచ్చునటుల ను వీలు ఎంతమాత్రమును లేదు. సముద్రయుద్ధములో తక్కువ బలముగల పక్షము ఓడిపోతిమేని మన సముద్రతీరమంతయు శత్రువులచేత ధ్వంసముచేయఁబడి జర్మనుభూమిపయిని మనశత్రువులు దిగి యుద్ధముచేయుటకు తరుణము సమకూరును. మన యుద్ధనావలను కదల్పకుండ కాపాడుకొంటిమేని సంధి జరుగునప్పుడు మనమాటలు ఆదరముతో ఆలకింపబడును. మన మిప్పుడు బలహీనులముగా పలుకవలసిన యవసరముండదు.” ఇందువలన సముద్రయుద్ధమునకు జర్మనులు దిగక సబ్మెరయినులచేత హానిని కలిగింప వలయునని తలపెట్టి యున్నారు. ఆగస్టు 11-వ తేదిన జర్మనుసబ్మెరయినులు బ్రిటిషు క్రూయిజరగు బర్మింఘమును టార్పెడో వేసి ముంచుటకయి రాగా ఈ యుద్ధనావయు, కొన్ని బ్రిటిషుడిస్ట్రాయరులును వానికి నష్టము కలుగచేసి తరిమివేసెను. ఈరీతిగానే జర్మనుసబ్మెరయిను 15 యు నెంబరుగలదానిని బర్మింఘము క్రూయిజరే సముద్రములో ముంచి వేసెను.

గమనిక:—300 మొదలు 1000 రతులవరకు బరువుగల తుపాకి మందుతోను మరి యితరములగు ప్రేలుడు పదార్థములతోను చేయబడును. తరంగము లెంత తీవ్రముగానున్నను సముద్రపు పైభాగమునకు 9 లేక 10 అడుగుల లోతునందిది కదలక నిలిచియుండును. ఆమార్గమున ప్రయాణము చేయుచుండు నావకు తగులగానే గంధకద్రావకమున్న యొకగొట్టము పగిలి లోపలనున్న ప్రేలుడువస్తువగు క్లోరేట్ ఆఫ్ పొటాషును నిప్పంటించును. అది లోపలనున్న యితరపదార్థములకు సయితము నిప్పంటించి పిడుగుకంటె ధ్వనితో నావను బ్రద్దలుచేయును. హార్బరులలో పెట్టబడు గనులు యింకొకమాదిరికూడ గలవు. పెట్టబడిన గనిపయికి శత్రునావ రాగానే చూచి ఒడ్డునుండి విద్యుచ్ఛక్తితో గనిని ప్రేల్చి నావను ముంచుదురు.

ఎ. (క) పొగఓడనుండి ఆగ్నేయాస్త్రము వేసినపుడు లోపలిత్రాడు జారుటను చూపుచున్నది. (చ) క్రిందనున్న బరువువలన లంగరుపెట్టె క్రిందికి జారును. (ట) బరువు నీటియందు నేలను చేరుట. (ఠ) లంగరుపెట్టె భారమువలన బరువు బలముతగ్గి మైను నీటిక్రిందికి జారుట.

కుడిపైపున నావ మైనుకు తగిలి ప్రేలురీతి చూపబడినది. [రెండవ విధమైన మైను] బి. (గ) తేలగబెండులవలన నీటియందు తేలునటులు చేయబడును. (జ) మైనులకు కట్టినత్రాడు. (డ) త్రాడును బిగువుగనుంచెడి బరువు. (ఢ) మైనును తేలనిచ్చెడి పెట్టె. (బ) మైను ఈమైనులందు నావలుత్రాడును తగిలి ఈడ్చినపుడు మైను ప్రేలి నావను ముంచును.

1 తేప. 5 మైనుకు కట్టినత్రాడు. 8 లంగరుపెట్టె. 10 నీటియడుగున నెంతలోతుగ మైనుయుండవలయునో [నిర్ణయించెడి త్రాడు.
2 ప్రేల్చెడిభాగము 6 తేలుటకై గాలి నింపిన పెట్టె. 11 మైనురూపము.
3 పొడిచెడి మేకు. 7 మొదట పొగఓడకు తగిలెడి లివరు. 9 బరువు. 12 త్రాడుచుట్టిన గిలక సి. మైనును ప్రేలాడదీయుటకు [కొక్కెము

పొగవోడలపైన మైనులు నీటిలో వేయక పూర్వము వ్రేలాడుచుండెడి విధము.	మైను నీటియందు నిలిచియుండు రీతి.	మేకు ఊడి (మ) యందు గనుపరచిన చివర అక్షమునుండి నిలువుగా తిరుగుట.	ఊడిన మేకు కేపును వ్రేల్చుటవలన మైను వ్రేలి వోడలను ముంచును.

రుష్యా రణరంగమున బ్రవేశించుట

యుద్ధమునకు కొంతకాలము మునుపు బూర్వము రష్యాదేశము శాంతి భూయిష్ఠమయియుండెను. పరిశ్రమలవలన జీవించువారు సమ్మెకట్టులు కట్టి నానా కొల్లరులు చేయుచుండిరి. "వీరా జర్మను యష్టోకీలను నెదిరింపగలట్టివారు!" అని జర్మనులు నవ్వుచుండిరి. కాని యుద్ధము శాంతిని రాజభక్తిగా మార్చివేసెను. తన 'చిన్ని తమ్ములగు' సర్వీయనులను ఆస్ట్రియా దురాక్రమమునుండి కాపాడుటకయి, రష్యను భల్లూకము కత్తిని దూసెను. రష్యా ప్రభుత్వము మెడ అపనమ్మకము గలిగియున్న పోలులకు తగిన వాగ్దానములఁ జేసియు, ఫిన్లండు ప్రజలకు స్వపరిపాలన నొసంగెదనని ప్రకటించియు, ఆస్ట్రియాలో భాగమగు గేలీషియాలోని స్వజాతివారగు స్లావులను తమలోఁ జేర్చి భాగ్యాభ్యుదయమును గోరుదనని యుత్సాహపఱచియు, రష్యాలోని యూదులను తృప్తిపఱచియు, వారి కట్టిభయము లేకుండఁ జేసియు, తన సామ్రాజ్యమంతటను జారుగారు దేశభక్తి సహితముగా బహిష్కరించిరి. జూలయి 28-వ తేది యుద్ధము ప్రారంభమయినది. 2వ ఆగష్టున కప్పుడే కొంత రష్యను సేన జర్మనీలో ముఖ్యరాజ్యమగు ప్రష్యా సరిహద్దులలో బ్రవేశించెను. ఇంతకుముందు స్వల్పమగు రష్యా నావికబలమును జర్మని ఫిన్లండు గల్ఫునందు మూసివేసి ఆలాండుద్వీపమును వశము చేసికొనియెను. రష్యామీద నేల యుద్ధమునకు జర్మని 15 లక్షల సైన్యమును సిద్ధముగా నుంచినది. రక్షణములేని సరిహద్దులలోని అనేకములగు రష్యా గ్రామములను ముందుగా జర్మనులు తగులబెట్టి ప్రజలను నానాకష్టములపాలు చేసిరి. ఈ యుద్ధములో మొట్ట

మొదటి 15 దినములును చిన్న చిన్న పోరాటములతో గడచిపోయినది. తూర్పుప్రష్యాలో ముఖ్యపట్టణములలో నొక్కటియగు ఇట్కూనెన్ ను రష్యావారు పట్టుకొనిరి. జర్మనులు వారమువినములు భగీరథప్రయత్నములను పట్టణమును తిరిగి సంపాదించుటకయి చేసిరిగాని జయింపలేరు.

రష్యా యుద్ధభూమికి 80 లక్షలసైన్యమును సిద్ధముచేయుచున్నదియను వార్తను విని ఫ్రెంచి, ఇంగ్లీషువారికి కలిగినయానంద మింతంత కాదు. బెల్జియముదేశములో సైన్యబాహుళ్యమువలన రెక్కయుప్పమువచ్చినట్లు విజృంభించుచున్న జర్మన్ వెనుకభాగమున రష్యా తాంకట విక్రమండలికి పశ్చిమరంగమున పెంతో సహాయకారియని తలంపబడెను. మహాప్రభు నికోలాస్ గారి సైన్యాధిపత్యముక్రింద ఒక సైన్యము గలీషియామీఁదికిని, మరియొక సైన్యములో భాగము విల్నానుండియు, రెండవభాగము వార్సానుండియు తూర్పుప్రష్యామీఁదికిని వెడలెను. ఈప్రయత్నములు కొన్నింటికిని ఒక్కనెల పట్టెను. ఈ రెండవసైన్యముమీఁద గుంబిన్, బాజోలకన్, సైదేకెలోపులవద్ద జర్మనులుపోరాడి దెబ్బలుతినిపారిపోయిరి. స్టాల్లుపోనెన్ వద్దజరిగినయుద్ధము తూర్పురంగమున జరిగినవానిలో మొట్టమొదటి గొప్పయుద్ధమని చెప్పవచ్చును. ఇప్పటిజర్మనులు రష్యావారితో కడు తెంపుతో పోరాడిరి. వెనుకభాగమునుండి వార్సామీఁదుగా వచ్చుచున్న సైన్యము పైతము జర్మనులనిప్పటిముట్టడించెను. జర్మను సేనాధిపతి కిప్పట నేమియు తోచలేదు. అతని సన్నాహములన్నియు వంటుగలిసెను. తన

లాటిన్ ప్రాంతమున ఆస్ట్రియను గుఱ్ఱపుదళమును భస్మముచేసిన కోసక్కు అశ్వసైనికులు

ప్రక్కన వచ్చిన జనులను పూడ్చిపెట్టుటకయిన కొంతకాల మొసంగవలసినదని రష్యాసేనానినడుగగా వారు ఒప్పుకొనలేదు. జర్మనులు రెండు సైన్యములమధ్య అనుదినములు పోరి పూర్తిగా నోడిపోయి పరుగెత్తిరి. గంబిన్నెను అను మరియొక ప్రదేశమున జర్మనులుపంచి అనుకూలమయిన స్థలమునుండి పోరినను, జయింపజాలకపోయిరి. ఈ యుద్ధములో రష్యాలోని గొప్పకుటుంబములకు చెందినయావనులును రష్యాపార్లమెంటులోని డ్యూమాసభ్యులును, సాధారణ సైనికులవలె పోరి తమ మాతృదేశచారిత్రమునకు గీర్తి దెచ్చిరి. ఇప్పటినుండి ఇన్‌స్టర్ బర్గు, కోనిగ్సుబర్గు, ఆలెన్‌స్టైన్ మున్నగుసుప్రసిద్ధ దుర్గములను 100 మైళ్లు రణరంగమునుండి నడచుచు, పట్టుకొనుటకయి రష్యనులు పెద్ద సైన్యములను దెప్పించుకొనిరి. జర్మనులకును కావలసినంత సహాయము పంపబడెను. నీడెంబర్గు, విల్లెన్‌బర్గు, అల్లెన్‌బర్గుకోటలు తరువాత రష్యనుల వశమయ్యెను.

ఆస్ట్రియామీఁద దాడి

పెక్కువందల మైళ్లు సరిహద్దులు రష్యాకుండుటవలన ఎక్కువ టనయినను కొద్దిపాటి యల్లరులు కలిగించుటకు శత్రువులకు సులభము. ఒక ఆస్ట్రియను గుఱ్ఱపుదళము నిరాటంకముగా లెంబర్గుమీఁదికి కదలెను. వారు త్వరలోనే రాన్ పట్టణము వఱకు వెళ్లి దోచుకొని వచ్చుచుండగా లాటిన్ గవర్నరుగారు 5000 కోసక్కు అశ్వసైనికులను ఒక నదీతీరమునందు దిట్టముగా గడ్డిపెరిగినచోట దాచియుంచిరి. లాటిన్ ప్రాంతమున ఆస్ట్రియను గుఱ్ఱపుదళమును భస్మముచేసిన కోసక్కు అశ్వసైనికులు ఆస్ట్రియనుల సామీప్యమునకు రాగానే ఆకస్మికముగా వారిమీఁద పడి అందరిని బురదలో త్రొక్కివేసిరి. ఈసేనలోనున్న ఒక్క ఆస్ట్రియనుయినను స్వదేశమును తిరిగి చూడలేదు. గలీషియామీఁదికి పంపబడిన రష్యనుసేన చాలపట్టణములను పట్టుకొనెను. బుకోవినా యను రాష్ట్రములోని ప్రజలు రష్యనులకాహ్వాన మొసంగి తమ రక్షకులని వారిని మన్నించిరి. ఆస్ట్రియను దేశములోని గంబిన్నెన్ మెల్కెనెన్ కోవర్లెన్, లైక్ మొదలగు తావులు రష్యనులచేతిలో బడెను. ఈయుద్ధములో రష్యనులు 240 మైళ్లు పొడవునున్న రణరంగమునందు పోరుచుండిరి.

రష్యనుభూమిలో ప్రవేశించిన జర్మనులు రష్యను పోలండులోని కలిష్ అను కోటను పట్టుకొని డెంబ్రోవ అను జిల్లానంతయు నాక్రమించి, ఈ జిల్లా గనులతో నిండినదగుటచేత, తనకు వీలయినంతభాగము జర్మనీకి ఎగుమతి చేసిరి. ఈ కలిషునగరపు ప్రజలను లెస్సగా హింసించిరట. ఈనగరముమీఁద 50,000 రూబులు అపరాధము విధింపబడెను. ఈ క్రూరకృత్య చారిత్రమును వినిన రష్యనులు రోషావేశులయి మరింత దృఢముగా పోరుటకు సంకల్పించుకొని యుండిరి.

M. SOZONOFF

రుష్యా విదేశాంగ మంత్రి ఎం. సోజోనోఫ్

ADMIRAL GEORGEOVITCH

అడ్మిరలు జార్జియోవిచ్ రుష్యను యుద్ధ నావాంగమంత్రి

KING OF MONTENEGRO

మాంటినీగ్రో రాజు

CROWN PRINCE OF AUSTRIA

ప్రస్తుత ఆస్ట్రియా యువరాజు

GRAND DUKE NICHOLAS

గ్రాండ్ డ్యూక్ నికోలస్. రుష్యా సర్వసేనాధిపతి

GENERAL IVANOFF

జనరల్ ఇవనోఫ్. రుష్యా నైరృతి సేనాధ్యక్షుడు

GENERAL RENNENKAMPH

జనరలు రెన్నెన్ కాంఫ్

GENERAL SAMSONOFF

కీర్తిశేషుడయిన జనరలు సాంసనోఫ్

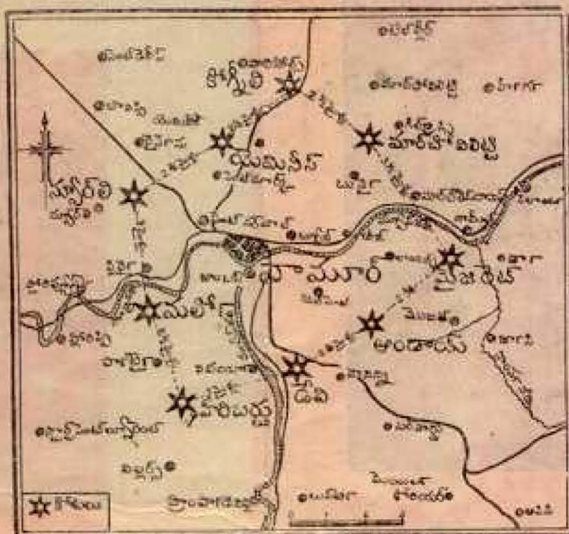
బ్రసెల్సులో జర్మనులు ప్రవేశించుట

19వ ఆగస్టు బుధవారమునాడు లొవెయినును వదలి బెల్జియము సైన్యము వేలిన్సుకు వెళ్లెను. బ్రసెల్సునగరములో ప్రష్యనులు గురువారమునాడు దినదయమున ప్రవేశించిరి. ఈ ముఖ్యపట్టణమునకు రక్షణములగు కోటలు లేనందున రాజుగారును, మంత్రులును ఇతరముఖ్యోద్యోగులును ఒక రాత్రి ముందుగా [illegible] ఆంట్వెర్పు నగరమునకు వెళ్లిపోయిరి. జర్మనుల నెదిరించుటకయి ముఖ్యపట్టణములో నుంచబడిన 20,000 సివిలుగార్డు సైన్యము శత్రువుల బలమునుంచిన అగ లేదని వెనుకకు తీసికొనిపోబడెను. జర్మనులతి యాడంబరముగా నగరమును ప్రవేశించి బెల్జియము పతాకముల స్థానములలో జర్మను పతాకములను పాతి, ప్రజలకు భీతి కలుగునట్లు నేక దుష్టకార్యములను జేసిరి. ఉద్యానములను ప్రష్యను గుఱ్ఱపు రౌతులు యిద్దరు బెల్జియము సైనికోద్యోగులను తమ కాళ్లకు కట్టుకొని బజారులలో లాగి చేసిన యవమానమును బెల్జియముప్రజ చెప్పుటకేని మఱువజాలరు. పయిగా అన్నిటిలో ఆజ్యము పోసినట్లు భయ్యులకయి 12కోట్ల రూపాయలను ప్రజలవద్ద వసూలు చేయుటవలన వారికెంత యనురాగము జర్మనులయెడ వుండునో వ్రాయవలయునా?

ఇక లొవెయిన్ నగరపు ప్రజలకష్టములను మితిమీరియుండెను. జర్మనులు జయింపబడిన ప్రదేశములలోని జనుల నెన్నివిధముల హింసించుటకు మార్గములు కలవో అన్నింటిని ఈప్రజలపై నుపయోగించిరి. 30వ [illegible] లోకఖ్యాతియును, అమూల్యములునగు లొవెయిన్ పుస్తకాగారమును భస్మము చేసి లోకచరిత్రము నందు శాశ్వతమయిన నపకీర్తి నార్జించిరి. ఈ లొవెయిన్ నగరములోని ప్రధాన భవనములలో [illegible] డిపల్లి తప్ప తక్కిన వన్నియు జర్మను ఫిరంగుల కాహుతి యాయెను.

నామూరు మొదలు ఆస్టెండువరకు

బ్రసెల్సులో కొంత సేనను వదలి మాన్సునకు ధార్లెరాయికిని మధ్యనున్న స్థలముగుండ ఫ్రాన్సుమీద పడవలయునని జర్మనువారి యుద్దేశము. ఆగస్టు 23వ తేదినాటికి 10,000 జర్మను సైన్యము కోబ్లెన్జువద్ద నుంచబడెను. గ్రమ్మాంటును, [illegible]వద్దకు ఫిరంగి సేన మోటారుబండ్లలో పంపబడెను. నామూరు, ధార్లెరాయి, మాబ్యూజు వద్దకు ఇంకను సైన్యములును, బెల్జియనులను ఆంట్వెర్పు వద్ద నాపుటకు మాన్సు మీదికింకొక సైన్యమును పంపబడెను. వారి నెదిరించుటకయి మిత్రమండలివారి సైన్యములు [illegible]. లక్సెంబర్గు గుండ వచ్చుచున్న సైన్యమును ఫ్రెంచివా రెదిరించిరి. మాన్సు, మాబ్యూజులకు మధ్యనున్న సైన్యము నోపలకుటకయి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి సేన [illegible] పంపబడెను. నామూరు, మాబ్యూజులకు మధ్యనున్న జర్మనుల కుడిభాగముతో పోరుటకై మూడవ ఫ్రెంచి సైన్యము నడుచుచుండెను. ఈ కడపటి సైన్యముతోనే ఇంగ్లండు నుండి వచ్చిన సేనయు కలిసియుండెను.

నామూరు ముట్టడి

14వ ఆగస్టు తేదిన జర్మనువారి మొదటి గుండ్లు నామూరు మీద పడెను. నాలుగవ బెల్జియను డివిజను సేన యుద్ధమునకు కోటను సిద్ధముచేసెను. 19వ తేదిన బెల్జియము అశ్వదళము జర్మనుల కొంత అశ్వదళము నోడించెను. 21వ ఆగస్టునాటికి గాని పట్టణములో నామూరు ముట్టడించబడలేదు. శుక్రవారము మొదలు ఆదివారము రాత్రివఱకును ఒక్క నిముషమయినను ఫిరంగిగుండ్లు కోటలమీదను నగరములోను పడుట ఆగలేదు. కోటలలోని బెల్జియము ఫిరంగులు 8.4 ఇంచివి. జర్మనుల ముట్టడి ఫిరంగుల ముందు అవి పనికిరావు. [illegible], ధాంపియాన్, మైజరెట్, అండాయి ఎనునట్టి కోటలు జర్మనుల [illegible]. ఈకోటలకు నగరమునుండి ఫ్రెంచిసైన్యము పంపుటకయినను జర్మనులు వీలుకలుగ చేయలేదు. కోటలలో మందుగుండు సామాను దాదాపు అయిపోయెను. అప్పుడింకొకమార్గము లేక బెల్జియము సైనికులు నామూరు వదలి వెనుకకు పోయిరి. ఇట్లు పోయిన 26,000 మందిలో 12000 మాత్రమే ఆంట్వెర్పు చేరగలిగిరి. 25వ ఆగస్టున రాత్రి తొమ్మిదిగంటలకు జర్మనులు నామూరు ప్రవేశించిరి.

ఈ నామూరు ఇంతశీఘ్రముగా పడిపోవుట మిత్రమండలికి మహోపకారి యయ్యెను. వీరు తమ యుద్ధవిధానము నంతయు మార్చుకొనవలసివచ్చెను. మ్యూజుమార్గము లన్నియు జర్మనుల వశమయ్యెను.

ఈ కోట పడకుండనున్నచో ప్యారిసు సామీపమునకు సులభము, శత్రువులు వెళ్లుట కవకాశ ముండ నట్టిది. ఫ్రెంచివారు నామూరును రక్షించుటకయి పంపిన సహాయము ఆలస్యముగా చేరినందున ప్రయోజనము లేకపోయెను.

మాలిన్సు, ఆస్టెండులు జర్మనుల వశమగుట

24.వ తేదీన బెల్జియము సేన ఆంట్వెర్పునువదలి బ్రుసెల్సుకు పడమట 14 మైళ్లలో నున్న లోండర్ జీలు అను చోట మూడు జర్మను డివిజనులతో దలపడెను. జర్మనులు విల్వోర్డ్ వరకును తరుమబడిరి. పరు గెత్తుచు వీరు మాలిన్సు క్రైస్తవాగారమును పాడుచేసి పోయిరి. జర్మనులు బ్రుసెల్సునుండి, తిరిగి 40,000 సేనతో వచ్చి బెల్జియనుల కోడించుటచే వారు ఆంట్వెర్పునకు పరుగెత్తిరి. మాలిన్సువద్ద బెల్జియము రాజుయొక్క మోటారుబండి ముందరనే ఒక షెల్లు బ్రద్దలాయెను. దైవవశమున ఆయన కపాయము కలుగ లేదు. బండియొక్క చక్రములు తునక లయినవి. మాలిన్సునుండి జర్మనులు సముద్రతీరమున నున్న ఆస్టెండుకు వెళ్లిరి.

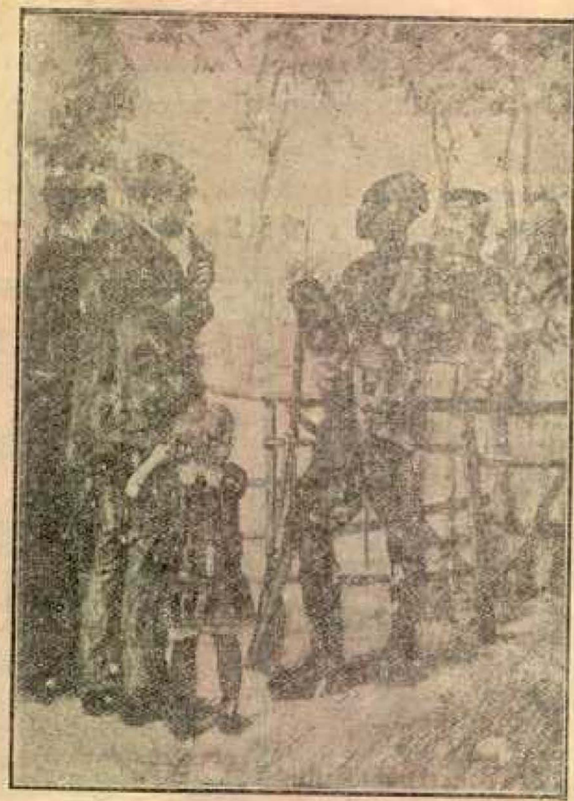
ఇక్కడ కొన్ని దండలు పట్టుకొనియున్న బెల్జియము సేన బాగుగా పోరాడెను. ఇంగ్లీషు సముద్రసేన 7000 ల మంది నేలమీద నావికా ఫిరంగులతో ఆస్టెండులో ప్రవేశించి బెల్జియనులకు చాల సహాయముచేసి ఆనగరమును కొన్ని దినములు కాపాడెను. కాని జర్మనులు అనేక వేలతో వచ్చుటవలన ఇంగ్లీషువారికలు రోడ లెక్క తరలి పోయిరి. ఆస్టెండు జర్మనుల వశమాయెను.

ఛార్లీ రాయి యుద్ధము

ఇప్పటికి ఇంగ్లీషువారి సేనయు ఫ్రెంచివారి సేనయు నధికముగా బెల్జియమును చేరెను. ఇంగ్లీషువారు మాన్సు నాక్రమించుటకయి పంపబడిరి. ఛార్లీరాయిని రక్షించుపని ఫ్రెంచివారు పెట్టుకొనిరి. 21.వ ఆగస్టు శుక్రవార ముదయ మూడుగంటలకు శత్రువులు వచ్చుచున్న వార్త తెలిసినది. 7 గంటలకు వారి మొదటి ఫిరంగిగుండు ఛార్లీరాయిలో పడినది. జర్మనుల మీదపడుటకయి ఫ్రెంచివారి ఆఫ్రికా అధినివేశములనుండి వచ్చిన (అరబ్బులకును, నీగ్రోలకును బుట్టినవారగు) టర్కోలు వదలబడిరి. వీరందరును మహోగ్ర దీయులకుండు వీరావేశముతో జర్మనులతో మతిసాహసముతో బోరిరి

ఫ్రాన్సులో మొట్టమొదట దిగిన ఆంగ్ల సైనికులకు ఫ్రెంచివారొసగిన స్వాగతము

ఈ మధ్య జర్మనులతో పోరాడుటకయి వచ్చిన టర్కో (నీగ్రో) సైనికులకు ఫ్రెంచి గృహస్థులొసగిన మొనగులు

బల్లెములతో జర్మనుల శరీరములను చీల్చిరి. కాని ఒక ప్రాతకరాగ్నిగారములో దాచియుంచబడిన యంత్రపు ఫిరంగులు వీరి రూపుమాపెను. ఒక్కపటాలములో 100 మంది మాత్రమే గాయములు తినక తిరిగి ఫ్రెంచివారిలో కలియ గలిగిరి.

సంఖ్యాధిక్యత గల జర్మనులు ఛార్లిరాయి నగరములోనే తరువాత ప్రవేశించిరి. మరునా డుదయమున ఛార్లిరాయివద్ద తిరిగి గొప్పపోరు జరిగెను. పురవీధులు శవములగల కుప్పలతో నిండియుండెను. ఈ పురము ఫ్రెంచివారి వశమయ్యెను. ఈవిధముగా నయిదుపర్యాయము లీ నగరము చేతులుమారెను. ఒక్కపర్యాయము టర్కోలు జర్మనులను రెండుమయిళ్లవరకును దరిమి కసిదీర వారిని జంపిరి. ఫిరంగి యుద్ధము తీవ్రముగా నిచ్చట జరిగెను. కాని జర్మనులకున్న అధిక సంఖ్యవలన ఛార్లిరాయివద్ద పోరుట జననష్టము గాని లాభము లేదని ఫ్రెంచివారు వదలిపెట్టి వెళ్లిపోయిరి. ఛార్లిరాయి యుద్ధమున జర్మనులే జయించిరి.

మాన్సువద్ద జరిగినపోరు

ఇంగ్లీషుసేన ఫ్రాన్సులో దిగగానే ఆ జనుల యానంద మింతింతకాదు. బ్రిటిష్‌సైనికులకు ఫ్రెంచిస్త్రీలు పూలహారములు వేసిరి. అన్నము, పానీయములు కొఱత లేకుండ నొసంగబడెను. అప్పుడు పొలము లన్నియు పంటలతోను, పండ్లతోటలు పుష్పములతోను నిండి నేత్రోత్సవ మొనరించుచుండెను. జనులు శాంతచిత్తులయి హాయిగా కాలము గడుపుచుండిరి. కొన్నిదినములలో నీ స్థితి యంతయు మారవలసియున్నది. ఇండ్లు పంటలు పొలములు పాడుపడ వలసియున్నవి. సంసారములు కూలవలసియున్నవి.

21వ ఆగష్టున ఇంగ్లీషువా రచ్చట పోరవలసి యున్నదియు, సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారికి తప్ప యితర జనరలులకును దెలియదు. సాంబ్రేనదిమీద ఫ్రెంచి వారి యెడమవైపున నున్న సైన్యమును రక్షించుటకయి బించి-మాన్సు-కాండే యను ప్రదేశములనుకలుపు పంక్తిమీదికి పంపబడిరి. మాన్సు కాలువకు తూర్పున నున్న భాగమును రెండవసైన్యములో సర్ హోరేస్ స్మిత్ డోరియన్ గారు కాపాడుటకయి నిర్దేశింపబడిరి. మాన్సువద్ద యీసైన్యములో నొక భాగము బ్రిటిష్ మొదటి సేనాధిపతియగు సర్ డగ్లస్ హేగు గారి యెడమప్రక్కను కాపాడుచుండెను. అశ్వసేనాధిపతియగు అలన్బీ గారిసేన రిజర్వులో నుండునట్లును ఎవరి కచ్చట సహాయము కావలయుననిన నచ్చటికి పంపబడునట్లును పరిష్కరింప బడినది. బ్రిగేడియరు జనరలు సర్ ఫిలిఫ్ ఛాట్వుడ్ గారి గుఱ్ఱపురౌతులు కొందరు శత్రువులజాడ తీయుటకయి పంపబడిరి. ఈ భాగమున ఒకటి రెండు అశ్వికోరులకంటెను; † ఒక అశ్వసేన డివిజను కంటెను, మాన్సుగా ముట్టడికి జర్మనులు పంపరని ఫ్రెంచి సేనాధిపతి జోఫ్రేగారు ఇంగ్లీషు సర్వసేనాధిపతికి జెప్పియుండెను. ఆకాశ విమానములును, ఛాట్వుడ్ గారి రౌతులును అదే వర్తమానములను దెచ్చిరి. ఈవిషయములో ఫ్రెంచి ఇంగ్లీషు సేనాధిపతులు మోసపోయిరి. జర్మను లిచ్చట నొక చమత్కారమయిన యుక్తి చేసిరి. వారు బ్రుసెల్సును పట్టుకొనిన తరువాత వారిసైన్యము మూడు పెద్ద భాగములుగా విభజింప బడెను. ఒకభాగము వాటర్లూగూడ నివెల్లిసుద్దకు వెళ్లి, అచ్చటనుండి తిరిగి రెండు భాగములయి ఒకటి మాన్సుమీదికిని, రెండవది బించి-ఛార్లిరాయి మీదికిని నడచెను. మూడవది ఈ సేనాధ్యక్షుడు జనరలు వాన్ క్లాక్ క్రింద హాలుపట్టణము మీదుగా తిరిగి ఎంఘెయిన్, ఆతుల గుండ టోర్నాయిమీదికి వెళ్లెను. దినమునకు ముప్పదిమైళ్లు నిద్రాహారములు లేక, రాత్రింబవళ్లు జర్మనులు నడచుటవలన నింతసేన నొక్కపర్యాయము ఫ్రెంచివారును, ఇంగ్లీషువారును కాచుకొనలేకపోయిరి. వారిసైన్యముకంటె జర్మనుసైన్యము పదిరెట్లుండెను.

మాన్సు దగ్గరనున్న ఆంగ్లసైనికుల చెక్కి ఫ్రెంచిగ్రామస్థులు తెచ్చుట.

ప్రారంభము

ఇంగ్లీషువారి సేనలమీద నొకవిమాన మొక బాంబును వేసి నల్లపొగ బయటికి వచ్చుటతో మాన్సుయుద్ధము ప్రారంభమయినది. ఇరువది నిమిషములలో జర్మనుఫిరంగులు వడగండ్లవలె విరామము లేక నాలుగు దినములవరకు గురిసెను. ఈ నాలుగు దినములును ఒక్క అంగుళము స్థలమయిన నొసంగక బ్రిటిషుసేన రాక్షసులవలె పోరాడి అనేకవేల జర్మనులను బరిమార్చెను. బ్రిటిషువారికిని గొప్ప నష్టము కలిగెను. బ్రిటిషుమిడిలు సెక్సు రెజిమెంటులో 4000మంది యుండగా

† అశ్వికోరనగా రెండుభాగములుగల సైన్యము క్రింద రౌతు లన సేమియు దాదకులు.

200కంటె యుద్ధానంతర మెక్కువ కానరయిరి. వారరను పటాలము 1700 మందిలో 250 మంది తేలిరి. రాయలుస్కాట్సు, ఆర్గయిల్, సదరులాండ్సుపటాలములు ఈ యుద్ధములో బాగుగా నష్టమును పొందెను. జర్మను యక్షౌహిణీల నష్టమునకు పరకుచేయక పయికి వచ్చుచుండగా "ఆహా, ఒక్కనికి ముగ్గురయినను వారిని వెళ్లింపగలము. ఒక్కనికి పదిమం దయినచో ఎంత సైన్యమున్న నేమి" అని యొక సైన్యోద్యోగి వ్రాసియుండుటను బట్టి చూడగా జర్మను లెంత సైన్యమును దెచ్చినదియు దెలిసికొనవచ్చును.

ఆదివారమునాడు సాయంకాలము 3 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి స్థితి దారుణతరమగుచుండెను. అయిదుగంటలకు ఇంగ్లీషువారిమీద పది మూడు జర్మను కోరులు (కోరనగా 42,000) నడచుచున్నవని జోఫ్రేగారు వార్త నంపిరి. ఇంగ్లీషువారి సైన్యమంతయు చేరి ఫ్రెంచివారును వెనుకకు తగ్గుచున్నారు గాన, వీరును, అట్లే చేయవలసినదని తెలుపబడెను. జనరలు స్మిత్ డోరియను సైన్యము ఇంకొక జర్మనుసేన కెదురుపోవుచుండగా చుట్టును ముట్టడింపబడి హానియు చేయబడెను. ఈ సమయములో ఇంగ్లీషు సేనాధిపతి ఆదివారము నాడు ప్రొద్దు పోవుచుండగా నెమ్మదిగా నన్ని యుద్ధ పరికరములతోను బెల్జియములోని మాన్సు ప్రాంతమును వదలి వెనుకకు పోయెను. మాయమయినన్న కొన్ని సైన్యములను వెనుకకు తగ్గవలసినదని మోటారు సైకిలుల మీద వార్తలంపబడెను. ఈ మోటారు సైకిళ్లువారిలో కొంతమంది జర్మనులచేత చంపబడుటవలన ఈ కబురు వారి కందలేదు. అందుచే జర్మనులకు వాలమంది వీరిలో ఖయిదీలుగా చిక్కిరి. మరి కొంతమంది సైకిళ్లు జర్మనులనే పిస్తోలులతో జంపి పరుగెత్తిరి.

మాన్సు యుద్ధములో సేనాధిపతి యుత్తరములను తీసికొని వచ్చుచున్న ఇంగ్లీషు మోటారుసైకిళ్లు

జర్మను రాక్షసకృత్యములు

మాన్సు చుట్టుపట్లగల గ్రామములకు జర్మనులు నిప్పంటించిరి. ముసలి గాల్చి అసహాయులగు రోగులను జంపిరి. కావలై అను గ్రామములో ప్రవేశించి స్త్రీలను చెరచి బిడ్డలను చంపిరి. ఒక పదునొమ్మిది సంవత్సరముల ప్రాయముగల పడుచుయొక్క చనుకట్టు నొక ఉహ్లాను కోయుటను జూచి 300 గజముల దూరమునుండి యొక బ్రిటీషు సైన్యోద్యోగి వానిని జంపివేసెను. ఆపిల్ల స్మృతి దప్పి యుండెను. ఇంకొక పడుచుయొక్క బట్టలను తీసివేసి ఆమెను మానభంగము చేసిరి. ఆపిల్ల మానమును కాపాడుటకు బ్రిటీషు సైనికు డొకడు తన షర్టును తీసి కప్పెను.

వెనుకకు తగ్గుట

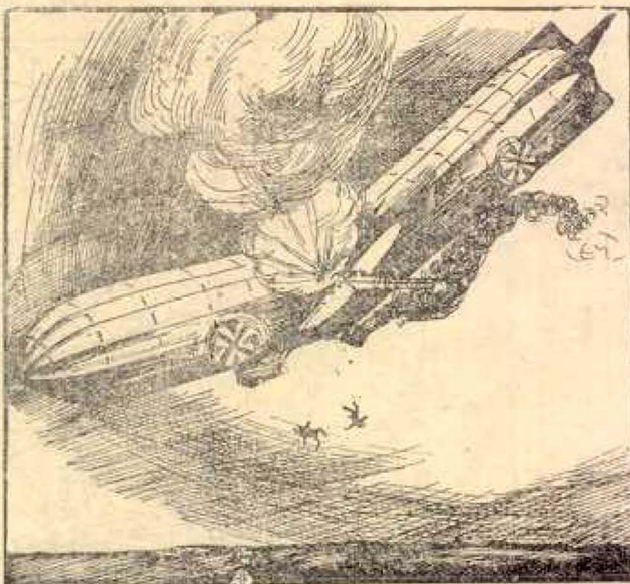
వెనుకకు తగ్గుట యనగా పిక్కబలమును జూపి పరుగెత్తుట కాదు. యుద్ధముచేయుచు శత్రువులు దొర్లి మీదపడకుండ నెమ్మది నెమ్మదిగా నడవవలయును. పటాలముల నష్ట మెక్కువగా హాని కలుగకుండ ముందుండి రక్షింపవలయును. అనేకమయిన ఫిరంగులను, మరలను, గుండ్లను, భోజనపదార్థములను ఇతర యుద్ధపరికరములను తీసికొని పోవలయును. తీసుకొని పోలేని ఫిరంగులను శత్రువులచేతిలో బడకుండ లోపలి యంత్రములను పాడుచేసి వదలి పెట్టి పోవలయును. అవసరమయిన గుఱ్ఱములను వస్తువులను శత్రువుల

వశకు సైన్యముతో పోరుచున్నట్లు జూపి తగ్గవలయుననుట ముఖ్యావసరము. నాలుగుదినములు ఈవిధముగా మాన్సును వదలిన తరువాత ఫ్రెంచి ఆంగ్లేయులు పోయిన మార్గము పోవలసి వచ్చెను. 26వ ఆగష్టు తేదీన అయిదు జర్మను ఆర్మీకోరులు ఇంగ్లీషువారిని వెంబడించెను. వర్షము విస్తారముగా గురియుచుండుటచేత వెనుకకు మరలుట కష్టసాధ్యమయ్యెను. అప్పుడు ఇంగ్లీషు సైన్యములోని కోల్డుస్ట్రీముగార్డులు, 2వ అశ్వసేనపటాలము, 9వ లేన్సరుల పటాలము చేతిలో బడకుండ కాల్చివేయవలయును. ఎదుటనున్న శత్రు

అమితశైర్యస్థైర్యములతో పోరి ఇంగ్లీషువారిసేన చుట్టుముట్ట బడి నాశనము గాకుండ కాచెను. ఈవిధముగా స్మిత్ డోరియన్ గారిసేన చాలా కష్టమును పొంది లీ కాటో రొమెరీసులకు సమీపమున్న ప్రాంతములను చేరెను. సర్ డగ్లస్ గారిసేన గ్యాస్-మాబ్యూజ్ ప్రాంతములను చేరను. సర్ ఛార్లెసు ఫర్గుసను గారి సేన అపాయస్థితి యందున్నదని రాత్రివార్త రాగా జనరలు అలన్బీ గారశ్వసేనను రక్షణార్థమై పంపిరి. ఈ పుస్తకమందు ముద్రింపబడిన మూడవ చిత్ర పటములో అలన్బీగారి 9వ లాన్సరు అశ్వసేన ఎట్లు జర్మనులమీద బడి బ్రిటీషువారిని ధ్వంసము చేయుచున్న ఫిరంగులను హతముచేసి ఆబాధ తప్పించినదియు చూడనగును. ఫ్రెంచివారు వీరి సహాయార్థమయి కొంత సేనను పంపెదమనిరి. గాని పంపలేకపోయిరి. 26వ తేదిని కింగ్సు ఓన్ రాయల్ లాంకాస్టరు సేనయు, బోర్డరు యొద్ద 700 మంది ఇంగ్లీషు గుఱ్ఱపురౌతులును 3000 మంది ఉహ్లానులతో డీకొని వారిలో చాలమందిని చంపి తాము హతులయిరి.

ఫ్రెంచివారి సాహసము

25వ తేదిని పగలు డీ ఆమాండేగారి క్రింద ఆగ్రాసుకు చుట్టుపట్ల 61, 62 ఫ్రెంచి రిజర్వు డివిజనులు నడచి గట్టిగా జర్మనులతో పోరాడి యుద్ధ ఫ్రెంచిసైన్యములు శీఘ్రముగా వెను కకు తరలిపోవు సదుపాయములను చేసెను. ఫ్రెంచి శైన్యకేడియరు జనరలు డి విల్లారెట్ 11 మైళ్లు దూరమునుండి మిద్యలికి నడుగెత్తుకొని వచ్చి వాన్ క్లాకుగారి ఎడమ పార్శ్వముతో డీకొనెను. అందు జర్మను కార్యములను కదలనీయక యుండ పట్టియుంచుట మిక్కిలి ఉపయోగకరమాయెను.

[illegible]

ఇంగ్లీషువారి వాలంటరు దివిజన్ 25వ తేది లీకాటోవద్ద దిగెను. ఈ సేనాధిపతి స్మిత్ గారు పోరాటముచేయ ల్యాండ్రసీ లీకా టోలను పట్టియున్న ప్రదేశమును కాచుటకై ఆజ్ఞాపింపబడెను. ఉదయము పదిగంటలకు పోరు మొదలయి జర్మనుల తీవ్రమును కొంతవరకు తగ్గించెను. ఇచ్చట ఆంగ్లసేనలపయి కొక జర్మను విమానము రాగా అది సైనికుల బారికి గురియై ఆంగ్ల యుద్ధస్థానము మీద కూలెను.

ల్యాండ్రసీ వద్ద 300 మంది బ్రిటీషు సైనికులు రాత్రియందు దప్పి నడిగియున్నను 1½ గంట జర్మనులతో పోరిరి. గాని చాల మంది గాయపడిరి. మిగిలినవారు తప్పించుకొనిరి. కాంబ్రాయి లీకటోవద్దను, ల్యాండ్రసీ యొద్దను ఇటులనే మిత్రమైన సేనలతో డీకొనుటయు, నష్టము కలిగించుటయు, పొందుటయు, వెనుకకు పారి పోవుటయు సంభవించెను. పోలెయ్యువద్ద తూర్పు లాంకషయిరు పటాలము ఒక్క రాత్రిలో ఇరువది పికెట్లను మాత్రమే తిని 800 గజముల భూమినుండి ముందుకు నడచి జర్మనులను బల్లెములతో పొడిచి చంపెను. 26వ తేది సాయంకాలము 1½ గంటలకు అశ్వసేనలను పయి కను వెనుకకు మరల్చుట కాజ్ఞ ఇయ్యబడెను. అప్పుడు బ్రిటీషు సైన్యమంతయు నోయిడ్ భావిలా సేన్ ప్రాంతమునకు వచ్చి చేరెను. ఆగస్టు 27వ తేదిన జర్మనులు వారిని వెంబడించుటకు వీలు లేకుండగా కొన్నిపోయి కొంత దీసికొనిరి. ఈ పరాక్రమములు మాన్సును వదలి నది మొదలు ఇంగ్లీషువారితో జర్మనులు, నిలబడుటయు, ఇంగ్లీషు సైన్యము కొట్టివేయబడినను వారిని పూర్తిగా నాశము చేయలేకపోవుటయు, నింగ్లీషు జనరలుల శక్తి సామర్థ్యములవలన నని వ్రాయనవసరము లేదు. ఈ యుద్ధమునకు సంబంధించిన లెఫ్టినెంటులు 160 వ పేజిలో గానవగును. 28వ తేదిన హ్లాకువాలి అశ్వదళము సెయింటు క్వెంటన్ వద్ద సర్ ఫిలిప్ ఛెట్ వుడ్ గారు వ్రాసినట్లు కాగితములను చింపివేసినట్లు జర్మనులను చించివేసెను. ఏడవ ఫుసిలియర్సు గూడనిచ్చట బాగుగా పోరిరి. కాని సఫ్ఫొకుసులకు వెనుకకు తగ్గవలసిన దని తెలియనందున వీరందరును జర్మను ఫిరంగులను కుప్పలు కుప్పలుగా చేర్చి తాముకు హతులయిరి.

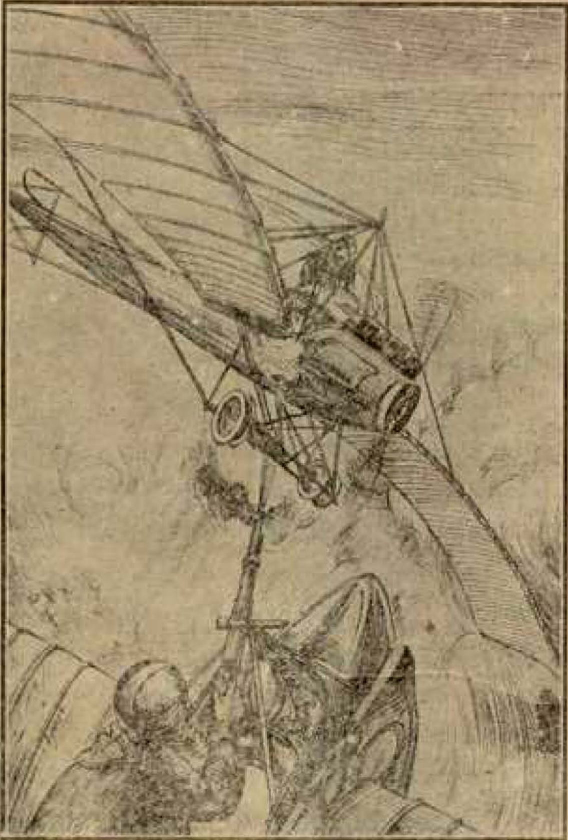
యుద్ధస్థితి

28వ ఆగస్టు నాటికి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచిసేనలు జర్మనులచేత నాశనము కాకుండ చాల కష్టముతో వెనుకకు మరలుచుండెను. బెల్జియములో చాలభాగమును వశముచేసికొని, ఫ్రాంసు యొక్క జిల్లాలలో జర్మనులు ప్రవేశించి, ప్యారిసును పట్టుకొనవలయునని

ఇంగ్లాండు
బెల్జియం
జర్మనీ
స్విట్జర్లాండ్
ఇటలీ
స్పెయిన్
అట్లాంటిక్ మహా సముద్రము
మెడిటరేనియన్ సముద్రము

చూచుచుండిరి. తూర్పున లోరయిను వోస్ జెసులలో ఫ్రెంచివారే ముందుకు జర్మనులను తరిమి వెళ్లుచుండిరి. వాస్జిలోను, దక్షిణ వోవర్ లోను గొప్ప పోరాటము లేవియు జరుగలేదు. వెర్డన్, మెజ యిన్నిటిమధ్య జర్మనీ యువరాజు సేన కదలకుండ చేయబడినది. ఏడవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు ఎమియున్నది దక్షిణమునకు రయిలుమీద తీసికొని రాబడినది. ఆరవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు బ్రిటీషుసేన కెడమపార్శ్వమున నుంచబడెను. అయిదవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు ఆయి నదికి వెనుకలా ఫెర్- మైలకు మధ్య స్థలమాక్రమించుకొనెను. ఈ కడపటి సైన్యమున కెదురుగా జర్మను వారి అయిదావ కోరులను ఇంగ్లీషువారి కెదురుగా రెండును, ఆరవ ఫ్రెంచిసేన కెదురుగా మూడు వాల్టరు నుండెను. ప్రతి మిత్రమండలివారి సేనకు జర్మనులు మూడు నాలుగు సేనలతో నెదిరించు చుండిరి.

28-వ ఆగష్టు తేదిన నైరుతి జనరలు హాగారు జర్మను సైన్యమును చిందరవందర చేసి నదికి నదిలోనికి త్రోసెను. ఈ యుద్ధము నందొక జర్మను విమానము నింగ్లీషు సేన గురిపెట్టి కాల్చగా నది ఇంగ్లీషు పంక్తులలో బడెను. వైమానికుడును వానితో నొక ఆఫీసరు బాలుడును గాయములు తిని నేలమీద బడిరి.

నైరుతి జరిగిన పోరులో జర్మనువిమానము చాలకష్టముల బాలుడితో నేలకొరుగుట.

29-వ తేది మధ్యాహ్నము 1 గంటకు జనరలు జోఫ్రెగారు సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారికి విడిచికవచ్చి బ్రిటీషువారు కాంపేను పాయి నున్న సంక్షేపమునకు వెనుకకు వెళ్లునట్లును ఆరవ ఫ్రెంచి సేన బ్రిటీషు వారికి ముందుండి తొందరకలుగకుండ చేయునట్లును తాము నిశ్చయించితిమని చెప్పిరి. సెప్టెంబరు 1-వ తేదిన నెల్లియ్యా కోటకట్టునద్ద ఆంగ్లేయుల పరిషు గార్డులు, హ్యాస్సర్సు, కోల్డు స్ట్రీమురెజిమెంటు ఆర మైలు సమీపమునకున్న కొండకటు జర్మనులతో ఘోరాఘోరముగా పోరిరి. జర్మనులు యిరువది మంది ఫిరంగుల సహాయమువలన ఇంగ్లీషువారి పాపి కొండను ముందుగా నాక్రమించుకొనిరి. వీరు జర్మను ఫిరంగుల వారికి తాకజాలక గుఱ్ఱముల నెక్కి కూటిగా జర్మనుల పక్షాలలోనికి బయిగెత్తి చాలనష్టమును బొందిరి. 18 ఫిరంగులను పట్టుకొని జర్మనులను తరిమివేసిరి. రెండు ఫిరంగులను మాత్రము జర్మనులు తీసికొని పోగలిగిరి. ఇంకొకచోట రెండవ డ్రాగూను గార్డులును, క్వీన్సుబేలను ఆశ్వసేనవారును, ఏల్ బాటరి ఆర్. ఎచ్. ఎ. వారును సూర్యోదయమునకు పూర్వము జర్మను పెల్లుల బాధ యొక్క కఠినము కాగా వారి ఫిరంగులను పట్టుకొన వలయునని నిశ్చయించుకొనిరి. బ్రిటీషువారి ఫిరంగులు నాలుగును, జర్మనులవి 12 తక్కువ ఫిరంగులు ముందు చాలకపోయెను. ఈలా చేయబడగానే వారు శత్రువులను చేరంచుకొని తెల్లి 11 తక్కువ ఫిరంగులను పట్టుకొని తిరిగి వచ్చిరి. ఇచ్చ

టనే 50 అడుగుల స్థలములో 9 మంది ఉద్యోగులును, 16 గుఱ్ఱములును, చంపబడెను. అయినను బ్రిటీషు డ్రాగూను గార్డ్సు యిరువదిమందికన్న తక్కువవారందరును చంపబడిరి. కాంపేనువద్ద పయివిధమున పోరిన

చేయుచుండిరి. తూర్పున లోరయిను ప్రోవిన్సులలో ఫ్రెంచివారే ముందుకు జర్మనులను తరిమి వెళ్లుచుండిరి. వాస్జిలోను, దక్షిణ ఆల్సేస్ లోను గొప్ప పోరాటము లేదియు జరుగలేదు. వెర్డన్, మెజ యిప్పుడు మధ్య జర్మనీ యువరాజు సేన కదలకుండ జేయబడినది. ఏడవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు ఎమియన్సుకు దక్షిణముగ రయిలుమీద తీసికొని రాబడినది. ఆరవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు బ్రిటీషు సేన కెడమప్రక్కన నుంచబడెను. అయిదవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు ఆయిజ నదికి వెనుక లా ఫెర్ - గైజుల మధ్య స్థలమాక్రమించుకొనెను. ఈ కడపటి సైన్యమున కెదురుగా జర్మను వారి అయిదు కోరులును ఇంగ్లీషువారి కెదురుగా రెండును, ఆరవ ఫ్రెంచిసేన కెదురుగా మూడు వాహినులు నుండెను. ప్రతి మిత్రమండలివారి సేనను జర్మనులు మూడు నాలుగు సేనలతో నెదిరించుచుండిరి.

28వ అగస్టు తేదిన హైల్గోలెండు దగ్గర జనరలు బీటీగారు జర్మను సైన్యమును చిందరవందర చేసి నరికి నదిలోనికి త్రోసెను. ఈ యుద్ధమునందొక జర్మను విమానము నింగ్లీషు సేన గురిపెట్టి కాల్చగా నది ఇంగ్లీషు పంక్తులలో బడెను. వైమానికుడును వానితో నొక ఆరేండ్ల బాలుడును గాయములు తిని నేలమీద బడిరి.

హైకల్ద జరిగిన పోరులో జర్మనువైమానికుడు దారుణకర్మము దాలుచుటలో వేయబడుట.

29వ తేది మధ్యాహ్నము 1 గంటకు జనరలు లే క్రేగారు పక్ లాక్ ఫ్రెంచివారి విడిదికివచ్చి, బ్రిటీషువారు కాంపేను పోయి మధ్య పంక్తియంతయును వెనుకకు వెళ్లునట్లుగ నిన్న ఫ్రెంచి సేన బ్రిటీషు వారికి ముందుండి తోడ్పడకలుగకుండ చేయునట్లును తాము నిశ్చయించితిమని చెప్పిరి. సెప్టెంబరు 1వ తేదిన విల్లియర్సు కోటరెట్సు దగ్గర ఆంగ్లేయుల పరిషుగార్డ్సును, హ్యాటుమ్యానుకోట్లు స్త్రీములుకలిసి అర మైలు సమీపమునయున్న కొండకు జర్మనులతో ఘోరాఘోరముగా పోరిరి. జర్మనులు యిరువది మంది ఫిరంగుల సహాయమువలన ఇంగ్లీషువారి నాపి కొండను ముందుగా నాక్రమించుకొనిరి. వీరు జర్మను ఫిరంగుల వారికి తాకజాలక గుట్టముల నెక్కి కూటిగా జర్మనుల పక్కలలోనికి బయగెత్తి చాలకష్టమును పొందిరను 18 ఫిరంగులను బట్టుకొని జర్మనులను తరిమివేసిరి. రెండుఫిరంగులను మాత్రము జర్మనులు తీసికొని పోగలిగిరి. ఇంకొకచోట రెండవ డ్రాగూను గార్డులును, క్వీన్సుబేలను ఆశ్వికవాహులును, ఏల్ బాటరి ఆర్. ఎచ్. ఏ. వారును సూర్యోదయమునకు పూర్వము జర్మను పెల్లుల బాధ యుక్కమితము కాగా వారి ఫిరంగులను పట్టుకొన వలయునని నిశ్చయించుకొనిరి. బ్రిటీషువారిఫిరంగులు నాలుగును, జర్మనులవి 12 క్రప్పు ఫిరంగులు ముందు చాలకపోయెను. ఈలోపు బడగానే వారు శత్రువులను చేరంచుకొని వెళ్లి 11 క్రప్పు ఫిరంగులను బట్టుకొని తిరిగి వచ్చిరి. ఇచ్చ

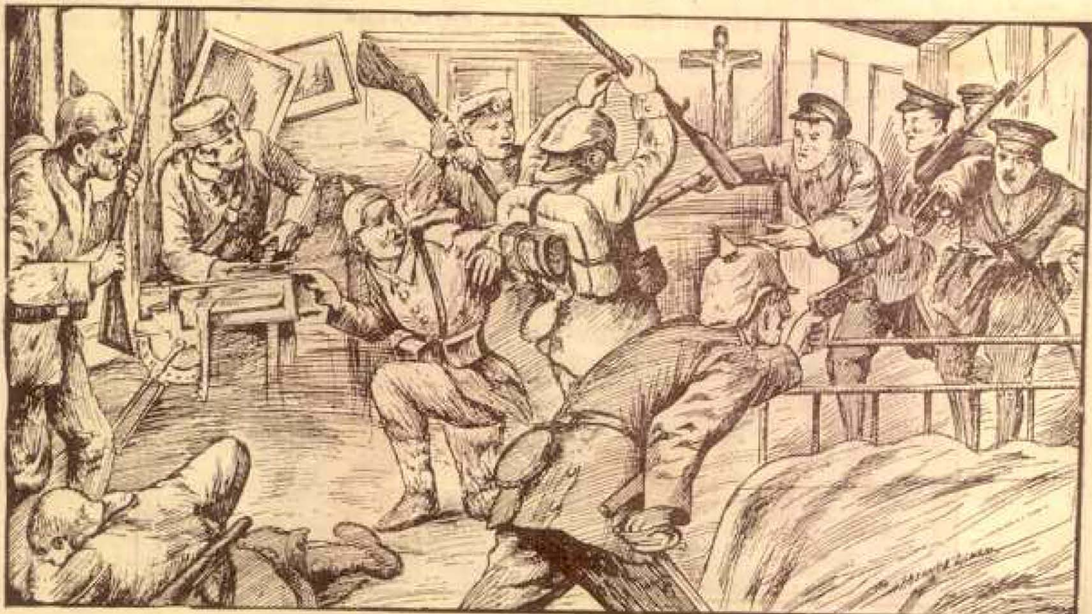
ట నీ 50 అడుగుల స్థలములో 9 మంది ఉద్యానులును, 16 గుఱ్ఱములును చంపబడెను. అయిదవ బ్రిటీషు డ్రాగూను గార్డ్సు యిరువదిమందితప్ప తక్కినవారందరును చంపబడిరి. కాంపేనుదగ్గర పదియిదవున పోరినను

GERMAN ATROCITIES ON FRENCH FAMILIES

ఒక ఫ్రెంచిగ్రామములో గృహిణిని బిడ్డలతో వెడలగొట్టి ఇంటిలోని పడక మీద జర్మనుసైనికుడు విహరించు చున్నాడు.
ఒకచేతియందు సారాయిబుడ్డి రెండవచేతిలో తుపాకి వీనికిగలదు

FIERCE HAND TO HAND FIGHT WITH HUNS IN A BED ROOM

ఒక యింటిలోని పడకగదిలో స్త్రీలకు బదులుగా ఫ్రెంచిసైనికులు దాగియుండి జర్మనులను పొడుచుట

A FRENCH FAMILY MURDERED

జర్మను రాక్షసుడొక ఫ్రెంచికుటుంబమును వధించుట

THE MURDERER KILLED

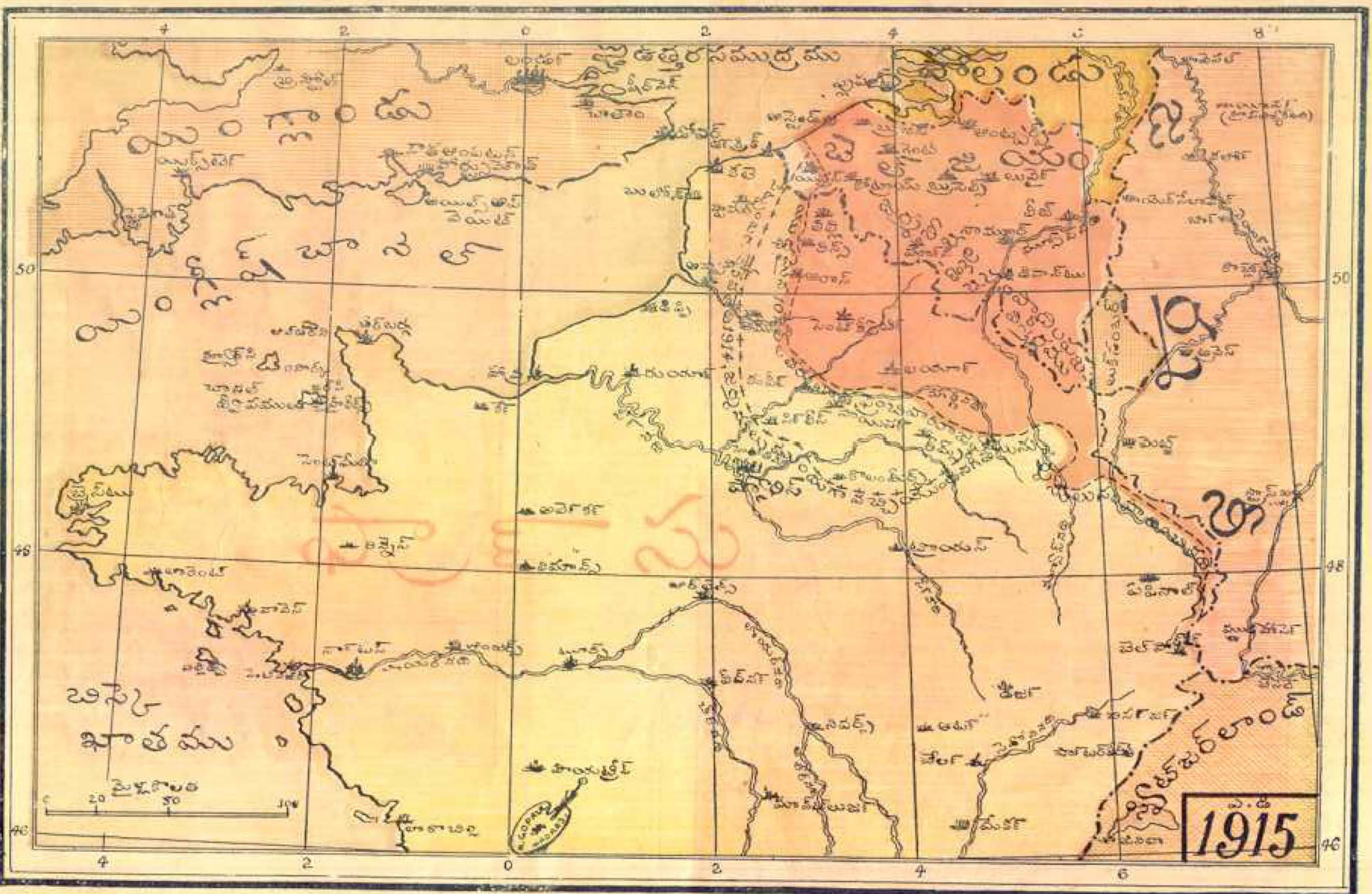

హంతకుని ఆఫ్రికా తురుష్కులు అశ్వసైనికులు చంపుట

THE MURDERERS TAKEN PRISONERS

ఇట్టి హంతకులను వాలంటరీలు ఖయిదీలుగా చేయుట

ఉత్తర సముద్రము
బిస్కె ఖాతము
1914
మైళ్లకొలత
20
50
1915

GENERAL VON KLUCK

జనరలు వాన్ క్లక్

FIELD MARSHAL VON HINDENBURG

ఫీల్డుమార్షలు వాన్ హిండెన్ బర్గ్

DUCHESS OF LUXEMBURG

లక్సెంబర్గ ప్రభ్వీణి

f

QUEEN OF HOLLAND

హాలెండు రాణి

EMPEROR OF JAPAN

జపాను చక్రవర్తి

COUNT OKUMA

జపాను ముఖ్యమంత్రి ఒకూమా ప్రభువు

PRINCE HENRY OF HOLLAND

హాలెండు రాణిగారి భర్త ప్రిన్సు హెన్రీ

A VETERN SUBADAR MAJOR

45 వ రాటురే సిక్కు పటాలములోని వృద్ధుడగు సుబేదారు మేజరు

దొరికినప్పుడు పెట్టెలలో పెట్టుకొని యిండ్లకు పంపుకొనిరి. స్త్రీలను చెఱచిరి. బాల బాలికలను కత్తులతో పొడిచి చంపిరి. సెన్లిస్ నగరమునకు నిప్పంటించిరి. పురపాలకుని తుపాకితో గాల్చిచంపిరి.

తరువాత ఫ్రెంచి టర్కో-సుపటాల యిన్ఫ్యాంటరీ వచ్చి వారి పొడుగు కత్తులతోను వారి బల్లెములతోను ఇండ్లలోనున్న జర్మనుల పెచ్చు పెచ్చుగ రక్తమును వీధులలో పారునటుల జేసి మిగిలిన వారిని పారదోలిరి. కొంతవరకీ కృత్యమువలన సెన్లిసు మీద చేయబడిన పాపము పరిహరింప బడెను.

సెప్టెంబరు 5వ తేదిన రష్యా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు లీ యుద్ధమును తుట్టతుదివరకును పోరునట్లును, ఒకరి యిష్టములేక ఇంకొకరు శత్రువులతో సంధి చేసికొన రాదనియు కాగితములపై వ్రాసికొనిరి.

మార్నే యుద్ధము

ఈ యుద్ధములో తొమ్మిది జర్మను ఆర్మీకోరులను 3 అశ్వసైనికుల డివిజనులను మిత్రమండలివారివి 11 ఆర్మీకోరులు, 11 గుఱ్ఱపు దళముల పటాలములు ఎదుర్కొనెను. ఓర్కు నదిని దాటకుండ ఫ్రెంచివారితో కఠినముగా జర్మనులు పోరాడిరి. ఫ్రెంచివారానదిని దాటి మాంటి కాక్సు శత్రువులను బల్లెములతో పొడిచి పట్టుకొనిరి. బ్రిటిషు వారితోను జర్మనులు పోరాడి 2,9,గార్డు కావలరీ పటాలముల సహాయమువలన వెనుకకు మరలిరి. ఇచ్చట జర్మను అశ్వసేన బ్రిటిషు అశ్వసేన ముందు చాలకపోయెను. గ్రాండుమోరిన్ నదిని ముందు దాటిన జర్మనులను బాగుగా వాళ్లుకొట్టి ఇంగ్లీషువారు ఖయిదీలను బట్టుకొనిరి. ప్యారిసుకు యిరువదియైదు మైళ్ల దూరమున నున్న మ్యోపట్టణము వద్ద ఘోరమయిన యుద్ధము జరిగెను. జర్మనుల ప్రయత్నము మార్నే నదిని దాటి ప్యారిసుకు మార్గ మేర్పఱచుకొన వలయునని. ఒక్కచోట 16 పర్యాయములు దాట యత్నించిరి. ఫ్రెంచి ఫిరంగులన్ని చోటులలోను వారి తాత్కాలిక వంతెనలను పాడుచేసి వారి మనోరథమును నెరవేర నీయలేదు. ఒక్క పంచదార కర్మాగారము వద్ద 2000 మంది జర్మనులలో 200 బ్రతుకగలిగిరి. ఒక్క జర్మను కందకములో 6000 పీనుగలు లెక్కింపబడెను. జర్మనులకీ యుద్ధములో మందుసామానుగూడ తక్కువయ్యెను. వారికొరకయి వచ్చుచున్న మితిలేని ఫిరంగిగుండ్లబండ్లను బ్రిటిష్ ఎల్-బాటరీయొద్ద జనరలు హొనారి అశ్వసేన ముట్టడించి అన్ని బండ్లను పనికిరాని స్థితి జేసెను. మాడిమాంటు ఫాటా కొరకయి నాలుగు పర్యాయములు జరిగిన పోరులో ఆ ప్రదేశము రెండుపర్యాయములు ఫ్రెంచివారికి, రెండుపర్యాయములు జర్మనులకు వశమయ్యెను. నాలుగవ పర్యాయము బల్లెములతో జర్మనులను పొడిచి శాశ్వతముగా ఫ్రెంచివారు వశము చేసికొనిరి. ఇచ్చటి యుద్ధమునకు సంబంధించిన చిత్రపటము మీసంచికలో కలదు. ఈపోరు మార్నే యుద్ధములో సుప్రసిద్ధమయినది. ఫ్రెంచివారికు ప్రసిద్ధపరాక్రమమును నిలువబెట్టినట్టిది. ఆయి, సోయిజె-లోయి, ఎస్లేమ్యా ఛార్లపిల్లి, వాంటిల్లను గ్రామములవద్దను గొప్ప జగడము జరిగినది. ఎస్టర్నే గ్రామములోని కాథలికు దేవాలయమునందలి యిరువది సన్యాసినుల వెళ్లలు జర్మనుదోర్గిలతో వ్యభిచారమునకు సంగీకరింపనందున ఆమె చంపబడెను. ఈ దురాగ్రతల సందర్భిని తరువాత వచ్చిన ఫ్రెంచిసేన చంపి పాపపరిహారమును చేసెను. ఇచ్చట జర్మనులు 3000 బుడ్లు అత్యుత్తమ సారాయమగు షాంపేనును దొంగిలించి రాత్రులందరె త్రాగిరి. ఒక తప్పించుకొనిన ఫ్రెంచిఎద్దు 18 మంది జర్మనులను పొడిచిన తరువాత సెజన్నె వద్ద చంపబడెను. తినెను భోజనములు జర్మనీనుండి రాకుండుట జర్మను లీ యుద్ధములో పచ్చి ఉర్లగడ్డలను, మరి యేది దొరికిన దానిని తినవలసివచ్చెను. లాట్రిటా యొద్ద ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల నెదురొనిరి. ఫ్రెంచి సహాయము వలన వారలిక వారిని తరిమివేసిరి.

సెప్టెంబరు 10వ తేది యగునప్పటికి మార్నే వద్ద నిలువలేక ప్యారిసులో ప్రవేశించు అదృష్టమును పోగొట్టుకొని జర్మనులు వచ్చిన మార్గమును కొంతదూరము పట్టిరి. జర్మనులు మార్గమధ్యమందు దొరికిన సామానులను - బూటులు మొదలు పెద్ద ఫిరంగుల వఱకును - వదలిపోయిరి. తరువాత వానలు కురియుటవలన మిత్రమండలిసేన ఫ్రాన్సు నుండి పూర్తిగా జర్మనులను తరిమివేయుటకు మంచి బాటలులేక యిబ్బందిపడవలసివచ్చినది. ఇంతలో జర్మనీనుండి కావలసినంత సేన, పదార్థములు వచ్చుటయు, కందకముల యుద్ధము ప్రారంభమగుటయు సంభవించినది.

వర్డను ప్రాంతమునందున్న జర్మనీ యువరాజు సేన నాన్సీనగరము ప్రవేశించుటకును, ఆ మహోత్సవమును జూచుటకయి జర్మను చక్రవర్తి వచ్చుటయు నిశ్చయించెను. కెయిజరుగారు గొప్ప అశ్వసేనతో జర్మనుసేనల వెనుక నిలువబడి యుండెను. పాపమాయన నాన్సీని ప్రవేశించు నో ముచ్చటను తీర్చుకొనలేదు. ఆశాభంగుడయి వెనుకకు [illegible]కి వచ్చెను.

మార్నే మొదలు సోయిసన్సువరకు

మార్నే మొదలు సోయిసన్సువఱకును మిత్రమండలి వారిసేన జర్మనులను తరిమివేసిన తరువాత సోయిసన్సు ప్రాంత్యమున ఏస్ నదిని మిత్రులు దాటకుండ జనరల్ వాన్ క్లక్కుగారు సర్వప్రయత్నములను చేసిరి. ఈనదిని దాటుచున్నప్పుడే జర్మనులు తమకు బరువయిన ఫిరంగులను నీటిలో బారవేసిపోయిరి. ఈ ఏస్ నది 150 మొదలు 200 అడుగులవఱకు వెడల్పును, 15 అడుగుల

లోతును గలిగియుండెను. బ్రిటీషు వారి సైన్యమున్న 11 వ తేదీన జర్మనులు వచ్చి ముట్టడించిరి. ఒక్క వంతెన పెందుకలనో వదలి పెట్టి వెళ్లిరి. 23 వ తేది ఆదివారము ఈ స్థలమున యుద్ధముజరిగెను. నదిని దాటుటకయి ఇంగ్లీషుసేన ఉత్తరమున కయిదుమైళ్లదూరము పంపబడెను. ఇంజనీయరులు క్రొత్తవంతెనలను ఎంతోకష్టముమీద, అనేక ప్రయత్నములు విఫలము కాగా గట్టిరి. అనేకపర్యాయములు జర్మను ఫిరంగులు వంతెనలను తెంచి వీయరులను కండించివేసెను. ఫ్రెంచి టర్కోలు కూడ నదిని దాటి ఎదుటనున్న కొండలనుండి జర్మను ఎడమప్రక్క కోడించుటకయి తుపాకులను గాల్చుచుండిరి. సాయంకాల మగునప్పటికి శత్రువులు తమస్థానములను వదలి నదికుత్తరమున రెండు మైళ్లలోనున్న ఉన్నత ప్రదేశములకు వెళ్లిరి. కాని వాలఫిరంగులను, మరా తుపాకులను వారి శత్రువుల పైకు గొట్టుచుకొ పోయి వెళ్లిరి. మరునాడుదయము 10 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి ఒకటవ రెండవ సేనలకుమధ్య జర్మనులు ప్రవేశించి రెండింటికిని సంబంధము కలుగకుండ విడదీయవలయును నని గట్టి ప్రయత్నమును

కోల్సే మొదలు ఏస్ నదివరకు జర్మనుల తరుముట.

ఏస్ నదినిదాటుచున్న శైన్యములపై జర్మనులు కాల్పులు.

చేసిరి. ఎంతమందో ఇంగ్లీషు ప్రక్కలను పడకీన హోదాని ఇంగ్లీషు వారు జర్మనుల బోధను తెప్పించుకొన గలిగిరి. ఇంగ్లీషు సైనికులతో గుర్ఖలను గాల్చి చంపుటకయి దక్కగా కురపూరి కొట్టుటకు ప్రసిద్ధికెక్కిన మార్ప సూటర్సు అని పిలువబడు వారిని జర్మనులు చెట్లమీద నెక్కించి అఫీసరుల కనబడినప్పుడెల్ల వారిని జంపించిరి. అందుచే ఇంగ్లీషు ఆఫీసరులలో గలిగిన నష్టము మెండు. భావోన్ను సాయి పన్ను కోర్టువద్ద ఆంగ్లసేన కెల్లు, మెక్సీను ఫిరంగులను కొన్ని వందలమంది ఖయిదీలను బట్టుకొనెను.

ముట్టడి ఫిరంగులు మాబ్యూజి నుండి వాన్ క్లక్కుగారికి వచ్చెను. 12 గంటలు, వర్షములకలన విశ్రమించలేవారు ముందుకు వెళ్లలేక పోయిరి. అప్పుడు సైన్యము లన్నింటిని కేర్చుకొని ఆయి నది కెడమప్రక్కను రక్షించగా క్లక్కుగారు జర్మను లిదివరకు మునుపే ఎంతో శూరదృష్టితో కందకములను, ఇతరపదుపాయములను అమర్చి సిద్ధముచేసియున్న బలవత్తరమయిన ప్రదేశములకు వెళ్లిరి. ఏస్ యుద్ధములని ప్రతిదినము వార్తాపత్రికలలో జదువు పోరాటము లిచ్చటనే జరిగెను.

సముద్ర యుద్ధము.

మెడిటరేనియను, ఏడ్రియాటిక్, అట్లాంటిక్ సముద్రములు

మధ్యధరాసముద్రములో నున్న జర్మనీవారి క్రూయిజరులు, గ్రేస్లా, గోబెన్ అనునవి ఫ్రెంచి యింగ్లీషు యుద్ధనావలను తప్పించుకొని, ఇటలీ రేవులకు వెళ్లి 24 గంటలలో చాయ వెళ్లవలసినదని ఆజ్ఞాపించినందున ఎటుల, డార్డినెల్సుజలసంధికి అగస్టు 10 వ తేదిన చేరెను. టర్కీ అప్పటికి యుద్ధముదిగనందున ఈ రెండు యుద్ధములో

నావలను తుర్కీకి జర్మనులు అమ్మివేసినట్లు కాగితములను పుట్టించి వానికి తురుష్కపు పేరులను పెట్టిరి. ఇప్పటికిని వని తురుష్కుల వశ మందే కలవు. అప్పుడప్పుడు నల్లసముద్రములోని రష్యారేవులమీద కాల్చుటకు వెళ్లుచుండును.

ఏడ్రియాటిక్ సముద్రములో మాంటినీగ్రినుల రేవగు ఆంటి వారిమీద కాల్చుటకయి పంపిన ఆస్ట్రియనుల యుద్ధనావలు, ఫ్రెంచి వారి నావలు పోరుటకయి వచ్చుచున్నవనిన వార్తవిని పోలా రేవుకు పరుగెత్తెను. కాని ఫ్రెంచివారు జంటాయను నొక క్రూయిజరును, ఇంకొక నావను ముంచివేయగలిగిరి. యుద్ధప్రారంభ మయిన పది దినములలో ఆస్ట్రియాసముద్రవ్యాపార మంతయు ఏడ్రియాటిక్ ముఖద్వారమును (45 మైళ్ల పొడుగు) ఫ్రెంచివారు తమ నావలచే మూసివేయుటచేత అంతరించెను. మధ్యధరాసముద్రములోను, ఆసియా ఖండములోను, ఆస్ట్రేలియాలోను ప్రయాణము చేయుచున్న ఆస్ట్రియా వ్యాపార నావ లన్నియు మిత్రమండలివారివశ మయ్యెను. ఆస్ట్రియా రేవులు ఫ్రెంచి యుద్ధనావల బారికి గురి యయ్యెను. ఒక యాస్ట్రియా వ్యాపారనావ ఆస్ట్రియావారు పెట్టినమందుగుండుకు తగిలి 300 మంది ప్రయాణికులతో మునిగిపోయెను. పోలా రేవు మాత్రము బాగుగా కాపాడబడి యుండుటచేత మిగిలిన యుద్ధనావలన్నియు నందు దాగు కొనెను. అక్కాలమున లేక వ్యాపారయుద్ధమున్న బ్రిటీషువారి గ్లెండో వెన్ అను స్టీమరును కొన్ని ఫిరంగులను దీసికొని పోకనిస్సాయాస్ అను పేరుగల జర్మనువారి ఫిరంగినావను ముంచివేసి వానివారలను ఖయిదీలనుగా బట్టుకొనెను. పరిష్కారమున డెరెస్సలాము నొద్ద జర్మనువారి సర్వేపడవను ఒక బ్రిటీషుక్రూయిజరు ముంచెను.

అట్లాంటిక్ మహాసముద్రము:

ఈ సముద్రములోనున్న జర్మనువారి కారల్స్రూ, డ్రెస్ డెన్ క్రూయిజరులును, వర్తకనావమీద ఫిరంగులు పెట్టుటచే యుద్ధ నావగా మారిన క్రోన్‌ప్రింసు విలియం నావయు బ్రిటీషువర్తక నావలను ముంచుటకయి తిరుగుచుండెను. బ్రిటీషు అర్మరు క్రూయి జరు సఫక్కు కళ్లకొకపర్యాయము కారల్స్రూ పడెను గాని దాని వేగమధికమగుటవలన తప్పించుకొనెను. తరువాత బ్రిస్టల్ అను ఇంకొక బ్రిటీషు క్రూయిజరుకు దూరమున కనుపడి త్వరగా పరు గెత్తి రెండవపర్యాయము తప్పించుకొనెను.

ఈ జర్మను క్రూయిజరులకే సముద్రములో కరోపినాయిలు బొగ్గును అందించుచున్న లెడా అను వర్తకనావను సఫక్కు క్రూయి జరు పట్టుకొని ఒక బ్రిటీషు రేవులో నొప్పగెచ్చెను. కెయిజరు విలి యం డర్ గ్రోసి యను 14,000టన్నుల వర్తకనావ యుద్ధనావగా మార్చబడి, యుద్ధము ప్రారంభమయిన కొందుదినములకే అట్లాంటిక్ సముద్రములోనికి జర్మనులచేత పంపబడగా విస్లంయువద్ద నొక బ్రిటీషు చేపలబోటును, కెన్‌ఫుడ్, నైయాంజ నావలను, ఇంకొక వర్తక నావను ముంచివేసెను. ఇచ్చటనుండి ఈ కెయిజరు విలియం డర్ గ్రోసి నావ ఆఫ్రికాతీరమునకు నావలను ముంచుటకయి వెళ్లెను. రేవుట వును ముండిరచ్చుచున్న 'గలీషియను' అను బ్రిటీషు నావలోని సైని కోద్యోగులని, వారి నవుకరుని ఖయిదీలుగా బట్టుకొని, పడవయొక్క కాగితముల నపహరించి, అందుకు రసీదిచ్చి, తీగలులేని తంత్రీయాల యమును చెడగొట్టి "బిడ్డపాపలును స్త్రీలును" ఇందుండుటవలన పడవను ముంచనని చెప్పి కాప్టాను గలీషియను నావను ఇంగ్లండుకు పోనిచ్చెను. తరువాత 'ఆర్లాన్జా' యను బ్రిటీషు నావయొకటి దీనివలనచే ముంచబడెను. ఇంకొకటితో కెయిజరు విలియం డర్ గ్రోసికి ఆయుస్థా యము నుండెనట. బ్రిటీషువారి క్రూయిజరగు హైఫ్లైయర్ యనునది ఒక్కగంట పోరాడి దీనిని స్పానిషు ఆఫ్రికాతీరమున రయోడీ ఓరో వద్ద సముద్రమునందు కొప్పగెచ్చెను. జర్మను నావికోద్యోగులు ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడిరను తగిన మర్యాదలు చూపబడిరి.

బాల్టిక్ సముద్రములో రష్యనులకున్న నావలు కొద్ది. జర్మని కున్న యుద్ధనావల ముందర నిలికిని ఆగవు. లీబానగరముమీదను, అలండుద్వీపములమీదను జర్మను నావలు ఫిరంగులను కాల్చి అప్పు డప్పుడు నష్టమును కలిగించినవి. లైటుహావుసులను పడగొట్టినవి. గల్ ఫ్ ఆఫ్ ఫిన్లండువరకును వెళ్లిసంచారము చేసి వచ్చినవి.

హెలిగోలాండు బైట్‌లో సముద్రయుద్ధము.

ఆగస్టు 28-వ తేదిన కొందు బ్రిటీషు సబ్మెరయినులు జర్మను నౌకాశ్రయమగు హెలిగోలాండు బైటువద్దకు వెళ్లి, త్రోవతప్పిపోయి అసహాయములయి నిలుచబడినవానివలె కదల సముద్రపు పైభాగమున నుండెను. వీనిని గమనించుటకయి ఫియర్ లెస్ అను బ్రిటీషు క్రూయి జరు వెంటనిత్తుకొని వచ్చుచుండెను. ఈ మాటని గూడ నిముషములో బట్టుకొనవచ్చునని, జర్మను టార్పిడోబోట్లు, డెస్ట్రాయరులు, క్రూయిజరులు రేవునుండి బయటికి వచ్చెను. బ్రిటీషు నావలు కదల జొచ్చెను. జర్మనులు వెంబడించిరి. ఈ విధముగా వంచి ఎత్తుచేసి జర్మను నావలను వారి కోటలలోని ఫిరంగుల సంరక్షణము నుండి తప్పించి, కమ్మాండరు కీసుగారు ఉత్తరసముద్రములోనికి లాగుకొని పోయిరి. జర్మనుల నెదుర్కొనుటకయి యచ్చట బ్రిటీషు డిస్ట్రాయ రులు, లైటుక్రూయిజరులు విసకక్రమవలె వ్యూహమును పన్ని సిద్ధ ముగానుండెను. ఉదయము 8 గంటలకు మంచు కురియుచుండగా, ఏమియును కనపడకపోయినను యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. జర్మ నులు తీవ్రావేశముతో పోరిరి. ఇంగ్లీషువారి అరెథూసా డిస్ట్రా యరును జర్మనువారి రెండు డిస్ట్రాయరులను 55 నిమిషములు ముట్టడించి యూపిరాడకుండ చేసెను, ఇతర సహాయమువలన నీ రెండును ముంచివేయబడెను. ఇంగ్లీషువారి లిబర్టీ, లార్టెస్ డిస్ట్రా యరులను జర్మనువారిని ముట్టడించి చీకాకుపరచెను. లార్టెసు నావకు కప్తాన్ అగు మా కైలట్ మీద ఒక షెల్లు పడుటవలన వతడు మృతినొందెను. ఈ నావకు దెబ్బలు పూర్తిగా తగులుట వలన వెనుకకు తగ్గిపోయెను. మరి రెండు జర్మను డిస్ట్రాయరులలో నొకటి ఫిరంగిగుండ్లవలన తూట్లుపడి మునిగిపోయెను. రెండవది మునిగిపోయినను వానికులు బ్రిటీషువారిచేత రక్షింపబడి ఖయిదీలు

చేయబడెను. ఈ యుద్ధమును త్వరలో పూర్తిచేయుటకయి డ్రెడ్నాటులతో సమానమయిన బ్రిటిషు బేటిలుక్రూయిజరులు, లయన్, ప్రిన్సెస్ రాయల్, న్యూజిలాండు, ఇన్విన్సిబిల్ అనునవి రంగములో అడ్మిరలు బియాటిగారి నాయకత్వముక్రింద ప్రవేశించెను. ఈ మహా యుద్ధనావలలోని 13 ఇంచి ఫిరంగుల ముందర జర్మనునావలలోని 4 యించి ఫిరంగులు గాలితుపాకు లాయెను. మేనిజ్, కోలన్ అను రెండు జర్మనుక్రూయిజరులు బ్రిటిషు ఫిరంగులచే తగులబెట్టబడి ముంచివేయబడెను. అరియాడ్నె యను చిన్న క్రూయిజరును గూడ నదే గతిపట్టెను. మిగిలిన జర్మనునావలు దెబ్బలుతిని తప్పించుకొని విల్హెల్మ్సు హేవెన్ హార్బరులోనికి పరుగెత్తెను. హార్బరుయొక్క ఫిరంగులను తప్పించుకొనుటకు వీలుపడనందున ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము మానిరి. జర్మనులు 4 డిస్ట్రాయరులను, మూడు క్రూయిజరులను, 1000 మనుష్యులను పోగొట్టుకొనిరి. మిగిలిన ప్రతినావకును దెబ్బలు తగిలెను. ఇంగ్లీషువారి నావలలో నొకటికి దెబ్బలు తగిలినవి గాని ఒక్కటియును మునిగిపోలేదు. 15 దినములలో నావలకు తగిలిన మరమ్మతులు చేయబడి తిరిగి సముద్రములో తమ నిర్ణీత స్థానము నాక్రమించుకొనియెను. ఇంగ్లీషువారిపక్షమున నీ పోరులో 34 మంది ఆఫీసరులును, మనుజులును మృతినొందిరి.

సెప్టెంబరు 5వ తేదిని స్కాట్లండుతీరమున సెయింటు అబ్సుహెడ్డు అనుచోట ఒకజర్మను సబ్మెరయిను, పాత్ ఫైండరు అను బ్రిటిషువారి వేగుపడవను టార్పిడోవేసి 268 మనుష్యులతో ముంచివేసెను. సెప్టెంబరు 13వ తేదిన బ్రిటిషువారి "ఇ 9" అని పిలువబడు జలాంతర్గామి హెలిగోలాండుపై ప్రవసి కెల్లి జర్మనువారి హేలా యను క్రూయిజరును రెండు టార్పిడోలువేసి ముంచి పాత్ ఫైండరును ముంచినందుకయి జర్మనులు చెల్లింపవలసిన ఋణమును తీర్చుకొనివచ్చెను. కాని సెప్టెంబరు 22వ తేదిన ఇంగ్లీషు తీరమున ఒక జర్మను సబ్మెరయిను పెద్ద ఆర్మర్డుక్రూయిజరులగు అబొకిర్, హోగు, క్రెస్సీలను ముంచివేయుట ఇంగ్లీషువారికి జర్మను సబ్మెరయినులెంత నష్టమును కలుగజేయగలవో చూపింప గలిగెను.

ఆస్ట్రియా-సర్వియా రెండవయుద్ధము

సాబట్జా-లోజ్నిట్జాలవద్ద సర్వియనులచేత పరాజితులయినను, ఆస్ట్రియనులు రెండవపర్యాయము తిరిగి సర్వియాపై వెడలిరి. అయిదు దిక్కుల నీపర్యాయము అయిదు కోయలసేన (2½ లక్షలు మొదలు 3 లక్షలవరకు) పంపబడెను. సేవ్ డ్రీనా నదులవద్దనున్న సైన్యము పూర్వమువలెనే గట్టిగా యెదిరింపబడి తరిమివేయబడెను. ఇప్పుడు ఆస్ట్రియనులకు సాయముచేసిన డాన్యూబునదిలోని యుద్ధనావల వాయులకు సయితము సర్వియనులు జడియలేదు. వాలివోలో నో దిక్కున దేశప్రకృతినిబట్టి ఆస్ట్రియనులు రాలేరని సర్వియనులు కొద్ది సైన్యములను మాత్రమే యుంచిరి. ఇప్పటికి ఆస్ట్రియనులు కావలసినంత సేనను బంపి వాలివోలోవోను బట్టుకొనిరి. బెల్గ్రేడు ముఖ్యనగరముపయి ఎప్పటియట్లే ఫిరంగులను వదలుచుండిరి. రోజాను అనుకొండవద్ద సర్వియనుల నోడించి పారదోలి ఆస్ట్రియావారు దానిని పట్టుకొను నప్పటికి బెల్గ్రేడు నగరమును కాపాడుకొను సదుపాయము లేదో యను భీతి సర్వియనులకు విశేషముదయ్యెను. అదృష్టవశమున నింతలోనొక్కదినములో 25మైళ్లుపయి గట్టుకొనవచ్చిన పటాలమొకటి సర్వియనులకు సాయపడెను. వీరప్పుడు ఆస్ట్రోహంగేరియనుల నత్యుత్సాహముతో నెదిరిరి. మూడుదినములు పర్యంత పరాక్రమముతో పోరి శత్రువులను వారికందకములనూడి సయితము పారదోలి నుక్కుత్రిప్పుకొనుట కవకాశమయినను గలిగించలేదు. ఈసమయమునకే సర్వియా యువరాజా రిగారింగమునకు వచ్చి సేనల నత్యుత్సాహమును బురికొల్పెను.

ఈయుద్ధములో నతి సాహసవంతమగు కార్యము సెమిలిను నగరమును సర్వియనులు పట్టుకొనుట. ఈనగరమునుండి ఫిరంగులనుగాల్చి బెల్గ్రేడుకు నష్టము శత్రువులు కలుగజేయుచున్న సంగతిని గురించి మనము చదివియేయున్నాము. డాన్యూబునదికి తాత్కాలిక వంతెనలు కట్టుకొనిదాటి, ఆస్ట్రియాభూమిలోని సెమిలినును సర్వియావంటి స్వల్పరాజ్యము పట్టుకొనుట సాధారణమయినపని కాదు. ఇచ్చట కావలసినన్ని యుద్ధసామానులు, భోజనపదార్థములు సర్వియనుల వశమయ్యెను. ఇంతటితో దమవిజయయాత్ర నాపక హంగరీకి ముఖ్యపట్టణమగు బుడాపెస్తు నే రష్యనులకు సహాయము చేసి పట్టుకొనవలయునని యీచిన్నిదేశపువారు యుద్యుక్తులయియుండిరి. హంగరీ ప్రజలు భయకంపితులయి బుడాపెస్తును రక్షించుటకనేక ప్రయత్నములను చేయుచుండిరి. కాని అధికసేనలు ఆస్ట్రియానుండి వచ్చినవి. సెమిలినును సర్వియనులు వదలిపెట్టి పోవలసినవారయిరి. సర్వియాకు పడమటి హద్దులలో ఆస్ట్రియా తొందరలుకలుగుటచే నున్న సైన్యమంతయు పోగుచేసికొని ఎదిరించుట యవసరమగుట సెమిలినును వదలిపెట్టవలసివచ్చుటకు గారణము. సర్వియనులకు కలుగుచున్న బాధలను తప్పించుకొనుటకయి అనేకలక్షల సైన్యమును సరిహద్దులలో ఆస్ట్రియా యుంచవలసివచ్చి, తన యావచ్ఛక్తితోను రష్యాపైకురకగల కాలమందుటయే మిత్రమండలికి సర్వియా చేయుచున్న సహాయము. బోస్నియాలోనికి పంపబడిన సర్వియాసేన నచ్చటి విషేగ్రాడు నగరమును పట్టుకొనెను. మాంటినీగ్రో బోస్నియా కుత్తర భాగములను పట్టుకొనెను. మాంటినీగ్రో సేనకట్టారో దుర్గమును పట్టుకొనుటకయి కొంత పంపబడెను. సెరజేవో నగరమువీదికి మరికొంత వెళ్లెను.

ఆకాశయుద్ధములు

అక్టోబరు ఎనిమిదవ తేదిన డసల్డార్ఫులోని జర్మను జెప్పెలినుల కర్మాగారము మీద బాంబులను వేసి బ్రిటిషువైమానికులు అందలి జెప్పెలినులను తగలబెట్టిరి. ఇంతకు ముందాగస్టు 24వ తేదిన, ఆంట్వెర్పు ఆస్టెండు నగరములమీద జర్మనులు బాంబులను వేసి నిప్పంటించిరి. ప్యారిసు మీద అనేకపర్యాయములు జెప్పెలినులు బాంబులను వేసినట్లు వినుచునే యున్నాము. ఇటీవల ఇంగ్లీషుతీరమున చాలపర్యాయములు బాంబులు వేయబడెను. లండనుమీద సయితము ప్రయోగింపబడినవి. జర్మనీలోని నగరముల మీదను కేవలముగా మిత్రమండలి వారు బాంబులను ప్రయోగించి నష్టము కలుగజేయుచున్నారు. ఒక నెల క్రిందట కార్లస్సు రేవుపట్టణ మీవిధముగా నష్టపడినందున కైజరుగారు నా ప్రియ నగరమగు కార్లస్సు ప్రజలకు శత్రువిమానములు నష్టము

డసల్ డార్ఫులోని జెప్పెలిను కర్మాగారము మీదుగ బాంబుల నాంగ్ల వైమానికులు వేయుట

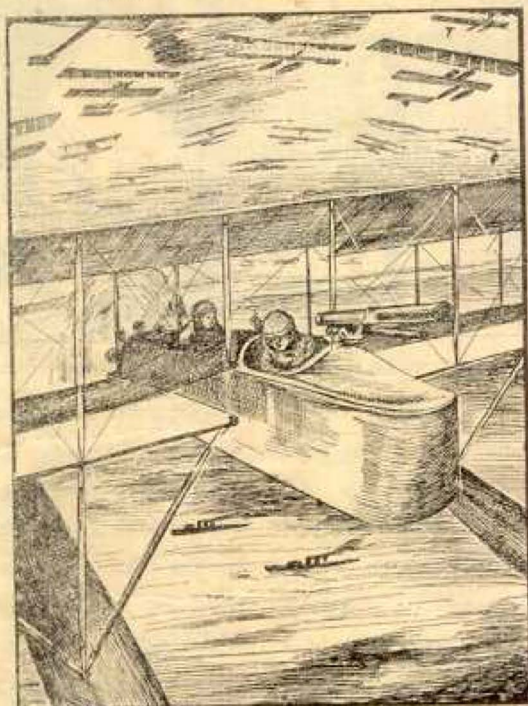
కలుగజేసినందున కడుదుఃఖముగ నున్నదని తంత్రీవార్త నొసంగియుండెను. జూన్ నెల మధ్యమున వార్నెఫోర్డు అను ఆంగ్లవైమానికుడొక జెప్పెలినుమీద నెగిరి నాలుగు బాంబులను వేసి దానిని భస్మముచేసినందుకై జార్జిచక్రవర్తిగారు విక్టోరియా క్రాసు బిరుదము నొసంగిరి. శత్రుదేశముల హద్దులన్నియు రాత్రింబగళ్లును అనేకవందల విమానములచేత శత్రువిమానములు రాకుండ కావలి కాయబడుచున్నవి. అయినను ఆకాశమార్గ మతి విశాలమయినదగుటచే కొన్ని తప్పించుకొని నష్టము కలుగజేయుచునేయుండును. పెద్ద పెద్ద పట్టణములలో భవనముల శిఖరముల మీదికెక్కి దూరదర్శని యంత్రములను పెట్టుకొని నిరంతరము శత్రు విమానములు వచ్చుచున్నవేమోనని చూడబడుచుండును. సెప్టెంబరు 6వ తేదిన రష్యాసైన్యముల మీద నెగురుచున్న యొక జెప్పెలిను భూమిమీద పేజావద్ద కూల్బబడి ప్రయాణీకులందరు ఖయిదీలు చేయబడిరి. భవుంటెను వెళ్లవ లేమందు విమానబాణములను గురించియు, వివిధ విమాననిర్మాణమును గురించియు, ఈసంచిక లో వేఱొకచోట వ్రాయబడిన వ్యాసములను ముద్రింపబడిన పటములను చదువరులు చూడవగును.

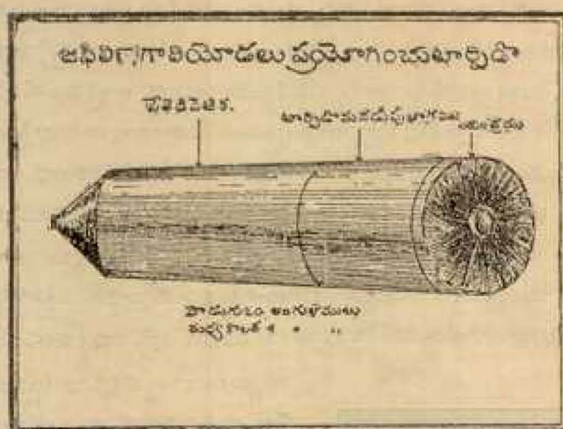
జెప్పెలిను యుద్ధనావ పయిన బాంబులను వేయుటకై యెగురుట

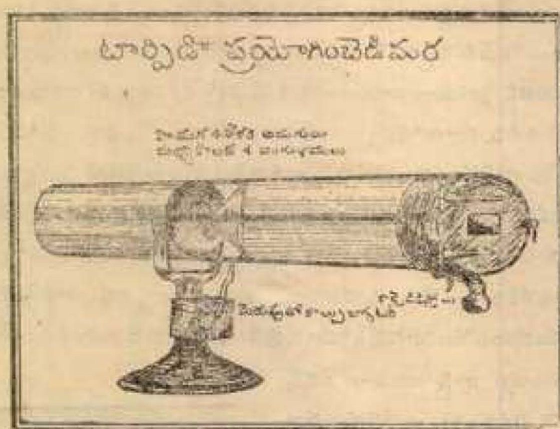
బాంబులను జెప్పెలిను నుండి వేయు నూతన పద్ధతి

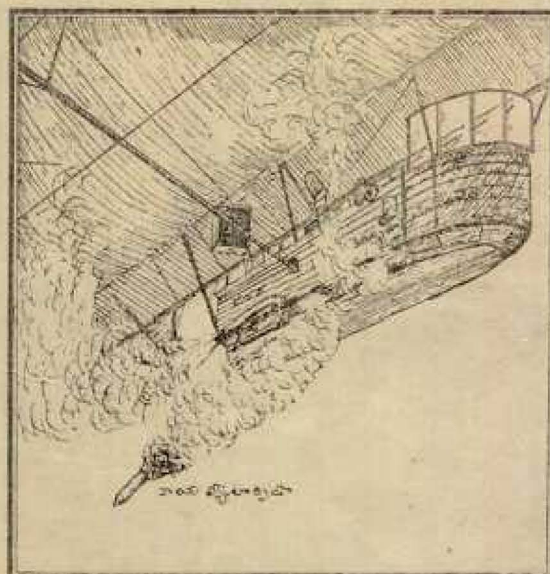
విమానము, అందలి ఫిరంగి

టార్పిడో మర

టార్పిడో

టార్పిడో చేసిన ఘాతము

రష్యా జయములు

జనరలు వాన్ క్లక్కు గారి సైన్యపు ఫిరంగులధ్వని ప్యారిసునగరములో వినబడుచుండగా రష్యనులు తూర్పుప్రష్యాను, గలీషియాను పట్టుకొనుట కయి సర్వప్రయత్నములను జేయుచుండిరి. మొట్టమొదట ఆకస్మికముగా ఫ్రాన్సునోడించి తరువాత రష్యను మట్టుపెట్టవచ్చునని తలంచిన కైజరుగారి యుక్తి లేనియు కొనసాగలేదు. రష్యా తూర్పుప్రష్యాలో ప్రవేశించుటవలన పడమట ఫ్రాంసు ఇంగ్లండులమీది దుడుకు తగ్గెను. జనరలు సాంసనోఫ్ క్రిందను చాలదేశమును రష్యను లాక్రమించుకొనిరి. జర్మనీ వారు ఒకదిక్కు నుండి రష్యనుపోలండులో ప్రవేశించుటకును, ఆస్ట్రియా వారు గలీషియానుండి దక్షిణముగ రష్యారాష్ట్రిమగు లబ్లినును నాక్రమించుకొని, ఇచ్చట జర్మనులతో గలిసి రష్యను సేనలను హతము చేయుటకును వ్యూహములు పన్నబడి యుండెను. ఇందుకయి ఆస్ట్రియనులు లబ్లినుమీదికి కదిరిరి. ఆస్ట్రియావారి సత్తువ తెలిసియున్న రష్యావారు సైన్యమును రెండుగా విభజించుకొని త్రికోణమువలె వ్యూహమును పన్ని రెండు సేనలును ఆస్ట్రియాలోని గలీషియాకు ముఖ్యపట్టనమగు లెంబర్గులో గలుసుకొనునట్లు సంకల్పించిరి. లెంబర్గులో లబ్లినుకు వెళ్లిన సేనకు సహాయము చేయుటకయి ఆస్ట్రియను లుంచిన మూడు ఆర్మీకోరులును, మూడు అశ్వసేనలును (డివిజనులు) గలవు. వీనిమీద రష్యనులుపడి జనరలు రసీగారి యాధిపత్యము క్రింద లెంబర్గు నాక్రమించుకొనిరి. లెంబర్గుపట్నము పడినదో అప్పుడే

వెనుకనుండి రష్యనులువచ్చి మీదపడకుండుటకయి లబ్లినుఆస్ట్రియను యనులు విడిచి పెట్టవలసివచ్చెను. ఝావాలీసాపానదీ ప్రాంత్యమున 20000ఆస్ట్రియనులు హతులయిరి. 140 మైళ్ల దేశమును 17 దినములలో దాటి గలీషియాలోనున్న ఆస్ట్రియనుసేనను రష్యను లోడించుచుండిరి. హాలిక్సువద్ద జరిగిన పోరులో ఆస్ట్రియనులు 5000 సైన్యమును గోలుపోయిరి. ఒకచోట 25 మంది కోసక్కులు 282 మంది ఆస్ట్రియను లుండుటను జూచి 8 టిట్టీలుగాచీలి అన్నివైపుల నుండి రు ఘోల్లున కేకలు వేసిరి. అనేక వందలమంది వచ్చుచున్నారని ఆస్ట్రియను లాయుధముల నేలమీద వేసి "మా దేవుడును మీ దేవుడే" మనివశమయిరి."

లెంబర్గు నాస్ట్రియనులు వదలి పరుగెత్తినప్పుడు అనేకవేల తూటాలు, 300 ఫిరంగులు 30 రయిలు ఇంజనులు ఇతర సామానులు విజయుల వశమాయెను. రష్యనులకు చిక్కిన ఖయిదీల మొత్తము డెబ్బదివేలు. అనేక పురజనులు నగరమును విడిచి వియ్యన్నాకు బరుగెత్తిరి. కాని పురజనులమీద ఒక్క ఫిరంగి యయిన కాల్చబడ లేదు. ఒక్కదమ్మిడి రొక్కమయిన సంగ్రహింపబడ లేదు. ఒక్క దౌర్జన్యమయిన చేయబడలేదు. తరువాత జనులే రష్యనుల కాతురతతో నాహ్వానమొసంగిరని రష్యావారు ప్రకటించిరి. లెంబర్గుకు ముప్పది మైళ్లదూరములో నున్న హాలిక్జ అనుపట్టణము లెంబర్గు పడిన 24 గంటలలో రెండు దినములు కఠిన యుద్ధము జరిగిన పిమ్మట జనరలు బ్రుస్సీ లోఫ్ గారిచేతిలో బడెను. లూబ్లిను నగరమును పట్టుటకయి వెళ్లిన ఉలకుల ఆస్ట్రియను సేనగతి శోచనీయ మయినది. లెంబర్గును బట్టిన రుస్కీగారొక దిక్కునుండి, హాలిక్జను బట్టిన బ్రుస్సిలోఫ్ గారింకొక వయిపున, అంతకు ముందు లూబ్లిను ప్రాంతములో నున్న రష్యను సేన మూడవ పార్శ్వమునుండి ముట్టడించగా ఆస్ట్రియా జనరలు వాన్ ఆఫెనుబర్గు గారు తాళజాలకపోయిరి. రష్యను లీ సేవలో జాలభాగము నోడించి ఖయిదీలను చేసిరి. ఈ యపజయమునకయి ఆఫెన్ బర్గుగారును, మరి యిరువురు జనరలులును పనినుండి తొలగింపబడిరి. లూబ్లిను యుద్ధము 3 వారములు 200 మైళ్లవిశాలభూమి మీద జరిగినది. జర్మను సైన్యములుగూడ సహాయమునకు వచ్చెను.

రష్యా సైనికుడు

జర్మనులవి కెయిజరుగారి దస్కతు గల 30 ఫిరంగులు సయితము రష్యనుల వశమయ్యెను. ఆస్ట్రియావారి బుకోవినా రాష్ట్రమును, దాని ముఖ్యనగరమగు ఛర్నోవిక్సును రష్యను లాక్రమించుకొని నప్పుడు పురపాలకుడే రష్యావారు ప్రజలను బహున్యాయదృష్టితో జూచుచున్నారని ప్రకటించ గలిగెను. దీనితో పోలెండులో జర్మనులు పట్టుకొని నాశముచేసిన కాలిష్ నగరదుస్థితిని విచారించినప్పుడు రష్యా జర్మనుల పరిపాలనా పద్ధతులలో గొప్ప తారతమ్యము జూపట్టకపోదు. ఇచ్చట రష్యను ప్రజలలో పరువుచువారిని పట్టుకొని, ఫిరంగులలో కట్టి సైన్యమునకు ముందు బెట్టి, రష్యనులపయిన జర్మనులు కాల్చుచునిరి. కాల్చినయిండ్ల దంపి వేసెదమనిరి. నగరమును ఇష్టమువచ్చినట్లు మేజరు ప్రూసు గారు దోచుకొనిరి.

ఆస్ట్రియావారు రష్యావారి మీదికి పంపిన లూబ్లిను, లెంబర్గు సైన్యములు వెనుకకు పారిపోయి ఒకటి క్రాకోకును, రెండవది ప్రెమి సులుకును చావు తప్పి చేరెను. ఈ ప్రెమిసెలుకోట ఈ సంవత్సరములో ఏప్రెలు నెలలో రష్యనుల వశమయినది. తిరిగి జూన్ నెలలో ఆస్ట్రియా, జర్మనీ సేనలు రష్యనుల నోడించి, పారదోలి ప్రెమిసెలును వశము చేసికొనియెను. ఈ గలీషియా యుద్ధములలో రష్యను సేనలో సగము భాగము మృతినొందిరో, జబ్బుపడిరో, గాయములు తినిరో పనికిరారయిరి ఆస్ట్రియనులలో 2,50,000 మంది నిహతులయిరి. 1 లక్షమంది ఖయిదీలుగా జిక్కిరి. 400 ఫిరంగులు రష్యావారిచేతిలో బడెను ఈ గలీషియాలోనున్న స్ట్రిజావద్ద కెరోసి నాయిలు భూములు సాలుకు 117 కోట్ల రూపాయిలు లభించునట్టి యావత్తును రష్యనుల వశమయి వారికి మహదైశ్వర్యమును సమకూర్చెను. ఈ నూనె భూములు ఆస్ట్రియా జర్మనీలకు విమానములకు, మోటరులకు కావలసిన నూనెను సప్లయి చేయుచుండెను. ఇప్పుడది పోవుటచే కిరోసినాయిలు సప్లయి విషయమయి వారికి భయము కలిగెను. కార్పేథియను కనుమలను వశముచేసికొని అతిసారవంతమయిన హంగరీలోని డాన్యూబు మాగాణములమీద దిగవలయునని రష్యను కోసక్కులు తగిన ప్రయత్నములను చేయుచుండిరి.

ADMIRAL SIR JOHN JELLICOE

ఆంగ్లయుద్ధనౌకాదళాధిపతి: అడ్మిరల్ సర్ జాన్ జెల్లికో

ADMIRAL LORD FISHER

అడ్మిరల్ లార్డు ఫిషర్

REAR ADMIRAL MADDEN

రేర్ అడ్మిరల్ మాడెన్ : దళోపదళాధిపతి

REAR ADMIRAL MOORE

రేర్ అడ్మిరల్ మూర్

ADMIRAL SIR HENRY JACKSON

మధ్యధరాసముద్రములోని యుద్ధనౌకాధిపతిః అడ్మిరల్ సర్ హెన్రీజాక్సన్

COMMODORE TYRWITT

కమడోర్ టైర్‌విట్

REAR ADMIRAL BEATTY

రియర్ అడ్మిరల్ బియాటి

COMMODORE KEYS

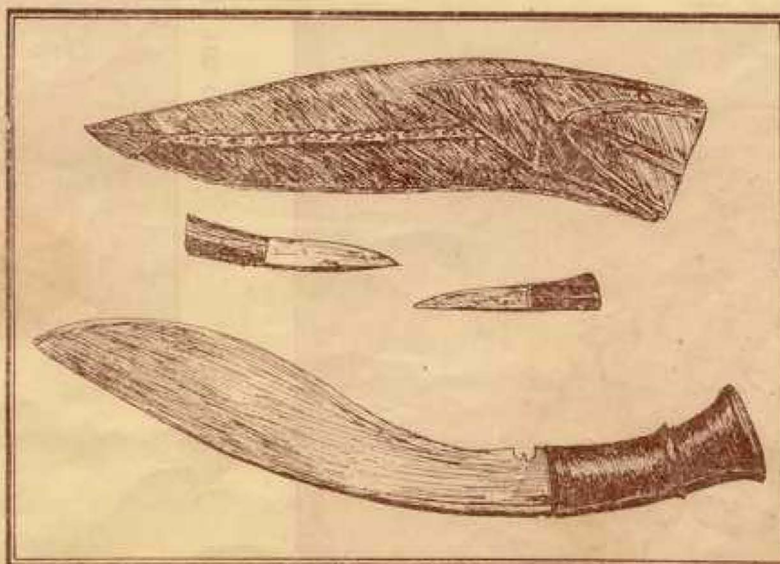
కమడోర్ కీస్

GURKHAS MARCHING TO THE FRONT

గూర్ఖాలు రణభూమికి నడచుట

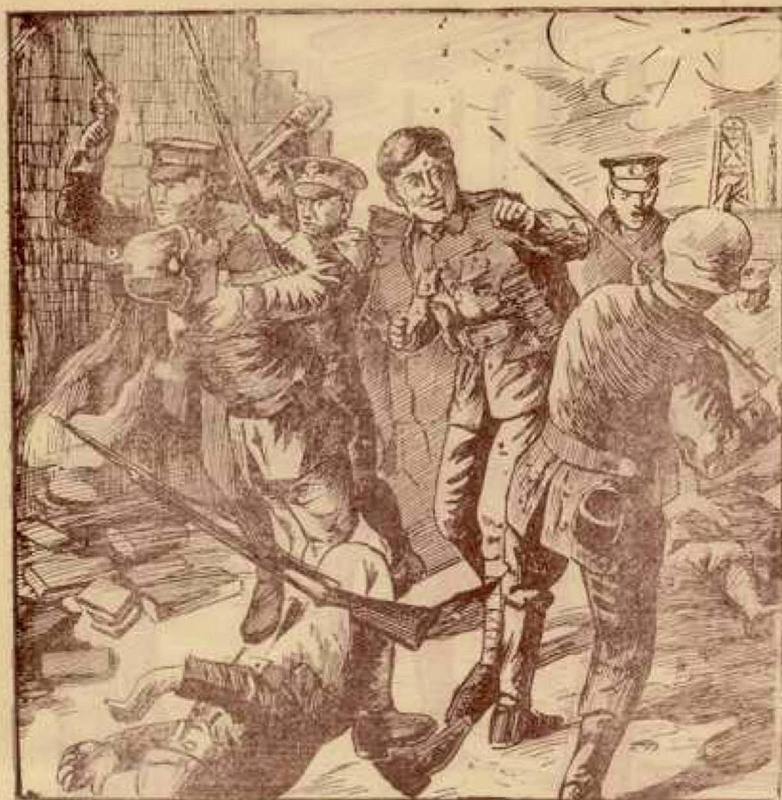
THE DEADLY KUKRI

భయంకరమగు గూర్ఖాల కత్తులు

ఒరనుండి దీని కొకపర్యాయము దూసినచో వారి గూర్ఖాలధర్మము ప్రకారము రక్తమును కార్చి తీరవలయును. ఒరలో మరికొన్ని చిన్న ఖడ్గములును ఉండును.

KILLING THE ENEMY

జర్మనులను గూర్ఖాలు పొడుచుట

GURKHAS ON A DEADLY ERRAND

గూర్ఖాలారు నడిరాతి రాత్రివేళ జర్మనులను సంహరించుటకు బయలుదేరుట

CUTTING THE THROATS OF GERMANS WITH THE KUKRI

కుక్రీలతో జర్మనుల గొంతుల కోయుట

అశ్వారోహులైన కోసక్కు సైనికులు

తూర్పు ప్రష్యాలో యుద్ధారంభమున ప్రవేశించిన రష్యాసేన లైక్, అలన్‌స్టైన్, గోల్డాపు గుంబిన్నెన్, ఇన్‌స్టర్‌బర్గు పట్టణముల బట్టుకొనెను. టిల్‌సిట్, కోనిగ్సుబర్గురాష్ట్రములలోనికిని సైన్యము పంపబడెను. రష్యను జనరలు సాంసనోవు అప్పటికే విశేష సహాయ్యము వెనుక లేక తూర్పు ప్రష్యాలో ప్రవేశించుటవలననేమి సోల్డా నీడెన్బర్గు ఆస్టెరోడ్ కోటల పంక్తుల యెదుట మంచి అనుకూలమయిన స్థలములోనుండి జర్మను ఫీల్డుమార్షలు హిండెన్బర్గు ఎదిరించెను. జర్మనులు రయిలుమీద కావలసినన్ని సేనలను తెచ్చిరి. వారి ప్రత్యుత్తరంగముల ముందర రష్యనులవి చాలకుండెను. రష్యనులు గట్టిగా ఓడగొట్టబడిరి. సేనానాయకుడగు సాంసనోవుగారు ఒక వ్యూహమును పరీక్షించుచుండగా ఒక షెల్లు ప్రేలి ఆతనిని మరికొంద రుద్యోగీయులను చంపివేసెను. రష్యనులు పూర్తిగా తూర్పు ప్రష్యానుండి తరిమి వేయబడిరి.

ఫ్రాన్సు

ఎన్ నది యుద్ధములు ప్రారంభమయిన వని గత ప్రకరణము నందు వ్రాయబడెను. నవంబరుమాసమంతయు ఒక కోటనో, ఒక కొండనో ఒక గ్రామమునో కొంతస్థలమునో జర్మనులు పట్టుకొనుట, తిరిగి వానిని ఫ్రెంచివా రాక్రమించుకొనుట, ఘోరయుద్ధములు జరుగుట, ముందునకునమ్ముట, వెనుకకు పోవుట వీనిలోనే శత్రువులకు గడిచిపోవుచుండెను. కర్షనుమీద నవంబరు 2వ తేదిన కొన్ని గ్రామములను జర్మనులు చేసిరి. కాని ఒక్కరోజు అయిన పిమ్మట వెనుకకు తరిమిపోయిరి. పొల్లీదీకును, మెస్సీన్సును, ఫ్రెంచి మొరాకో సైన్యములును, హైందవసైన్యములును జర్మనులవద్దనుండి పట్టుకొనిరి. ఈ ఏప్రిల్ యుద్ధములో ఇంగ్లీషు సైనికులు పోటీరీతిని జూచి జర్మనులే భయభ్రాంతులయిరి. బ్రిటీషు కాల్బలము, హైందవకాల్బలము ముందర లోకములో దేనివలను నిలువజాలదని జర్మనీలో బర్లినర్ టేజబ్లాట్ అను గొప్ప పత్రికా ప్రధానసంపాదకుడే వ్రాసి, బ్రిటీషువారి యుద్ధసామర్థ్యమును గురించి జర్మనీవారికున్న పిచ్చి యభిప్రాయములను పొరపోలనలవివవని నొక్కి చెప్పెను. ప్రిన్సు ఆఫ్ వేల్సు నవంబరు మధ్యను రణరంగమునకు జననీజనకులవలన పంపబడెను.

ఆరువారముల యుద్ధచరిత్రమును పునర్విమర్శ చేయుచు ఫ్రెంచి ఆర్మీబులెటిన్ పత్రిక యిట్లు వ్రాసెను:— వైప్రసు యుద్ధము మనదేశ యుద్ధశాస్త్రమునందు సుప్రసిద్ధముగునది, ఇంగ్లీషువారు కాలమునకు దగినట్లు చేసినసహాయము మన అన్యోన్యమైత్రిని హెచ్చింపజేసినది. ఆల్సెసు లోరెయినులో ఫ్రెంచివారి కోడిఉంచుటకయి రైనునది ప్రాంతమునుండి వోస్జెసుకు జర్మనులు గొప్ప సేనను పంపిరి. ఫ్రాంసుదేశములో డిసెంబరు మాసాంతమునకు జర్మను లాక్రమించుకొనిన భూమి దేశపువిస్తీర్ణములో 100 కి 3½ వంతులు లేక 20,100 కిలోమీటరులు. 10 దినములు కెయిజరుగారికి జబ్బుచేసియుండిన బర్లినునగరములోనుండి తిరిగి 20 వ డిసెంబరున రణరంగమునకేగెను. క్రిస్‌మస్ పండుగ దినమునకు ఆంగ్ల-హైందవ సైనికులకును అధినివేశముల వారికిని శ్రీ రాజదంపతులు బహుమానములను, వారి దస్కతుగల యుత్తరములను జయమగును గాక యని పంపి వారి నానందింపజేసిరి. ఫ్రెంచివారిపక్షమున ఆర్గోన్నీ యుద్ధములో పోరుచున్న ఇటాలియను దేశభక్తుడుగారి గారిబాల్డిగారి మనుమడు కందకములను పట్టుకొనబోవుచుండగా మృతినొందెను. ఈయన అయిదుగురు సోదరులతో యుద్ధమునకు వచ్చెను.

భారతీయ సైనికులు.

యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే హైందవుల రాజభక్తిని చక్కగా తెలిసికొన్న మన రాజప్రతినిధిగారు సకల యుద్ధ పరికరములతోను 75,000 మందిని ఫ్రాంసునకు సర్ జేమ్సు విల్‌కాక్సు గారి నాయకత్వము క్రిందపంపిరి. మార్సెయిల్సు నగరములో దిగి 'లామార్సెయిల్సు' అను ఫ్రెంచి జాతీయగీతమును వీధులలో నడచుచున్న బెలూచీసైనికులు బ్యాండుమీద పాడినప్పుడు ఫ్రెంచివా రానందపరవశులయిరి. మాదేశమును తూర్పునుండి రక్షింపవచ్చిన వీరులని పొగడిరి. వీరి సంసారములకు సహాయార్థము మన రాజప్రతినిధిగారు ఒక కోటిరూపాయలు వసూలుచేసిరి. రణరంగమునందు కులకట్టుబాటుల ప్రకారము భోజన సదుపాయము లేర్పరచబడెను. వీరికి హిందూదేశపు భోజన సామాను వసేకముగా పంపిరి. వైద్యశాలలు ఉష్ణప్రదేశములలో గట్టబడెను. వీరికి కావల

సీమ వస్తువుల నొసంగుటకయి గ్రేటు బ్రిటనులో కొన్ని నిధులేర్పడెను. రాజుగారు స్వయముగా వెళ్లి యుద్ధభూమిలో జూచిరి. లార్డు గాబర్ను గారును, తరువాత నిటేవల ముఖ్యమంత్రిగారును చూచి వారి ధైర్యసాహసముల గొనియాడిరి. చేతులు చేతులకలిసి బల్లెముల నుపయోగించు నప్పుడు ఒకభారతీయునికి పదిమంది జర్మనులయినను ఆగలేరని జర్మనీ యుద్ధములో ననుభవముమీద తెలిసికొనిరి.

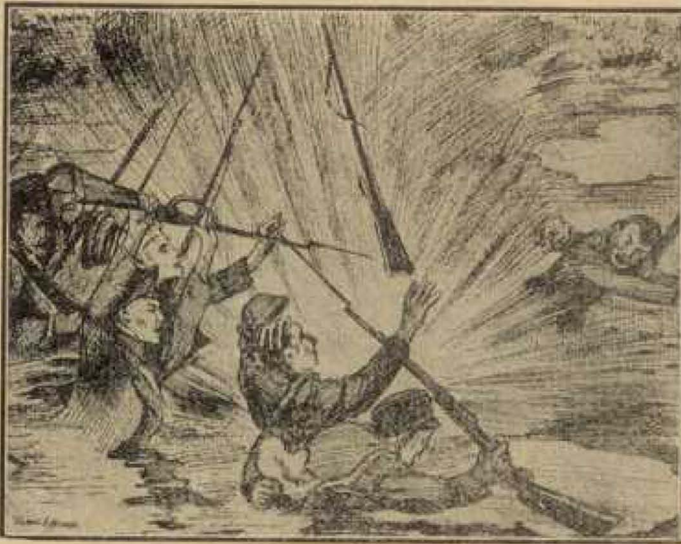
లాంసునాయకుడొకడు ఒక సిక్కులాంసరు సైనికుడు జర్మనుల ఇద్దరితో పోరాడిన తీరు, అతడు చేయుచెర్చు.

భారతీయ సైన్యముచే చాల చోట్ల నోడింపబడుట జర్మనులకు బహుఆశ్చర్యకరముగా నుండెను. ఇండియనులతో చేతులు చేతులు కలిసి పోరాడుట కేవలము దుస్సాధ్యమని జర్మనులు గ్రహించి సిగ్గుపడి రొచ్చిరి. ఇండియనులు నిరవిగా నవంబరు మాసము మొదలు రణరంగమునందు ప్రవేశ పెట్టబడిరి. వారి సాహస పరాక్రమములను కొనియాడుచు సర్ జాన్ ఫ్రెంచి గారే వ్రాసియుండిరి. ఫ్రాన్సుల మీద వారి కెంత యిలక్ష్యమో స్వయముగా! కండ్లతో చూచిన అనేక వార్తాపత్రికలవారు వ్రాయ మొదలిడిరి. కొన్ని మాసములలో రాజప్రతినిధిగారు 1,25,000

ఒక భారతీయసైనికునికి ఇద్దరు హైలాండు సైనికుల కూడిన చిత్రము

మంది భారతీయ సైనికులను దిరిగి ఫ్రాన్సుకుబంపిరి. రాయుకా పెల్లి వద్ద 5000 మంది బెంగాలు లాంసరులు జర్మనులమీద పడి ఓడించి 12 నాకాశీరంగులను 1000 మంది ఖయిదీలను బట్టుకొనిరి. వీరి సాహసమును గూర్చి ఫ్రెంచి పత్రికలును శ్లాఘనీయరెకొనియాడుచు వ్రాసినవి. అనేక పర్యాయములు అనవసరముగా జచ్చిపోయెడి రను భయముతో జర్మనులమీద పడకుండ రాజె ఆఫీసరులు పైరెండఫుల వాపదలకీ వచ్చుచుండెను. గుర్ఖాలుఅనేక సాహసకృత్యములను రాత్రివేళను,కందకములలోను జేసిరి. ఈ సంబంధమయిన చిత్రపటము ఈ సంచికలో గలదు.

తుపాకిమందుచే ఎదురుపడిన గూర్ఖా సైన్యము

ఈ చిత్రపటము సంచికలో గలదు. నవంబరు 20వ తేదిన సిక్కులు పటాలములు కలసి 70 మంది జర్మనులను చంపబడిరి. ఈ మాస మందే జర్మనుల వశమైయున్న ఒక కందకమును గూర్ఖాలు చేరి విక్టోరియా క్రాస్ ఒసంగబడెను. ఈ దినమే పండు చేతుల లోను, రొమ్ములలోను గుండు దెబ్బలు తగిలెను. ఒక జర్మను నకొక్క గిని చంపి వానిని త్తినిలాగుకొనెను. నాలుగురి జర్మనులను బంధించెను.

25 వ అక్టోబరున లాహోరు డివిజన్, న్యూషాపెల్ వద్ద తీవ్రముగా పోరెను. అక్టోబరు 28వ తేదిని 47 పటాలపు సిక్కులు, సాపర్లు మైనర్లువారు కీర్తినందిన్న గొప్పకీర్తి సాధించుకొనగలిగిరి. నవంబరు 22వ గూర్ఖాలున్న పంక్తులు శత్రువులచేత ఛేదింపబడినవి. వందల గూర్ఖాపటాలము కర్నలు తోటిగాని త్రిందు సాహసముతో పోరి శత్రువులనదరి మెను. "నేను చూచినంతవరకు హైందవులు క్షేత్రభూమిలో క్షేత్ర పద్ధతుల ప్రకారము పోరాడవలసి వచ్చినను, తమ గొప్ప కీర్తిని నిలుపుకొనుచున్నారు." అని జనరలు ఫ్రెంచిగారు యుద్ధాలోచన మంత్రికి తెలిపియుండిరి. డిసెంబరు నెలలో శ్రీ జార్జి చక్రవర్తిగారు యుద్ధభూమికి వెళ్లి అన్ని సైన్యములను జూచి హైందవసైనికులను ప్రత్యేకముగా పరీక్షించి వారికి పరమసంతోషమును గలుగజేసిరి. వెల్జియము రాజుగారిని ఫ్రెంచి రిపబ్లికు, అధిపతులు కొత్త ప్రభుత్వములను జూచి వారితో ముచ్చటించిరి. కాలుదారులకు వద్ద 12 జర్మను ఆర్మీకోరులు 4 అశ్వసేనలు 3 వారములు విగ్రహముండిలి నశించి 1,20,000 మందిని కోలుపోయి, వెనుకకు పోయిరని ఫ్రెంచి వారు డిసెంబరు 2వ తేదిన ప్రకటించిరి.

"మొట్టమొదట మనము ఇండియాను కేవల కొల్లయుకిలదా యని నీచముగా చూచితిమి. ఇప్పుడా యభిప్రాయమును మార్చుకొన వలయును. వారి దెబ్బలకు మనము తాళజాలము. వారు మన పయిన ఆకాశము పగులునట్లు అరచుచు మీదపడిరి. వారి అరపుల

సరంబరులో మూడు వారములు ఈ ప్రెసు లాబాసి ప్రాంతీయములున్న హైందవసేనయు నిలుచుటకు వీలు లేనట్టి శిబిరములు జర్మనులు విడిచిరి. ఆ దినమున హైందవసేన చెన్నగిలు చుండెను. శత్రువులున్న తావు కనపడదు. చేతితో పోరుసలుపుటకు కనపడదు. పనిచేయుచుండరి శిబిరములు. ఈ యవస్థ నిత్యసామాన్యముగా నుండెను. ఒక గూర్ఖాసేనాని జర్మనుల కందకములలోని కొక రాత్రివేళ కప్పలవలె ప్రాకిపోయి అందున్న వారిలో నలుగురు కొందరు కోరి ఇంకొక కందకమునకు గుండ్లు త్రిప్పి అందు తుపాకిమందు పెట్టి దానిని కాల్చుటచే ఆ కందకమందలి యుద్ధబలము లోని జర్మనులు చచ్చిరి.

ఈ జెప్పు పరిపాద్యులలో సిక్కులకును సిక్కుల ఒంటి పటాలములకును ఈ వారములోనే పోరుచు గా సిక్కుల వా రొంచి సిక్కులను చిరము చేసిరి.

ఫిరంగులచే పడగొట్టబడిన పట్టణములో దుముకుచున్న గూర్ఖాలు

ముందర మన హాస్పత్రులు పసిబిడ్డల కేకలు. పిల్లలు సులభముగా గోడలు దూకినట్లు ఆ సేనలు కంకరముల మీద నడచి పడిరి. కత్తులు మొనల దళములలో ఎప్పుడు ప్రవేశించినారో గాని అందరిని చంపిరి. అని జర్మను "ఫ్రాంకుఫర్టర్ జయిటుంగు" పత్రిక డిసెంబరు నెలలో వ్రాసెను.

ఆ గాథను గాను ... వారికి పోవుటకును, ... కాపాడుటకును కూడిన ... వారితో ప్రసంగించి, ఆనందమును పుట్టించిరి.

బెల్జియము

సెప్టెంబరు 22వ తేదిని ఒక జెప్పెలిను ఆంట్వెర్పు పయి యెగిరి బాంబులు వేసెను. ఇచ్చట 2,500 మంది జర్మనులను కొద్దిపాటి బెల్జియము సేనలు ఓడించి పారదోలిరి. 26వ తేదిని బెల్జియనులు ఆంట్వెర్పును వదలి జర్మనులపై బడి పారదోలి అలోస్టు నాక్రమించుకొనిరి. 28వ తేదిని జర్మనులు తిరిగి ఈ నగరములోని మూడు కోటలపైని గాల్చిరి; కాని బాధము లేకపోయెను. ఈ ప్రాంత్యములలోని మెచెలు, లైర్ గ్రామములను జర్మనులు తగుల బెట్టిరి. అక్టోబరు 1వ తేదిని ఆంట్వెర్పులోని విల్హెమకోటమీద ఫిరంగులు విస్తారముగా గాల్చబడెను. అక్టోబరు 5వ తేదిని కోటలను వశము చేయనిచో నగరముమీద కాల్చెదమని జర్మనులు తెలిపిరి. షెల్డునదిని దాటి నగరములో ప్రవేశించుటకు జర్మనులు చేసిన ప్రయత్నములు విఫలమయినవి. అక్టోబరు 8వ తేదిని బెల్జియము రాజు ఆంట్వెర్పును వదలి పశ్చిమముగా ముగకు వెళ్లెను. పట్టణములో ఫిరంగిగుండ్లు కొల్లలుగాపడి భవనములకు నిప్పంటుకొనెను. వేనవేలజనులు ఆస్టెండుకు పరుగెత్తిరి. హైకోర్టు తగులబడెను. 5 లక్షల శరణార్థులు హాలెండు సరిహద్దులలోనికి చనిరి. నీటిచెరువుల యొద్దలు బద్దలు చేయబడెను. పెట్రోలియము చెరువులకు నిప్పంటుకొనెను. బెల్జియము సేన ఆంట్వెర్పును వదలి పరుగెత్తిపోయెను. ఆంట్వెర్పుకోటలు వశమయ్యెను. జర్మనులు నగరమును ప్రవేశించిరి. బెల్జియములో నుండుట క్షేమకరముగాదని రాజుగారును మంత్రులును ఫ్రాంసులోని హావ్రేకు తమ రాజధానిని మార్చుకొనిరి. అక్టోబరు 12వ తేదిని జర్మనులు బ్రూజెస్ నగరము నాక్రమించుకొనిరి. ఘెంటువద్ద 1,00,000 జర్మనులు కావలికయి యుంచబడిరి. ఈ నెలలో బెల్జియమునుండి డోవరు జలసంధిగుండను వెళ్లి బ్రిటిషు నావలను నాశనము చేయగలయమని జర్మనులు చేసిన ప్రయత్నము నిష్ఫలమైనది. ఆంట్వెర్పు, ఘెంటు, బ్రూజెసు నుండి, జర్మనులు ఫ్లాండర్సు వెళ్లుటకు సిద్ధముగ నుండిరి. ఈజరు కాలువ ప్రాంత్య దేశమును బెల్జియనులు అతిసాహసముతో రక్షించుచుండిరి.

ఆంట్వెర్పు పట్టణము

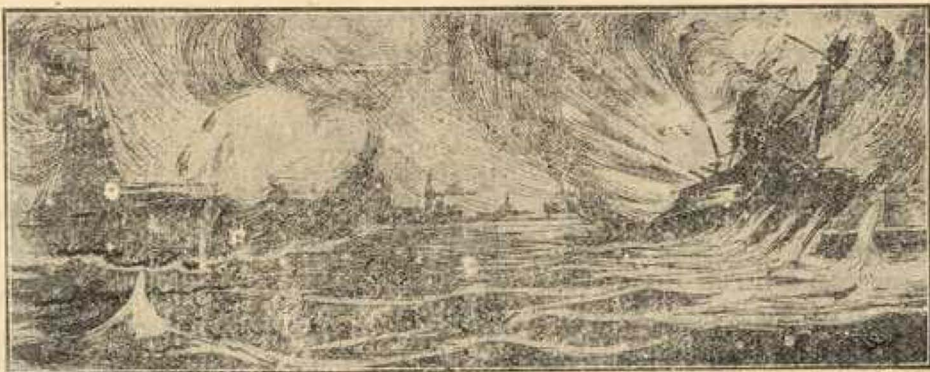
ఈజరు కాలువ గట్లను దాటుటకు కాలేకు వెళ్లుటకు ప్రయత్నించుచున్న కొన్నివేల జర్మనులు పల్లపునేలలో మునిగి పోయిరి. ఎలుకలు బోనులలో చిక్కినట్లు వీరి పని యయినదని తెలుపబడెను. ఇచ్చట కొన్ని వారములలో 7, 8 వేల మంది జర్మనులు ఖయిదీలుగా పట్టుకొనబడిరి. బెల్జియము రేవులకు చేరి కాలేకు వెళ్లుటకయి ప్రయత్నించుచున్న జర్మనుల మీద పక్షము దినములకు పయిగా ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలను ఫిరంగినావలను ఫిరంగిధారలను కురిపించి వారి ప్రయత్నములన్నింటిని భగ్నము చేసివేసెను. ఫ్రాంసులో ఏస్ నది యొద్దనుండి రయిళ్ల మీదను మోటారుబండ్ల మీదను అర్ధరాత్రి వేళ బ్రిటిషు సైన్యము పంపబడి బెల్జియము తీరమును ప్రవేశించుచున్న జర్మనులకు సైంధవులవలె అడ్డము పడి వారి విజృంభణము నాపివేసిరి. జర్మను లీకాలే ప్రయత్నములవలన కొన్ని దినములలో 50,000 మందిని పోగొట్టుకొనిరి. 5,00,000 మంది సైనికులు లీకాలేను పట్టుకొనుటకు ముందుకు వెళ్లలేక చాల నష్టపడి బ్రసెల్సు నగరమునకు తరలిపోయిరి.

బెల్జియములో నింగ్లీషువారు పోరుచున్న దిక్కునందు కయిజరుగారు కొన్ని దినములు గడపి వెళ్లిరి. వారు బడిబడి వదలిన 20 నిమిషములలో బ్రిటిషు వైమానికుడు బాంబులను వేసి దానిని తగుల బెట్టెను. కయిజరు గారు దైవానుగ్రహమున చావు తప్పించుకొనిరి. లా బాసె ప్రాంత్యములోను, డిక్సుమూడు వద్దను జర్మనులు నవంబరు 15వ తేది మొదలు అతిసాహసముతో పోరిరి. ఒక్క సైనికుడు తిరిగివచ్చినను కాల్చి వేసెదమని జర్మనులు తీరువులోపం

గిరి. అందుచే జర్మను పటాలములలో 100 కి 90 మంది యిచ్చట కే క్షతేషుల బడి. వై(ప్రెసు యుద్ధ మనేకదినములు జరిగినది. ఇంగ్లీషు వారు ఫ్రాంసు మత్తరతీరమునకు జర్మనులను వెళ్ల నీయకుండ ఇనుప గోడలవలె నిలబడిరి. జర్మను లెక్కో వేల సైన్యమును గోలుపోయిరి. ఫ్రెంచి బెల్జియము ఇంగ్లీషు సేనలకును కాలవిరామకష్టము కలిగినది. కాని జర్మనువారికి తలపెట్టిన మొదేశమిది కాదు. అటు తూర్పున వార్సా పడలేదు. ప్యారిసు, కాలేలు పట్టబడుటకు వశముకాలేదు. అందుచే కెయిజరు గారికి కలిగిన మనస్సంతాపమునకు మితి మేర లేకుండెను.

సముద్ర యుద్ధము

అక్టోబరు కడపటి వారములో బ్రిటీషువారి హైటు క్రూయిజరు డక్స్ఫర్డు నుండి తిరిగివచ్చుచుండగా జోవరు జలసంధిలో ముంచబడినది. జర్మనులు ఉత్తరసముద్రములో ఇష్టమువచ్చినట్లు మందుగనులను వెదజల్లిరి. వర్తకమార్గములును గనులతో నిండియుండెను. అమెరికా, ఇంగ్లీషువారలకు కొన్ని స్టీమరులు మునిగి పోయెను. ఒక బ్రిటీషు గనికి తగిలి కొమార్కు అను జర్మను క్రూయిజరు 382 మంది నావికులతో జర్మనీ ఉత్తరమున నున్న జాహాదేభా మందు మునిగిపోయెను.

మాన్‌మౌతు గుడ్‌హోపు యుద్ధనావలు తగులబడి మునిగిపోవుట

దక్షిణ అమెరికాలోని చిల్లీదేశమందు కొరొనెల్ వద్ద వ్యాపార నావలను ముంచుచున్న ఐదు జర్మను క్రూయిజరులు స్కార్న్ హార్స్టు న్యూరెన్ బర్గు, నైసె నౌ; బ్రెమెన్, లీప్జిగు, డ్రెస్డెన్ అనునవి వానిని వెదకుటకయి వెళ్లిన మాన్ మౌతు, గుడ్ హోప్, గ్లాస్గో అను మూడు బ్రిటీషు క్రూయిజరుల నెదుర్కొని ఒక్కగంట కాలము పోరాడెను. మాన్ మౌతు, గుడ్ హోప్, నావలు మునిగిపోయినవి గ్లాస్గో క్రూయిజరుకు నిప్పంటుకొనినది. అదితప్పించుకొని పారిపోయినది. జర్మను నావలకు కలిగిన నష్టమంతగా గొప్పదికాదు. సముద్రయుద్ధములో జర్మను లింతవరకు గెలిచిన దీయుద్ధమే.

నవంబరు 8-వ తేదిని ఎమ్డెనుయుద్ధనావ కీలింగుద్వీపమునొద్ద ఆస్ట్రేలియావారి క్రూయిజరగు సిడ్నీ వలన కొట్టింపబడి, ఒడ్డునకు తరిమివేయబడి, ముంచివేయబడెను. నవంబరు కడపటివారములో జర్మనుల వశమయియున్న జీబ్రుజ్జినగరముపయి ఇంగ్లీషునావలు అనేకదినములు ఫిరంగులను వేసి, సబ్మెరయినులు కట్టబడుచున్న స్థానమును పాడుచేసి, నష్టములేకుండ ఇంగ్లాండునకు తిరిగివెళ్లెను. జర్మనులు వర్తకనావలను సబ్మెరయిను టార్పెడోలచేత ముంచుట ప్రారంభించి లోకమంతటను హాస్యమునకు పాలయిరి.

డిసంబరు 8-వ తేదిని దక్షిణ అమెరికాలో అర్జెంటయినా తీరమున ఫాల్కులాండు వద్ద జర్మను క్రూయిజరులు న్యూరెంబర్గు స్కార్న్ హార్స్టు, నైసినా, లీప్ జిగ్, అనునవి బ్రిటీషు అడ్మిరలు స్టర్డీగారి నావలచేత ముంచబడినవి. డ్రెస్ డెన్ నావలు పరుగెత్తినవి. కాని ఇంగ్లీషునావలు తరుముచుండెను. జర్మను అడ్మిరలు, తనయిద్దరు పుత్రులతోను ఈ యుద్ధములో నావలతో మునిగి చనిపోయెను. ఈ యుద్ధమునకు ఐయిదు గంటలు పట్టెను.

జర్మను యుద్ధనావలు ఫాక్లాండు యుద్ధములో మునిగిపోవుచుండుట

ఇంగ్లీషువారినావ లేవియు నష్టపడలేదు. డిసంబరు 10వ తేదిని ఒక బ్రిటిషు జలాంతర్గామి డార్డనెల్సు జలసంధిలో ప్రవేశించి అయిదు పంక్తుల గనులను తప్పించుకొని మెసూదియా అను పెద్ద యుద్ధనావను టార్పెడో వేసి ముంచి తప్పించుకొని దాటి పోయెను. జర్మను క్రూయిజరులను ఇంగ్లండునకు తూర్పుతీరమందున్న స్కార్బరో, విట్బీ, హార్టిల్పూలు భాగములమీద ఫిరంగులనుగాల్చి డిసంబరు 16వ తేదిని గొప్పనష్టమును గలిగించెను. 200 మందికి గాయములు తగిలెను. కొంతమంది చచ్చిరి.

ఆకాశ రంగము

ఫ్రాంసులో నొక రయిలుస్టేషనుమీద జర్మనువిమాన మెగురుచుండగా నవంబరు మొదటితేదిని రయిలు నెక్కబోవుచున్న యిండియనులు దానిని కాల్చి నేలకూలంజేసిరి. నవంబరు 6వ తేదిని బెల్జియములోని బ్రూజెసుపయిని మిత్రమండలివారు బాంబులను వేసిరి. కొన్ని సిపాయిలు చెరువుల సామీప్యమున పడెనుగాని మీద పడలేదు. రైనువద్ద రెండు మిత్రమండలివారి విమానములు జెప్పెలిను నహారాపయి బాంబులనువేసి దారిని దాటి ప్రక్కకు నవంబరు 18వ తేదిని వెళ్లెను. ఫ్రెంచివారు క్రుప్పుకర్మాగారముపై డిసంబరు మొదటివారములో బాంబులను వేసిరి. నష్టమెంత సంభవించినదియు తెలియలేదు. డిసంబరు 24వ తేదిని ఇంగ్లండులోని షియర్‌నెస్‌మీద జర్మనువిమానములు బాంబులను వేయుటకయి రాగా ఇంగ్లీషువైమానికులు వారిని పారదోలిరి. అయిదు జర్మను విమానములు వార్సానగరముపై 40 బాంబులను డిసంబరు 28వ తేదిని వేసెను. 21 మంది గాయములతో చచ్చిరి. కొన్ని యిండ్లకు నిప్పంటుకొనెను.

తుర్కీ

జర్మనుల కుట్రలవలన తుర్కీ కారణము లేకుండ, యుద్ధము ప్రకటింపకుండ బ్రెస్లా, గోబెన్ యుద్ధనావలను రష్యావారి నల్లసముద్రపు రేవులమీదికిబంపి కాల్పించి యుద్ధములోనికి దిగెను. ఇంతకు ముందే తుర్కీసైన్యము నంతయు జర్మనుద్యోగీయులు తరఫీయతు చేయుచుండిరి. కాన్‌స్టాంటునోపిలును బలపఱచిరి. నౌకాశ్రయములలో దగిన యేర్పాటులను జేసిరి. గోబెన్, బ్రెస్లాలలోని జర్మనుద్యోగులను, ఫిరంగులను దీసివేసి ఆనావలను హార్బరులో గట్టివేయవలసినదనియు, బ్లాక్‌సీ రేవులమీద అకారణముగా గాల్చినందునకు సమాధాన మొసంగవలసినదనియు మిత్రమండలివారడిగిరి. తుర్కీ కొన్ని కుంటి సమాధానములను జెప్పెను. ఆలస్యము విషమగునని మిత్రమండలివారి రాయబారులు కాన్‌స్టాంటినోపిలునుండి తిరిగివచ్చుట కాజ్ఞాపింపబడిరి. తుర్కీతో దగవుకు ప్రబలమైన కారణములను జూపుచు, యుద్ధారంభమునుండియు జర్మనీవారి చేతిలోపడి ఎట్లు దుర్మార్గమునకు దిగినదియు మన రాజప్రతినిధిగారు తేటతెల్లముగా వెల్లడించిరి. మహమ్మదీయుల తీర్థప్రదేశములు మక్కా, మెదీనా మొదలగునవి ఇంగ్లీషువారిచే నతిపవిత్రముతో గాపాడబడునని తెలుపబడెను. ఇండియాలోని మహమ్మదీయులు బ్రిటిషు సింహాసనము మీద దమకుగల రాజభక్తిని దెలుపుచు వేలకొలది సభలను జేసిరి. ఇండియాలో జర్మను లనుకొనిన కుట్ర తొందరలను ముసల్మానులవలన గలుగక వారి నిరుపమాన రాజభక్తియే వెల్లడియయ్యెను. అనేకవేల మహమ్మదీయులప్పటికే పశ్చిమరంగమున బోరుచునే యుండిరిగదా! నిజాముగారును తమ రాజభక్తిని దృఢముగా వెల్లడించి, మహమ్మదీయులను, తమ ప్రజలను శాంతివహించి, రాజభక్తి కలిగియుండవలసినదని ప్రకటించిరి.

ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనావ . మైనర్వా యనునది ఏషియాలోని అకాబా కోటలపైగాల్చి సైనికులను జంపెను. కిలోసిపాయిలు చెరువులకు నిప్పంటుకొనెను. డార్డనెల్సు జలసంధిమీద ఇంగ్లీషువారి నావలు ఫిరంగులను విడిచెను. కోటలలోని ఫిరంగులు యుద్ధనావలకు తగులునంత దూరము పారవని గానంబడెను. ఈజిప్టులో మార్షల్ లా ప్రకటింపబడెను. పాలనమంతయు సైనికాధికారుల చేతులలో నుండెను. ఈజిప్టులోని మహమ్మదీయ నాయకులందరును రాజభక్తి గలవారమని సేనానాయకులగు జనరలు మాక్సువెల్ గారి వద్దకువచ్చి చెప్పిపోయిరి. ఈజిప్టులోగాని సరిహద్దులలోగాని జరుగు యుద్ధప్రయత్నముల నింగ్లీషువారే భరించెదరనియు, ఈజిప్టు సేనలు తురుష్కులమీద పోరుటకు పిలిచికొని పోబడవనియు, ఈజిప్టియనులు శాంతము వహించి యుండిన చాలుననియు జనరలు మాక్సువెల్ గారు ప్రకటించిరి.

ఇండియానుండి అరేబియా మీదికి పంపబడిన హైందవసేన పరిష్యను గల్ఫులో షాటెలు అరబ్ నదీ ముఖమునందున్న ఫావోను బట్టుకొనెను. తరువాత బాస్రానగరము స్వాక్రమించుకొనబడినది. ఈనగరము చుట్టునున్న భూములు అత్యంత ఐశ్వర్యవంతమయినవి. అరబ్బులు తురుష్కులు అతిసాహసముతో బోరిరిగాని భారతీయులముందు చాలకపోయిరి. ఈప్రాంత్యదేశమంతయు బ్రిటిషువారి అధీనమైనదని బ్రిటిషు జనరలు ప్రకటించి, పన్నులను వసూలుచేసి దేశము నేలుచున్నారు. ఈసైన్యము షేకుసయ్యదు గ్రామమును పట్టుకొని కేపు బేబిల్ మాండేబుకు తూర్పుననున్న కోటలను వశముచేసికొనెను. డిసంబరు నెలలో టైగ్రిస్, యూఫ్రటీసునదులు సంగమించుస్థానమందున్న కుర్నా నగరమును గాచుచున్న అరబ్బులను, తురుష్కులను పారదోలి దానిని ఆంగ్లోహయిందవసేన ఆక్రమించుకొనెను.

తురుష్కుల పక్షమున పోరుచున్న అరబ్బీవాండ్రకు యుద్ధము సంతుష్టము లేకయుండ, చాలమంది వారిలో జమ్ముటవలను పటాలముల ను వదలి పారిపోవుచుండిరి.

కాకేసస్ కొండలు

ఈ ప్రాంత్యమునందున్న తుర్కీ-రాష్ట్రములమీఁదికి వెళ్లవలసినదని రుష్యాచక్రవర్తిగారు కాకేసస్ రాజప్రతినిధి కాజ్ఞలను బంపిరి. కాకేససులో మైసోన్, ఈయాడిక్, అనుహోటుల తురుష్క-సైన్యములు నాశనముచేయఁబడెను. కర్దుపటాలములు పారదోలఁబడెను. నవంబరు 4-వ తేది రుష్యనులు బేయాజీదు నాక్రమించుకొనిరి. కరాకిలీషియా ప్రాంతమందు తురుష్కులను ముందడుగిడనీకుండ రష్యావారు పారదోలిరి. ఎజెరం ప్రాంత్యమున జర్మను యుద్ధోద్యోగుల క్రింద కూడియున్న 90,000 తురుష్కులను రష్యను లనేక దినములు పోరాడి యోడింపగలిగిరి. యూజాబేరువద్దను తురుష్కులను రుష్యను లోడింపగలిగిరి. నవంబరు కడపటివారములో ట్రెబజాండు కోటలనయిన గాల్చిరి. యూఫ్రటీసునదీ తీరమందున్న కాటాను రష్యనులు పట్టుకొనిరి. తురుష్క-సేన, రష్యాలోని బాటుంరాష్ట్రము వద్ద కనుపడెను. కాకేషియనులలో కారకిల్లిస, ఎక్షేరం, అలాస్కర్డ్, ఖన్నిసపులలో తురుష్క-సైన్యము లోడింపబడినవి. వారి మందుగుండు, సామానులు పట్టుకొనబడినవని నవంబరునెల అంత్యమున రుష్యను అధికారులు ప్రకటించిరి.

ఈజిప్టు

తురుష్కులతోను, జర్మనియావారితోను కుట్రలు పన్ని ఇంగ్లీషువారిమీఁద తిరుగఁబడుటకయి ఈజిప్టు ఖెడీవు యత్నములను చేయుటవలన బ్రిటీషువారివలన పదభ్రష్టుఁడు చేయఁబడెను. ఇతని స్థానమందు హుస్సేను సుల్తాను బిరుదముతో రాజ్యాధిపతిగాఁ జేయఁబడి, రాజ్యము ఏలు భారము ఇంగ్లీషుప్రతినిధి యగు సర్ హెన్రి మెక్మహాను గారిమీఁద పెట్టఁబడెను.

సర్వియా

ఆస్ట్రియనుల సైన్యముల ముందర నిలువలేక సర్వియనులు వారి ముఖ్యనగరము బెల్గ్రేడును వదలిపెట్టి రాజధానిని నిష్ నగరమునకు మార్చుకొనిరి. ఆస్ట్రియనులు బెల్గ్రేడును ప్రవేశించిరి. తరువాత వేలొకహోట సర్వియా భూమిలో జరిగిన యుద్ధములో 24,000 ఆస్ట్రియనులు నలుగురు జనరలులతో ఖయిదీలుగాఁ బట్టుకొనఁబడిరి. నిష్ నగరమును పట్టుకొనుటకయి ఆస్ట్రియా సేన అవసరముమీఁదికి జనుచుండఁగా సర్వియనులు తలపడి గట్టిగా నోడించి బెల్గ్రేడునకు పారిపోవునట్లు ఒనరించిరి. 2500 ఆస్ట్రియను శవములు భూమిమీఁద లెక్కింపఁబడినవి. బాస్నియా-హెర్జిగోవినా ప్రాంతములకు సర్వియను సేన నడచుచుండెను. 28,000 ఖయిదీలు, 7, ఫిరంగులు, 44 క్విక్ ఫైరర్లు పట్టుకొనఁబడినవి. సర్వియనులు ఉత్సాహముతో నెదుర్కొని గొప్పసైన్యమును జయించికొని 1,35,000 ఆస్ట్రియనుల నోడించి వారి ముఖ్యనగరము బెల్గ్రేడును తిరిగి పట్టుకొనిరి. రాజుగారు సకల రాజ్యచిహ్నములతోను తన నగరమును ప్రవేశించెను.

తూర్పురంగము

గలీషియాలో క్రాకో మొదలు థారన్ వరకును జరిగిన పోరాటములలో 23-వ అక్టోబరు మొదలు నవంబరు 4-వ తేదివరకును రష్యనులు 274 మంది ఆఫీసరులను, 18,000 సైనికులను, 40 క్విక్ఫిరంగులను, 38 క్విక్ ఫైరరు ఫిరంగులను, 8 హావిజరులను, అనేక మగు నితరయుద్ధ పరికరములను ఆస్ట్రియనులవద్దనుండి పట్టుకొనిరి. కాని తిరిగి రష్యనుల నోడించుటకయి 30 లక్షల సైన్యమును శత్రుమండలివారు పంపిరి. క్రాకోకు నవంబరు 17-వ తేదిని రష్యనులు సమీపించిరి. 18-వ తేది నిప్పంటుకొని నగరము తగులబడినది. కాని రష్యనుల వశము కాలేదు. కార్పేథియను కొండలమీఁది కంపబడిన సేన కొన్ని కనుమలను పట్టుకొనెను.

లోడ్జువద్ద జరిగినయుద్ధములో రష్యనులకే జయము సమకూరినదని అధికారులు ప్రకటించిరి. తరువాత రష్యనులు లోడ్జు వద్ద దెబ్బలు తిని పారిపోయిరి. జర్మనులు పోలండులో రష్యావారి కుడి యెడమప్రక్కల చివరను ముందు తాఁకి యోడించి, తరువాత మధ్యనున్న సైన్యము నోడించుటకై గొప్ప వ్యూహమును బన్నిరి. "బిసోర్విక్ నదివద్ద వారోడింపఁబడిరని 1,70,000 సైన్యముతో ఆస్ట్రియనులు కార్పేథియనులనుండి దూకి వారి స్థితిని భయంకరముగఁ జేయఁగలరు. రష్యావారి పంక్తులు ఛేదింపఁబడునను భయములేదు." అని లండను టైమ్సుపత్రిక డిసంబరు కడపటి వారములో వ్రాసెను. అప్పటికి పోలండుస్థితి అవిధముగా నుండినది. జర్మనీవారి పోలండు దండయాత్రయొక్క యుద్దేశము గలీషియాను రష్యను లాక్రమించుకొనకుండ చేయుట, సైలీషియామీఁదికి వెడలకుండ చేయుట, క్రాకోవారిచేతిలో పడకుండ కాపాడుటయై యుండెను. ఈమూఁడు యుద్దేశము లేమాత్రము కొనసాగలేదు. ఈనెలలోనే రష్యాలో సారాయి సైనికులకమ్మకూడదని శాసనము చేయఁబడెను.

తూర్పుప్రష్యాలో మసూరియను సరస్సులవరకు రష్యనులు వెళ్లిరి. అచ్చట ఘోరయుద్ధములు స్టాల్లూపోనెన్ ఎక్స్టీన్ సరిహద్దులలో జరిగినవి. పోల్డా సెయుదను బర్గులయొద్దను జర్మనులు రష్యనులను ముట్టడించిరి. ప్లాక్ మొదలు వార్సా వరకును ఇంకొక యుద్ధము మొదలిడెను. ఓబాదుస్తానోవా వద్ద జర్మనులు రష్యనులను వెనుకకు త్రోసివేసిరి. కలిష్ణ మొదలు పెయిర్ దాక్ వరకును పోలండులో జర్మనుల సైన్యము నుండగా ప్రష్యను గార్డులను రష్యనులు పారదోలిరి.

పోలండులో రష్యనులు ఇంగ్లీషు 'బి' అను అక్షరమువలె వ్యూహమును పన్ని జర్మనుల నాశనము చేయఁజూచిరి కాని వారు పారిపోయిరి. జనరలు రెన్నెంకాంపుకు రష్యను సైన్యములలో వేరవ వీరక పోవుట. జర్మనుల భాగ్య మయినది

కియోఛా

జర్మనీవారు చీనానుండి అపహరించిన కియోఛా రాష్ట్రమును పట్టుకొనుటకయి జపానువారు పంపిన సైన్యముతో అక్టోబరు నెలలో ఇండియానుండి పంపబడిన కొంతసేనయుఁ గలిసెను. నవంబరు 2వ తేదిన తీక్ష్ణముగా సింగ్టాకోటమీఁద జపానీయులు ఫిరంగిగోళములను వదలిరి. ఇక్కట్టుకొండను చాల నష్టము కలిగెను. ముట్టడి నగరబహిర్భాగము వఱకును వచ్చెను. గుళ్లు సింగ్టా వీధులలో పడుచుండెను. కొన్ని దినము లీముట్టడి అతితీవ్రముగా జరిగెను. రాత్రింబగళ్లును జపానువారు శత్రుస్థలములను గురియించుచుండిరి. ఈ ధాటికి తాళఁజాలక నవంబరు 5వ తేదిన జర్మనులు ఉదయము ఏడు గంటలకు తెల్లబావుటా కోట కొమ్మపయి నెత్తిరి. మంగళవారము నాఁడు కోట వశము చేయునట్లు నిశ్చయింపఁబడెను. జపానుచక్రవర్తి బ్రిటిషుసైనికులకును తమ సైనికులకును సింగ్టాను పట్టుకొనినందుకయి అభినందించుచు సందేశము పంపిరి.

సింగ్టాను ముట్టడించుచున్న జపానుసైనికులు

జర్మనుఖయిదీ లిచ్చట 25,000 మంది లభించిరి. శనివారము సాయంకాలము 7½ గంటలకు జపానువారి షరతుల నన్నింటిని సంగీకరించి జర్మను సేనాధిపతి సంధికాగితముమీఁద సంతకము పెట్టెను. "యుద్ధమును చేతనయినంతవఱకు రక్షించితిని. చాకిక చేతగా నందున జపానువారివశము చేయవలసి వచ్చెను." అని కెయిజరుగారికి జర్మను జనరలు తంత్రీవార్త నిచ్చెను. సింగ్టాను జపానువారివశము చేయకముందు హార్బరులోని నావలనన్నింటిని సేనాధిపతి పాడుచేసి ముంచివేసెను. వారి కనుకూలమయిన వస్తువులనన్నింటిని కాల్చివేసెను. సింగ్టాలో జపానువారికి దొరకినవస్తువులు 2500 తుపాకులు, 100 యంత్రపు ఫిరంగులు, మూడు క్షేత్ర ఫిరంగులు, 40 మోటారు బండ్లు, 5000 మనుష్యులకు మూడు నెలలకు సరిపోవు భోజన పదార్థములు. హార్బరులోనున్న నావలన్నియు పాడుచేయఁబడినవి.

యుద్ధస్థితి

జనవరి, ఫిబ్రవరి, మార్చి, ఏప్రిల్, మే, జూను.

వర్తమాన మహాసంగ్రామముయొక్క సాధారణస్థితి నూహించుటకైనను నలవిగాదు. యుద్ధము మూడు ఖండములందు వ్యాపించియున్నది. జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, టర్కీ, రుష్యా, ఫ్రాన్సు, జపాను, బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము, సర్వియా, మాంటినీగ్రో యుద్ధమునందు చేరినవి. చేరిన సైన్యములయొక్కయు చేరనున్న సైన్యముయొక్కయు సంఖ్య రెండు కోట్లను దాటవచ్చును. రెండుకోట్ల సైనికులకు కావలసిన యుద్ధోపకరణములకు, ఆహారపదార్థములకు, దుస్తులకు, వైద్యసహాయమునకు కావలసిన ద్రవ్యమును లెక్కించిన గుండెలు జల్లుమనును. అనుదినము 15,00,00,000 రూప్యములు వ్యయమగుచుండవచ్చును. యుద్ధసామగ్రులను సిద్ధముచేయుటకై లక్షలకొలది పనివాండ్రు నియమింపఁబడుచున్నారు. యంత్రశాలలన్నియు యుద్ధద్రవ్యములను నిర్మించుటకై యుపయోగింపఁబడుచున్నవి. భూమిమీఁద యుద్ధరంగములు ఫ్రాన్సు, బెల్జియము, ప్రష్యా, పోలాండు, గలీషియా, ఆస్ట్రియా, సర్వియా, కాకేషియా, పర్షియా, ఈజిప్టు, ఆఫ్రికా మొదలగు దేశములందు వ్యాపించియున్నవి. సైన్యముఖము లిన్ని దేశములందును 3,000 మైళ్లదూరము వ్యాపించియుండును.

భూమిమీఁద రంగము లింతటి విశాలమైన ప్రదేశము నాక్రమించుకొనియుండఁగ, సముద్రరంగ మింతటి ప్రదేశము నాక్రమించుకొనియున్నది, గోచరింపవలసియున్నది. ఉత్తర సముద్రము, మధ్యధరాసముద్రము మిత్రమండలి నౌకాదళముచే నాక్రమింపఁబడినది. జర్మనునౌకల రాకపోకలు బంధింపఁబడినవి. బాల్టికుసముద్రమునందు మాత్రము జర్మనునౌకల రాకపోకల కవకాశము గలదు. జర్మనుల వ్యాపారనౌకలు మాయమైనవి. యుద్ధనౌకలు కీలుకాలువ కావల దాఁగియున్నవి. యుద్ధనౌకలమీఁద 3,00,000 నావికాసైనికు లుండవచ్చును. నావికులు రేయింబవళ్లు ఏమరక యుద్ధమునకు సంసిద్ధులై యున్నారు.

భూరంగమునకును సముద్రరంగమునకును హద్దులు గలవు కాని యాకాశ రంగమునకు హద్దులు లేవు. నూరు గాలిఓడలు 2000 విమానములు ఆకసమునందు దినదినము పోరు సలుపుచున్నవి. వైమానికుల మాపు సాహసశౌర్యము లాశ్చర్యప్రదములు. యుద్ధస్థితిని గ్రహించుట కనుదినమును భూమిమీఁదను జలముమీఁదను ఆకసమునందును జరుగుచున్న యుద్ధముల ఫలమును గ్రహింపవలయును.

THE CHARGE OF THE BENGAL LANCERS AGAINST THE GERMANS

బెంగాలు లాంసరులు జర్మనులపైకి ఉరుకుట

CHARGING ON FOOT WITH THE LANCE

జర్మను కందకములను బెంగాలు లాంసరులు పట్టుకొన బోవుట

HAND TO HAND FIGHTING

కందకములో జర్మనులను తుపాకులతో పొడుచుట.

THE TRENCH CAPTURED

కందకములోని శత్రువుల నందరిని జంపి దానిని వశము చేసికొనినట్లు [illegible].

FIELD MARSHAL VON DER GOLTZ

జర్మనుఫీల్డుమార్షల్ వాన్ డర్ గోల్జు. తుర్కీ సర్వసేనాధిపతి

THE EX KHEDIVE OF EGYPT

పదభ్రష్టుడయిన ఈజిప్టు పాలకుడు

SULTAN HUSSAIN

ప్రస్తుత ఈజిప్టు పాలకుడు, సుల్తాన్ హుస్సేన్

BIKANER CAME

ఈ జేపు పరిపాడులలో బికనీరు

HAND TO HAND FIGHT

ఒక హైందవ సైనికుడు శత్రువును లాట్టీపిటతో చంపివేయుట

ఈ దారుణ సంగ్రామమునం దొక్కటి ఫలమును ప్రయోజనమును నిర్ణయించుట దుస్తరము.

జయాపజయములు సైన్యబలమును నౌకాబలమును విమానబలమును ననుసరించియే కాక ముఖ్యముగ ద్రవ్యబలము ననుసరించి యుండును. యుద్ధస్థితిని నిర్ణయించుటకుఁగాను సైన్యబలమును, నౌకాబలమును, విమానబలమును, ద్రవ్యబలమును, ధర్మబలమును మూడు ఖండములందుఁగల రంగములకు సమన్వయము చేయవలయును. ప్రతిభావంతులైన సేనాధ్యక్షులకు సయితము విది యలవిగాని పని యని గ్రహించినపుడు సామాన్యులమాట వేఱుగ చెప్పవలసిన పని లేదు. ధీమంతులు సకల బలములను సమన్వయము చేసి యుద్ధస్థితిని నిర్ణయింపవలసి యుండును. యుద్ధవార్తలందు మనము ప్రతిదినము చదివెడి జయాపజయముల వార్తలవలన యుద్ధస్థితిని గ్రహించుటకు వీలుండును కాని యుద్ధఫలమును నిర్ణయించుటకు వీలుండదు. యుద్ధఫలమును ప్రస్థానక్రమముయొక్క సకలమైన సాధక బాధకములను సమన్వయము చేసి నిరూపించుట ప్రయోజనకరము.

ఈగురు బ్రిటిషు సైనికులు జర్మను కందకములో ప్రవేశించుట [illegible]

జర్మనులతంత్రము

జర్మనుల యుద్ధప్రస్థానక్రమము మొదట ఫ్రాన్సును పిమ్మట రుష్యాను తదనంతర మింగ్లాండును నోడించుట యనియు నీ పని యతిశీఘ్రముగ ముగియవలయు ననియు జర్మను యుద్ధతంత్రజ్ఞుఁడు బర్న్‌హార్డి గారు రచియించిన గ్రంథమునందు వివరముగ తెలుపఁబడినది. ఆ వ్యూహమునందు జర్మనుల మనోరథములు విఫలములైన వని ధ్రువపడినవి. జర్మనీ బెల్జియమును నోడించి యా దేశము నాక్రమించుకొనినది. ఫ్రాన్సునందును రుష్యాయందును కొంతభాగము నాక్రమించుకొనఁజాలినది. కాని ఫ్రాన్సు, రుష్యా, ఇంగ్లాండులను నోడింపఁజాలకున్నది. జర్మనులు తమ మొదటి సంకల్పము నెఱవేఱదని గ్రహించినపుడు క్రొత్త వ్యూహమును పన్న నారంభించిరి. యుద్ధ మంతయు శత్రువుల దేశములందు జరుగవలయు ననియు జర్మను దేశము యుద్ధోపద్రవమునకు లోను గాకుండవలయు ననియు జర్మనులు తలపెట్టిరి. ఈ పద్ధతి నవలంబించుటవలన జర్మనులకు యుద్ధము చిరకాలము చేయుట కవకాశము కలుగును. జర్మను దేశమునందు యథాప్రకారము పంటలు పరిశ్రమలు సాగుటకు వీలుండును. అన్ని ప్రక్కలను జర్మనికి గమనాగమన మార్గములు బంధింపఁబడినవి. దీనికి తోడు యుద్ధము జర్మను భూములందు జరిగిన జర్మనులు బ్రతుకుటకు వెరవు లేకుండును. జర్మను లీరహస్యమును గ్రహించి తమ భూమిని యుద్ధోపద్రవమునుండి కాపాడుటకై విశేషమైన నష్టమును భరించుచున్నారు. జర్మనులు శత్రువుల దేశములందు కందకములను త్రవ్వి స్థిరవాసములను నిర్మించి శత్రువు లాకస్మికముగ మీఁద పడకుండుటకు తగిన సదుపాయములను కల్పించి సమయము దొరికినపుడు శత్రువులమీఁద పడుచున్నారు. కాలహరణము గావించుట జర్మనుల యుద్ధతంత్రమునందు మొదటి యంతరము. తప్పనిసరిగ కాలహరణమైనపుడు యుద్ధములను శత్రువుల దేశములందు చేయుట రెండవ యంతరము.

మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రము

మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రములో మొదటి యంతరము శత్రువులను తమ దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుటయు నది సాధ్యము గానపుడు కాలహరణము చేయుటయునై యున్నది. జర్మనులు తమ పూనికను నెగ్గించుటకు పూర్వరంగమునుండి పడమటిరంగమునకును పడమటిరంగమునుండి పూర్వరంగమునకును నవసరమునుబట్టి మాఱుచుందురు. మిత్రమండలివారు జర్మనుల పూనికను పాడుచేయుటకై పూర్వరంగమునందును పడమటిరంగమునందును జర్మనుల సైన్యమును పెడత్రోవలు పట్టించుచుందురు. మిత్రమండలి నిష్కారణముగ సైన్య వినాశనమున కంగీకరింపదు. ఈ విషయమును గమనించినవారల కుభయపక్షముల సైన్యములు ముందునకు వెనుకకు పోవుటకుఁగల కారణంబులు విదితములు. ఆకారణంబుల నరయుచు యుద్ధప్రస్థాన క్రమం

బును విలోకించినచో నుభయపక్షముల జయాపజయములు, బలదౌర్బల్యములు, లాభనష్టములు సుబోధ్యము లగుచున్నవి.

ముట్టడి యుద్ధము

మిత్రమండలి సైన్యములు ఫ్రాన్సు బెల్జియము దేశములలోని కొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను సైన్యములను కొన్ని వందల గజములు ముందునకు నెట్టిన వనియును, మరికొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను సైన్యములు మిత్రమండలి సైన్యములను వెనుకకు నెట్టిన వనియును వార్తల సారాంశమై యున్నది. కాని పడమటి రంగమునందు ముఖ్యముగ గమనింపదగిన విషయ మొకటి గలదు. ఆల్సేసునందు ఫ్రెంచి సైన్యములు క్రమక్రమముగ చొరఁబడుచున్నవి. ఆ మార్గముననె ఫ్రెంచి సైన్య నివహములు జర్మను దేశమునందు చొరఁబడు వనియును జర్మను

గాయపడిన ఫ్రెంచి సైనికుని హైందవ సైనికుండు శిబిరమునకు తీసికొనిపోవుట

సామ్రాజ్యాంతర్భాగమైన బవేరియాయందు కలవరము గలుగుచున్నటులను వదంతి. జర్మనులు మిత్రమండలి సైన్యములను కలై, ఈప్రెస్, సిసోన్సు మార్గములనుండి గాక ఫ్రాన్సు దేశమునందలి ఆగ్నేయ దిశనుండి ఛేదింపఁ బ్రయత్నించుటకై 20,00,000 సైన్యనివహంబుల నాయత్తపఱచుచున్నటులు యుద్ధక్షేత్రజ్ఞు లూహించుచున్నారు.

రష్యనులు వెనుకకు మరలుట

పడమటి రంగపు స్థితి యిటు లుండఁగా, తూర్పు రంగపు స్థితియును సందిగ్ధముగ నున్నటు లూహింపదగియున్నది. తూర్పు ప్రష్యాయందు రష్యనుల పురోగమనమునకు జర్మను సైన్యములవలన నిరోధ మేర్పడినటులు రష్యనుల ప్రకటనలవలన స్పష్ట మగుచున్నది. టిల్సిటువఱకు పోయిన రష్యను సైన్యములు విపులములైన జర్మను సైన్యనివహముల యొత్తిడివలన వెనుకకు తగ్గుచున్నటులు తెలియుచున్నది. జర్మను చక్రవర్తి సేనాధ్యక్షుండు హిండెనుబర్గు ఇణ్‌స్టర్‌బర్గునందుఁ గూడి యుద్ధప్రస్థానక్రమమును యోచించునటులు తెలియుచున్నది. తూర్పు ప్రష్యా ప్రాంతములందు రష్యనులు యుద్ధారంభమునందువలె వెనుకకు పడవలసివచ్చునటులు తోఁచుచున్నది. పోలాండునందు జర్మను రష్యను సైన్యము లెప్పటి స్థితియందు యున్నవి.

గలీషియాయందు రష్యనుల గెలుపు

కార్పేతియను కనుమలందు రష్యనులకు విజయమును నాస్ట్రియనులకు పరాజయమును గలుగుచున్నవి. తూర్పురంగమునందు పదునైదు దినములలో 40,000 మంది జర్మను ఆస్ట్రియను సైనికులు నిహతు లైనటులు దృష్టాంతము గలదు. తురుష్కులు ఆర్మీనియా, పర్షియా, సూయజు ప్రాంతములందు పరాజితు లగుచున్నటులు వార్తలవలన తెలియుచున్నది. నల్ల సముద్రమునందును డార్డనెల్సునందును మిత్రమండలి యుద్ధనౌకలు తురుష్కుల నావలను సైన్యములను పదార్థములను నాశనము చేయుచున్నటులు తెలియుచున్నది. ఆఫ్రికాయందు రాజద్రోహులు వశులైరి. జర్మనుల దేశమునందు ఆంగ్ల సైనికులు చొరఁబడుచున్నారు. సర్వియనుల వృత్తాంత మిటీవల నేమియు వినవచ్చుట లేదు. మొత్తముమీద యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమము భూమియందు మిత్రమండలి కనుకూలముగ నున్నదని గ్రాహ్యమగుచున్నది. ముట్టడి యుద్ధ మారంభమైన తరువాత యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమమునందు నూతన విధాన మేర్పడినది. విచిత్రములైన వ్యూహములను పన్నుటకుఁ గాని గొప్ప విజయములను పొందుటకుఁ గాని యవకాశములు తగ్గినవి. ఉభయ పక్షముల సైన్యము లొండొరులను మార్కొనుటకు కందకములు నడుమ నున్నవి. గుండ్లవానతో కందకములను నాశనము చేసినఁ గాని సైన్యనివహంబులకొక గజమైనను ముందునకు పోవుటకు వీలు గలుగుట లేదు. అందువలననె యీ యుద్ధము ముట్టడి యుద్ధముగ పరిణమించుచున్నది.

ఫ్రాన్సు

ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుండు జోఫ్రే మార్ని యుద్ధము ముగిసిన తరువాత సైన్య నివహంబులను సిద్ధము చేయుచుండెను. జనవరి మొదట మ్యూజునదీతీరమునం దున్న స్టీణ్‌బాచియొద్ద గుండ్లవానను కురిపించి జర్మనులను పరాసు లోడించిరి. జనవరియం దంతటను సిసోన్సువద్దను ఈప్రెసువద్దను నుభయ పక్షముల సైన్యములు ముందు వెనుకలకు పోవుచుండినవి. జర్మను చక్రవర్తి రణరంగమునకు స్వయముగ 17వ తేదిని వచ్చియుండెను. సిసోన్సువద్ద జర్మనులు 1,000 మంది పరాసు సైనికులను పట్టుకొనిరి. వానలు కురి

రీమ్సు పట్టణమందలి యొక్క పవనము జర్మను శతఘ్నులచే కాలుచుండుట చూచుచున్నారు

యుటవలన యుద్ధము బాగుగ సాగుటకు వీలు లేకుండెను. ఫ్లెన్డర్సు ప్రాంతమునందు జర్మనులు గెలిచిరి. జర్మను లప్పుడప్పుడు రీమ్సు పట్టణమును ఫిరంగి గుండ్లతో నాశనము చేయుచుండిరి. ఆర్గోను క్రీక్సు ప్రాంతములందు జర్మనులు వెనుకకు నెట్టఁబడిరి. పడమటి రంగమునందు 20,00,000 మంది జర్మను సైనికులు యుద్ధము చేయుచున్నారు. లక్షల మంది మృతినొందిరి. ఆల్సేసు మొదలు నాస్లైసు వఱకును వ్యాపించియున్న బెల్జియము బ్రిటీషు ఫ్రెంచి సైనికులు కూడ విశేషముగ నిహతులైరి.

పరాసుల నిశ్చయము

వాన్ క్లక్కు నాయకత్వమున జర్మనుల పురోవృద్ధి నాఁపుటకు ఫ్రెంచిసైన్యము సెయింటు మిహేలు వంతెనను పాడుచేసెను. జనవరి మధ్యమున ఫ్రెంచి పార్లమెంటు కూడినప్పుడు సర్వ లక్ష్యంతో ఉత్సాహముతో యుద్ధము సంపూర్ణ జయము కలుగువఱకు చేయుట యవసర మని తీర్మానించిరి. జర్మనులను తఱుముట, బెల్జియమునకు విముక్తి కలిగించుట, ఆల్సేసు లొరేయినులను తిరిగి స్వాధీనపఱచుకొనుట ముఖ్య మని ధర్మ మని తీర్మానింపఁబడినది.

బ్రిటిషు సైన్యములు జనవరి మాసమునం దత్యంత సాహస శౌర్యములతో శమనై గుండ్లవాన కురియుచున్నను, లావాసి యను పట్టణమును జర్మనులయొద్ద నుండి లాగుకొని స్వాధీనము చేసికొనెను. ఈ ప్రాంతమునందు జర్మను లాంగ్లసేనను తాఁకిరి కాని, ప్రయోజనము కలుగలేదు. బెల్జియము సైన్యము లాంగ్లసైన్యములతో కలసి పోరాడినది.

తూర్పురంగము

తూర్పు రష్యారంగము బాల్టిక్కు సముద్రమునుండి నల్లసముద్రమువఱకును వ్యాపించియున్నది. తూర్పు ప్రష్యా, పోలాండు, గలీషియా కకేషియా, ప్రదేశము లీ రంగమునందు చేరియున్నవి. రుష్యనులు ప్రష్యాయందలి లోట్జెను, గుంబిన్నెను, టిల్సిటు ప్రాంతములందు జర్మనుల నోడించి టిల్సిటు ధారనువఱకును పోయిరి. కాని, ఫిబ్రవరి మాసాంతమునందు జర్మనుల యొత్తిడివలన రుష్యనులు వెనుకకు పోవలసివచ్చెను.

పోలాండునందు జర్మనులు విస్టులానదియొక్క యెడమవైపు నకు వ్యాపించిరి. బజూరానదిని దాటుట కెన్నిసారులు యత్నించిరో రుష్యనులు వారి ప్రయత్నములకు విఘ్నమును కలిగించిరి. ఫిబ్రవరి మాసాంతము నందు వార్సా నగరమునకు సమీపమున జర్మనులు కందకములను శాశ్వత స్థిరావాసములను చేసుకొనిరి. కోసకులు ప్లెవ్నాను క్రమముల యొద్దను బజూరానదియొద్దను జర్మనుల నోడించి ఖైదీలను పట్టుకొనిరి; వాలిమూదిల్లా నాక్రమించుకొనిరి. ప్రజ్మాస్ దగ్గఱ విజయము నొందిరి. రుష్యా చక్రవర్తి పోలండు రణరంగమున కేగి సైనిక విక్రమములను చూచి యభినందించెను.

గలీషియాయందు రుష్యనుల గెలుపు

గలీషియాయందలి ఫాల్గ్రాడు, కరల్సావా, బుకోవినా ప్రాంతములందు రుష్యను లాష్ట్రియనుల నోడించి 5000 మంది ఖైదీలను పట్టుకొనిరి. కార్పేథియను పర్వతములలోని కిర్లిబాబాకనుమ మార్గము రుష్యనుల వశమైనది. ఫిబ్రవరి నందు బుకోవినాప్రాంతము నందు రుష్యను లోడింపఁబడిరి, 1010 మంది ఖైదీలుగ పట్టుకొనఁబడిరి. టార్నొను పట్టణము రుష్యనుల వశమైనది. ఒక నెలలో రుష్యనులు 18, 331 మంది ఖైదీలను 135 ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. రుష్యనులు కార్పేథియను పర్వతమును దాటి హంగరీరాష్ట్రమునందు ప్రవేశింప నారంభించిరి; రాకానదివిరాద వంతెనను పాడుచేసి మూఁడు జర్మను పటాలములను నాశనము చేసిరి.

లాలాకిలక్క జర్మనులు పట్టుకొనిన ఫిరంగుల నింగ్లీషువారు వదలించుకొనఁబోవుట

ఆష్ట్రియనులు సర్వియా రాజధాని యైన బెల్‌గ్రేడును నిప్పుగుండ్లతో కాల్చిరి. సర్వియనులు సెమిలినును కాల్చిరి.

రుష్యను సైన్యముల విధి

తూర్పు రంగమునందు రుష్యనులు నెఱవేర్చవలసిన యుద్ధతంత్రము పడమటి రంగమునందలి జర్మనుల యొత్తిడిని తగ్గించుటయై యున్నది. ఆ భారమును నిర్వహించుటకు రుష్యను బలములు చాలియున్నవి. సంఖ్యయందు రుష్యను బలములు జర్మను బలములతో తులతూఁగఁగలవు. కాని యుద్ధసన్నాహములందు తులఁదూఁగఁజాలవు. ఆంగ్ల ఫ్రెంచి సైన్యములు యుద్ధోపకరణములందు సమానత్వము వహించినను, సంఖ్యలయందు సమానత్వము వహింపఁజాలవు. జర్మను యుద్ధతంత్రజ్ఞుల కీవిషయము తెలిసియున్నది. కావుననే వారు తూర్పు సరిహద్దునుండి పడమటికిని పడమటి సరిహద్దునుండి తూర్పునకును నతిశీఘ్రముగ సైన్యనివహంబులను కొనిపోవుటకు చాలిన రైలు మార్గములను దేశమునం దంతటను వలవలె నిర్మించిరి. ఇందువలన నవసరమును బట్టి 20 లక్షల మంది సైనికులు తూర్పునుండి పడమటకు పడమటనుండి తూర్పునకు యుద్ధ మారంభ మైన పిమ్మట రెండు మూడు సారులు మార్చఁబడిరి. పడమట జర్మనుల యొత్తిడిని తగ్గించుటకై రుష్యనులు తూర్పు ప్రష్యాయందును దక్షిణమున హంగరీయందును కార్పాతునందును ప్రవేశించిరి. ఈ వ్యూహమునకు ప్రతివ్యూహముగ రుష్యన్ పోలండునందు జర్మను సైన్యములు స్థిరముగ నిలిచినవి. పోలాండు ప్రష్యకును గలీషియాకును నడుమ నున్నది. పోలాండులోని జర్మను సైన్యములు క్రొత్త సైన్యముల చేరికవలన బలవత్తరము లై యుత్తరమున ప్రష్యకును దక్షిణమున గలీషియాకును వ్యాపించి రుష్యనుల యుద్ధప్రస్థానమునకు విఘ్నము కల్పింపఁగలవు.

పోలాండు ప్రస్థానము

వర్షాకాలమునందును శీతకాలమునందును తూర్పురంగమున మార్గములు బురదతో నిండియుండుటవలన విశేషసంఖ్యాకంబు లైన సైన్యనివహంబులు నడచుటకు వీలు లేదు. చైత్ర మాసాంతరము వీలు కలదు. ఆ సదుపాయమును బట్టి రుష్యనులు మార్చి యేప్రిలు మాసములలో తూర్పు ప్రష్యాయందును గలీషియాయందును చొఱబడ నారంభించిరి. మార్చి మొదటి భాగమున రుష్యనులు పోలాండునందు ప్రాస్నిష్ మ్లావా ప్రాంతములందు గెలుపొంది జర్మను ఖైదీలను యుద్ధసామగ్రిని పట్టుకొనిరి. పోలాండులో నీయుద ప్రాంతములందు జయాపజయములు రెంటికిని సమానముగ నున్న దని చెప్పవచ్చును. జూను నెల యారంభమునుండియు యుద్ధప్రస్థానము జర్మనుల కనుకూలముగ నున్నట్లు వార్తలవలన తెలియుచున్నది. జర్మనులు పడమటి రంగమునుండి తూర్పురంగమునకు 20 లక్షల మంది సైనికులను మార్చుటయే యీ యనుకూల్యమునకు కారణము.

ఆష్ట్రియనుల దుర్గతి

గలీషియా యుద్ధరంగము మెయి చివరవఱకు రుష్యనుల కత్యంతానుకూలముగ నున్నది. ఆష్ట్రియాకు చెందిన గలీషియా రుష్యాకు దక్షిణమునం దున్నది. ఆ దేశము నడుమ కార్పేథియను పర్వతములు గలవు. ఆ పర్వతములను దాటినపుడు హంగరీ దేశము స్వాధీనము కాఁగలదు. ఆ కొండల కుత్తరమున సురక్షితము లైన లెంబర్గ్ క్రాకో ప్రెమిస్లి కోటలు గలవు. కొండలందు కూడ సురక్షితము లైన కనుమలు గలవు. రుష్యనులు కోటలను కనుమలను స్వాధీనము చేసికొనిన గాని హంగరీలో చొఱబడుట సాధ్యము కాదు. ప్రెమిస్లి ముట్టడిని రుష్యనులు యుద్ధారంభమునం దారంభించిరి. మార్చి 23 వ తేదిని పట్టణము రుష్యనులకు లోఁబడినది. లక్షమంది ఖయిదీలు ఫిరంగులు విశేషమైన యుద్ధద్రవ్యములు రుష్యనులకు దక్కినవి. మార్చి 25వ తేదిని హంగరీయందలి స్ట్రోస్టినయొద్ద రుష్యనులు గెలిచిరి. కార్పేథియనులలోని దూక్లా, ఉస్జోకు, లుప్కౌ మొదలగు కనుమలు రుష్యనుల వశ మైనవి. ఏప్రిలు మాసమునందు రుష్యనులు తిరిగి యాష్ట్రియనుల నోడించి హంగరీదండయాత్ర కుపక్రమించిరి. హంగేరియనులు భయకంపితులై వెనుకకు మరలిరి. జర్మనులు వెంటనే సహాయము చేయకున్న, వారు సంధిచేసికొనెద రను వదంతి కలిగినది. వియన్న బర్లిను నగరములందు విభ్రాంతి కలిగినది. రుష్యా చక్రవర్తి గలీషియాకు వచ్చి సేనానాయకులను సైనికులను సంస్తుతించి వారిని సన్మానించెను. మెయి నెల మధ్యభాగముదనుక రుష్యనుల విజయయాత్ర కడ్డు లేకుండెను.

జర్మనుల నూతనప్రస్థానము

అపుడు జర్మను యుద్ధమంత్రులు కార్యాలోచన కుపక్రమించిరి; పడమటి రంగమునుండి సైన్యములను తూర్పు రంగమునకు మార్చిరి. ముప్పది లక్షల సైనికులను, అమిత మైన యుద్ధసామగ్రిని, మహత్తరము లైన శతఘ్నులను జర్మనులు తూర్పురంగమునందు ప్రవేశ పెట్టిరి.

గలీషియాలో శత్రుసైనికు లొకరి నొకరు నరుకుకొనుచున్నారు

జూను నెల మొదట వారు బాల్టిక సముద్రతీరమునం దున్న లీబా పట్టణమును వశపఱచుకొనిరి; వార్సాకు దక్షిణదిశ నుండి రష్యాదేశమునందు చొఱబడి రుష్యనుల యుత్తర దక్షిణ సైన్యములను చీలదీసి నొగడించుటకై మహావ్యూహమును పన్నిరి. జర్మనుల యొత్తిడికి తాళఁజాలక రుష్యనులు వెనుకఁబడ నారంభించిరి; కార్పేథియనులనుండి వెనుకకు పోయిరి. కనుక ప్రెమిసులు పట్టణము తిరిగి యాస్ట్రియనుల వశమైనది. పోలండునందును గలీషియాయందును జర్మనుల బలము హెచ్చినది.

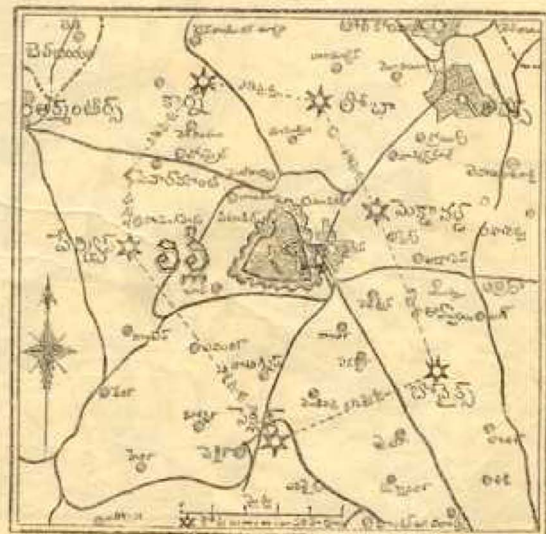
మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రము

కాని, యీ విజయఫలమును నిర్ణయించుటకు తగిన సాధనములు లేవు. 1870-వ సంవత్సరమున జరిగిన ఫ్రెంచి జర్మను రాజ్యముల యుద్ధములందు ఫ్రెంచి సైన్యములు దుర్గములం దుండినవి. వేలు వేలుగ దుర్గములు ముట్టడింపఁబడి పట్టుకొనఁబడినవి. ఫ్రెంచి సైనికులను జర్మనులు ఖయిదీలుగ చేసిరి. ఆ యనుభవమును ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుఁడు మఱవలేదు. సెప్టెంబరు మాసమునందు జర్మను సైన్యములు ఫ్రాన్సుదేశముపైకి దాడి వెడలినపుడు సేనాధిపతి కోటలలోని సైనికులకు కోటలను వదలి వెనుకకు పోవునట్లు ఉత్తరవు చేసెను. మాయి కోట మాత్రమీ పద్ధతి నవలంబింపనందున నచట ఫ్రెంచి సైన్యమునకు విశేషమైన నష్టము కలిగినది. జర్మను సైన్యములకు చిక్కకుండ ఫ్రెంచి సైన్యములు క్రమక్రమముగ వెనుకకు వడినపుడు జర్మను సేనాధ్యక్షుఁడైన వాన్ క్లక్కు గారి యుద్ధతంత్రము పారలేదు; జర్మనులు శాత్రవులను పట్టుకొను విషయమున నిరాశ చేసికొని వెనుకకు మరలిరి. సైన్యసంయోగమువలన బలమును, విభాగమువలన దౌర్బల్యమును కలుగు నను సిద్ధాంతము సర్వజనవిదితము. గలీషియా ప్రస్థానమునందు రష్యా సేనాధ్యక్షుఁడు నికోలసు ప్రభువు సైన్యముల ప్రతిథక్తై బలమును కోల్పోక సైన్యసంయోగమునకు భంగము రాకుండుటకై సైన్యములను వెనుకకు పోవ నాజ్ఞాపించినట్లు యుద్ధతంత్రజ్ఞులు తలఁచుచున్నారు. ఇంతవఱకును రుష్యను సైన్యములను భేదించుటకు జర్మనులకు సాధ్యము కాలేదు. గలీషియా దండయాత్రయందు జర్మనులకు జయము కలిగినను విశేషమైన నష్టము కూడ కలిగిన దని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. రెండు రంగములందును నీ విధముగ విశేషసంఖ్యాకు లగు జర్మను సైనికులను వినాశనముపాలు చేసి విజయమునకై కాలధర్మమును నమ్మియుండుట మిత్రమండలివారి యుద్ధవ్యూహతంత్ర మని వారి పక్షపు యుద్ధకార్యాభిజ్ఞులు తలంచుచున్నారు. గలీషియాయందు జర్మనుల విజయయాత్రకు ముఖ్యకారణము వారికిఁ గల పుష్కలమైన యుద్ధసామగ్రులే. రుష్యనులు చాలినన్ని యుద్ధపరికరములు లేక వెనుకకు మరలిరి. ఈ యుద్ధపరికరములు రష్యాలో చాలినంత చేయుటకు వీలుపడలేదు. ఇంగ్లండు, ఫ్రాంసు, ఇటలీలనుండి సంప్రటకు దార్డనల్సు మార్గములను తురుష్కులు మూసివేసిరి. బాల్టిక సముద్రము జర్మనుల వశమం దున్నది. అమెరికాలో కొని జపాను తీరమునకును పంపి, వ్లాడివాస్టకునుండి 10,000 మైళ్లదూరము రష్యా సైబీరియా రయిలుమీఁద తెప్పించుచున్నారు. జపాను నుండి రావలయు, ననిగను ఇంతదూరము రయిలుమీఁద పంపవలసినదే. ఇచ్చట ముద్రింపఁబడిన పటమును చూడనగును. రుష్యను లింకను కొన్ని ప్రాంతములందు వెనుకకు పోవుచున్నారు. ఏప్రిలు మెయి నెలలయందు జర్మనులు విషవాయువులను విషద్రవములను ప్రయోగింప నారంభించిరి. ఇది కూడ రుష్యనుల పరాజయమునకు కారణమైనది.

పశ్చిమ రంగము

పడమటి రంగమునందు యుద్ధక్రమము సంపూర్ణముగ ముట్టడి యుద్ధమునకు మాఱినది. జర్మనుల కందకములను మిత్రమండలియును మిత్రమండలి కందకములను జర్మనులును నాక్రమించుకొనుటయే విషయమునకు మూల మైనది. పడమటి రంగమునందు లిల్లీ కీలక

దక్షిణం

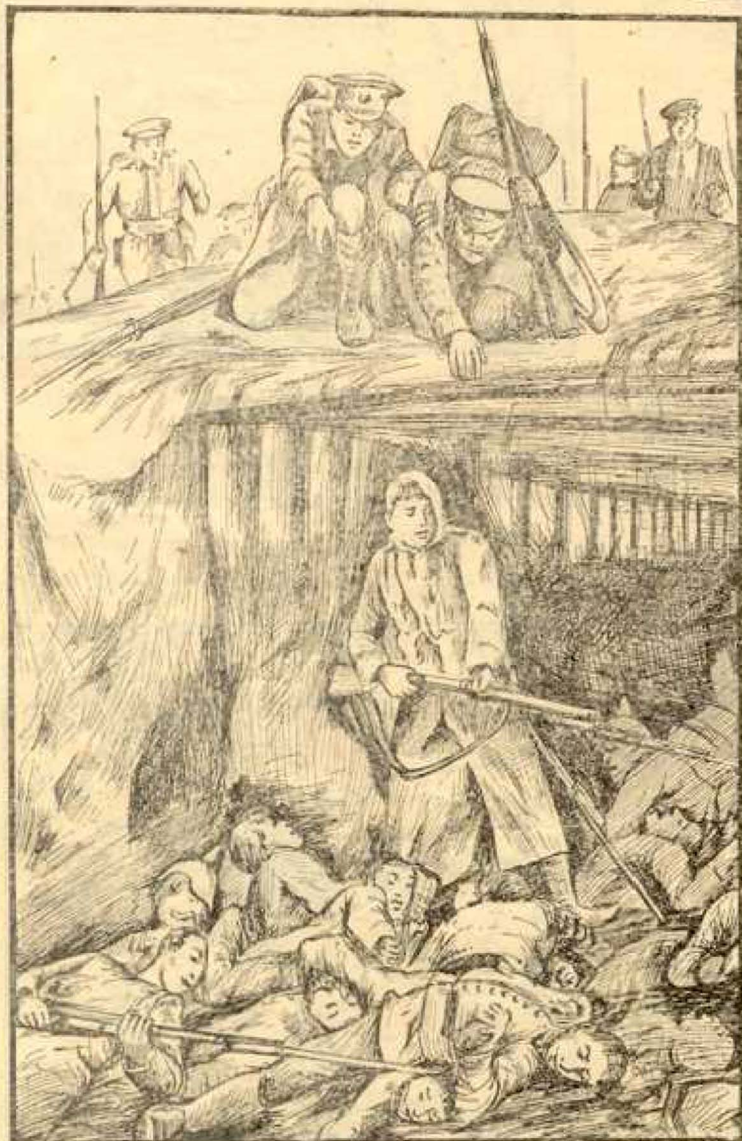
మైనది. లిల్లీకి నెక్కు రైలు మార్గములు వాటులు గలవు. దాని యాక్రమణమువలన జర్మనుల కనేకసదుపాయములు కలిగినవి. మిత్రమండలికిని కలుగగలవు. సర్ జాన్ ఫ్రెంచి లిల్లీ నాక్రమించుటకై ప్రయత్నించెను. ఈసమ కాలములో నారంభమైన ప్రస్థానక్రమము న్యూషాపలెలో నంతము నొందినది. న్యూషాపలెయుద్ధ మిత్రమండలికి విజయము కలిగినను, జర్మనుల దూరదృష్టివలనను సేనానాయకుని విలంబమువలనను లిల్లీ పట్టుపడలేదు. ఈసను, న్యూషాపలె, 60వ నెంబరు కొండ, ఓప్రూమాండు మొదలగు ప్రదేశములందు ముట్టడి యుద్ధములు జరిగినవి. బెల్జియను లాంగ్లేయుల కీ యుద్ధములందు తోడ్పడుచుండిరి.

కందకములయందుండి మిత్రునకు వ్రాయుట

పరాసులు మెల్లగా ముందునకు పోవుట

ఫ్రెంచివారు అర్రాసు, షాంపెయిను, అర్గాయిన్, అల్సేసు, లోరెయిన్, వాస్జెసు, సెయింటు మార్బి మొదలగు ప్రదేశములందు క్రమ క్రమముగ విజయములను పొందుచుండిరి. ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుఁడు జోఫర యుద్ధతంత్రజ్ఞుఁడు. ఆయన వర్తమాన సంగ్రామము నందు క్రొత్త యెత్తు నెత్తెను. ఆయన యనవసరముగ తన సైనికుల నాశనమున కొప్పుకోనడు; నెమ్మదిగ శత్రుసైన్యమును నాశనము చేయుటకు యత్నించును. ఈ యుద్ధతంత్రము ఫ్రాన్సును రక్షించినది. గంటకు రెండు లక్షల షెల్లుల వంతున ప్రయోగించెడి సామర్థ్యము కలుగనంతవఱకు శత్రు సైన్యముపైఁ బడుట కవకాశము లేదని జోఫర మతము. ఫ్రాన్సుదేశమునుండి జర్మనులు నెమ్మదిగ నెట్టఁబడుచున్నారు. అల్సేసు లోరెయిను ప్రాంతములందు పరాసులు నెమ్మదిగ జర్మను దేశములో చొఱఁబడుచున్నారు. జర్మనులు తిరిగి కలెయి మార్గమున ప్యారిసును సమీపించుటకు యత్నించి విఫలమనోరథులైరి. ఆ సమయమునందు జర్మను చక్రవర్తి స్వయముగ నాయకత్వము వహించి సేనలను విజయమునకు పురికొలిపెను. మే జూన్ మాసములందు హంగరీదేశమునకు సిద్ధముగ నున్న ముప్పును తప్పించుటకై జర్మను బలములలో విశేష భాగము పడమటి రంగమునుండి తూర్పురంగమునకు మరల్పఁబడినవి. ఆ మార్పువలన ఫ్రాన్సునందు జర్మను సైన్యములకు బలము తగ్గి పరాజయమును, తూర్పు రంగమునందు బలము హెచ్చి విజయమును కలిగినవి. జూను మాస మంతమువఱకును పడమటి రంగమునందలి కందకములను స్వాధీనపఱచుకొని ముందునకు మెల్లగా పోవుటయే మిత్రమండలి ప్రస్థానక్రమమై యున్నది.

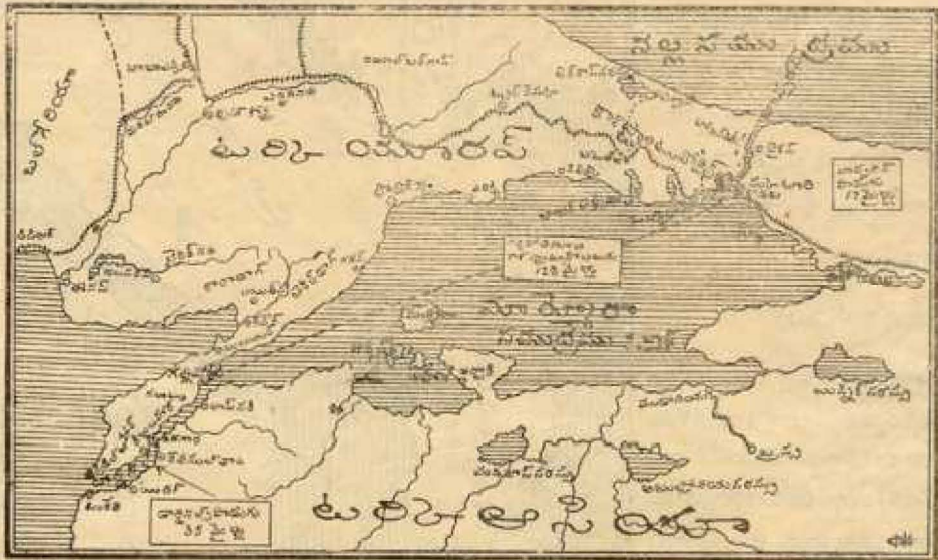

బ్రిటిషు సైనికులు జర్మను కందకములో చేసిన పని

తుర్కీ

రుష్యనుల విజయము

కాకసను ప్రాంతములందలి కెర్మ్యాయి సరిక్యామిష అర్ధహేము గ్రామములను రుష్యనులు వశపఱచుకొని 41,800 మంది ఖైదీలను ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. కార్గ్నాను ఎనికపై అర్దనేసుల దగ్గఱ రుష్యనులు సంపూర్ణముగ తురుష్కుల నోడించిరి. వీనయి యొద్ద తురుష్కు లోడింపఁబడిరి. టాబ్రిజే నాంగ్లసేనలు వశపఱచుకొనినవి. ముష్కతు మకేరావద్ద బ్రిటిషు సైనికులు తురుష్కుల నోడించిరి. పోర్షింజి ప్రభువు పారసీక సంయుక్తాగ్రగుడమునకు హోయి బసారి నోమెర కొందలగు స్థలములను సందర్శించెను. రుష్యనులు త్రెబిజాండును వశపఱచుకొనిరి. డార్డినెల్సు జలసంధిని వశపఱచుకొని కాన్‌స్టాంటినోపిలును స్వాధీనపఱచుకొనుటకై మిత్రమండలి ప్రయత్నించుచున్నది. అచ్చటి మందుగుండులు తీసి వేయఁబడుచున్నవి.

డార్డినెల్సు ముట్టడి

తుర్కీ దండయాత్రయందు మంచి ప్రయోజనము కలదు. తురుష్కుల రాజధానియైన కాన్‌స్టాంటినోపిలును ముట్టడించుటకై మిత్రమండలి చేయు ప్రయత్నము తురుష్కుల సైన్యమును సూయజు ప్రాంతమునుండియు ఆసియాభాగములనుండియు స్వదేశసంరక్షణార్థమై మరలుచున్నది. తురుష్కుల సహాయమునకై జర్మను సైన్యమునందు విభాగ మేర్పడుచున్నది. డార్డినెల్సు జలసంధియు బాస్ఫరసు జలసంధియు స్వాధీన మైనప్పుడు రుష్యా దేశపు సంపదలు వెలువడుటకును రుష్యాకు యుద్ధసామగ్రి శీఘ్రముగ చేరుటకును వీ లేర్పడును. అన్ని కారణములకంటె ముఖ్య మైనది బాల్కను రాష్ట్రములందు మిత్రమండలి ప్రతిభ హెచ్చి సంశయావస్థయందున్న బాల్కను రాజ్యములు మిత్రమండలి పక్షమున చేరవచ్చును. ఈ కార్యసిద్ధికై నల్లసముద్రమునుండి రుష్యనులును డార్డనెల్సునుండి యాంగ్ల ఫ్రెంచి సైన్యములును ప్రయత్నించుచున్నారు.

మార్చియం దాంగ్ల ఫ్రెంచి నౌకలు డార్డినెల్సునుండి విస్ఫోటగుండ్లను ప్రయోగింప నారంభించినవి. ఎలిజబెత్తు యుద్ధనౌకనుండి పెద్ద షెల్లులు డార్డనెల్సు ముఖద్వారమునం దున్న కిల్లబహారు, కాంకతేసి, సుల్తాను, మెజ్దీ, కోకి, నగర కోటలపై ప్రయోగింపఁబడి కోటలు నాశనము చేయఁబడినవి. ఆంగ్ల జలాంతర్గాములు యుద్ధనౌకలు డార్డనెల్సునందు చొఱఁబడి తురుష్కులకు భయము పుట్టించినవి. మెయి నెల మొదటి వారమునందు బ్రిటీషు సైన్యములు గ్యాలిపోలియందును ఫ్రెంచి సైన్యములు లాప్సాకియందును దిగి తురుష్కులను పారఁద్రోల నారంభించినవి. రుష్యా యుద్ధనౌకలు బాస్ఫరసు ప్రాంతములందు నష్టము కలిగించినవి. మెయి చివర నను లు తగిలి యాంగ్ల యుద్ధనౌకలు ట్రయంఫు మెజెస్టిక డార్డనెల్సునందు మునిఁగిపోయినవి. ఇపుడు తిరిగి డార్డనెల్సుముట్టడి మెల్ల మెల్లగ సాగుచున్నది.

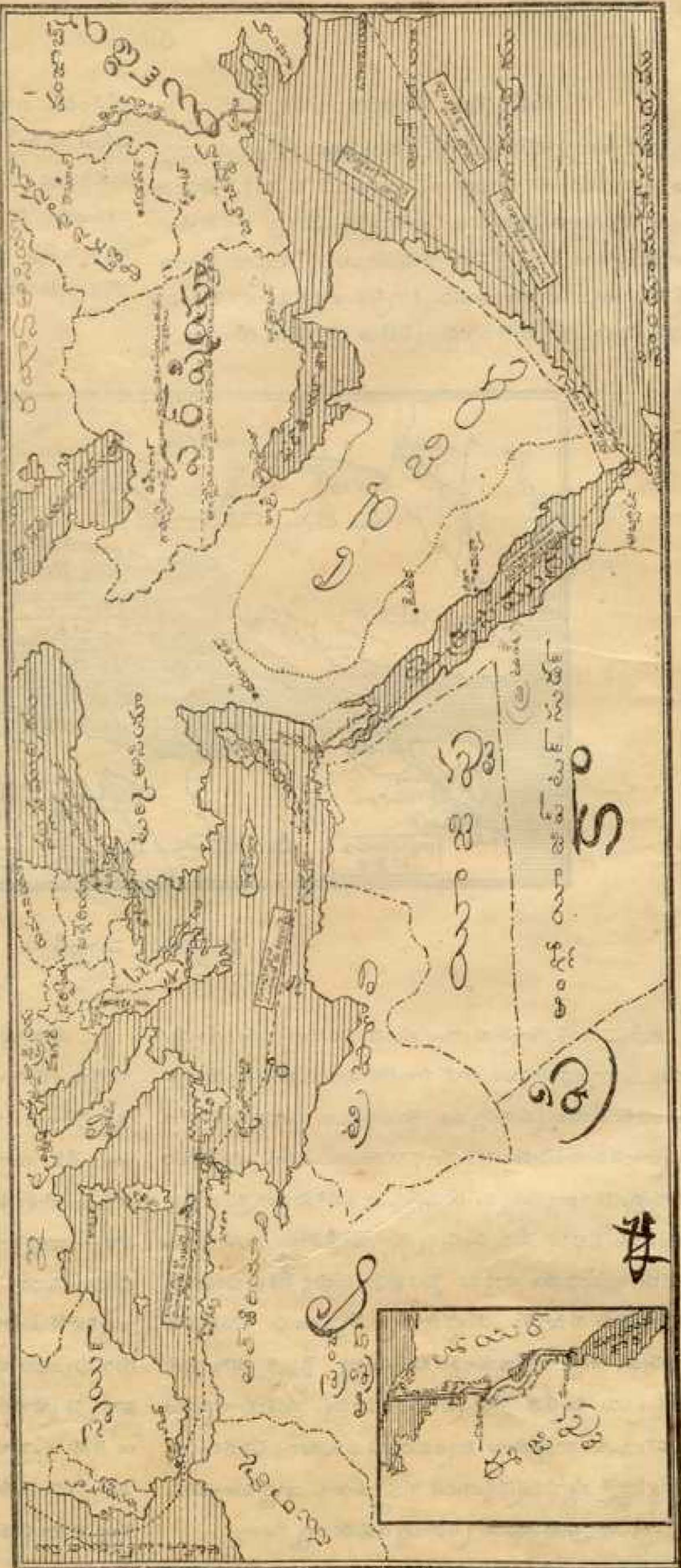
కాకేససు యుద్ధము

కాకేససు ప్రాంతములం దేప్రిలు మేయి నెలలలో తురుష్కులు పరాజితులైరి. ఈజిప్టునందును తురుష్కుల కపజయము గలిగినది. సూయజుకాలువను రక్షించుటకై మొరటెలపటాలము నాంగ్లేయులు నియమించిరి. సర్ ఇయన్ హేమిల్టను మధ్యధరా సముద్రములోని యాంగ్ల సైన్యమునకు సేనాధ్యక్షుడుగ నియమింపబడెను. ఆయన నాయకత్వము క్రింద డార్డనెల్సు యుద్ధప్రస్తావము త్వరగా ముగియగల దని విశ్వసింపబడుచున్నది. తురుష్కులు మెసపొటేమియా సూయజు ప్రాంతములందును నోడింపబడిరి. మిత్రమండలి సైన్యము స్మర్నాను ముట్టడించినది. సాహెబామండి తురుష్కులు వెడలగొట్టబడిరి.

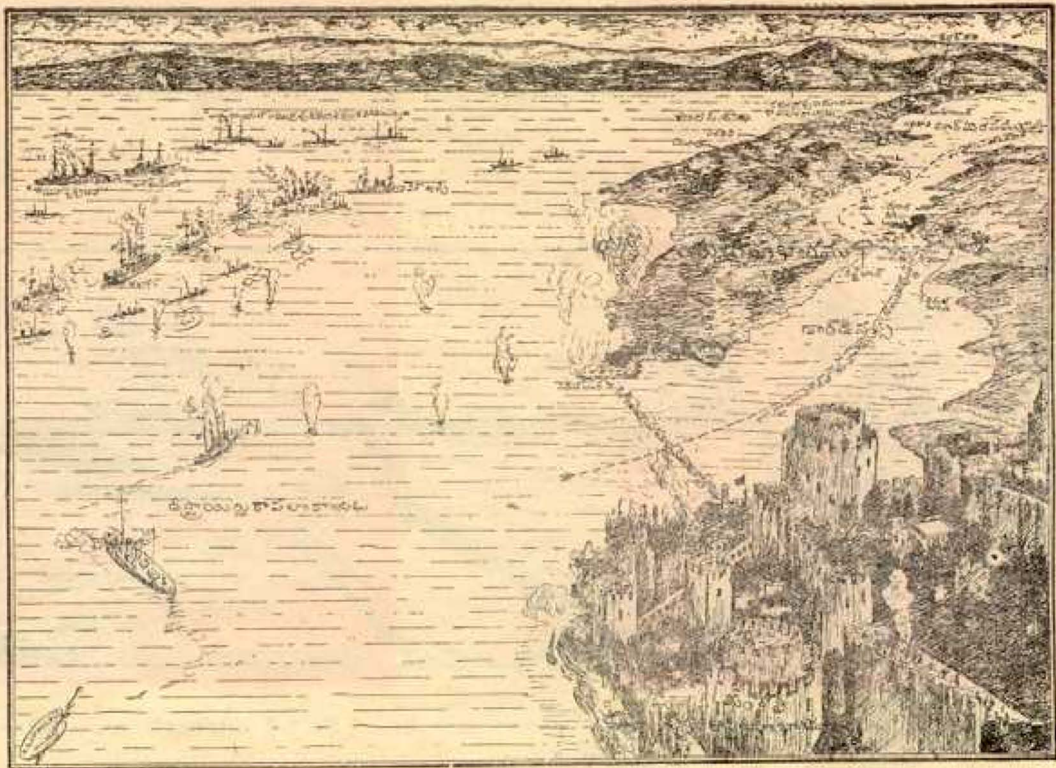
సముద్రరంగము

జర్మనుల పరాభవమున కాంగ్లేయులు పన్నిన నౌకావ్యూహము ప్రశస్తము. ఆంగ్లనౌకాదళము జర్మనుల వ్యాపార నౌకాదళమును పారుచేసి వారి దేశమునకు రాకపోకలను బంధించినది. ఆవ్యూహము జర్మనుల కాగ్రహమును కలిగించినది. అన్ని రోడ్లను విడువక లేక యుండుటకు జర్మనులు ఫిబ్రవరి నెలలో సిద్ధపడిరి. జనవరి ఫిబ్రవరులందు ముంచబడిన మిత్రమండలివారి నౌకల వివరము:—ఫోర్మిడేబులు (యుద్ధనౌక) మునిగినపుడు 517 గురు నావికులు మృతినొందిరి; మిత్రమండలివారి నాలుగు పొగనోడలను క్రోక్ ప్రింజెవిల్ హెల్మ్ ముంచినది; ౧౦ డార్గస్ట్రీమరులు, ఒక ట్రాలరు, ఒక ఫ్రెంచి జలాంతర్గామిని, దర్వార్డు స్టీమరు ముంచివేయబడినవి. వింకాస మునుగుటవలన 270 మంది మృతి నొందిరి. సుదాంగ్లాంచి, ఫాక్రుతలజ్, టోకోమారు, వైద్యనౌక అస్ట్రియస్, ఇకారియక్, డల్విచి, కాంబాంక్, డికోరా, ఎంటుస, ఫ్రాక్స ముడైక్, రిరొముపార్నా, వార్వాలిక్, ఓక్బీ, కాక్‌మార్నాటన, కరబ ముంచివేయబడినవి.

డార్డనెల్సునందును నల్లసముద్రమునందును కొన్ని తురుష్కనౌకలు, బాల్టికునందు రెండు జర్మను స్టీమరులు, ఉత్తరసముద్రమునందు కొన్ని జర్మను స్టీమరులు ముంచబడినవి.

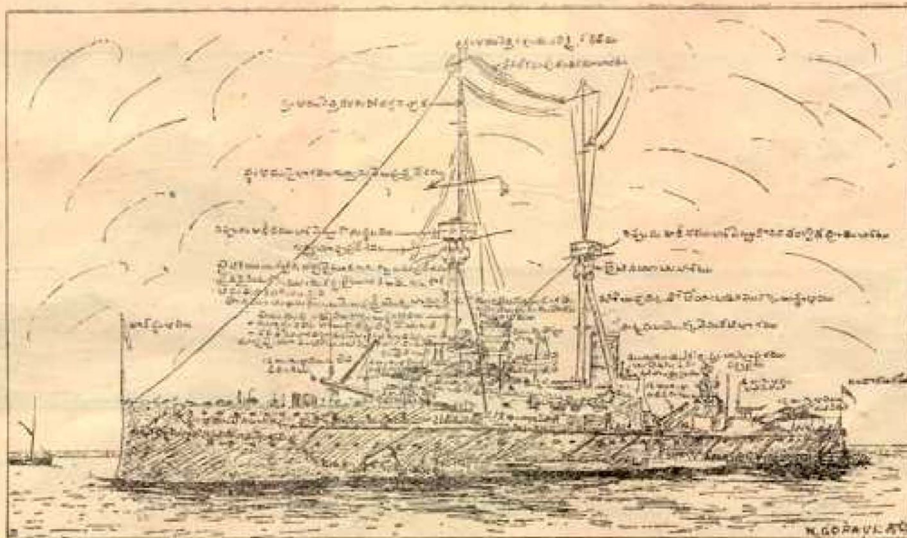

THE DARDANELLES

డార్డెనల్సు జలసంధిమార్గమున మిత్రమండలివారి యుద్ధనావలు బంధించుట.

A DREADNAUGHT

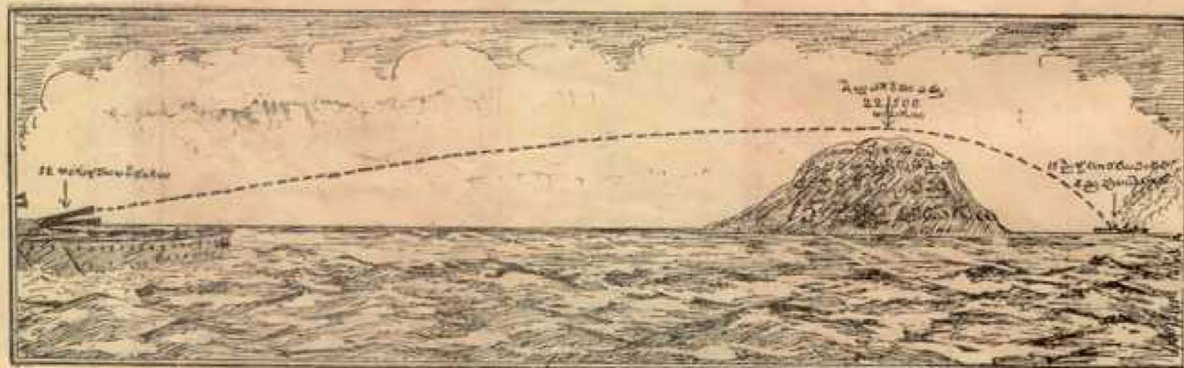
డార్డెనల్సులో యుద్ధము చేయుచున్న ఒక డ్రెడ్నాటు, అందలి భాగముల వివరము.

THE GUNS OF THE "QUEEN ELIZABETH" IN ACTION

క్వీను ఎలిజబెత్తు యుద్ధవాడనుండి ఫిరంగులు శత్రువాడలమీద డార్డనెల్సులో 20 మైళ్ల దూరమునకు కాల్చబడుట

DISTANCE COVERED BY THE MODERN NAVAL GUNS

డార్డనెల్సులో బ్రిటిషువారి యుద్ధవాడనుండి కాల్చిన 12 యించి ఫిరంగిగుండ్లు 22,500 అడుగుల యెత్తున కేగి
15 మైళ్లదూరములో సైనికుల నెక్కించుకొని పోవుచున్న తుర్కీ-వారివాడమీద పడుట

LORD HALDANE

హాల్డేను ప్రభువు

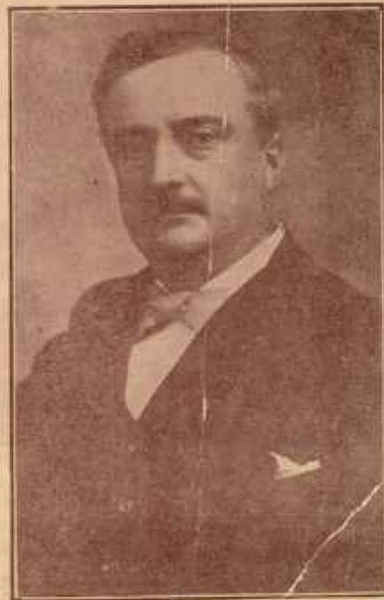
MR. L. HARCOURT

లూయి హార్కోర్టు

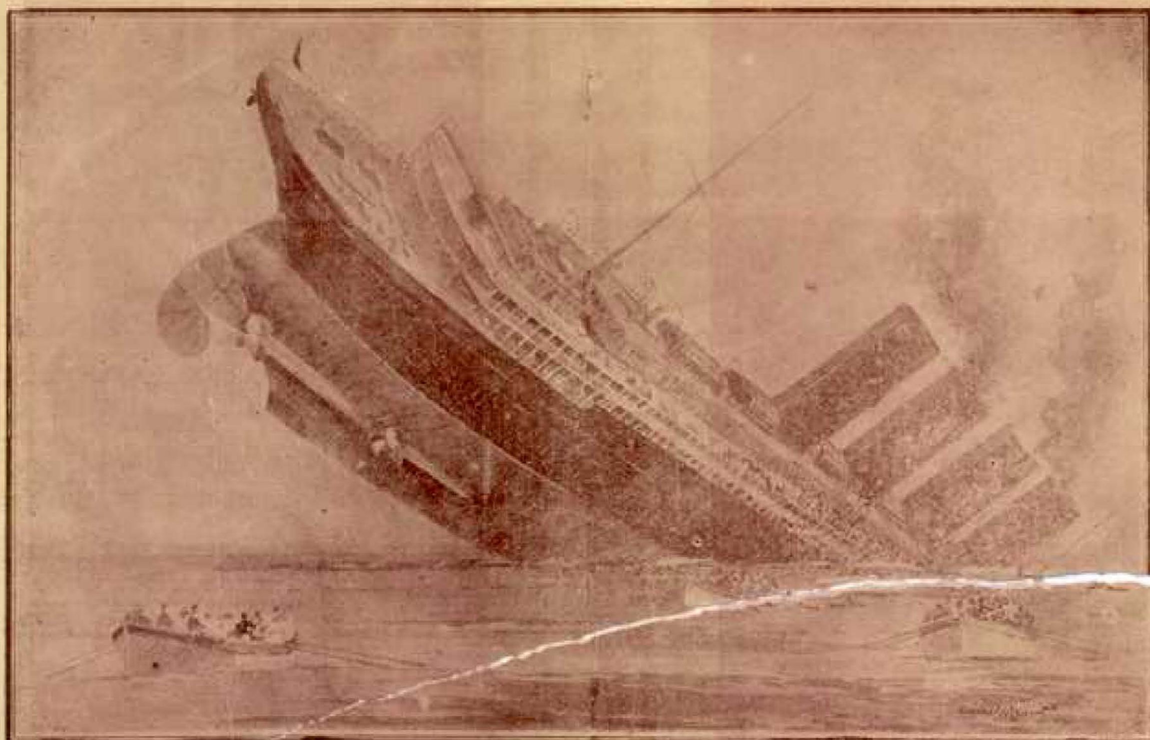
LORD GLADSTONE

గ్లాడ్స్టను ప్రభువు. దక్షిణాఫ్రికా గవర్నరు జనరలుగా నుండెను

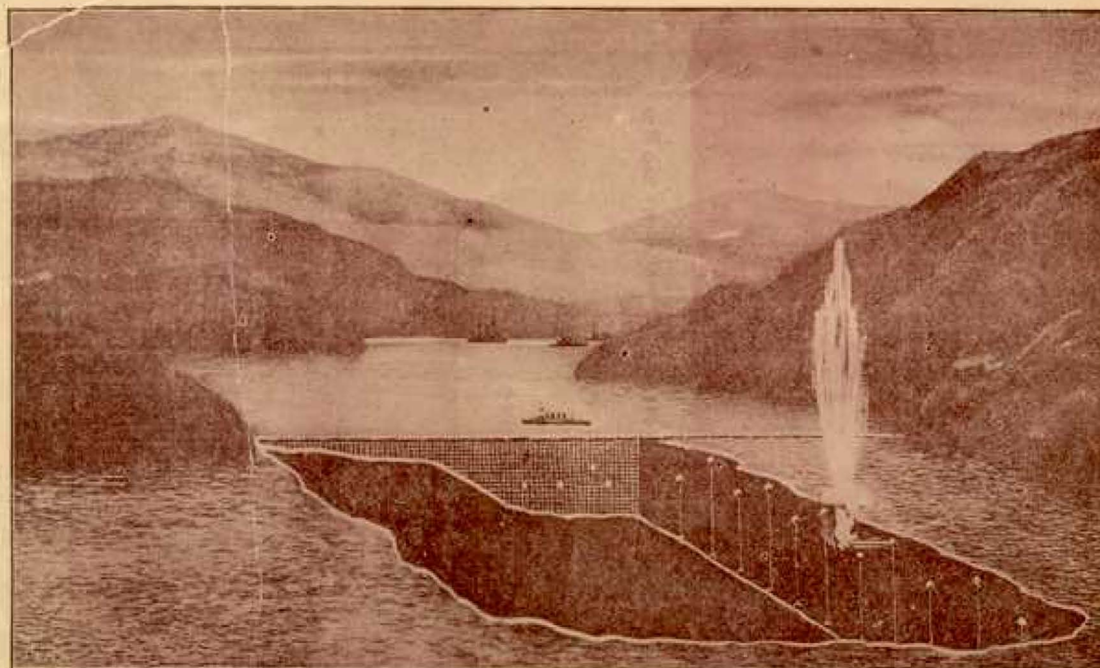
MR. JOHN REDMOND

మిస్. జాన్. రెడ్మండు. ఐరిషు నాయకుడు

LUSITANIA

లూసిటేనియా

HARBOUR DEFENCE AGAINST SUBMARINES

సబ్మెరయినుల నుండి హార్బరుల కాపాడు పద్ధతి

హార్బరులలోని యుద్ధనావలను గాపాడుటకయి అనేకమందు గనులు పెట్టబడియున్నట్లు ఈ పటమువలన తెలియవగును. వీనికి తగిలినను సబ్మెరయిను నాశనమగును. హార్బరు ద్వారములందు ఉక్కు స్తంభములు దించబడి వాని చుట్టును తెగని యినుపవలలు నీళ్లలో కట్టబడును. సబ్మెరయిను వలలలో చిక్కుకొనును. ఇట్టిసంరక్షణములవలన యుద్ధనావ లుండు హార్బరులకు సబ్మెరయినుల భీతిలేదు.

ఉత్తరసముద్రమునందు నౌకాయుద్ధము

సముద్రరంగమునందు జనవరి 22-వ తేది నాంగ్ల జర్మను నౌకాదళంబులకు యుద్ధము సంభవించినది. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు బ్రిటీషు ద్వీపములయందలి కొన్ని స్థలములపై నిప్పుగుండ్లను వేసి ప్రజలను భయభ్రాంతులను జేయ నెంచి వెలువడినవి. కాని, ముందున్న బ్రిటీషు సంచారనౌక లీయుద్దేశమును నౌకాధ్యక్షులకు ... తెలియజేసెను. రెండు నౌకాదళములకును 15 మైళ్ల దూరము గలదు. జర్మనుల యుద్ధనౌకల ముఖమునందు 'బ్లూచరు' గలదు. 18,000 గజముల దూరమునం దుండునపుడు బ్రిటీషు యుద్ధనౌక 'లయను' బ్లూచరుమీఁద నగ్నిగోళములను ప్రయోగించినది. ప్రిన్సెసు రాయలు, టైగరు, లయను మార్గము నవలంబించినవి. బ్లూచరు మండ నారంభించినది. ఒక నిప్పుగుండు లయనునకు తగిలి దానియందలి తొట్టెలు చెడినవి. అపుడు లయను వెనుకపడినది. టైగరు, ప్రిన్సెసు రాయలు, న్యూజిలండు, ఇండామిటెబులు నౌకలు జర్మనుల డెర్ఫ్లింగరు, సెయిడ్లిట్జ్ మోల్ట్కే, బ్లూచరు మొదలగు నౌకల వెన్నాడినవి, బ్లూచరు కాలుచు మునిఁగిపోయినది. మరికొన్ని టార్పిడో బోటులు, క్రూయిజరులు, యుద్ధనౌకలు చెడి పారిపోయినవి. ఈ నౌకాయుద్ధమునందు జర్మను లాంగ్లనౌకాబలముయొక్క ప్రాశస్త్యమును చవి చూచిరి. పిమ్మట నొకసారి యైనను నింతవఱకును ముఖాముఖి నాంగ్ల నౌకాబలము నెదుర్కొనుటకు జర్మనులు సాహసింపలేదు. సముద్రరంగమున నాంగ్లనౌకాబలమునకు చాలినట్టి బలము లే దని స్థాపితమైనది. యుద్ధపరిణామము సముద్రరంగమున నాంగ్లనౌకాదళబలము వలన నిర్ణీతము కాఁగలదు.

జర్మనునౌకావరోధవ్యూహము

జర్మను లాంగ్లనౌకల వ్యూహముకెల్లను విజయమువలనను భయకంపితులై సముద్రరంగమునందు నూతనవిధానము నవలంబించిరి. బ్రిటీషు ద్వీపముల నావరించుకొని యుండు సముద్రపు టెల్లలు శత్రువుల ప్రదేశమనియు, ఆ ప్రదేశములందు సంచరించెడి నౌకలు ముంచివేయఁబడు ననియు జర్మనులు తమ నౌకావరోధధర్మమును ప్రకటించి ధర్మాధర్మములతో నిమిత్తము లేకుండ, కనఁబడిన యోడల నన్నిటిని ముంచివేయుట కుపక్రమించిరి. యుద్ధోపకరణములు సైనికులు గల యోడలను ముంచుట యుద్ధధర్మమైనను, నిరపరాధులు గల యోడలను ముంచుట యుద్ధధర్మము గాదు. లూసిటానియాను ముంచి నిరపరాధులైన పిల్లలను స్త్రీలను సముద్రముపాలు చేసి జర్మనులు ధర్మవిదూరులైరి. జర్మనుల క్రౌర్యమునకు నిరపరాధు లెందఱో సముద్రము పాలైరి. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు పన్నిన నౌకావ్యూహము జర్మను పౌరజనుల కాహారపదార్థముల నందనీయ నందున ధర్మవిరుద్ధ మనియు నధర్మమున కధర్మమే ప్రతీకార మనియు జర్మనురాజ్యాధికారులు ప్రకటించిరి. కాని పట్టణముల ముట్టడియందు వలె దేశముల ముట్టడియందు నాహారపదార్థముల కవరోధమును గల్పించుట యధర్మముగా దని యుద్ధతంత్రజ్ఞుల యభిప్రాయము. ధర్మాధర్మ నిర్ణయ మెటు లున్నను నిరపరాధుల సంహారము ధర్మప్రతికూలము, నింద్యము.

జర్మను లాంగ్లద్వీపమునందలి నగరములపై ... బాంబులు వేయుట

ఇతర నౌకాయుద్ధములు

సముద్రరంగమునందు మూడు చిన్న యుద్ధములు జరిగినవి. మెయి మూడవ తేదిని యుత్తరసముద్రమునందు జరిగిన యుద్ధములో నొక యాంగ్ల క్రూయిజరు నష్టమయినది. జర్మను టార్పిడో బోటులు మూడు నాశనము చేయఁబడినవి. బాల్టికుసముద్రమునందు రుష్యను నౌకలకును జర్మను నౌకలకును మెయి జూను నెలలలో యుద్ధము జరిగి

నది. రెండు యుద్ధములందును నష్ట మధికముగ జర్మనులకే కలిగిన దని తెలియుచున్నది. జర్మనులు తా మవలంబించిన మార్గమునుబట్టి యనేక వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి.

జర్మనులుముంచిన నౌకలు

సిటి ఆఫ్ కేంబ్రిడ్జి, క్రౌన్ ఆఫ్ కాష్టయిలు, హెలెన్ కిజ్, ఎమ్మా, పౌలుపాయింటు, లాన్సడను, డేరా, పియర్మెంటు, ఎలిస్ ఫెంటినసు, ఉవిల్లా, గ్లాండియా, రూతు, ఈడేలు, గల్ షైటు, లూసిటానియా, గోలియతు, ట్రయంఫు, కొన్ని నార్వే, పోర్చుగీసు, స్వీడను, డచ్చి స్టీమరులు, కొన్ని ట్రాలరులు జర్మనులచే ముంచబడినవి.

మిత్రమండలిముంచిన నౌకలు

మిత్రమండలివారు జర్మనుల డ్రెస్డెను, కారల్ ప్రూహి, ష్ట్రాసుబర్గ, డ్యూచిలాండు మొదలగు యుద్ధనౌకలను, ఏడెనిమిది జలాంతర్గాములను, కొన్ని టార్పిడోబోట్లను, కొన్ని వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి. మరియును నల్లసముద్రమునందును, మార్మొరా సముద్రమునందును తురుష్కుల నౌక లనేకములు మిత్రమండలిచే నాశనము చేయబడినవి.

ఒక జర్మను విమానము బ్రిటిషు నావపయి బాంబులు వేయుట

జర్మనులనౌకా వరోధఫలము

జర్మనుల నౌకావరోధపద్ధతివలన తటస్థరాజ్యముల ప్రజలకును వ్యాపారమునకును నష్టము కలుగుచున్నది. నిరపరాధులు జర్మనుల దౌర్జన్యమువలన పడిపోవుచున్నారు. అమెరికా ప్రభుత్వమువారు జర్మనుల పద్ధతిని నిందించిరి, ఆగ్రహపరవశులైరి. కాని యింతవఱకును జర్మనులు ప్రతీకారమును కల్పింపలేదు. జర్మను లవలంబించిన నౌకావరోధపద్ధతివలన నాంగ్లవ్యాపారమునకు విశేషమైన నష్టము కలుగలే దని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకావ్యూహము మహత్తరముగ జర్మనులను బాధించుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకాధికారులు జర్మనుల దుర్నయములకు చలింపక తమ వ్యూహమును నిర్విఘ్నముగ నడపుచున్నారు. యుద్ధఫల నిర్ణయ మాంగ్లనౌకాదళ వ్యూహమువలననే తేలు నని యుద్ధతంత్రజ్ఞులకు దృఢ నిశ్చయము గలదు.

ఆకాశరంగము

భూరంగమునందు జర్మనుల బలము మొదట హెచ్చుగ నున్నను, కాలక్రమమున మిత్రమండలి బలము కూడ హెచ్చుచున్నది. జలరంగమునందు బ్రిటీషు నౌకాబలమును జర్మనుల నౌకాబలము మించుట దుర్లభము. ఆకాశరంగమునందు రెండు పక్షముల బలాబలములను నిర్ణయించుట దుస్తరము. జర్మనులకు జెప్లినులందు నమ్మకము గలదు ఫ్రెంచివారికి విమానములయందు విశ్వాసము గలదు. ఆంగ్లేయులకు రెంటియందును సమానాదరణముగలదు. ఆకాశయానములను గురించి ప్రకటించిన వ్యాసమును చదివియున్న పాఠకమహాశయులకు వాని గుణాగుణములు బోధపడ గలవు. కాని జెప్లినులును విమానములును నూతననిర్మాణము లగుటంజేసియు, యంత్రనిర్మాణములందు లోపము లుండుటవలనను వాని ప్రయోజనమును బలమును చక్కగ నిర్ణయించుట సాధ్యము కాదు. జెపెలిను లాకృతి యందు పెద్దవైనను, నుపయోగమునందు విమానలకు సాటిరావని వర్తమానసంగ్రామమునందు ఋజువగుచున్నది. మొత్తమున నాకాశరంగబలమునందును మిత్రమండలి పక్షము జర్మనులకంటె తీసిపోవ దని జరిగిన విషయములను బట్టి నిర్ణయింపవచ్చును. జనవరి ఫిబ్రవరి మాసములం దాకాశరంగమున నడచిన విషయము లీ క్రింద వివరింపబడినవి.

జర్మను వైమానికులు దుండగములు

జనవరి మొదట జర్మనులు జెప్లినులనుండి నిప్పుగుండ్లను కలేయి డంకర్కు నాన్సి పట్టణములమీద ప్రయోగించి జననష్టమును కలిగించిరి. ఈ నెల 16వ తేదిని జర్మను విమానము తుపాకితో కాల్పబడినది. 20వ తేదిని ఫ్రాంసెయిను ప్రాంతమున నలువురు వైమానికులు పట్టుబడిరి; జర్మనులు 21వ తేదిని నార్ఫోకు మండలమునందలి యార్మతుమీదను 23వ తేదిని ఏయిటూపులుమీదను నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగించిరి; రుష్యాలోని లీబామీద కూడ బాంబులను వేసిరి కాని, రుష్యనులు విమానమును తుపాకులతో కాల్చి

వైమానికులను పట్టుకొనిరి; ఫిబ్రవరినందు జర్మనులు తిరిగి డంకర్కు మీదను నింగ్లాండులోని యీస్టుసెక్సు మీదను బాంబులను వేసిరి.

మిత్రమండలి వైమానికుల ఆధిక్యత

మిత్రమండలి వైమానికులు జనవరి 16వ తేదిని మ్యాథోస్టు ఆంట్వెర్పులమీదను, 23వ తేదిని జీబర్గు ఆస్టెండులమీదను, 30వ తేదిని బ్రూజెసుమీదను, ఫిబ్రవరి 12వ తేది జీబర్గు మీదను, 18వ తేదిని యుద్ధశాకలమీదను బాంబులను ప్రయోగించి నష్టమును కలిగించిరి. ఆకాశరంగమునందు జర్మనుల యాకాశ యానములకును మిత్రమండలివారి యాకాశయానములకును గలిగిన యుద్ధములందు మిత్రమండలి వైమానికులకే యెక్కువగ విజయము సంప్రాప్తమైనది. గతచరిత్రను విమర్శించినచో నాకాశ రంగమునందు కూడ బలము మిత్రమండలికే హెచ్చుగ కలదని తేలుచున్నది.

ఆకాశరంగమునందు జర్మనుల బల మంత హెచ్చుగ లేదని గతించిన మాసములందు సంభవించిన విషయములను పరీక్షించినపుడు విశదమగుచున్నది. జర్మనులు కలెయి, డీలు, ప్యారిసు, లీమ్సు, నార్తంబర్లాండు, ఎస్సెక్సు, కెంటు, ఇప్స్విచి, డంకర్కు మొదలగు చోట్ల బాంబులను వేసి సంక్షోభము కలిగించిరి. కాని ప్రజ లీ బాంబుల కలవాటుపడి స్థైర్యము వూనియున్నారు. మిత్రమండలి వైమానికులు జీబర్గు, మకీన్సు, షార్లవిల్లి, ఆస్టెండు, స్ట్రాసుబర్గు మొదలగు ప్రదేశములమీద విస్ఫోటకుండ్లను ప్రయోగించి జర్మనులను విహాళాయత్తచిత్తులను చేసిరి. ఏప్రిలు 23వ తేది జరిగిన యాకాశ యుద్ధమునందు ఫ్రెంచివైమానికుల నైపుణ్యము స్థైర్యసాహసములు వ్యక్తము లైనవి. గతించిన యీరు మాసములందును జర్మనుల జెప్లినులనేకములు నాశనము నొందినవి. యుద్ధారంభమునందు వివిధరాజ్యములకుంగల యాకాశయానములీ క్రింద వివరింపబడినవి:—

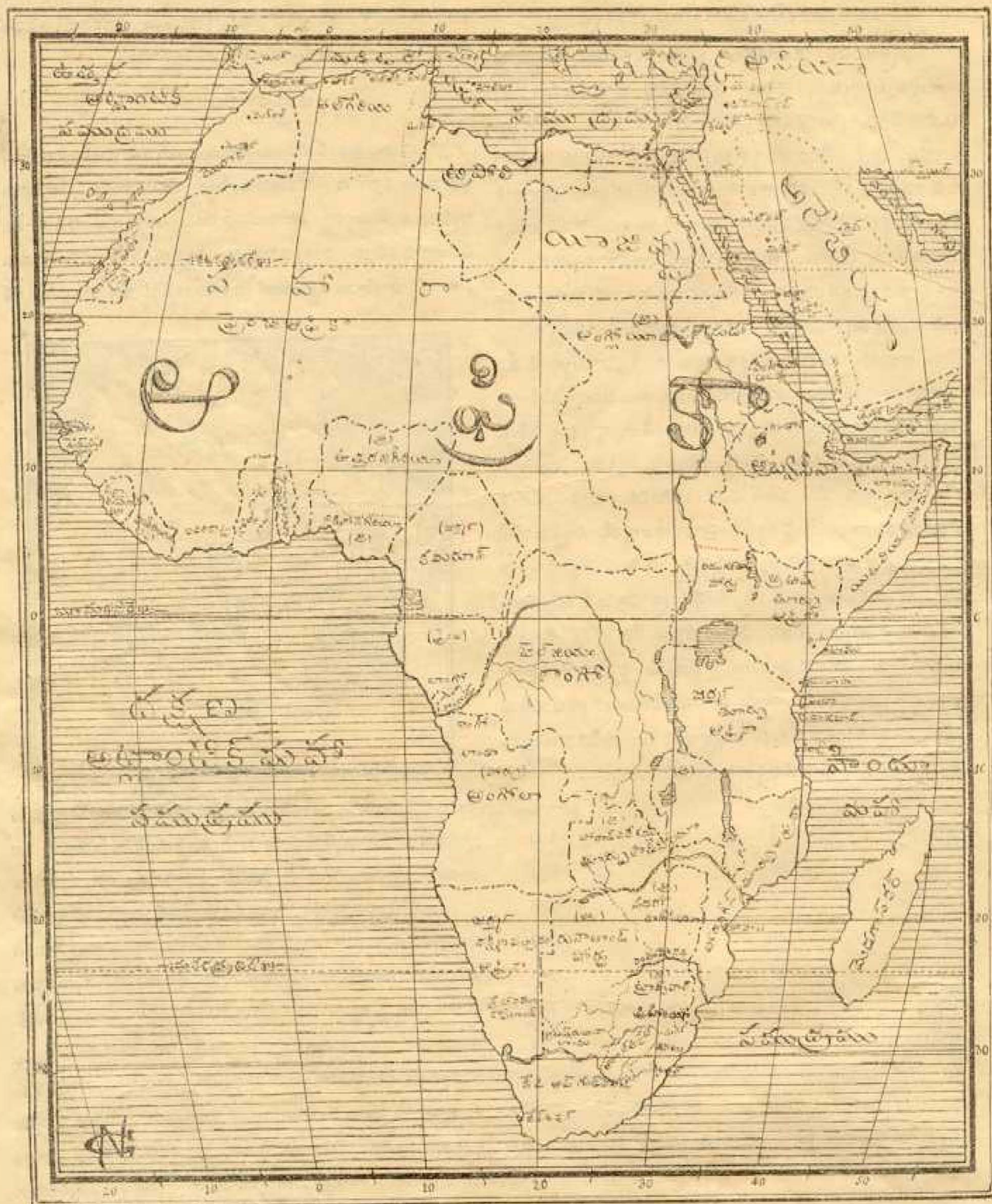
	గాలినౌకలు	విమానములు
ఆస్ట్రియా	7	100
ఫ్రాన్సు	16	834
గ్రేటుబ్రిటను	6	250
జర్మని	30	400
ఇటలీ	8	230
రష్యా	10	160
సర్వియా		20

పై లెక్కలను బట్టి విమర్శించినచో నాకాశరంగమునందు జర్మనుల బలము మిత్రమండలి బలమును మించియుండెనని స్పష్టమగుచున్నది. యుద్ధమారంభమై పండ్రెండుమాసములు ముగిసినవి. లక్షల కొలది ప్రజలు నాశనము నొందిరి. కోట్లకొలది రూప్యములు వ్యయమైనవి. జర్మనులు లాభించినటులు మొదటిమాసములలో విజయము గలుగలేదు. పండ్రెండు నెలలకైనను గలుగునని నమ్ముటకు వీలులేదు.

మేయి 24వ తేది ఇటలీ యుద్ధరంగమునందు జేరినది. జర్మనులకు మఱియొక యుద్ధరంగము లభించినది. ఇన్నిరంగము లందును ప్రబల వైరులతో జర్మను పోరాటము సలిపి విజయమును గాంచుటను కలగా నుండగలదు. కాని వైరనిర్ణయము అలంఘనీయములు. లోక పరిత్రాణమునకై యేర్పడిన మహాసంగ్రామము భగవదిచ్ఛ సఫలమగునటుల పరిసమాప్తి నొందుట యవశ్యము.

ఆఫ్రికా రంగము.

యూరపుఖండమునందు రెండు పక్షములవారికిని జయాపజయములు నిర్ధారణ చేయుటకు వీలు లేకపోయినను, ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములందు నిర్ధారణ చేయుట సులభము. ఆసియాఖండములోని జర్మను రాజ్యభాగములు మిత్రమండలికి వశమైనవి. కియావోచౌ సామోయ ద్వీపములు జపాను ఆస్ట్రేలియా రాజ్యముల వశమైనవి. ఆసియాటర్కీయందును ఆంగ్లరష్యను బలములకు విజయము కలిగినది. ఆఫ్రికాఖండమునందు కూడ మిత్రమండలిపక్షమునకే విజయము గలుగుచున్నది. జనవరి మొదట కామరూన్సునందు పరాసులు జర్మనుల నోడించిరి. జనవరి నడుమ నీజిప్టు ఖేదీవు మిత్రమండలికి ప్రతికూలముగ ప్రవర్తించుట నాంగ్లేయులు కనుగొని వానిని రాజ్యమునుండి తొలగించి సుల్తాను హుసేనును రాజ్యాధీనుని చేసి యీజిప్టును బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునందు చేర్చిరి. మిత్రమండలి బలములు ఎల్ కాంతారా, ఇస్మాయిలియా, సినయి, సూయజులవద్ద తురుష్కుల నోడించినవి. ఈజిప్టుపూర్వమందు మధ్యమాత్రికాలమందు పారసీకమునందు భారతీయులు తురుష్కుల నోడించుటలో శౌర్యప్రతాపములను కనబఱచిరి. పోరాడిన వీరులలో వాధారించినను గాయములు తగిలినవి. తురుష్కులు సూయజు కాలువను నుపయోగముగ చేయవలయునని చేసిన ప్రయత్నములు విఫలములైనవి. జర్మనులను హైలాండరైవిపులు తూర్పు ఆఫ్రికాయం దోడించిరి. మిత్రమండలి సైన్యము లంబాకనుల ద్వారా పోయి షీరాటియా గ్రామమును పట్టుకొనినవి. జర్మనుల మాఫియా లంకలు మిత్రమండలి వశమైనవి.

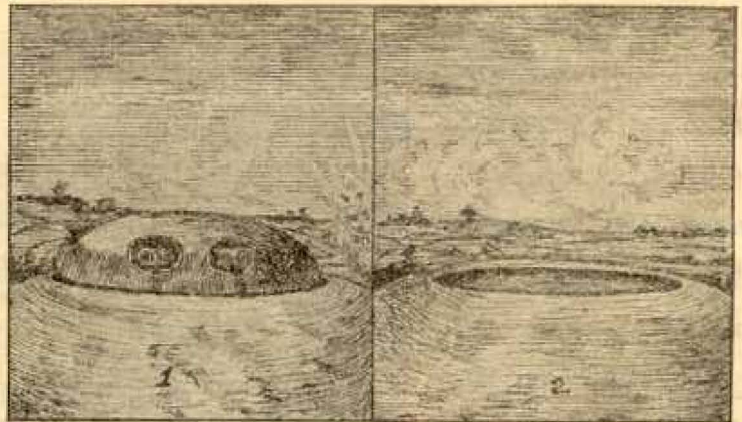
సేనాధిపతి బోథా ఆఫ్రికాయందు జర్మనుల నోడించెను. దక్షిణ పశ్చిమ ఆఫ్రికాలలోని జర్మనులు గ్రూటుఫాంటేను తరలి పోయిరి. దక్షిణాఫ్రికా సైన్యములు వాల్విసును, కాల్కు-ఫాంటేను, ఉసువాకును పట్టుకొనెను. క్రమక్రమముగ నాఫ్రికాలోని జర్మనుదేశ మంతయు మిత్రమండలికి వశమగుచున్నది.

కోటలు కందకములు మొదలైనవి

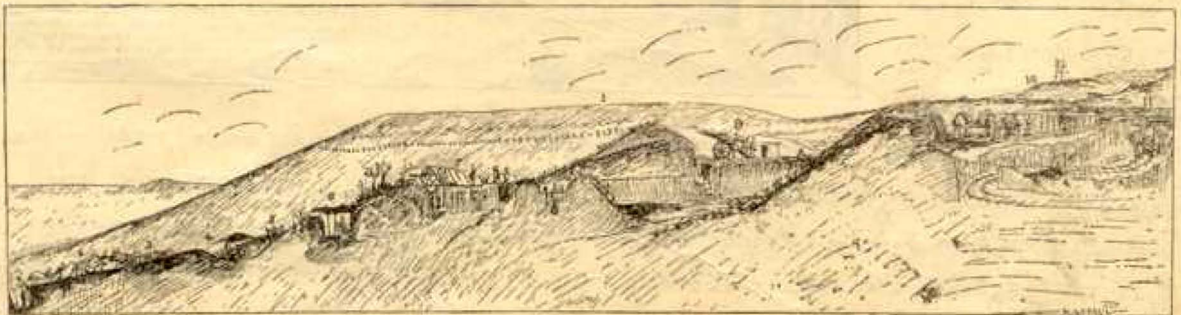
కోటలు

జర్మనుల దిగ్విజయయాత్రకు బెల్జియనులు లీజి నామూరు కోటల యాధారమువలన సైంధవునివలె నడ్డపడి ఫ్రెంచి సైన్యము కూడుట కవకాశము కల్పించి వారికి చేసిన సహాయము పత్రికాపాఠకులకు విదితము. కాని, కోటలలో నవీనపద్ధతి ననుసరించి బ్రియాల్మంటు అనునతఁడు నిర్మించిన కోటలకును ప్రాత కోటలకును వ్యత్యయము కలదు. ఆ కోటల నిర్మాణక్రమము నీ పటము తెలుపుచున్నది.

కోటయొక్క రక్షణమునకై యనేక సాధనములు నిర్మింపఁబడినవి. కోటల పునాదులు మాత్రము సామాన్యముగ సిద్ధము చేయఁబడియుండును. యుద్ధము ప్రారంభము కాఁగానే, అదివఱకు కమర్పఁబడియుండిన భాగములందు యుద్ధోపకరణము లుంచఁబడి శత్రుబలములను భేదించుటకు తగియుండును.

1. ఫిరంగు లమర్చఁబడిన కోట. 2. ముండ్లతీఁగెలను దాటుటకై శత్రుసైన్యములు బల్లలను తీసికొనిపోవుట. 3. ముండ్లతీఁగెలు. 4. భూమియందు మందును నింపి పైన రాళ్లను వేసి కప్పి శత్రువులు వచ్చినప్పుడు మెఱుపుశక్తివలన ప్రేల్చఁబడెడి మందు గనులు. 5. ముండ్లతీఁగెలు. 6. కాల్బల ముందు స్థలము. (పదాతులు నీరు లేని కందకములందు దాఁగియుందురు.) 7. ఫిరంగుల దళము. 8. యంత్రశతఘ్నుల దళము. 9. ముట్టడి యంత్రశతఘ్నులు. 10. యంత్రశతఘ్నులు. 11. లోపలి కందకపు బాటలు, రైలుమార్గములు.

శత్రుబలము ముళ్ళతీఁగెలను సమీపించినపుడు వారి ఫిరంగుల శబ్దము మాఁపఁబడును. అపుడు కోటలోని ఫిరంగులు శత్రువులపై కాల్పఁబడును. మందుతో నింపిన గనులు ప్రేల్పఁబడును. శత్రువులు కోటను రాత్రివేళలందు ముట్టడించినపుడు విద్యుద్దీపము వారిపై ప్రసరింపఁజేయఁబడును. వారి చూపులు మెఱుపుకాంతివలన కనుపింపకుండును. కందకములందు పొంచియుండు పదాతులు శత్రువులను తాఁకి నాశనము చేయుదురు.

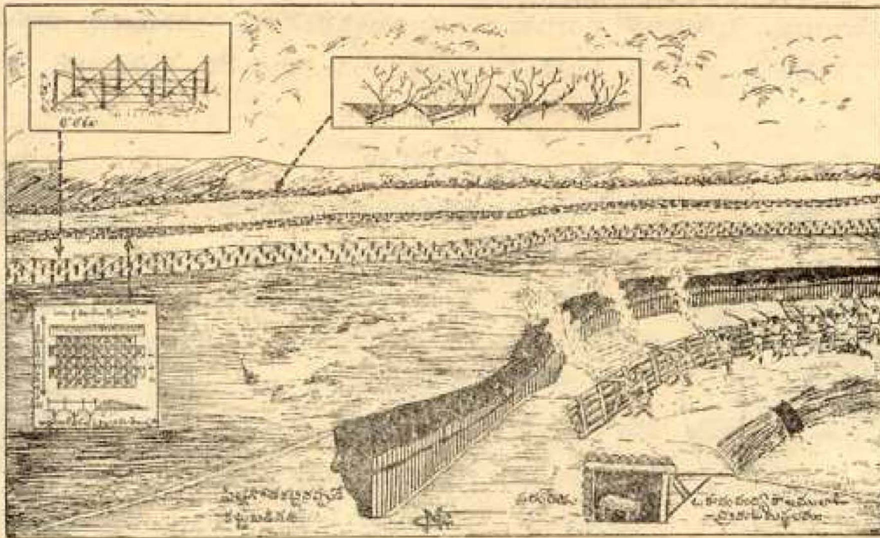
ఇట్టి కోటలను బెల్జియనులు జర్మనులు ఫ్రెంచివారు తమతమ సరిహద్దు ప్రదేశములందు శత్రుసైన్యముల నాఁపుటకై కట్టిరి. కాని యవి 12,14,15 అంగుళముల ఫిరంగులవలన నుగ్గునుగ్గుగ చేయఁబడిన విషయము లీజ నామూరు ఆంట్వర్పు లిలీ మాబ్యూజ్ మొదలగు కోటల చరిత్రమువలన తెలియుచున్నది.

సరిహద్దు, మార్గములను సౌకర్యములను నదీముఖములను పరసైన్యమునుండి రక్షించుటకై వర్తమానకాలమునందు ఇనుపకోటలు నిర్మింపఁబడుచున్నవి. వానికి క్యుపోల యని పేరు గలదు. ఆ కోటలయందు యంత్రశతఘ్నులమర్పఁబడి గుండ్రనైన గోపురములను పోలియుండును. ఆవరణము దట్టమైన యుక్కుచే నిర్మింపఁబడును. ఆ కోటలు సిమెంటు పునాదిమీఁదఁగాని యుక్కు పునాది మీఁదఁ బుట్టి గాని యమర్పఁబడి చుట్టిచుట్టి తిరుగుచుండును. నున్నని శిఖరములు మాత్రము కనుపించుచుండును. అవసరమైన దిక్కులందు కోట తిరుగుట నాఁపి గుండ్లవాన కురిపించి శత్రుసంహారము చేయుటకు వీలు గలదు. ఈ క్రింద చూపిన పటములోని కోట యిట్టి విధమున నిర్మింపఁబడినదే.

కందకములు

కందకమను పదమింతవఱకు కోటకు చుట్టును నుండు నట్టి యగడ్తకు వాడఁబడుచున్నది. కాని యిచట కందకమను పదము సైనికులు భూమియందు గుహాలవలె నిర్మించుకొనిన పొడవైన స్థలముల కన్వయించుచున్నది. రెండు సైన్యములును యుద్ధమునకు సిద్ధముగనున్నపుడు సంరక్షణార్థమై కందకములు నిర్మింపఁబడుచున్నవి. సైనికుల మొన పెక్కు మైళ్ళ దూరము వ్యాపించియుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు కదలుటకు వీలు లేకుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు సులభముగ శత్రువులు మీఁదఁ బడుటకు వీలుండును. అట్టి సులభమైన స్థలములందు కందకములు నిర్మింపఁబడి సైన్యరక్షణోపాయములు బలపఱుపఁబడును. ఒక పక్షపు సైన్యములు కందకములను దాఁటినఁగాని రెండవ పక్షపు సైన్యమును తాఁకుటకు వీలుండదు. సైన్యసమూహములు కందకముల చాటున నుండి కందకములలోని సైనికులకు విశ్రాంతి నిచ్చుచు బదులు పంపుచు వీలైనప్పుడు శత్రువులతో యుద్ధము చేయుచుండును. కందకములందు సేనానాయకులకు సైనికులకు ఫిరంగులకు యుద్ధద్రవ్యములకు భోజనాదులకు యథాయోగ్యముగ వీలు చేయఁబడియుండును.

కందకములలో సైనికులు వరుసగా గురిచూచుచు కాల్చుచున్నారు. ఒక కందకమునుండి యింకొకదానికి సందుమార్గములు గలవు.

శత్రువులకు నడుమ కంచెగోడలు, గుంటలు, ముళ్లకంచెలు వాడబడిన విధము [illegible] చిన్న [illegible]
[illegible]. [illegible] బాంబులు [illegible].

కందకములు భూమియం దయిదా రడుగుల లోతు కలిగి యుండును. కందకముల గోడలు నేల సిమెంటు పూయఁబడి నివసించుటకు తగియుండును. పైభాగము కప్పు కలిగియుండును. కొన్ని ప్రదేశము లందలివి సామాన్యపు నేలవలెఁ గన్పించుచుండును. సైనికులు తుపాకులను ఫిరంగులను కాల్చుటకును కాఁపరులు చూచుచుండుటకును కంతలుండును. కందకముల మధ్యమున నచ్చటచ్చట యంత్రశతఘ్నులగోచరముగ నమర్పఁబడియుండును. కందకములముందు ముండ్లతీఁగెలుండును. ఫిరంగిగుండ్లు కందకములను సంపూర్ణ

ముగ పాడుచేయఁజాలవు. శత్రువులపై పడుటకు ముందు ముళ్లతీఁగెలను కందకములను పాడుచేయవలయును. లక్షల కొలఁది ఫిరంగిగుండ్లు వానవలె కురిపించి కందకములను పాడుచేసి శత్రువులను తాఁకి యోడింపవలయును.

గ్రెనాడులు

గ్రెనాడు అను పదము దానిమ్మపండు అను నర్థము నిచ్చుమాటనుండి పుట్టినది. అవి దానిమ్మ పండువంటి యాకృతిని గలిగియుండుట వలన నీపేరుగలిగినది. ఇవి మొదటను 16 వ శతాబ్దమునందు వాడుకకు వచ్చినవి. 1660 సంవత్సరానంతర మీసాధనములు గ్రెనాడియరులను ప్రత్యేక సైనికులచే వాడఁబడుచుండెడివి. పదియేడు పదునెనిమిది శతాబ్దములలోని యుద్ధములందివి తరుచుగ నున్నను పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునం దివి అనుపయోగము లైనవి. కాని పోర్టుఆర్థరు ముట్టడియందు తిరిగి ఇవి వాడుకకు వచ్చినవి. అప్పుడు వాటియందు షెల్లులందువలె బలముగ ప్రేలెడి మందుంచుట వాడుకకు వచ్చినది. షెల్లులవలె ప్రేలి నష్టమును గలుగఁజేయగలవు. వర్తమాన మహాసంగ్రామమునందు పరాసులు వీటిని విశేషముగ నుపయోగించు చున్నారు. ఈపటములందు పదునారు పదునేడు శతాబ్దములందు గ్రెనాడులను వేసెడి విధము, ప్రస్తుతము వాటినివేసెడివిధము చేసెడి విధము చూపబడినది.

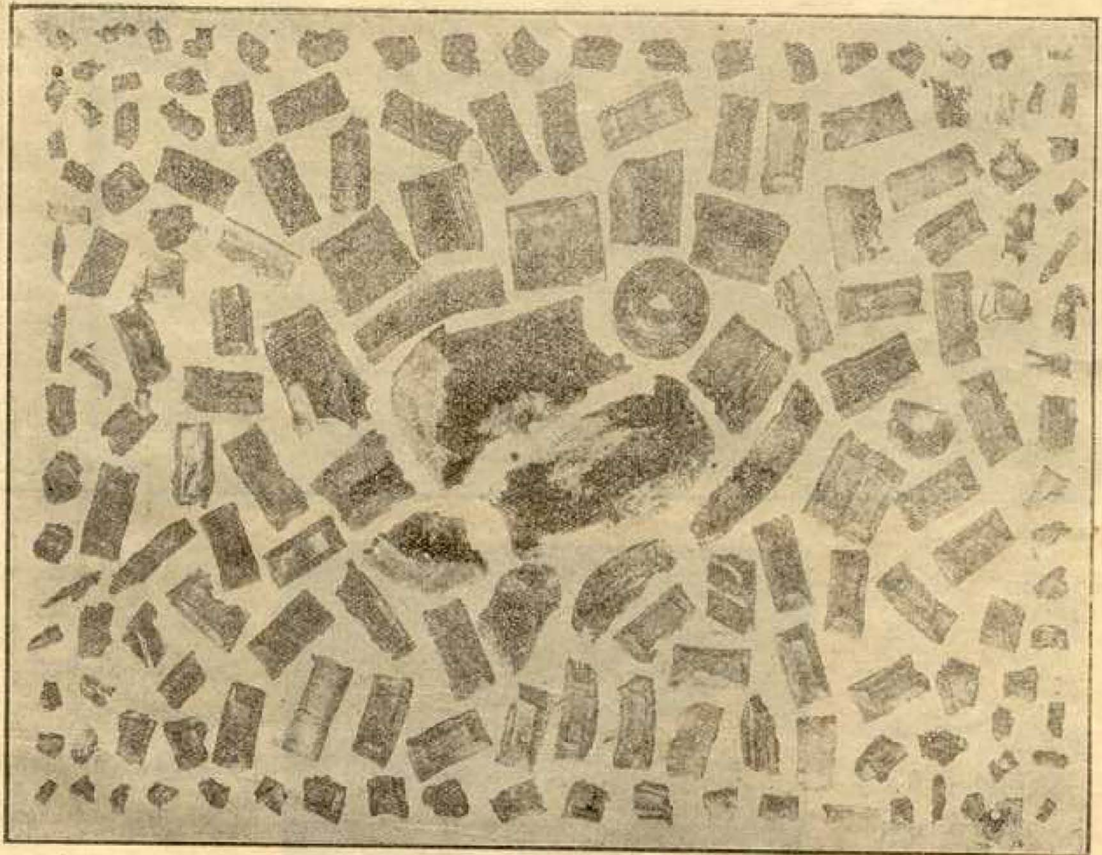
కందకములను పాడుచేసి కందకములలోని సైనికులను చంపుటకు గ్రెనాడులను నాగ్నేయగోళములు వాడఁబడుచున్నవి. ఫ్రెంచి సైనికులు వానిని తోటాలవలె కాల్చి జర్మనుల కందకములపై వేసి సంక్షోభము కలిగించుచున్నారు. గ్రెనాడుల నడుమ గంధకము సురాకారము తుపాకిమందుగలవు. ఇవి యినుప గుల్లయందుంచఁబడి నిప్పంటించి రగిలినపిదప శత్రువులపై వేయఁబడును.

గుండ్లు ప్రేలి ముక్క లగుట

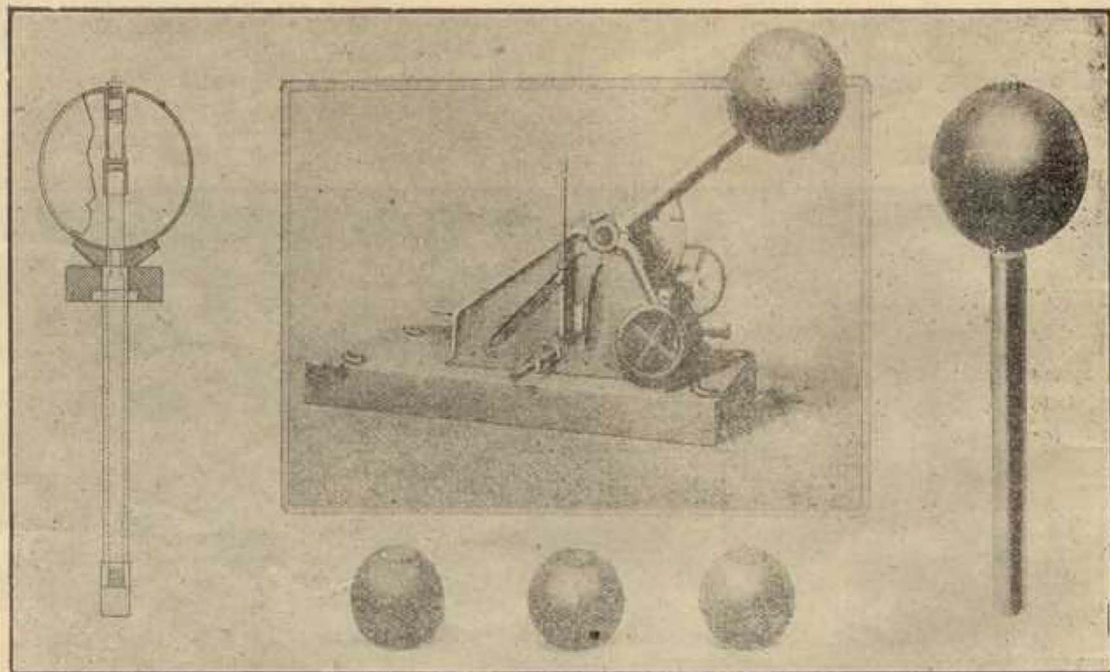
ఫిరంగుల ముఖములనుండి వెలువడెడి గుండ్లు ష్రాప్నెలులు షెల్లులు అని రెండు విధములుగ నున్నవి. ష్రాప్నెలునందు సుమారు 300 చిన్న రవ్వ లుండును. ఫిరంగిని కాల్చిన తరువాత ష్రాప్నెలు కొంత దూరము పోయి ప్రేలినపుడు కవచము చిన్నచిన్న ముక్క లగును; రవ్వ లన్ని దిశలందును వ్యాపించును. ఇనుపముక్కలు రవ్వలు జనులను చంపుటకు చాలియుండునే కాని గోడలను గృహములను ఛేదింపజాలవు.

షెల్లులు నిర్మాణమునందు ష్రాప్నెలును బోలియున్నను, కవచమునందు తుపాకిమందు లిడ్డైటు మొదలగు ప్రేలెడు పదార్థము లుండును. షెల్లు ప్రేలుటకు రెండు కారణములు. షెల్లుమొన వేఱొక పదార్థమునకు కొట్టుకొనవలయును; లేక షెల్లునందు, ఫిరంగులను కాల్చుటవలనఁ గలిగెడి వేడికి రగిలెడి వత్తి యుండుట వలన, నది ప్రేలవలెను. షెల్లు ప్రేలి ముక్కముక్కలుగ బ్రద్దలై సర్వసంహారము చేయును. షెల్లుల బరువు 60 మొదలు 2,500 రతులవఱ కుండును. ఈ పటమునందొక షెల్లు పగిలిన విధము చూపఁబడినది.

గుండ్లవాన కురిపించు యంత్రము

జర్మనులు తమ కందకములనుండి షెల్లులవాన కురిపించుటకై యొక యంత్రమును నిర్మించిరి. ఆ యంత్రము ముఖమున షెల్లులను బాంబులను నుంచి మఱను త్రిప్పిన, నవి దూరమునం దుండు శత్రువులపైఁ బడి శత్రుసంహారమునకు తోడ్పడును. ఈ పట మా యంత్రాకారమును చూపుచున్నది.

జర్మనులు రాత్రులందు షెల్లులను గాల్చునపుడు చీకటివలన గురిపెట్టుటకు వీలుండుటకై ఒక యుపాయమును గనిపెట్టిరి. ప్రతిషెల్లునకును నొక పారచ్యూటు కట్టియుండును. పారచ్యూటు ముడచబడియుండును. షెల్లు పగిలినపుడు పారచూటు వీడి షెల్లులోని రవ్వలంటుకొని పెద్దదీపమువలె కొన్ని నిమిషములు వెలుతురు నిచ్చును. ఆ వెలుతురునుబట్టి శత్రుసైన్యములను గుర్తించుచు షెల్లులను గాల్చుటకు వీలుగలుగును. దీనిని క్రూపు యంత్రాలయాధిపతులు నిర్మించిరి. ఇట్టి నిర్మాణము లితర రాజ్యములకును గలవు. వాటికి నక్షత్రగుండ్లని పేరు గలదు.

ఈ పటమునందు జర్మనులు షెల్లునకుగట్టిన పారచ్యూటు వీడివెలిగి వెలుతురు నిచ్చెడి విధము చూపబడినది.

సుపీరియరు లీవరు జ్యూవెల్డు (రిజిష్టర్డు) వాచ్

ముందు

వెనుక

నేటి దినములలో రెండువందలకు స్విట్జర్లాండునుండి లక్షలకొలది పైగ గడియారములు దిగుమతియగుచున్నవి అత్యధికముగా వచ్చుచున్నది యనుటకు సందేహము లేదు. ఈ ఘోర యుద్ధసమయమునను, ధనవ్యయప్రయాసలకు వెనుదీయక మునుపటికన్న నేటివిగ మేలైనరకముగల గడియారములను పైచిత్రములో నుండు మాదిరి గడియారములను ఈ మాదిరిగా తెప్పించితిమి. దీనిచే మాకు వచ్చుబడి ధర్మ్యులు అధికముగ లేకున్నను లీవరుపాదులను గొని యూరపుస్థలము నద్దేశముతో నదే వెలకే యిచ్చెదము. ఇది మార్కెట్టులోని మూసపేటెంటు, రిస్టువాచీ కేసుల పేటెంటు ఇటువంటి దానికి దీనికి భేదము విశేషముగ నుండును. దీనిని దానిని పోల్చిచూచిన యెడ భేదములు తెలియును. ఇందు మా కంపెని పేరు ఎర్రని అక్షరాలతో డైలుమీద నుండును. 'సింహము' గుఱుతుతో మా పేరు గడియారము వెనుకమూతలో చెక్కబడియుండును. ఇదియే మాకు రిజిష్టరు ట్రేడుమార్కు. దీనిపనివాడితనము అపూర్వము. గ్రీకు అంకెలు మెరుపు అమర్చియుండును. డస్టుప్రూఫ్ అను గ్లాసు డూముండును. దీనిచే గడియారమున దుమ్ము మొదలైనవి చేరవు. కేసులు ఒకటే తెప్పించితిమి. ఈ గడియారము ముందు పెట్టెమీద మా కంపెని పేరు గడియారము పేరు లీవరుతో నుండును. పెట్టె లోపల గ్యారంటిపత్రముండును. చక్కని గొలుసుతో వెల రూ. 3-0-0 పోష్టేజి 4 అణాలు.

ఇండియన్ మెయిల్ లీవరు రిజిష్టర్డు గడియారము

5 సం॥ల గ్యారంటిగలది. చక్కని గొలుసుతో వెల 3 రూపాయలు. పోష్టేజి 4 అణాలు.

ఇది మాకొఱకై ప్రత్యేకముగ చేయబడినది గాన మరెక్కడ నుండదు. లీవరుపాదులను గొని దరఖాస్తు చేయక వెల నంపితిమి. వెల స్వల్పమైనను ఫలమధికమని యనుభవమున తెలియును. దీనికి వెనుక మూతపై మా ట్రేడుమార్కు చెక్కబడి యుండును. ఇది మా సొంతగడియారములకు తప్ప వేరొకి నుండదు. కాన మా గడియారములను గొనువారు మార్కును జూచి తీసుకొనవలెను. ఇది దృఢతరమైన సామానులచే చేయబడి, డస్టుప్రూఫ్ అను గ్లాసు డూము కలిగియుండుటచే చాలకాలము నిలుకడ కృత్రిమముగ పనిచేయును. పడగొట్టినను, జారిపడినను, గట్టిగ ఉపయోగించినను కొన్ని గడియారములవలె ఆగదు. సరియైన కాలమును చూపుచుండును. మేము మాట కట్టుటచే ఫలమేమి? ఒక గడియారమును దీసి పరీక్షించిన సత్యాసత్యములు తెలియును. గడియారము డైలుపై 'ఇండియన్ మెయిల్' అను పేరుండును. పెట్టెలోపల గ్యారంటి పత్రము ఉంచబడియుండును.

ఇండియన్ మెయిల్ లీవరు గడియారము (గ్లాసుడూము గలది) గొలుసుతో	3—0—0
ఈగడియారములును మావద్ద దొరకును	
ఇంగ్లీషు మెయిల్ లీవరు గడియారము (దీనికి గ్లాసుడూము లేదు) గొలుసుతో	2—8—0
రంగూన్ మెయిల్ లీవరు గడియారము (దీనికి గ్లాసుడూము లేదు) గొలుసుతో	2—8—0

దీనికి 3 సం॥ గారెంటుపత్రి మివ్వబడును. గొలుసుతో సహా 2-4-0

రాసుకోప్ లీవరు గెడియారము

ఈ గడియారము చూచుటకు బహు సుందరముగాను సరియైన కాలమును చూపునది, నొక ప్రక్కదళసరి అద్దముతో మూసివేయబడినది, వెనుక ప్రక్క రెండుమూతలు గలది మల్లెపువ్వు చెక్కడమున్న తాళమున్నటకున్న రలలోను మరగలది. ఇది త్రోవకి అణకువగానుండును. కష్టపురపనులకున్న గడియారముండవలెనని పడగొట్టినను దుమికినను నిలకడ చక్కగా నడచును ఒకటి కొని నిజము చూడుడు. గొలుసుతో సహా 2-4-0

మా చిరునామా:— సుపీరియరు వాచి కంపెని,

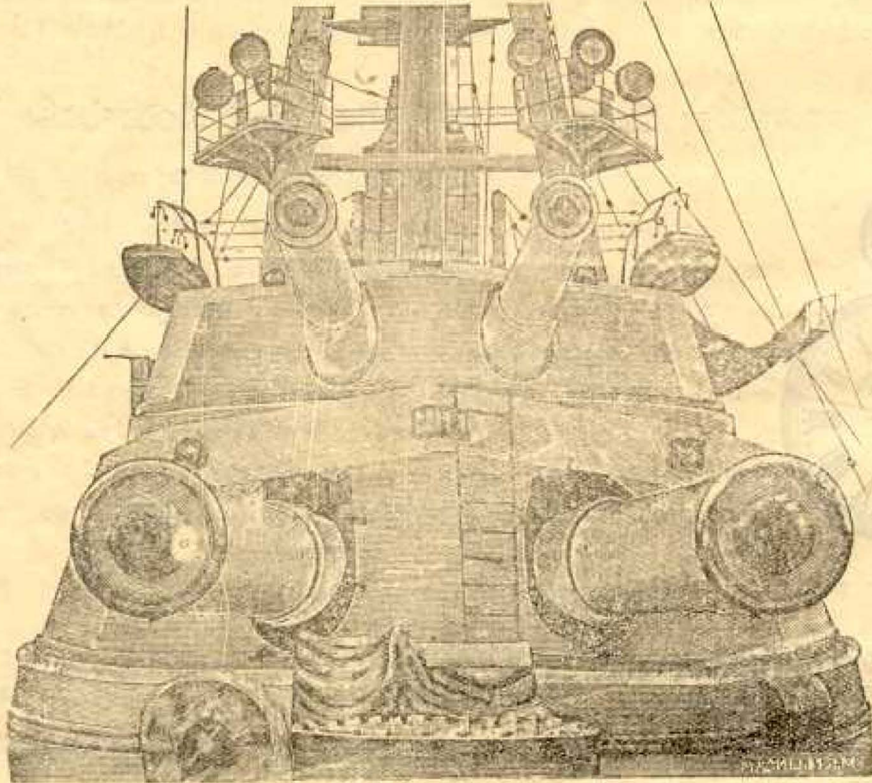
పోష్టుబాక్సు నెం 167, మదరాస్.

యూరోపాఖండ యుద్ధ చరిత్రము.

ప్రథమ భాగము సిద్ధమైనది.

వెల అణాలు 8 మాత్రమే. ముందంపించుడు. పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

సుఖముగా వర్తమానపత్రికలను పత్రికాపుస్తకముల జదివికొనుచు కాలముగడుపుచుండిన యూరోపియనుఖండ వాసులకు నిప్పుడు భయంకరయుద్ధముపొసగి తలలతో తలలు పోరాడుచున్నవి కదా. ఈయుద్ధమెంత కాలమిట్లుండి చేయుచు బోవగలదని యెవ్వరును రాజులదియొక చేయవని తలచెదురా? కనుక నదియున్నటియుద్ధమునకు ప్రత్యక్షకారణమైనను పరోక్షకారణ కమెంటియుండితీర వలయును. ఆకారణమేదియని యూహించుటకు యూరోపాఖండ పూర్వచరిత్రము తెలిసికొనుండవలయును. కావున నేమేము యూరోపియ రాజ్యము లెట్లు కలిగెనో యెట్లు పెరిగెనో యూనివర్సిటి మొదలినుండి కొనవరకు సులభముగా వివరముగా ఈ మొదటిభాగము వ్రాసియున్నాము. ఇది చదువరి శక్తిన్యూనతలను జరిపిన సందేహముల తొలగ్రించునును. ఇందు యుద్ధకర్తలు లేరని యనుకొనవలదు. ఆరాజు కొట్టెను, ఇందరు చచ్చిరి. ఇందరికి గాయములు తగిలెను. ఇన్ని గ్రామముల తగులబెట్టిరి. అనునీ వార్తలేగదా యుద్ధకర్తలయందరు వచ్చునది. ఆ యుద్ధకర్తలయందు ముఖ్యమైనను, యుద్ధమునకు గలపూర్వకారణములు తెలియగుట మిగుల ముఖ్యము. కావున నీచరిత్ర లగు ప్రతివారు తప్పక చదువవలయును.

ఈ గ్రంథమున సంక్షేపముగను తెలిసికోదగిన సంగతులు గలవారల కై యిందు వ్రాయబడియుండు సంగతుల సంగ్రహముగ వ్రాసెదము:—

యూరోపాఖండముయొక్క మొదటిస్థితి:— అను పూర్వరాజ్యముల నవ్యనాగరికత క్రొత్తరాజ్యములు బయలుదేరుట పూర్వపుటలకును నవీనలకును కలిగిన ఈ నోట్ట కలహము లు. యూరోపాకు కలిగిన క్రొత్తకాలము. ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యముపై నిచ్చ పుట్టుట. ఐకమత్యము. ఫ్రెంచిరాజ్య భ్రమణము. యూరోపాఖండ నవీన జర్మనీ ఏకాధిపత్యము. కవుంట్ వాన్ బిస్‌మార్కు అను రాజ్యతంత్రజ్ఞుని తంత్రముచే జర్మని మహోన్నతదశ నందుట. డెన్మార్కు యుద్ధము. ఆస్ట్రియా యుద్ధము. ఫ్రాన్సుయుద్ధము. జర్మనీ దేశాధిపత్యస్థాపనము. ఇటలీ యొకటియగుట. ఇటలీయందు దేశాభిమానులు ముందువచ్చుట. వారి రాజ్య తంత్రములు. ఆస్ట్రియా ఏకాధిపత్యమున మార్పులు. హంగేరియనులు కలహించుట. క్రిమియాయుద్ధము, ఆస్ట్రియా అధికారము ఇటలీ జర్మనీలయందు అణగంటుట. హంగేరియా స్వరాజ్యమునందుట. జర్మనీ పతనపారము. రష్యా మనోస్థితి. జర్మనీ ఇటాలియా సంధి. రష్యా అభిప్రాయము మారుట. రెండవ కైజరుగారి చక్రవర్తిగారు సింహాసనాసీనులగుట. ఆసియాయందు జర్మని ప్రవర్తన. రష్యా ఇంగ్లండుల సంధి. బ్రిటీషుద్వీపముల వర్ణన. తుర్కీరాష్ట్రస్థితి. యుద్ధప్రయత్నములు. ప్రస్తుతయుద్ధమునకు ప్రత్యక్షకారణము. సర్వియాకు ఆస్ట్రియాకు వైమనస్యము కలుగుట అల్టిమేటంపంపుట. అల్టిమేటమునకు సర్వియా ప్రత్యుత్తరమంపుట. యుద్ధారంభము. జర్మని యుద్ధప్రయత్నము. బ్రిటీషు మంత్రిసంధికై పాటుపడి విఫలుడగుట. ఇంగ్లండు జర్మనిపై యుద్ధము ప్రకటించుట. బ్రిటీషుమంత్రుల యుపన్యాసము. ఫ్రాన్సు యుద్ధవిషయమై ప్రమాదముచేయుట. మొదలగువిషయములను గలిగి చదువ సొంపగుసులభశైలిని గలిగియున్నది. రెండవభాగము త్వరలో వెలువడును. కావలసినవారు ఈదిగువ విలాసదారులకు వ్రాసి తెప్పించుకొనుడు:—

చిరునామా:—సుపీరియరువాచ్‌కంపెని, పోస్టుబాక్సు నెం 167 మదరాసు

పోలండు రాజ్యచరిత్రము

నూరాను సంవత్సరముల క్రిందట ప్రష్యా రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములు ప్రబలని కాలమున ఐరోపా మధ్యభాగమునందు పోలండు రాజ్యము వర్ధిల్లుచుండెను. ఇది నిరంకుశ ప్రభుత్వము కాదు; ప్రజాస్వామికము; స్వతంత్ర రాజ్యము. ప్రజలు కల సంపన్నులు. ప్రష్యా స్వల్పరాజ్యముగనే యుండెను; ప్రజలకు నాగరికము తక్కువ. ఆస్ట్రియా కూడ చిక్కని చిన్న రాజ్యము. రష్యా దేశపు పునాది కట్టుదిట్టముగ లేదు. ఉత్కృష్టమైనదని సమర్థించిన పోలండునకు కాలాంతరమున పరుల దాస్యము తప్పలేదు. అది సమీపరాజ్యములవలన నేటికిని అష్టకష్టములను పొందుచున్నది. దైవదుర్విపాకమువలన పోలండు దేశ మిప్పుడు రణరంగముగ మారినది. ఓటను మహాసమరమున రష్యాదేశము మద్దతించెను. ఫ్రెడరిక్ జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించెను. తరువాత బిస్మార్కు ప్రభువు రాజనీతివలన జగద్విఖ్యాత రాజ్యముగ ముందునకు వచ్చినది. ఒకప్పుడు తురుష్కసామ్రాజ్యములలో చేరిన బోస్నియా హెర్జిగోవినా పరగణాలు ఆస్ట్రియా హంగరీ రాజ్యములో చేరినవి. రష్యా జర్మనీలతోపాటు ఆస్ట్రియా కూడ విజృంభింప నారంభించెను. ఈ మూడు రాజ్యములకు ఆశ పెరిగి, నేడు పోలండునందు ఘోరసంగ్రామరూపమును దాల్చి లోకమును తల్లడిల్లు చేయుచున్నది. ఇప్పుడు పోలుల దురవస్థ వర్ణనాతీతము. తినుటకు అన్నము లేదు. నిలువ నీడ లేదు. దేశములోని దార్ఢ్యవంతు లందరు పోరాడుచున్నారు. వృద్ధులును స్త్రీలును కూడ సైనికులకు కావలసిన వస్తుసామగ్రిని తయారుచేయుచున్నారు. సుఖసాధన మైన వృత్తులు లేవు. వర్తకము మూల పడినది. వ్యవసాయము జరుగుట లేదు. ప్రజలు తమ శక్తిసంపదలను శత్రువులను నాశనము చేయుటకై వినియోగించుచున్నారు. ఇంత కాలమునుండియు దురవస్థలో నున్న పోలండు దేశము ప్రస్తుతసంగ్రామఫలితముగ విముక్తి నొందును అను నమ్మకము కలుగుచున్నది. ఐరోపా మధ్యరాజ్యముల గతి పోలండురణరంగమున నిర్ణయింపబడి, పోలండు రాజ్యచరిత్రమునందు నూతనశకము ప్రారంభ మగు నని యుద్ధనిపుణులును రాజ్యవేత్తలును చెప్పుచున్నారు. పోలులు వీర్యవంతు లయి సుఖస్థితికి వచ్చుటకు చిరకాలము పట్టును. ఎప్పటి కైనను రెండు కోట్ల సుజనుల మనోరథము నెఱవేరి పోలండునకు స్వతంత్రాధికార మబ్బి గౌరవ స్థితి రాకపోయినను, స్వయంకృతపాలన మైనను స్థాపింపబడు ననెడి యాశ కలుగుచున్నది.

జాతులు క్షీణించుటయు వర్ధిల్లుటయు సహజములే. ఏ జాతియు పూర్తిగ నంతరింపదు; ఎన్ని దురవస్థలు పొందుచున్నను, తన సహజపౌరుషమును వ్యక్తీకరించుచునే యుండును. దేశము అన్యాక్రాంత మగుగాక! సంపద క్షీణించుగాక! దేశములో నొక్కండు మిగిలియున్నను ఆ జాతిలక్షణములు వానియందే చిహ్నితమై యుండును. జాతిశరీరమునకు ప్రజలే యంగములు. శరీరమునకే కాలగతి. ఆత్మ నిత్యము. తాత్కాలికముగ జాతియాంగములు కృశించి, పౌరుషము నశించియుండవచ్చును. కాని జాతి నశింపజాలదు. జర్మను సేనలు బెల్జియము దేశమును దండెత్తి గెలిచినవి కాని, దేశము సహజపౌరుషమును తీసివేయుట కెవరి తరము? చెల్లాచెదరై యున్న బెల్జియము సేన ఫ్లాండర్సులో నేటికిని జర్మనులను మార్కొని పరిమార్చుచున్నది. ఆస్ట్రియా జర్మనీ రష్యా దేశములు పోలండును పంచుకొని రాజ్య మేలుచున్నను, పోలుల సాంప్రదాయము మాసిలేదు. భాష పూర్వమువలెనే వీర్యవంతమై యున్నది; దేశాభిమానమును పెంచునట్టి గ్రంథము లెన్నియో బయలు దేఱుచున్నవి; దేశముయొక్క చిరకీర్తి గానముచేయు గాయకులకును కవిసార్వభౌములకును తక్కువ లేదు; మాతయొక్క మాధురీ మూర్తిని వివిధవర్ణములతో చిత్రింపగల కళానిపుణులకు కొఱవ లేదు; వీరులును శూరాగ్రేసరులును నేటికిని ఉదయించుచునే యున్నారు; ప్రజల స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు కార్యదీక్షయు పట్టుదలయు తగ్గలేదు. విస్చులా నీమెను ద్వీనా నదులు పూర్వము వలెనే కూలంకషముగ నిండి ప్రవహించి బాల్టికు మహాసముద్రమున సంగమ మగుచున్నవి. ఇవి ప్రవహించునంతవఱకును, దేశము పూర్వము వలెనే ఫలవంతముగ నుండును; ఎప్పటివలెనే సుందరవనము లమూల్య మగు తరుసంపద నొసంగుచున్నవి.

పోలుల చరిత్ర మెప్పుడు ప్రారంభ మైనదియు మొదట వీ రెక్కడనుండి వచ్చినదియు సరిగా తెలియదు. దీనినిగుఱించి పలువురు పలు తెఱగుల తెలియజేయుచున్నారు. పదియవ శతాబ్దమునకు పూర్వము వీరినిగుఱించి గ్రంథములలో నొక్క విషయ మైనను కానవచ్చుట లేదు. ప్రథమమున స్లావుజాతిలో ననేక శాఖలుండెను. పోలు లీశాఖలలో నొకదానికి సంబంధించినట్లు ప్రతీతి. వీరి పూర్వులు డాన్యూబునది ప్రవహించుచున్న ప్రదేశములనుండి, అప్పుడప్పుడు విస్చులా నదులచే పవిత్ర మగుచున్న విశాలప్రదేశములకు వచ్చి యుండినట్లు చెప్పుదురు. వీరు శాంతస్వభావులు, వ్యవసాయమువలన జీవించువారు.

పదునొకండవ శతాబ్దము ప్రారంభమున, పోలులు క్రైస్తవ మతమును స్వీకరించిరి. స్లావులలో ననేకశాఖలవారు గ్రీకు ఆర్థడాక్సు మతస్థులు. అయినను పోలులు నేటికిని రోమను కేథలిక మతస్థులుగనే యున్నారు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమున పోలండు రాజ్యము వృద్ధిపొంద

ప్రారంభించెను. కాశిమీరు మహారాజు 1333వ సంవత్సరము మొదలు 1370వ సం. వఱకును రాజ్యము చేసెను. ఈయనకు రైతుల యొక్క యభిమానము. "రైతుల ప్రభు"వని యీయనకు పేర్వ కలదు. సుప్రసిద్ధమగు క్రాకో విశ్వవిద్యాలయము నీయనయే స్థాపించెను. గెలీషియా రాష్ట్రమును, లెంబర్గ వోలుహీనియా మొదలగు నగరాలును ఈయన రాజ్యకాలములోనే సంపాదింపఁబడినవి. జర్మనీవారి లిథూనియా రాష్ట్రము ఈ రాజ్యభాగమున బాల్టిక్ సముద్ర ప్రాంతమునుండియు పూర్వభాగమున దాదాపు మాస్కో పట్టణము వఱకును వ్యాపించియుండెను. 1386వ సంవత్సరమున నీ రాష్ట్రము పోలెండు దేశమునకు కలుపఁబడినది. అందువలన దీని విస్తీర్ణము ద్విగుణీకృత మయ్యెను. ఈ క్రొత్త రాష్ట్రమును పోలెండులో కలుపుటకు ప్రయత్నము జరిగినదే కాని చిరకాల మది నిలవలేదు.

పదునాలుగు పదునేను శతాబ్దములందు పోలెండు దేశము మిక్కిలి యుచ్ఛ్రాయదశయం దుండెను. అప్పుడైనను దీనిలో నొక రాష్ట్రము లేనిచో వేరుండెనే కాని యిది యేకరాజ్యముగ నుండలేదు. దీనికి పూర్ణమైన స్వాతంత్ర్యము లేదు. భాషయందును, ఆచారవ్యవహారములందును, ధర్మమునందును ఒక రాష్ట్రములోని ప్రజలకును, మఱియొక రాష్ట్రములోని ప్రజలకును పరస్పర వైరుధ్యము కలదు. వీరియందు సమానప్రత్యయభావము లేదు. ఒకరిని చూచిన మఱియొకరికి యుక్కుమెదురు. చిట్టచివరకు పోలెండునకు దారుణమైన యవస్థ సంభవించినది. దేశములోని లోపదోషములను కొంచెము చూచిన వారికి సమయము, దీని కిట్టి యవస్థ తప్పదను సంగతి మొదటినుండియు గోచరముగనే యుండెను.

పౌరరాజ్యము పైపై నాలోచించితిమా, పోలెండు పేరునకు మాత్రము ప్రజాస్వామికమే యైనను నిజముగ నెల్లప్పుడును నియమబద్ధమగు పాలనము క్రిందనే యుండెను. ఆరంభదశలో పాలకునకు రాజ్యాధిపత్యము వంశపారంపర్యముగ వచ్చెడిది. పదునెనిమిదవ శతాబ్దమునందు సామంతులు కొందఱు బయలుదేరి క్రమక్రమముగ రాజ్యవ్యవహారముల నన్నిటిని లోబఱచుకొని తామే స్వయముగ నిర్వహింపసాగిరి. రాజుల మరణానంతరము ఈ సామంతులు రాజ్యాధికారముకొఱకు ఒకరితో నొకరు పెనగులాడుచుండెడివారు. వీరికి వేఱువేఱుగ ఆస్ట్రియా రష్యా ప్రష్యా సామ్రాజ్యనీయ రాజకుటుంబములు సహాయభూతములై నిలిచి వీరి కక్షలను పెంచుచు, దేశమును కేవల మరాజకస్థితిలోనికి తెచ్చినవి. ఈ కారణమున రాజ్యాధికారము వంశపారంపర్యముగ వచ్చు పూర్వాచారము తఱచుగ నతిక్రమింపఁబడుచుండెను. ఇట్టి పారంపర్యనియమము చెడినందున సింహాసనము కొఱకు లెక్కలేని కుట్రలును దురంతములును ప్రబలుచుండెను. నేటి స్వతంత్రరాజ్యములగు మెక్సికో వెనిజులల నాటి యైరోపాయందు కూడ నిట్టి దారుణములు జరిగినట్లు తోఁచదు.

పోలుల దేశపాలనాతంత్రమునం దొక విశేష ముండెను. లోకమునం దెన్నియో ప్రతినిధిసభ లున్నవి. వీనిలో కొన్నిటియందు ఎక్కువమంది సభ్యుల మాట చెల్లుచుండును. కొన్నిచోట్ల రెండు వంతులకుంచి యధికప్రమాణము బట్టి వ్యవహారములు నిర్ణయింపఁబడుచుండును. కాని, పోలెండులో సభ్యు లందఱు నంగీకరించిన దే వ్యవహారము నైనను ఒక సభ్యుఁడు వ్యతిరేకముగ నిలిచి ప్రతిబంధక పోవచ్చును; "నా కిష్టము లే" దని పలికి వ్యవహారమును నిలిపి వేసి, సభను విచ్ఛేదము చేయవచ్చును. రాజ్యాంగమునం దిట్టి దురాచార మెక్కడను లేదు. ఈ "సర్వజనాంగీకారపద్ధతి" పోలుల దేశవినాశనమును తెచ్చిపెట్టినది. సామంతులలో దుర్నీతి హెచ్చసాగెను. ఇందువలన ఏ విదేశప్రభుత్వమైనా లేక యభిమానము కల మఱియొకరో, ముందునకు వచ్చి కొంత అధికారమును వినియోగించి ప్రతినిధిసభా కార్యములను జరుపుట సులభసాధ్య మయ్యెను.

దేశములోని సదితరగతివారు జర్మనులు. వీరు వర్తకులు, కమ్మరము వడ్రము మున్నగు చేతిపనులం జారితేరినవారు. వీరిలో కొందఱు ఆర్యమతస్థులును కలరు. పోలులలో సామాన్యజనులు వ్యవసాయకులు. వీరు గ్రామములలో నివసించుచుందురు. వీరి దురవస్థ వర్ణనాతీతము, వ్యంజకము. వీరికి స్వాతంత్ర్యము లేదు. వీరు బానిసతనము చేయుచు దనికుల భూములను దున్ని జీవించెదరు. వీరి మాట కేమా లెక్కయు? యజమానులు నిరంకుశవిధాయులు. వీరికి తోఁచినట్లు వారు చేయుదురు.

వ్యవహారములందును సాంఘికార్థికస్థితిగతులలోను 17-18 శతాబ్దములందు పోలెండు దేశము తక్కిన యైరోపా రాజ్యముల కంటెను వెనుకఁబడి యుండలేదు. ఈ దేశములకంటె నుత్తమనాగరక లక్షణములందు పోలురే శ్రేష్ఠులుగ నుండిరి. లెక్కలేనన్ని విశ్వవిద్యాలయములును పాఠశాలలును నుండెను. ప్రజలు విశేషముగ వీనిలో చదువుకొనుచుండిరి. భాష ప్రవర్ధమాన మయ్యెను. వేలకొలఁది గ్రంథములు వెలువడుచు వచ్చినవి. క్రాకో విశ్వవిద్యాలయము నుండి కోపర్నికసు బయలుదేఱి, విశ్వవైభవమును సర్వవిధముల సమన్వయింపఁజేసి సంపూర్ణచరిత్రార్థము లగు మానవులకు బోధింప నారంభించెను. ఈయన బోధించిన ప్రకృతితత్త్వమును న్యూటను మహాశయుఁడు తరువాత సంపూర్ణముగ లోకమునకు ప్రదర్శించెను. గానమునందును తదితర కళలందును పోలుల ప్రతిభ యితరులకే లోకప్రసంశాపాత్ర మైనది.

రాజ్యాంగమునం దేమి, కార్యతంత్రమునం దేమి, శౌర్యవిజృంభణమునం దేమి, పోలెండు దేశము వన్నెకెక్కుచు వచ్చెను. 1683వ సంవత్సరము పోలెండు రాజ్యచరిత్రమునందు సుప్రసిద్ధము. పరాక్రమశాలి యగు జాను సాబిస్కి నాయకత్వము క్రింద పోలెండు దేశపు సేనలు తురుష్క సైనికనికాయమును చీల్చి చెండాడి వియన్నా నగరపు ముట్టడిని విడిపించినవి; ఈ నగరరాజమును పశ్చిమభాగముల నాగరకమును తురుష్క సేనల కాహుతి గాకుండ రక్షింపఁగలిగినవి.

స్వార్థపరత్వము సకలానర్థములకును మూలము. ఈ సిద్ధాంతము

మానవులందువలెనే జాతులకును రాజ్యములకును కూడ వర్తిల్లు చున్నది. ప్రజలకు స్వార్థపరత్వము హెచ్చినకొలఁదిని దేశాభిమానము క్షీణించి దేశ మంతఃకలహములకును పరభేదనమునకును లోనగు చుండును. పోలండు దేశపు సామంతులలో స్వలాభము పెరిగినది. మాత్సర్యము వృద్ధియైనది. ద్రోహచింత వ్యాపించినది. రాజ్యాంగము నానాటికి దుర్బల మయ్యెను. ప్రష్యా ఆస్ట్రియా రష్యా రాజ్యములు పోలండు రాజ్యపు సరిహద్దులలో నున్నవి. పోలండు రాజ్యపు క్షీణదశ కీ మూఁడు రాజ్యముల యాశాపరత్వమును తోడుపడినది. మానవుల సంపదవలెనే రాజ్యముల సంపద కూడ నస్థిరము, చంచలము. రెండు శతాబ్దములనుండి పోలండులో స్వేచ్ఛగ విహరించుచున్న రాజ్యలక్ష్మి క్రమక్రమముగ రష్యా ఆస్ట్రియా దేశముల నాశ్రయించెను. దీనికి తోడు, దేశమునందలి కేంద్రీకృతాధికారము లుప్తము కాసాగెను. సకల రాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతము చేయఁగల నాయకులు లేకపోయిరి. సామంతుల యధికారప్రాబల్యమే యొక విధముగ పోలండు రాజ్యపు క్షీణతకు కారణమని చెప్పవచ్చును.

పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మధ్యమున వివేకశూన్యుఁడగు రెండవ అగస్టసువలన దేశము నాశనము నకు సంసిద్ధమైనట్టి స్థితి వచ్చినది. కాని రష్యాదేశపు రాజగు పేటరు మహారాజు ప్రతిభవలన అప్పటి కా స్థితి తప్పినది.

ప్రష్యాదేశపు రాజగు ఫ్రెడరిక్ మహారాజు ప్రజ్ఞా సంపన్నుఁడు, స్వయంకారేచ్ఛాపరుఁడు. క్షీణదశకు వచ్చియుండిన పోలండు రాజ్యమును పంచుకొను తలంపు మొట్టమొదట ఫ్రెడరిక్ రాజున కుదయించినట్లు చెప్పుదురు. సమయము దొరకినా మ్రింగుదుమా యని కనిపెట్టుకొనియున్న సమీపరాజ్యములకు కొంత భాగము నిచ్చి మిత్రత్వమును సంపాదించుట కీతఁ డాలోచించెను. ఫ్రెడరిక్ 1740వ సం.న రాజ్యాధికారమునకు వచ్చి తన శక్తిసామర్థ్యములను రాజ్యవ్యాప్తికై వినియోగింప మొదలుపెట్టెను.

ఇతఁడు ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యముతో పోరాడి సామ్రాజ్యమునకు చెందిన సైలీషియా మండలమును సంపాదింపఁగలిగెను. ఇతని దాహశక్తి సమీపమందున్న పోలండు రాజ్యములోని భాగములను మ్రింగుటకై సమయము వేచియుండెను. అంతకు పూర్వ మునుండియు రష్యాదేశపు చక్రవర్తినియగు రెండవ కాథెరైను పోలండు రాజ్యవ్యవహారముల నమిత భక్తితో మాయను ప్రసక్తి కలిగించు కొనుచుండెను. రష్యా సమ్మతించినఁగాని దేశమును పంచు కొనుటకు వీలు లేదని ఫ్రెడరిక్ గ్రహించియుండకపోలేదు. అందువలన ఫ్రెడరిక్ తన దృష్టిని రష్యావైపునకు మరలించి 1760వ సంవత్సర మధ్యమున దేశమును పంచుకొను విషయమును మెల్లగ రష్యాదేశపు రాణికి సూచించెను.

ప్రథమమున నీ భావము రష్యావారికి కంటకముగ నుండెను. పోలండు రాజ్యమును విభజింపఁగూడ దని యావత్పోలా రాజ్యము లన్నింటిలోను రష్యారాజ్య మొక్కటే తన యసమ్మతిని నట్టిగా ప్రకటించెను. కాని యాస్ట్రియా సాక్సనీ టర్కీ మున్నగు నితర రాజ్యము లిందునకు తమ యంగీకారము నిచ్చినవి. ఇతరరాజ్యములు సయితము విభాగము కూడ దని చెప్పలేకపోయినవి.

దేశబలము నానాటికి క్షీణింప నారంభించెను. అంతఃకలహములు వృద్ధియైనవి. కక్షలు పెరిగినవి. పోలండు ఛిద్రావస్థయం దుండెను. ఎవరికి తోఁచినది వారు పంచుకొనఁదలఁచిరి. నోరు కలవారికి పలుకుబడి యుండుటయు లేనివారి మాట చెల్లకపోవుటయు సహజము. దీనివలన అధికారుల గోష్ఠుల వ్యత్యాసము వృద్ధియగును. ప్రబలరాజ్యధ్వంసనీతి యుద్ధరింపఁబడెను. అందుచేత రాజులు సమష్టిమీఁద పోలండును పంచుకొనుట సంభావ్య మని యెంచిరి.

పోలండునకు రానుండిన కష్టదశను తలఁచుకొనినప్పుడెంతటి కఠినాత్ముల కైనను గాఢమగు విచారము కలుగకమానదు. పోలండు రాజ్యవిభాగమును మొదట ఫ్రెడరిక్ సూచించెను. దీనికి నూరు సంవత్సరములకు ముందే దేశస్థితి శోచనీయముగ నుండెను. రాజ్యవ్యవహారములను రాజు చూచుట మానివేసెను. దేశము దుర్దశాక్రాంత మైనది. సేన తీసివేయఁబడినది. కోశాధికారులు ప్రజల ధనము నపహరించి పోగుచేసుచుండిరి. దేశ మరాజకమై ప్రవర్తింప నారంభించెను.

1765వ సంవత్సరమున ప్రజ లొకసారి కన్ను తెరచిరి. కాని యీ ప్రబోధము చాల కాలము నిలిచినది కాదు. అనర్థదాయకం బగు "సర్వజనాంగీకార పద్ధతి" రద్దుచేయఁబడినది. ఫ్రెడరిక్ మహానుభావుని కుట్రలవలన దుస్థితి తిరిగి తలయెత్తినది. పోలండు తన రాజ్యము నుద్ధరించుకొని స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనుట యీ చక్రవర్తికి కొంచమైన నిష్టము లేకుండెను.

దైవనిర్ణయమును గుర్తింపఁజాలము. శత్రువులు మిత్రులుగను మిత్రులు శత్రువులుగను మారుచుందురు. ఆస్ట్రియా ప్రష్యాల నిరంతరవైరము క్రమక్రమముగ మిత్రత్వముగ మారి ఫ్రెడరిక్ పన్నుగడ ఫలించెను. పోలండు రాజ్యవిభాగమునకు రష్యా వెనుకతీసె నప్పుడు ఫ్రెడరిక్ తన వైపున కాస్ట్రియావారిని త్రిప్పుకొనెను. తోబుట్టువు రాజ్యమును నేలమట్టముచేయుచున్న మేరియా తెరీసాకు పోలండు రాజ్యవిభాగము గిట్టలేదు. కాని యామె కుమారుఁడు రెండవ జోసెఫును ప్రధానమంత్రియగు కౌనిట్జును యామె మాటకెదురాడి ప్రష్యావారును రష్యావారును పోలండును పంచుకొనుచుండ తాము చేతులు ముడుచుకొని యిన్నకుండుట యనుచిత మని చెప్పి పట్టుపట్టుకొని పోరిరి. ఈ స్వార్థపరత్వవాదమును మతగురువులు కూడ తమకు సాధ్యమైనంతవఱకు బలపఱచుచు, రాజ్యనీతికిని వ్యక్తినీతికిని సంబంధ మెంత మాత్రము లే దని వాదించి యామెను తన నిజాభిప్రాయమునుండి మరలించి వంచించిరి. ఈబలవత్ప్రోత్సాహము నామె నిరోధింపలేక యొక మూల హృదయము కంటగించుకొను చుండినను పోలండు విభాగమునకు తన యనుమతి నియ్యలేక యియ్యలేక యిచ్చెను.

మేరియా తెరీసావలెనే రష్యాచక్రవర్తినియు నీ సామ్రాజ్య

విభాగమును కంటగించుకొనెను. పోలండు రాజ్యమును చెక్కుచెదర నీయ వని యీమె నిష్కపటభావముతో రెండు వాగ్దానము చేయుచు వచ్చినది. రష్యా ప్రాబల్యమును వ్యాపింపఁజేయుటయే యీమె యుద్దేశము. పోలండు పంచుకొను తలం పీమెకు కలుగలేదు. కాని యాస్ట్రియావారి సంకల్పమున కీమె కూడ లొంగిపోవలసివచ్చెను.

ప్రెడరిక్ మహాపురుషుని తంత్రప్రాబల్యము ఫలవంత మైనది. ఆస్ట్రియా రష్యా దేశముల వైరమును వృద్ధిచేసి తన మనోరథమును నెఱవేర్చుకొని వారిచేత తన కష్టము లేని కార్యమును చేయుట కేర్పాటు సమకట్టించెను. ప్రెడరిక్ చేసిన యీ మహాతంత్రోపాయమును కేత్రైను రాణి మఱచిపోలేదు. జర్మనీ రష్యాల వైరమున కీ వ్యవహారములే కారణము లని యూహింపఁబడు చున్నది.

పోలండును పంచుకొనుటకు 1772-వ సంవత్సరము ఆగష్టు నెల 5-వ తేదిని పీటర్సుగ్రాడు (సెయింటుపీటర్సుబర్గు)లో సంధి జరిగెను. దేశము లోని స్థితిగతులు బాగుగ మండినందున సమీపరాజ్యముల శాంతికి భంగము కలుగు నని రష్యా ఆస్ట్రియా ప్రష్యా దేశములవారు లోకులకు నచ్చఁజెప్పినను, వీరు రెండుకోట్ల పోలుల కేమియు సమాధానము చెప్పలేకపోయిరి. వీరెన్నఁడుకూడ పోలులతో నాలోచింపనైనను లేదు. వీరు తమ దేశమును పంచుకొందు రని పోలులు కలలోనైన ననుకొని యుండలేదు.

ఈ విభజనమువలన పోలండులో మూఁడవ వంతుకంటె నెక్కువ రాజ్య మితరులపా లయినది. ఆస్ట్రియా కెక్కువ వంతు వచ్చెను. ప్రష్యా చక్రవర్తి తాను ప్రత్యేకము కోరుకొనిన భాగమును తీసికొనెను. దీనినే యిప్పుడు తూర్పుప్రష్యా యని పిలుచు చున్నారు. లిథోనియా రాష్ట్రమును మరికొన్ని జిల్లాలును రష్యావంతునకు వచ్చినవి. న్యాయము నాలోచింపవలసివచ్చినయెడల, నీ జిల్లాలొకానొక కాలమున రష్యారాజ్యముక్రింద నుండినట్లు చెప్పవలసి యున్నది.

ఈ విభాగమువలన కొంత కాలమువఱకు నేవిధమైన యిబ్బందియు కలుగలేదు. ఆస్ట్రియా రష్యా జర్మనీలు పంచుకొనిన భాగము లన్ని విధముల మంచి స్థితిలోనికి వచ్చినవి. దీనిని చూచి, పంచుకోఁగా మిగిలియున్న పోలండులోని ప్రజలు తమ దేశమును కూడ మంచి స్థితిలోనికి తెచ్చుకొనుటకై ప్రయత్నింపసాగిరి. రష్యావారి రాజ్యప్రకృతి ననుసరించి 1775-వ సంవత్సరములో పోలండురాజ్యమునందు నూతనపద్ధతు లేర్పాటు చేయఁబడినవి. మూఁడు సంవత్సరముల తరువాత, పార్లమెంటువా రన్నియో సంస్కరణములను చేసిరి. బలసంపదలకు నిలయము లగు రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యములు పోలండున కిరుగుపొరుగుగ నున్నవి. చివరకు పోలులు వీరు చెప్పినట్లు నడుచుకొనవలసినవా రైరి. ఈ సామ్రాజ్యములవారు సమయము దొరకినప్పుడు దేశములోని యితరభాగములను కూడ మ్రింగివేయుటకు కనిపెట్టుకొని యుండిరి.

అట్టి సమయము 20 సంవత్సరములకు వచ్చినది. 1791-వ సంవత్సరములో దేశమున నూతనోద్యమము బయలుదేఱినది. ఇతరుల సంబంధము లేకుండ పోలులు నూతన రాజ్యపద్ధతి నేర్పాటు చేసికొనిరి. రాజ్యము వంశపారంపర్యముగ రావలయు ననెడి యాచారము తిరిగి నెలకొల్పఁబడినది. "సర్వజనాంగీకారపద్ధతి" రద్దుచేయఁబడినది. పట్టణపు ప్రతినిధులు పార్లమెంటు సభ్యులుగ నంగీకరింపఁబడిరి. వ్యవసాయకుల యర్థప్రాణముల కేవిధమైన యిబ్బందియు కలుగకుండ తగిన శాసనములు శాసింపఁబడెను. ఎన్నఁడును రైతు లిట్టి రక్షణమును పొందియుండలేదు. పోలులు స్వతంత్రించి రాజ్యాంగమునం దిట్టి మార్పులను చేసికొనుట ప్రష్యా రష్యాలకు తలనొప్పిగ నుండెను. పూర్వము రష్యావారు చెప్పిన రాజ్యపద్ధతికి పోలు లంగీకరింపలేదు. రష్యాప్రష్యాలకు కోపము వచ్చినది. వారు పోలండుమీఁద పడి యుద్ధము చేసి రష్యా చెప్పిన రాజ్యపద్ధతి నంగీకరించుటకు నిర్బంధపఱచిరి. రాజ్యాంగములో మంచి పద్ధతుల నేర్పఱచుకొనుటకు యత్నించుటయే గొప్ప నేర మైనది. పోలండులో పోఁగా మిగిలియున్న సగము దేశమును వారి కపరాధముక్రింద మునుపు చెల్లింపవలసివచ్చెను. ఈ పర్యాయము ప్రష్యా రష్యాలు మాత్రమే పంచుకొనినవి. 1793-వ సంవత్సరము జనవరినెల 4-వ తేదిని చేసికొనఁబడిన సంధిలో నీ యేర్పాటులు జరిగినవి.

ఇఁక పోలండునకు లక్ష నలువదియొక్క వేల చదరపు మైళ్లు మిగిలియున్నవి. అనఁగా చెన్నరాజధానిలో సుమారు సగము భాగ ముండెను. రష్యా ప్రష్యాలు చేసిన కార్యము పోలులకు కడుపుమంటను కలిగించినది. కాసియుస్కో యను మహాధీరుఁ డమెరికా విప్లవమునందు పని చేసెను. ఇతఁ డీ సమయమునకు నాయకత్వము వహించి, పోలుల కావేశము కలిగించెను. వీ రందఱు నేకీభవించి స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుటకు సంసిద్ధులై నిలిచిరి.

యుద్ధము ప్రారంభ మైనది. పోలు లతిధైర్యముతో పోరిరి. కాని విజయలక్ష్మి శత్రువుల వశ మైనది. ఫ్రాన్సు ప్రజాప్రభుత్వ మేమైనా తమకు సాహాయ్యము చేయు నని పోలులు గంపెఁ డాశ పెట్టుకొనిరి. చివర కా యాశ నిరాశ యయ్యెను. రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా లేకము కాకుండ పోలులు ప్రయత్నించిరి. కాని యుద్యమము భగ్నమయ్యెను. దేశమునందు ప్రజల కంఠశోకకలహములు పుట్టినవి. దేశవిమోచనమునకై యారు నెలలు ప్రాణములకు తెగించి హోరాహోరిగ పోరాడిన పోలుల రక్తము ప్రవాహములై పాఱినది. సేన క్షీణించినది. నిర్జనమై యున్న దేశము శత్రురాజుల కధీన మైనది. పోలండు దేశపు రాజు స్టానిసును ప్రజానాయకుఁ డగు జనరలు కాసియుస్కోయు రష్యాముఖ్యపట్టణమునకు ప్రవాసము పంపఁబడిరి.

పోలం డధోగతికి వచ్చు కాలము సమీపించినది. దీనిని పంచుకొనఁ దలఁచినవారిలో కలతలు వచ్చినందున కొంతకాలమువఱకు నూరకుండి 1795-వ సంవత్సరము జనవరినెల 3-వ తేదిని రష్యా ఆస్ట్రియాలు పోలండును మూఁడవ సారి పంచుకొనినవి. దీనికి ప్రష్యా

యొప్పుకొనెను. ఓడరు బగు నీమెను నదుల మధ్యమున నున్న రాష్ట్రము ప్రష్యా వంశమునకు వచ్చినది. ఆష్ట్రియా వంశమునకు క్రాకో, దాని దగ్గఱ నున్న మరి రెండు రాష్ట్రములును వచ్చినవి. మిగిలినది రష్యాపాలైనది. పోలులు వేయి సంవత్సరములనుండి యనుభవించిన సౌభాగ్య మప్పటితో నస్తమించినది. వేయి సంవత్సరములనుండి స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనుటకై ధారవోసిన రక్తము వృథా యైనది. నాటితో స్వాతంత్ర్యసహిత మగు పోలండు ప్రపంచపటమునుండి తుడిచివేయఁబడినది. పోలులు తమ దేశమును వదలి పర దేశములకు వెళ్లి సేనలలో చేరిరి. నెపోలియను నాయకత్వము క్రింద వీరు తమ రక్తమును నీరువలె నైరోపా రణరంగములందు ప్రవహింపఁజేసిరి.

రష్యాచక్రవర్తి యగు మొదటి అలెగ్జాండరు సలహామీఁద 1807-వ సంవత్సరములో నెపోలియను వార్సాను స్వతంత్రమండలముగా చేసెను. దీనివలన పోలుల యాశ మేల్కొనినది. ముందు వెనుక లాలోచింపకుండ వార్సాపరగణా నిర్మింపఁబడినది. ప్రష్యా వంశమునకు వచ్చిన పరగణాలు కొన్ని దీనిలో చేరెను. 1809-వ సంవత్సరము నాటికి దీనియందు 15 లక్షల జను లుండిరి. తరువాత తూర్పు గెలీషియా కూడ దీనిలో చేర్పఁబడినది. ఫ్రాన్సు దేశపు రాజ్యాంగము వంటి రాజ్యాంగ మేర్పాటుచేయఁబడినది. "నెపోలియనుకోడ్డు" అమలులో పెట్టఁబడినది. మతస్వాతంత్ర్య మియ్యఁబడినది. సేవకుల మాత్రము బానిసపనము రద్దుచేయఁబడినది. ఫ్రెడరికు ఆగస్టసు దీనికి రాజుగ చేయఁబడెను. అతఁడు జర్మనుదేశీయుఁడు. నెపోలియనునకు మిత్రుఁడు.

దీనివలన పోలండులో స్వాతంత్ర్యము మరల సంభవించు చున్నదని పోలులు తలఁచిరి. కాని కాసియుస్కో యన్నను వారి కనుమానముగనే యుండెను. తిరిగి స్వాతంత్ర్య హక్కులను కలుగఁజేయుదు నని బహిరంగముగ చెప్పనగాని నెపోలియను నొద్ద సేవ చేయుటకు కాసియుస్కో సమ్మతింపలేదు.

పోలండు దేశాభిమానుల కాశ యింకను వదలలేదు. 1812-వ సంవత్సరములో నెపోలియను రష్యామీఁదికి దండెత్తుచు పోలండులో ప్రయాణము చేసెను. అప్పుడు కూడ పోలులు తమకు స్వాతంత్ర్య మిప్పింపఁగలఁడని యాతని నేస్తుకొనిరి. 60 వేలమంది సేనలో చేరిరి. మాస్కోనగరమునకు వెళ్లిన నెపోలియను సేన వెనుకకు మరలునప్పుడు నానాబాధలు పడినది. వీరితో పాటు పోలండుసైనికులు కూడ ననేకబాధలకు పాలైరి. కాని నెపోలియను వీరి మాట నైనను దలఁపలేదు. తరువాత రెండు సంవత్సరములకు నెపోలియను నధికార మస్తమించినది. దానితో పోలుల యాశాజ్యోతి కూడ చల్లారినది.

ఐరోపారాష్ట్రములు 1814-వ సంవత్సరములో వియన్నా నగరమునందు సభ చేసి పోలండును గురించి కొంత విచారించినవి. దీని నేకరాజ్యముగ చేసి తన యధికారముక్రింద నుంచుకోవలయు నని రష్యాచక్రవర్తి యలెగ్జాండరు కోరెను. ఇతఁడు తన యభిప్రాయము 1811-వ సంవత్సరము నాటికే పోలండు ప్రజానాయకులకు తెలియఁజేసెను. ఎన్నటికైన పోలండునకు విముక్తి రష్యావలననే గాని ఫ్రాన్సువలన రా దని కూడ చెప్పెను. కాని పోలండు నేకరాజ్యముగ నిర్మించు భావము వియన్నాసభలో సమావేశమైన రాజ్యము లొప్పుకొనలేదు. బాల్టకనాని దేశము పంచుకొనుటకే చివరకు తీర్మానింపఁబడినది.

1772,1793,1795 సంవత్సరములందు జరిగిన విభాగములలో లిథూనియా మొదలగు జిల్లా లిప్పుడు కూడ రష్యావారిక్రింద నే యున్నవి. ఆష్ట్రియా ప్రష్యాలకు వచ్చిన భాగములలో కొన్ని మార్పులు కలిగినవి. గెలీషియా జనసంఖ్య 15 లక్షలు. ఈ రాష్ట్రము నాష్ట్రియావారు పుచ్చుకొనిరి. పోజను ప్రష్యా పడమటి భాగమును ఇరనులాండును ప్రష్యా యధికారముక్రిందికి వచ్చినవి. వీని జనసంఖ్య పది లక్షలు. మిగిలిన రాష్ట్రములను పోలండురాజ్యముగ నిర్మించి దానిని రష్యాచక్రవర్తి యధికారముక్రింద నుంచునట్లేర్పాటు జరిగెను.

ఇంతటితో వ్యవహారము పూర్తి కాలేదు. క్రాకో పట్టణ మతిపురాతన మైనది. జనసంఖ్య 60 వేలు. దీనిని సర్వస్వాతంత్ర్యము గల సంస్థ యగు ప్రజాప్రభుత్వముగ నిర్మించి, ప్రష్యా రష్యా ఆష్ట్రియాలు దీని తటస్థభావమునకు భంగము కలుగకుండ కాపాడునట్లు వాగ్దానము చేసెను.

ఈ యేర్పాటులవలన పోలులకు సంతోషము కలిగినది. "పోలండు" అను పేరు తిరిగి ప్రపంచపటమున గనఁబడినది. ఈ క్రొత్త రాజ్యమునకు రాజ్యపద్ధతి యేర్పాటుచేయఁబడినది. దీనివలన మంత్రులను నియమించుకొను నధికారము ప్రజలకు కలిగినది. ప్రజలు పార్లమెంటు సభ్యుల నెన్నుకొనవచ్చును. ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు ప్రజలకంటె వీరి కెక్కువ హక్కు లియ్యఁబడినవి. జాతీయపతాకము జాతీయసేన యేర్పాటు చేయఁబడెను. ప్రజలే యాయవ్యయములను చర్చించుకొనవచ్చును. మతస్వాతంత్ర్యము పత్రికాస్వాతంత్ర్యము కొసఁగఁబడినవి. కచ్చేరిలలో దేశభాషను వాడుకొనవచ్చును.

తన రాజ్యముక్రిందికి వచ్చిన భాగాలను పోలండురాజ్యములో తిరిగి కలుపుటకు రష్యాచక్రవర్తి వాగ్దానము చేసెను. కాని యది యట్లు జరుగలేదు. పోలండుదేశ ప్రభుత్వమునకును రష్యాకును తీఱని కలతలు ప్రారంభ మైనవి.

1830-వ సంవత్సరములో ఫ్రాన్సు బెల్జియము ప్రజలు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిరి. దీనివలన పోలుల కావేశము కలిగినది. రష్యావారి దాస్యమునుండి విముక్తి నొందుటకు పోలులొక్కసారి తిరుగుబాటు చేసిరి. వార్సానగరమందలి సేనలలో నీ సంక్షోభము కాలుచిచ్చువలె ప్రజ్వరిల్లినది. ఈ తిరుగుబాటు నణఁచుట సులభమే కాని, సాహసించి యీపనిని తలపెట్టినవా రొక్కరైనను

లేక పోయిరి.

తుదకు 1831వ సంవత్సరములో తిరుగుబాటు అణచి వేయబడినది. పోలండు రాజ్యము నాశనమైన తరువాత రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములలోని పోలుల బలము తగ్గినది. వారు నానా బాధలను పొల్పడవలసివచ్చెను.

పోలండులో స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచుండిన క్రాకో ప్రజా ప్రభుత్వము కూడ ఆస్ట్రియాలో కలిపివేయబడినది. దీని చెప్పుటకైన నాస్ట్రియాలో కలుపుకోవలయునని మాటిమాటికి పోలండును పంచుకొనిన రాష్ట్రములు పదునొకండు సంవత్సరముల క్రిందటనే నిశ్చయించుకొనినవి. దీనితో పోలుల పరిపాలనముక్రింద నుండిన పోలండు లేకుండ నశించినది.

ప్రష్యారాజ్యముక్రింద నుండిన పోలులు తమ యాగ్రహము నణచుకొని లెక్కను దోలించుకొనక భయపడి శాంతిచిత్తులై యుండిరి. 1863వ సంవత్సరములో రష్యను పోలండునందు పెద్ద విప్లవము పుట్టి విజృంభిచూ మున్నగు పనిగలా లన్నిటికిని వ్యాపించెను. కొలది కాలమున కుదార స్వభావుండగు రెండవ యలెగ్జాండరు రష్యాచక్రవర్తి యయ్యెను. ఇతర దేశములలో, ముఖ్యముగ నిటలీయందు, జాతీయత విజయము బొందుచుండెను. ఈ కారణముల వలన తమకు కూడ విజయము కలుగు నని పోలులలో నుత్సాహములు కలిగెను. కాని వీరి కష్టము సేన లేదు. స్వదేశ ప్రభుత్వము లేదు. ధనము లేదు. కాబట్టి వీరు తమకు విజయము పరదేశముల సాహాయ్యమువలననే కలుగగలదని భావించి యితర రాజ్యముల సాహాయ్యమును కోరిరి. కాని యొక్కరైనను పట్టి మని సాహాయ్యము చేయలేక పోయిరి.

ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యముక్రింద నుండిన పోలుల స్థితిగతు లంత హీనముగ లేవు. 1866వ సంవత్సరములో ప్రష్యావలన ఓడింపబడినది మొదలు ఆస్ట్రియావారు తమ రాజ్యములోని వివిధజాతులను సరిగ నాదరింప నారంభించిరి. పోలులు విద్యావంతులై యుక్తిచే ఫ్రాన్సిసు జోసెఫును మెప్పించి, 1869వ సంవత్సరములో గలీషియా రాష్ట్రమునకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిరి. దీనివలన ఆస్ట్రియా పార్లమెంటునకు 80 మంది సభ్యులను పంపుకొను నధికారము వీరికి వచ్చినది. బాడెని గోలుకోస్కి మున్నగు బుద్ధిసంపన్నులు గలీషియాలో జన్మించి యాస్ట్రియా సామ్రాజ్యమునం దమాత్యపదవుల నలంకరించి దేశమునకు కీర్తి తెచ్చిరి.

ప్రష్యాలో పోలులు నేటికిని చాల బాధింపబడుచున్నారు. పోలులు జర్మను ప్రాబల్యమును తొలగించుకొని తిరిగి తలయెత్తుదురేమో యని జర్మను సామ్రాజ్యములో నాయకత్వము వహించుచున్నట్టి యాధిక్యముకో నుండిన ప్రష్యా భయపడసాగెను.

అది కారణముగా ప్రష్యనులు పోలుల లక్షణములను రూపుమాపుటకు సమకట్టిరి. పోలులను నిర్ధనులై నానాబాధలు పెట్టి తమ ప్రాబల్యమును వ్యాపింపజేయ నారంభించిరి. ముఖ్యముగ ప్రష్యనులు తమ కోరిక నెరవేర్చు కొనుటకై రెండు పద్ధతుల నవలంబించిరి. మొదటిది పోలిషుభాషను నిర్మూలము చేయుట. జర్మనులను పోలండునకు వలస పంపించుట రెండవది. వీనివలన పోలుల నాగరికమును ప్రత్యేకజాతి లక్షణములను అంతరించునని వారు తలచిరి. జర్మని భాషలోనే పిల్లలకు చదువు చెప్పవలసిన దని 1872వ సంవత్సరము నాటికే యధికారు లుత్తరువు చేసిరి. విద్యార్థులు దైవ ప్రార్థనను జర్మని భాషలో చేయుటకు నిరాకరించినప్పుడు కొరడా దెబ్బలు కొట్టించిరి. 1906వ సంవత్సరములో లక్షమంది విద్యార్థులు సమ్మె కట్టిరి. వీరు చేసిన యపరాధము నదేమియు లేదు. జర్మని భాషలో పరీక్షాపత్రములను వ్రాయలేదు.

పోలండులో భూములను కొని జర్మనుల కిచ్చుటకై 188_వ సంవత్సరమున నొక సంఘ మేర్పాటు చేయబడినది. ఇందులకై రమారమి 7 కోట్ల 50 లక్షల రూపాయలు వెచ్చింపబడినవి. మరి సంవత్సరములయిన తరువాత దీనికి ఇంకను పెట్టిన సొమ్ము కన్న వేయబడెను. పదు నైదుసంవత్సరములలో కొనబడిన 6 వందలచదరపుమైళ్ల భూమిలో నాలుగు వేల కుటుంబములవారు స్థిరవాస మేర్పరచుకొని దానిని స్వదేశముగ భావించుకొనిరి. కాని తూర్పు సరిహద్దుల దిగువభాగముల నుండి జర్మనులకంటె యెక్కువగ పోలులే వచ్చుచు నారంభించిరి. తరువాత తూర్పు ప్రష్యాలోని జర్మనుల సంఖ్య క్రమక్రమముగ క్షీణింప నారంభించెను.

సర్వకాలములందు మున్న యూరపీయ ప్రపంచమునం దెట్టి యిట్టి కష్టపరంపరల ననుభవించి యుండలేదు. ఒకానొకప్పుడు తలయెత్తి తిరిగిన పోలండు రాజ్యమునందు నేడు రెండు కోట్లమహాజనులు నివసించుచున్నారు. వీరిలో కోటి సంకెనలను పోలిషుభాష నే మాతృభాషగా మాట్లాడుచున్నారు. పోలులు నాశనమును భరించుట కెన్నాటికిని కోరరు. నేటివారికి స్వాతంత్ర్యము జాతిని ఉద్ధరించుకొను శక్తి యుండినయెడల; వీరు కూడ పోలుల వలె పెంచుకొనక పోదురా? కొన్ని కాలమాహాత్మ్యమువలన నేనాటికి వీరిలో సగము రష్యాకును మూడవ వంతు యాస్ట్రియాకును మిగిలిన వారు ప్రష్యాకును లోబడవలసివచ్చినది. రష్యా ప్రష్యాలలో పోలుల జాతీయచిహ్నము లన్నియు నన్ని రీతి వాడుకోవములు లేకుండ పోయినవి. ఆస్ట్రియాలో కూడ వీరు పడిన కష్టములు ముందుగనలె ప్రక్కప్రక్కను పట్టి జాతీయ వినాశనమునకు నెనుబణమును స్ఫురణను తెచ్చుచున్నవి. ఎన్ని చిక్కులు వచ్చినను అంతరాత్మకు చావు లేదు కదా. పోలుల స్వకీయాన్నదేశము మాత్ర మిప్పటికిని సజీవమై ప్రాణప్రతిష్ఠానను చుదుము మెదురు చూచుచున్నది. ఏవైపు చూచినను వాఙ్మయ సంపదయం దేమి శిల్పలేఖన చిత్రలేఖనము గాన విద్య కళలయం దేమి శాస్త్రపరిచయమునం దేమి పారంగతులైన ప్రవీణు లందరు పోలులే. ఇంతకంటె పోలుల జాతీయ లక్షణములను బోట నిదర్శన మేమి యుండును? గతశతాబ్ద మధ్యమున దేశాభిమానులు కొందరు "పోలిషు రివ్యూ" అను పత్రికను 1860వ సంవత్సరములో నెలకొల్పి గీటెరాండనా పూర్వ జాతీయ దేశోపేతులను రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములలో చెల్లాచెదరై యున్న పోలుల హృదయాంతరాళములందు నిరంతరశముగ వెదజల్లి పూర్వజ్ఞానమును మేల్కొల్పి వారిని నభినోద్యమముల కాకర్షించుచు స్వాతంత్ర్య సర్వావస్థలందును రిజ్యాతీ యోద్ధరణమునకు పాటుపడుచున్నారు. ప్రస్తుతమహాసంగ్రామాంతమునందైనను నీ దేశసేవాపరాయణుల ప్రయత్నములు సఫలీకృతము లగును గాక!

మాంటినీగ్రో చరిత్రము

కసావో యుద్ధమునకు బాల్కను రాష్ట్రములలో నొక్కటగు మాంటినీగ్రో యడ్రియాటిక్కు సముద్రతీరమున నున్నది. మాంటినీగ్రినులు కూడ సర్వియనులవలె స్లావులు. స్వేచ్ఛాపరిపాలనాపరులును స్వరాజ్యనిర్వాహకశక్తి గలవారును నగుటచే వీరు తమ ప్రక్క నుండిన యేడ్రియాటిక్కు సముద్రములో రోమకసామ్రాజ్యమువారి స్వేచ్ఛావిహారమున కాటంకముగ నుండిరి. అందువలన రోమకసామ్రాజ్యమువారు, ఆస్ట్రియ రాజు ప్రభుత్వము పర్యంతము నీ దేశమునకు స్వాతంత్ర్యము లేకుండ జేసి దీనిని సామంతరాజ్యముగ నుంచుకొనిరి. రోమకసామ్రాజ్యమునకును గ్రీకు సామ్రాజ్యమునకును నడుమ నుండుటచేత ముఖ్యముగ గ్రీకు సామ్రాజ్యమున కంటియుండుటచేత మాంటినీగ్రోకు గ్రీకువారితో సంబంధ మెచ్చుగ నుండెను. అయినను సర్వియా ప్రభ హెచ్చుగ నుండిన దినములలో ముఖ్యముగ దూషన్ ప్రభుత్వకాలమున, నిది సర్వియాకు సామంతరాజ్యముగ నుండెను. కొంత కాలమునకు పిమ్మట స్వతంత్రరాజ్యముగ నుండినను, తురుష్కుల ప్రభ హెచ్చుటచే, కసావో యుద్ధములో వారిచే పూర్ణముగ నోడింపబడెను. ఈ యపజయము మాంటినీగ్రోవారిని తరతరములు ఖేదపడునట్లు చేసినది.

కవిపటిరాజు పాలనము

1389-వ సం. మొదలు 1516-వ సం. వఱకు మాంటినీగ్రోకు కాలముగ తుర్కులపై కలహములతోడనే జరిగిపోయెను. స్టీఫెన్ క్రొనేవిక్ అను మాంటినీగ్రోరాజు కాలములో 1424-1436 సం. లోపల 63 యుద్ధములు జరిగె యన్నిటిలోను తురుష్కులు జయింపబడిరి. అయినను, క్రొనేవిక్ రాజు తురుష్కుల బాధకు జడిసి, యవసరమగునప్పుడు తనకు సహాయముల చేయుటకు రోము చక్రవర్తితో సంధి చేసికొనెను. తుర్కీవారు ఏషియా మైనరు, సర్వియా, అల్బేనియాలతో యుద్ధము చేయుచుండిన సమయమునందు స్టీఫెన్ క్రొనెవిక్ అల్బేనియా సేనాధిపతితో చేరి తురుష్కులపైకి పోయెను. కాన్‌స్టాంటినోపిలు రాజగు రెండవ మహమ్మదు మాసిడోనియా లోనికి పారిపోవునట్లు చేయబడెను. 1466-వ సం.లో క్రొనెవిక్ చనిపోయెను. జ్యేష్ఠపుత్రుఁ డగు ఇవాన్ రాజయ్యెను. తురుష్కులు 1459-వ సం.లో సర్వియాను, పిమ్మట బాస్నియా, ఆల్బేనియా హర్జగోవినా మున్నగు రాజ్యముల నన్నిటిని ఒక్కొక్కటిగ వశపఱచుకొనిరి. ఇంతియుకాక, పలాయితు లగు సర్బులకు శరణముగ నుండిన మాంటినీగ్రోపై తురుష్కుల దృష్టి ప్రసరించెను. తుర్కీ సుల్తా నగు సాలోమను పాషా స్కూటరిని ముట్టడించెను. మాంటినీగ్రో కొత్తిడి కలిగెను. మాంటినీగ్రోకు ముఖ్యపట్టణ మగు జబల్‌జాక్ ముట్టడింపబడెను. తన ముఖ్యపట్టణమును తురుష్కులకు స్వాధీనము కానీయక దానిని తగులబెట్టి యివాను మఱొకచోట ముఖ్యపట్టణము నేర్పఱచుకొనెను; పిమ్మట కొంతకాలము దీని కేవిధమగు తొందరలు లేక 1490-వ సం.లో మరణించెను. ఇతని కుమారుడు ఇవాన్ అనునతఁడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఈతడు నాగరకాగ్రణి యగు వెనీసు స్త్రీపుత్రుఁ డగుటచేతను తాను వెనీసు నాగరికుని పెండ్లాడుటచేతను, దుండగపు తిరుగుబాటు నీయనాగరకపు కొండ దేశమునందుండ లేకపోయెను. కాబట్టి యితఁడు తన దేశమునకు తన ధర్మాధికారి ముఖ్యుఁడగు బాబిలాన్ అను మతగురువును సొంత తమ్ములను ప్రజలను విడిచిపెట్టి తన దేశపు ప్రభుత్వము నామతగురువు కొప్పగించెను. 1516-వ సం.లో ప్రారంభ మయిన యీ యేర్పాటు కొంచెము కొంచెము మార్పులతో 1851-వ సం. వఱకు జరిగెను. ఈ మతగురువు రాజ్యాధిష్ఠానము నందఱు నంగీకరించిరి. పిమ్మట జార్జియు నతని భార్యయు సామంతరాజులతో కూడ కటారో పట్టణమునకు బయలుదేరిరి. ఈ వియోగము ప్రజలకు చాల కష్టముగ నుండెను. తక్కిన రాష్ట్రము లన్నియు తురుష్కుల యధీనములో నున్నను మాంటినీగ్రో మాత్రము స్వాతంత్ర్యముగ నుండుటను జూచి, యందఱును వీరు స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొన గలరా యని యాశ్చర్యము నొందుచుండిరి.

ప్రజాప్రాతినిధ్యము

1516—1696

తోడి సామంతులలో నొకరు గాక, ప్రత్యేకము మతగురువు సింహాసనమునకు వచ్చుటచే, సామంతులలో నసూయ యంకురించి యంతఃకలహము లణఁగెను. బిషప్పొక్కఁడే నిరంకుశాధికారము వహించి యుండవలె నని జార్జి తలంపలేదు; బిషప్పుతోపాటు దేశరక్షణకై సైనికశాఖాపరిపాలనకు నొకనిని సివిల్ గవర్నరు నొకనిని నియమించెను. ఈయన ప్రజాప్రాతినిధ్యరీత్యానే యగుటచే సర్వజనాంగీకృతుఁడు. బాబిలాసునకు పిమ్మట ముగ్గురు మతగురువులు (వ్లాడికాన్) శాంతిస్థాపనముతో ప్రభుత్వముచేసిరి. ఈ కాలమునందు వీరు బైబిలు ప్రచారము హెచ్చుగ చేసిరి. తురుష్కరాజైన అలీపాషాకు సామంతులగు మాంటినీగ్రోవారు కప్పము కట్టుటకు నిరాకరించినందున, 1604-వ సం.లో మాంటినీగ్రోపై తురుష్కులు దండెత్తివచ్చిరి; కాని విశేషనష్టముతో ఓడిపోయిరి. ఈ పరాభవమువలన తురుష్కు లతి రోషముతో ఎనిమిది సంవత్సరములకు పిమ్మట 1613-వ సం.లో మరల మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చిరి. ఈసారి మాంటినీగ్రోను పూర్తిగ తుడిచివేయవలె ననియే వారి సంకల్పము. యుద్ధమునందలి జయాపజయము లొక సైనికసంఖ్యపైనే యాధారపడి యుండెనేని మాంటి

నీగ్రో యధోగతి చెందెడివారే. కాని మాంటినీగ్రో పర్వతప్రాంతములలో, తమ యశ్వబలము నిరుపయోగమైనందున తుర్కీవా రపజయము పొందిరి. తుర్కీవా రింకెటి నష్ట మెప్పుడు నొందియుండలేదు. ఆర్ స్లాగ్ పాషాకు గాయములు తగిలెను. రెండవ సేనానియొక్కయు మతి మూడు రధికారులయొక్కయు తలలు గొనిపోబడి సెటింజె కోటయొక్క బురుజులపై వ్రేలింపబడెను.

ఈ యపజయములవలన తురుష్కుల కపకీర్తి హెచ్చెను. మాంటినీగ్రోనుల ప్రతిభ ప్రబలెను. 1623 వ సం. లో సొలామన్ పాషా యను తురుష్కప్రభువు 80,000 సైన్యముతో మాంటినీగ్రోను ధ్వంసము చేయ నడుకట్టి యెవని దివము లభించునట్లు పోయి సలీవ్ మాంటినీగ్రోనులను వారి ముఖ్యపట్టణమగు సెటింజెకి తరిమివేసెను. సెటింజె నాక్రమించుకొనెను. మాంటినీగ్రోనులు లోబడిరి; తురుష్కులకు కప్పము కట్టవలసిన వారైరి. కాని మాంటినీగ్రోనులు తమ దేశమందలి యుద్ధములలో గొప్ప సేనలు దుర్భాధచే వశింపవనియు స్వల్పసైన్యాధిపతులు జయింతు రనియు నిదివఱకుండిన సిద్ధాంతము మనసునందుంచుకొని కొంత సైన్యము సార్వేనియా వైపునుండి మరల్చి తురుష్కులను ముట్టడించి వారిని మరల జయించిరి.

మాంటినీగ్రోనులకును ఆల్బేనియనులకును గల మతభేదము వీరి నైకమత్యహీనులను జేసి యుభయులను తురుష్కులయొక్క ప్రతాపమునకు లొంగునట్లు చేసినది. మాంటినీగ్రోనులకును తురుష్కులకును జరిగిన పోరాటముల నెన్నజొచ్చిన వేలకొలంది గలవు. పాఠకులకు విసుకు పుట్టును. తురుష్కు లొకసారి అహమెటు పాషా యాధిపత్యముక్రింద 60,000 సైన్యముతో మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చినప్పుడు జరిగిన ఘోరయుద్ధములో నిరువదివేల మంది తురుష్కులు రణరంగమున చనిపోయిరి. మున్నూరుమంది మాంటినీగ్రోలుమాత్రమే నష్టమైరి. మాంటినీగ్రో విశేషించి పర్వతప్రదేశ మగుటచే నెంతటి సంఖ్యగల సైన్యములను నచటి యుద్ధమునకు తెంతురు. తరువాత యిరువది సంవత్సరములలో తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి యిమ్మారు దండెత్తిపోయి యోడింపబడిరి. ఒక యుద్ధములో వేయిమంది మాంటినీగ్రోలు 20 వేల మంది గల తురుష్కసేన నిరువది సారులు పాఱద్రోలిరి. ఈ నిరంతర కలహములవలన నొక జిల్లాలో కూడుల మాంటినీగ్రోలు 40 మంది మాత్రమే మిగిలిరి. కాని క్రైస్తవదేశము లన్నిటిలోను వీరి ప్రతాపము హెచ్చెను. 1735.వ సం. లో మాంటినీగ్రో రాజగు మొదటి డానిలో మరణించినప్పు డతని కుమారుడగు సావాకు దక్కినది యతనికీర్తిమాత్రమే.

సావా రష్యా జర్మనులతో స్నేహము చేసికొనెను. రష్యా చక్రవర్తి యితనిని గౌరవముగ చూచెను; ఇతని దేశమునకు సాలునకు 3000 రౌబిలలను నాణెము లొసంగుచుండెను; తుర్కీతోడి కలహములలో నంతరించిన పౌరకాలల యుద్ధారణము నిమిత్తమితని దేశమునకు సాలునకు 1000 డ్యూకట్లు నిచ్చుచుండెను. సెంటు పీటర్సు బర్గులో నున్న సైనికశిక్షణాలయములో మాంటినీగ్రో బాలుర పదునైదుగురకు విద్యాశిక్షణ మొసంగుచుండెను. పిమ్మట 1766.వ సం. లో సావా మరణించెను.

1782—1830

ఒకటవ పీటరు కరుసమర్థుడు, శూరుడు, పట్టుదల గల వాడు. ఈతని పరాక్రమమువలన ఆస్ట్రియా రష్యా యింగ్లండులు కూడ నితని సహాయము నపేక్షించుటకు సంశయింపకుండెను. అతని మోటు సైనికులు నెపోలియను నాకే వాటంకపరుపగలిగిరి. 1788.వ సం. లో ఆస్ట్రియా రష్యాలు తుర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించినప్పుడు మాంటినీగ్రోవారి సహాయము గోరిరి. 1807.వ సం. లో జరిగిన టిల్ సిట్ సంధివలన బొకె ఫ్రెంచివారిక్రిందికి వచ్చెను. నెపోలియను మాంటినీగ్రోను లసాధ్యులనియు వారి నణచుటకు ప్రయత్నించుటకన్న వారితో మిత్రభావము గలిగియుండుట శ్రేయస్కర మనియు గ్రహించెను; తన సొంత కర్చుతో మాంటినీగ్రోలో బాటలను వేయించెద నని చెప్పెను. కాని మాంటినీగ్రోనులు బండ్లు రాగలిగిన బాటలలో ఫిరంగులు గూడ సులువుగ తమ పైకి రాగలవని గ్రహించి యీబాటల సదుపాయమును నిరాకరించిరి. తమ దేశములలో బాటలు లేకపోవుటకు తగిన సదుపాయములు లేమియే, తమ స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుచున్న దనియు, ఆ ప్రకృతిరక్షణ సాధనములను మార్చుట తమకు హానికర మనియు వీరి సిద్ధాంతము. మాంటినీగ్రోను పీటరిని తన్ను నిరసించి రను కోపముచే నెపోలియను వారి దేశమును రూపుమాపుటకు శపథము చేసెను.

1830—1860

మొదటి పీటరు తదనంతర మతని పుత్రుడు, రెండవ పీటరు సింహాసనమునకు వచ్చెను. ఇతడు మహాబలిష్ఠుడు. 1820.వ సం. గలిగిన యపజయము మొదలు తురుష్కులు మాంటి నీగ్రో మాట తలపెట్టరయిరి. 1832.వ సం. లో ఆల్బేనియా తిరిగి తురుష్కులకు స్వాధీన మాయెను. కాని తురుష్కులు మాంటినీగ్రోనుల శౌర్యపరాక్రమములను మరువలేదు. వీరిని నయమున సాధింపవలెనను సంకల్పముతో 1856.వ సం. లో మాంటినీగ్రో రాజసంశము యొక్క పారంపర్యపు హక్కును తా మొప్పుకొనెద మనియు మాంటినీగ్రోకు మరికొంత దేశమును గూడ నిచ్చెద మనియు తురుష్కుల యాధికారమును మాత్రము మాంటి నీగ్రోను లంగీకరింపవలయునని యు తురుష్కులు మాంటినీగ్రోనులను కోరిరి. దీనిని మాంటినీగ్రోనులు నిరాకరించిరి. స్వల్పదేశమున కాశపడి సుల్తానులకు తలయొగ్గుట కే మాంటి నీగ్రో మానవుడును నొప్పుకొనడాయెను. తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తి వచ్చి పూర్ణముగ నోడిపోయిరి. రెండవ పీటరు మిగుల శూరుడు; 6 అడుగుల 9 అంగుళములయెత్తు గలవాడు; దయాసక్తుడు. 1845.వ సం.న తన దేశమునకు గలిగిన క్షామములో నితడు తన నగల నన్నిటి నమ్మి స్టీమరులకొలంది ధాన్యమును తెప్పించి ప్రజలకు పంచిపెట్టించెను. ఇట్టి మహామహుడు 1851.వ సం.లో మరణించెను. ఈతనికి పిమ్మట రెండవ డానిలో రాజయ్యెను.

ఇతఁడు విశేషమగు మతభక్తి గలవాఁడు కావుచే, నితని కాలములో రాజ్యాధికారము మతాధికారము వేఱుచేయఁబడెను. రెండవ పేటరు కాలమున శాంతముగ నుండిన తురుష్కులు తిరిగి రెండవ డానిలో కాలమున మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చిరి. ఓమర్ పాషాను తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి పంపిరి. తుర్కీ నౌకాబలము అల్బేనియా రేవును ముట్టడించెను. డానిలో రష్యా ఆస్ట్రియాల సహాయమునకై రాయబారి నంపెను కాని రాయబారి తిరిగిరాకపూర్వమే 1850.వ సం॥ జనవరి నెల 20 వ తేది రాత్రి మాంటినీగ్రోనులు ఓమర్ పాషా సైన్యముమీఁద పడి 17 పట్టణములను నాశనము చేసి 370 మంది నౌరి తురుష్కుల తలలను గొనిపోయిరి. ఇంతలో ఆస్ట్రియా రష్యాలు కాన్‌స్టాంటినోపిలులో సంధి సాగింప మొదలుపెట్టెను. ఇవి యన్నియు లక్ష్యపెట్టక ఓమర్ ఆస్ట్రోగ్‌వరకు వచ్చెను. కాని, విశేష నష్టము నొందెను. ఇంతలో వర్షకాలము వచ్చెను. నదులు దాఁటుట కలవికాకుండెను. దీనికి తోడు సుల్తాను యుద్ధము నాఁపుట కుత్తరువులిచ్చెను. ఈ యుద్ధము జరిగిన మూడు మాసములలోను 4,500 మంది తురుష్కులు యుద్ధభూమి కర్పితులైరి. ఇంతకంటె నెక్కువమంది వికలాంగులైరి. 900 మంది ఖైదీలుగ పట్టుకొనఁబడిరి. ఈ విధముగ తురుష్కులతో వీరు పోరాడిన యుద్ధములు లెక్కకు మిక్కిలిగ నున్నవి. వాని నన్నిటిని గూర్చియు చదివినచో, నెట్టి మానవులకును మాంటినీగ్రోనులకు సాటి యోధులు లేరని తోఁచకమానదు. ఎన్ని యుద్ధములం దెన్నిసారు లపజయము నొందినను క్రౌర్యముతో, తమ వైరుల శౌర్యము నెఱింగియు నిరుత్సాహులు గాక, యుద్ధమునకు పునఃప్రయత్నములు చేయు తురుష్కుల చరిత్ర మసమానమని కూడ తోఁచకమానదు.

నూరుల కొలంది యుద్ధములం గలిగిన యనుభవముచే సైనిక శిక్షణ మవశ్యమని తోఁచి 1853.వ సం. న డానిలో సైనిక శాసనమును నిర్మింప మొదలిడెను. ఇప్పటివఱకును మాంటినీగ్రో సైనికులకు శిక్షణము లేదు. యుద్ధము వచ్చిన దినముతోడనె మూలమూలలనుండి ప్రజలందఱు కొన్ని గంటలలో ప్రోగగుదురు. ప్రాచీనా యుద్ధము లగు కత్తులు కటారులే వీరికిఁ గల యాయుధములు. దీనికి తోడు శత్రువులనుండి యప్పుడప్పుడు యుద్ధములలో పట్టుకొనిన యసంఖ్యాకములగు ఫిరంగులు తుపాకులు కూడఁ గలవు. యుద్ధము ముగిసినతోడనే యుతర పల్లెలకు వారు పోయి సేద్యము చేసికొను చుండెడివారు. డానిలో 18 మొదలు 60 సం. ల వయసు గల ప్రతిమానవుని సైనికునిఁగ చేర్చుకొనెను.

1854.వ సం. లో క్రిమియా యుద్ధము పొసఁగెను. మాంటినీగ్రోను తటస్థముగ నుండు మని యాస్ట్రియా రా జొత్తిడి చేసెను. యుద్ధధ్వని వినినతోడనే యుత్సాహితు లగు మాంటినీగ్రో ప్రజలు కలహమునకు కాలు ద్రవ్వుచుండిరి; సరిహద్దులలోని తురుష్కులను వధింపసాగిరి.

1857.వ సం. లో డానిలో ప్యారిసును సందర్శించినపుడు సుల్తానునకు నామమాత్రము తాను లోఁబడినచో దానికి ప్రతిఫలముగ కొంత దేశము నిప్పించెద మనియు, తుఆకల రేవులలో మాంటినీగ్రో పతాక ముండునట్లు చేసెద మనియు చెప్పిరి. ఈ పద్ధతి నిరువది లైన వత్సరముల క్రిందట రెండవ పేటరు నిరాకరించెను. దాని నిప్పుడు రెండవ డానిలో యంగీకరించెను. ఈ నీచపు టొప్పుదల స్వాతంత్ర్యప్రియులును పరాక్రమవంతులును నగు మాంటినీగ్రో ప్రజల కనిష్టము కలిగించెను. దేశమునం దసంతుష్టి ప్రబలెను. సామంత నాయకు లనేకులు తిరుగఁబడిరి. వారి నణఁచుటకు డానిలో కింతో శ్రమ యయ్యెను.

ఇ దంతయు నిట్లుండఁగ, సంధిని సరకుచేయక తురుష్కులు 7,000 మంది సైనికులతో హుసేన్ పాషాను ఉత్తరప్రాంత దేశము పైకి పంపిరి. ఆస్ట్రియా రష్యాలు డానిలో మొఱకు నెడచెవి నిడెను. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు మూడవ నెపోలియను మాత్రము వీరికి తోడ్పడి తన నౌకాదళమును రగూసాకు పంపెను. డానిలో సోదరుఁ డగు, మిర్కో సైన్యము నడపెను. గ్రహోవోయొద్ద యుద్ధము జరిగెను. మే నెల 3.వ తేదిని యుద్ధ మారంభ మాయెను. మృత్యు వాసన్నం బైనను తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి వత్తు రనినట్లు మిర్కో తురుష్క సైన్యములను తుత్తునియలు చేసెను. ఎక్కడి ఫిరంగులకడ నుండు యోధు లక్కడనే వధింపఁబడిరి. పరలిపోవుటకు వీలు లేకుండ కనుమ ద్వారమున నొక సేన కావలి యుండెను. కొన్ని వారములకు పిమ్మట యుద్ధభూమిని చూచిన యొక యాస్ట్రియా యధికారి యప్పటి కింకను 2,237 శవములు యుద్ధభూమియం దున్నట్లు చెప్పెను. 4,500 మంది మాంటినీగ్రోనులలో 400 మంది మాత్రము హతులైరి. తురుష్కుల నష్ట మింత కనిమిది రెట్లు కధిక మాయెను.

1858.వ సం.లో గొప్ప రాజ్యముల రాయబారు లందఱును కాన్‌స్టాంటినోపిలులో సమకూడి మాంటినీగ్రోకును తుర్కీకిని గల సరిహద్దు వివాదము నాలోచించిరి. కాని వీరి యేర్పాటు సఫలము కాకపోయెను. పిమ్మట జరిగిన రెండు యుద్ధములలో నిది స్పష్ట మయ్యెను. 1855.వ సం. న డానిలో వ్రాసిన న్యాయశాసనము 1888.వ సం. వఱకు అమలులో నుండెను. పిమ్మట విశేషకాలము గడువకముందే 1860.వ సం. లో నితఁడు చంపఁబడెను.

ఒకటవ నికోలాస్ ప్రభుత్వము

1860-1896

డానిలోకు పిమ్మట నతని యన్న కుమారుఁడగు మొదటి నికోలాస్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుడు; ప్యారిస్ నగరములో విద్యాశిక్షణ నొందెను, ఫ్రెంచి భాష నతి చాకచక్యముతో మాట్లాడెడివాఁడు. ఇతనిని చూచినవారిలో నితని గొప్ప లక్షణములను కనిపెట్టనివారు లేరు. ఇతని ప్రభుత్వారంభము ననే తురుష్కులతో యుద్ధము పొసఁగెను. ఇందుమాత్రము తురుష్కులకే జయము కలిగెను. కాని తుదకు స్కుటరీయొద్ద సంధి జరిగెను. ఇం దతికఠిన మైన షరతులు మాంటినీగ్రోనులపై నిర్ణయింపఁబడెను. పదునాల్గేండ్లు గడచినతర్వాత దేశములో క్షామము ప్రవేశించెను, కలరా వ్యాపించెను. ఈసందర్భమందు ఫ్రెంచివారు చాల సహాయము చేసిరి. దైవానుగ్రహమున నివి త్వరలో శాంతి నొందినవి.

కడచిన యుద్ధమునకు ఫలితముగ, నింతవఱ కుండిన యుద్ధపు కట్టుఁబాట్లు చాలవని గ్రహించి నికోలాసు ఫ్రాన్సులో పెక్కు తుపాకులను లాటరీలో కొనెను. మాజీన నెపోలియను, జారు, సర్వియా రాజగు మిశయిల్, మఱియొక సర్బ్ ప్రముఖుఁడును కలసి సొమ్ము పెట్టుఁబడి పెట్టిరి. సర్వియా రాజా ఫిరంగుల కర్మాగారమును నిర్మించువాని నొకనిని పంపెను. దీనిని సెటింజెలో స్థాపించిరి. ఇవి యన్నియు సమకూర్చుకొని నికోలాస్ సైనికాభివృద్ధికి ప్రారంభించెను. 1870వ సం. లో కప్టెన్ వ్లాహోవిక్ అనువాఁడు సైన్యశిక్షణప్రకరణము వ్రాయ మొదలిడెను. యుక్తవయసు వచ్చిన ప్రతిమనుజునకును ఒక తుపాకియు కొన్ని తోటాలును నొసంగఁబడెను. వారు తుపాకులను తమ పిల్లలకన్న నెక్కుడుగ ప్రేమించిరి. 1895వ సం. లో రష్యాజారు తన పేరున బహుమతిగ 30,000 తుపాకులను పెక్కు ఫిరంగులను తోటాలు మున్నగువానిని ఆంటివరికి పంపెను. రష్యను సైనిక శిక్షకులు పోడ్గోరికాలో నొక సైనికోన్నత శిక్షాలయమును స్థాపించిరి. సెటింజెయొద్ద సైనికు లుండుట కొక యుండ్లగదుల కట్టఁబడెను. ఈ విధముగనే విద్యాశాఖ గూడ నేర్పడి విద్య యభివృద్ధి యయ్యెను. అప్పటికి ప్రయిమరీ విద్య ముఖ్యముగ నెంచఁబడెను. కాని యుద్ధసమయములో పీరంగులు కలములకు బదులు కత్తులను మార్చెడివారు.

1876వ సం. లో మాంటినీగ్రోనులు తురుష్కులపై యుద్ధము ప్రకటించిరి, ఇందు కూడ పూర్ణముగ జయము నొందిరి. ఈ యుద్ధమునందు వీ రేడ్రియాటిక్ సముద్రతీరమున ముప్పది మైళ్ల దేశమును సంపాదించిరి. ఇది యింగ్లీషువారి సహాయమువలన వచ్చిన దని నేఁటవఱకు ప్రతిదేశభక్తుఁడును గ్లాడ్‌స్టన్ మంత్రివర్యుని నామము స్మరించుచుండును. దేశమునందు బాటలు విస్తరిల్లుట దేశమున కపాయకర మను ప్రాచీన సిద్ధాంతమును విడిచి, నికోలాసు దేశమునందలి ముఖ్యపట్టణముల నన్నింటిని మంచి బాటలతో కలిపెను. పిమ్మట తుర్కీతో నొకసారి కలహము కలిగినను, అన్ని వైపులను చుట్టుకొనియుండుటచే ఆస్ట్రియా తుర్కీకన్న గొప్ప శత్రు వాయెను. రష్యా చక్రవర్తి కుటుంబముతో చేసిన సంబంధములవలన మాంటినీగ్రోకు రష్యా పరమమిత్ర మాయెను.

రుమేనియా రాజ్యము

రుమేనియా యూరపుదేశ మంతటిలో ఫలవంతమయినది. ఇయ్యది, బాల్కను రాష్ట్రములలో చేరినది కాకుండుటచే 1912-13 లో జరిగిన బాల్కను యుద్ధమునందు జోక్యము కలుగఁజేసికొనలేదు. కాని చిట్టచివరకు బల్గేరియా తక్కిన బాల్కను రాష్ట్రములతో వ్యతిరేకముగ నుండినపుడు రొమేనియా బల్గేరియాపై దండెత్తి బల్గేరియానుండి 2,85,000 మంది జనులు గల 7,609 చతురపు మైళ్ల భూమిని సంపాదింపఁగలిగెను.

ఈ దేశపు వైశాల్యము 52,700 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 7,500,000; ఆదాయము 22,000,000 పవనులు; ఋణము 63,000,000 పవనులు; వ్యాపారము 41,000,000 పవనులు; సైన్యము శాంతిసమయమునందు 98,500 మంది, యుద్ధసమయమునందు 420,000 మంది; ఇందు 56,164 టన్నుల పరిమాణము గల 34 వర్తకపుస్టీమరులును, 56,842 టన్నుల పరిమాణము గల 36 సాధారణపు ఓడలును గలవు.

రష్యా సామ్రాజ్యము

వ్యక్తులకువలె జాతులకును బాల్య కౌమార యౌవన వార్ధక్యములు సహజావస్థలు. ఇప్పటి యూరపుజాతుల స్థితిని గమనించిన నీస్థితి తెలియుచున్నది. గ్రీకు రోమక జాతులు గతించినవి. వాని స్థానములందు క్రొత్త జాతులు పుట్టి విజృంభించినవి. ఆ జాతులిపుడు దశాభేదములందున్నవి. కొన్ని జాతులు యౌవనదశను దాటినవి. మరికొన్ని జాతులు యౌవనదశయందున్నవి. ఇతరకొన్ని యౌవనదశను పొందనున్నవి. జర్మనుజాతి యౌవనదశయందున్నది. ఆ జాతియొక్క తెల్విబ్బాల కా దశయే కారణమై యుండెను. రుష్యాదేశమునకు యౌవనదశ యింకను రానున్నది. ఇదియే యీ జాతి వెనుకబడియుండుటకు కారణమయియున్నది. రుష్యాదేశచరిత్రము 9-వ శతాబ్దమున ప్రారంభమైనట్టున్నను, నిశ్చయముగ 17-వ శతాబ్దమునందు పీటరు మహామహునితో ప్రారంభమైనదని యెంచవచ్చును.

రషియాసామ్రాజ్యపు వైశాల్య మఖండము. జనసంఖ్య యతి బహుళము. తక్కిన రాష్ట్రముల చరిత్రముల రీతిని దీని చరిత్రమును వ్రాయుట యన్న గ్రంథములు నింపుటయే యగును. వైశాల్యమున బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు పిమ్మట నిదియే పెద్దది. ఈ దేశమంతయు దాదాపు పేకఖండముగ నున్నది. యూరపుఖండమునందు సగపాలును ఆసియాఖండమునందలి యుత్తరభాగమంతయు నిది యాక్రమించి యున్నది. పూర్వార్ధగోళమునందలి యుత్తరభాగము నంతటి నిది యాక్రమించియుండుటచే నిది యతిశీతలముగా నుండును. దీని తీరములు సంవత్సరములో సగముకంటె నెక్కువ కాలము ఘనీభవించియే యుండును. ఆ ప్రాంతములు పంటలకననుకూలములై కొంతకాలము వఱకు మాత్రము పచ్చికబయళ్లుగ నుపయోగపడును. ఈ సామ్రాజ్యపు వైశాల్యము 8,770,703 చతురపు మైళ్లు; జనసంఖ్య 173,359,900. ప్రజలలో నూటికి 65 గురు మాత్రమే రషియనులు, 6 గురు పోలులు; తక్కినవారిలో జ్యూలు ఆర్మీనియనులు కకేషియనులు టార్టారులు ఫిన్‌లు మంగోలియనులు మున్నగు ననేకజాతులవారు గలరు. రష్యనులు చాలమంది గ్రీకు చర్చికి సంబంధించిన క్రైస్తవులు.

ఈ యఖండమయిన విశాలదేశము, జనసంఖ్యను బట్టి చూచినచో, దాదాపు నిర్మానుష్యప్రదేశమువలెనె గనుపట్టును. యూరోపు రష్యాలో, బాల్టిక్ బ్లాక్ సముద్రముల నడుమ నున్న దేశము మాత్రము ప్రజాబాహుళ్యము గలది. ఇదియే కొంతవఱకు ఫలవంతమయిన భూమియు నయియున్నది. 1912-వ సం. పు లెక్కలను బట్టి యింత విశాలమగు దేశములో 361,045 686 ఎకరములు మాత్రమే సాగుబడిలో నున్నవి. ఈ విధముగ పశుసంరక్షణమునకు తగిన భూమి తక్కిన ప్రదేశములలో సమృద్ధిగ నుండుటచే, 1912-వ సం. లో 48,896,000 పశువులును, 74,066,000 గొఱ్ఱెలు మేకలు మున్నగునవియు, 13,608,000 పందులును, 33,169,000 గుఱ్ఱములును రష్యాదేశమునం దుండినట్లు తేలినది. దీనిని బట్టి ప్రస్తుతమహాసంగ్రామములో వీరికే గల యాశ్వికబలాధిక్యత నిర్వివాదాంశము.

సైన్యము

రషియా సామ్రాజ్యములోని యాసియా భాగములలోను యూరపునందలి ఫిన్లండులోను తప్ప, తక్కిన రష్యాలోని ప్రజలందఱకు సైనికశిక్షణము విధిగా యున్నది. 21—45 సం. ల వయసుగలవా రందఱును సైనికశిక్షను పొందవలసినవారే.

విద్య

ఒక్క ఫిన్లండులో తప్ప, తక్కిన రష్యాదేశమంతటిలోను ఏదో యొక భాషను చదువను వ్రాయను నేర్చినవారు నూటికి పదిమందికంటె నెక్కువ లేరు.

రైలుమార్గము

1913-వ సంవత్సర ప్రారంభమున నీదేశములో 46,839 మైళ్ల రైలుమార్గము గలదు. దీనిపై 1912-వ సంవత్సరములో ప్రయాణము చేసిన 235,179,600 మంది ప్రయాణీకులవలనను, కొనిపోబడిన 229,283,479 టన్నుల సరకులమీఁది సుంకములవలనను 113,419,600 సవరనుల యాదాయము వచ్చెను.

వర్తకపు టోడలు

1913-వ సం. లో 790,075 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 716 పొగయోడలును 184,103 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 500 సాధారణపు టోడలును రషియా పతాకముతో సముద్రముపై నడచుచుండెను. పొగయోడలపై 17,157 గురును సాధారణపు టోడలపై 12,333 గురును నావికులుగ నుండిరి. సముద్రముపై వీరి నౌకాస్థితి తక్కువగ కన్పట్టుచున్నను, దేశాంతర్భాగములను సరస్సులలోను నదులలోను నింతకు మించిన పరిమాణము గల నావలును వానికి తగినంతమంది నావికులును నుండుట కవకాశము గలదు.

ఆదాయ వ్యయములు

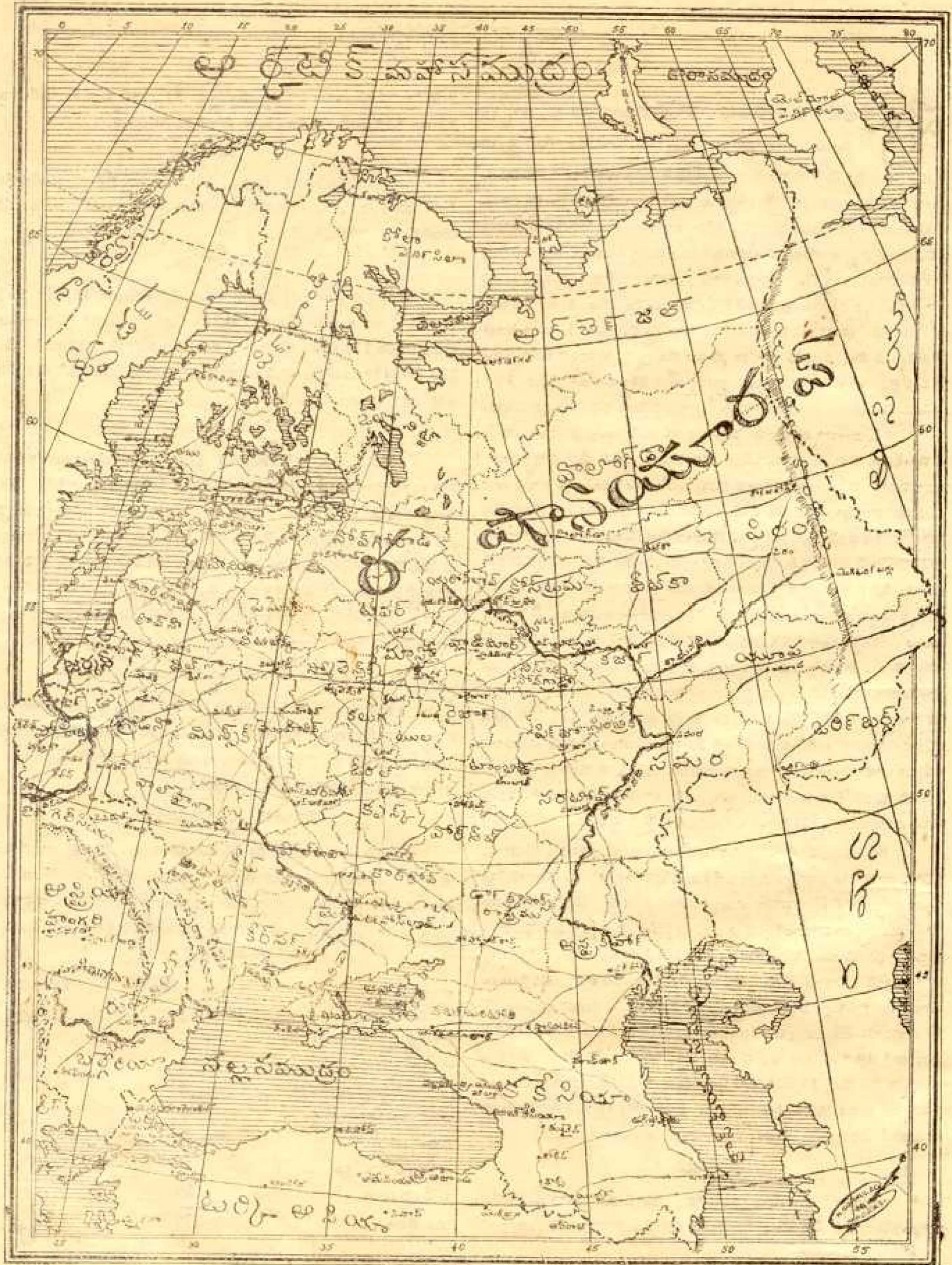
1914-వ సం లో 300,000,000 సవరనుల యాదాయము వచ్చెను; దేశఋణము 945,000,000 సవరనులు; 268,000,000 సవరనుల వర్తకము జరిగెను; సైనికవ్యయము 2,82,20,000 సవరనులు; నౌకావ్యయము 26,149,294 సవరనులు.

నిర్బంధ సైనికశిక్షణము

శాంతి సమయమునందు 15,00,000మంది సైనికు లుందురు; యుద్ధసమయములందు వీరికి తోడు మొదటి రెండు పంక్తులలోను మాత్రము 19,25,000మంది సైనికు లధికముగా నుందురు. అసాధారణ సమయములందు విశేష సైన్యము సమకూర్చుట కవకాశము కలదు.

నౌకాదళము

నౌకాభేదము	ఇదివఱ కున్నవి	సిద్ధమగుచున్నవి
యుద్ధనౌకలు	9	7
బాటిల్ క్రూయిసర్లు	,,	4
ఆర్మర్డు క్రూయిసర్లు	6	,,
ప్రొటెక్టెడ్ క్రూయిసర్లు	6	6
ఇతరమైన క్రూయిసర్లు	4	,,
డిస్ట్రాయర్లు	96	45
టార్పిడో బోట్లు	26	,,
సబ్మెరైనులు	29	,,
మొత్తము	176	78

ఆర్కటిక్ మహాసముద్రం
మిన్స్క్
సమర
ఆస్ట్రియా
హంగరి
నల్లసముద్రం

ఇటలీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

ఇటలీ సామ్రాజ్య ప్రాచీన చరిత్రము అత్యుత్సాహకర మయినది. ప్రస్తుతచరిత్రము క్రీ. శ. 476_వ సం. తో ప్రారంభ మగును. హెరూలియను లనబడు జర్మనీజాతికి చేరిన ఓడోసరను నాయకుఁ డీ కాలములో నిటలీపైకి దండెత్తి వచ్చి యిటలీకి రాజయ్యెను. పదునేడు సంవత్సరములకు పిమ్మట నీ రాజ్యము తియొడోరిక్ ది గ్రేటను ఆస్ట్రోగతు వంశస్థుని పర మయ్యెను. పిమ్మట బిజాంటైన్ సేనలవలన వీరు జయింపఁబడుటచే, ఇటలీ తూర్పు చక్రవర్తుల పరిపాలనములోనికి వచ్చెను. 568_వ సం. లో లాంబార్డు లను నొక జర్మనుజాతికి చేరిన అల్బాయిన్ అను రాజు పో యను నది ప్రాంతముల దేశమును స్వాధీనము చేసికొని పావియాను ముఖ్యపట్టణముగ చేసికొనెను. ఈ లాంబార్డుల క్రింద ఇటలీ యుత్తరభాగమును టస్కెనీ అంబ్రియాలును కొన్ని సరిహద్దు జిల్లాలును చేరియుండెను. వీరికి ముఖ్యపట్టణము రావెనా. కాని యీశాన్యప్రాంతమునందలి వారు స్వతంత్రులుగనే యుండి, 697_వ సం.లో వెనీసు ప్రజాస్వామ్యము (రిపబ్లిక్)ను స్థాపించిరి. అయినను రావెనా రోమాగ్నా అంకోనాలును, అడ్రియాటిక్ సముద్రతీరమునందలి పెక్కు రేవు పట్టణములును, సిసిలీయును, రోముతో కూడ దాదాపు ఇటలీ దక్షిణ భాగ మంతయు వీరికి స్వాధీనము కాకయే యుండెను. ఎనిమిదవ శతాబ్ద మారంభమున నీ దేశముపై బిజాంతియ ప్రభుత్వమునకుఁ గల యధికార మంతరించెను. ఈ సందర్భమున లాంబార్డు రాజులతోడి కలహములలో పోపుయొక్క యధికారము క్రమక్రమాభివృద్ధి నొందెను. అస్టోల్ఫస్ రాజు నెదుర్చునిమిత్తము తనకు సహాయము కావలసియుండుటచే, మూడవ స్టెఫెన్ అను పోపు ఫ్రాంకుల రాజగు పెపిన్ అనువానిని పరిశుద్ధుని చేసి రోమునకు గవర్నరుగ నియమించెను. దీనికి ప్రతిఫలముగ పెపిన్ రావెనా ప్రభుత్వమువారికి అయిదు రేవుల నిచ్చెను. ఈ విధముగ పోపుయొక్క యధికారము హెచ్చెను.

ఒకటవ హాడ్రియన్ అను పోపుయొక్క యాహ్వానముమీఁద ఫ్రాంకుల రాజగు చార్లమేను లాంబార్డుల రాజగు డెసిడెరియసుతో యుద్ధము సలిపి, యతనిని 774_వ సం. న తన ముఖ్యపట్టణ మగు పావియాలో ఖయిదీగ నుంచుకొని, వాని రాజ్యమును ఫ్రాంకిష్ సామ్రాజ్యమునకు చేర్చెను. 774_వ సం. లో బెనెవెంటో రాజ్యమును దక్షిణ ఇటలీయు తప్ప, మిగిలిన యిటలీ యంతయు ఫ్రాంకుల ప్రభుత్వములో నుండెను. 800 సం.లో చార్లమేను పాశ్చాత్య కిరీటమును ధరించెను. కార్లోవిజియన్ రాష్ట్రము భిన్న మయి పోయినపుడు, ఇటలీ ప్రత్యేకరాష్ట్ర మయి ట్యూటనిక్ దండయాత్రికుల కాటపట్టయ్యెను.

961_వ సం. లో ఆటో ది గ్రేటను నతఁడు రోము సింహాసనమునకు వచ్చి యచట వి సం. న పవిత్ర మయిన రోమకసామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తి యాయెను. పిమ్మటి శతాబ్దములలో ఉత్తరఇటలీ మధ్యఇటలీలలోని జిల్లాలును పట్టణములును స్వాతంత్ర్యము చెంది, ప్రత్యేకపరిపాలకసంఘములుగను రాష్ట్రములుగను మారినవి. ఇట్టి స్థితిలో, పెపిన్ వలన నియమించబడిన దేశములతో కూడ మధ్య ఇటలీలో విశేషభాగము పోపుల ప్రభుత్వములో నుండెను. ఈ దేశము పిమ్మట ననేకసమయములలో వ్యాప్తిని చెందెను. దక్షిణ ఇటలీలో చార్లమేను కాలమునందు ననేకస్వతంత్రమండలము లుండెను. తొమ్మిదవ శతాబ్దమున నీ భాగము సిసిలీతో కూడ సరాసెనులచే నాక్రమింపఁబడెను. పదునొకండవ శతాబ్దములో నిది యంతయు నార్మనులకు స్వాధీన మాయెను. పిమ్మట పెక్కుసారులు దీని రాజులు మారిరను, 1282_వ సం. వఱకు నిది విభక్తముగనే యుండెను.

ఆ సంవత్సరమునందు దప్పటి ప్రభువు లగు ఫ్రెంచివారి యధికారమునుండి సిసిలీ స్వాతంత్ర్యము నొంది 1435_సం. వఱకు ప్రత్యేకముగ నుండెను. అది పిమ్మట 1458 మొదలు 1504_వ సం. వఱకును కూడ స్వతంత్రముగనే యుండెను. కాని, ఆసమయమునందు దిటలీ సిసిలీలు రెండును 1713_వ సం. వఱకు స్పెయినునకు సంబంధించి యుండెను. అప్పుడు యుట్రెక్టు సంధివలన నేపిల్సు ఆస్ట్రియా వారికిని, సిసిలీ సావాయి ప్రభువునకును చెందెను. 1720_వ సం.లో నివి రెండును తిరిగి ఆస్ట్రియాకు సంక్రమించెను ; కాని 1734_వ సం. లో ఆస్ట్రియావారోడిపోవుటచే స్పెయిను దేశములోని బోర్బన్ కుటుంబమునకు చేరెను.

ఇటలీదేశము యొక్క మధ్యకాలపు చరిత్రము గ్వెల్ఫ్సు ఘిబెల్లైన్సు అను తెగలవారికి కలిగిన కలహములతోడను మధ్యఇటలీ ఉత్తరఇటలీలయొక్క విరోధములతోడను సరిపోయినది.టస్కెనీలో గ్వెల్ఫ్సు తెగవారు ప్రజాస్వామ్యమునకై ఫ్లారెన్సు అనువాని నాయకత్వముక్రింద నొక సంఘము నేర్పఱచుకొనిరి. ఘిబెల్లైనుల పక్షమున పిజా అరెజ్జో లుండెను. వీరికిఁ గల వర్తకవ్యాపారముల పోటీ వీరిని యుద్ధములలోనికి దించెను. 1284_వ సం. లో మెలోరియాయొద్ద జరిగిన నౌకాయుద్ధములో పిజనుల నౌకలను నాశనము చేసి, 1298_వ సం. న కర్జోలాయొద్ద జరిగిన యుద్ధముతో జెనోవా వారు సముద్రముపై తమ యధికారమును నెలకొల్పుకొనిరి.

నెపోలియను యుద్ధకాలమువఱకు ఇటలీ యంతర్భాగముల కలహములతోడను ఆస్ట్రియా స్పెయిను సావాయి కుటుంబముల దురాక్రమణాంగములవలనను కలవరము చెందుచునే యుండెను. నెపోలియను కాలమునం దిటలీ పెక్కు మార్పులను చెందెను. 1815_వ సంవత్సరపు వియన్నా కాంగ్రెసు ఆక్టు ప్రకారము ఇటలీ పది ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగ విభజింపఁబడియుండెను.

ఈ రాష్ట్రముల యన్నిటి నైక్యమునకై ఉత్సాహులము కలిగి ఆయా రాజధానుల ముఖ్యపట్టణము లగు నేపిల్సు రోము లాంబార్డి మున్నగు పట్టణములలోని ప్రభుత్వములవారు రహస్యముగ కుట్రలు పన్నుటతోడనో, యుద్ధములు చేయుటతోడనో కాలము వెళ్లబుచ్చిరి. 19-వ శతాబ్దము ప్రారంభమునందే కలహములలో ముఖ్య నాయకుడును ఇటలీ మోక్షకారకుడును అయిన మహాపురుషుడు గ్యెసెప్పిమజ్జిని 1848-వ సం. పు ఫ్రెంచి కలహములో లాంబార్డి వెనీసు మున్నగు పరగణాలవారు తిరుగబడి ఆస్ట్రియా సైన్యమును వెరోనా పర్యంతము పారద్రోలిరి. సార్డినియా రాజగు చార్లెసు ఆల్బర్టు ఆస్ట్రియాపై యుద్ధము ప్రకటించి మొదట జయించినను, పిమ్మట నోవరాయొద్ద 1849-వ సం. న జరిగిన యుద్ధములో నోడింపబడెను. అప్పు డాల్బర్టు తన కుమారుడైన విక్టర్ ఇమాన్యుయలునకు సింహాసనము వదలివేసెను.

ఇంతలో పోపు రోమునుండి తరిమివేయబడి, మాజిని గారిబాల్డిలచే ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వము స్థాపింపబడెను. కాని 1849-వ సం. న పోపు ఫ్రెంచివారి సహాయము పడసి, వారి సంరక్షణక్రింద 1850-వ సం. నుండి తన నిరంకుశాధికారము సాగింప మొదలిడెను. సిసిలీ నేపిల్సులలోని యురాజక సంఘములు కూడ నణచివేయబడినవి. కాని రహస్యపు సంఘములు మాత్రము తమ పనిని తాము చేయుచునే యుండెను. 1859-వ సం. న ఆస్ట్రియావారితో ఫ్రెంచివారును సార్డినియావారును చేసిన యుద్ధమునకు పిమ్మట, ఆస్ట్రియావారు లాంబార్డిని సార్డినియా కియ్యవలసినవా రైరి. ఆ సంవత్సరములోనే, రోమాగ్నా మొడెనా పార్మా పియాసెంజా మున్నగునవి కూడ చేర్చుకొనబడెను. కాని సావాయి నీస్ పరగణాలను మాత్రము ఫ్రెంచివారి కియ్యవలసివచ్చెను. దక్షిణమున సిసిలియనులు కలహించిరి. జెనోవానుండి వెయ్యిమంది సైనికులతో గారిబాల్డి సహాయముగ వచ్చి సిసిలీలో నున్న బోర్బన్ ప్రభుత్వమును త్రోసివేసెను. విక్టర్ ఇమాన్యుయల్ పక్షమున గారిబాల్డి యాజ్ఞాపకుడుగ ప్రకటింపబడెను. ఆగష్టునెలలో గారిబాల్డి నేపిల్సునకు పోయి యక్కడి ప్రభుసైన్యము నోడించి రెండవ ఫ్రాన్సిస్సును గెయిటాకు తరిమివేసి 7-వ సెప్టెంబరున ముఖ్యపట్టణము ప్రవేశించెను. ఇంతలో సార్డినియా కూడ నీ పోరాటములో చేరి జయమును కొనసాగించెను. అంతట గారిబాల్డి తాను జయించిన భూములను రాజభటుల కప్పగించి కాప్రిరాకు వెళ్లెను.

విక్టరు ఇమాన్యుయల్ ఆల్ప్సు పర్వతములనుండి సముద్రపర్యంతము గల యిటలీదేశ మంతటికిని రాజుగ ప్రకటింపబడెను. కాని వెనీసుపరగణాయును రోమను రాష్ట్రమును నివి రెండును మాత్రము బయటనే మిగిలియుండెను. 1866-వ సం. న ఆస్ట్రియావారితో ప్రష్యావారు యుద్ధము కలిగినప్పుడు జరిగిన సంధిలో వెనీసు ఇటలీకి చేరెను. 1870-వ సం. లో ఫ్రాంకో జర్మను యుద్ధము సాగినపుడు ఫ్రెంచివారు తమ సైన్యములను ఫ్రాన్సునకు తీసికొనిపోవుటచేతను పోపును కాపాడువారే లేకుండిరి. అప్పుడు ఇటాలియను సైన్యములు రోమును తీసికొనెను. 30-6-1871 లో ఇటలీ ముఖ్యపట్టణము ఫ్లారెన్సునుండి రోమునకు మార్చబడెను. 1878-వ సం. లో విక్టర్ ఇమాన్యుయలు చనిపోగా, అతని కుమారుడు మొదటి హంబర్టు రాజ్యమునకు వచ్చెను. 1900 సం. లో నితడు చంపబడెను. ఇతని పుత్రుడు మూడవ విక్టర్ ఇమాన్యుయల్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. కొన్ని సంవత్సరములనుండి శాంతిస్థాపనార్థ మాస్ట్రియా జర్మనీలతో నిటలీకి సంధి యుండెను. అది యీ యుద్ధములో నిటలీవారిచే నిరాకరింపబడెను.

ఈ దేశముయొక్క 1914-వ సం. పు లెక్కల ప్రకారము 35,000,000 మంది జనులు కలరు; 134,824,000 సవరనుల సరకులు దిగుమతి చేయబడెను; 86,772,000 సవరనుల సరకు లెగుమతి చేయబడెను; ఆదాయము 114,000,000 సవరనులు; వ్యయము 103,000,000 సవరనులు; ఋణము 593,590,398 సవరనులు; 1,430,475 టన్నుల పరిమాణము గల 637 స్టీమరులును, 237,821 టన్నుల పరిమాణము గల 523 ఓడలును గలవు; 310,000 మంది గల ప్రధానసైన్యమును 250,000 మంది గల మూలబలమును గలవు.

నౌకాబలము

నౌకావివరము	ప్రస్తుత మున్నవి	తయారగుచున్నవి
యుద్ధనౌకలు	9	5
ఆర్మర్డు క్రూజర్లు	11	,,
లైట్ క్రూజర్లు	,,	3
స్కౌటులు	3	,,
డిస్ట్రాయరులు	25	10
టార్పిడోలు	76	24
సబ్మెరైనులు	12	8
మొత్తము	136	40

ఉ. ఎవ్వని బాహువిక్రమము హిందుజనాళి శిరస్సుమంబులన్
నొవ్వగనీక సంతతవినోదము సల్పుచునుండె ధాత్రిలో
నవ్వసుధాతలేంద్రు సకలాధిపు జార్జి యురస్స్నమాలికన్
బువ్వులు గందనీక గెలుపుం గలిగింపుము శ్రీజనార్దనా!

బ్రిటిషు సైన్యోద్యోగ చిహ్నములు

ఫీల్డు మార్షల్ | జనరల్ | లెఫ్టినెంటు జనరల్ | మేజర్ జనరల్ | బ్రిగేడియర్ జనరల్

ఫీల్డుమార్షలు మొదలు బ్రిగేడియరు జనరలువఱకు భుజముమీఁద ధరించునవి

కర్నల్ | లెఫ్టినెంట్ కర్నల్ | మేజర్ | కాప్టెన్ | లెఫ్టినెంట్ | రెండవ లెఫ్టినెంట్

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటువఱకు భుజముమీఁద ధరించునవి. ౧,౨లలోని నక్షత్రములు కిరీటములు లోహముతో చేయఁబడినవి

కర్నల్ | లెఫ్టినెంట్ కర్నల్ | మేజర్ | కాప్టెన్ | లెఫ్టినెంట్ | రెండవ లెఫ్టినెంట్

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటువఱకు చొక్కాయి చేతులయొద్ద ధరించునవి

కర్నల్ | లెఫ్టినెంట్ కర్నల్ | మేజర్ | కాప్టెన్ | లెఫ్టినెంట్ | రెండవ లెఫ్టినెంట్

హైలాండు పటాలములలో కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటువఱకు చొక్కాయికి చేతులయొద్ద ధరించునవి

౩,౪ నెంబరులలోని నక్షత్రములును, కిరీటములును జల్తారుతో చేయఁబడినవి.

రుష్యాచక్రవర్తి, యువరాజు

THE MPRESS OF RUSSIA AS COLONEL-IN-CHIEF

యోధవేషధారిణి, రుష్యాచక్రవర్తిని

D

రుష్యాచక్రవర్తిని

THE GRAND-DUCHESS OLGA AS COLONEL-IN-CHIEF

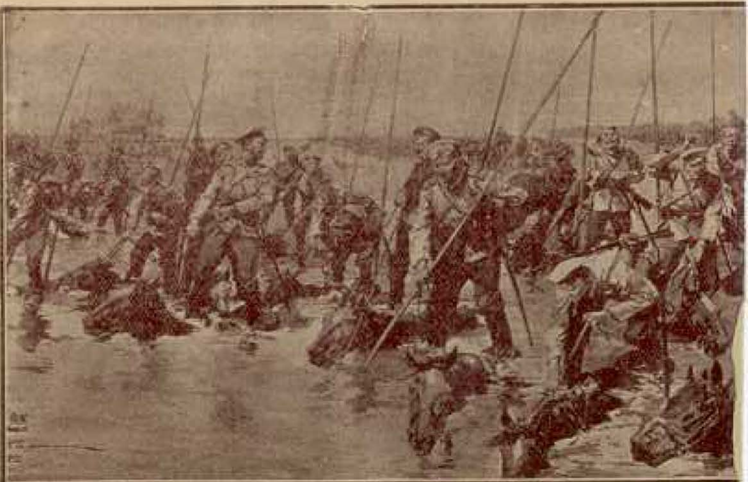

యోధవేషధారిణి, రుష్యారాకొమారి

A RUSSIAN PRIEST BLESSING THE SOLDIERS

COSSACKS CROSSING THE VISTULA ON THEIR FAVOURITE HOR

కోస్సకులు గుఱ్ఱములమీఁద నిలవఁబడి విస్టులానదీప్రవాహము దాటుట

చిత్రపటముల వివరణము

అబ్రుజ్జప్రభువు:—ఇటలీ యుద్ధనౌకాంగములో నైను అడ్మిరలు. కొన్ని ఇటాలియను యుద్ధనావలకు సేనాధిపతి. హిందూదేశమునకువచ్చి హిమాలయ పర్వతములలోని అత్యున్నత శిఖరముల కెక్కి పర్వతాన్వేషణమును జేసెను.

అశ్వసేన:—ఈసైన్యము పదాతులు కనపడకుండ వారినిదాచుటకును, వారుపరుగెత్తునప్పుడు రక్షించుటకును, పదాతులు పోరగానే శత్రుసేనలపఱబడి జయమును పూర్తిగా గ్రహించుటకును, శత్రుసేనల అంతు యుద్ధమునకు ముందుగా తెలిసికొనుటకును, ఉపయోగింపబడును. ఈసైనికులకు తుపాకి, ఖడ్గము, ఈటె యుండును. ఒక్కదినమునకీ సైన్యము 30 మొదలు 50మైళ్ళు నడచును. 326 అశ్వసైనికులు, ఒక్క ఆఫీసరు కలిపి ట్రూప్‌అని పిలువబడును. ఇటువంటివి మూడు ట్రూపులు ఒక్క స్క్వాడ్రను. మూడు స్క్వాడ్రనులు ఒక్క లెఫ్టినెంటు కర్నలు క్రిందనుండి రెజిమెంటు యనిపించుకొనును. రెండుమూడు రెజిమెంటులు ఒక్క బ్రిగేడియరు జనరలుక్రిందనుంచబడి బ్రిగేడుఅని పిలువబడును. నాలుగు బ్రిగేడులు కలిసి ఒక్కడివిజన్ యగును. డివిజనులో 3000 మొదలు 4000 వరకు గుఱ్ఱపురౌతులుండురు.

ఆకాశ విమానములు:—యుద్ధ ప్రారంభమున ఫ్రాన్సుకు 16 గాలిఓడలు 834 ఆకాశవిమానములు, గ్రేటుబ్రిటనుకు 6 గాలిఓడలు 250 విమానములు, జర్మనీకి 30 గాలిఓడలు, 400 విమానములు, ఆస్ట్రియాకు 7 ఓడలు, 100 విమానములు, రుష్యాకు 10 ఓడలు, 160 విమానములు, ఇటలీకి 8 ఓడలు, 220 విమానములు, సర్వియాకు 20 విమానములు ఉండెను. ఇప్పుడన్ని దేశములవారును వీని సంఖ్య నపరిమితముగా వృద్ధిచేసి యున్నారు.

ఆలన్బీ మేజరు జనరలు:—ఇన్నిస్‌కిలింగు అశ్వసైన్యములో జేరి మేజరుజనరలు పదవిని బొందునంత వృద్ధిలోనికి వచ్చెను. మాటబెలాలాండ్, దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములలో రాణిగారిపతకము నాలుగు గొలుసులతోను, రాజుగారిపతకమును రెండు గొలుసులతోను బడసెను. యుద్ధమునకు ముందు అశ్వసేనాధిపతిగా ఇంగ్లండునందుండెను. మాన్సు యుద్ధములో, ఇంగ్లీషువారు వెనుకకు తగ్గవలసి వచ్చినప్పుడు పదాతులు హతము కాకుండ తన యశ్వసేనతో శత్రువులను దాకి సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారికి కపరిమితమయిన సహాయము నొనరించెను. సామ్మెనది యొద్ద శత్రువులతో దలపడి, వారి నాపి తరువాత వెనుకకు తగ్గిపోయెను.

ఆల్బర్టు:—బెల్జియమురాజు. జర్మనుల బాధల ననుభవించుచున్న ప్రజలతో పాటియుండి నానా కష్టములను గుడుచుచున్నాడు. మాలిన్సు నగరముపై జర్మనులు శతఘ్నులను కాల్చుచున్నప్పుడు సైనికోద్యోగియు లీయనను సురక్షితమైన ప్రదేశమునకు వెళ్లుమని ఎంతో బతిమాలవలసివచ్చెను. సాధారణ సైనికుని యుడుపులను ధరించి ప్రాణములు పోవునను భయము లేక రణరంగమంతయు తిరుగుచుండును. ఈయన డిసంబరు 17,1907 వ సం.లో సింహాసనమెక్కెను. యూరపురాజులలో నింతపొడుగువాడు లేడు. యంత్రాదుల నడపువిద్యను బాగుగా నేర్చెను. రయి లింజనులను తనదేశమందు స్వయముగా నడపిన మొదటిరాజు. పూర్వము సైన్యములో కొలువుచేసెను.

తన భర్తతోపాటు రాణియు నానాకష్టములను పడుచున్నది. వీరి ముగ్గురుబిడ్డలును ఇంగ్లండులో కర్జను ప్రభువుగారి గృహమునందుంచబడినారు. ఈమె జర్మనిలోనొక భాగమగు బవేరియాకు ప్రభువగు కారల్ థియొడోరు కుమార్తె. ఈమె బెల్జియములో దేవదూతయగురాణి యని పిలువబడుచున్నది.

ఆస్క్విత్ రైట్ ఆనరబిల్:— యార్కుషయిరు నివాసి. జీవితమునందు వృద్ధికివచ్చుటకయి స్వశక్తి తప్ప మరియేసహాయమును లేదు. లండనునగర పాఠశాలలో జదివి, బాలియులు కళాశాలలో విద్యార్థివేతనమువలన జదివి, సుప్రసిద్ధ బ్యారిష్టరయి, పార్లమెంటులో బ్రవేశించి నిరుపమానశక్తివలన ముఖ్యమంత్రి యయ్యెను. ప్రధానమంత్రిగారు ఈయుద్ధపుదినములలో అన్ని కక్షులవారి మన్ననలకును బాత్రుడాయెను.

సైన్యవిభాగములు

ఆర్మీకోరు:—బ్రిటిషుసేనలో ఒక్కకోరు అనగా 38,000 మంది సైనికులు, 152 ఫిరంగులు. కోరు రెండు డివిజనులుగా విభజింపబడియుండును. అందశ్వసేనయు నుండును. ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరులో 34 వేలు మొదలు 48 వేల వరకు పదాతులు, 1200 మొదలు 1800 వరకు గుఱ్ఱపుదళము, 5000 మొదలు 6000 వరకు ఫిరంగులను మాత్రమే ప్రయోగించుసైన్యము ఉండును. ఫిరంగులు 148 మొదలు 160 వరకుండును. రష్యాకోరులో 600 మంది అశ్వసైనికులు, 32,000 కాల్బలము, 4500 శతఘ్నుసేన, 152 ఫిరంగులు, ఉండును. జర్మను కోరులో 1200 గుఱ్ఱపుదళము, 30,000 పదాతులు, 6000 ఫిరంగిసేన, 160 ఫిరంగు లుండును. ఆస్ట్రియను కోరులో:---1600 గుఱ్ఱపురౌతులు 42,000 కాల్బలము, 5000 శతఘ్నుసేన, 120 ఫిరంగులు ఉండును. ఈసేనలుగాక మోటారుసైకిలు లెక్కిపోరు సైనికులు, మోటారుబండ్లమీద నుండి పోరువారు వేరుగా గలరు. బ్రిగేడు:---ఇందు పదాతులు, అశ్వసేనలు ఉండును. పదాతులు 4000 మొదలు 7000 వరకును, అశ్వసేన 1000 మొదలు 2000 వరకును ఉండును.

రెజిమెంటులో 2000 మొదలు 4000 వరకు పదాతులు. 500 మొదలు 1000 వరకు అశ్వసేనయు నుండును.

కంపెనీ యనగా 120 మంది సైనికులుండు పటాలము.

ఆర్మీమెడికలు కోరు:---యుద్ధములో దెబ్బలు తినినవారికి శస్త్రములు చేయుట, ఔషధమిచ్చుటయు ఈ యుద్యోగీయులపని. ఇంగ్లీషు సైన్యములో 5000 మంది యుద్యోగులు, పరిచారకులునుగలరు. కానియీమెడికలు ఆఫీసరుల సంఖ్య మహాసంగ్రామముచే అనేకరెట్లు హెచ్చు పెంచబడినది.

ఆర్మీఆర్డినన్సుకోరు:--- ఇందుండువారు కమ్మరపనివాండ్రు, కంచరపనివాండ్రు, ఫిట్టరులు, వీలరులు, కాలరుమేకరులు, గుమాస్తాలు మొదలయినవారును వారిపై యుద్యోగులును. వీరిపని యుద్ధభూమినుండి తిరిగివచ్చిన తుపాకులు, ఫిరంగులు వగయిరాలను మరమ్మతుచేయుట, క్రొత్తతుపాకులను, ఫిరంగులను, మందుగుండు సామానులను, ఇతరయుద్ధ పరికరములను క్రమముగా మూటలుకట్టి యుద్ధభూమికి బంపుట.

ఆర్మీసర్విస్ కోర్:--- భోజన పదార్థములను సైనికులకు బంపుట ఈ కోరుయొక్కవిధి. పయిగా గుడ్డలు కుట్టుట, గుఱ్ఱములకు నాడాలుకొట్టుట, జీనులనుకుట్టి సిద్ధముచేయుట వడ్రంగిపని వీరిది.

ఇటలీరాజు:—1869లో జన్మించెను. 1900లో జంపబడిన తనతండ్రికి ననంతరము రాజ్యాధిష్ఠాతయయ్యెను. 1896లో మాంటినీగ్రో రాకుమారి ప్రిన్సెస్ హెలీనును పెండ్లియాడెను. ఈయుద్ధమునకు జనులను పురికొల్పుచు జేసిన ప్రసంగములు వారిహృదయముల నమితముగా రమింపజేసినవి.

ఇవనోఫ జనరలు.—జరోస్లావును పట్టుకొనిన జర్మనుసేనానాయకుడు.

ఇంగెనోల్ అడ్మిరలు వాన్:—జర్మను నౌకాసేనాధిపతి. 40 సంవత్సరములు కొలువుజేసెను. కెయిజరుగారికి ప్రియతముడు. జర్మను యుద్ధనౌకాబలమును వృద్ధిచేసి గ్రేటుబ్రిటను బలమయిన తరువాత లోకములో రెండవదిగా జేసినవాడు.

ఎమ్డెను యుద్ధనావ

కోకోస్ కీలింగు దీవులు:—ఎమ్డెన్ యుద్ధనావ యిచ్చట సిడ్నీ క్రూయిజరుచే ముంచబడెను. 1609లో కెప్టెన్ కీలింగువలన కనుగొనబడెను. ఈ దీవులు సింహళమునుండి ఆస్ట్రేలియాకు వెళ్లు సముద్రమార్గమునందున్నవి. ఈ లంకలు రాస్ అను స్కాచి కుటుంబము వారి హక్కు. సిడ్నీ రాస్ అనునతడు గవర్నరు. శీతోష్ణస్థితి రమణీయము. కాని తుపానులు ఘోరనష్టమును కలుగ జేయుచుండును.

ఎమ్డెనుయుద్ధనావ చైనాలో జర్మనివారిదేశమగు కైయో ఛావ్‌హార్బరునుండి ఆగస్టునెలలో తప్పించుకొని బంగాళాఖాతములో జేరెను. దీనిబరువు 3600 టన్నులు. ఇది గంటకు 24 మైళ్లు పరుగెత్తును. నాలుగు ఇంచి ఫిరంగులు12ఉండెను. చెన్నపట్టణముమీద 15 నిమిషములు గతించిన సెప్టెంబరునెల 22-వ తేది రాత్రి 9 గంటలకు సుమారు 25 ఫిరంగులను గాల్చెను. బర్మా ఆయిల్ కంపెనీ వారివి రెండు కిరోసినాయిలు తటాకములకు నిప్పంటించి నాశముచేసెను. హైకోర్టు ప్రాంత్యమునను, మూళలోను, హార్బరులోని స్టీమరులమీదను గుండ్లు పడెను. 8 మంది జనులు మృతులయిరి. 30 మందికి గాయములు తగిలినవి. జనులు చెన్నపట్నమును భయముచేత విడువ మొదలిడిరి. ఎమ్డెనునుగురించి లెక్కలేనన్ని పుక్కిటిపురాణములు బయలుదేరెను. ఎమ్డెను ముచ్చటలలో దేశమంతయు మునిగిపోయెను. నవంబరు మాసములో కోకోస్‌ద్వీపమునందలి(వైర్ లెస్)తీగలేని తంత్రీ సమాచారపు కార్యాలయమును పాడుచేయుటకయి ఎమ్డెను వెళ్లగా, ఆస్ట్రేలియావారి సిడ్నీయను క్రూయిజరుచే 10నిమిషములలో నోడింపబడి,ఒడ్డునకు తరిమివేయబడి, కాల్చివేయబడెను.చాలమంది సైనికులిందు చనిపోయిరి. ఎమ్డెన్ కెప్టెనగు ముల్లరుకును, అందున్న జర్మను రాకొమారుడు ప్రిన్సు ఫ్రాంసిస్ జోసెఫునకు గాయములు తగులలేదు. ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడిరి. సిడ్నీ నావలో వలుగ్గురు మృతినొందిరి. 15 మందికి గాయములు తగిలినవి.

ఎమ్డెను 23 నావలను ముంచెను. అది కలిగించిన నష్టము 1 కోటి 50 లక్షలరూపాయలకు తక్కువ యుండదు. మారువేషము వేసికొని, సింగపూరువద్ద జెంఛగ్ అను రష్యన్ క్రూయిజరును, మౌసుకెట్ అను ఫ్రెంచిటార్పిడో బోటును ముంచివేసెను. దీనిని పట్టుటకయి సముద్రముల నన్నింటిని ఫ్రెంచి, రష్యా, జపాను, ఇంగ్లీషు క్రూయిజరులు అనేకదినములు శోధించెను. బెన్మోరు, ఛిల్కాన, క్లాన్‌గ్రాంటు, క్లాన్ మథేసన్, డిప్లొమాట్, ఇండస్, కామాగటమారు (జపాను) కిల్లిన్, కింగు లడ్, లోవట్, రిబేరియ, ట్రాబోక్, ట్రోయిలస్, టైమెరిక్ అనునావలు ముంచబడిన వానిలో ముఖ్యమయినవి. బుర్సెక్, ఎక్స్ఫర్డు, అనురెండు బొగ్గు స్టీమరులలోనిబొగ్గు సంగ్రహింపబడి అవి ముంపబడెను. కాబింగా యను స్టీమరును సెయింటు ఎగ్బర్టు అనుస్టీమరును పట్టుకొని, వానిని ముంచక, ఇదివరకు ముంచిన స్టీమరులలోని నావికులను, ప్రయాణికులను వంపు కూర్చుండబెట్టి దగ్గరి రేవులకు బంపివేసెను.

ఎన్వెరు పాషా:—తుర్కీ దేశమునకు యుద్ధాంగ మంత్రి. జర్మనికి ముఖ్యమిత్రుడు. ఈ యుద్ధములోని కితడే తుర్కీనిదించెను. అశ్వసైన్యమును నడపుటయందు మంచిప్రవీణుడు. రెండవబాల్కను యుద్ధములో ఏడ్రినోపిలును బల్గేరియనులనుండి లాగికొని తిరిగి దానిని తురుష్కుల వశము జేసెను. ఇందుకయి తురుష్క సామ్రాజ్యమునందంతటను అభినందనములకు బాత్రుడాయెను.

ఎం. గయోలిట్టి:— ఇటలీకి విదేశాంగమంత్రి. ఈ ఇటలీని యుద్ధములోనికి దించుటకు గారకులయిన వారిలో నొక్కడు.

ఐరన్‌క్రాస్:—బ్రిటిషు సైనికులకు విక్టోరియా క్రాసు ఎంత యమూల్యమయినదో జర్మనుసైనికులకు ఐరన్‌క్రాసంత శ్రేష్ఠతమ మయినది. ఇది గొప్పయుద్ధములో జయించినప్పుడు, గొప్పశత్రువును పట్టినప్పుడు,కోటలను ధైర్యముతో గాపాడినందుకు నొసంగబడు చుం

జేసెడి యంట. ఈయుద్ధములో 38,000 ఐరన్ క్రాసులను కైయిజరుగారు సైనికులకు పంచిపెట్టిరట. ఈక్రాసు ఇనుముతోఁ జేయఁబడి కొన వెండితో పూయఁబడి యుండును.

ఒకూామా ప్రభువు:— జపాను ముఖ్యమంత్రి. 1838 లో జన్మించెను. జపాను నింత గొప్ప సామ్రాజ్యముగా జేసిన వారిలో నొక్కఁడు. కోశాధ్యక్షుడు, విదేశాంగ మంత్రి, వ్యవసాయ మంత్రి, వర్తక వ్యాపార మంత్రి మొదలగు పనులను జేసెను. జర్మనీతో యుద్ధమునకు దిగి, కైయోఛా రాష్ట్రమును వశము జేసికొని, జర్మనీవారిని పసిఫిక్ సముద్రమునుండి తరిమివేసెను. చైనాను బలవంతపెట్టి తన కిష్టమయిన సంధిని జేసికొనెను.

ఓస్టా ప్రభువు:—ఇటలీరాజుగారి పినతండ్రికొమారుఁడు. ఇటలీవారి యాయుద సేనల కీయుద్ధమందు నాయకుఁడు.

కప్పములు:—జర్మనులు పట్టుకొనిన పట్టణములలో నీక్రిందివిధముగా కప్పములనుగొనిరి. ఇది ప్రాచీనాచారముగాని ఆధునికాచారము కాదు. డబ్బులేక పోవుటచే బెల్జియనులనీవిధముగా దోఁచిరని అంద అనుచున్నారు. సొమ్ము నియ్యనియెడల పట్టణములను కాల్చి భస్మము చేసెదమనిరి.

	రూపాయలు
బ్రుసెల్సు	12,00,00,000
లీజ్ రాష్ట్రము	3,00,00,000
లీజ్ నగరము	60,00,000
లావేన్	60,000
బ్రాబంటురాష్ట్రము	27,00,00,000
లిల్	42,00,000
ఆర్మెంటయర్సు	3,00,000
ఏమియన్సు	6,00,000
(1 లక్ష సిగరెట్లుసహా)	
లెన్సు	4,20,000
కాంబే, బౌర్కో నగరములు	6,00,000
టర్కొండి	6,00,000
మొత్తము.	43,27,80,000

ఘెంటు 1 లక్ష సిగరెట్లు, 2200 గాలనుల కిరోసినాయులు, 220 టన్నుల పానీయపదార్థములు, 150 టన్నుల ఓట్లు, 100 బైసికిలులు, 10 మోటారు సైకిలులు.

కందకములు:—మొట్టమొదట నివి కొలఁదిపాటి గుంటలుగా నుండెను. ఈయుద్ధములో ననేకమైళ్లవఱకును భూమిలోత్రవ్వఁబడి ఒకకందకమునుండి యింకొక కందకమునకు మార్గమేర్పఱుపబడి యుండుటయేగాక టెలిఫోనులతోను, విద్యుద్దీపములతోను, వంటకు సదుపాయములతోను, పడుకకుతగిన వీళ్లతోను అమర్పఁబడి యున్నవి. చాలకందకములు సిమెంటుతో కట్టబడి సిద్ధము చేయబడినట్టివి. ఈకందకముల యుద్ధము దీర్ఘకాలము పట్టును. కందకములలోని శత్రువుల నోడించిగాని వారినిదాటి పోవుటకు ఎవటివారికివీలు లేదు.

క్రప్ నిర్మాణము:—యుద్ధపరికరములను నిర్మించుటయం దింతకంటె పెద్దకర్మాగారము భూలోకములో మరెచ్చటను లేదు. జర్మనీదేశములో వెస్టుఫేలియా రాష్ట్రములోని ఎస్సెన్ అనుపట్టణమునం దిది గలదు. మొట్టమొదట నొక పయిసయినను లేని పీటర్ ఫ్రెడరిక్ క్రప్ అనువానివలన స్థాపింపబడెను. ఈతనికుమారుఁడు అతుకులులేనిరయిలు చక్రములను జేయుపద్ధతిని కనుఁగొని దానివలన ననేకలక్ష లార్జించెను. ఆసొమ్మంతయు నీకర్మాగారములో ఫిరంగులు చేయుపనికయి వినియోగింపబడెను. మూఁడుతరములవారిబుద్ధిబలమును, పరిశ్రమయు నీకర్మాగారము నింతమహోన్నతస్థితికి దీసికొనివచ్చినవి. 1870లో ఫ్రెంచివారిపై పూర్ణజయమునుగొనినది వీరిఫిరంగులే!! ఈ కర్మాగారము ప్రజలసైనికనాటక భాండార మని పిలువఁబడుచున్నది. ఈక్రప్పు నిర్మాణములో నరువది కర్మాగారములు మొత్తముమీఁద గలవు. ఒకకర్మాగారమునుండి యింకొకకర్మాగారము

నకు సామానును తీసికొని వెళ్లుటకు 30 మైళ్లపొడుగున రయిలు ఆవరణములోపల కలదు. ఇందు సిద్ధముచేయబడిన సామానును బాహ్యప్రపంచమునకు తీసికొని వెళ్లుటకయి ప్రత్యేకముగా నిర్మింపబడినరయిలు 40 మైళ్ల పొడవున కర్మాగారములచుట్టును గలవు. యుద్ధమునకుపూర్వము 40,000 పనివాండ్రును, 4000మంది యుద్యోగులును నిచ్చట పనిచేయుచుండిరి. ఇప్పుడు 1,50,000 మంది పనివాండ్రు దూరము పారు ఫిరంగులనుమాత్రమే (అన్ని పనులనువదలి) చేయుచున్నారఁట. ఇవిగాక జర్మనిలోని వీరి సొంతబొగ్గుగనులను త్రవ్వి కర్మాగారములకు పంపుటకయి 10,000 మంది త్రవ్వువారి కూలివాండ్రుగలరు. ఆనెన్, గులసనులలో వీరికిఁగల రోలింగుమిల్లులలోను, రైన్‌హాసెన్, డూస్‌బర్గు, న్యూవిడ్, ఎంగరు గ్రామములలో వీరికున్న బ్లాస్టుఫర్నెసులలోను 15,000 మంది కూలివాండ్రు పనిచేయుచుందురు. కీలునగరములో వీరికున్న నౌకానిర్మాణకర్మాగారమునందు 7000 మంది పనిచేయుచున్నారు. స్పెయినులో వీరు కొనిన యినుపగనులలో 5000 మంది త్రవ్వుచున్నారు. ఈవంశములో నాలుగవవాఁడగు క్రూప్ గారే వీనికన్నింటికిని ప్రొప్రయిటరు.

క్లుక్, జనరలువాన్:— 68 సంవత్సరముల వయస్సు. ప్యారిసును పట్టుకొనుటకయి ఈయుద్ధములో కెయిజరుగారివలన ఉత్తరఫ్రాంసునుండి 2 లక్షల సైన్యముతోఁ బంపఁబడెను. ప్యారిసువఱకు పోఁగలిగినను మార్నెవద్ద మిత్రమండలివారిచే నోడింపఁబడి తఱిమివేయఁబడెను. అందుచే కెయిజరుగారియనుగ్రహమును గోలుపోయెనఁట.

కానేవ జనరలు:—ఇటలీకి సర్వసేనాధిపతి 'ఇటలీ కిచనర' ని పిలువబడుచున్నాఁడు. బుద్ధిశాలి, కీర్తినొందిన సేనాని.

కిచెనరు ప్రభువు:—ఇప్పటి యుద్ధాంగమంత్రి. ఇండియా కేడుసంవత్సరములు సర్వసేనాధిపతిగా నుండెను. యుద్ధమునకు పూర్వము ఈజిప్టులో కాన్సల్ జనరలుగా నుండెను. ఈయన గతించిన 40 సంవత్సరములనుండియు పోరాడని బ్రిటిషువారియుద్ధము లేదు. లెఫ్టినెంటు పదవినుండి స్వశక్తివలన నిప్పుడనుభవించుచున్న మహోన్నతపదవిని బడసెను. బోయరుయుద్ధమును సాంతముగాజయించి సంధిజేసినదీయన. అప్పుడు పార్లమెంటువారు 7 లక్షల 50 రూపాయలు బహుమతిగానిచ్చిరి. మొట్టమొదటనుండియు జర్మనితోఁ బోరుటకయి అనేకలక్షలసైన్యము గావలయునని గుర్తెఱిగి 11 మాసములలో 20 లక్షల సైన్యమును సిద్ధముచేసి రణభూమి కంపెను. ఈయన కార్యనిర్వాహణశక్తి అపారము. ఈయుద్ధములో బ్రిటిషువిజయభారము కిచనరుగారి భుజములపై గలదు. ఈయనకున్న దేశీయ, విదేశీయ బిరుదములకు లెక్కలేదు. వయస్సు 65 సంవత్సరములు.

క్విక్ ఫైరింగ్ ఏర్‌గన్:—ఫ్రెంచి ఏకపక్ష ద్విపక్ష విమానములలో నీఫిరంగులు తీసికొనిపోబడుచున్నవి. నేలమీఁదనుండు శత్రుసేనలను, ఆకాశమున నెగురు శత్రువిమానములను వీనితో గాల్చెదరు.

కీలుకాలువ:—బాల్టికు సముద్రతీరముననున్న కీలుహార్బరు మొదలుకొని హాంబర్గు నగరము వఱకును త్రవ్వబడినది. ఇటీవల డ్రెడ్నాటు యుద్ధనావలు సయితము నడచుటకును, లంగరువేసికొనుటకును, రెండింతలు విశాలము చేయబడి కెయిజరుగారి వలన 14-వ జూన్ 1914న తెరువబడెను. పొడుగు 60 మైళ్లు, లోతు 360 అడుగులు, వెడల్పు పైభాగమున 334 అడుగులు. కాలువ లోపలి భాగమున వెడల్పు 147 అడుగులు. కాలువకు మొదటను కడపటను నున్న లాకులపొడుగు 1082 అడుగులు, వెడల్పు 147 అడుగులు, లోతు 45 అడుగులు. 60 మైళ్ల పొడుగునను కాలువ విద్యుచ్ఛక్తితో రాత్రివేళ వెలిగింపబడుచున్నది. బాల్టికుసముద్రమునుండి యుత్తరసముద్రమునకు జర్మని తనయుద్ధనావలన్నింటి నిప్పుడు పదునారు గంటలలో బంపగలదు. విపత్కాలమున నేయుపాయము లేకుండ యుద్ధనావలన్నింటిని ఈ కాలువలో పెట్టుకొని కాపాడుకొన వచ్చును.

కీస్, కమడోర్:—ఇప్పుడు సబ్మెరయిను నావల కధిపతిగా నున్నాడు. చైనా, దక్షిణాఫ్రికా, తూర్పు ఆఫ్రికాలలో యుద్ధమును చేసెను. పైకి వచ్చుచున్న నౌకాసేనాధిపతులలో నొక్కడు. హెలిగోలాండు బైటు యుద్ధములో మొదటివాడు.

కెయిజరుగారి పుత్రులు:—ఆరుగు రున్నారు. యుద్ధభూమియందున్నవారు (1) యువరాజు (2) ప్రిన్సు ఈటెల్ ఫ్రెడరిక్ (కర్నలు) (3) ప్రిన్సుఆస్కార్ (5-వ లైఫుగార్డ్సుపటాలము) (4) ప్రిన్సు అడల్ బర్ట్ అను నాలుగవ వాడొక యుద్ధనావలో దెబ్బలితిని మృతినొందెనని వదంతిగలదు. ప్రిన్సుజోఖీం అను కడపటివాడుఒకపర్యాయము ఫ్రెంచివారిచేతిలో పడకుండ ఆకాశవిమానమెక్కి పారిపోయెను. అయిదవవా డెచ్చట నున్నాడో తెలియదు.

కొసక్కులు:—రష్యాసామ్రాజ్యమునందు దక్షిణ రాష్ట్రముల సరిహద్దులలో నుండువారు. వారు లోకములోని అశ్వసైనికులలో సుప్రసిద్ధులు. ఈ సేన మొత్తము 1,80,000. వారికున్న అశ్వములు 1,70,000. ఫిరంగులు 240. ప్రభుత్వము వారిచ్చిన జమీనుల ననుభవించుచు వీరు సైనికసేవ చేయుచుందురు.

గంగాసింగునేగీ:—గార్వాలు పటాలములలో సైనికుడు. జర్మను కందకములలో జొరబడి అనేకమందిని తా ననేకగాయములు తినినను జంపెను. అందు కయి శ్రీరాజచక్రవర్తిగారు విక్టోరియా క్రాసును స్వహస్తములతో నీతని వక్షస్థలమునకు రణరంగమున గ్రుచ్చిరి.

గ్లాడ్ స్టన్ ప్రభువు:—మహా మంత్రి గ్లాడ్ స్టన్ గారి పుత్రుడు. ఇంగ్లండుకు స్వదేశాంగ మంత్రిగానుండి దక్షిణాఫ్రికాకు గవర్నరు జనరలుగా వెళ్లెను. వీరి యుద్యోగ కాలమప్పుడే నిరపరాధనిరోధకమును గాంధి గారుప్రారంభించుటయు, తరువాత వ్యవహారము పరిష్కారమగుటయు దటస్థించెను. వీరి యుద్యోగ కాలమయినందువన నిప్పు డింగ్లండుకు తిరిగి వచ్చినారు.

గూర్ఖాలు:—నేపాలుదేశమునుండివచ్చు పర్వత సైనికులు. వారి సాహసము సుప్రసిద్ధము. వారి ఖడ్గములగు కుక్రీలతో నొకమనుజుని రెండుగా శీఘ్రకాలములో నరకగలరు. వారి తుపాకిగురి అమోఘము. వీరి పటాలములు 10 గలవు. ఈపటాలములో వీరి మొత్తపుసంఖ్య 20,000. వీరందరును యుద్ధమునకు వెళ్లిరి. హిందూదేశమును ఇంగ్లీషువారికి 1814 మొదలు జయించి పెట్టుటలో వీరు చేసిన యుపకారము మెండు.

గ్రే, సర్ ఎడ్వర్డు:—పది సంవత్సరములనుండి బ్రిటిషు విదేశాంగమంత్రి. ఈయుద్ధము జరుగకుండ నెన్నో ప్రయత్నములను త్రికరణశుద్ధితో చేసెను. కాని ఫలము లేకపోయెను. నైట్ ఆఫ్ ది గార్టర్ అను సాధారణముగా నెంతగొప్పవారికయిన నొసంగబడని బిరుదీయన కీయబడెను. జర్మనులు యుద్ధమునకు పూర్వమును, తరువాతను జేయుచున్న దురాగతముల విషయమయి కొన్ని పుస్తకములను వ్రాసి పార్లమెంటువారి యెదుటను, నాగరికలోకము యెదుటను బెట్టి వారిని పరిహాస పాత్రులనుగా జేసెను.

చర్చిలు విన్స్టన్:—యుద్ధనావాంగ మంత్రిగా నుండెను. సైన్యములో గొన్ని సంవత్సరములు కొలువు చేసి, సాహసవంతుడను కీర్తి నార్జించి, పార్లమెంటు మెంబరయి, సహాయకార్యదర్శిగా నుద్యోగములను జేసి చివరకు గొప్పమంత్రి యయ్యెను. ఈయన మేధాశక్తి నిరుపమానమైనది. లోకసంచారి యగుటచే నీసంబంధమున గొన్నిగ్రంథములను వ్రాసెను. తన తండ్రి లార్డు రాండోల్ఫు చర్చిలుగారి చారిత్రమును మూడుగ్రంథములుగా రచించెను. ఇంతకును నలుబది సంవత్సరములు 1914 నవంబరు 30-వ తేదిన నిండినవి. ముఖ్యమంత్రి కాగల సూచనలన్నియు గలవు.

జగో; హర్ వాన్:—50సంవత్సరములవయస్సు. జర్మను విదేశాంగమంత్రి. రాచకార్యములను నడపుటయందు ప్రవీణుడు. ఇంగ్లండునెడ యుద్ధారంభము వఱకును అనురాగమున్నట్లు నటించెను. రోములో జర్మనురాయబారిగా కూడ నుండెను.

జాక్సను అడ్మిరలు:— మధ్యధరా సముద్రములోనున్న బ్రిటిషు యుద్ధనౌకల కధిపతి. ఇప్పుడు నౌకా యుద్ధాంగ మంత్రికి సహాయుడుగా నున్నాడు.

జినోవా ప్రభువు:— ఇటాలియను యుద్ధనావలు కొన్నింటికి అడ్మిరలు. 1854-లో జన్మించెను. ప్రిన్సు ఫర్డినాండు మృతినొందిన పిమ్మట రెండవ జినోవా ప్రభువయ్యెను.

జెల్లికో అడ్మిరలు:— ఇప్పుడు సముద్రముమీద నున్న బ్రిటిషు యుద్ధనావల కన్నింటికి అధిపతి. 1872 లో నౌకా సేనలో బ్రవేశించెను. ఈజిప్టియను యుద్ధములోను, బాక్సరు యుద్ధములోను సముద్రముమీద ను నేలమీదను బోరెను. చైనా బాక్సరుల తుపాకి గుండొకటి ఈయనయూపిరితిత్తులలో బ్రవేశించినను బ్రతుకగలిగెను. కంట్రోలర్ ఆఫ్ నేవి, డైరక్టర్ ఆఫ్ నేవల్ ఆర్డినెన్సు, మొదలగు నుద్యోగములను జేసెను. 1912 మొదలు రెండవ "సముద్రప్రభువు" గానున్నాడు. ఈయుద్ధము మొదలు కాగానే సర్వసేనాధిపత్య మొసంగబడెను. ఫిరంగులను సరిగా గురికి కొట్టుటలో స్వయముగా నతిప్రసిద్ధుడేగాక అందరు నావికసైనికులను ప్రవీణులనుగా జేయగలిగెను.

జోఫ్రే జనరలు:— ఫ్రెంచి సర్వసేనాధిపతి. రెండవ లెఫ్టినెంటుగా సేనలో బ్రవేశించి, ప్యారిసు ముట్టడిలో 1870 లో బోరాడెను. టింబక్టో పట్టణమును బట్టుకొనినవారిలోను, ఇండూ చైనాలో బోరిన వారిలోను నొక్కడు. మెడగాస్కరుకు మూడుసంవత్సరములు గవర్నరుగానుండి ఆద్వీపపుసంరక్షణములను వృద్ధిచేసెను. క్రింది వారిని పనిని జేయించుటయందు కఠినుడే యని చెప్పవచ్చును. ఫ్రెంచివిన్యాసములలో నయిదుగురు జనరలులు క్రమముగా బనిచేయలేదని యుద్యోగమునుండి తొలగించెను. గణితశాస్త్రమునందు గొప్పప్రావీణ్యము గలదు. ఇతనిసంకల్పము లమోఘములు, మనోదార్ఢ్యము ఉక్కువంటిది. తొందరపడడు. నెమ్మదిగా తనసంకల్పములనీడేర్చును. ఫ్రెంచిసేన కాతనియందు పితృవాత్సల్యమున్నది. సముద్రములో దూకుమనినను దూకుదురు. జర్మనులను నెమ్మది నెమ్మదిగా ముట్టడించుచు, కాలము తనపక్షమున నుండుటచేత నోడింపగలనను ధైర్యమును గలిగియున్నాడు.

టార్పెడో:— ఉక్కుతో జేయబడిన ఆయుధము. 300 రతుల తుపాకిప్రత్తితోను, మరియితరపేల్లు పదార్థములతోను పూడుగబడును. ఈటార్పెడో 28 హండ్రెడు వెయిట్ల బరువును 24 అడుగుల పొడుగును గలిగియుండునుగాన నది యొకపెద్ద యింజననియే చెప్పనగును. ఇవి పెద్దపెద్ద యుద్ధనావలందును, డిస్ట్రాయరులు క్రూయిజరులు, టార్పెడోబోటులు, సబ్మెరయినుల యందును నుండు టార్పెడో గొట్టములనుండి ప్రయోగింపబడుచుండును. 800 గజములు మొదలు 7000 గజములవఱకివి పారగలవు. 7000 గజములు (సుమారు నాలుగు మయిళ్ళు) పోవుటకు 4 నిమిషములు పట్టును. ప్రయోగింపబడిన నావకుతగులగానే టార్పెడోయొక్క ముక్కు చితికి లోపలనున్న ప్రత్తికి నిప్పంటించి పిడుగువలె ప్రేలునట్లు చేయును. ఆదెబ్బకు నావ బ్రద్దలగును.

టిర్ అడ్మిరల్ వాన్:- జర్మనుయుద్ధనౌకాంగ మంత్రి. గతించిన 25 సం. ల నుండియు పెక్కువందల కోట్ల రూపాయలను వ్యయము జేయించి జర్మను నావికా దళమును ఇంగ్లీషువారి దళము తప్ప లోకమునందద్వితీయముగా జేసెను. సబ్మెరయినులు చేయుచున్న దుష్కృత్యములను ప్రేరేపించుచున్న దీయనయె.

టిర్విట్ కెప్టిన్:— హెలిగోలాండు బైటు యుద్ధములో జర్మనునావలను ముంచిన ఆంగ్లనౌకాధిపతులలో నీయన యొక్కడు.

ట్రీష్కి:— 19 వ శతాబ్దములో జర్మనుదేశచరిత్రము అనునొక సుప్రసిద్ధగ్రంథమును వ్రాసి వన్నెకెక్కెను. ఈయనవ్రాతలు జర్మనులలో దేశభక్తి నమితముగా బురికొల్పినవి. 1834 లో బుట్టెను. ఇతడు 1896 లో మృతినొందెను.

డెల్కాసే. ఎం:— ఫ్రాంసునకు యుద్ధాంగమంత్రిగను, అధినివేశ మంత్రిగను నుండెను. 1905న రాజీనామా నొసంగెను. యుద్ధారంభమున విదేశాంగమంత్రిగా నెన్నుకొనఁబడెను. ఈతఁడనిన జర్మను ప్రభుత్వము వారికి బహుకంటకము. ఫాషోడాసంబంధమున ఇంగ్లీషు వారికిని ఫ్రెంచివారికిని గొప్పతగవును పరిష్కరించి ఆంగ్లో-ఫ్రెంచిమైత్రికి కారకుండయ్యెను.

డైనమైటు బాంబు:— ఒక్కబాంబు 90 రతులుండును. శత్రుసేనల బరిమార్చుటకు, కర్మాగారముల గూల్చుటకు, వంతెనల ధ్వంసము చేయుటకు, నగరములను నాశము చేయుటకు నిది యుపయోగింప బడును. వైమానికులకు మూఁడుముప్పులు గలవు. (1) అకస్మాత్తుగా వారివిమానము నిర్మాణలోపమువలన గూలుట. (2) శత్రుఫిరంగులు తగిలి నాశనమగుట (3) విమానములోనున్న తుపాకీనుండే ప్రేలి విమానము భస్మమగుట. కాని యీ యుద్ధమందు వైమానికులు చేయుచున్న సాహసకార్యములు వర్ణనాతీతములు.

నికోలస్. గ్రాండ్ డ్యూక్:— రష్యా సర్వసేనాని రుష్యాచక్రవర్తిగారికి జ్ఞాతి. అశ్వసైన్యాధిపతులలో గొప్పప్రఖ్యాతి గలదు. వ్యూహములనుపన్నుటయందు ద్వితీయుడు. ఇదివఱకుపెక్కు గొప్పసైనికోద్యోగములను జేసెను. ఈయుద్ధములో మిత్రమండలివారి ఆశలన్నియు ఈయనమీఁదఁ గలవు. వయస్సు 58 వత్సరములు

నీష్కీ:- జర్మనీలో బుట్టినవారిలో నతిసాహసికుఁడయిన వ్రాతగాఁడు. ఆధునిక జర్మను విజ్ఞానము లోకమంతటను ప్రసరింపవలయునను సిద్ధమూలిన తలంపులకును, ప్రయత్నములకును ఈతని వ్రాతలే మూలాధారములు. 1844 లో జన్మించెను. బాన్ విశ్వవిద్యాయమునందుపాధ్యాయుఁడుగా నుండెను. పుట్టినప్పటి నుండియు నేదో యొకశరీరబాధను పొందుచుండెడి వాఁడు. 1900 వ సం॥లో నొకఉన్మత్తవైద్యాలయమునందు కీర్తిశేషుఁడాయెను.

నౌకాఫిరంగులు:— 16 ఇంచి ఫిరంగులు 22 మైళ్ళు, 15 ఇంచి ఫిరంగులు 15 మొదలు 21 మైళ్ళు 13. 5 ఫిరంగులు 12 మైళ్ళు, 12 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 11 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 9.4 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు, 9.2 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు 8.2 ఇంచివి 8 మైళ్ళు, 7.5 ఇంచివి 7 మైళ్ళు 6 ఇంచివి 6 మైళ్ళు దూరమును పోవును.

నౌకాసేనాధికారి పదవులు:— మొదటివానిని 'అడ్మిరల్ ఆఫ్ దిఫ్లీట్' అని పిలిచెదరు. రెండవవాఁడు అడ్మిరల్ ఆతనిక్రిందివాఁడు వైస్ అడ్మిరల్. ఇంతకు తక్కువదర్జావారే రియర్ అడ్మిరల్, దీనితరువాతిది కమ్మడోర్, పిమ్మట కెప్టెన్, కమాండర్, లెఫ్టినెంటు, సబ్ లెఫ్టినెంటు, అను నధికారపు పదవులు గలవు.

ఫ్లెని జనరలు:— మార్నె యుద్ధమునకుముందు మూడవ ఆర్మీకోరుకు సైన్యాధిపతిగా నియమింపబడెను. ఇచ్చట తనసాహస కార్యములవలన సర్ జాన్ ఫ్రెంచి గారు వ్రాసినట్లు మంచి శక్తివంతుఁడని ప్రకటింప గలిగెను

ప్రతాపసింగు; మహారాజాసర్:— ఇడారుమహారాజు. జోధపురమునకు రాజప్రతినిధిగా నుండెను. చైనా యుద్ధమునందును, తిరాదండయాత్ర యందును మరి యితర యుద్ధములలోను బోరిన రాజపుత్ర సింహము. 70 సం॥లు నిండినను జర్మనీమీఁద పోరుట తనవిధియని, యనేక కష్టములను గుడుచుచు వచ్చిను రణరంగము నందున్నారు.

పింఛనులు:— చచ్చిపోయిన, లేక రోగమువలన గాని దెబ్బలవలనగాని మృతినొందిన నావికుల లేక సైనికుల భార్యలకు వారము 1-కి రూ 5-10-0 లు, వారి మొదటి బిడ్డకు వారము 1-కి రూ 3-12-0 తరువాత నున్న బిడ్డలకు తల 1-కి రూ 1-14-0 లు పింఛనుగా నొసంగబడును. మరి దారిద్ర్యపు స్థితిలోనుండి వృద్ధాప్యవేతన కమిటీవారు సిఫారసు చేసినచో భార్యకు వారము 1-కి రూ 9-6-0 ల వరకు పింఛ నొసంగ వచ్చును. ఈమె తిరిగి వేరొకనిని పెండ్లి చేసికొనినచో

CARRIED INTO THE OPERATION ROOM

సైనికుడు శస్త్రాలయములోనికి గొంపోబడుట

GIVING HIM MEDECINE

ఔషధ మొసంగబడుట

A WOUNDED SOLDIER CARRIED FROM THE FIELD

గాయపడిన సైనికుడు రణరంగమునుండి రెడ్ క్రాస్ వారివలన
మంచముకుండ తీసికొనిపోబడుట

TAKING HIM TO HIS BED ROOM

పడకవద్ద కాతడు తీసికొనిపోబడుట

NURSING THE INDIANS IN ENGLAND

THE KING EXAMINING A WOUNDED INDIAN'S HAND

ఒక గాయపడిన సైనికుని చేతిని రాజుగారు పరీక్షించుట

THE QUEEN CHATING WITH THE INDIANS

రాణిగారు రోగులగు హైందవ సైనికుల కుశలము నరయుట

GERMAN PRISONERS PAYING RESPECTS TO THEIR MAJESTIES

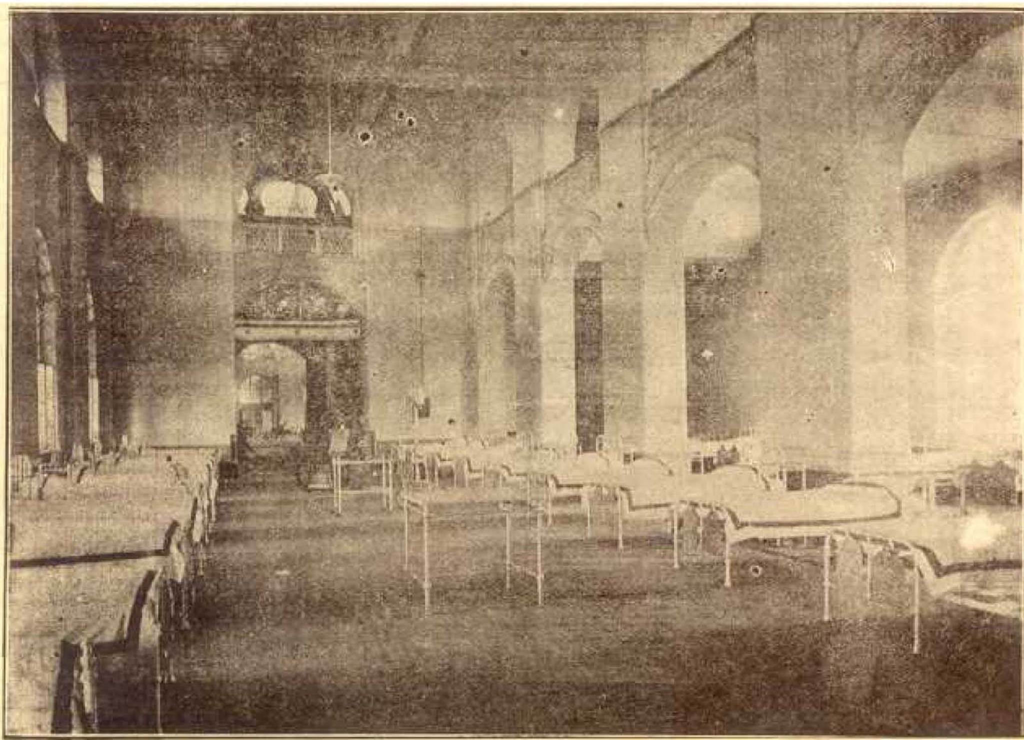
జర్మను ఖయిదీలు వైద్యశాలలో రాజదంపతులను దర్శించుటకయి వచ్చుట

THEIR MAJESTIES' DEPARTURE

శ్రీరాజదంపతులు వెడలి పోవుట

THE INTERIOR OF LADY HARDINGE HOSPITAL IN BOMBAY

బొంబాయిలేడీ హార్డింజి ఆసుపత్రిలో పడకలున్న భాగము. రణరంగమునుండి వచ్చిన రోగులు ఇచట చికిత్సచేయబడుచున్నది

OPPORTUNE HELP

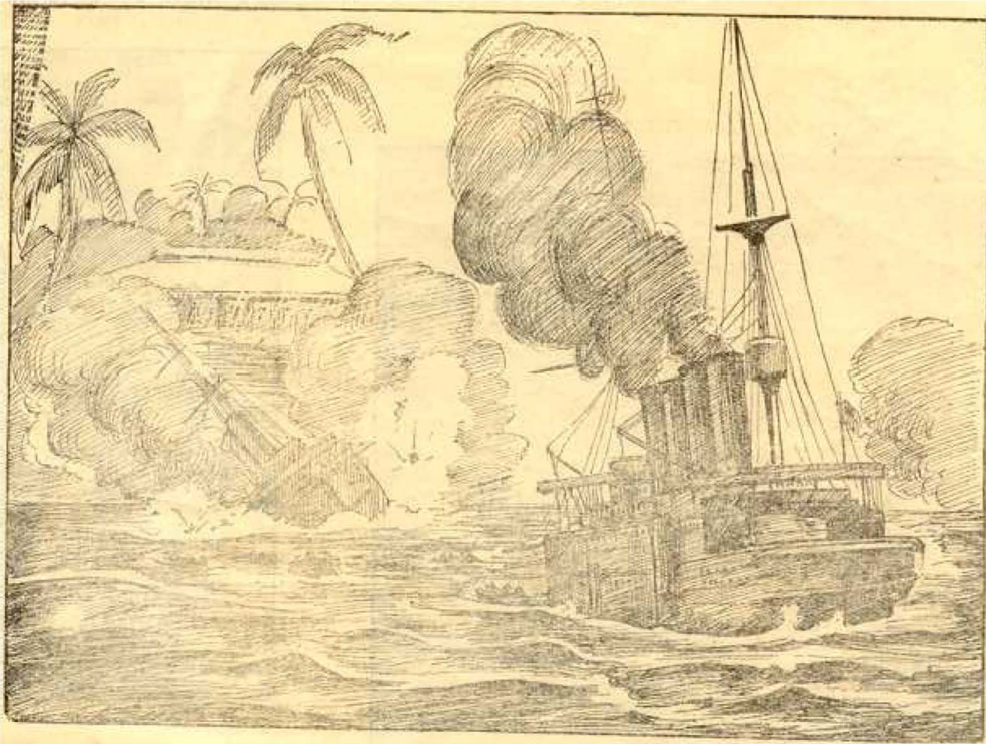
ఒక రెడ్ క్రాస్ దాయి దెబ్బతిని పడియున్న భటునికి వేళకు సహాయము చేయుట

GERMAN SHELL CN A RED CROSS HOSPITAL

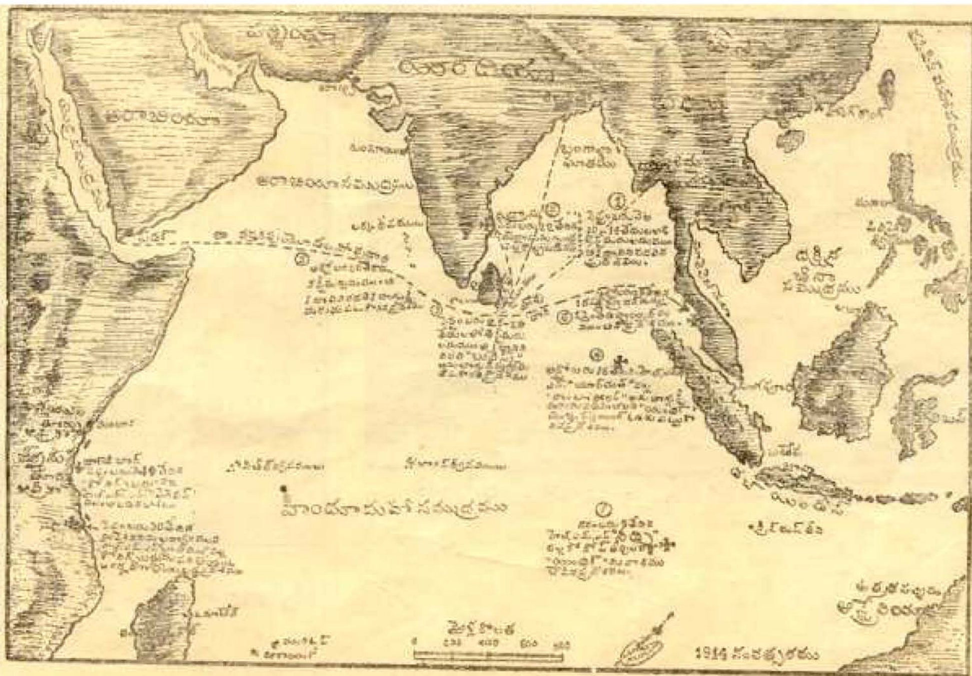
రెడ్ క్రాస్ వైద్యాలయము మీద జర్మనులొక ఫిరంగిగుండును వేయుట

సైనికులకు పరిచర్యలు చేయుటకయి వెళ్లిన స్త్రీ పురుషు లెంతో ధైర్యవంతులయి యుండవలయును. వారిసేవ యెల్లప్పుడును ప్రాణోపద్రవములతో గూడియున్నట్టిది. గాయపడిన సైనికులను వీరు ఫిరంగిగుండ్లోకప్పుడు మీద పడుచున్నను వెళ్లి తీసికొని వచ్చుచుందురు. వీరు ప్రాణములకు పయితము సరకుచేయక సేవనే దృఢవ్రతముగా నైకొనుట కడుంగడు శ్లాఘనీయముగదా! వైద్యశాలలమీద గాల్చగూడదని నియమములున్నను జర్మనులు లెక్కసేయక ఇట్టి పరిచారకులను, రోగులను ఫిరంగులువేసి చంపుచున్నారు.

THE "EMDEN" DRIVEN ASHORE AND BURNT

సిడ్నీ క్రూయిజరు ఎమ్డెనును ఒడ్డుకు తరిమి కాల్చి ముంచుట

THE EXPLOITS OF THE "EMDEN"

ఎమ్డెను క్రూయిజరు తిరిగిన తావులు, చేసిన పనులు

SURVIVORS FROM THE "EMDEN"

ఎమ్డెను తగలబడుచుండగా బోటెక్కి ప్రాణములు దక్కించుకొనుట

THE GUNS OF THE "SYDNEY" IN ACTION

సిడ్నీ యుద్ధనావనుండి ఎమ్డెనుమీద ఫిరంగులు ప్రయోగింపబడుట

పింఛను ఆపబడునుగాని రెండు సంవత్సరముల పింఛను 585 రూ.లు పెండ్లి కాగానే కట్నముగా గవర్నమెంటు వారివలన నొసంగబడును. ఆపెబిడ్డల కొసంగబడు పింఛను నియ్యబడుననే యుండును. కుమార్తెల కీ పింఛను 16 సం. ల వయస్సువఱకు, బాలురకు 14 వఱకు మాత్రమే యియ్యబడును. బాలుడు 16-వ యేటవఱకు చదువుకొన దలచెనేని అంతవర కియ్యబడును.

యుద్ధమువలన పూర్తిగా నంగవిహీనులయిన సోల్జరులు, సెయిలరులకు బ్రహ్మచారులుగా నుండినేని వారము 1-కి రూ 16-8-0 లు ఉపకారవేతన మొసంగబడును. వీరిలోనే పెండ్లియయి బిడ్డలు లేనివారికి రూ 12-6-0 లు వారమున కీయబడును. బిడ్డలు సహితమున్నవానికి వారము 1-కి రూ 17-4-0 లు యివ్వబడును.

పోపు:—లోకములోనున్న రోమను కాథలిక్కు మతస్థులందరకును నధ్యక్షుడు. పూర్వము యూరపు ఖండమునంతయు నీపోపులు బొటనవ్రేలిమీద త్రిప్పిరి. ఇప్పుడదిపోయినను వారికి చాల ప్రాబల్యము ఈలోకములో కలదు. ఈప్రకృతపు పోపుగారిపేరు పయస్. ఈయుద్ధములో సంధి కేయింపవలయునని చాల ప్రయత్నములు చేసెనుగాని లాభము లేకపోయినది.

ఫిషర్. లార్డు:—1854 లో ఆంగ్ల నౌకాసేనలో ప్రవేశించెను. క్రిమియనుయుద్ధము, చైనీసు యుద్ధము, అలెగ్జాండ్రియా ముట్టడులలో సముద్రనౌకాధికారిగా నుండెను. తరువాత ననేకోద్యోగములను జేసి 1904 మొదలు 10 వరకును నౌకాసేన కధ్యక్షు డాయెను. బ్రిటిషు యుద్ధనావల నభివృద్ధికి దెచ్చుటయం దీయన చేసిన కృషి లెస్స. సముద్రయుద్ధానుభవములో నీతనికి మించినవారు లేరు. 74 సంవత్సరములు నిండినను ఈయుద్ధమారంభము కాగానే సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రి తరువాత రెండవ యుద్యోగ మొసంగబడెను. ఈయనకును, సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రియగు చర్చిలుగారికిని డార్డెనల్సు జలసంధిని బట్టుకొను విషయమయి భేదాభిప్రాయము లంకురించి ఇద్దరును వారివారిపదవులకు రాజీనామానిచ్చిరి.

ఫిరంగులు.

ఫీల్డుగన్సు:— ఇవి గుఱ్ఱములవలన లాగబడును. 13¾ రతుల బరువుగల ఫిరంగి గుండ్లు మొదలు 35 రతుల గుండ్లవఱకును 5500 మొదలు 9000 గజముల దూరము ప్రయోగింపబడగలవు. హావిజరులు:—వీటినుండి విడువబడుగుండ్లు ఆకాశము నైపునకు వెళ్ళి, పగిలి, శత్రుసేనలమీద గురియును. ఇందు 300 సీసపు చిన్నగుండ్లుండును. ఈగుండ్లు పైవానికంటె కొంచెము ఎక్కువగా బరువుండును. ఇంతకంటె పెద్ద గుండ్లను ప్రయోగించు ఫిరంగులను హెవి ఆర్టిల్లరి అని పిలిచెదరు. గుండు బరువు 60 మొదలు 90 రతులు. పోవుదూరము 10,000 గజములు. సీజ్ఆర్టిల్లరి:—ఈ ఫిరంగులు కోటలను ముట్టడించుటయం దుపయోగపడును. వీనినుండి 250 మొదలు 2000 రతులవఱకు బరువుగల గుండ్లు ప్రయోగింపబడుచున్నవి. జర్మనులు లీజి నామూరు అంట్వెర్పు కోటలను పట్టుకొనినప్పుడు 880 మొదలు 2000 రతులవరకు బరువుగల యీ గుండ్ల నుపయోగించి వానిని పట్టుకొనిరి. ఈమధ్య జర్మనులును, ఫ్రెంచివారును ఒక్కటన్ను బరువును 5 అంగుళ ఎత్తునుగలిగి, 8 మైళ్లు దూరము పోగల గుండ్లను గొప్ప ఫిరంగులనుండి ప్రయోగించిరి. ఈ విచిత్రము లోకము నాశ్చర్య మగ్నమానసము జేసినది. ఇట్టి పెద్ద ఫిరంగులు మోటరు బండ్లమీద నుంచబడి కాల్చబడుచున్నవి. వీటిని రయిలుమీద మోసికొని వచ్చెదరుగాని ఏగుఱ్ఱములును లాగలేవు. మెషీన్ గన్:—ఇది తుపాకులలో బెట్టుతోటాలనే పతిశీఘ్రముగా గాల్చును. ఒకసారి విడువబడిన తోటాల వలన గలుగు చలనము వలననే యితరతోటాలు యంత్రములోని కెక్కునుగాని చేతితో కూర్చవలసిన పనిలేదు. గురి బహుసరిగా నుండును. చేతితో మోసుకొని పోవచ్చును. బహు ప్రాణోపద్రవ కరమయిన యంత్రము. నిమిషమునకు 228 తోటాలను విడువగలదు. తుపాకి:—దీనిని ఆధునిక రైఫిల్ అని పిలిచెదరు. ఇంగ్లీషు సైనికుల తుపాకిలోని గుండు 2500 గజములు లేక 1 మైలు, 3 ఫర్లాంగుల,

106 గజముల దూరము పోగలదు. దాని బరువు 8 రతుల 10 ఔన్సులు. పది తోటాల నొక్కపర్యాయ మందెక్కించి యుంచవచ్చును. ఇటువంటి రైఫిలులే యూరపు సేనల కన్నింటికిని గలవు గాని ఒక్కపర్యాయము పకంబు తోటాలు ఎక్కించుటకు వీలు లేనట్లుగా వారు నిర్మించుకొనిరి. తుపాకి గుండు:—ఇది రాగి, తుత్తునాగముతో చేయబడును. ప్రేల్చబడునప్పుడు రాగి తుపాకి కంటుకొనకుండ పయిభాగము నికెలుతో (మన దేశములోని అణా నాణెము చేయబడు లోహము) గప్పబడును. బ్రిటిషువారి తుపాకిగుండు 1¼ తులము బరువుండును.

ఫ్రెంచి. ఫీల్డుమార్షల్ సర్ జాన్:—వయస్సు యిప్పుడు 62 సంవత్సరములు. మొట్టమొదట నౌకా సేనలో ప్రవేశించి తరువాత అశ్వ సేనోద్యోగిగా జేరెను. బోయరుయుద్ధమునందు జనరలు బుల్లరు క్రిందను, లార్డురాబర్ట్సు క్రిందను బాగుగా సేవజేసి వారి మన్ననలకు పాత్రుడాయెను. 1907-మొదలు 1911 వఱకు సైన్యములో ఇన్‌స్పెక్టరు జనరలు పదవిని నిర్వహించెను. 1913లో ఫీల్డుమార్షలను అత్యున్నత సైనికగౌరవ మొసంబడెను. ఆధునిక యుద్ధవిధానమును బాగుగా వడపుటయం దీయనతోడివారు ఇంగ్లీషు సేనాధిపతులలో బహుకొద్దిగా గలరు. ఈ యుద్ధమును నతి జాగరూకతతోను, ధైర్యసాహసములతోను నడుపుచున్నాడు.

బికనీరు మహారాజ:—ఆంగ్ల సైన్యమునందు కర్నల్ ఇన్ ఛీఫు పదవియందున్న రాజపుత్ర యోధుడు. యుద్ధభూమిలో బోరి కొంతకాలము స్వదేశమునకు వచ్చియున్నారు. రాజ్యకార్యవేత్త. దేశమును చక్కగా పరిపాలించుటయేగాక శాసనసభను గూడ ప్రజల కొసంగెను. బికనీరులో ఎడారు లుండుటవలన ఒంటెలసేనలు తయారు చేయబడును. వీరి ఒంటెలసేన లిప్పుడు ఈజిప్టు, అరేబియాలలో బోరి వీరికి కీర్తి నార్జించుచున్నవి.

బియాటి. అడ్మిరల్:—1884లో బ్రిటిషు నౌకా సేనలో ప్రవేశించెను. నైలునదీ యుద్ధమందు, పీకింగును పట్టుటయందును బోరెను. రెండు పర్యాయములు గాయముల దినెను. 38-వ సంవత్సరము నిండకమునుపే వైస్‌అడ్మిరలు అను గొప్పపదవిని పొందెను. ఇప్పుడు మొదటి బ్రిటిషు స్క్వాడ్రను కధిపతి. హెలీగోలాండు బైటులో అయిదు జర్మను డెస్ట్రాయరులను ముంచి ఘనత కెక్కెను. ఇంగ్లండులో తూర్పుతీరపు పట్టణములను కొన్ని నెలల క్రిందట గాల్చుటకయి వచ్చిన బ్లుచ్చెరను జర్మను బాటిల్ క్రూయిజరును ముంచి, మరిమూడింటికి గొప్పనష్టము కలుగజేసెను. ఈయన పతాకమెరుగు లయన్ యుద్ధనావలోని బాయిలరు శత్రువుల గుండుచే బ్రద్దలగుటవలన మరమ్మతుకయి పంపబడెను. ఈ సముద్రయుద్ధములో జయించుటవలన బియాటీగారి కీర్తి మరింత వృద్ధియయినది.

బెత్మన్ హాల్వెగ్. హర్ వాన్:—జర్మనీ ముఖ్య మంత్రి "సంధులు పనికిమాలిన కాగితపుముక్కలు. మేమాగజాలము. పారిసు పట్టుకొనవలయును. అందుచే లక్సెంబర్గు, బెల్జియముల గుండ సమీపమార్గమున మేమువెళ్లకతీరదు" అని జర్మను పార్లమెంటులో నుడివి జర్మను మర్యాదయందు నమ్మక మంతవఱకును గల వారి భ్రాంతిని పోవదోలెను.

బోనర్ లా:—కన్సరువేటివుల నాయకుడు. అన్నికక్షులవారును మంత్రులుగా నియమింపబడిన తరువాత అధినివేశమంత్రిత్వ మొసంగబడెను. మంచివక్త. ముఖ్యమంత్రి కావలసినట్టివాడు.

మందుగుండుసామాను:—ఒక్కసైనికునికి 120 తూటాలును అశ్వసైనికునికి 100 ను ముందుగా ఇచ్చి యుద్ధములోని కంపుదురు. ఒక యంత్రఫిరంగికి 21,000 మొదలు,30,000 వఱకు సాధారణమయినతూటాలుతీసికొనిపోబడును. హావిజర్ పెద్దఫిరంగులకు 100 రతుల షెల్లులు 50 గొంపోబడుచుండును. యుద్ధభూమికి వెనుక సప్లయిచేయుట కనేక డిపోలుండును. ఈ డిపోలనుండి మందుగుండ్లు, శరీరములో రక్తమెట్లు ప్రవహించుచుండునో ఆవిధముగా నిరంతరము బంపబడు చుండును.

ఫిరంగులు:—అనేక రకములవి. అన్ని రకముల ఫిరంగులును

ఆస్ట్రియాకు 2500, బెల్జియమునకు 204, ఫ్రాన్సుకు 4200, గ్రేటుబ్రిటను ఇండియాకలిపి 1070, జర్మనీ 5500, ఇటలీ 2200, రష్యా 6000, సర్వియ 500, టర్కీ 600, జపానుకు 2000 లును గలవు. యుద్ధారంభమునుండి ఈ సంఖ్య విశేషము పెరిగియున్నది.

మర్రె. జనరలు:—సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి సహోద్యోగులలో నధ్యక్షుడు. జూలు యుద్ధమునందు బోరెను. దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో అపాయకరమయిన గాయములను దినెను. ఎడతెగక యెల్లప్పుడు పరిశ్రమ చేయుచుండును

మాడన్. అడ్మిరల్:—అడ్మిరల్ జెల్లికోగారి సహోద్యోగులలో ప్రథముడు. ఆయన బావమరిది. 1882 ఈజిప్టుయుద్ధమం దుండెను. 1905 లో నేవల్ అసిస్టెంటు కంట్రోలరుపనిని జేసెను. ఇంక చాలగొప్ప పనుల నిర్వహించెను.

మాంటినీగ్రోరాజు:—74 సంవత్సరముల వయస్సుగల సుప్రసిద్ధరాజు. యూరపులోని రాజులకందరికంటె తక్కువభూమికలదు కాని పరాక్రమవంతుడు. తుర్కీనిబాల్కనుయుద్ధములో నోడించినవారిలోనొకడు. అప్పుడు రాజ్యమును వృద్ధి జేసికొనెను. ఇప్పుడు ఆస్ట్రియామీద యుద్ధమునకు దిగెను. కవి. తనప్రజలకు కీర్తనలను పాడుటకయి వ్రాసిపెట్టుచుండును. సాధారణమయిన గుఱ్ఱము నెక్కి అనేక చోటుల సంచారము సామాన్యపౌరునివలె జేయుచుండును. ఈయన కుమార్తె ఎలేనా రాణిమారి ఇటలీరాజును పెండ్లాడినది.

మారిస్. ప్రిన్సు:—జార్జిచక్రవర్తిగారికిదాయాది. 23 సంవత్సరముల వయస్సు. కింగ్సురాయిల్ రైఫిల్సు కోరులో లెఫ్టినెంటుగానుండి గాయములుతిని మృతినొందెను.

మూర్. రేర్ అడ్మిరలు:—ఇప్పుడు మూడవ సముద్రప్రభువు. ఈజిప్టు సముద్రయుద్ధమునందు కొలువు చేసెను. 1907లో నేవలు అసిస్టెంటు పదవిని, 1908లో ఛీఫ్ఆఫ్ ది స్టాఫుపదవిని నిర్వర్తించెను. వయసు 63 సంవత్సరములు.

మూపూరప్ప. రాయ బహదూర్:—మదరాసు దక్షిణమహారాష్ట్ర రైలుపదారి ఏజెంటుగారికి పర్సనల్ అసిస్టెంటు. ఈగొప్పపదవి లభించిన రెండవ హైందవుడీయన.

మోనిటరులు:—లోతు లేని నీటిలో ఒడ్డుకుసామీప్యముగా ప్రయాణము జేయుచుండు ఒకతరగతి గన్ బోటుయుద్ధనావలు. వీటి బరువు స్వల్పముగా నుండును. వీనిలోని 6 ఇంచి ఫిరంగులనుండి 100 రతులగుండును 5 మైళ్లదూరమునకు వేయవచ్చును. ఇంగ్లీషువారి సెవరెన్, మెర్సి, హంబరను మోనిటరులు బెల్జియము తీరము జేరకుండ జర్మనులమీద గాల్చి వారికి జాల నష్టమును గలిగించెను.

మోల్కి. జనరలు వాన్:—జర్మను జనరలు స్టాఫుకు ముఖ్యుడు. 1870 లో ఫ్రెంచివారి నోడించిన జనరలు మోల్కికి సోదర కుమారుడు.

యుద్ధనిధులు:—ఈయుద్ధమువలన నష్టమును బొందుచున్నవారి సహాయార్థమయి అనేకనిధులు స్థాపింపబడినవి. ఈనిధుల కన్నింటికిని ప్రజలే ధనసహాయమును చందాలమూలకముగా జేయుచున్నారు. అందులోని క్రిందివి కొన్ని. (1) యువరాజుగారి యుద్ధనిధి. దీనికింతవరకు వసూలయినసొమ్ము 4½ కోట్ల రూపాయలు భర్తలుపోయిన భార్యలకు, అనాధలయిన బిడ్డలకు, కుమారులు పోయిన తల్లితండ్రులకు, సైనికులమీద నాధారపడియున్న సామీప్యబంధువులకు ఈసొమ్ము వినియోగింపబడును. (2) మేరిరాణిగారి కుట్టుపని సమ్మేళనము. ఇందలి స్త్రీలు సైనికులకు నావికులకు వారొనదలి వెళ్లిన సంసారములకు గుడ్డలనుకుట్టి ఉచితముగా నొసంగుదురు. (3) బ్రిటిషు రెడ్ క్రాసు సొసయిటి. రణరంగమున దెబ్బలుతినినవారికి సమస్త యుపచారములను చేయుదురు. వీరివలన ననేకవైద్యశాలలు పోషింపబడుచున్నవి. (4) బెల్జియము సహాయనిధి. ఆదేశపు దిక్కుమాలిన ప్రజలకు సహాయముజేయునది. (5) సర్వియను సహాయనిధియునిట్టిదియే (6) మేరీరాణిమారినిధి. ఇదిక్రిస్మస్ బహుమానములను సైని

కులకును, నావికులకును గతడిసెంబరు నెలలో పంపుటకై స్థాపింపబడినది. ఈ రాకుమారి వీరందరికిని మిఠాయిలను. పాలడబ్బాలను, పొగాకును, కొన్నిగుడ్డలను క్రిస్మస్ పండుగరోజుకు పంపెను. (7) ఇండియనుసోల్జరుల ఫండు. ఇది భారత సైనికులకు అపరదేశమందు కావలసిన యుడుపులను తినుబండారములను పంపుటకయి స్థాపింపబడినది. (8) ఇంపీరియల్ రిలీఫ్ ఫండు. ఇది ఇండియానుండి వెళ్లిన సైనికుల సంసార పోషణమునకయి రాజప్రతినిధి హార్డింజి ప్రభువువలన స్థాపింపబడెను. దీనికి మహారాజులు మొదలు పేదసాపులవరకును చేతనయిన సహాయము జేసిరి. సుమారొక కోటి రూపాయలవరకును ఈనిధికి సొమ్ము పోగయినది.

యువరాజు. జర్మను:—1882 లో జన్మించెను. ఫుట్‌గార్డ్సులో లెప్టినెంటుగా నుండెను. బాన్ విశ్వవిద్యాలయము నందభ్యసించెను. 1910 లో హిందూదేశమును జూచివెళ్ళెను. ఈప్రయాణములను గురించి యొకపుస్తకమును సచిత్రము వ్రాసెను. ప్యారిసుపట్టుకొనుటకయి ఈయుద్ధములో బంపబడిన సేన కధ్యక్షుడుగానుండెనుగాని సంకల్పము ఈడేరలేదు. ఈయుద్ధములో నంత గొప్పగా బోరికీర్తి వహించినట్లులేదు. ఇప్పుడు తూర్పురంగమున రష్యాపై బోరుచున్న సైన్యమున కధిపతిగా నున్నాడని వినికిడి కలదు.

రావిల్సన్. జనరలు:—బర్మా, సూడాన్, దక్షిణాఫ్రికాలలో గొలువుచేసెను. ఇంగ్లండులో సేనానివాసములగు ఆల్డరుషాటు, సాలిస్‌బరీ మైదానములలో సైన్యాధికారిగానుండెను. 1887లో ఇండియాసర్వసేనాధిపతియగు సర్ ఫ్రెడరిక్ రాబర్ట్సుగారికి సహాయోద్యోగి. ఈయుద్ధములో 1915 మార్చి 9 వ తేదిన న్యూషాపెలులో జర్మనులను తన నాలుగవ సైన్యముతో తాకి వారి నాప్రదేశమును విడిచి పోవునట్లు చేసెను.

రాయలు ఇంజనీయరు పటాలములు:--- ఇందు 10,000 సైనికులు, (సాపర్సు, మైనర్సు) 1000 ఆఫీసరులు గ్రేటుబ్రిటనుకు గలరు. వీరు చేయవలసినపని యుద్ధభూమిలో కందకములు వగయిరాలను త్రవ్వి దానినిపోరు సలుపుటకయి సిద్ధముగా నుంచుట. నదులు వగయిరాలుదాటుటకయి వంతెనలు తెప్పలము కట్టుట, చెట్లను నరుకుట, టెలిగ్రాపుతీగలను, టెలిఫోనులను భూమిలో నెలకొలుపుట, తక్కిన యింజనియరింగు పనులను జేయుట. ముందుగా వీరువెళ్ళి పనిజేయవలసిన వారగుటచే వీరిజీవిత మెల్లప్పుడుగొప్ప యుపద్రవములతో గూడుకొని యుండును.

రుష్యాచక్రవర్తి:---1868 మే6వ తేదిజన్మించెను. జార్జిచక్రవర్తిగారి తల్లి ఈయనతల్లి అక్కచెల్లెండ్రు. నిరంకుశాధికారియయినను ఈయుద్ధముచే ప్రజలకభేద్యమగు ప్రేమాబంధములచే బంధింపబడియున్నారు. వారికి రాజ్యపాలనమందు నూతనానుభోగముల గల్పించెను. రణరంగమునకు స్వంతగా వెళ్ళుచుండును. సారాయి అమ్మకమును దేశములో నాపి 100 కోట్ల రూపాయలకు పయిగా రాజాదాయమును పోగొట్టెను. ఈయొక్క సంస్కరణమాయనకీర్తి నెల్లకాలములకును వ్యాపింపజేయగలదు. ఈయన భార్యయు, ప్రధమపుత్రికయు, రుష్యాపటాలములలో గౌరవోద్యోగులగుటచే యోధవేషములను పటములలో ధరించియున్నారు.

రెన్నెన్‌కాంఫ్. జనరలు:—జనరలు కురుపాట్కినుక్రింద జపానువారిమీద రష్యాజపాను యుద్ధములో బోరెను. అశ్వసేనాధిపత్యమునందు గొప్పనిపుణుడని ప్రతీతికలదు. యుద్ధారంభమున తూర్పుప్రష్యాలో బ్రవేశించి జర్మనులను గూంబెన్నెన్ వద్ద నోడించెను. కాని తరువాత జనరలు హిండెనుబర్గుచే పూర్తిగా నోడింపబడి తరిమివేయబడెను.

రెడ్మండు. జాన్:—ఐరిషు జాతీయ నాయకుడు. అత్యంత. దేశభక్తుడు. ఐర్లండుకు స్వపరిపాలనము నొసంగు శాసనమును జేయించెను. ఆ శాసనము యుద్ధానంతరమున నాచరణములోనికి దేబడును. యుద్ధమారంభమయిన పిమ్మట ఐర్లండు దేశమంతటను దిరిగి ఉపన్యాసములిచ్చి, అనేకవేలమంది స్వదేశీయులను యుద్ధమునకు సిద్ధము జేయించి పంపెను. వారయిర్లండుకు శాశ్వత కీర్తి నార్జించుచున్నారు.

లక్సెంబర్గు రాష్ట్రము:—ఫ్రాంసు బెల్జియము, జర్మనీలకు మధ్యనున్న యొక చిన్నరాష్ట్రము. వైశాల్యము 1000 మైళ్లు. జనసంఖ్య 2½ లక్షలు. పార్లమెంటు కలదు. పాలకురాలు గ్రాండ్ డచెస్ మేరీ అనునామె. జర్మనులు ఫ్రాంసుపయిన పడుటకయి సంధుల నుల్లంఘించి ఈరాష్ట్రమును ప్రవేశించిరి. ఆదివారము ఆగష్టు రెండవ తేదిన ఈరాష్ట్రములో బ్రవేశించుచున్న జర్మను సైన్యము నెదుటతనమోటారుబండినెక్కి రావలదని ఈమె అడ్డముగా నిలిచెను. పిస్తోలుతో జర్మనులీమెను చంప బోయిరి. ఇది అక్రమమని ఈమె కేయిజరుగారికి తెలియజేసెను. ఈమె మొరల నెవరును వినినది లేదు. జర్మనీకి ఖయిదీగా తీసికొని పోబడినదను వదంతి గలదు. ఈ రాష్ట్రమునంతయు జర్మనులు బెల్జియమును వశము చేసికొనినట్లు వశముచేసికొని యేలుచున్నారు.

లాయడ్ జార్జిగారు—1890లో పార్లమెంటులో బ్రవేశించెను. సొలిసిటరుగా జీవిత మారంభించెను. సంగ్రామప్రసంగములయందు పెట్టినది పేరు. కోశాధ్యక్షుడుగా నుండి, ఇప్పుడు యుద్ధపరికరముల మంత్రిగా నియోజింపబడెను. మహావక్త. వృద్ధాప్య వేతనముల నింగ్లండులోని బీదల కిప్పించెను. జబ్బుపడిన పనివాండ్రకును, అవయవములు కర్మాగారములలో పోయినవారికిని ఉపకారవేతనము లిచ్చుపద్ధతిని ఆచరణములోనికి దెచ్చెను. ఈయన కుమారు లిద్దరు యుద్ధభూమిలో నున్నారు.

లూసిటానియా:—32,500 టన్నుల బరువుగల వర్తక నావ. దీనివంటి నావలు లోకములో నయిదారు కంటె నెక్కువ లేవు. నిర్మించుటకయిన వ్యయము 1కోటి 85½ లక్షల రూపాయలు. మే 7 వ తేదీన ఇంగ్లండు తీరమునకు 20 మైళ్లు దూరములో నుండగా జర్మను సబ్మెరయిను టార్పెడో వేసి ముంచెను. ఇందు 1959 మంది ప్రయాణికు లుండిరి. 900 మంది రక్షింపబడిరి. మిగిలినవారు మరణించిరి.

లేమన్. జనరలు:—లీజికోటల ననేక దినములు జర్మనుల వశముకాకుండ జేసి లోకప్రసిద్ధినొందిన సేనానాయకుడు. నగరము శత్రువుల వశమయినపిమ్మట లోసింస్ కోటలోనికి వెళ్లి ఫ్రెంచివారి సహాయము వచ్చునేమో యను ఆశతో చాలరోజులు పోరాడెను. జర్మను లొక్కొక్క కోటను పిండిపిండిజేసి ఈకోటను వశముచేసికొనినప్పుడు కోటకప్పు కూలుటవలన కాళ్లకు దెబ్బతగిలి స్మారకముతప్పి పడియుండెను. తరువాత జర్మను జనరలువద్దకు తీసికొనిపోగా లొంగిపోతినని సూచించుట కాతనికి తనఖడ్గము నందించెను. ఆయన విశాలహృదయముతో "నీవే ఉంచుకొనుము. నీ ఖడ్గము సైనికమర్యాదల నుల్లంఘించియుండలేదు." అని యనెనట. లేమన్ గారిప్పుడు జర్మనీలో ఖయిదీగా నున్నారు.

వాండరుగోల్జు. ఫీల్డుమార్షాల్:— జర్మనుసేనలో గొప్ప నాయకుడు. బెల్జియముకు గవర్నరు జనరలుగా నియోగింపబడెను. కాని యిప్పుడు కాన్స్టాంటునోపిలులో తురుష్క సైన్యముల కధిపతిగానుండి యుద్ధమును నడుపుచున్నాడు. డార్డినల్సు జలసంధి కిరుప్రక్కలనున్న కోటల నెంతో గట్టిపరచెను.

విక్టోరియా క్రాస్:—క్రిమియను యుద్ధమయిన తరువాత1850సం.లో నిపతక మేర్పరుపబడెను. అద్భుత ధైర్యకార్యములకు మాత్రమే సత్కృతుగా సైనికులకు నావికులకు ఒసంగబడుచుండును. బ్రాంజిలోహముతో చేయబడును. విక్టోరియా క్రాసు సంపాదించిన వాడు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునందంతటను గౌరవింపబడుచుండును.

వియోగవేతనము:—భర్తలు సేనలోగాని నావలలోగాని యుద్ధముజేయుచున్నంతకాలమును వారికొసంగబడు జీతములుకాక భార్యలకు వారము 1 కి బ్రిటనులో రు.9-6-0లు వేతన మొసంగబడును. ఇందులో రు. 2-10-0 లు మాత్రము సైనికుని జీతమునుండి తీసి యియ్యబడును. నలుగురుబిడ్డలవరకు బిడ్డ 1 కి రు. 1-14-0 లును, అటుపయిననున్న బిడ్డలకు రు 1-8-0 లును వారమున కొసంగబడును.

వియాలి, అడ్మిరలు:—ఇటలీవారి యుద్ధనౌకాశాఖాధ్యక్షుడు. ఈయుద్ధములో ఆస్ట్రియావారి యుద్ధ

నౌకలు నిర్మించు ప్రదేశము నప్పుడే పట్టుకొని, 14 అన్ని రకముల యుద్ధనావలను ఇటలీకి దీసికొని, పోయెను.

విమానములందుండు ఆయుధములు:---ఉక్కుటమ్ములు:—ఒక్క అమ్ము 2½ తులముల బరు వుండును. 1000 అమ్ముల నొక్క పెట్టెలోపెట్టి శత్రుసైన్యముల మీఁద ఫ్రెంచి వైమానికులు చల్లుచుందురు. భూమి మీఁదికి వచ్చునప్పు డొక్కొక బాణము 100 రతుల బలముతో వచ్చి స్వారిని, గుఱ్ఱమునుగూడ చీల్చుకొని పోవును. ఇట్టిపెట్టె లనేకములు ప్రతివైమానికుఁడును గొంపోవుచుండును.

సబ్మెరయినులు:— మొట్టమొదటి సబ్మెరయిను ఇంగ్లీషువారివలన1901-వ సం. నవంబరు 2వ తేదినిర్మింపబడెను. మొట్టమొదట వీని శక్తినిగురించి చాలమంది కనుమానములు కలిగినను ఈ యుద్ధములో సబ్మెరయినులుచేయుచున్న ఘోరకార్యములవలన అట్టి అనుమానము లన్నియు అంతరించినవి. ఇది ఉక్కుతో చేయబడి పొగచుట్ట ఆకారమును గలిగియుండును. నీటిలోనికి మునుగుటకయి బోటులోపల నున్న తలుపులను తెరచెదరు. అప్పుడు నీరు కొన్ని తటాకములలో నిండును. అంతట పడవ మునుగును. నీటిని పదినిమిషములలో పారబోయగల సాధనమువలన తేలికగా కావలసివచ్చినప్పుడు బోటు సముద్రముపయికి వచ్చును. కిరోసినాయిలు నుండుటవలన సబ్మెరయినులు నడుపబడుచున్నవి. కాని బొగ్గువలనగాదు. నీటిలో మునిగి యున్నప్పుడిందుండు విద్యుచ్ఛక్తి యింజను పనిచేయును. సబ్మెరయినులలోని కిరోసినాయిలు చెరువులు నిండియుండెనేని మూఁడు వేల మైళ్లు గంటకు 21 మైళ్ళ చొప్పున ప్రయాణము జేసి రాగలవు. వీనిలో నీటిబరువు 2000 టన్నులుండును. సుమారు నలువదిమంది మనుష్యులకు పీల్చుటకయి కావలసిన గాలి కొన్నిగదులలో వత్తి యుంచబడును. కాన వారికి నిర్మలవాయువు లేదను భయము లేదు. ఈబోటులకు కొనింగు టవరను శిఖరముండును. అది యొక తెరచాప కొయ్యవలె నీటిపై భాగమున నెల్లప్పుడును కనబడుచుండును. దీనిలోనే పెరిస్కోప్ అను ఒక యంత్రము కలదు. ఈ పెరిస్కోపు సులోచనములవంటిది. నీటి పైభాగమునం దేమి జరుగుచున్నదియు దీనివలన బోటులోనివారు తెలిసికొనుచుందురు. ఒకవేళ పూర్తిగా శత్రువులకు కనపడకూడదనినచో శిఖరమునుగూడ నీళ్ళలో ముంచవలయును. అప్పుడు సబ్మెరయిను కన్నులు మూసికొనిపోవు మనుజునివలెనే సముద్రములోపల నడవవలయును. వీనియందు 6 టార్పెడో గొట్టము లుండును. ఆగొట్టములనుండియే టార్పెడో శత్రునావపయిని ప్రయోగింపబడును. ఒక్క టార్పెడో విలువ 1 లక్ష రూపాయలు మొదలు 1 లక్ష 50 వేల రూపాయలవర కుండునట. 12 రతుల గుండును ప్రయోగింపగల నాలుగు ఫిరంగులును వీనియందుండును.

సాంసనోఫ్. జనరలు:—ఆగస్టు 1914లో తూర్పు ప్రష్యాపైన వెడలిన జనరలు రెన్నెన్ కాంఫుగారికి చాల సాయము చేసెను. ఇంతకుముందు రష్యా జపాను యుద్ధములో కీర్తిగడించినవాఁడు. టానెన్ బర్గువద్ద జరిగిన ఘోరయుద్ధములో మృతినొందిన రష్యను జనరలులు ముగ్గురిలో నొక్కఁడు.

సాలాంద్ర. సినర్:—ఇటలీకి ముఖ్య మంత్రి. పోపు మొదలగు మతాధిపతులును మరి యితర గొప్పవారును యుద్ధము వల దని తమశక్తి కొలఁది నివారించినను, లెక్కసేయక ఇటలీనుండి యిదివఱకు ఆస్ట్రియా యపహరించిన రాష్ట్రములను తిరిగి సంపాదించి ఇటలీకి శాశ్వతకీర్తి నార్జించుటకయి యుద్ధములోనికి దిగెను. ప్రజల కాతనియందు గౌరవము మెండు.

స్మిత్ డోరియన్. జనరలు:—వయస్సు 56 వత్సరములు. తన జీవితకాలములో నిప్పటికి పది యుద్ధములలోనయిన బోరిన రణవీరుఁడు. దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో ప్రసిద్ధిపడసెను. మాన్సునుండి ఇంగ్లీషుసేనను నియుద్ధములో హతముగాకుండ బహు తెలివితేటలతో రక్షించి మార్నెవరకును తీసికొనిపోయిన ధీరుఁడు. ఇంగ్లీషువారి రెండవసేన కధ్యక్షుఁడు.

సింగ్టా:—1898 లో ఇద్దరు జర్మనుమిషనరీలను చైనావారు చంపినారను మిషమీద వారితావునుండి జర్మనీవారు 117 చతురపుమైళ్ళభూమి నపహరించిరి. అదియే కియోఛాజిల్లా. దానికి ముఖ్య రేవుపట్టణము సింగ్టా. దీనిని జర్మనులు బహు దిట్టముగా బలపఱచి యుద్ధనావలకునికిపట్టుగా పసిఫిక్ సముద్రములో జేసిరి. చేపలగ్రామమునుండి ఐశ్వర్యవంతమయిన రేవుపట్టణముగా మారెను. చక్కని భవనములును, బాటలును గలవు.

సైనికోద్యోగ చిహ్నములు:— ఈ చిహ్నములను కోటుకు చేతులవద్దగాని, భుజమువద్దగాని, వక్షస్థలమునగాని ధరించెదరు. సెకండు లెఫ్టినెంటుకు 1 నక్షత్రము, లెఫ్టినెంటుకు రెండు నక్షత్రములు, కెప్టనుకు మూడు, మేజరుకు కిరీటము, లెఫ్టినెంటు కర్నలుకు 1 కిరీటము 1 నక్షత్రము, కర్నలుకు 1 కిరీటము రెండు నక్షత్రములు, బ్రిగేడియరు జనరలుకు వక్షస్థలమున అడ్డముగా దాటునట్టి ఖడ్గములు, మేజరు జనరలుకు ఖడ్గములు, నక్షత్రము, శంగోలును, లెఫ్టినెంటు జనరలుకు పైవన్నియు పయిగా నొక కిరీటము, జనరలుకు లెఫ్టినెంటు జనరలుకున్నవి గాక పయిన నొక నక్షత్రము, ఫీల్డు మార్షలుకు అడ్డ శంగోలులు, కిరీటము, పతకముల మాల యుండును.

శ్రాప్నెల్:—ఇది షెల్లు మోస్తరుగానే యుండును గాని పైకప్పు బహుపలచగానుండి ఎక్కువ సీసపుగుండ్లు పోయుటకు వీలుండును. బ్రిటిషు శ్రాప్నెలులో 375 గుండ్లుండును. గురికి కొంచెము దూరముండగా భగ్గున బ్రద్దలయి గుండ్లను నానాముఖముల చల్లును. మనుష్యులను చంపుటయందు శ్రాప్నెలు బహు ప్రయోజనకారిగాని యిండ్లకెట్టి యపాయమును గలుగజేయజాలదు.

షెల్లుపిస్టలు:—జెప్పెలిను మోడలపయి ప్రయోగించుటకు నిర్మింపబడినవి. ఒక్కగుండు వీనినుండి జెప్పెలినుకు దగిలినయెడల నది నిరర్థకమగును.

షెల్లు:—ఇది విడ్డయిటుతో గాని తుపాకిమందుతోగాని చేయబడును. 10 రతులషెల్లుమొదలు 1టన్ను బరువుగల షెల్లువఱకును ఫిరంగులనుండి ప్రయోగింపవచ్చును. ఈషెల్లులు విడువబడిన పిమ్మట భూమిమీదపడి ఆదెబ్బకు బ్రద్దలయి లోపల 100 మొదలు 1000 వఱకుండు సీసపుగుండ్లను శత్రువులమీదను, గుఱ్ఱములమీదను వెదజల్లి చంపివేయును. పెద్దషెల్లులు ఇండ్లను ధ్వంసముచేయగలవు. రెండవ రకపు షెల్లులు ఫిరంగి నుండి విడువబడగానే వానికొకప్రక్కనుండు దారమునకు నిప్పంటుకొనును. అనిప్పు అర సెకండులోనో, ఒక సెకండులోనో, లేక కొన్ని సెకండులలోనో షెల్లులో ప్రవేసించి దానిని బ్రద్దలగునట్లు చేయును.

హాలండు రాణి:— ఈమె పేరు విల్హెల్మినియా. ప్రిన్సు హెన్రీని పెండ్లియాడెను. హాలండు, జర్మనీకి సామీప్యమున నుండుట చేత ఎప్పుడేమి మూడునోయని సైన్యమును, యుద్ధనౌకలను సిద్ధము జేసికొని యున్నది.

హాల్డేను ప్రభువు:—బ్రిటిషు యుద్ధాంగమంత్రిగా 6 సం. లుండి ఈ యుద్ధమునకు సేనను బాగుగా తరిఫీయతు చేయించెను. జర్మను భాషలో గొప్పగా పరిశ్రమ జేసిన పండితుడు. తత్వశాస్త్రమునందు పేరు పొందిన వేత్త. మూడు సంవత్సరము లార్డు ఛాన్సెల్లరు (ప్రీవీకౌన్సిలులో మొదటి న్యాయాధిపతి) పనిని జేసెను. ఇప్పుడు మంత్రులలో మార్పు జరుగుటవలన నా పనిని మానుకొనెను.

హార్కోర్టు లూయి:—ఈయన తండ్రి గ్లాడ్ స్టన్ గారి కాలమందు మంత్రిగా నుండెను. ఈయనయు లిబరలు ప్రభుత్వములో బ్రిటిషు అధినివేశములకు మంత్రిగా నుండెను. ఇప్పుడన్ని కక్షులవారును మంత్రులగుటవలన నీయన తన యుద్యోగమును బోనర్ లాగారి కొప్పజెప్పెను.

హామిల్టను జనరలు సర్ ఐయన్:—అఫ్ఘను యుద్ధము, బోయరు యుద్ధము, చిత్రల్ దండ యాత్రలలో నుండెను. సైనిక వ్యవహారములను గురించి ఉత్తమ గ్రంథములను వ్రాసెను. ఇప్పుడు డార్డనెల్సు జల

సంధి కోటలపయికి పంపబడిన మిత్రమండలి సేన కధ్యక్షుడు. కాన్స్టాంటినోపు లీయన చేతిలో బడవలసియున్నదట.

హిండెన్‌బర్గు. ఫీల్డుమార్షల్:— 1870 లో ఫ్రెంచివారితో బోరిన సైనికులలో నొక్కడు. యుద్ధారంభమున నుపకారవేతనమును గైకొనుచుండెను. కెయిజరుగారు రష్యా నోడించు పనిని బెట్టి తూర్పు సేన కధ్యక్షుడుగా జేసెను. టన్నెంబర్గు వద్ద జనరలు రెన్నెన్ కేంపు నోడించెను. రష్యను సేనలను తూర్పు పరిష్యాలో నోడింప జేసి సరస్సులలోనికి త్రోసెను. పోలండులో రష్యనులపయి తుదికి వార్సాను పట్టుకొనునంత విజయమును పొందెను. రష్యనులను విస్ట్యులా వార్టా ప్రాంతములందును తరిమివేసెను. కాని రష్యను లీతని సైన్యమును రెండుగా జీల్చి చాలభాగమును నాశము జేసిరి. ఈతడు తూర్పు రంగమున పొందిన జయములతో జర్మనీ దేశమంతయు ప్రతిధ్వనించుచున్నది. ఈతనిని దేవతగా ప్రజలు పూజించుచున్నారు. హిన్డెన్‌బర్గుగారి నభినందించుచు పంపబడిన తంత్రి వార్తలను సందకేయుటకయి టెలిగ్రాఫు శాఖ వారికి శక్తి లేక పోయినదట.

హేగ్. సర్ డౌగ్లస్:—ఫ్రాంసులో ఇంగ్లీషువారి మొదటి సైన్యమున కధిపతి. ఏన్ యుద్ధములో బ్రిటిషుసేన నతిసాహస పరాక్రమములతో బోరించెను. ఈయుద్ధమును నడపుచున్న బ్రిటిషుజనరలులలో సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగా రంతవాడు. ఇంతకుముందు సూడాన్, బోయరు యుద్ధములలో పోరు సలిపెను. ఇండియాలో సర్వ సేనాధిపతి యుద్యోగమును మూడేండ్లు జేసెను. యుద్ధారంభమునకు బూర్వము అల్డరుషాటులోని సేనల కధిపతిగానుండెను. ఈయన స్కాట్లండువాసి.

హైందవ మహారాజులు:—70 సం.ల వయస్సుగల సర్ ప్రతాపసింగు, అతని అన్న కొడుకు 16 సం. ల ప్రాయమున్న జాడ్పూరు మహారాజు, బికనీరు, జాంనగరము, ఇడన్ మహారాజులును మరికొంత మందియు శత్రువులతో బోరుటకు వెళ్లిరి.

హైందవ సేన:— పదాతులు 138 బటాలియనులు, 40 రెజిమెంటులు, సాపర్సు మైనర్సు 27 కంపెనీలు, పర్వత బేటరీలు 12 ను గలవు. మొత్తపు సంఖ్య 1,59,000 మంది సైనికులు. రిజర్వులో నుండువారు 35,000. పదాతులకు జీతము నెల 1-కి 11 రూపాయలు. ఈ జీతముతో పొట్టబోసికొని కొన్ని సైనిక యుడుపులనుగూడ కొనవలయును. సాధారణముగా 32 సంవత్సరములు వీరు కొలువుచేసి పింఛను పుచ్చుకొనెదరు. గుఱ్ఱమును స్వంతముగా దెచ్చుకొని దానిని పోషించుకొనుచుండు రౌతునకు నెల 1-కి 35 రూపాయలు జీతమొసంగబడును. గుఱ్ఱము లేనివానికి 13½ రూప్యములు.

టర్కీ రాజ్యము

ఈ రాజ్యముయొక్క ప్రాచీనచరిత్ర మత్యంత ముఖ్యమైనది. సర్వియా మాంటినిగ్రో ఆష్ట్రియాల చరిత్రములను పఠించినవారి కిది స్పష్టము కాగలదు. దీనికి సంబంధించినది యూరపులోని టర్కీ మాత్రమె కాదు; ఆసియాలోని టర్కీయు, ఆఫ్రికాలోని ట్రిపోలీ భాగ్యాలును కూడ దీనికి చెందియుండినవియే. యూరపులోని టర్కీలో బాల్కను ద్వీపకల్ప మంతయు చేరియుండెడిని. ఏషియాలోని టర్కీలో అరేబియా, ఆర్మేనియా, ఏషియామైనరు, పెలస్టయిను, సిరియాలు చేరియున్నవి. 1898వ సం. లో వీరికి చెందియుండిన క్రీటునకు గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సు ఇటలీ రష్యాల యాజమాన్యముక్రిందను, టర్కీవారి నామమాత్రపు టధికారముక్రిందను స్వాతంత్ర్య మీయబడెను. ఈ రాష్ట్రవాసులలో పెక్కండ్రు బలిష్ఠులును ప్రమతక్షులను స్వాతస్సిద్ధ శూరులును నగువారు ఏషియామైనరులోఁ గలరు. వీరు సంఖ్య కనేక లక్షలుండి, తక్కిన తుర్కీ రాష్ట్రప్రజలలో ప్రతి జాతివారికంటెను మొత్తముకంటెను పెక్కుండుగఁ గలరు. సామాన్ సైప్రస్ నివాసులవలెఁ గాక, వీరు స్వయముగా తుర్కీ ప్రభుత్వము (పోర్టీ) క్రింది పరిపాలనలో నున్నవారు. దీని ప్రాంతములందు ఎఱ్ఱసముద్రము పరిసిష్ట సింధుశాఖ గలవు. ఈజిప్టు నామమాత్రమున టర్కీప్రభుత్వమునకు చేరిన దయినను 1841వ సం. నుండియు స్వతంత్రముగనే యుండి తుదకు 1881వ సంవత్సరములో బ్రిటీషువారి యధినివేశ మయినది.

1912-13వ సం. లో జరిగిన టర్కీ బాల్కను యుద్ధములో యూరపులోని భాగము చాలవఱకు కంతరించినది. ప్రస్తుతపు యూరోపియను టర్కీ క్రింద యేజియన్ సముద్రతీరమందలి ఈనాస్ కడ్డనుండి ఏద్రియనోపిలుమీఁదుగ నల్లని సముద్రతీరము నందలి మిడియాపజకును గల రేఖకు దక్షిణభాగమున నుండు దేశము మాత్ర మున్నది. 1911-12వ సం. లో ఆఫ్రికాలో టర్కీకిఁ గల ట్రిపోలీ సిరెనెయికాలను ఇటలీవారు లాగుకొనిరి. టర్కీ ప్రస్తుతయుద్ధములో 1914వ సం. నవంబరు నెలలో శత్రుమండలివారి పక్షమున చేరినది. ఈ యుద్ధములో వీరికి కలుగఁబోవు ఫలితముయొక్క చిహ్నములు అనుదినము తంత్రీవార్తలవలన పాఠకు లూహించుచునే యున్నారు.

సూయజికాలువను గమనించుచున్న ఉష్ట్రమండలివారి సైనికుడు

ఇటలీ—యుద్ధరంగము

ప్రస్తుత మాస్ట్రియా దేశములోని భాగములగు ట్రీస్టు, టైరోలు పరగణాలు పూర్వము ఇటలీ దేశమునకు చెందినవి. ట్రీస్టు పరగణా ఇటలీ సరిహద్దులకు తూర్పున, టైరోలు ఇటలీకి పడమట గలవు. ట్రీస్టు పరగణాకు వెనిస్ నుండి సేన పంపబడినది. టైరోలుకు ట్రెంటినోనుండి పంపబడెను. ఇటలీ బలహీనముగా నున్నపుడా పరగణాలను ఆస్ట్రియా అపహరించెను. ఆల్సేసు-లోరేయిను పరగణాలను జర్మనులవద్దనుండి సంపాదించుటకయి ఫ్రెంచివారు ఎంతగొప్ప దీక్షను బూనియున్నారో అంత దీక్షను ఇటాలియనులు తమ రెండు పరగణాలను సంపాదించుటకయి ఇంతకాలమునుండియు వహించిరి. ఈ రెండుపరగణాల ప్రజలలో 100 కి 80 పాళ్లు ఇటాలియనులే యని ప్రామాణావసరములేదు. ఈయుద్ధ ప్రారంభమునుండియు ఇటలీదేశము ఆస్ట్రియా జర్మనీలతో చేరక తనపరగణాలను సంపాదించు కొనుటకయి యుద్ధసన్నాహములను చేయుచు, ఆస్ట్రియా ఎట్టిరాజీకయి

నను వచ్చునేమో యని రాయబారములు 10 మాసముల వఱకును చేసెను కానివారికిసంధి షరతులు కుదరకపోవుటవలనను, ఇటలీ ప్రజలు యుద్ధము యుద్ధమని ఘోషించుచుండుటవలనను మంత్రులిక యెంతమాత్ర మాగుటకు వీలులేక కత్తిని దూయవలసిన వారయిరి. ఆస్ట్రియా కింకొకప్రక్కనుండి బలవంతమగు శత్రువు తగులుకొనుట వలన రష్యా యొక్క భారము కొంతవఱకు తగ్గగలదు. మిత్రమండలి వారి పక్షమున నొక గొప్ప దేశము చేరుటవలన వారి పక్షము మరింత బలపడినది.

ఇటలీకి తూర్పున జ్యూలియన్ అల్ప్సు కొండలు, ట్రీస్టు రాష్ట్రము కలవు. ఈ కొండలు సముద్రపు టొడ్డున నున్న ట్రీస్టునగరము వఱ కేటవాలుగానుండును. ఈ కొండలలోనే ముఖ్యమయిన ఇటాలియను సేన ప్లెజ్జో, 7800 అడుగుల యెత్తున నున్న మాంటు నీరో, కొలారియ, కాపోరెట్టో, టోల్మినో, ఇసోంజోనదీ ప్రాంతమ్ము, సాక్ ఫ్లోరియన్, గోరిజియ, గ్రాడిస్కా, మాన్ ఫాల్కోన్ అను చోటుల చేర్చబడియున్నవి. మాన్ ఫాల్కోను మీద ఇటాలియను యుద్ధనావలును ఫిరంగులను గాల్చి టార్పిడో స్థానములను పాడు చేసెను. ఈ తూర్పు సైన్యము యొక్క గమ్యస్థానము ట్రీస్టు నగరము. ట్రీస్టు రాష్ట్రము. ఇసోంజో నదీదేశము. ఇప్పటికి సేన అనేక వేల అడుగులను యెత్తునున్న కొండలకు ప్రాకి గొప్ప సైన్య సాధనములతో ఆస్ట్రియనులపై నపహరించిన ఫిరంగుల శోధించి పారదోలుచున్నది. ట్రీస్టు నగరపు రయిలు రోడ్లు బాంబులవలన పాడు చేయబడుట వలన బాహ్య ప్రపంచముతో సంబంధము లేకుండ చేయబడినది. ఇది పూర్వము ఇటాలియనుల దేశమగుట వలన ఇటాలియను సేన ఎచ్చటికి వెళ్లినను సోదరులవలె నాదరింపబడుచున్నారు. ఈ యుద్ధములో నతి కఠినమయిన దెబ్బ యిప్పటికి ఈ తూర్పుసేనవలననే ఆస్ట్రియనులకు తాకుచున్నది. గలీషియా రంగమునుండి సేనలు ఫిరంగులను పోవుటకయి ఈ రంగమునకు తీసికొని రావలసి వచ్చినది. ఆస్ట్రియాకు యుద్ధనావల స్థానమగు పోలామీద ఇటాలియను విమానములు బాంబులను వేసి చాల నష్టమును గలుగజేసెను.

ఇటలీ పశ్చిమసేన ట్రెంటినో రాష్ట్రమునుండి బయలుదేరి దాని పయినున్న ఆస్ట్రియా వారి టైరోలు రాష్ట్రములో పోరుటను ప్రారంభించినది. కాని 10,000 అడుగుల యెత్తున యిచ్చట కార్నిక్ అల్ప్సు కొండలుగలవు. రయిలు మార్గములులేవుగదా, మంచి బాటలయినలేవు. దేశము పర్వతమయమగుటచేత ఆస్ట్రియను లనేక సంవత్సరముల నుండియు దృఢమయిన కోటలను గట్టి, కందకములను త్రవ్వి, ఫిరంగులను నెలకొలిపి, ఇటలీని రూపుమాపుటకయి సన్నద్ధమయి యున్నారు. అందుచే యిచ్చట యుద్ధము బహు నెమ్మదిగా జరుగును. ఎవరికి హెచ్చు దూరము పారగల ఫిరంగులును, ముఖ్యముగా యుద్ధ పరికరములును నుండునో వారిదే ఈ దిక్కున విజయము. ఈ టైరోలు-ట్రెంటినో ప్రాంతమున నిటాలియనులు అలాను పట్టుకొని స్థిరవాసమేర్పరచిరి. ఇద్రో సరస్సుమీదనున్న స్టోరో నాక్రమించుకొనిరి. గార్డా సరస్సుకు తూర్పున నున్న ప్రదేశములో చేరి, ట్రెంటు కయిదుమైళ్ల దూరమున నున్న రొగ్గోను పట్టుకొనిరి. వారికెదుర్కొన్నసేన లావరోన్-ఫోల్గారియా పంక్తులమీద కాల్చుచున్నది. ఆస్ట్రియా వారి రోవరెడో కోటమీద గాల్చగల వేరొక కొండను వశముచేసికొనిరి. కాని యింతవఱకును పశ్చిమమున జరిగిన పోరాటములు పిల్ల పోరాటము లనియే చెప్పవలయును. రోవరెడో ట్రెంటుకోటలు ఇటాలియనులకు పడినప్పుడు టైరోలు రాష్ట్రములో కాలుకుదుర్చుకొనినారని చెప్పవచ్చును. ఇచ్చట బెల్జియము ఫ్రాంసులలోవలె కందకముల యుద్ధము ప్రారంభమగును. అప్పుడెన్ని మాసములు పోరినను ఏపక్షము వారికయినను 10 మైళ్ల దేశము దొరకుట దుర్లభము.

ఇటలి
ఆస్ట్రియా
ఇస్ట్రియ
ఎడ్రియాటిక్
సముద్రము
డాల్మేటియ

KING OF ITALY

ఇటలీ రాజు

QUEEN OF ITALY

ఇటలీ రాణి

DUKE OF ABRUZZI

అబ్రుజ్జీ ప్రభువు

THE POPE

రోమను కాథలిక్కుల మతగురువగు పోపు

SIGNOR SALANDRA

సినర్ సాలంద్ర. ముఖ్యమంత్రి

ADMIRAL VIALE

అడ్మిరలు వియేలి. యుద్ధనౌకాశాఖాధ్యక్షుడు

DUKE OF AOSTA

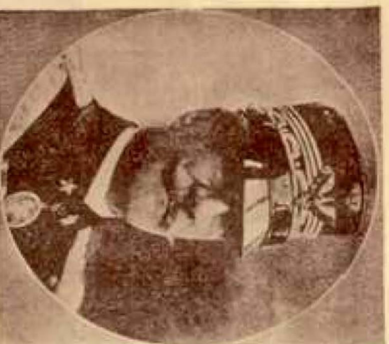
ఓస్టప్రభువు. సేనానాయకుడు

M. GIOLITTI

ఎం. గ్యోలిట్టి. విదేశాంగమంత్రి

GENERAL CANEVA

జనరలు కనేవ. సైన్యాధిపతి

DUKE OF GENOA

జెనోవాప్రభువు. అడ్మిరలు

యుద్ధములో వైద్యసహాయము

యుద్ధమున దెబ్బలు తగిలిన వారికి వైద్యసహాయము చేయు నేర్పాటిప్పుడు సర్వత్ర వ్యాపించి యున్నది. ఇట్టి పద్ధతి యేర్పడి నూరేండ్లు కాలేదు. అంతకు పూర్వము దెబ్బలు తగిలిన సోల్జరులను మిత్రు లెవరైన వచ్చి పటాలముల వెనుకకు తీసికొని పోయిన పోయెడివారు. లేదా వారి జగడము ముగియువరకు నచ్చట నేయుండి ఆమెలు వారో ఇంకను వాలస్యముగనో సహాయము చేసెడివారు. ఇందువలన చాలమంది తగు వైద్యోపచారము లేక మృత్యువు పాలగుచుండిరి. స్థితిగతులీవిధముగ నుండగా 1792వ సం. మున ఫ్రెంచిసేనకు సంబంధించిన ఒక యుద్యోగి దెబ్బలు తగిలిన వారిని

[illegible]

శీఘ్రముగా తీసికొని పోయి శస్త్రసంబంధమగు ప్రారంభసహాయము చేయు పద్ధతి నేర్పఱచెను. దీనికి నెపోలియన్ చక్రవర్తి మిగుల సంతసించి ముందుగ తనసేనయందే యీ క్రొత్త విధానము నుపక్రమించెను. ఈసమయమునందే మఱియొక పరాసు సైనిక వైద్యుడు దెబ్బలు తగిలిన వారిని మోసికొని పోవు సిబ్బందిని సిద్ధము చేసెను. వీరందఱు సోల్జరులు. దెబ్బలు తగిలి పడిపోయినవారిని సురక్షితమగు స్థలమునకు గొనిపోవుటయే వీరిపని. అప్పటినుండి వైద్య సహాయము సంసిద్ధముగ నుండెను.

1864వ సంవత్సరమున గాని దెబ్బలు తగిలినవారికి సరియైన సదుపాయము కలిగినది కాదు. అయేడు జెనీవాలో ఒకసంధి జరిగినది. దానిప్రకారము దెబ్బలు తగిలినవారిని, వారి వైద్యోపచారమునకై ఏర్పడినవారిని, ఖయిదీలుగ పట్టుకొనగూడదు. ఇందునకు సంబంధించిన వస్తు సామగ్రిని తీసికొనిపో రాదు. ఈ షరతుల కాగితముపై వ్రాసిన వారి దేశములన్నియు వీనిని అంగీకరింప బడినది.

[illegible]

అసలు, అమెరికా సివిల్ యుద్ధమున గాని ఆధునిక పద్ధతుల ప్రకారము వైద్యోపచారము ప్రారంభమైనది కాదు. ఈ యుద్ధమున, దెబ్బలు తగిలిన వారికి పలు ప్రత్యేక సదుపాయములు సమర్చి, రయిలుబండ్లలో గొనిపోయిరి. ఇదే విధమున 1870 సం. న ఫ్రాన్సు జర్మనీలకు జరిగిన యుద్ధమునందును రణరంగమునుండి సముద్రతీరము నందలి వైద్యశాలకు రోగులను వైద్యశకటములపై తీసికొనిపోయిరి. అప్పటినుండి యీ యేర్పాటు లన్ని దేశములందును నవలంబింప బడుటయే గాక, వాని లోపములను సంస్కరించి క్రొత్త సదుపాయములు సహితము చేయబడినవి.

వైద్యోపచార సంఘములు జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, రష్యాయున్నగు అన్ని దేశములయందును స్థాపింపబడినవి. కాని, ఈ వ్యాసమునందాంగ్లేయుల పద్ధతి మాత్రము వివరింపబడును. రణరంగమున దెబ్బలు తగిలినది మొదలు ఇల్లో లేక స్వస్థత చెంది తిరిగి పటా

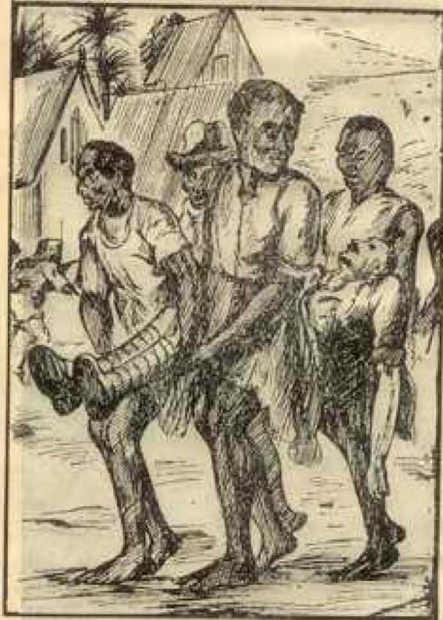
లవరకు చేరువను గల మధ్య వ్యవస్థలనన్నిటిని విశదీకరించిన చదువరుల కీవిషయము బాగుగ బోధపడగలదు.

యుద్ధమునం దొక సైనికునికి దెబ్బలు తగిలి పడిపోవుట తోడనే ఆ పటాలమునకు సంబంధించిన వైద్యుడును, వాహకులును వెంటనే వచ్చి రక్తమేమైన స్రవించుచుండిన యెడల దాని గాయములకు కట్టు గట్టెదరు. ఈ పనికి గావలసిన వస్తువులన్నిటిని సాధారణముగా ప్రతిసైనికుడును వెంటనే తీసికొని పోవును. ఇది సామాన్యపు గాయముల చికిత్సకు సరిపోవును. కట్టుకట్టిన తరువాత వాహకులు రోగిని పట్టెమైవేసి దెబ్బలు తగిలిన వారకెల్ల చేర్చు స్థలమునకు మోసికొని పోవుదురు. అచ్చట రోగిని తిరిగి యొక బండిలో పరుండబెట్టి చికిత్సాలయమునకు బంపుదురు. ఇచ్చట తిరిగి గాయములను వైద్యుడు పరీక్షించి అవసరమగు చికిత్సచేయును. రక్తము కారుచుండినచో, ఏదినా యెముక విరిగినచో, మొదటికట్టును విప్పుదురు గాని, లేనియెడల దాని జోలికి పోరు. శస్త్రచికిత్స యేమైన నవసరమైన యెడల జేసి, బాగా నిద్రించుటకు ఔషధము నిచ్చి, బండిలో పరుండబెట్టి రణరంగపు వైద్యశాలకు బంపుదురు. సాధ్యమైనంత త్వరలో రైలులు బండ్లలో నెక్కించి, జనరల్ ఆస్పత్రికిని, అచ్చటనుండి బేస్ దగ్గరనుండు వైద్యశాలకును, పంపివేయుదురు. ఇక్కడ కొంత కాలముండిన పిదప తిరిగి పటాలమున చేరదగిన వారిని పటాలమునకును, అట్లు వీలు లేనివారిని వారివారి స్వగ్రామములకును పంపుదురు. ఇది సాధారణముగా జరుగు కథ.

[illegible]

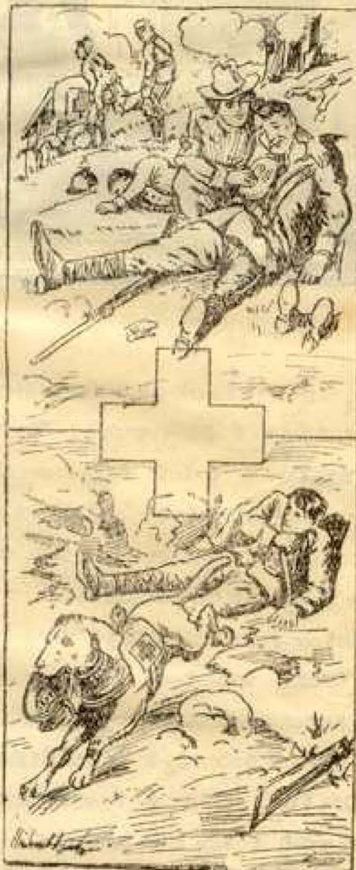
ప్రతిపటాలమునకు, రణరంగమునకు బోవునపుడు, ఒక వైద్యుడు నియమింపబడును. ఈయన సోల్జరుల ఆరోగ్య రక్షణమునకును, పారిశుధ్యమునకును, సంబంధించిన సలహాల నిచ్చుచుండును. దెబ్బలు తగిలినవారిని మోయుట కేర్పడిన వాహకులపై యాజమాన్యము కూడ వహించును. వీరు సాధారణముగా నిరువురుండెదరు. దెబ్బలుతగిలినవారికి ఉపశాంతి క్రియల నవలంబించుట యందును, వారిని జాగ్రతగా మోసికొని పోవు పనియందును, శిక్షితులై యుండెదరు. వీరివెంట నాయుధములుండవు. ఎఱ్ఱనిలుక చిహ్నమును ధరించెదరు. ఈ చిహ్నము గల మనుష్యులకు, వాహనములకు, గృహములకు జంతువులకు హానియేమియు చేయగూడదు. అయినను, నేత్రము దూరమునుండి యంత్రసహాయముచే యుద్ధము జరుగు ఆధునిక కాలమున నీ నియమ హాని సంధి విందుట యందు వింతయేమియు లేదు. ఎఱ్ఱనిలుక కెందాను బూని, కొందఱు మిక్కిలి సాహసపథ్యము లవలంబించుటయు కలదు. వాహక సంఘములకు చేరినవారు రోగులకు ఉపశాంతి క్రియల నొనర్చి, పీరంగులను చేర్చు నిర్దిష్టస్థలమునకు గొనిపోవుదురు. అక్కడనుండి బండ్లలోనో, మఱియొక విధముననో కట్లు కట్టు స్థలమునకు పంపివేయుదురు. ఇది సాధారణముగా కీరికిల్లు పడునంత దూరమున నుండును. మంచి నీటిసరఫరాకై నుండవలయును. ఇక్కడ రోగికి తగిన యాహారమును నందులను నిచ్చి, పటాలపు వైద్యశాలకు పంపివేయుదురు. మిక్కిలి తొందర సమయములందును, దెబ్బలు తగిలిన వారిని వెంటనే తీసికొని పోవలసి వచ్చినపుడును, సరియైన రోడ్లు, బండ్లు లేనపుడును, వాహకులు విశేషముగ నియమింపబడుదురు. అవసరముకొలది ఆయా ప్రదేశములవారినే యీకార్యమునకు వినియోగించి కొత్తిపాటి శిక్షను గఱపెదరు.

[illegible]

దక్షిణాఫ్రికాలో ట్రాన్సువాలునందు జరిగిన యుద్ధములందు వేలకొలది సైనికులు దెబ్బలు తగిలి పడిపోయిరి. అపుడు సైన్యము నకే గాయించిరి. ఇక్లే జహాను వారును మంగోలియాలోని చీనా కూలీలను నియమించిరి. వీరు రోగిలను మోయువారగుటచే నీపనిని బహు చాకచక్యముతో నెరవేర్చిరి. మన హిందూదేశమునందు పాలకీలు, డోలీలు, మున్నగువానిని మోయు జాతులనుండి యిట్టి పనులకు మనుజుల నియోగింతురు. వంశపారంపర్యానుగతమగు వృత్తియగుటచే నీపనిని శ్లాఘనీయముగ నెరవేర్చును, రణరంగమున నిరుపమానమగు ధైర్యసాహసములతో వర్తించెదరు.

అయినను కాలమున సవారీలు, పాలకీలు, డోలీలు మున్నగునవి క్రమముగా నశించిపోవుచున్నవి. అందువలన ఈవృత్తి నవలంబించు జాతులకు జీవనోపాధి లేక వేఱుమార్గము చూచుకొన వలసి వచ్చుచున్నది. ఈకారణమును బట్టి మనదేశపు అంబ్యులెన్సు పద్ధతికిని, ఆంగ్లరాజ్యమునందలి ఇతరభాగములలోని దానికిని చాల భేదమున్నది. రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోరునకు సంబంధించిన వైద్యశిక్షణ నియమింపబడి యున్నను, తక్కిన పనులు చేయవలసినవారు నియమింపబడుట లేదు. వారెంటు నాన్ కమీషను ఉద్యోగస్థులకు బదులు యూరేషియనులు నియుక్తులగుచున్నారు. రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోరు మనుష్యులకు బదులుగా దేశీయ సైన్యశాఖకు సంబంధించిన హాస్పిటలు [illegible], వంటవాండ్రు, నీళ్ల మనుష్యులు, పోటివాండ్రు, చాకలివాండ్రు ఏర్పాటగుచున్నారు. దెబ్బలు తగిలినవారిని మోయుటకు పల్లకీలు, సవారీలు, డోలీలు మున్నగువానిని మోయు కులములనుండి యేర్పాటు చేయబడుచున్నారు.

వైద్యశాలలో ప్రత్యేకపు [illegible]

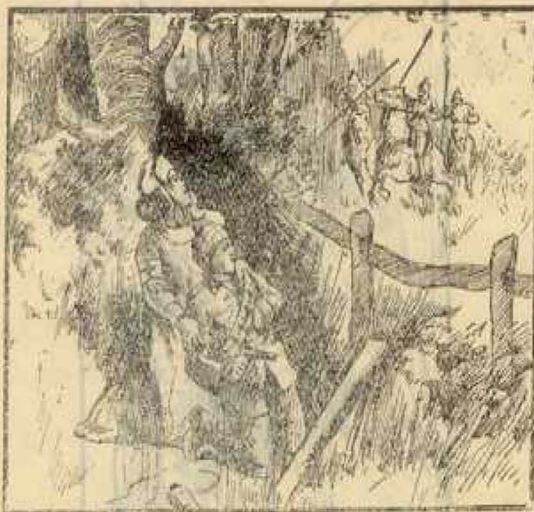
యుద్ధభూమియందుండు వైద్యశాలలలో ఒక్కొక్కదాని యందు నూర్గురు రోగులకు వసతి యేర్పాటు చేయబడి యుండును. ఇనుప మంచములు, దుప్పటులు ఇయ్యరు. గడ్డివేసి, దానిపై మెత్తని గుడ్డలను, దుప్పట్లను కప్పుదురు. భోజనపదార్థములు సైనికులకిచ్చు రీతినే యుండును. ఈవైద్యశాలలు సైన్యముల వెంటనే పోవుచుండును. అందువలన రోగులను బహుశీఘ్రముగ స్థిరమైన స్థలములకు పంపవలసి యుండును.

ప్రథమ వైద్య [illegible]

పటాలపు వైద్యశాలయందుండి [illegible], [illegible] స్థానమునుండియును పోవు రోడ్లు, రైళ్లు, కాలువ, వగైరా మున్నగు వానియొద్ద స్థాపింపబడు వైద్యశాలకును ఇక్కడనుండి మిలటరీ వ్యవహారము అనుక్రమింపబడు ప్రదేశమునందలి వైద్యశాలకును పని జేయును. ఇందు రెండవ స్థలమునందలి వైద్యశాలా పరిమాణము స్థితిగతులను బట్టి యుండును. రోగుల చికిత్స వైద్యశాలల నియమము ప్రకారము అవసరమిచ్చెదరు. పరుండుటకు మంచము, పరుపుకు కట్టుకొనుటకు బట్టలు దొరుకగలవు. వైద్యోపచారమునకై నర్సులు నియుక్తులై యుండెదరు. ఇచ్చటనుండే, సేనలు, ఆయుధసామగ్రి భోజనపదార్థములు, ఇతరవస్తువులు పంపబడు ప్రదేశమునుంచి రోగులు పంపబడి యచ్చట జనరల్ ఆస్పత్రులలో చేర్చుకొనబడుదురు. ఈయాస్పత్రుల కనుబంధముగా ఉద్యోగుల వాస్తకాడే

నొక్కటి యుండును. సివిల్ వైద్యశాలలకు రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోరునకు సంబంధించిన వైద్యుడొకడు యాజమాన్యము వహించి యుండును. లెక్కనవైద్యులు, శస్త్రచికిత్సకులు, నర్సులు, డ్రెస్సర్లు వీరందఱు సివిలియనులుగ నుండెదరు. ఈవైద్య సంబంధమగు వైద్య శాఖకే ఎఱ్ఱశిలువ సంఘములు మున్నగు పరోపకార సహాయ్యసంఘములు అనుబంధముగ చేర్పడి పనిచేయును.

[illegible]

ఇట్టివైద్యశాలలన్నిటిని దాటిన పిదపనే రోగులు వైద్య శాల ఓడలో పడవేయబడుదురు. ఈ గోదెలలో సమస్త సౌకర్య ములు అమర్చబడి 200 మొదలు 250 వఱకు రోగులకును వసతి కలిగియుండును.

వైద్యశాలలోనికి [illegible]

సెయింటు జాన్ అంబ్యులెన్సు అసోసియేషను అని పిలువబడు వైద్యసహాయ సంఘమువారీయుద్ధములో హిందూదేశపు శాఖా సమాజములనుండి గొప్పసహాయమును దెబ్బలు తినిన రోగులకు చేసి యున్నారు. 10 లక్షల రూప్యములు విలువగల సామానులను యుద్ధరంగమునకు వీరు పంపిరి. 14 మోటారుబండ్లను రోగులను నేలమీద వైద్యశాలలకు గొంపోవుటకును, పరిమ్యాను గల్ఫులో నీళ్లమీద తీసికొని పోవుటకు మోటారు అంబ్యులెన్సు బోటులను పంపిరి. ఇండియాలో సైనికుల చికిత్సార్థమై స్థాపింపబడిన వైద్య శాలల కన్నింటికిని వారే కావలసిన యుపకరణముల నొసంగిరి. మిత్రమండలివారి దేశములలోనున్న యఱ్ఱశిలువ సమాజములకు చేత నయినంత సహాయ మొనర్చిరి. ఫ్రాంసు బెల్జియము, రష్యాలలో సెయింటు జాన్ ఆఫ్ జెరూసలం సంఘమువారు స్థాపించిన వైద్య శాలలో 1½ వార్డుల కగు వ్యయముల నీ ఇండియాసంఘమువారు భరించెదమనిరి.

[illegible]

శీఖులకు, మహమ్మదీయులకు వారి వారి మతగ్రంథములను పంపిరి. విద్యుచ్ఛక్తి చికిత్స కావలసిన హిందూదేశసైనికులకు ఇండియాలో వైద్యశాలలను స్థాపింప బోవుచున్నారు. 5 సం. ల క్రిందట ఈసంఘము స్థాపింప బడినప్పు డిండియాలో దానికి మూల ధనము కొన్నిపదుల రూపాయలుమాత్ర ముండెను. యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే హిందూదేశ ఆంగ్లేయమహాజనులు, రాజులు, మహారాజులు సైతము లక్షలకొలది కావలసినంత సొమ్ము నొసంగిరి. వీరిపక్షమున నే బొంబాయి హిందూదేశ నావికులు అనేకులచేత యుద్ధపులను కుట్టి సైనికులకు రణరంగములకు పంపుచున్నారు. కావలసినన్ని మిఠాయిలను గూడ క్రిస్మసు పండుగప్పుడు పంపిరి. దేశమంతటను వీరిచే స్థాపింపబడిన చిన్న కమిటీ లట్టిపనులను చేయించుచుండును. టాంకు మొదలు తిరుచునాపల్లి వరకును ఆహా మొదలు గోదావరివరకును వీరు చేయుచున్న సేవ లెన్న అని రాజప్రతినిధిగారు జూన్ 20.వ తేదిని సిమ్లాలో ఈ అసోసియేషను వారి సాంవత్సరికోత్సవదినమున చెప్పిరి.

ఆస్ట్రియా-హాంగరీ దేశచరిత్రము

ఆస్ట్రియాదేశమునకు "ప్రాగ్రాజ్య" మని వ్యుత్పత్త్యర్థము. బవేరియనుల నోడించి, 8-వ శతాబ్దాంతమున "ఫ్రాంకు" జాతియోధపుంగవుఁ డగు "షార్లిమేను" తన దండయాత్రను కొనసాగించుకొనుటకు "ఎన్సు" నదిని దాటవలసివచ్చెను; కొంత ప్రయత్నముచే దీనిని దాటి, తత్ప్రాంతముల నుండు అవరుల బారద్రోలి, ఆచట తన ఫ్రాంకురాజ్యమునకు సరిహద్దు నేర్పాటు చేసెను. దీనికి తన హితులగు సామంతులను భూపాలకులుగ నియమించి తత్పరిపాలనములందు తిరుగాడు అవరులు స్లావులు మున్నగు దేశద్రిమ్మరుల వలని యపాయము తన రాజ్యమునకు లేకుండ నరికట్టు కాపుచేసికొనెను. అన్వర్థాభిధాన మగు నీ "ద్వారపాలక" రాజ్యమునకే ఫ్రాంకులు ప్రాగ్రాజ్య మని పేరిడిరి. కాపురుల దేర్పాటులలో లోటు లేకున్నను, పోరాటంబులవలననే జీవించుచుండు తెగ లూరకుండక తమ దౌర్జన్యమును విజృంభింపఁజేయుచుండిరి. క్రమక్రమముగ ఫ్రాంకుల పాటవము కూడ తగ్గిపోయెను. తుద కీ తూర్పు సరిహద్దును మాపుటకు మెగ్యారులను మాగియారులు (హాంగేరియనులు) మొదలగు నాగరకాతీతజాతులు వెంటవెంటనే దండెత్తి 902-వ సం.మున ఫ్రాంకులను పూర్తిగ నాశనము చేసిరి; ప్రాగ్రాజ్యమును కుదిచివేసిరి. కాని, 955-వ సం.న జర్మనురాజ్యాధికారము వహించిన "ఆట్టో" మహామహుఁడు ఆ యరాజకజాతుల పీచ మణఁచి, ప్రాగ్రాజ్యమును పూర్వపు స్థానమునకే పునస్సృష్టి చేసెను.

బాబెనుబర్గువంశపాలనము

ఇట్లు జర్మనురాజుచే స్థాపిత మగుటం బట్టి, పూర్వము ఫ్రాంకులచే పాలితమైన రాష్ట్రపు సరిహద్దు ఇప్పుడు జర్మనుపాలిత మయ్యెను. నాటినుండి జర్మనీ యాస్ట్రియా (ప్రాగ్రాజ్యము)ల బాంధవ్యము 16-వ శతాబ్దమువఱకును విడిపోలేదు. అంతవఱకును లోలోపల ఆస్ట్రియా ఎన్ని మార్పులను ఎన్ని యాధిక్యములను గాంచినను, స్వతంత్రరాజ్యము గాక సంరక్ష్యరాజ్యముగనే యెన్నఁబడుచుండెను. రక్షితరాజ్యమగుటచే దీని పాలకులు జర్మనుప్రభువున కధీనులై, వానిచే పడసిన హక్కులను మాత్ర ముపయోగించుచును, ఆ హక్కులకు ప్రతిఫలముగ కొన్నిటిని నిర్వర్తింపవలసినవారైరి. రెండవ ఆట్టో కాలమున ఈ ప్రాగ్రాజ్యమునకు లియపాల్డను నాతఁడు పాలకుఁ డయ్యెను. అతనితో బాబెనుబర్గు వంశపాలన మారంభ మయ్యెను. ఈ సంతతిలోనివాఁ డగు ద్యూకు హెన్రి యొక్క పాలనకాలములో 1156-వ సంవత్సరము గణుతి కెక్కినది. అప్పటి జర్మనుప్రభు వగు ఒకటవ ఫ్రెడరికు అంతవఱకు కేవలము రాష్ట్రపు సరిహద్దుగ నుండి రాజకీయాధికారంబు లేనిదాని నొక "డచ్చీ" గా నిర్మించి, నిరుపమానస్వాతంత్ర్యముతో హెన్రిని దానికి నాయకు "ద్యూకు"గా నియమించెను. ఈ రాజ్యాధికారము హెన్రి వంశమునకు పారంపర్యముగ సంక్రమించునట్లును, పురుషసంతతి లేకపోయినను స్త్రీలకు హక్కు వచ్చునట్లును, సంతతియే లేనియెడల అప్పటి రాజు తన కిష్టుడగు వారసుని నిర్ణయించినచో ఆ వారసు రాష్ట్రాధికారమును స్వీకరింపఁగలుగునట్లును నేర్పాటు చేయఁబడెను. ఈ హక్కులకు ప్రతిఫలముగ, మాతృక మగు జర్మనురాజ్యమునకు చేయవలయు విధులు కూడ కడు సులభములును స్వల్పములు నయి యుండెను. అవసరము వచ్చినప్పు డొక సైనికదళమును మాతృరాజ్యమున కంపుటయు, అప్పుడప్పుడు జర్మను చక్రవర్తి బవేరియాలో సభచేయు సభలకు ద్యూకు హాజరగుటయు తక్క, వేఱు విధులు నిర్ణయింపఁబడలేదు. ఈ యేర్పాటువలన, బహిర్విషయములు జర్మను రాజ్యాధీన మయ్యెను, స్థానికస్వతంత్రములను ద్యూకు స్వేచ్ఛానుసారము నడపుకొనుటకు వీలు కలిగెను. అందుచేతనే 1156-వ సం. తరువాత బాబెనుబర్గువంశజుల స్వతంత్రపాలకత్వము రాజ్యవ్యాపకశక్తి మున్నగు రాజధర్మంబులు వ్యక్తము లయ్యెను. వీరి పరిపాలనకాలమున ప్రాగ్రాజ్యము జర్మనురాష్ట్రములలో ప్రముఖత గాంచఁగలిగెను. వియన్నానగరము పేరు వహించి జర్మను పట్టణములం దెల్ల ఖ్యాతి కెక్కెను. వీరు క్రమక్రమముగ ఏన్సునదిని దాటి డాన్యూబునదీప్రాంతములలో ప్రవేశించి, అంతకంతకు తూర్పునకు పోవుచుఁబోయి, పూర్వము ముఖ్యపట్టణ మగు "పస్లోకు" నుండి "మెల్కు" నకును, మెల్కునుండి "టలను" నకును, తుదకు టలనునుండి "వియన్నా" నగరమునకును రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసి, దాదాఁపిప్పటి యాస్ట్రియా విస్తీర్ణమును గడింపఁగలిగిరి. దేశవ్యాప్తియే గాక, వ్యాపారవిజృంభణమును ధనార్జనమును కూడ మెండుగ చేసి, వీరు నాటి సామంతులలో పెద్దగ కొనియాడఁబడిరి. మొత్తముమీఁద, వీరి కప్పటికి పోయినను కట్టిన దెల్ల బంగారమై, శత్రువులు మిత్రులై, త్రొక్కినచోటు లెల్ల తోటలై, సిరిసంపదలు వెంట వచ్చుచుండెను. వీరి యున్నతదశ బాబెనుబర్గువంశపు రాజులలో కట్టకడపటి రాజునకు పూర్వుఁ డగు ద్యూకు రెండవ లియపాల్డు పాలనకాల (1184-1230)మని చెప్పవచ్చును. వీని తరువాత నిరువది సంవత్సరములకే యాంతకు పూర్వము మూడు శతాబ్దములనుండి యేలుచుండిన బాబెనుబర్గువంశ మంతరింపవలసి వచ్చెను. "అతి సర్వత్ర వర్జయేత్" అను లోకోక్తి మెఱుఁగనివాఁ డగుటవలననో, స్వల్పజ్ఞానావేశమున నుద్భవించిన పాండిత్యమునో, బాబెనుబర్గువంశాంతిముఁ డగు 'ఫ్రెడరికు' తన కులధర్మ మగు రాజభక్తిని వీడి, 1156-వ సంవత్సరమున మాతృరాజ్య మగు జర్మను రాజ్యమునకు ప్రమాణంబు చేసిన విశ్వాసవిధేయతలను వెలి

పెట్టి, తరువాత మిక్కిలి యుండవలె జర్మను ప్రభుత్వమునకే యత్నములు చేసెను. పోపు మహారాజు లయ్యెను కార్యజ్ఞానశూన్యు లగు దర్పాతిశయులకు గర్వభంజనమును కార్యభంగమును అనివార్యఫలము లగుచున్నవి. అప్పటి జర్మను ప్రభువును ధిక్కరించి, ప్రభువు తన్ను రాజ్యభ్రష్టుని చేసినను సరకుగొనక, అతఁడు హైటికి చనఁజాలచి తొంగరక్కరలె రాష్ట్రమునకు వచ్చి ప్రజలను హింసింపఁ దొడంగెను. కాని, 1246 వ సం. న హంగేరియనుల వాతఁ బడి తనతో తన వంశము నంతను గూడ నంతము పొందించెను.

మధ్యదశ

కాబినుబర్గవంశ మంతమున దేశ మరాజకముగ నుండెను. జర్మను రాజ్యస్థానము కడు దూరస్థ మగుటచే ప్రభువునకు సమస్తాధికారమును చెలాయించుట కిరవు గాకుండెను. మఱియును, ఆ కాలమున జర్మను ప్రభువునకును పోపునకును వైరములు ప్రజ్వరిల్లుచుండెను. ఉభయులకు నిష్టుఁడగు పరిపాలకుఁడు దొరకుట దుర్ఘట మయ్యెను. ఎటులో "ఆస్ట్రియా" యను వారిని నేర్పాటు చేసిరి కాని, ఉభయులకును సత్తర వాదికారలయువారు ఒకరికిని స్వాధీనము కాక జర్మను రాజ్యాధికారమును తిరిగి ధిక్కరింపబోయెను. తుదకప్పటి జర్మను ప్రభు వగు రుడాల్ఫు ఒక యాలోచన చేసెను. తన రాజ్యములోఁ జేరు ఆస్ట్రియా రాష్ట్రమును గూడ నెక్కటులో తానే కొంతకాలము పరిపాలించి, జర్మను రాజ్యమునకు ఆస్ట్రియా నిమయమునఁ గల్గుచున్న కలఁతలన్నియు, ఆస్ట్రియా పరవంశజుల యధీన మగుటవలన సంభవించుచున్నవని గ్రహించెను. అందుచేత, ఆస్ట్రియాకు పరవంశజులను నియమించుటకంటె, దానిని స్వార్జితముగ గణించి స్వీయవంశజులకే యొసంగ నెంచెను. ఈ యేర్పాటువలన జర్మని యాస్ట్రియాల కేకవంశసంజాతులు పరిపాలకు లయి, ఇంతవఱకు పరాధికారాధీన రాజ్యములుగ వెన్నుఁబడు రాజ్యములు రక్తబాంధవ్యమునఁ గలయుట సంభవించెను. మఱియు నవీన యాస్ట్రియా రాష్ట్రమున స్వీయవంశము (హాప్సుబర్గు వంశము)ను స్థాపించి, ఆస్ట్రియా చరిత్రయందు తృతీయదశ నారంభింపఁజేసెను.

హాప్సుబర్గువంశపాలనము

నాఁటినుండి యిప్పటివఱకును ఈ హాప్సుబర్గు వంశజులు రాజ్యాధికారమును నడుపుచున్నారు. వీరికాలములో ఆస్ట్రియా రాష్ట్రమునకు సహజములగు నన్నివిధముల కలహములును, విప్లవములును, మతద్వేషములును అప్పుడప్పుడు ఆవేశించుచునే యుండెను. అయినను, వీరు కాలానుగుణముగ నేలుఁబడి నల్పుచు, ఆస్ట్రియా రాజ్యసమస్యలను నిర్వహించి, ప్రస్తుతసామ్రాజ్యమును స్థాపింపఁ గలిగిరి. నిశ్చయముగ, ఆస్ట్రియా హంగరీ సామ్రాజ్యమందు ఒక్క జాతి గాని, ఒక్క మతము గాని సర్వజనాంగీకారమై యెప్పుడును నుండలేదు. ఈ సామ్రాజ్యము చుట్టును జర్మనీ, రష్యా, రుమేనియా, బల్గేరియా, తురుష్కము, గ్రీసు, ఇటలీ, స్విట్జరులాండు, బవేరియా మున్నగు దేశము లావరించియుండుటచేత, సామ్రాజ్యమునం దాయా దేశము లగు జర్మనులు, స్లావులు, మాగియారులు, యూదులు, జిప్సీలు అర్మేనియనులు, రూథీనులు, రుమేనియనులు, ఇటాలియనులు మొదలగు పెక్కుతెగల జాతు లుండుట సంభవ మయ్యెను. మతము లన్నియు, రోమను కేథలిక్ మతమును, దానియొక్క గ్రీకుశాఖలును, ప్రొటెస్టెంటు మతమును, దాని వివిధశాఖలును అవలంబింపఁబడుచుండెను. ఇట్లు గంపలోని కప్పలవలె నొకరితో నొకరు పొందికట్టి యనేకోపద్రవముల కాటపట్టయిన యీ సామ్రాజ్యము కడు విస్తీర్ణమై, రాష్ట్రానేకమై, జాతిబహుళమై, పరిపాలనక్రమమునకు బహువిఘ్నములను కల్పించుచుండెను. అట్టిదాని నేకరాజపరిపాలనకు లోఁబఱచుటయు, ఏకమతావలంబనిని ప్రశాంతియుక్తను జేయుటయు హాప్సుబర్గు వంశజుల మేధాశక్తికిని నేర్పునకును రాజనీతిపాండిత్యమునకును నిదర్శనము లగుచున్నవి.

ఈ దుర్భరకార్యనిర్వహణమున కాదిజయమును పొసఁగించిన విశ్వవిద్యాలయ స్థాపకుఁడగు నాల్గవ రుడాల్ఫు సంపాదించెను. ఇతని యౌదార్యము ఆస్ట్రియాను జర్మనుబంధమునుండి విడఁదీసి సర్వ స్వతంత్రరాజ్యముగ చేయ సమకట్టెను గాని, యంతటి ప్రజ్ఞను గాంచలేకపోయినను, ఇంతవఱకు "డచ్చీ" గా నున్న దానిని "ఆర్చి డచ్చీ" గా పెంచి యాస్ట్రియా రాష్ట్ర మవిభాజ్య మనియు, హాప్సుబర్గువంశజుల స్వకీయరాజ్య మనియు నిర్ధారింపఁగలిగెను. ఆరవ చార్లెస్సు తనకు పురుషసంతతి లేక విశ్వప్రయత్నములమీఁద తన కొమార్తె మేరియా థెరీసా రాణికి రాజ్యాధికారమును పొసంగఁజేయుట ద్వితీయజయమునకు కారణ మయ్యెను. అప్పుడు ఫ్రాన్సు దేశాధిపు లగు బోర్బనువంశజులకును ఆస్ట్రియాపాలకు లగు నీ హాప్సుబర్గువంశజులకును చిరకాలమునుండి వచ్చుచుండిన మనస్పర్థలు బలవత్తరము లయ్యెను. 1740వ సం॥ న చార్లెస్సు చనిపోవునప్పటికి రాజ్యము అంతఃకలహములపాలయి పరుల కాళ్లు గొల్పుచుండెను. చార్లెస్సు తన కొమార్తె పక్షమున చేసిన యేర్పాటు సర్వసామాన్యముగ గౌరవింపఁబడలేదు. ఎవరికి వారు దేశాపహరణము కొఱకు యత్నించుచుండిరి. 1740వ సం.నన ఫ్రెడరిక్కు మహారాజు గొప్ప సేనతో "సైలీషియా" పై దండువిడిసెను. 'సైలీషియా' యనఁగా ధననిధి యన్నమాట. దీనిని వదలుట కెవ్వరును నిచ్చగింపరు. ఇప్పటి వర్తిలుచున్న పత్రికలవలన నేమి, వ్యాపార విశేషములవలన నేమి, ఖనిజసంపదవలన నేమి, ఇది ప్రతివారికిని మమతఁ గొలుపుచుండెను. ఇట్టిది ప్రష్యావారిచేతఁ బడెను. ఇదియే యదనని ఫ్రాన్సు, బవేరియా, స్పెయిను, సాక్సనీ, సార్డీనియాలు కూడ నడుము కట్టి యాస్ట్రియాపై కత్తి దూసెను. శత్రురాజుల భయము బయట బాధించుచుండ, దేశములోని వ్యవహారములు కను మస్థిరతయం దుండెను. ధనమూ లేదు. సైనికబలమూ తగ్గియుండెను. అధికారులా దుర్వ్యసనారాధనపరులు. అందుచేత, ప్రజ లసంతృప్తులై భయభక్తులు వదలివేసిరి. తురుష్కులతో పోరాడి పోరాడి తీసికొనిన హంగరీరాష్ట్రము కూడ ఆస్ట్రియానుండి విడఁబడుట కుత్సహించుచుండెను. ఇట్టి సమయమున రాజ్యభారము ఒక స్త్రీపై నాన

ఆస్ట్రియా
హంగేరి
గలీసియా
బొహీమియా
మొరావియా
బవేరియా
ట్రాన్సల్వేనియా
రుమేనియా
బోస్నియా
సర్వియా
మాంటినిగ్రో
బల్గేరియా
బుడాపెస్టు
ఇటలి
జర్మని

హించెను. మేరియా థెరీసా రాణి సమాజసౌందర్యవంతురాలు. రూప లావణ్యములకు తోడు ఆమెకు బుద్ధికౌశలత గూడ మెండుగ కలదు. ఆమె యీ రెంటి ప్రాధికముచేతను ప్రబల జనముల నాకర్షించి ఆ యా జాతులకు గలయు హక్కులను సమంజసముగ నిచ్చియు, వారి తోడ్పాటును సంగ్రహించి, కోల్పోయిన యుద్ధకోలాహలముల నణంచి, సంగ్రామమును పురికొల్పి, ఆస్ట్రియాను శత్రురాజుల బారినుండి దప్పించి, తన తండ్రి సదుద్దేశమును సఫలీకృతము చేసి లోకవిఖ్యాతిని సంపాదించెను. ఈమె పరిపాలన కాలమునందె హంగేరియనులు గూడ తమ ఆస్ట్రియనులతో నుండు సమత్వమును తెలిసికొని, వారితో మరి బాంధవ్యము లేకున్నను, ఏకరాజపాలితత్వ బంధ మైన నుండవలెననియు, తమ క్షాత్రిక మంత్రియు ఆస్ట్రియనులతో నైక్యతయ యున్నదనియు గ్రహించిరి. వరుస వరుసన వీరి వైకల్యము లక్ష్య పడినను, థెరీసా రాణి యీ విధముగ పొందుపఱచిన బాంధవ్యమే మూలస్థాపనమయి ప్రస్తుతపు ఆస్ట్రియా హంగేరి రాష్ట్రసంయోగము నకు ముఖ్యమగుచున్నది. తదనంతరము 1848, 1861, 1865 సంవత్సరములందు హంగేరియనులకును ఆస్ట్రియనులకును హితము లగు రాజ్యతంత్రములను పన్నిరి గాని, యొక్కటియు జయప్రదము గాకపోవుటచే, కడపటి సంవత్సరమున ప్రస్తుత చక్రవర్తి యగు ఫ్రాంసిస్ జోసెఫ్ స్వయముగ హంగేరికి వెడలి హంగేరి ముఖ్య పట్టణమగు బుడాపెస్టు నగరమున హంగేరియొక్క స్వాతంత్ర్యము ఆమోదించి, సామ్రాజ్య సమపరిపాలనము నంగీకరించెను. తరువాత రెండు సంవత్సరములకు, ఆస్ట్రియా హంగేరీలు సమభాగ సమ ప్రాంగీకారమున నొక రాజ్యతంత్రము నాలోచించి ఆస్ట్రియా హంగేరీ సామ్రాజ్యమును స్థాపించిరి.

రాజ్యతంత్రము

ఇట్లేర్పడిన యాస్ట్రియా-హంగేరిసామ్రాజ్యము విరోధాధిక మధ్యదేశమయిన యూరోపియన రాజ్యత్రిస్థితమయి. ఇతర సామ్రాజ్యములలో లేనిమర్మమొకటి యీ రాజ్యమునకు కలిగియున్నది. ఇది నిశ్చయముగ ఏకరాజపాలిత మయ్యును, రాష్ట్రద్వయము గావున, విదేశవ్యవహారముల నన్యోన్యముగ నడపించుకొనుచున్నను, కేవలాంతరంగిక విషయములను ఆస్ట్రియా హంగేరీలు వేరు వేరుగ నిర్వహించు కొనుచున్నవి. విదేశంబులకు రాయబారుల నంపుటయు, సామ్రాజ్య సంరక్షణకు సైనికదళమును నిర్మించుటయు, ఈ యుభయ వ్యయముల కొరకు కోశవ్యవస్థను నిర్వహించుటయు — ఈ మూడు విషయములను రాష్ట్రద్వయమునకు సమష్టిపరిపాలనము జరుగుచున్నది. వీనికి విదేశవ్యవహార మంత్రి యనియు, సేనాంగమంత్రి యనియు, కోశామాత్యుడనియు ముగ్గురు మంత్రులు ఏర్పాటు చేయబడియున్నారు. తమ తమ శాఖాధికారంబులను వేర్వేరుగ నిర్వర్తించుచు, రాష్ట్రిక పరిపాలనతో నెంత మాత్రము సంబంధము కలుగఁజేసికొనక, వీరు సంయుక్తసామ్రాజ్య పరిపాలనము చేయుచున్నారు. ప్రధముఁడగు వైదేశికమంత్రి రాజ కుటుంబమునకుఁ గూడ సమాధ్యుఁడగుటవలన చక్రవర్తికి విదేశవ్యవహారముల నెప్పటికప్పుడు నివేదించుట కొటస్థుఁడగుచున్నాడు. అన్యజాతీయులతో సంధుల సలుపుట, కాలానుసారముగ వారితో యుద్ధమునకుఁ గడంగుట మున్నగు బహిర్విషయము లన్నియు వీరి పరములయి యున్నవి. సేనాంగమంత్రి సంగ్రామసమయములందు యుద్ధనాయకత్వము వహించి, దానికి తగు నేర్పాట్లు చేసి, సామ్రాజ్యసంరక్షణభారమును వహింపవలసియున్నది. ఆస్ట్రియాకును, హంగేరికిని వేర్వేరుగ నుండు సైన్యములపై వీరి కధికారము లేదు. ఈ ప్రత్యేకసైనికదళములును, సామ్రాజ్యసైనికదళములును, అన్నియు సామ్రాజ్యాధికారి యగు చక్రవర్తికి స్వాధీనములయి యున్నవి. విదేశాంగమంత్రి స్వకుటుంబమంత్రి యగుటచే విదేశవ్యవహార పక్షమున చక్రవర్తి కెట్టి సన్నిహితసంబంధ మేర్పడెనో, అట్లే, సైనికాధికారముపై కలుగు సర్వాధికారము గూర్చి దుండుకొనుట వలన సైన్యాంగమంత్రితో కూడ నట్టి సన్నిహితసంబంధము చక్రవర్తికి కుదిరియున్నది. ఇఁక, ఉభయరాష్ట్రములను సామ్రాజ్య ముఖమున చేసిన ఋణవ్యయములను సరిగా వ్యవహరించుట, సామ్రాజ్యమున కంతకును సమ మగు నాయవ్యయములను నిర్ణయించుట మొదలగు సామ్రాజ్యకోశాధికారము సంతయు కోశాంగ మంత్రి నిర్వర్తింపవలసియున్నారు.

ఈ ముగ్గురు మంత్రులును సామ్రాజ్యప్రాతినిధ్యసభకు జవాబుదారులై యున్నారు. దీనికి మాట యురువది మంది ప్రతినిధులను ఏటేట నియముగ ఆస్ట్రియా - హంగేరీరాష్ట్రములు పంపును. వినను, ఈ సభ యేకస్థముగ సమకూడదు. హంగేరీప్రతినిధులు 60 మందియు హంగేరిలోను, ఆస్ట్రియా ప్రతినిధులు 60 మందియు ఆస్ట్రియాలోను సభ జరుపుదురు. వీరి సేకరణకాలమునందు సమపూర్వక, వారి వారి ప్రకారము ఒకసంవత్సరము ఆస్ట్రియావారిని వియన్నా నగరమునందును, మరి సంవత్సరము హంగేరివారిని బుడాపెస్టునగరమునందును చక్రవర్తి సమావేశము చేయుచుండును. ఇట్లు చక్రవర్తిచే సమపాదింపఁబడిన సమావేశమున మున్ముందు చర్చింపఁబడిన సారాంశములు రెండవ రాష్ట్రముయొక్క సామ్రాజ్యసభాభాగము నకు తెలియఁబఱుపఁబడును. అప్పుడు వారు తద్విషయములకు తమ యంగీకారమును చక్రవర్తికి నివేదింపవలసియున్నది. ఇట్లు ఒకరి తరువాత నొకరికి సంవత్సరము విడిచి సంవత్సరమున సమపాదాధికారము లభ్యమగుచుండును. ఆ సారాంశములు స్వీకారాంగీకారమును పడసిన పిమ్మటను సామ్రాజ్యమున కంతకు ననువర్తించుటకు చక్రవర్తియొక్క యనుమతిని పడయవలసియున్నది. ఒకవేళ సామ్రాజ్యసభాభాగములు రెండును, ఒకటినొకటి యేకీభవింపక పోయినయెడల, తద్విషయములను ఉభయపాదిసభవారు పునర్విచారణ చేసి, తదనంతరము తిరిగి రెండవసభాభాగమునకు తెలియఁబఱచి వారి యంగీకారమును రెండవ పర్యాయము కోరుదురు. అప్పటికిని వారి యంగీకారము రానియెడల, మరియొకసారి పునర్విచారణము, అంగీకారాహ్వానమును జరుగును. ఇట్లు మూఁడుమారులు రెండు భాగములును భావపరిశ్రమము సలిపినను,

వారి కేకీభావము కుదురని యెడల, రెండు భాగములనుండియు సమ భాగములుగ సభ్యుల నొకచో జేర్చి వారి వోట్లు మూలకముగ పొరపొటమును నిర్ణయించుదురు. కట్టకడపటి యీసమాజేశమున యొక భాగముతో తమ యంగీకారమును వ్యక్తపఱచుట తప్ప దొర్సప్రభుత్వ ముండదు. ఈ ప్రకారము సామ్రాజ్యప్రాతినిధ్యసభ ప్రాముఖ్యమున నాలోచన సల్పినను, సామ్రాజ్యవిధానముల నైకాత్మ్యమునకే నిర్ణయించుచున్నది.

పై నుదహరించిన సామ్రాజ్యతంత్రమునకు మూడు మూలాధారములు కలవు. 1:64వ సంవత్సరమున జాల్లన రుషోల్స్ నాప్లిస్ బస్టవంశజుల సర్వసామ్రాజ్యములను అవిభాజ్యము లని చేసిన స్థిరనిర్ధారణమును, 1713వ సంవత్సరమున ఆఱవచార్లసు పుత్రసంతతి లేనివాఁడయి తనకొమార్తె మేరియా థెరీజాను సామ్రాజ్యాధికారమునకు వారసురాలిగ జేసిన శాసనమును, హంగేరీ రాజ్యపాలనమును సమయంగీకారము చేకకముగ పొందిన «సమ్యంగీకారపత్రిక» యును; 1848, 1860, 1867 సంవత్సరములలో ప్రకటన తో సంపు ఆస్ట్రియా హంగరీల మూలస్థాపనము కలిగించి, వారి ప్రస్తుతసంయోగస్థితిని నియమబద్ధముగ సమర్థాలనమును నిరూపించు రాజశాసనపత్రికయును— ఈ మూడును ముఖ్యావలంబనలై ఆస్ట్రియాహంగరీసామ్రాజ్యపాలనానిర్వాహకత్వమున కాధారభూతము లగు నిల్చియున్నవి.

ఆంగ్లేయవిజయప్రార్థనము

చామరాల వేంకటాద్రిగారు

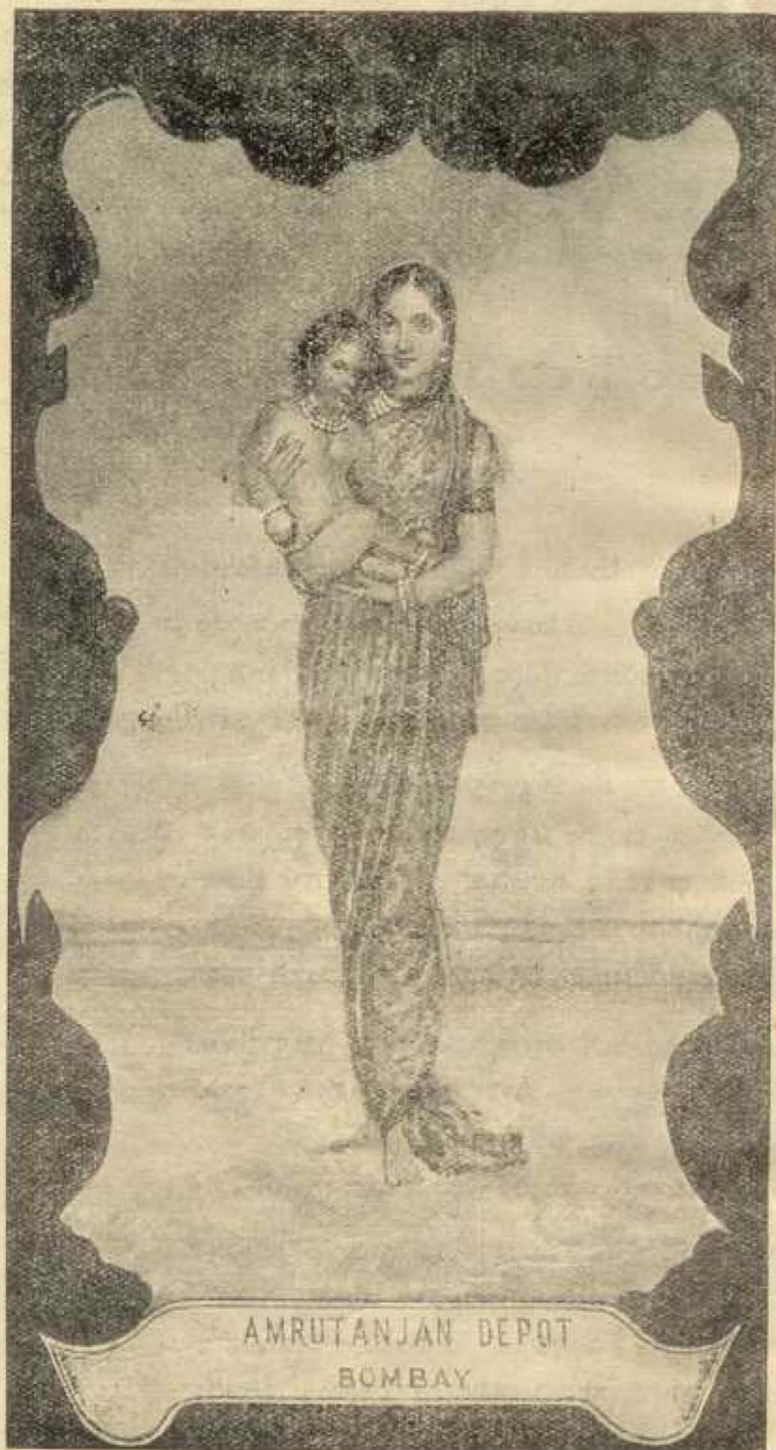
శ్రీసుకుని వస్త్రమున్ సుజను కీర్తిసల్ గనుమాయకుండఁగన్
సుమనుగ నుండు నే సుగుణశోభితు సత్ప్రరిపాలనంబు నా
ధిపుఁ డొనఁగు జార్జి భూపతిఁ దిగ్విజయంబు నొసంగుమట్లు స
ద్వ్యమయుని శ్రీజనార్దనుని విష్ణుని నెప్పుడు భక్తిఁ గొల్చెదన్. 1

మ. మహనాసుయంబు జనార్దనుండు సురసన్మాత్యుంబు దేవుండు స
ద్విధుఁ డౌ జార్జి నృపేంద్రు సధ్వజ మిలన్ విశోన్నతంబై వెలుఁ
గ దిగంతంబుగ ధాత్రిధశ్య మగుచున్ గాన్పింపఁగాఁ జేయఁగాఁ
గదనంబందు రిపుక్షమాపతులకున్ గండోయి దిగ్విష్ణుగా
వదరుంగుండెలు చేసి పాఱఁగను జేయన్ బట్టు మాత్ర్యుడన్ 2

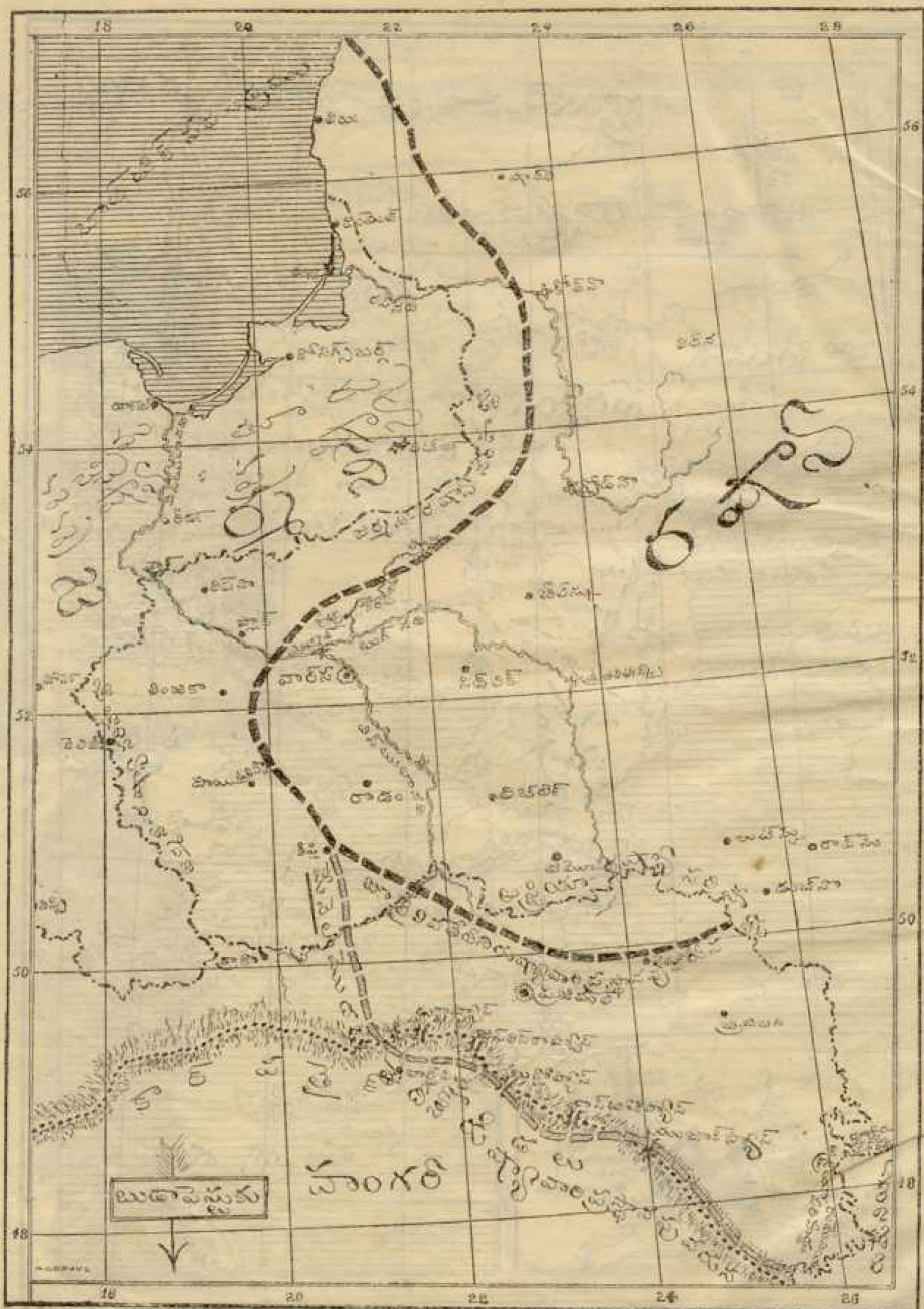
చ. హలికుఁడు దున్నుచుండఁగ హలాగ్రముచేతను గిటకాదుల్గన్
నలిబిలిసాంచుఁ జప్పు క్రియ నాశనమొందె రిపుక్షితీశ్వరుల్
కలహమునందు జార్జినృపు ఖడ్గముచేతను శ్రీజనార్దనుం
డలఘుతరంబుగాను గరుణామృతదృష్టిని జేయుఁగాత్పుతన్. 3

శా. శ్రీరమ్యంబుగ లండనన్ పురమునన్ జెల్వొంద సామ్రాట్టుఁడై
మేరీరాణిని గూడి సంతసమునన్ మిత్రాళి యుప్పొంగఁగన్
భారంబం దని యొంచ కీ పృథ్వినిన్ బాలించు జార్జిప్రభున్
గారుణ్యంబునఁ బ్రోచుఁగాత భువిన్ నాకేశ్వరుం డేమెడన్. 4

ఉ. హైందవరాజ్యలక్ష్మిఁ దగ నంది కుతూహలుఁ డౌచు జాయతో
నందముగాను హాస్తిపురమందున గద్దియ నెక్కి మేలునే
బొందఁగఁ జేసినట్టి కడు యోగ్యుని జార్జిధరాధినాథు సా
నందునిఁ జేయుఁగాత దగ న్యాయమునన్ భగవంతుఁ డెప్పుడున్. 5

AMRUTANJAN DEPOT
BOMBAY

ఆస్ట్రియా-హంగరీ
రష్యా
రుమేనియా
బుకారెస్టు
బొస్నియా
సర్వియా
బల్గేరియా
సోఫియా
ఏడ్రియాటిక్ సముద్రము
ఇటలీ
గ్రీసు
టర్కీ ఆసియా
స్మైర్నా
క్రీటు
మధ్యధరా సముద్రము

రష్యా
వార్సా
హంగరి
బుడాపెస్టుకు